

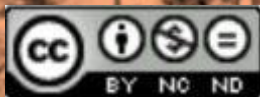
VARU

Varaždinski učitelj

digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje

ISSN 2623-7237

Godina 6 / Broj 12/ 2023

Varaždinski učitelj

digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje

Varaždin, srpanj 2023.

ISSN 2623-7237

Nakladnik

Varaždinski učitelj-digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje

Glavni i izvršni urednik

Zoran Hercigonja, mag.edu.inf.

Grafička priprema i dizajn

Zoran Hercigonja

Izdanje časopisa

Godina 6 / Broj 12/ 2023.

Kontakt

e-mail: zoran.hercigonja@gmail.com

ISSN 2623-7237

- 1.MIRNA MIKIĆ-PRIKAZ KNJIGE [6]
- 2.ANTONIO KOVAČ, IVAN DUNĐER-PRIMJENA ALATA ZA IZRADU DIJAGRAMA TIJEKA I PSEUDO-KODA U POUČAVANJU PROGRAMIRANJA [9]
- 3.JASENKA MARMILIĆ-POUČAVANJE MEDIJSKE PISMENOSTI U ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI [18]
- 4.NATAŠA ŠULIN-ČITALAČKO TAKMIČENJE-POTICAJ ZA UČENJE ENGLSKOG JEZIKA [22]
- 5.ANKA LEOPOLD-RAZVOJ GRAFOMOTORIKE NEKAD I DANAS [27]
- 6.POLONA GOLE-FOTOSINTEZA U 5. RAZREDU [34]
- 7.ANTONIJA SELIŠKAR – UČIONICA U PRIRODI [38]
- 8.POLONA GOLE-POZIV NA ČAJANKU[44]
- 9.POLONA GOLE-RUČNI RADOVI U ŠKOLI [49]
- 10.POLONA GOLE-TEE BALL [53]
- 11.POLONA GOLE-UKLJUČIVANJE ŠKOLSKOG VRTA U NASTAVU [57]
- 12.PETRA KRULC-ZNAČENJE NEVERBALNE KOMUNIKACIJE [61]
- 13.NIKOLA VUKOVIĆ-IZAZOVI PEDAGOŠKOG SAVJETODAVNOG RADA S UČENICIMA [67]
- 14.NIKOLA VUKOVIĆ-UNAPRJEĐENJE KVALITETE SOCIJALNIH ODNOSA MEĐU VRŠNJACIMA [73]
- 15.JOLANDA BALANT – DOGAĐAJ ZA RODITELJE UČENIKA NIŽIH STRUKOVNIH OBRAZOVANJA [80]
- 16.JOLANDA BALANT – UČENJE O ODRŽIVOSTI KROZ PROJEKTE ZAŠTITE OKOLIŠA [86]
- 17.SANJA LIČANIN – USPJEŠNA SURADNJA ČIMBENIKA ODGOJNO-OBRAZOVNOG PROCESA [91]
- 18.IRENA HERLAH – ZDRAVA ŠKOLA-ZDRAVSTVENI ODGOJ [97]
- 19.DARJA FINK – KAKO POBOLJŠATI PROCES UČENJA? [103]
- 20.ANJA GANC POVHE-METODA GLOBALNOG ČITANJA [116]
- 21.HELENA VOGRINEC – KLJUČNE KOMPETENCIJE USPJEŠNOG VOĐE [123]
- 22.DEBORAH STRELEC-METODE RADA U PREDŠKOLSKOM TJELESNOM ODGOJU [129]
- 23.DEBORAH STRELEC-VAŽNOST POZITIVNOG SURADNIČKOG ODNOSA IZMEĐU ODGAJATELJA I RODITELJA [134]
- 24.JERNEJ GABRIJEL-OBlici NASTAVE NA DALJINU [139]
- 25.ANITA BEZJAK-NASTAVA ZA VRIJEME PANDEMIJE COVID 19 [145]
- 26.ANITA BEZJAK-PREVALENCIJA PUŠENJA MEĐU ADOLESCENTIMA [152]
- 27.ANITA BEZJAK-SUKOBI [157]
- 28.SREČKO KECMAN – ULOGA INTERNETA U PRIMJENI METODE CLIL-CONTENT LANGUAGE[163]
- 29.TAMARA BIDERMAN-RAZVIJANJE GOVORNOG NASTUPA S ELEMENTIMA FORMATIVNOG PRAĆENJA U 1. RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE [173]
- 30.ANITA BEZJAK-ADOLESCENTI I KONZUMACIJA ALKOHOLA [180]
- 31.HEDVIKA VRANJEK-ODIJEVANJE DJECE U GRADOVIMA U RAZDOBLJU IZMEĐU PRVOG I DRUGOG SVJETSKOG RATA [185]
- 32.TOMAŽ POZNE – IZRADA LETKA ZA PODIZANJE SVIJEŠTI UČENIKA O KULTURNOJ BAŠTINI NAŠE ŠKOLE [192]
- 33.INGRID STARC-AKTIVNOSTI ZA POTCANJE GOVORA KOD DJECE DO 4 GODINE [201]
- 34.IDA VESELOVAC, DANILO KOZODERC-NUMICON I EZAKON! [207]
- 35.DIJANA PENAVA, IVANA KOZIĆ -UČIM I DJELUJEM [215]
- 36.DORIS VOURI-NAČINI POSTUPANJA ŠKOLE U SLUČAJU POJAVE NASILJA [221]
- 37.DORIS VOURI-TIMSKI PRISTUP SPECIJALNIH I REHABILITACIJSKIH PEDAGOGA U RADU S DJECOM S POSEBNIM POTREBAMA [227]
- 38.KLAVDIJA BURAZER-IGRE ZA RAZVOJ FINE MOTORIKE I GRAFOMOTORIKE U 1. RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE [231]
- 39.KLAVDIJA BURAZER-KIPARSTVO, JA TO MOGU [238]
40. KLAVDIJA BURAZER – UČENJE MATEMATIKE U PRVOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE [247]
- 41.TOMAŽ POZNE-VIRTUALNA ESKURZIJA KAO UČENJE MEĐU VRŠNJACIMA [254]
- 42.NATALIJA EKART MISLETA – IGRE DOBROG RASPOLOŽENJA [262]
- 43.LEONIDA URANKO-ČAROBNA KUHINJA U NOĆI ČITANJA [268]
- 44.LEONIDA URANKO-JESU LI KNJIGE ODUVIJEK POSTOJALE? [276]
- 45.DARINKA ZOREC-MATPPROGRAM U POSEBNOM PROGRAMU [289]
- 46.NATAŠA ROTAR-KOORDINACIJA NACIONALNIH STRUČNIH KVALIFIKACIJA [297]
- 47.NATAŠA ROTAR-KOORDINACIJA PROMIDŽBE SREDNJE ZDRAVSTVENE I KOZMETIČKE ŠKOLE MARIBOR [301]
- 48.NATAŠA ROTAR-PROVEDBA PRAKTIČNE NASTAVE NA ODJELU ZA TRAUMATOLOGIJU UKC MARIBOR [305]
- 49.TAMARA SEVŠEK-PRIPRIJEĐANJE KOD DJECE S GOVORNIM I JEZIČNIM POREMEĆAJIMA U OSNOVNOJ ŠKOLI [309]
- 50.MARTINA GOMZI-NADARENI UČENICI NA NASTAVI SLOVENSKE JEZIK-PRIMJER DOBRE PRAKSE [313]
- 51.MARTINA GOMZI-NOĆ ČITANJA U OSNOVNOJ ŠKOLI KORENA [318]
- 52.URŠKA ZOJA JERŠIN-PARTICIPACIJA UČENIKA U KREIRANJU LIKOVNOG MOTIVA [325]
- 53.BOŠTJAN GROZNIK-ZNAČENJE KRASOPISE U OSNOVNOJ ŠKOLI U VREMENU DIGITALIZACIJE [332]
- 54.MOJCA DEBELJAK-NOĆ U ŠKOLI [339]
- 55.MOJCA DEBELJAK-PAS U POSJETI [345]
- 56.MOJCA DEBELJAK-PODNE IGRE [352]
- 57.ŽIGA RENER-KANUOM PO ŠKOLJKE ZA VEČERU [358]
- 58.GORANA TODORIĆ – KREATIVNOST DJECE PREDŠKOLSKO DOBI [365]
- 59.ROBERT OSOLNIK – ORGANIZACIJA NASTAVE NA DALJINU [370]
- 60.MARINA TRSTENJAK PETRAN-PRIMJER DOBRE PRAKSE-PROJEKTI DAN – NIKOLA TESLA [378]
- 61.NINA LEBAN-PRIMJER DOBRE PRAKSE: UČENJE POMOĆU KRETANJA KOD MATEMATIKE U 2.RAZREDU [384]
- 62.NINA LEBAN-UČIONICA U PRIRODI-UPOZNAVANJE OKOLIŠA [391]
- 63.BOJANA POSAVEC VAUPOTIČ-JOJ, TO BOLI! [401]
- 64.PETRA OBERMAJER-ADAPTIVNO PONAŠANJE DJECE [412]
- 65.NATAŠA PIHLER BRUMEN-PECS-SUSTAV KOMUNIKACIJE RAZMJENOM SLIKA [418]
- 66.NATAŠA PIHLER BRUMEN-VRSTE GOVORNO-JEZIČNIH POREMEĆAJA [422]

- 67.NATAŠA PIHLER BRUMEN-FAZE RAZVOJA GOVORA [426]
- 68.SANDRA KUKOVEC-DISKALKULIJA [431]
- 69.SANDRA KUKOVEC-NEMIRNO DIJETE [436]
- 70.SANDRA KUKOVEC-UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJ POJEDINCA [442]
- 71.SUZANA CIGLARIČ-RAZVOJ I POTICANJE GOVORA I JEZIKA U DJECE [447]
- 72.SUZANA CIGLARIČ-VEZA IZMEĐU ARTIKULACIJE I LATERALNOSTI U DJECE [453]
- 73.LIDIJA PODPEČAN-NA OTVORENOM UTVRĐUJEMO ZNANJE O OPSEGU I POVRŠINI PRAVOKUTNIKA I KVADRATA [457]
- 74.LIDIJA PODPEČAN-MODELIRANJE LINEARNOM FUNKCIJOM U OSNOVNOJ ŠKOLI [462]
- 75.LIDIJA PODPEČAN-ŠTO IGRA ŠKOLICE I TWISTEA IMAJU ZAJEDNIČKO S MATEMATIKOM [467]
- 76.LIDIJA PODPEČAN-U DODATNOJ NASTAVI STVARAMO DIDAKTIČKU IGRU [472]
- 77.LIDIJA PODPEČAN-IZRADA NASTAVNIH POMAGALA U MATEMATICI [478]
- 78.NINA KOLETNIK-STVARANJE ŠKOLSKOG MJUZIKLA UZ DOPRINOS I SURADNJU UČENIKA S POREMEĆAJIMA DUŠEVNOG RAZVOJA [484]
- 79.ANJA SEVER-POZITIVNA PSIHOLOGIJA U ŠKOLI [491]
- 80.ŽELJKA PINTAR-ČOVJEK I DERVİŞ, ILI ODRASTANJE I SMRT [496]
- 81.DARJA GRMOVŠEK-UTJECAJ EMOCIJA NA UČENJE [505]
- 82.MATEJA KASTELIC-PODUČAVANJE NA OTVORENOM [510]
- 83.VERA ŽUŽIĆ, JOSIP STRIJA-PROVEDBA PROJEKTA „HRVATSKI ZA PRVE RAZREDE: PREDMETNA PODRUČJA A,B,C NA MREŽI“ U GIMNAZIJI PETRA PRERADOVIĆAVIROVITICA-ISKUSTVA I REZULTATI PROVEDBE [517]
- 84.MARJETA HORVAT-OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH CILJEVA MEĐUPREDSTAVNIM POVEZIVANJEM [522]

Prikaz

**PRIKAZ KNJIGE:
BUDITE TU ZA SVOJU DJECU
Zašto roditelji moraju biti važniji od vršnjaka**

Mirna Mikić

Osnovna škola Dragutin Tadijanović, Slavonski Brod

**Neufeld, Gordon i Mate, Gabor. *Budite tu za svoju djecu- zašto roditelji moraju biti važniji od vršnjaka*
Nakladnik: Harfa, Split 2022.**

U listopadu 2022.godine u izdanju nakladničke kuće Harfa objavljena je knjiga Neufeld Gordona i Gabor Mate Budite tu za svoju djecu - zašto roditelji moraju biti važniji od vršnjaka.

Građa je iznesena na 423 stranice, a sadrži šest poglavlja i rječnik pojmova. Djelo je nastalo zahvaljujući konkretnim i praktičnim savjetima i prijedlozima sedmero osoba koji su se jednom tjedno sastajali te raspravljali i promišljali o odnosu roditelja i djece. Autori su saželi njihove prijedloge i zaključke te pretočili u rukopis.

Knjiga se sastoji od šest poglavlja. Prvo poglavlje govori o fenomenu vršnjačke orijentacije. Drugo poglavlje o tome kako vršnjačka orijentacija potkopava roditeljstvo. U trećem se poglavlju promišlja kako vršnjačka orijentacija sprječava zdrav razvoj. U četvrtom poglavlju autori savjetuju kako biti tu za djecu ili kako ih ponovo osvojiti. Peto poglavlje upućuje na sprječavanje vršnjačke orijentacije, a šesto preporuča upute za digitalno doba (kako biti tu za vrijeme interneta, mobitela i videoigara).

U prvom dijelu knjige susrećemo se sa roditeljskim utjecajem na djecu. Je li se on s godinama evolucije promijenio i je li sad drugačije u odnosu na prije 30, 40 godina? Gdje je nestala privrženost djece roditeljima koja je neizostavna i posebna veza bez koje roditeljstvo nema čvrste temelje?

Bojazan i svjesnost da djeca ne slušaju i ne prihvaćaju vrijednosti i stavove roditelja, roditelje čini nemoćnima i frustriranim. Autori u knjizi spominju termin „vršnjačka orijentacija“ kojeg definiraju kao potrebu mladih za snalaženjem i upoznavanjem s društvom, odnosno s vršnjacima. Po prvi put u povijesti djeca uzore traže u vršnjacima. Autori smatraju da je dobro da djeca imaju prijatelje svojih godina i da je takav kontakt prirodan no zabrinjavajuća je činjenica da vršnjaci imaju sve veći i dominantan utjecaj na dječji razvoj, a da je veza sa roditeljima stavljena u drugi plan. Djeca zapadnog svijeta i urbanih središta sve su više izložena kulturi svojih vršnjaka i ta kultura ne nalikuje kulturi njihovih roditelja. Promijenio se način prenošenja kulture. Umjesto da se prenosi vertikalno, kultura se počela prenositi horizontalno -unutar mlađih generacija.

Autori navode da se sa porastom vršnjačke orijentacije u društvu povećao i broj samoubojstava djece. Razlozi su odbacivanje i neprihvatanje od strane vršnjaka, nakon kojih se djeca osjećaju slomljenima i nemoćnima. Privrženost djece vršnjacima često ide na štetu razvoja vlastite individualnosti te dovodi do toga da im vršnjaci postaju uzor (pružaju osjećaj identiteta, od njih traže odgovor kako će izgledati, djelovati, što reći i učiniti).

Život u novoj, brzjoj kulturi preuzima tradicionalan način života i dosada uvriježeno međugeneracijsko prenošenje kulture. Zajednička popodneva, objede i obiteljsko provođenje slobodnog vremena, zamijenilo je druženje i boravak s vršnjacima. Roditelji puno vremena provode na poslu dok djeca uče, objeduju i većinu dana provode u školi sa vršnjacima gdje su izložena vršnjačkoj orijentaciji.

Autori kroz sljedećih šest oblika savjetuju vraćanje osjećaja privrženosti djece prema roditeljima: osjetila, jednakost, pripadnost i odanost, važnost, osjećaji i osjećaj da nas netko poznaje.

U drugom poglavlju govori se o sabotaži odnosno kako vršnjačka orijentacija potkopava roditeljstvo. Trenutak kada roditelji počinju upotrebljavati silu u odgoju (kazne, prijetnje, ukori) znak je da su nesvjesno izgubili moć odgajanja. Autori navode da se izgubljena moć odnosi na sposobnost roditelja da privuku pažnju djece, potaknu

njihove dobre namjere, zasluže njihovu pažnju i poštovanje. Zaključuju da je kvaliteta koja nedostaje moć, a ne ljubav, znanje, predanost ili vještina. Kao važnu komponentu navode djetetovu privrženost odraslima, koja se najčešće tijekom odrastanja zanemari ili previdi. Privrženost koja nije ponašanje koje se mora naučiti, nego povezanost kojoj težimo. Obrazlažu sedam važnih načina kojima privrženost podupire učinkovito roditeljstvo.

U trenutku smanjene privrženosti roditeljima a pod utjecajem vršnjaka, roditelji ne moraju ništa ni reći da bi aktivirali dječje negativne i svađalačke tonove. Djeca se čak i u razumnim očekivanjima roditelja instinktivno opiru.

Treći dio knjige govori o odsustvu emocije djece prema roditeljima i nemogućnosti razvoja vlastitog „ja“. Djeca u vršnjačkoj kulturi pokazuju potpunu odsutnost emocionalne otvorenosti. Cilj im je biti „cool“ i ne pokazivati nikakav oblik ranjivosti. Napadi usmjereni prema roditeljima su većinom emocionalni, obojeni neprijateljskim stavom, prijezirom i vrijeđanjem. Mladi sve češće potežu i za opojnim sredstvima kako bi ostali „čvršći“ i osjećali se bolje. Na taj način izbjegavaju osjećaj usamljenosti, boli, patnje, nesigurnosti i razočarenja.

Jedan od loših utjecaja vršnjačke orijentacije je i narušavanje individualnosti. Dijete ne može u potpunosti sazrijeti i imati osobne ideje, mišljenja, razmišljanja, principe i ciljeve. Neprestano je pod utjecajem vršnjaka i mišljenja grupe.

Autori zaključuju da je neophodno vraćanje privrženosti roditelja i djece.

Četvrto poglavlje govori o ponovnom osvajanju i zbližavanju s djecom. Djetetova slika ne bi trebala počivati na tome kako dobro ili loše uspijeva zadobiti odobravanje roditelja zahvaljujući postignućima ili poslušnosti. Temelj njegovog samopoštovanja trebao bi biti da ga roditelji vole i cijene onakvog kakav je. Autori navode da je tajna uspješnog zbližavanja s djetetom roditeljska sposobnost da iskoristi sve orijentacijske praznine nudeći sebe kao vodiča. Ponovno osvajanje djece usmjerene na vršnjake te uspostavljanje discipline na način da ne narušava odnos roditelj-dijete, ne izaziva poremećene emocionalne obrane od strane djeteta i ne potiče vršnjačku orijentaciju.

U petom poglavlju autori navode da neprijatelji naše djece nisu njihovi vršnjaci, već vršnjačka orijentacija. Djeca koja su usmjerena na vršnjake često ostavljaju dojam samostalnih, manje zahtjevnih i zrelijih, što često zavara roditelje. U početku vršnjačka orijentacija može poboljšati školski uspjeh, ali na posljetku ga pogoršava. Kako se djetetova privrženost vršnjacima pojačava tako raste rascjep između njegove inteligencije i postignuća. Autori sugeriraju stvaranje sustava podrške, odnosno uspostavljanje prijateljskih odnosa s roditeljima i prijateljima djece.

Završni dio knjige govori o položaju roditelja i uputama za digitalno doba.

Što je odnos roditelja s djecom dublji, to se djeca više mogu osloniti na njih kada fizički nisu zajedno. Autori ističu da nema potrebe za digitalnom vezom kada postoji dublja, unutarnja veza roditelja i djece. Pravovremeno i svrsishodno djelovanje roditelja na dozirano korištenje interneta doprinosi boljem odnosu djece i roditelja te prikladnom odrastanju djeteta. Kroz djelo je konstruktivno opisan i objašnjen fenomen vršnjačke orijentacije, koji je sveprisutan u odrastanju današnje djece. Zorno je prikazano kako se suočiti s navedenim fenomenom te kako se nositi s problemima koje vršnjačka orijentacija nosi. Knjiga je vrijedan doprinos pedagogiji kao znanosti a dobiva na većoj važnosti upravo zbog istinitog i iskustvenog sadržaja kojim je prožeta.

Stručni rad

PRIMJENA ALATA ZA IZRADU DIJAGRAMA TIJEKA I PSEUDO-KODA U POUČAVANJU PROGRAMIRANJA

Antonio Kovač, Ivan Dunder

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i
komunikacijske znanosti

Sažetak

Programiranje predstavlja složen i poprilično apstraktan proces, ponajprije za one koji se prvi put susreću s tom vještinom. Samom programiranju prethodi mnoštvo predradnji, a neke od važnijih koje dotiču programere početnike jesu definiranje algoritama i pseudo-kodova. Algoritam se može shvatiti kao naputak, tj. smjer kretanja određenog programskog koda. Za razliku od programskih jezika koji imaju strogu sintaksu, algoritmi i pseudo-kodovi mogu se opisati prirodnim jezikom. Algoritmi se u novije vrijeme pišu u računalnim aplikacijama koje su namijenjene upravo za to, a jedna od najkorištenijih je „Flowgorithm“ koja će biti prikazana u ovom radu. Temeljne odrednice ove aplikacije jesu jednostavnost korištenja i višejezična podrška uključujući i podršku za hrvatski jezik, a upravo su te dvije odrednice važne za učenje i poučavanje programiranja među početnicima. Alat omogućuje i konverziju dijagrama u neke od najkorištenijih programskih jezika današnjice. S druge strane, kao zamjena za algoritam može poslužiti pisanje pseudo-kodova. Ono što je svakako njihova prednost jest što ih može pisati i osoba koja nije nužno programer, tj. ona koja dovoljno dobro poznaje problematiku određenog zadatka kojeg programer mora ispisati u obliku koda. Cilj ovoga rada jest ukazati na važnost pisanja algoritma i pseudo-kodova u učenju i poučavanju programiranja te prikazati funkcionalnosti navedenog alata.

Ključne riječi: alati u poučavanju, programiranje, generiranje programskih jezika, Flowgorithm, grafičko sučelje

1. Uvod

Pojam „programiranje“ (eng. programming) zapravo implicira kako se radi o obliku razmišljanja. Programiranje je uistinu oblik razmišljanja jer osoba koja programira zapravo prethodno treba promisliti o razvojnom procesu programa koji želi izraditi. Naime, nije moguće „isprogramirati“ rješenje nekog programskog problema prije no što se razmisli i konceptualizira što se zapravo želi programirati. Stoga je programiranje sveobuhvatan i složen proces. Računalno programiranje je sve više prisutno na tržištu rada i smatra se jednom od najtraženijih vještina današnjice [6]. Kako bi se uspješno stvarali novi naraštaji programera, nužno je bilo napraviti preinake unutar školskog sustava te revidirati nastavni predmet Informatika, koji kao takav ima najveću ulogu u obrazovanju budućih programera. Računalno programiranje u nastavi informatike predstavlja značajan aspekt obrazovanja kako na psihičkoj tako i na psihomotornoj razvojnoj osnovi. Psihički, jer razvija kognitivne mogućnosti učenika koje učenik nadalje primjenjuje i u drugim predmetima osim informatike, a psihomotornoj jer pospješuje razvoj fine motorike kod mlađih učenika prilikom tipkanja programskog koda na tipkovnici. Unutar nastavnog predmeta Informatika u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj, protežu se ukupno četiri domene propisane kurikulumom [7], a to su: e-društvo, Digitalna pismenost i komunikacija, zatim Informacije i digitalna tehnologija te Računalno razmišljanje i programiranje koja je od ključnog interesa u ovom radu. Unutar domene „Računalno razmišljanje i programiranje“ odabran je programski jezik Python kao temeljni jezik za poučavanje u nastavi informatike [6]. Ovaj rad pojašnjava značaj i ulogu algoritma u učenju i poučavanju programiranja kao važnog elementa unutar domene „Računalno razmišljanje i programiranje“, naglašava važnost primjene dijagrama tijekom u izradi programa i učenju, prikazuje rad s alatom „Flowgorithm“ koji se može upotrijebiti za vizualizaciju tijekom programa te ukazuje na važnost razvoja pseudo-koda kao važne predradnje prije same implementacije programskog koda u odabranom programskom jeziku.

2. Algoritam kao temelj u procesu programiranja

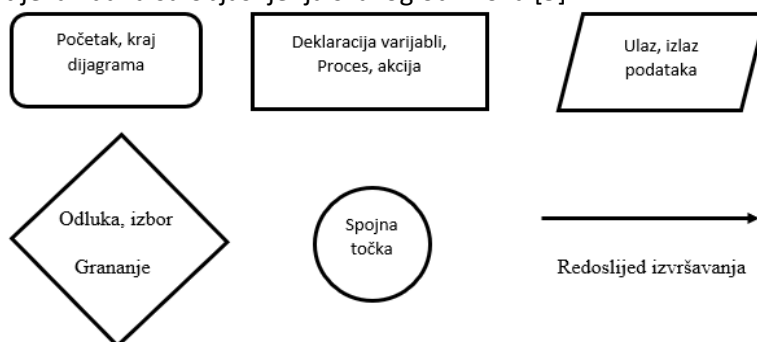
Ispijanje omiljenog toplog napitka ili kušanje omiljene hrane koju je čovjek pripremao nije ništa drugo već krajnji rezultat procesa „programiranja“, tj. planiranja i odrađivanja koraka koji su doveli do željenog cilja, tj. konkretnog ishoda. Kao primjer može se uzeti postupak kuhanja čaja. Svima je poznato da su za to potrebni sljedeći elementi: voda, posuda za vodu, šalice, čaj, a postupak bi mogao biti sljedeći: u posudu za kuhanje potrebno je uliti vodu, čekati dok voda zavri, isključiti štednjak, u šalicu staviti čaj, uliti uzavrelu vodu u šalicu i pričekati određeno vrijeme [6]. Postupak rješavanja problema ili postizanje određenog cilja u programiranju naziva se algoritam, pa je ujedno gore navedeni postupak, pravi primjer algoritma. U računalnom programiranju princip je identičan. Elementi koje je potrebno uvesti u programski jezik nazivaju se ulaznim elementima (eng. input), a ono što je rezultat tih ulaznih elemenata jest izlaz (eng. output) [6]. Kao i u svakom drugom poslu i pristupu rješavanja problema tako i u izradi računalnog programa, planiranje može uštedjeti mnogo truda, novca ali i vremena, što je u programiranju od velikog značaja. Ono što se planiranjem definira jest tko, kada i što radi. Na ta pitanja odgovori su često složeniji, pa se pri izradi programa treba konzultirati više stručnjaka s različitih područja [6]. U slučaju da program izrađuje samo jedna osoba, planiranje također dolazi do izražaja i uvelike se mogu predvidjeti i rasporediti pojedine faze izrade programa. Planiranje je dakle dio rješavanja problema, a algoritam se može definirati kao napatuk u vezi rješavanja nekog zadatka [4]. Algoritam se može definirati i kao postupak sastavljen od konačnog broja koraka koji ukazuju na slijed operacija koje treba obaviti nad početnim objektima kako bi se dobili završni objekti ili rezultati [3]. Brojni su primjeri pomoću kojih se može prikazati rad algoritma, poput primjera kuhanja čaja. Rad algoritama učenicima je lako predočiti primjerima recepata, slaganjem kockica, rješavanjem puzzli i sl., jer se njima najjednostavnije mogu prikazati funkcionalnost, svrha i tijek algoritma. Dakle, može se zaključiti da algoritam predstavlja niz koraka, čijom se primjenom može postići neki željeni ishod. Za algoritam se kaže da je dobar napatuk, jer se njime može prikazati i uspješno izvršiti neka uputa koju pojedinac možda i nije fizički izvodio ranije [6].

2.1. Uloga algoritma u računalnom programiranju

Kada se govori o računalnoj primjeni algoritama, algoritam se stvara na temelju specifikacije, tj. konkretizacije nekog problema. Zapisuje se uz pomoć niza jednostavnih operacija koje se mogu pretvoriti u naredbe konkretnog programskog jezika. Postupnim izvršavanjem tih naredbi, tj. na temelju ulaznih podataka može se dobiti željeni rezultat [4]. Algoritmi se prikazuju dijagramima tijeka ili pseudo-kodom. Dijagrami tijeka prilikom opisivanja složenijih algoritama znaju biti izrazito nepregledni, a kao zamjena za njih koristi se pseudo-kod [5]. No, prije no što se pobliže pojasni uloga pseudo-koda valja definirati dijagram tijeka.

2.2. Dijagram tijeka

Dijagram tijeka (eng. flowchart) je grafički prikaz algoritma koji olakšava prikaz programa. On dakako nije nužan, ali može biti vrlo koristan i najčešće je od pomoći početnicima u svijetu programiranja. Neovisan je o programskom jeziku i računalu. Njegova glavna svrha jest vizualizacija i preglednost programskog problema, a označava se jednostavnim geometrijskim likovima spojenim crtama [6]. Crte ukazuju na tijek zadataka pa odatle i naziv dijagrama [4]. Na slici 1 prikazani su najčešći elementi, tj. dijelovi dijagrama tijeka i dana su objašnjenja svakog od likova [5].

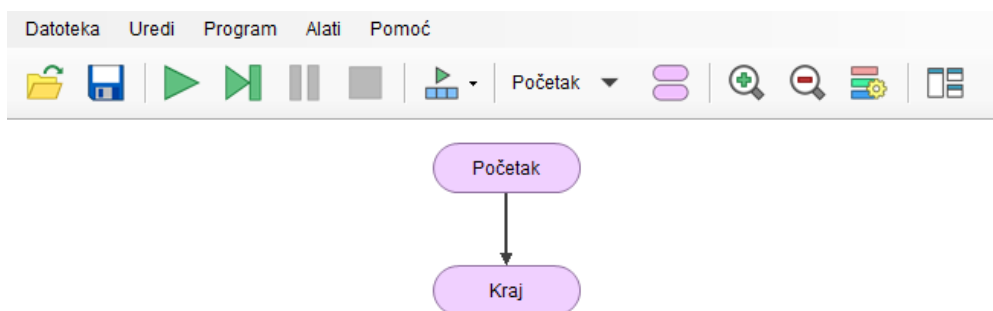
Slika 1. Geometrijski likovi za označavanje dijelova dijagrama tijeka
Izvor: rad autora

Dijagrami se mogu izrađivati pomoću pisala na nekom sredstvu ili uz pomoć nekog od specijaliziranog programa na računalu. Alati koji se pak koriste u svrhu izrade dijagrama tijeka jesu alati koji imaju mogućnost dodavanja automatskih (gotovih) geometrijskih likova i oblika [6]. Neki od alata koji se mogu koristiti za izradu dijagrama tijeka su LibreOffice, FreeOffice ili Google Workspace. Među najkorištenijima svakako je i Microsoft Word koji sadrži funkciju „Oblici“ (eng. Shapes) te Bojanje (eng. Paint). No, uz ove poznate postoje i posebno specijalizirani alati za izradu dijagrama, a jedan od najpoznatijih je alat pod nazivom „Flowgorithm“ [6].

3. Alat Flowgorithm u izradi dijagrama tijeka

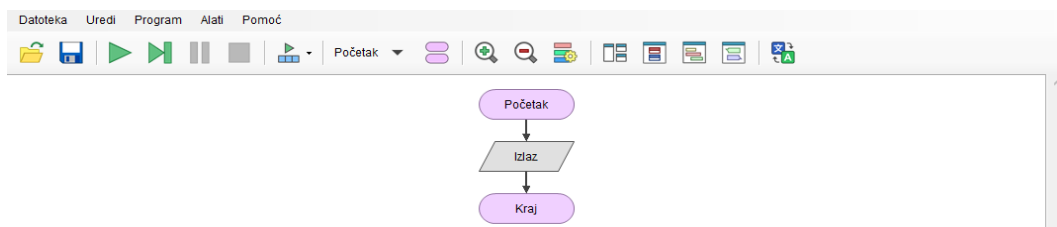
Flowgorithm je besplatna aplikacija koja pomaže u izradi programa primjenom jednostavnih grafičkih dijagrama tijeka [1]. U pravilu se programi pripremaju uređivačima teksta pa ovisno o kojem se programskom jeziku radi, taj proces može biti jednostavan ili vrlo složen za programera početnika. Primjenom dijagrama tijeka početnici se mogu u potpunosti usmjeriti na koncepte i paradigme programiranja umjesto da se upoznaju sa svim detaljima nekog programskog jezika. Velika prednost ovog alata je što omogućuje interaktivnu konverziju dijagrama tijeka u velik broj podržanih programskih jezika i okruženja: C#, C++, Java, JavaScript, Lua, Perl, Python, Ruby, Swift, Visual Basic .NET i VBA (Visual Basic for Applications koji se koristi u Microsoft Office paketu), Ada 95, AppleScript, Bash, Fortran 2003, MATLAB, Nim, Pascal, PHP, Powershell, QBasic, Scala, Smalltalk, Swift, Transact-

SQL i TypeScript. Pored navedenog, rezultate je vrlo lako interpretirati, varijable se lako grafički pregledavaju, rekurzije se izvršavaju sigurno, moguće je primijeniti petlje, polja i razne izraze, a postoji i višejezična podrška unutar alata. Flowgorithm je izvrstan alat koji se koristi u nastavi informatike za izradu dijagrama tijekom te za njegovo izvršenje. Izvršavanje se odvija u konzoli te je vrlo jednostavan za korištenje. Alat je višejezičan i nudi podršku i za hrvatski jezik, stoga je koristan i za niže razrede osnovne škole, gdje učenici još uvijek nisu spremni za primjenu alata na stranome jeziku. Početni elementi koji se nalaze jesu „Početak“ i „Kraj“. Algoritam je moguće izvršavati jednostavnim klikom na tipku zelenog trokuta, nakon čega se otvara novi prozor, tj. konzola u kojoj se naredba algoritma izvršava i prikazuje. Na slici 2 prikazano je sučelje navedenog alata [6].

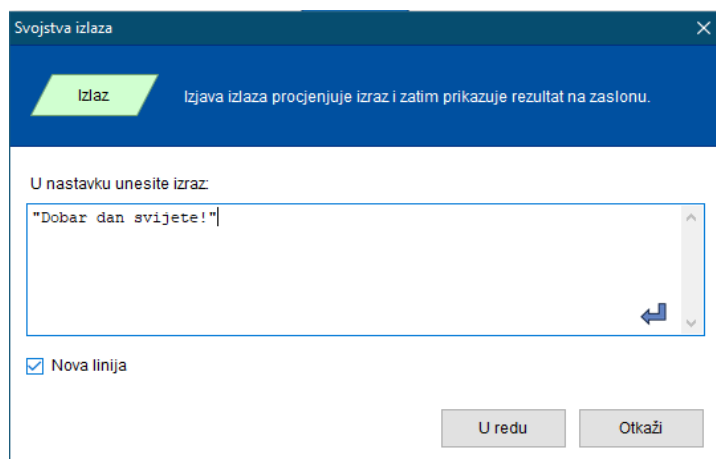
Slika 2. Sučelje alata „Flowgorithm“
Izvor: rad autora

Prilikom otvaranja programa automatski se dodjeljuju osnovne funkcije („Početak“ i „Kraj“), koje se mogu preimenovati. Dodavanje novih elemenata vrši se tako da se klikne na strelicu te se u izborniku odabere željena funkcija. Primjerice, ako se želi ispisati rečenica „Dobar dan svijete!“, onda je potrebno dodati funkciju „Izlaz“ (eng. Output), kao što je prikazano na slici 3 [6]. Po zadanim postavkama (eng. default) dodijeljena će funkcija dobiti naziv „Izlaz“ odnosno „Output“, ovisno o jezičnoj inačici alata.

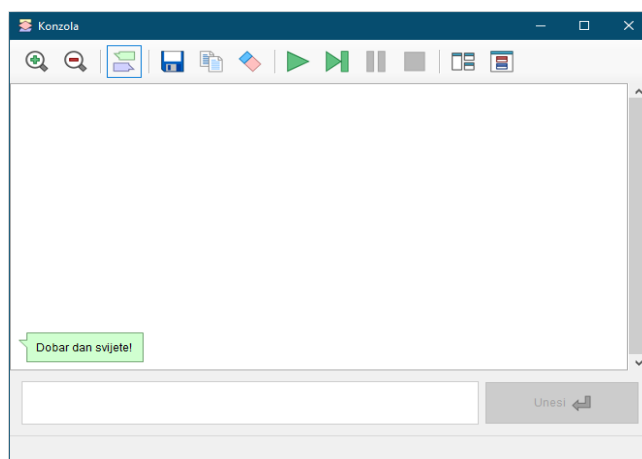
Slika 3. Prikaz funkcije za izlaz u alatu „Flowgorithm“
Izvor: rad autora

Dakako, u funkciju je potrebno unijeti što se želi odraditi ili ispisati, a unos u funkciju vrši se tako da se dva puta klikne polje funkcije te se u novootvorenom prozoru unese željeni izraz u za to predviđenu prazninu. Napomena je da se rečenice ili tekstualni podatci (tzv. stringovi) unose pod znacima navoda [6].

Slika 4. Prozor za unos željenog izlaza
Izvor: rad autora

Na slikama 4 i 5 prikazani su postupci unosa rečenice „Dobar dan svijete!“ u funkciju „Izlaz“ te izvršenje algoritma u konzoli [6].

Slika 5. Konzola za ispis programa
Izvor: rad autora

Uobičajena interakcija s računalom je putem konzole. Korisnik može unositi podatke putem svoje tipkovnice, no Flowgorithm prikazuje podatke u obliku prozora kakve nalazimo u tipičnim instant messengerima. Zapravo se čini kao da se programer „dopisuje“ s računalom. Dinamika „razgovora“ s računalom prikazana oblacima (eng. chat bubbles) kodirana je bojama kako bi se razlikovao unos od izlaza u dijagramima tijeka. U pravilu je korisnički unos prikazan plavom bojom, dok je odgovor računala označen zelenom bojom. Korisnik doduše ima mogućnost deaktivacije takvog prikaza i aktivacije klasičnog tekstualnog prikaza. Prozor za praćenje varijabli prati promjene vrijednosti varijabli kako se program izvodi. U bilo kojem trenutku moguće je ispisati vrijednost neke varijable. To se ne odnosi samo na jednostavne varijable, već i na polja [2]. Nadalje, svaka varijabla je kodirana bojom ovisno o tipu podatka, tako da je odmah na prvi pogled moguće odgonetnuti koji se tip podatka pohranjuje u programu: cijeli brojevi (tzv. integeri) prikazani su plavom bojom, decimalni brojevi ljubičastom, stringovi crvenom, a logičke (tzv. bool) varijable teal plavom bojom [2]. Kao što je već ranije navedeno, ono što je izrazita snaga alata Flowgorithm jest mogućnost interaktivnog generiranja stvarnog programskog koda. Prozor „Source Code Viewer“ (u prijevodu „preglednik izvornog koda“) može izvršiti konverziju dijagrama tijeka u nekoliko glavnih programskih jezika. To je posebno korisno programerima početnicima koji žele naučiti programirati u nekom konkretnom popularnom

programskom jeziku [2]. Generirani kod označen je istom pozadinskom bojom kao i dio dijagrama tijeka, tj. elementi koji su zaslužni za nastanak odgovarajućeg odlomka programskog koda. Na taj način moguće je vizualno pratiti i odrediti korelaciju između programskog koda i dijagrama tijeka. Nadalje, ako se označi neki element na dijagramu tijeka, odgovarajući odlomak programskog koda bit će također označen pozadinskom bojom. Sljedeći pseudo-kodovi također su podržani: Auto Pseudocode, Gaddis Pseudocode i IBO Pseudocode [2]. Ukoliko željeni programski jezik i/ili pseudo-kod nije podržan za vrijeme instalacije alata „Flowgorithm“, moguće je koristiti prilagodljive programske predloške. To su zapravo jednostavne tekstualne datoteke koje se mogu izraditi pomoću bilo kojeg uređivača teksta. Nakon što se učitaju u program, dijagram tijeka se može automatski konvertirati u ciljnu sintaksu željenog programskog jezika [2]. Alat podržava i šaroliko ponudu različitih shema boja koje dolaze predinstalirane s alatom. To ujedno pojednostavljuje rad i izvoz dijagrama tijeka u slikovnu datoteku koristeći razne stilove i prikaze. Flowgorithm može s interneta automatski preuzeti i učitati više od sto dodatnih shema boja, a ako ni to nije dovoljno, alat ima ugrađen uređivač shema boja koji omogućuje izradu vlastitih stilova [2]. Sam alat ima zaista impresivnu višejezičnu podršku za sučelje. Podržani su, između ostalog [2]: afrikaans, arapski, katalonski, kineski, hrvatski, češki, nizozemski, engleski, farsi, francuski, galicijski, njemački, hebrejski, mađarski, indonežanski, talijanski, japanski, korejski, malajski, mongolski, poljski, portugalski, rumunjski, ruski, slovenski, španjolski, švedski, turski, ukrajinski itd. Alat podržava jednodimenzionalna polja, pre-test i post-test petlje, for petlje, eksplicitno deklariranje varijabli, sigurne rekurzije (održavajući interni stog kako ne bi došlo do rušenja programa ukoliko korisnik slučajno pokrene odbjegli rekurzivni poziv) koje korisniku prikazuju poruku o pogrešci, operatore iz različitih sintaksi više programskih jezika, korisničke funkcije koje mogu (ali ne moraju) vratiti neku vrijednost nazad u glavni program te preko 20 ugrađenih funkcija [2]. Nadalje alat podržava više različitih stilova dijagrama tijeka, poput klasičnog stila, IBM stila, SDL stila itd. Dijagrame je moguće eksportirati kao bitmap u PNG formatu ili kao vektor u SVG formatu, i to u svakom od podržanih shema boja. Prozore unutar alata Flowgorithm je također moguće namještati pomoću opcije „Layout Windows“, a izrađene programe je moguće sačuvati kao XML datoteke [2].

4. Značaj i primjena pseudo-koda

Riječ „pseudo“ dolazi od grčke riječi pseudos što znači laž. „Lažan“ je, jer premda nalikuje na računalni program, on to uistinu nije, jer nije napisan u programskom jeziku koji bi se mogao izravno primijeniti na nekom računalu [6]. On se sastoji od „kratkih izraza (riječi) na govornom jeziku koji opisuju i ukratko objašnjavaju pojedine zadatke algoritma“ [4]. Ti izrazi trebaju biti napisani na razumljiv način, tj. osobe koje govore taj jezik trebaju razumjeti izraze. Važno je napomenuti kako osoba koja piše pseudo-kod ne mora nužno biti i programer, čak niti pripadati toj domeni, već se zapravo usredotočuje na način i princip rješavanja problema ili zadatka [4]. Za razliku od dijagrama koji koristi geometrijske likove, pseudo-kod koristi prirodni jezik i on je puno prikladniji za opis složenijih algoritama. Proces kuhanja čaja spada u jednostavne primjere algoritma, kao i izračunavanje opsega stranica pravokutnika. Prilikom opisa nekog algoritma, pseudo-kod u svojem sadržaju koristi izraze kojima se ljudi svakodnevno koriste [6]. Na autoru pseudo-koda je da razmotri i na kraju odluči koliko će detaljno riječima opisati neki algoritam. Međutim, ne treba previše detaljizirati, jer se tako gubi smisao opisivanja algoritma pseudo-kodom. Time se zapravo nije dobila početna svrha pseudo-koda, a to je preglednost početnog programerskog problema. Također, nije dobro pisati kod previše šturo jer nedostatak detalja može dovesti do nejasnoće pri čitanju, osobito početnicima [5]. U konačnici, pseudo-kod bi trebao biti načinjen tako da ga bilo koji programer može pročitati, te na osnovu njega napisati program u odabranom programskom razvojnom okruženju i programskom jeziku [4]. Iz dosadašnjih primjera i opisa u ovom radu, može se zaključiti kako su algoritam i pseudo-kod oblik razmišljanja i način prezentiranja podataka u računalu. Važno je dakle planirati, razmotriti, opisati, prezentirati i sadržajno prikazati određeni problem. Pri procesu kreiranja novog pseudo-koda trebalo

bi načiniti popis ključnih i temeljnih zadataka koje treba riješiti programom. Popis podataka najčešće se temelji na prethodno definiranom dijagramu tijeka ili algoritmu [6]. Zadatke je potrebno razlučiti na što manje zadatke (podzadatke), točnije riječ je o određenoj vrsti klasifikacijskog postupka, tj. svjesnog i namjernog sređivanja podataka. Svaki podzadatak bi se trebao moći opisati kratkim i jednostavnim, a opet razumljivim jezičnim izrazom. Preporučuje se koristiti uvlake (eng. tab), jer se tako stvara bolja preglednost i razumljivost koda. U programskim jezicima poput Pythona i drugih, uvlake se događaju automatski prilikom logičkih upita. U primjeru u nastavku prikazan je oblik pseudo-koda, tj. zadatak koji prikazuje prolazak automobila kroz križanje sa semaforom [6].

Vozi prema križanju

Uoči semafor

Donesi odluku na temelju boje svjetla

Zeleno svjetlo:

Nastavi vožnju.

Žuto svjetlo:

Procijeni ima li dovoljno vremena za zaustavljanje.

Ako ima: uspori i zaustavi vozilo.

Ako nema: prođi kroz križanje.

Žuto treptavo svjetlo:

Procijeni opasnost na križanju jer semafor ne radi.

Ako ima: uspori vozilo i pripazi na promet i pješake.

Ako nema: oprezno nastavi kretanje vozilom uz sporu vožnju.

Crveno svjetlo:

Zaustavi vozilo i čekaj promjenu svjetla.

U ovom primjeru vidljivo je da su zadaci (situacije) podijeljene na podzadatke, tj. na moguće slučajeve. Zadatak se mogao opisati i na drugačiji način. Stvar je procjene. Naime, kreator koda procjenjuje koliko detaljno je potrebno razlučiti pojedini zadatak [6]. Ono što je sigurno jest da pseudo-kod mora biti dovoljno jasan i dovoljno podroban, jer programeri moraju moći na temelju pseudo-koda i bez dodatnih pomagala i objašnjenja napisati program u odabranom programskom jeziku [4].

5. Zaključak

U radu su prikazani osnovni principi izrade dijagrama tijeka i pseudo-koda. Načelno gledano oba principa imaju sličnu svrhu, a to je olakšati razumijevanje i čitanje određenog programskog koda. U radu je prikazan alat pod nazivom „Flowgorithm“ koji je postao sinonim za softversku izradu dijagrama tijeka, što zbog svoje jednostavnosti, što zbog mogućnosti povezivanja sa stvarnim programskim jezicima. S druge strane, algoritmi i dijagrami tijeka su od velikog značaja programerima početnicima, jer omogućuju vizualan prikaz onoga što program upisuje ili ispisuje. Ipak, svojevrsan nedostatak dijagrama tijeka jest njegova nepreglednost pri pisanju složenijih programskih kodova, stoga se njegova uporaba ipak zadržava pri početničkom učenju i poučavanju programiranja. Pseudo-kod se može smatrati rudimentarnim oblikom programskog koda, ali ono što ga bitno razlikuje jest jezik kojim je pisan. Može se reći kako je pseudo-kod konkretizacija algoritma, tj. detaljima oblikovan algoritam. Algoritmi i pseudo-kodovi nisu nužan preduvjet za pisanje određenog programa u programskom jeziku, ali mogu biti i jesu od iznimne koristi pri početnom učenju programiranja.

6. Literatura

- [1.]Flowgorithm. URL: <http://www.flowgorithm.org> (pristup 08.01.2023.)
- [2.]Flowgorithm (Features). URL: <http://www.flowgorithm.org/about/features.html> (pristup 08.01.2023.)
- [3.]Galešev, V., Dmitrović, N., Vlahović, V., Kager, D., Lučić, K. (2019). Informatika 1: Udžbenik informatike iz 1. razred općih i prirodoslovno-matematičkih gimnazija te 2. razred klasičnih i jezičnih gimnazija, SysPrint, Zagreb. Dostupno na: <https://sysprint.hr/eudzbenici/infgim2019/> (20.05.2021.)
- [4.]Grundler, D., Blagojević, L. (2008). Informatika 1: udžbenik informatike za 1. razred općih, jezičnih i klasičnih gimnazija, Školska knjiga, Zagreb.
- [5.]Hruška, M. (2018). Osnove programiranja Python. Srce, Zagreb. Dostupno na: https://www.srce.unizg.hr/files/srce/docs/edu/osnovni-tecajevi/d450_polaznik.pdf (26.05.2021.)
- [6.]Kovač, A. (2021). Analiza i primjena programskog jezika Python u nastavi informatike // diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- [7.]Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2018). Kurikulum nastavnog predmeta Informatika za osnovne škole i gimnazije, MZO, Zagreb. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnog%20predmeta%20Informatika%20za%20osnovne%20skole%20i%20gimnazije.pdf> (10.01.2023.)

Stručni rad

POUČAVANJE MEDIJSKE PISMENOSTI U ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI

Jasenska Marmilić, prof. i dipl. bibliotekar
Osnovna škola Antuna Mihanovića Petrovsko
Osnovna škola Side Košutić Radoboj

Sažetak

Poučavanje medijske pismenosti jedan je od izazova u radu stručnog suradnika knjižničara. U članku se prikazuje mogućnost poučavanja učenika razredne nastave o medijima kroz nastavu u knjižnici. Donosi se sažeti prikaz nastavne teme "Što su mediji?" te pokazuje kako je medijska pismenost jedna od ključnih kompetencija koju treba razvijati od najranije dobi učenika.

Ključne riječi: mediji, Internet, nastavni sat

1. Zašto je važna medijska pismenost?

Djeca su izložena medijima i medijskim sadržajima od najranije dobi. To je činjenica koju ne možemo promijeniti, ali ju možemo iskoristiti kao priliku za promoviranje i provođenje medijske pismenosti. Niz smjernica za medijsko opismenjivanje djece i mladih doneseno je s ciljem osnaživanja učitelja da se ohrabre poučavati djecu o medijima unatoč tome što su u nekim slučajevima djeca bolji poznavatelji medija od odraslih. Temeljne kompetencije koje se razvijaju medijskim odgojem su razumijevanje i kritičko vrednovanje medijskih sadržaja, korištenje medija i samostalno stvaranje medijskih sadržaja. Te su komponente nedjeljive te bi ih svaki plan poučavanja medijske pismenosti trebao uključivati i razvijati. Medijska pismenost se u našim školama poučava kroz medijsku kulturu u sklopu nastave hrvatskog jezika. No, moguće je obraditi medijske teme u suradnji sa stručnim suradnikom knjižničarem te organizirati zanimljive satove medijske pismenosti u školskoj knjižnici. U nastavku se izlaže primjer nastavne teme "Što su mediji?" koja se može obraditi u razrednoj nastavi u sklopu nastave hrvatskog jezika ili sata razrednog odjela. Primjereno mjesto izvođenja ove teme je školska knjižnica, a sat izvodi stručni/a suradnik/ca školski/a knjižničar/ka.

2. "Što su mediji?" – nastavna tema

2.1. Priprema sata

Stručni/a suradnik/ca školski/a knjižničar/ka u sklopu svog neposrednog odgojno-obrazovnog rada provodi nastavu u školskoj knjižnici i time ostvaruje plan knjižnično-informacijskog i medijskog odgoja i obrazovanja. Kako je istaknuto u uvodu, medijska pismenost jedna je od ključnih kompetencija koje treba razvijati kod učenika. Idealna prilika za to je ostvarivanje suradnje između školskog/e knjižničara/ke i učitelja/ice razredne nastave. Nakon zajedničkog dogovora teme i očekivanih ishoda sata, školska knjižničarka može krenuti u planiranje sata. Odabire potrebne izvore i konzultira Kurikul hrvatskog jezika za 3. razred osnovne škole. Tip nastavnog sata je kombinacija radionice i obrade novih sadržaja. Sat će se održati u školskoj knjižnici. Definiran je cilj sata: shvatiti pojam medija te razlikovati stvarni svijet od svijeta medija, razlikovati vrste medija, uočiti pozitivne i negativne strane medija, shvatiti da se fotografije mogu digitalno mijenjati te razlikovati stvarno od lažnog u medijima.

Učenici će ostvariti sljedeće ishode:

- kognitivne (znanje i razumijevanje) - prepoznati različite vrste medija, definirati pojam medija, opisati pozitivne i negativne strane medija, identificirati razloge zašto se fotografije mogu mijenjati.
 - afektivne (vrijednosti i stavovi) - shvatiti čemu služe mediji, shvatiti kako koristiti medije, usporediti stvarni svijet i svijet medija, izgraditi kritički odnos prema upotrebi medija.
 - psihomotoričke (vještine i aktivnosti) - znati odabrati koju vrstu medija koristiti za određenu potrebu, razlikovati stvarni svijet od svijeta medija, znati prepoznati stvarnu od lažne fotografije na internetu.
- Korišteni nastavni oblici su frontalni rad, individualni i skupni rad učenika. Od nastavnih metoda koriste se razgovor, demonstracija, objašnjavanje, projekcija, praktični rad, čitanje, aktivno slušanje, razgovor o tekstu, odgovaranje na pitanja, prezentiranje, uspoređivanje i sinteza. Od nastavnih sredstava i pomagala potrebno je pripremiti PowerPoint prezentaciju koja će pratiti sat, Slikovnicu o medijima, radne listiće sa zadacima za učenike i listu za samoprocjenu, igru Medijska spaljica u digitalnom alatu Wordwall, računalu, projektor i pristup internetu te keksić za motivaciju.

2.2. Tijek sata

Nakon što su učenici ušli u knjižnicu i rasporedili se u skupine prema raznobojnim papirićima koje su dobili na ulazu, knjižničarka dijeli učenicima tajanstveni predmet (keksić) i potiče ih da ga istražuju svim osjetilima. Razgovorom navodi učenike da opišu predmet (oblik, težina, veličina, tekstura, miris, okus). Oni koji žele mogu ga i pojesti. Knjižničarka zatim projicira sliku kekca na ekranu i razgovara s učenicima o razlici između stvarnog predmeta i slike tog predmeta. Ovo je izvrsna motivacijska aktivnost koja je potaknula učenike da se zainteresiraju za temu sata. Nakon toga knjižničarka dijeli radne listove s crtežima različitih medija/uređaja i objašnjava učenicima da trebaju imenovati i obojati uređaje na slici. Uz PowerPoint prezentaciju knjižničarka najavljuje temu Što su mediji? te cilj sata. Na kraju uvodnog dijela sata učenici će imenovati različite medije i medijske uređaje te tako osvijestiti da su okruženi medijima u svom svakodnevnom životu. Slijedi glavni dio sata u kojem se učenici upoznaju s pojmom

medija te sami navode na koji način koriste pojedine medije. Učenici iznose vlastita iskustva i stavove o omiljenim medijima i medijskim sadržajima. Knjižničarka ističe svrhu medija: komuniciranje, učenje, informiranje, zabava. Vođenim heurističkim razgovorom dolazi se do značenja pojma medija. S ciljem usporedbe stvarnog svijeta i svijeta medija, knjižničarka čita učenicima Slikovnicu o medijima. Radi se o interaktivnoj slikovnici koja potiče učenike da tijekom čitanja sudjeluju u aktivnostima poput dodirivanja nosa, puhanja kroz nos, slušanja otkucaja srca. Nakon čitanja knjižničarka poziva učenike da nacrtaju veliko srce i u njemu svoj omiljeni medij. Na taj način učenici će se kreativno izraziti i upoznati pojam znaka /simbola. Nadalje knjižničarka razgovara s učenicima o pojmu medijska pismenost te osvještava kako je važno znati pravilno koristiti medije. Učenici samoprocjenom (palac gore, palac sredina, palac dolje) odlučuju znaju li koristiti medije tj. jesu li medijski pismeni. Knjižničarka zatim vodi razgovor o pozitivnim i negativnim stranama medija. Učenici u skupinama opisuju dobre i loše strane korištenja TV-a i mobitela na radnim listovima. Po završetku kratko izvješćuju i komentiraju. Na kraju glavnog dijela sata, knjižničarka učenicima postavlja problemsko pitanje: Trebamo li vjerovati svemu što vidimo na internetu? Uz prezentaciju razgovara s učenicima o tome kako je na internetu ponekad teško razlikovati što je stvarno, a što lažno. Objašnjava razloge zašto bi netko mijenjao fotografije te daje učenicima zadatak da u skupini riješe radni list s primjerima izmijenjenih fotografija. Tijekom rada u skupini knjižničarka pomaže učenicima u rješavanju zadatka i potiče ih na prezentiranje rezultata. Nakon ove aktivnosti učenici će spoznati razloge mijenjanja fotografija na internetu i moći prepoznati izmijenjenu fotografiju. U završnom dijelu sata knjižničarka razgovara s učenicima o ključnim pojmovima i potiče ih na sintezu. Zatim poziva učenike da zajedno odigraju igru Medijska spajalica pripremljenu u digitalnom alatu Wordwall. Zadatak je rasporediti različite pojmove u odgovarajuće medije. Na taj način učenici će sintetizirati svoje znanje kroz razgovor i igru. Knjižničarka završava sat zahvalom učenicima na sudjelovanju te ih upućuje na ispunjavanje liste za samoprocjenu u kojoj će procijeniti svoj doprinos satu te zadovoljstvo sudjelovanjem.

3. Zaključak

Školska knjižnica idealno je mjesto za poučavanje medijske pismenosti. Pažljivim planiranjem i odabirom kvalitetnih sadržaja školski knjižničar sudjeluje u razvijanju medijske kulture učenika. Pritom je važno svrsishodno i učinkovito primijeniti nastavne metode, sredstva i alate za ostvarivanje planiranih ishoda učenja. Kako bi učenici aktivno sudjelovali u nastavnom satu u knjižnici, potrebno ih je motivirati zanimljivim aktivnostima te dinamično izmjenjivati nastavne metode. Usvojenost sadržaja na kraju je potrebno provjeriti i vrednovati primjerenim zadacima. Medijska pismenost jedna je od ključnih kompetencija koju učenici trebaju razviti sudjelovanjem u poučavanju u školskoj knjižnici. Budući da su stalno izloženi medijima i informacijama, važno je naučiti ih kako kritički vrednovati informacije, analizirati medijski sadržaj i stvoriti novi. Školski knjižničari svojim radom nastoje obuhvatiti sve uzraste djece i kontinuirano raditi na provođenju medijskog opismenjavanja.

4. Literatura

- [1.] <https://www.medijskapismenost.hr> (pristupljeno 13.2.2023.)
- [2.] Zgrabljic Rotar, N. (2005). Mediji - Medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji. Sarajevo: Mediacentar
- [3.] Zgrabljic Rotar, N. (1999). Život s medijima. Zagreb: Doron

Stručni rad

ČITALAČKO TAKMIČENJE – POTICAJ ZA UČENJE ENGLESKOG JEZIKA

Nataša Šulin

Srednja zdravstvena in kozmetična šola Maribor

Sažetak

Cilj ovog rada bio je ispitati dobrobiti čitanja strane (engleske) literature u svrhu učenja i usvajanja stranog jezika kod srednjoškolaca. Prije svega željeli smo se fokusirati na prednosti takozvanog ekstenzivnog čitanja i engleskih čitalačkih takmičenja, na kojima u velikom broju svake godine sudjeluju učenici naše škole. Knjige su obično tanke, jednostavne i dosta interesantne, pa tako prikladne za učenike različitih jezičnih sposobnosti. Među ovogodišnjim natjecateljima-čitačima odlučili smo sprovesti anketu da bi saznali iz prve ruke dali ih ima, odnosno koje su koristi sudjelovanja na takvom takmičenju. Upitnik odnosio se na čitalačke navike ispitanika i utjecaje takmičenja na njihove jezičke vještine i motivaciju. Rezultati su pokazali niz pozitivnih učinaka takvih natjecanja, od usvajanja novog vokabulara, boljih čitalačkih i ostalih vještina, pa do većeg samopouzdanja, ali što je najvažnije, primijećen je veći interes za čitanje općenito.

Ključne riječi: čitanje, prednosti, srednjoškolci, strana literatura, upitnik

1.Uvod

Poznavanje bar jednog stranog jezika danas je tako reći nužno. Engleski jezik kao 'lingua franca' današnjice otvara nam najviše vrata. Prema podacima Eurostata iz 2020. godine (23. 9. 2022) skoro 100 % srednjoškolaca uči bar jedan strani jezik. Nije iznenađujuće da je baš engleski u uvjerljivom vodstvu, i to sa skoro 90 %.Mediji su puni savjeta, metoda i materijala za učenje i usvajanje stranog jezika, opet najčešće engleskog. Nivoi prethodnog znanja tog stranog jezika mogu biti na početku srednje škole vrlo različiti. Kod brojne djece znanje i vještine već su na zavidnoj razini. Neki od njih engleski su počeli učiti već u vrtiću. S druge strane ima i djece, kod koje je znanje tog jezika u 1. razredu srednje škole loše. Još prije srednje škole i jedni i drugi koristili su različite mogućnosti, koje su u zadnje vrijeme, zbog rapidnog razvoja informacijskih tehnologija, često vezane upravo za te. Zbog mnogih prividno instant rješenja čitanje kod srednjoškolaca nije baš najpopularnija opcija. Što se tiče čitanja općenito, neki stručnjaci upozoravaju da se Slovenija pretvara u 'društvo bez knjiga'. Prevladava uvjerenje da su i čitalačke navike mladih neminovno u padu. Da li može englesko čitalačko takmičenje bar malo utjecati na čitalačke navike srednjoškolaca općenito pa istovremeno i na njihovo učenje i usvajanje tog stranog jezika? Koje su prednosti učenja stranog jezika putem čitanja?

2.Čitanje strane literature

2.1.Doprinos usvajanju stranog jezika

Čitanje po sebi ima mnogo dobrobiti, među ostalog razvija koncentraciju, memoriju, maštu, rječnik, empatiju, smanjuje stres pa čak i depresiju.Usporedivši čitanje engleske literature s drugim metodama učenja stranog jezika, možemo uočiti niz prednosti, koje nam pruža upravo čitanje. Ovo su samo neke od njih: kroz čitanje širi nam se vokabular, koji se uvijek nalazi u kontekstu, pa iz tog razloga brže shvatimo i lakše zapamtimo nove riječi; u kontaktu smo s prirodnim, upotrebljivim jezikom; čitati možemo bilo gdje i bilo kada; razvijamo i ostale tri jezičke vještine, pogotovo pisanje; pasivno usvajamo jezičke strukture pa tako i gramatička pravila; kroz čitanje možemo se 'potopiti' u ciljni jezik i povezati se s kulturom koja ga okružuje.

2. 2. Srednjoškolci i strana literatura

Kad su u pitanju srednjoškolci, valja razmisliti o tome kakvu vrstu literature ponuditi onima, koji uopće ne čitaju ili pak vrlo rijetko čitaju englesku literaturu. Jer ima i onih, koji često odaberu knjigu na engleskom u originalu. To obično jako pozitivno utječe i odražava se kroz njihove jezičke sposobnosti.Ako ne želimo uplašiti naše 'nečitače', moramo vrlo pažljivo odabrati knjige, pa vezano uz njih, i vrstu čitanja. Što se tiče knjiga, svakako moraju biti zanimljive i blizu našem budućem čitaču. A što se tiče vrsta čitanja, valja spomenuti dvije: intenzivno i ekstenzivno, od kojih pogotovo druga nudi brojne benefite. Intenzivno čitanje je sporo, pažljivo čitanje obično kraćih, teških tekstova. Dok je ekstenzivno čitanje, čitanje mnogih, manje zahtjevnih tekstova ili knjiga, iz užitka. Tako obično čitamo na svom jeziku. Učenje stranog jezika pak je obično vezano za kraće tekstove iz udžbenika, kod kojih moramo razumjeti svaku riječ, i stoga za intenzivno čitanje. Zbog zahtjevnosti i velikog gubitka vremena ta vrsta čitanja može kod učenika izazvati brojne frustracije. Shodno tome ekstenzivno čitanje izgleda kao mnogo bolji odabir.Autor termina ekstenzivno čitanje, Harold Palmer, engleski lingvist, tu vrstu čitanja opisao je kao čitanje 'knjige za knjigom'. Naglasio je značenje čitanja 'velikih količina' jednostavnih knjiga, koje treba čitati što brže je moguće. Čitač se ne fokusira na jezičke strukture. Umjesto toga prioritet je razumjeti što se u knjizi događa. Izbor knjiga je u glavnom prepušten čitaču. Zagovornici te vrste čitanja tvrde da učenici putem nje postaju bolji i samopouzdaniji čitači, bolje pišu, unaprijede vještine slušanja i govora, prošire svoj vokabular, i također razviju pozitivan odnos i veću motivaciju za učenje ciljnog jezika.

2. 3. Englesko čitalačko takmičenje na srednjoj zdravstvenoj školi u Mariboru

Već dugi niz godina naša škola uključena je u čitalačka takmičenja iz engleskog jezika. Od ukupno nešto manje od 750 učenika, koji pohađaju programe zdravstvene njege i kozmetičara, u zadnjim godinama čak više od 100 učestvuje ih u tim takmičenjima. Učitelji engleskog jezika na našoj školi uvjereni smo da sudjelovanje na natjecanjima te vrste vrlo pozitivno utječe na usvajanje engleskog jezika i zato svake godine želimo zainteresirati što više novih natjecatelja-čitača. Knjige koje odabire organizator, obično izdavačka kuća, su pojednostavljena verzija često najpoznatijih djela svjetske književnosti. Knjige su tanke i dosta jednostavne. Svaki učenik, prema određenom nivou, pročita tri knjige. U novembru učenici se prijave, škola nabavi nekoliko kopija knjiga, a zaključak takmičenja obično se izvede u martu u školskoj učionici za informatiku pomoću on-line testova. Zato što su knjige prilično jednostavne i tematski u glavnom vrlo blizu našim učenicima, ti mogu primijeniti ekstenzivno čitanje. Čitati mogu relativno brzo, susreću se s različitim temama, čitaju, vjerujemo, u glavnom iz veselja, sami i tiho, pa se tako ne zlostavljaju stresu i frustracijama. Takvo čitanje može potjeći traganje za novim knjigama. Smanji ili čak izgubi se strah od engleske literature pa posljedice i strah od jezika, pa tako učenici napreduju svestrano.

2. 4. Anketa

Na ovogodišnjem takmičenju učestvovalo je 109 naših učenika. Kako bi uistinu saznali koji su benefiti sudjelovanja na engleskom čitalačkom takmičenju, anketirali smo dio učenika-takmičara. Ispunjavanje ankete bilo je dobrovoljno i anonimno. Upitnik s deset pitanja popunilo je 70 učenika od prvog do četvrtog razreda, što znači 64 % natjecatelja. 60 % ispitanika u čitalačkom takmičenju iz engleskog jezika sudjelovalo je već jednom ili više puta do sada. Na pitanje da li i inače čitaju knjige na engleskom jeziku, 30 % učenika odgovorilo je da mnogo, 49 % da rijetko, a 21 % da drugih engleskih knjiga uopće ne čitaju. 59 % ispitanih učenika odgovorilo je da više voli čitati na engleskom nego na slovenskom (za većinu učenika - na materinjem) jeziku. Čak 83 % ispitanika kaže da putem čitanja za englesko čitalačko takmičenje uvijek nauči bar nekoliko novih riječi. Kad naiđu na nepoznatu riječ, 59 % ispitanika pokušava njeno značenje otkriti iz konteksta. U procesu čitanja visokih 96 % učenika zamijeti gramatičke strukture i idiomatske izraze. Na pitanje na kom području zbog čitanja za takmičenje najviše profitiraju, 54 % ispitanika kaže da na području vokabulara, 29 % na području čitalačkih vještina, a niži postotak na području gramatike i vještina pisanja. Čak 70 % učenika primjećuje zbog čitanja knjiga za takmičenje nešto više samopouzdanja kod upotrebe engleskog jezika općenito. 66 % ispitanika kaže da ih takmičenje katkad motivira da pročitaju i koju drugu englesku knjigu.

3. Zaključak

Na temelju provedene ankete vidljivo je da čitalačko takmičenje svakako pozitivno utječe na učenje i usvajanje engleskog jezika kod naših učenika pa i na njihove čitalačke navike. Svakako nas može veseliti podatak da veoma visok postotak učenika u takmičenju sudjeluje već nekoliko godina zaredom. Takmičenje prema našim podacima uključuje učenike koji i inače mnogo čitaju pa i one za koje je to jedini kontakt s engleskom knjigom, što nam je posebno drago. Začuduje podatak da više nego polovina ispitanih učenika više voli čitati na engleskom nego na slovenskom jeziku, što može biti posljedica velikog utjecaja interneta. Kako navode, učenici kroz čitanje za takmičenje u velikoj većini zapamte nove riječi, pa na taj način obogaćuju svoj rječnik. Veliki broj ispitanika koristi samo kontekst da bi razumjeli nepoznate riječi. Očigledno knjige za njih nisu prezahtjevne, pa ih s toga mogu čitati brzo. Možemo reći da se ovdje radi o ekstenzivnom čitanju. Uprkos tome, skoro svi putem čitanja zamjećuju gramatičke strukture i idiome. Razlog za to može biti da se u nastavi engleskog jezika tome pridaje relativno veliku važnost, pa s toga učenici tim strukturama poklanjaju posebnu pažnju. Pretpostavljamo da naši čitači profitiraju i na području gramatike a posebno, kako tvrde ispitanici, na području vokabulara i čitalačkih vještina. Posljednja dva podatka najviše nas raduju. Više od dvije trećine anketiranih učenika navodi da takmičenje kod njih potiče samopouzdanje, i drugo, motivira ih da potraže i pročitaju još koju englesku knjigu. Ukratko, čitanje na stranom jeziku općenito, a u našem slučaju čitanje za englesko takmičenje, donosi čitaču brojne koristi. Neki aspekti usvajanja znanja stranog jezika odnose se isključivo na čitanje. Kad su u pitanju srednjoškolci vrlo je važno zainteresirati ih i odabrati prikladnu literaturu, kako bi kod njih probudili želju da nastave s čitanjem.

4. Literatura

- [1.]Elley, W. B., Mangubhai, F. (1983). The Impact of Reading on Second
- [2.]Language Learning. Reading Research Quarterly, 19(1), 53-67.
- [3.]Firth, M. (2005). Extensive Reading: Student Perceived Benefits and Getting Students to Read More. Core, 241-258.
- [4.]Jacob, S. S. (2016). Impact of Reading on Second Language Acquisition. IJELLH, 4(3), 316-321.
- [6.]Kum, E. (2022). Bralne navade slovenskih srednješolcev iz jugovzhodne regije s poudarkom na času po pandemiji Covid-19. Zbornik SSJLK (58), 86-92.
- [8.]Peitilä, P., Merikivi, R. (2014). The Impact of Free-time Reading on Foreign
- [9.]Language Vocabulary Development. Journal of Language Teaching and Research, 5(1), 28-36.
- [11.]Yildirim, A. (2014). The Benefits of Extensive Reading for Foreign Language Acquisition. GRIN Publishing, Munich.
- [12.]Brainscape. URL: <https://www.brainscape.com/academy/reading-foreign-languages-learn-study/> (15. 2. 2023).
- [14.]Delo. URL: <https://www.delo.si/kultura/knjiga/postajamo-druzba-ki-ne-bere-knjig/> (6. 2. 2023).
- [15.]Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_language_learning_statistics/ (6. 2. 2023).

Stručni rad

RAZVOJ GRAFOMOTORIKE NEKAD I DANAS

Anka Leopold

Osnova šola in vrtec Sveta Trojica, Sveta Trojica, Slovenija

Sažetak

Tijekom svoje karijere podučavala sam i opismenjivala nekoliko generacija djece od 5 do 6 godina. Pratila sam njihov razvoj i uočila pad brzine grafomotoričkog razvoja sa svakom novom generacijom. Sve više djece ima problema s pravilnim pisanjem i držanjem olovke. Uspoređujući 5-6 godišnjake današnjih generacija sa starijima, potonji su brže razvili vještine važne za opismenjivanje. U današnje vrijeme ritam života je ubrzan pa roditelji, kako bi brže obavili stvari, radije to rade sami nego da aktivno uključe svoju djecu. Primjeri takvih aktivnosti su odijevanje, zakopčavanje, vezanje vezica, rezanje škarama itd. Također, djeca manje vremena provode vani, što im daje manje mogućnosti za penjanje, trčanje i druge aktivnosti koje značajno utječu na uspješan i kompleksan razvoj grafomotorike. Budući da je premalo sati posvećeno razvoju grafomotorike, za tu sam svrhu izradila didaktički materijal. Vježbe i radne listiće za razvoj grafomotorike učenici su izvodili tijekom nastave, u slobodno vrijeme i u produženom boravku. Već nakon dva mjeseca aktivnog izvođenja vježbi učenici su pokazali napredak.

Ključne riječi: grafomotorika, opismenjivanje, osnovna škola

1. Uvod

Svih dvadeset godina dosadašnjeg rada radila sam s djecom od 5 do 6 godina. Dobila sam uvid u ponašanje i razvoj djece različitih generacija. 1995. godine zaposlila sam se u dječjem vrtiću. Tada su mi tijekom osmogodišnjeg programa bila povjerena djeca od 5 do 6 godina koja danas pohađaju 1. razred tijekom devetogodišnjeg programa.

U vrtiću mi je jedan od ključnih zadataka bio pripremiti djecu za školu. Veliki naglasak stavljen je na razvoj grafomotorike koja je preduvjet uspješnog opismenjivanja. U usporedbi s kasnijim generacijama djece od 5 do 6 godina, tadašnja djeca su trebala puno manje dodatne pomoći i poticaja u razvoju grafomotorike. Posljednjih nekoliko godina u svom radu, učeći i poučavajući prvu trijadu osnovne škole, primjećujem znatno veći deficit u ovom području, a samim time i više problema s opismenjivanjem. Ova zapažanja su me natjerala da si postavim dva pitanja:

- Kako možemo utjecati na razvoj grafomotorike u školi?
- Kako možemo utjecati na proces opismenjivanja u školi?

2. Dijete od 5-6 godina prije dvadeset godina i danas

Prije dvadesetak godina djeca od 5 do 6 godina više su vremena provodila vani. Uz vrijeme provedeno vani, imali su dosta prilika za kretanje. Vještine su se razvijale penjanjem, trčanjem, vožnjom bicikla, skakanjem, raznim igrama s loptom itd. To potvrđuje i izvješće slovenskog nacionalnog sustava za praćenje tjelesnog i motoričkog razvoja djece i mladih, Športsko odgojni karton (ŠVK). [3] Također, djeca su često bila aktivno uključena u svakodnevne poslove, kao npr. vješanje rublja, brisanje stola, čišćenje povrća. Bake i djedovi također su pomagali roditeljima u odgoju i time dodatno povećali broj mogućnosti za uključivanje djece u razne aktivnosti.

U školi su igrali razne društvene igre, slagali slagalice, bojali bojanke, čitali knjige itd. Time su razvijali razne vještine, stjecali nova znanja i iskustva te prije svega jačali dobru koncentraciju. Sve je to pridonijelo boljoj pažnji i točnosti pri pisanju slova.

Malo je djece bilo uključeno u poslijepodnevne izvannastavne aktivnosti. Oni koji su bili, bili su uključeni samo u jednu ili dvije poslijepodnevne aktivnosti. Zbog toga su imali više slobodnog vremena koje su često trošili na razvoj grube i fine motorike.

Današnje generacije djece u dobi od 5 do 6 godina provode više vremena u zatvorenom prostoru u odnosu na generacije od prije 20 godina. Učestalost i raznolikost dječje uključenosti u svakodnevne poslove je opala. Roditelji su često u žurbi zbog vlastitih obveza, što dovodi do toga da razne poslove radije obavljaju sami. Djeca su često zaokupljena gledanjem televizije, korištenjem tableta ili mobitela. U studiji u kojoj je ispitivana količina vremena provedenog u korištenju tehnoloških uređaja (npr. TV, igraće konzole), istraživači su pronašli negativnu korelaciju između fine motorike i upotrebe uređaja. Što su djeca više vremena pred ekranima, to su njihove fine motoričke sposobnosti slabije. [1] Višesatno gledanje crtića i igranje igrice na mobitelu nekontrolirano utječe na razvoj koncentracije. U usporedbi sa starijim generacijama djece koje nisu imale priliku i pristup modernoj tehnologiji, današnje generacije djece pokazuju brže izražavanje ljutnje pri igranju društvenih igara, površnije bojanje bojanke, kraću pažnju pri slušanju bajki itd. Sve to utječe i na koncentraciju pri pisanju slova, koja je kod današnjih generacija znatno kraća. Današnja generacija djece od 5 do 6 godina uglavnom je upisana u produženi boravak. Također, većina ih ostaje u školi do 15 sati. Vrijeme nakon škole, koje su generacije prije dvadesetak godina uglavnom provodile vani, današnje generacije provode u poslijepodnevnim aktivnostima, uglavnom u zatvorenom prostoru. Danas su djeca uglavnom uključena u tri ili više poslijepodnevnih aktivnosti tjedno. Time se uvelike

smanjuje vrijeme koje tjedno provode vani, što direktno utječe na razvoj fine i grube motorike koja se najviše razvija kroz kretanje. ŠVK u svojim izvješćima bilježi i pad motoričke učinkovitosti i sposobnosti djece.[6]

2.1. Grafomotorika

T. Žerdin definirao je riječ „grafomotorika“ na sljedeći način: „Riječ grafomotorika sastoji se od dva dijela: grafa i motorike. Riječ graf je preuzeta iz starogrčkog i znači pisati. Grafomotorika pak podrazumijeva sposobnost i vještinu pisanja.” [7] T. Žerdin također ističe da “u početnim razredima osnovne škole uspjeh djeteta u velikoj mjeri ovisi o razvijenosti grafomotorike i senzorne funkcije.” [7] Kao važne čimbenike za početno opismenjavanje, autor navodi, među ostalim, dobar vid i sluh. U nastavi se često susrećem s nepravilnim držanjem olovke. Djeca drže olovku svim prstima, držanje je snažno, neopušteno. Djeca se često javljaju da ih boli ruka, pa ne mogu završiti zadatak ili rade površno. Unatoč raznim tehnikama pomoći, poput upozorenja i pomoći učitelja, djeca i dalje koriste nepravilno držanje olovke, kako su to naučila prije polaska u školu. Da bi djeca mogla vješto i pravilno držati olovku, moraju imati pravilno razvijene mišiće. „Proces razlikovanja napetosti mišića donjih udova sazrijeva već u dobi od trideset mjeseci, a pokreti dlanova i prstiju šake postaju jasni tek na kraju šeste godine.” [7] Da bi djeca sve to svladala, potrebne su vježbe. Djeca koja uzmu olovku u ruke u vrlo ranoj dobi imat će više prilika da dobro razviju vještine pisanja.

2.2. Fina motorika ruku

Na razvoj fine motorike kod djece najviše utječu one aktivnosti koje zahtijevaju veliku preciznost. Primjeri takvih aktivnosti su rezanje škarama, lijepljenje malih papirića, nizanje malih predmeta na špagu, oblačenje i obuvanje, oblikovanje mekog materijala poput plastelina, sortiranje pincetom i hvatanje kliještima, savijanje, sastavljanje kockica, crtanje i pisanje na velikim površinama različitim olovkama.

2.3. Gruba motorika ruku

Također je važno da dijete ima razvijenu grubu motoriku. Provodeći vrijeme vani, djeca stječu grubu motoriku. Važno je da jačaju te aktivnosti, jer time postaju sigurniji, spretniji, jači... U predškolskom razdoblju za djetetov motorički razvoj važno je uključivanje u svakodnevne aktivnosti. Bitno je da se slobodno kreće, trči, kotrlja. Penje po različitim penjačkim smjerovima, bavi se sportom, upoznaje osnove različitih sportova i razvija vještine ravnoteže, između ostalog i vožnjom bicikla.

2.4. Drži olovku

„Ispravan položaj olovke podrazumijeva da dijete drži olovku između tri prsta, palca, kažiprsta i srednjeg prsta, otprilike dva centimetra iznad vrha olovke. To se zove pincetni stisak.“ [2]. Što se tiče dječjeg razvoja, to znači da s otprilike devet mjeseci dijete može s dva prsta uzeti mali predmet poput jagode, a s tri godine već može pravilno držati olovku jastučićima njegovih prstiju. [2]

3. Od teorije do prakse

Teorija pisanja, grafomotorike i pravilnog držanja olovke nije se mijenjala u zadnjih 20 godina. Promjene u slabijoj razvijenosti grafomotorike i nepravilnog držanja olovke uočljive su kod onih populacija djece za koje vrijedi:

- Već u ranom djetinjstvu koriste tablet računalo i mobitel. [4]

- Nedostatak vremena za aktivnosti kod kuće s roditeljima, koje poboljšavaju grubu i finu motoriku šaka i prstiju, zbog ostalih popodnevnih aktivnosti i samim time manje uključenosti u obavljanje dnevnih obaveza, što također utječe na manju samostalnost djece. [5] Na temelju zapažanja odlučila sam provesti nekoliko zadataka za razvoj grafomotorike kod učenika prije početka opismenjavanja. Aktivnosti su se odvijale u sklopu redovne nastave za postizanje pismenih ciljeva, tijekom jutarnjeg čuvanja i produženog boravka. U slučaju potonjeg, aktivnosti su bile na dobrovoljnoj osnovi.

U svemu tome važan je pravilan stav tijela, stolovi i stolice odgovarajuće veličine te pravilno držanje olovke. Zato smo nabavili odgovarajuće stolove i stolice, budući da se neki učenici ističu svojom visinom. Odgojno-obrazovnom radu dodala sam 5 minuta vježbi kretanja za pravilno držanje tijela. Učenicima sam na vlastitom primjeru demonstrirala pravilno izvođenje vježbe. Tijekom izvođenja aktivnosti aktivno sam ih pratila i podsjećala na pravilno izvođenje pokreta.

4. Planiranje aktivnosti

Na početku sam napravila temeljit pregled aktivnosti koje su djeci već dostupne. Provjerila sam i didaktički materijal koji imamo u učionici i koji je učenicima dostupan tijekom cijele školske godine. Na temelju toga pripremila sam dodatne vježbe i radne listove za razvoj upornosti, spretnosti i točnosti. Dodatne vježbe i radni listovi bili su izravno dostupni učenicima.

Cilj je bio da učenici dođu do njih opušteno i samostalno te da im dodatne vježbe i radni listići budu izazov ili vježba za jačanje vještina.

Pripremila sam sljedeće aktivnosti:

1. Nizanje perli pincetom ili prstima.
2. Umetanje vezice kroz nanizane rupe.
3. Zakopčavanje gumba na odjeći.
4. Grafomotoričke ploče sa vodičima za pisanje.
5. Radni listići sa vježbama grafomotorike.

4.1. Provedba

Prvi dan upoznala sam učenike s pripremljenim aktivnostima. Većinu su već poznavali jer slične grafomotoričke vježbe rade i u vrtiću. Učenicima su tijekom dana bile dostupne aktivnosti. Vježbe su izvodili tijekom jutarnjeg čuvanja, glavnog odmora i u produženom boravku. Vježbe na radnim listićima ponudila sam učenicima jednom tjedno u produženom boravku. Izvođeci ove vježbe aktivno sam pratila njihov napredak.

4.2. Rezultat

Učenici su se u pripremljene aktivnosti najčešće uključivali tijekom jutarnjeg čuvanja i produženog boravka. Rezultati aktivnosti pokazali su da su učenici na početku najčešće griješili u umetanju vezica i u pravilnom korištenju pincete. Problemi nastaju prilikom pravilnog hvatanja i umetanja vezice kroz nanizane rupe. Učenicima koji su imali češćih problema pokazala sam proces provedbe. Vježbanjem i suradnjom s razrednicima na kraju su savladali i pravilno izveli aktivnost. Nekim učenicima ovo je

bio prvi susret sa vezicama. Tijekom aktivnosti nizanja perlica primijetila sam da je učenicima lakše raditi vježbu bez pincete, odnosno samo prstima. Morali su uhvatiti pincetu sa tri prsta, no nije to pošlo za rukom svima. Druge dvije aktivnosti, grafomotoričke ploče sa uputama za pisanje i radni list sa vježbama grafomotorike, nisu im stvarale probleme. Radni listovi sadržavali su različite grafomotoričke vježbe. Koristila sam radne listove Bogdanowich Marte: Priprema za učenje pisanja. Učenici su prema svojim mogućnostima izvodili vježbe. Konačni rezultat je da su izvođenjem grafomotoričkih zadataka poboljšali finu motoriku šake i prstiju. To je zauzvrat rezultiralo s manje poteškoća u pisanju slova. Pokret ruke bio je usklađeniji s olovkom, učenici su manje pritiskali olovku i uspješnije održavali uspravan stav. Rezultati aktivnosti pokazali su probleme koncentracije kod nekih učenika, posebno za one učenike koji su bili manje uspješni u provedbi pojedinih aktivnosti. Smatram da bi učenici bili uspješniji kada bi ove ili slične aktivnosti bile uključene u nastavu. Na taj bi način djeca imala još više prilika za razvoj i jačanje svojih sposobnosti te stjecanje iskustva.

5. Zaključak

Već nakon dva mjeseca aktivne provedbe pripremljenih vježbi učenici su pokazali napredak na svim područjima. Vježbama su učenici poboljšali orijentaciju i pokretljivost ruku. Također se poboljšalo pravilno držanje tijela učenika i pravilno držanje olovke. Prilikom provođenja takvih aktivnosti važno je istaknuti individualnost svakog djeteta. Važno je kod učenika poticati ustrajnost i, kada to situacija zahtijeva, određene aktivnosti prilagoditi pojedincu. Na taj će način djeca brže i uspješnije razvijati svoje vještine. Unatoč poticanju i prilagodbi zadataka, zbog specifičnih individualnih karakteristika djece, neka od njih ranije pokažu napredak, dok drugima treba malo više vremena za napredak. U našem razredu napravljen je grafomotorički kutak u kojem su uvijek dostupne razne aktivnosti koje su za neke učenike ujedno i relaksacijske. Grafomotorički kutak postao je stalnica u 1. razredu (slika 1). Vjerujem da više mogućnosti za obavljanje različitih aktivnosti za razvoj fine i grube motorike donosi bolje rezultate u opismenjivanju i pravilnom držanju olovke. Stoga je, uz veći naglasak i dosljednost u provedbi vježbi fine i grube motorike u školi, također ključno osvijestiti roditelje o razvoju grafomotorike već u predškolskom razdoblju. Ubrzanim ritmom obiteljskog života mnogo djece nema dovoljno mogućnosti za razvoj grafomotorike u predškolskom razdoblju.

Slika 1: Grafomotorički kutak

6. Literatura

- [1.]Martzog, P. (2022) Screen media are associated with fine motor skills development in preschool children. Early Childhood Research Quarterly
- [2.]Nemec, B. (2011). Razvoj in učenje predšolskega otroka
- [3.]Poročilo o telesnem in gibalnem razvoju otrok in mladine v šolskem letu 2019/20.URL:https://www.slofit.org/Portals/0/Letna-porocila/Poroc%CC%8Cilo_2020_splet.pdf?ver=2021-02-22-112743-263 (24.2. 2023)
- [4.]Spitzer, M. (2021). Epidemija pametnih telefonov: nevarnosti za zdravje, izobraževanje in družbo
- [5.]Starši imajo ključno vlogo pri otrokovemu motoričnem razvoju. URL: <https://zdravozivi.si/starsi-imajo-kljucno-vlogo-pri-otrokovemu-motoricnem-razvoju-2/>
- [6.]Športno vzgojni karton. Letna poročila. Poročilo 2006/07. URL: <https://www.fsp.uni-lj.si/stare-vsebine/sportno-vzgojni-karton/letna-porocila/> (24.2. 2023)
- [7.]Žerdin, T. (2005) Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja

Stručni rad

FOTOSINTEZA U 5. RAZREDU

Polona Gole

Osnovna škola Litija

Sažetak

Svaki put kada duboko udahnemo ili pojedemo svoj omiljeni obrok, trebamo zahvaliti biljkama. To je zato što biljke oslobađaju kisik i osiguravaju prehranu za svaku životinju na zemlji. Poznavanje detalja fotosinteze pomaže našim učenicima razumjeti kako biljke osiguravaju te elemente i održavaju život.

Ključne riječi: fotosinteza, klorofil, likovna umjetnost, istraživanje

1.Uvod

Nastavnim planom i programom za prirodoslovlje i tehnologiju u 5. razredu osnovne škole u Sloveniji predviđeno je učenje fotosinteze. Učenici moraju znati objasniti da biljke proizvode hranu (organsku tvar) i kisik iz vode i ugljičnog dioksida, te da je za taj proces (fotosinteza) potrebna i sunčeva svjetlost kao izvor energije i klorofila. Mi smo se time bavili interdisciplinarno.

2.Primjer

2.1.Klorofil

Klorofil, zelena boja koja se nalazi u lišću biljke, ključni je sastojak u procesu fotosinteze. Također čini sjajnu boju! Stoga smo odlučili dokazati da se doista radi o boji i koristili zeleno lišće u likovnoj umjetnosti kao boju.

Za ovaj projekt nam je bilo potrebno:

- 8-10 listova po učeniku,
- bijeli list papira
- metalna žlica.

Zamolila sam učenike da od kuće donesu vrećicu lišća. Listovi špinata, na primjer, daju puno zelenog klorofila, dok neke druge vrste lišća ne daju toliko. Otkrili smo da je najbolje ne koristiti listove s voskom jer ih je teže pritisnuti i ne otpuštaju lako klorofil.

Presavinuli smo list bijelog papira na pola. (Koristili smo predloške stabala.)

Postavili smo nekoliko listova između presavijenog papira. Snažno smo pritiskali plahte između strana i trljali ih metalnom žlicom. Plastične žlice treba izbjegavati jer se lome kada ih pritisnete koliko god je potrebno. Neki od mojih učenika počeli su ribati lišće, ali su brzo otkrili da zapravo mogu "oslikati" svoje slike tako da uvijaju lišće i koriste ih kao kistove. To je trajalo manje vremena, oslobađalo se više klorofila i mogli su bolje kontrolirati gdje se pigment nalazi na crtežu.

2.2.Fotosinteza

Upitala sam učenike mogu li se sjetiti što su tog dana jeli? Ako su jeli biljke (poput voća, povrća ili žitarica), energiju u ovoj hrani dobivali su od sunca – fotosintezom! Ako su jeli meso, to je bila životinja koja je jela biljke... ili životinja koja je jela životinje koje su jele biljke! Tako otkrivamo da je sve što jedemo u nekom trenutku dobilo energiju iz fotosinteze, onda sve postaje malo zanimljivije!

Priča slijedi: Sjeme je zasađeno prije nekoliko mjeseci. To je jedno od nekoliko tisuća zasađenih na istom polju. Sada je proljeće, iz sjemena niče mladica koja raste kroz tlo prema gore. Napokon, mladica probija gornji sloj tla. Gledajući izdaleka, cijelo polje počinje poprimati novi izgled, više nije smeđe, sada je zeleno. Lijep je proljetni dan i sunce sjajno sija. Od izbojka se uvija list. Kemikalija u listu - ista kemikalija koja lišću daje zelenu boju - hvata energiju sunčeve svjetlosti. Ova svjetlosna energija se fotosintezom pretvara u biljnu hranu. Tijekom proljeća i ljeta biljka nastavlja rasti. Njegovo lišće fotosintezom pretvara više svjetlosne energije u kemijsku. Tijekom tog procesa, biljka također apsorbira ugljični dioksid iz zraka i emitira kisik. Pred kraj ljeta seljak žanje njivu. Biljka je spremna za prodaju i odnesena u supermarket. Tvoja mama kupi biljku i koristi je za tvoju večeru. Energiju koju je biljka akumulirala od sunca sada koristi vaše tijelo! Zahvaljujući fotosintezi, možete trčati i zabavljati se sa svojim prijateljima! Slijedi rasprava o fotosintezi pomoću radne bilježnice.

2.3.Eksperiment

Ciljevi: Učenici znaju da biljci za fotosintezu trebaju sunčeva svjetlost, voda i ugljični dioksid. U eksperimentu učenici promatraju mogu li biljke napredovati bez sva tri bitna elementa za fotosintezu – vode, sunčeve svjetlosti i ugljičnog dioksida.

Materijali:

- tri prazne boce od 2 litre (odrezati vrh),
- škare,
- ljepljiva traka,
- vrč za vodu

- kutija u koju se može staviti boca sa sadnicom (ili ormarić ili tamni ormarić u koji možete staviti bocu).

Postupci:

1. Odrežite vrhove plastičnih boca.
2. Iskopati tri male biljke (otprilike iste veličine) iz školskog dvorišta.
3. Svaku stavite u jednu od boca od 2 litre.
4. Dvije boce sadnica stavite na sunce, a jednu ispod kutije u ormaru (da ne pada sunčeva svjetlost).
6. Boca 1 - kontrolna boca koja svakodnevno prima vodu i sunčevu svjetlost. Boca 2 (na sunčevoj svjetlosti) ne dobiva vodu. Boca 3 (u mraku) se zalijeva svaki dan, ali ne dobiva sunčevu svjetlost.
7. Nakon 10 dana pogledajte boce.

Jesu li učenici tijekom promatranja pomislili ili uočili kakve razlike među biljkama?

Nakon 10 dana su nam objasnili da li smo dobili rezultat koji smo očekivali?

3.Zaključak

Kao učitelji, umjetnost možemo vidjeti kao suprotnost znanosti. Znanost se bavi podacima, dok je umjetnost izraz kreativnosti. Ali imaju mnogo toga zajedničkog. I umjetnici i znanstvenici pomno promatraju svijet oko sebe. Pitaju, istražuju i otkrivaju. Kombiniranje ova dva svijeta u vašoj učionici može dovesti do dubljeg razumijevanja znanstvenih tema i pomoći učenicima da razviju kreativne vještine rješavanja problema.

4.Literatura

- 1.Kurikulum prirodnoslovlja i tehnologije u 5. razredu. URL: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/> (19.3.2023.)

Stručni rad

UČIONICA U PRIRODI

Antonija Seliškar

Osnovna škola Koseze, Ledarska 23, 1000 Ljubljana

Sažetak

U našoj školi godinama se odvijao projekt pod nazivom EKO ŠKOLA NAČIN ŽIVOTA, u kojemu sam i aktivno sudjelovala. Na kraju projekta odlučila sam da ću nastaviti sa započetim radom i da ću redovito koristiti znanja stečena u okviru projekta. Tako sam se ove školske godine uključila u projekt APOLE - avanturistička igra i učenje u prirodi. Svrha mog rada je u rad uključiti što veći broj učitelja i učenika različite dobi, planirati, promatrati, istraživati i brinuti se o urednosti školskog vrta te o urednom i čistom okolišu. Svaki učitelj stvara svoj koncept kako će školski vrt uključiti u svoj pedagoški rad. Neki aktivno sudjeluju, drugi koriste vrt za obogaćenje učenja i bolju povezanost s prirodom. Ja osobno pripremam okvirni plan kojega ću realizirati tijekom cijele školske godine. Teme su vezane za ekološki odgoj. A zato što jako volim raditi u prirodi, mogu se povezati s likovnom ili glazbenom umjetnošću, kao i s engleskim jezikom. Rad se odvija tijekom cijele školske godine i uključuje učitelje i učenike od 1. do 9. razreda. Učenici vole surađivati, družiti se, zabavljati se i uživati u radu.

Ključne riječi: učionica u prirodi, učenici, sudjelovanje, čisti okoliš

1.Uvod

Projekt EKO ŠKOLA NAČIN ŽIVOTA bio je međunarodni projekt koji je planirao i u osnovne i srednje škole integrirao odgoj i obrazovanje o okolišu. Osnovna svrha projekta nije bila samo podizanje svijesti kod mladih, već se u obrazovni program, uz znanje o okolišu, nastojalo realizirati poseban odgojni program o okolišu i za dobrobit okoliša.

Glavni ciljevi koje danas nastojim ostvariti su

- provoditi što više vremena u prirodi,
- učiti u prirodi o samoj prirodi
- upoznati se s prirodnim zakonima u različitim godišnjim dobima
- poboljšati kvalitetu učenja i dobrobit učenika
- ponuditi raznolikiji raspon senzornog učenja
- realizaciju nastavnih ciljeva na otvorenom
- uzgajanje zdrave, organske hrane u školskom vrtu
- proizvodi koji će se nuditi na novogodišnjoj tržnici – čajeve
- proizvode ponuditi u školskoj kuhinji
- učenike naučiti suradnji, kako međusobnoj, tako i među učenicima različitih starosti
- odgovoran odnos djece prema prirodi

Na kraju aktivnosti očekujem zadovoljnijeg učenika i opuštenijeg učitelja.

PLAN RADA ZA UČIONICU U PRIRODI

RUJAN	Obilazak školskog vrta - Upoznavanje s gredicama. - Upoznavanje s gredicom za povrće, začinskim biljem, komposterom, voćkama. - Navikavanje na pozitivan odnos prema povrću s kojim se hranimo. - Uređenje gredica i ruža. - Branje sjemenja suncokreta. - Priprema ukrasnih bundeva.
LISTOPAD	Pregled vrta i prepoznavanje promjena; zašto tijekom jeseni uređujemo grede i što se može saditi. - Branje i sušenje biljaka. - Pripremamo bundeve za noć vještica.
STUDENI	Uređivanje voćki koje su olistale – možemo li ih još prepoznati. - Priprema bilja za eko tržnicu.
PROSINAC	Hranjenje ptica u našem vrtu sjemenjem suncokreta - zašto su ptice korisne. - Prodaja biljaka.
SIJEČANJ	Posjet botaničkom vrtu s manjom grupom djece; tijekom popodneva Skuhamo i popijemo čaj od domaćeg bilja
VELJAČA	Priroda se polako budi i dani već postaju malo duži; svjetlo je važno za biljke.
OŽUJAK	Uzgajamo nekoliko sadnica koje ćemo kasnije posaditi u školskom vrtu.
TRAVANJ	Kako vrt pripremamo za novu sjetvu ili sadnju. - Obrezivanje ruža i grmlja.
SVIBANJ	Napraviti ćemo sirup od bazge od školske bazge. - Uređivanje vrta. - Salata za školsku kuhinju.
LIPANJ	- Brinemo se za vrt, zalijevanje, plijevljenje

2.Središnji dio

Odлучila sam predavati o prirodi u prirodi jer ovaj rad donosi puno novih ideja, kako dodatno obogatiti nastavu, te učenicima pomaže u izgradnji emocionalnog odnosa prema mogućnostima okoliša i poštivanju prirodnih resursa. U današnje vrijeme sve više djece previše slobodnog vremena provodi za računalima i na mobitelima, ali premalo u prirodi i u igri s vršnjacima. Vrt je jedno od rijetkih okoliša u kojemu učenici u prirodi uče o prirodi, a ujedno se uče o međusobnom povezivanju i suradnji. Kao odgovorna osoba i učiteljica učenike nastojim poticati na poštovanje prirode i njezino očuvanje. U našoj školi 2018. godine započeli smo s našim programom učionice u prirodi. Prije svega, odabrali smo prikladno mjesto gdje postoji mogućnost da se uredi školski vrt, da ima dovoljno mjesta za igru učenika te da se učionica u prirodi, u svakom trenutku, može nadograditi. Odлучili smo se za travnatu površinu uz školsko igralište.. Za pomoć oko radova zamolili smo domare koji su se ljubazno odazvali na poziv. Uredili su dvije gredice veličine 3 puta 2 metra. Nakon postavljanja gredica, započeli smo s uređivanjem.

Slika 1: Gredice s kompostom

Na pedagoškom skupu predstavila sam školski vrt i upoznala učitelje s planom rada, glavnim ciljevima i željom za uključivanjem učenika različitih uzrasta. Učenici su se odazvali na poziv i obećali da će sudjelovati u programu. U rad su se uključili učenici i učitelji različitih razreda. Stariji učenici uredili su zemlju i pripremili gredice. Budući da su se radovi započeli u rujnu, posadili smo malo trajnog bilja i maline. Kasnije smo uz vrt postavili i kompost u koji su učenici bacali ljuške od jaja, kore od banane – otpatke od marende. U proljeće su učenici nižih razreda sadili grah, bundeve, salatu, suncokret...a potom promatrali rast i razvoj biljaka. Druženje uz gredice uvijek je ugodno i poučno. Biljke u vrtu opremili smo slovenskim i engleskim nazivima, tako da se nastava engleskog jezika može održavati i u vrtu. S učenicima viših razreda uredili smo spiralnu gredicu za začinsko bilje. Zrelo i ubrano bilje sušilo se i slagalo tijekom cijele godine, pakiralo u male torbice i prodavalo na novogodišnjoj tržnici. Učenici su se sami pobrinuli za prodaju, a sva zarada išla je u školski fond.

Slika 2: Gredica s domaćim biljkama

Slika 3: Biljke se suše

Učenici dolaze u vrt kako bi se upoznali s osnovnim zakonima prirode, pratili rast i razvoj biljaka, promatrali životinje koje susrećemo u vrtu i na obližnjoj livadi te se družili među generacijama. U zimskom razdoblju radimo kolače za ptičice, a učenici viših razreda su na predavanjima iz tehničke kulture izradili jednostavan vrtni namještaj od paleta. Na travnjaku smo posadili nekoliko stabala koja će djeci eventualno praviti hlad dok se igraju ili uče nove vještine. Na travnatom površinskom sloju stoji i kućica. U proljetnom razdoblju cvijeta bazga. Cvjetovi opojno mirišu, beremo ih uz pomoć domara i zatim proizvodimo sirup od bazge. Sirup smo pretočili u boce, a učenici su ih ukasili etiketama koje su sami izradili. Dio sirupa donirali smo obližnjem vrtiću s kojim surađujemo, a ostatak smo popili sami.

Slika 4: Branje cvijeća od bazge

Slika 5: Sirup od bazge

Najveća novost su ruže po imenu Ljubljana koje smo dobili na dar od Botaničkog vrta u Ljubljani gdje sam pohađala tečaj rezidbe. Ruže sa svojim cvijećem uljepšavaju školski okoliš.

*Slika 6: Biljke**Slika 7: Cvjetanje ruža Ljubljana*

3. Zaključak

U slovenskim školama sve je više interesa za učenje u prirodi i sve je više školskih vrtova. Izvrsno su pomagalo u nastavi, ali ujedno uljepšavaju školsko okruženje i na kraju, ali ne manje važno, povezuju učenike. Ova činjenica je izuzetno ohrabrujuća, jer znamo da se danas djeca premalo druže, a interes za prirodu je sve manji. Djeca stalno hodaju s mobitelima u rukama, ali zanemaruju sve ljepote prirode. Školskim vrtom učenike približavam prirodi jer su radom u vrtu direktno povezani sa zemljom. Želim naučiti učenike da poštuju prirodu, jer svi ovisimo o njoj. Svojom sudjelovanjem u projektu APOLE dodatno ću unaprijediti svoj rad, jer zahtijeva rad u prirodi barem jednom tjedno. U tu svrhu kupili smo sklopive stolove i stolice, kako bi učenici tijekom rada mogli koristiti bilježnice i olovke. U budućnosti očekujemo izgradnju nadstrešnice koja će poslužiti kao prava učionica u prirodi. Učiti i raditi u prirodi uvijek je ugodno, jer priroda nas uči, veseli i obogaćuje.

4. Literatura

[1.] Sve slike od 1 do 7: Antonija Seliškar (vlastita arhiva)

Stručni rad

POZIV NA ČAJANKU

Polona Gole
Osnovna škola Litija

Sažetak

Mi učitelji često se pitamo kako potaknuti mlade na čitanje. Iskustvo pokazuje da kod starijih učenika dolazi do opadanja čitateljske aktivnosti (što su stariji to manje učenika sudjeluje u čitalačkoj znački). U članku je prikazan primjer dobre prakse iz 5. razreda, gdje su učenici uživali u čitanju, a posebno u razgovoru o knjigama i priželjkivali još sličnih događaja. Moramo biti svjesni da čitanje nije sam čitanje beletristike ili popularne književnosti, već je čitanje za učenje vrlo važno.

Ključne riječi: motivacija za čitanje, razgovor o knjizi, angažirani čitatelj

1.Uvod

Kada razmišljamo o motivaciji za čitanje, zapravo tražimo odgovore na pitanja: Što pojedinca pokreće na čitanje? Što je to što čitatelja tjera da inzistira na čitanju teksta do kraja? Zašto se vraća čitanju? Zašto neki ljudi cijeli život čitaju? Ovo postavlja važno pitanje: Koja je razlika između unutarnje i vanjske motivacije? Pečjakova [1] je u svom istraživanju zaključila da su ključni elementi unutarnje motivacije interes, učenikova uronjenost u čitanje i njegova uvjerenost u važnost čitanja. Primarni vanjski motivi su dobiti priznanje, dobru ocjenu, natjecati se s drugima. Pečjakova ističe da su ciljevi unutarnje motivacije dugoročniji, da unutarnja motivacija dovodi do češćeg i cjeloživotnog čitanja, a ujedno pridonosi većoj uspješnosti čitanja i učenja od vanjske motivacije.

2.Razvijanje motivacije za čitanje u razredu

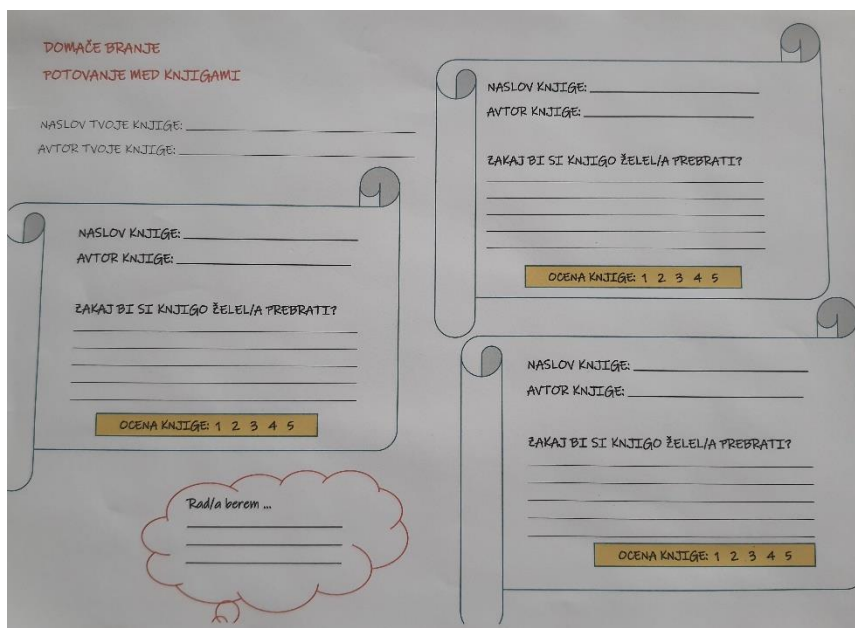
O razvoju motivacije za čitanje dosta je pisala S. Pečjak [1]. Navodi da je predani čitatelj motivirani čitatelj koji želi čitati i bira knjige prema vlastitim preferencijama. Da angažirani čitatelj ima potrebu za razumijevanjem pojmova i razumijevanjem svijeta, razvijajući pritom kognitivne strategije. Čitatelj je istovremeno i dio društvenog okruženja, jer može imati kontakte s autorom, s kolegama iz razreda, s učiteljem, s kojim dijeli svoje znanje. Situacije učenja koje su usmjerene na promatranje stvarnog svijeta, nudeći prilike za pisano i usmeno izražavanje, situacije koje su usmjerene na razmjenu iskustava s drugima i korištenje strategija učenja povećavaju angažman u čitanju. Prema Pečjakovoj, ključni čimbenici za razvoj čitanja i motivacije su:

- učitelj kao model čitanja,
- dostupnost raznovrsnog štiva,
- razgovori i druženja uz knjige,
- pozitivno prethodno iskustvo čitanja,
- poticaji za čitanje u okruženju.

Među važnijim čimbenicima motivacije za čitanje prepoznajemo važnost socijalnih interakcija među koje ubrajamo razgovore o pročitanoj s vršnjacima ili odraslima, razmjenu knjiga i preporuku knjiga među vršnjacima. U nastavku je prikazano iskustvo u učionici gdje su učenici razgovarali i družili se čitajući knjige.

2.1.Razgovori i druženja uz knjige

Učiteljica je učenicima ponudila komplet knjiga koje je odabrala na temelju popisa lektire. Svaki je učenik odabrao knjigu s popisa i čitao je kod kuće. Nakon što su učenici pročitali knjigu, napravili su reportažu o kutiji sa žitaricama. Na najvećoj površini izrađena je ilustracija, na koricama je ispisan naslov, ime i prezime autora i ilustratora knjige, s jedne strane ispisan je sažeta rekonstrukcija, a glavni i sporedni likovi te mjesto i vrijeme događaja bili navedeni na drugoj strani. Na drugoj najvećoj plohi radili su zadatak vezan uz knjigu koju su čitali svojim razrednicima, poput križaljke, osmice, zagonetki... Na dogovoreni dan učenici su u školu donijeli svoje izrađene kutije sa žitaricama i knjigu. Razgovor o knjigama bio je planiran kao čajanka, tako da su u školu mogli ponijeti kolačiće, svoj omiljeni čaj i svoje šalice. Učiteljica je rasporedila razred u kutove pa su učenici sjedili po četvero. Skuhali su čaj, stavili kolačiće na podmetače i počeo je razgovor. Svaki učenik je svojoj skupini predstavio knjigu koju je pročitao, a potom poslušao i aktivno sudjelovao u predstavljanju triju knjiga ostalih članova skupine. Kako je bilo na predstavljanju svake knjige? Svaki je učenik dobio radni list (slika 1) na kojem su tri dijela za tri knjige čija izlaganja slušaju. U tim rubrikama upisuje naslov i autora knjige te komentar zašto bi je i sam želio pročitati te daje ocjenu knjige.

Slika 1

Učenik na čijem je redu izlaganje prvo stavlja kutiju sa žitaricama na stol i slušateljima nudi kocke za uvod u čitanje. (slika 2). Kocke prije čitanja pomažu učenicima da razmišljaju i raspravljaju o knjizi koju će slušati. Vode se pitanjima poput: što vam slike govore o priči, tko je napisao priču, što biste željeli saznati iz priče...

Slika 2

Slijedi predstavljanje knjige. Učenik priča svojim slušateljima o knjizi, a može i pročitati zanimljive dijelove iz knjige. Potom slijedi razgovor uz pomoć kockica (slika 3). Te kocke usmjeravaju razgovor u smislu: tko se pojavljuje u priči, gdje se radnja odvija, kako bih drugačije završio priču, kako bih promijenio naslov...

Slika 3

Na kraju učenik koji je predstavljao knjigu nudi zadatak koji je izradio na kutiji za svoje kolege. Zatim slijedi predstavljanje druge knjige.

3. Zaključak

Poziv na čajanku uz kolačiće i najbolji čaj (i knjigu!) bio je toliko primamljiv da nitko od učenika nije htio u školu doći praznih ruku – nespreman. Svi su učenici s velikom motivacijom čitali odabranu knjigu i pripremali se za svoje predstavljanje. Sama čajanka protekla je u ugodnoj atmosferi, učenici su bili aktivni, kreativni (naravno vođeni kockama), a prije svega entuzijastični i silno motivirani za ponavljanje događaja s novim pričama.

4. Literatura

- [1.]Grossman M. (2004). Obrana čitanja. Čitatelj i književnost u 21. stoljeću
- [2.]Pečjak, S. (2006). Motivacija za čitanje u školi. Mjerenje i razvoj

Stručni rad

RUČNI RADOVI U ŠKOLI

Polona Gole

Osnovna škola Litija

Sažetak

Rukotvorine su se posljednjih godina vratile u školske klupe, jer odgajatelji napominju kako je to izvrsno zanimanje posebno za djecu s teškoćama u učenju, jer ih potiče na koncentraciju, na zabavan način ulijeva radost u rad i poboljšava motoričke sposobnosti, što ih čini brže napreduju i u učenju pisanja.

Ključne riječi: koncentracija, fina motorika, svladavanje stresa

1.Uvod

Kreacija djeluje umirujuće na ljudski organizam. Mnoga su istraživanja [3] potvrdila da ručne vještine (tkanje, heklanje, šivanje, vezenje) imaju jednak učinak kao i meditacija. Konstantno ponavljanje pokreta rukama, koji se ponavljaju tijekom ručnog rada, smiruje um i angažira mozak da zaboravi na probleme. Poznato je i da tijekom heklanja, pletenja, vezenja... mozak luči serotonin, hormon unutarnjeg zadovoljstva, mira i osjećaja sreće, zbog čega se poboljšava opće stanje. Ljudi koji heklaju, pletu... do starosti, čuvaju dobro sjećanje. Takvi su obrti pravi trening za mozak, jer stimuliraju znanje matematike (svi obrasci temelje se na ispravnom brojanju petlji). Proizvodi šarenih uzoraka koji nastaju blagotvorno djeluju na naša osjetila. Ustrajnost u takvom radu stvaraocu donosi zadovoljstvo i jača samopouzdanje.

2.Ručni rad u školi

Nastavni plan i program u osnovnim školama u Sloveniji uključuje mnogo više sati posvećenih predmetima koji zahtijevaju npr. računanje i posljedično korištenje lijeve moždane hemisfere, dok su kreativni predmeti potisnuti u drugi plan s minimalnim brojem sati gdje je izražena desna moždana hemisfera. Ručni i umjetnički rad kod djece ubrzava i jača razvoj desne hemisfere velikog mozga. Kada lijeva i desna hemisfera mozga uspješno surađuju kako bi upravljale mentalnim procesima, rade kao usklađena cjelina. [2] Dijete koje ne razvija svoje manuelne sposobnosti, ne jača svoju maštu, kreativnost, ima ograničenu izražajnu razinu svog umjetničkog duha i nema priliku razvijati vlastito, kritičko mišljenje – vlastito mišljenje i pozitivnu sliku o sebi. [3] Kad djeca tada odrastu, nisu sposobna učinkovito rješavati probleme, što između ostalog dovodi do vrlo niskog samopoštovanja. Mozak tako nije u stanju tražiti druga rješenja. U nastavnom planu i programu [1] za predmet Domaćinstvo u 5. razredu je zapisano da učenici uče o području tekstilstva. To znači da se upoznaju s tekstilnim sirovinama i tekstilom. Učenici uče da se tekstilne sirovine ne mogu koristiti. Tek nakon niza tekstilnih procesa iz njih se mogu dobiti plosnati tekstilni proizvodi ili proizvodi koji se dijele na tkanine, pletiva i vlakna. Nastavni plan i program predlaže izradu praktičnog proizvoda, upoznavanje s nekim tekstilnim procesima. U nastavku je prikazan projektni rad u 5. razredu gdje su učenici različitim tekstilnim postupcima izradili jednostavnu igračku ili ukras.

2.1.Proizvodni proces

Učenici su gledali svaki proces na videu prije početka proizvodnje. Ako u razredu ima mnogo učenika, ovo je najoptimalniji način da svi jasno vide proces. Učiteljica je nekoliko puta okrenula video dok je hodala po razredu i pomagala učenicima kojima je njena pomoć bila potrebna. Prije početka učenici su kod kuće pripremili alat za tkanje. Izrađena je od tvrdog kartona, u obliku pravokutnika. Na kraćim rubovima napravljeni su rezovi na razmaku od 0,5 cm. Na taj su način izrađivali domaće tkalačke stanove. U školi su se provlačili konci kroz zareze, to su osnovni konci. Zatim su počeli tkati drugom niti. To su činili tako da su poprečne niti provlačili kroz uzdužne niti uz pomoć kartona na koji se namotavao odabrani konac. Karton s koncem stavljan je naizmjenično ispod i iznad uzdužnih niti. Također su si pomagali češljem da spoje križne niti. Mogli su koristiti različite boje. Kada su bili gotovi po cijeloj dužini, proizvod je skinut sa tkalačkog stana. Slijedilo je heklanje. Oni su heklali jednostavne lančane petlje koje su bile zašivene na dnu tkanog proizvoda gdje su se oblikovale noge. Na mjestima gdje proizvod ima oči, ušivena su dva gumba. Na kraju su na proizvodu ipak izvezli svoje inicijale.

Slika 1

3. Zaključak

Osim iskustva o podrijetlu materijala, pletenju, heklanju, šivanju i vezenju, ručni rad igra važnu ulogu u razvoju fine motorike, unutarnjeg mira i intelektualne jasnoće. Ručni rad je vrijeme kada su djeca sama sa sobom, smiruju se, fokusiraju na izradu proizvoda, povećava se sposobnost koncentracije i ustrajnosti.

4. Literatura

- [1.] Digitalni učni načrt. URL: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/> (25.2.2023.)
- [2.] Ročne spretnosti otrok vodijo v ugoden razvoj ožganov. URL: <https://www.unikashop.si/dobre-rocne-spretnosti-otrok-vodijo-v-ugoden-razvoj-mozganov/?v=ce774d9cab3a> (25.2.2023.)
- [4.] Tečaj kvačkanja. URL: <https://arhiv.onaplus.delo.si/onin-tecaj-kvackanja/> (25.2.2023.)

Stručni rad

TEE BALL

Polona Gole

Osnovna škola Litija

Sažetak

Tee ball (također teeball ili tee-ball ili T-ball) je timska sportska igra koja se temelji na pojednostavljenom obliku bejzbola ili softballa. Igra je namijenjena djeci do 12 godina. Kada se igraju, djeca razvijaju vještine s loptom i, što je još važnije, za zabavu. Iskustvo pokazuje da u ovoj dinamičnoj igri djeca vrlo brzo uživaju u njoj, iako pravila u početku izgledaju izazovno ili ih ima mnogo.

Ključne riječi: Timska igra, bejzbol, vještine s loptom.

1.Uvod

Tee ball je sportska timska igra koja podsjeća na sve poznatiji bejzbol. Tee ball namijenjena je djeci od 6 do 12 godina, koja igraju u ženskom i muškom timu, tako da se cijeli razred može lako integrirati. Može se igrati na otvorenom ili u dvorani, važno je samo da je površina ravna. Učenici treniraju određene sportske vještine u igri, poput odbijanja lopte, bacanja i hvatanja lopte i trčanja. Stječući iskustvo timskog rada, svaki pojedinac doprinosi zajedničkom postizanju rezultata.

2.Prezentacija igre

2.1.Pribor

Svako veliko unutarnje ili vanjsko igralište

1 postolje za odbijanje lopte

1 plastični štapić

1 mekana lopta

4 baze

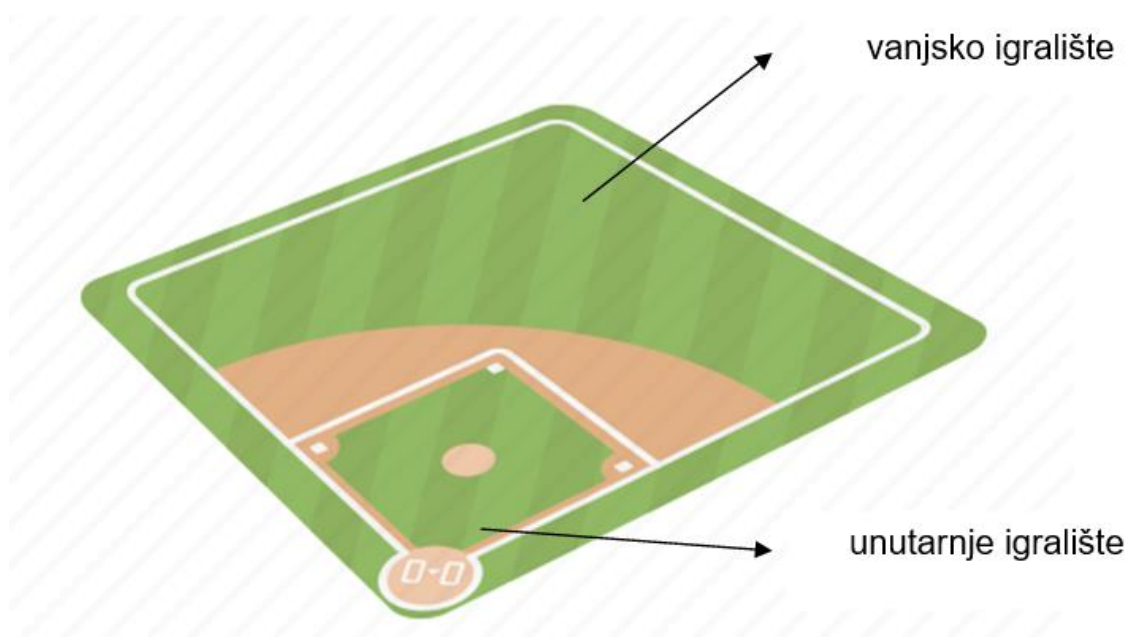
1 limena košara

2.2.Pravila igre

Prije početka igre potrebno je formirati grupe. U svakoj grupi ima i djevojčica i dječaka. Postoje dvije ekipe: obrambena ekipa se postrojava na vanjskom terenu (slika 1), dva člana obrambene ekipe stoje u sredini unutarnjeg igrališta (slika 1), gdje se nalazi metalni koš. Momčad u napadu sjedi na klupi.

IGRALIŠTE

Igra se na terenu veličine košarkaškog ili rukometnog terena. Razmak između baza je od 10 do 20 m.

Slika 1

IGRA

Utakmicu započinju igrači napada, odnosno igrači na klupi, koji su se već prije početka utakmice rasporedili tako da sjede naizmjenično, djevojka, dječak. Igru uvijek započinje djevojčica, a za njom dječak i tako do kraja. Ispred domaće baze, na uglu terena, nalazi se postolje s loptom. Igrač udari lopticu palicom u polje, ako uspije (u slučaju neuspjelog udarca može samo još jednom), pusti palicu i trči do 1. baze. Za to vrijeme protivnici hvataju loptu u obrani. Kada je lopta uhvaćena, bacaju je do svoja dva igrača u unutarnjem terenu, koji moraju uhvatiti loptu i zabiti je u limenu košaru. U međuvremenu, napadač može trčati do 2. baze, 3. ... ali samo dok lopta ne padne u košaru. U to vrijeme igrač na bazi mora ostati, ako nije na bazi, ispada iz igre. Međutim, ako igrač pretrči sve 3 baze i vrati se u matičnu bazu, njegov tim osvaja 1 bod. Zatim je red na drugog igrača da udari lopticu. Igra se

ponavlja, samo što treba paziti da se igrač koji je odbio loptu prvi udalji od baze na kojoj je stajao, jer na istoj bazi ne mogu biti dva igrača u isto vrijeme, niti drugi igrač prestići prvog. Kada svi članovi ekipe odbiju lopticu zbrajaju se bodovi. Slijedi promjena momčadi, naime na klupu ide momčad koja je do tada bila u obrani, a igrači s klupe postaju obrambeni igrači.

Tim koji skupi najviše bodova pobjeđuje.

3.Zaključak

Tee ball je jedna od rijetkih timskih igara u kojoj dječaci i djevojčice ravnopravno sudjeluju u istom timu. Uz sve elemente igre izvrsna je osnova za sve ostale sportove: učenici uče i usavršavaju tehniku odbijanja lopte, hvatanja, dodavanja i na kraju, ali ne manje važno, trčanja. U igrici, dok trčite od jedne do druge baze, također je važno razmišljati brzo i odlučno - imate li još dovoljno vremena da uspješno pretrčite do sljedeće baze ili je svrsishodnije čekati na sigurnoj bazi do sljedećeg bacanja. Igra potiče natjecanje, suigrači u istim timovima potiču i sugeriraju jedni druge. Učenici iznimno uživaju u igri jer je brza, dinamična i svatko u njoj zaista može sudjelovati. Čak i oni koji su prije upoznavanja s ovom igrom mislili da sport nije za njih, vrlo brzo je zavole.

4.Literatura

- [1.]Korošec, V. (2016). Kako igramo ŠKL TEE-BALL. Prezentacija i pravila igre ŠKL Tee-ball u crtanju i riječi za učenike od 1. do 5. razreda osnovne škole
- [2.]Slika 1. URL: <https://www.iconfinder.com/> (11.11.2022.)

Stručni rad

UKLJUČIVANJE ŠKOLSKOG VRTA U NASTAVU

Polona Gole

Osnovna škola Litija

Sažetak

Školski vrt je jednostavan, estetski i nudi brojne mogućnosti za provođenje obrazovnih aktivnosti. Učenici međusobno surađuju, pomažu jedni drugima, na svježem su zraku, kreću se i uče puno novih stvari.

Ključne riječi: školski vrt, održivi razvoj, nastava na otvorenom

1.Uvod

Posljednjih godina postajemo sve svjesniji važnosti zdrave i lokalno uzgojene hrane i samodostatnosti. Zato se mnoge škole odlučuju za svoje vrtove. Vrt omogućuje djeci izravan kontakt s prirodom i zemljom, fizički i timski rad jača svijest da rad daje opipljive rezultate. To je ono što djeca trebaju; ne samo osvijestiti važnost jedenja povrća, nego i osvijestiti trud koji treba uložiti da bi nešto naraslo. Da će naučiti brinuti i preuzeti odgovornost za uspjeh te razviti osjećaj odgovornosti za okolinu.

2.Prednosti školskih vrtova

- Učenici uče odakle im hrana dolazi - posebno za gradske učenike, to može biti vrlo poučno.
- Učenici se povezuju s prirodom preživljavajući na otvorenom i promatrajući kukce, zemljane crve i rast biljaka.
- Učenici uče timski rad jer moraju surađivati kako bi vrt urodio plodom. U takvim slučajevima učitelj može iskoristiti priliku i okupiti učenike koji inače ne rade jedni s drugima na razvoju svojih društvenih vještina.
- Učenici se uče strpljenju jer kada su sjemenke ili sadnice u zemlji, moraju čekati da izrastu i učenici ih ne mogu prisiliti da brže klijaju.
- Učenici uče matematičke i prirodoslovne pojmove – toliko ih se veže uz nastavne planove i programe za učenike svih dobnih skupina, od bilježenja zapažanja, formuliranja hipoteza, mjernih jedinica, učenja o prehrani ...
- Učenici razvijaju istraživačke vještine tražeći informacije o školskim vrtovima identificirajući koji su usjevi najprikladniji za njihovu regiju u zemlji i čitajući o tome kako se određeno povrće i bilje koriste u drugim kulturama.
- Učenici mogu učiti o geografiji i drugim kulturama sadeći povrće i začinsko bilje uzgojeno u drugim zemljama.
- Učenici različitih etničkih podrijetla mogu dijeliti svoju kulturu kada uzgajaju usjeve koji su uobičajeni u njihovoj kulturi, a to također može pomoći u promicanju poštovanja prema ljudima iz tih kultura.
- Učenici mogu razviti multimedijske vještine stvaranjem videa, podcasta, izložbi fotografija, postera i usmenih prezentacija o svom školskom vrtu.
- Učenici mogu raditi pisane aktivnosti kao što su pisanje poezije, pisanje opisa biljke, pisanje uputa za stvaranje vrta, pisanje osobnih priča o svojim iskustvima s vrtom, uspoređivanje i suprotstavljanje dvije različite gredice, stvaranje knjiga recepata za proizvedenu hranu, kreiranje vremenskih rokova u procesu proizvodnje ...
- Veza između učenika i roditelja može se dodatno produbiti. Ako obitelji imaju iskustva s vrtlarstvom, mogu pomoći u stvaranju i održavanju vrta. Obitelji iz drugih kultura mogu pokazati kako se kuha ili priprema određeno povrće i začinsko bilje, a u sklopu roditeljskih sastanaka mogu se družiti na gozbi.
- Učenici različitih etničkih podrijetla mogu dijeliti svoju kulturu kada uzgajaju usjeve koji su uobičajeni u njihovoj kulturi, a to također može pomoći u promicanju poštovanja prema ljudima iz tih kultura.

2.1 Korištenje školskog vrta u petom razredu

Naša škola se nalazi u malom mjestu gdje većina djece nemaju iskustva u radu u vrtu. Škola je novijeg datuma i kada je izgrađena na dijelu školskog igrališta izgrađen je i školski vrt. Vrt ima visoke grede, hotele za insekte, komposter, kolektor za kišnicu i sjenicu s vrtnim alatom. Na njemu učenici svih uzrasta, od prvog do devetog razreda, uz pomoć učitelja mogu urediti pojedinačne gredice. Za gredice začinskog bilja zaslužni su učenici petih razreda. Na početku školske godine učiteljica sastavlja popis djece koja dobrovoljno pomažu u vrtlarstvu. Poslije škole i po potrebi rade u vrtu. Usjeve učenici koriste na nastavi u domaćinstvu odnosno provode se u školskoj kuhinji pripremajući obroke za učenike. Učenici petog razreda, na primjer, peku kolačiće s ružmarinom za roditeljski sastanak. Bilje dobro dođe i na nastavu iz predmeta jezika kada se govori o opisu biljke. Svaki učenik bira jednu biljku i priprema joj opis. Prezentacije se odvijaju u vrtu pored cvjetnjaka, gdje svi učenici mogu vidjeti, osjetiti i pomirisati biljku u prirodi koju su opisali kolege iz razreda. Kao nadogradnju učenici mogu pripremiti čaj, desert, napitak od opisane biljke ...

3.Zaključak

Lijepo je promatrati sretna lica učenika koji gledaju kako raste biljka koju su posadili. Školski vrt uključuje mnogo početnih ne tako lakih radova, ali su njegove prednosti izvanredne. Možemo sigurno provoditi nastavu na otvorenom u školskom vrtu, dok u isto vrijeme nudimo mogućnost vježbanja i promicanja zdrave prehrane. Tako učenici u neposrednom dodiru sa zemljom, biljkama i životinjama lakše uočavaju da je sve u prirodi živo. Da svaki čovjek, životinja, biljka, drvo, rijeka, more, kamen, planina, vjetar, sunce... ima svoju važnu ulogu u isprepletanju života. Da smo svi jedno. I da ovaj naš jedini dom moramo čuvati i poštivati.

4.Literatura

[1.]Blair, D. (2009). The Child in the Garden: An Evaluative Review of the Benefits of School Gardening. Environ Educ 40 no2 Wint

[2.] Kurikulum. URL: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/> (27.3.2023.)

Stručni rad

ZNAČENJE NEVERBALNE KOMUNIKACIJE

Petra Krulc, prof.

Šolski center Novo mesto

Sažetak

Poučavanje je uvijek odgovoran i vrlo dinamičan proces, kako zbog sposobnosti učenika i njihovih generacijskih osobina, tako i s obzirom na njihove sposobnosti, prethodnog znanja i interesa koji se vremenom mijenjaju. Važnost komunikacije i njen utjecaj na učenje ostaje jednaka desetljećima. Učitelj pri svojem radu mora biti svjestan važnosti verbalne komunikacije, a pogotovo neverbalne, o kojoj se često ne govori niti se o njoj uči. Zbog važnosti neverbalne komunikacije, koje učenici nisu u punoj mjeri svjesni, treba s njima razgovarati, skrenuti im pažnju na nju i upoznati ih s njenim smislom. Sve to da bi bili uspješni u komunikaciji, da lakše dosegnu ciljeve učenja i budu svjesni svojih neverbalnih poruka koje sami o sebi upućuju u komunikacijskom odnosu.

Ključne riječi: neverbalna komunikacija, komunikacija, slušanje, prihvaćanje, učenici, učitelji.

1.Uvod

Uspješnost poučavanja u velikoj je mjeri ovisna o komunikacijskom umijeću učitelja. Pored strukovnog znanja u određenom području važno je da učitelj ima komunikacijske spretnosti potrebne pri prijenosu znanja. Važno je da učitelj ne zadržava svoje komunikacijske spretnosti pa se s njima samo on uči, nego da prenosi te spoznaje i na učenike. Mlade generacije s kojima učitelji stupaju u kontakt mijenjaju svoje navike komunikacije. Sve manje su vješti u neposrednoj komunikaciji koja je najprirodnija i najinformativnija. Vještiji su u uporabi IKT nego generacije od prije nekoliko godina, a takav komunikacijski alat nudi siguran zaklon i način, da o sebi ili svijetu koji ih okružuje poručuju samo ono što žele. Kako je neposredne komunikacije bilo mnogo manje posebno u vrijeme pandemije COVID 19, iskustva i neposredni kontakti su bili manje prisutni i nudili su manje konkretnog iskustvenog učenja o osobinama same komunikacije. Tako se iz samog života i pri usvajanju školske građe nisu naučili i potpuno usvojili kakav značaj ima komunikacija, što sve pri neposrednom kontaktu poručuju o sebi i što mogu razabrati o drugima kada stupaju s njima u komunikacijski odnos. Učitelji sve bolje shvaćaju, da je učenje o značaju komunikacije sve važnije jer im tako pomažu pri odrastanju i rastu njihovog samopouzdanja. To ih uči prihvaćati i davati mišljenje, razabrati ih kod drugih i prepoznavati te osvijestiti smisao kako verbalne tako i neverbalne komunikacije.

2.Komunikacija

O komunikaciji kao društvenoj pojavi piše Cherry (1). Kaže da slušanje i pisanje nisu naši jedini komunikacijski sistemi. Socijalni vidik je snažno ojačan našim gibanjem, rukama i mimikom, kimanjem, osmijehom, mrštenjem, rukovanjem, poljupcem, stiskanjem šake i drugim pokretima. Komuniciranje je način na koji prihvaćamo dane nam informacije i kako si ih objašnjavamo. To je proces koji odražava čovjekovo mišljenje a uspješan je samo ako su neke posredovane informacije dosegle svoju svrhu, dakle ako ih je primatelj prihvatio. A to je ovisno kako od induktivnog tako i od deduktivnog načina razmišljanja (3). Za uspjeh pri komunikaciji je potrebno da primatelj obrati pažnju na verbalnu i neverbalnu komunikaciju, dakle kako kažu autori (3), poznavanje osnova psihologije bitno pomaže pri komuniciranju. Učitelj iz ponašanja učenika u razredu može razabrati koliko im je tema zanimljiva i razumiju li je, premda učenici riječima to ne otkrivaju. Isto se tako taj proces odvija obratno. I učenici mogu dobiti podatke o učitelju. Mnogo učenika to radi automatski, nesvjesno, a to utječe na njihov odnos do učitelja i predmeta kojeg učitelj predaje. Teškoća često nastaje kada učenici ne shvaćaju da i oni sa svojom neverbalnom komunikacijom vrlo mnogo poručuju o sebi.

2. 1 Neverbalna komunikacija

U okviru govora tijela važna su područja proksemika, mimika, tjelesno držanje i gestika. Neverbalni govor je često razumljiviji od samih riječi. Čovjek s neverbalnim govorom ostavlja utiske, vodi i usmjerava odnose, izražava osjećaje, svoja stajališta, moć, uvjerenje i utjecaj (2). U članku Gozalova, Gazilova, Kobeleva, Seredina i Loseva je jasno, da se neverbalna komunikacija izvodi neverbalnim znakovima među ljudima i uključuje vizualne vrste komunikacije, akustični sistem, sistem za dotik te sistem za njuh (5).

Autori (2) također navode, da je važno razlučiti govor tijela i neverbalnu komunikaciju, što se vrlo često izjednačuje, iako je govor tijela samo vidni dio neverbalne komunikacije. Neverbalne komunikacijske vještine (4) nazivane i znakovnim jezikom ili tihim jezikom, uključuju sva znanja koja se izvode u prisutnosti drugih, svjesno ili nesvjesno. Članak proučava učinak učiteljeve neverbalne komunikacije na uspjeh pri poučavanju uz primjenu rezultata obavljenih studija o odnosu između kvalitete poučavanja i učiteljeve primjene neverbalne komunikacije, te također njegov utjecaj na uspjeh pri poučavanju. Rezultati su pokazali, da postoji snažan dobar razmjer među kvalitetom, količinom i

načinom uporabe neverbalne komunikacije učitelja u poučavanju. Zaključeno je, da što su više učitelji primjenjivali verbalnu i neverbalnu komunikaciju, to je učinkovitija bila izobrazba i napredak učenika, što također ima dubok učinak na raspoloženje učenika. Ponekad se dogodi da riječi kojima se učitelj koristi i neverbalna komunikacija nisu u skladu. Nađe li se učenik u takvoj situaciji, Bambaerov i Shokrpour (4) zaključuju, da logika nalaže kako učenika treba usmjeriti k neverbalnoj poruci i da obrati veću pažnju na neverbalne i verbalne poruke, jer neverbalni znaci često otkrivaju namjeru pošiljatelja informacija i odražavaju njegove čuvstvene reakcije. U studiji (4) se isto tako navodi, da se čini nužnim da učitelji vježbaju i uče učinkovite komunikacijske vještine, pogotovo oni koji uvijek komuniciraju s velikim skupinama učenika. Jedan od čimbenika koji doprinosi njihovom uspjehu je kvaliteta odnosa i način na koji učitelj gradi taj odnos. Učitelji koji su svjesni značenja neverbalne komunikacije i koji ju budu znali primjenjivati u svom radu, znati će ju prenositi na učenike kako bi i oni svojim ponašanjem neverbalno komunicirali s ostalim učenicima, učiteljima i okolicom. Budu li obratili pažnju na to, u samom komunikacijskom odnosu će biti uspješniji. O povezanosti verbalne i neverbalne komunikacije koja pozitivno utječe na uspjeh učenika govori i studija (6) koja ističe kako pritom neverbalna komunikacija ima bitno pozitivan utjecaj. Na osnovi zaključaka rezultata istraživanja, koji govore o važnoj ulozi verbalne i neverbalne komunikacije u procesu poduke i učenja, učitelji moraju njegovati i razvijati učinkovitu komunikaciju kako bi uspješno predavali gradivo učenicima. Jedna od mogućnosti je kombinacija verbalne i neverbalne komunikacije.

3. Metoda

U razredu je učitelj često u situaciji kad u neverbalnoj komunikaciji vidi da ju i učenici svjesno ili nesvjesno vrednuju i to u odnosu na druge učenike i učitelje. Jedni više, drugi manje. Zato smo napravili istraživanje s kojim smo željeli ustanoviti, u kojoj su mjeri učenici svjesni neverbalne komunikacije u samoj nastavi, koliko njih prepoznaje njene pojedine značajke i koliko ih se zbog toga njom koristi. Odvojili smo dvije fokusne skupine po šest učenika. U svakoj su bile po tri učenice i tri učenika. U prvoj su skupini bili učenici koji su držali, da na njih ima velik utjecaj verbalna komunikacija, da ih se ne tiče neverbalna i ne polažu na nju veliku pažnju. U drugoj su skupini bili učenici mišljenja, da je neverbalna komunikacija isto toliko važna, ako ne i važnija. Uvjereni su, da snažno oblikuje odnos s učiteljem. Fokusne skupine smo izveli odvojeno u istom danu s vremenskim pomakom. U istraživanju su dobrovoljno sudjelovali i svi su bili punoljetni učenici. Po koncu testa s obim skupinama je provedena analiza zaključaka. Predstavljena je svim ostalim učenicima s mišljenjem o važnosti neverbalne komunikacije i onim koji joj ne pridaju toliko pažnje. Nakon diskusije s cijelim razredom doneseni su zajednički zaključci.

4. Rezultati fokusnih skupina

U prvoj su fokusnoj skupini bili prisutni učenici mišljenja da u školu idu s namjerom da nešto nauče. Pritom je vrlo važno što će novoga naučiti. Rekli su, da je verbalna komunikacija pritom ključna. Osobito su dečki aktivno izmjenjivali stajališta tražeći argumente za svoje mišljenje kako loše raspoloženje, ton glasa, šutnja ili neprijazan pogled na njih ne djeluje kad primaju određene informacije. Isto tako to ne djeluje na njih u odnosu s vršnjacima. Djevojke su u početku bile malo suzdržanije. Izjavile su, da je ton glasa važan u primanju novog gradiva i da djeluje na lakoću memoriranja. Čak je jedna djevojka izjavila, da se ponekad radi tona glasa ne usudi pitati za dodatno objašnjenje ako nešto ne razumija, jer ima osjećaj da bi se loša volja učitelja povećala, a to ne bi nikom pomoglo u razumijevanju. Na taj argument su ostali učenici kimali glavom i zbunjeno se smješkali. No ipak su naglasili, da je verbalna komunikacija u školi važnija. Vrlo zanimljiva je bila dinamika u skupini. Kao moderator sam usmjeravala njihov razgovor i s podpitanjima pomagala pri izražavanju svojih mišljenja. Bili su vrlo aktivni u dopunjavanju, čitavo su vrijeme održavali jaku neverbalnu komunikaciju koja je svim učesnicima prve fokusne skupina davala povratnu informaciju o njihovom mišljenju. Kad

su dali većinu argumenata, razgovor se usmjerio na ono na što sam ih upozorila. Počeli su se promatrati tokom izražavanja svojih stavova. Opažali su, da verbalna komunikacija nije uvijek bila potrebna u trenutku kad su izražavali svoje mišljenje ili zastupali neko stajalište. S mojim sam pozitivnim pristupom, smiješkom i poticajem željela bez riječi učesnike potaknuti, da zaokruže svoje spoznaje, premda su bile na koncu razgovora ponešto drugačije od prvotnih. Učesnici su saželi svoje spoznaje i na koncu ispostavili, da je na njih snažno djelovao odnos kojeg sam pritom stvorila kao moderatorica. To ne znači da su s promjenom mišljenja bili loši u komunikacijskom odnosu a prije su davali prednost verbalnom. U sažetku su naveli, da je i neverbalna komunikacija važna i da nisu bili svjesni toga koliki utjecaj ima na njih. Članovi druge fokusne skupine su također bili dinamični u razgovoru. Istom mjerom su se dopunjavali i čak sami nudili primjere na temu razgovora. Polazili su od prvotnog uvjerenja, da je neverbalna komunikacija potrebna, pritom su davali svoje osobne primjere i iskustva. Govorili su koji su sve oblici neverbalne komunikacije na njih djelovali. Najviše su isticali dvije stvari, osmijeh koji ih uvijek pozitivno potakne da izvedu neku stvar do konca. Jedan je dao primjer kako po osmijehu učitelja zna, da smije pitati bilo što i da bi ga učitelj ozbiljno poslušao i pomogao u objašnjenju. Zanimljivo je, da je povezao iskustvo s domaćim okolišem. I kod kuće je bio naviknut na pozitivne poticaje koji su razvijali dobar odnos i osjećaj povjerenja. Drugi stav je zauzela jedna od učenica, kad je primijetila, da šutnja i neprijazan pogled predstavljaju velik oprez i očekivanu kritiku. I ostali su naveli neka svoja iskustva koja su im govorila da verbalna komunikacija u kojoj sudjeluju dobiva svoj pravi opseg tek nakon neverbalne komunikacije. Zanimljivo je bilo njihovo zapažanje, da velik utjecaj na njih čini raspoloženje koje se razvije bez verbalne komunikacije. Za nju je zaslužan učitelj. Izjavili su, da taj odnos i ugođaj prepoznaju tek u razgovoru. U fokusnoj su skupini opažali s kojim neverbalnim elementima se postigne dobro raspoloženje. To znači, da su ga opazili nesvjesno. Jedan od njih je na koncu rekao, kako mu se čini zanimljivim da smo u razgovoru o verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji svjesni značenja neverbalnih elemenata. Zato ih možemo oprezno izbjeći kako ne bi nesvjesno ili nehotice poručili nešto što zapravo ne želimo. U sažetku su izjavili, da je moć neverbalne komunikacije još mnogo veća nego su mislili. Sva opažanja smo zapisali u obliku temeljnih točaka na papir za svaku skupinu posebno. Osigurali smo anonimnost pojedinih izjava. Kao moderatorica sam predstavila ključne točke cijelom razredu. Razgovarali smo o pojedinim opažanjima i zajedno smo oblikovali rezultate. Bez obzira na mišljenje pojedinih učenika o važnosti neverbalne komunikacije u nastavi potpuno svi su se složili, da im je neverbalna komunikacija važnija nego što su si predstavljali prije samog razgovora. Isto su tako spoznali, da se kod većine ona razvija nesvjesno i prepoznaju je. No ne prepoznaju što ju stvara. Činilo im se je vrlo korisnim in praktično utemeljenim otkrićem, da je poznavanje elemenata verbalne i neverbalne komunikacije u nastavi važno. Zadal su si cilj, da budu još pozorniji na elemente neverbalne komunikacije pri sebi, učiteljima i vršnjacima kako bi komunikacijski proces bio što bolji i sa što manje pogrešaka zbog nerazumijevanja elemenata posebice neverbalne komunikacije.

5. Zaključak

Na osnovi literature, koja je u članku predstavljena u ograničenoj količini, i vlastitog iskustva temeljenog na radu u razredu preko dva desetljeća, dolazimo do spoznaje o važnosti znanja o neverbalnoj komunikaciji u samom procesu učenja. I sama opažanja u dvjema fokusnim skupinama s različitim ishodišnim mišljenjima o važnosti neverbalne komunikacije u nastavnom procesu razultiraju u zajedničkim konstatacijama o velikom utjecaju neverbalne komunikacije u nastavnom procesu, u opsegu o kojem učenici nisu znali; kako oni koji su prije mislili da neverbalna komunikacija nije važna, tako i oni koji su bili svjesni njenog značenja ali ne i tako velikog utjecaja, što se pokazalo kroz diskusiju u fokusnim skupinama.

6.Literatura i izvori

- [1] Cherry, C. (1966). On human communication.
- [2] Krištof, Z., Martinčič, R., & Vrčko, M. (2009). Poslovno komuniciranje in vodenje. Ljubljana: Zavod IRC.
- [3] Možina, S., Tavčar, M., Zupan, N., & Knežević, A. N. (2004). Poslovno komuniciranje, založba Obzorja.
- [4] Bambaeroo, F., & Shokrpour, N. (2017). The impact of the teachers' non-verbal communication on success in teaching. *Journal of advances in medical education & professionalism*, 5(2), 51.
- [5] Gozalova, M. R., Gazilov, M. G., Kobeleva, O. V., Seredina, M. I., & Loseva, E. S. (2016). Non-verbal communication in the modern world. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 7(4), 553.
- [6] Sutiyatno, S. (2018). The effect of teacher's verbal communication and non-verbal communication on students' English achievement. *Journal of Language Teaching and Research*, 9(2), 430-437.

Stručni rad

IZAZOVI PEDAGOŠKOG SAVJETODAVNOG RADA S UČENICIMA

Prof. Nikola Vuković, pedagog, izvrsni savjetnik

Osnovna škola Đurđevac

Sažetak:

Jedan od najvažnijih poslova školskog pedagoga je savjetodavni rad s učenicima. Pedagoško savjetovanje predstavlja izazov u radu školskog pedagoga, a provodi se gotovo sa svim učenicima škole u kojoj radi pedagog. Savjetovanje se odvija u svakodnevnim situacijama u školi, a provode ga sudionici odgojno-obrazovnog procesa u neformalnim, kao i u formalnim situacijama. Učenici jedni drugima daju savjete u svezi nastave, izvannastavnih aktivnosti, učenja, druženja igre i sl. Isto tako učitelji svakodnevno mogu savjetovati učenike o različitim situacijama iz školskog i svakodnevnog života. Naravno, učitelji jedni druge pomažu i savjetuju pa se i takav oblik komunikacije naziva savjetovanje. Međutim, savjetovanje kao forma profesionalnog djelovanja naziva se formalno savjetovanje i određeno je pojedinim stručnjacima, a u prvom redu školskim pedagozima i psiholozima. Pedagoško savjetovanje koje provode školski pedagozi mora pružati pomoć, podršku i usmjeravanje učenicima kako bi oni mogli prepoznati svoje jake strane te doći do rješavanja određenog problema vezanog za temu savjetovanja. Pedagoško savjetovanje mora biti planirana i vrlo kvalitetno osmišljena aktivnost školskog pedagoga. U školi se provodi školsko savjetovanje koje možemo podijeliti na savjetovanje u širem smislu te na savjetovanje u užem smislu. Savjetovanje u širem smislu odnosi se na cjelokupnu odgojno-obrazovnu ustanovu u kojoj pedagog djeluje, a savjetovanje u užem smislu odnosi se na pojedinca. Da bi školski pedagog kvalitetno provodio pedagoško savjetovanje, potrebno je stalno stručno usavršavanje. Pedagoško savjetovanje odnosi se podjednako na odgojne i na obrazovne procese u školi.

Ključne riječi: komunikacija, pedagoški proces, školski pedagog, unaprjeđenje rada

1. Pedagoško savjetovanje u radu školskog pedagoga

Učenje je jedno od glavnih područja pedagoškog savjetodavnog rada školskog pedagoga. Pedagoško savjetovanje je sredstvo odgoja, ali i samoodgoja koje se primjenjuje u životnim situacijama učenika kako bi se otvorile mogućnosti za učenjem znanja i vještina pomoću kojih učenici mogu prevladati određene životne ili školske poteškoće. [2] Pedagoško savjetovanje proizlazi iz čitavog niza odgojno-obrazovnih aktivnosti koje imaju različite sadržaje i koje rezultira stvaranjem novih sadržaja vezanih za buduće djelovanje. Ne odnosi se samo na rješavanje određenih problema, već je sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa te komunikacije između učenika i učitelja. Školski pedagog je profesionalac koji ima specijalistička znanja i umijeća stečena tijekom studija, koja su usavršena u dnevnoj pedagoškoj praksi. Zbog toga je stručnjak za svoje radno područje pa ima pravo na monopol u obavljanju određenih poslova uključenih u ostvarivanje njegove uloge, koji su određeni u programu rada škole. [4]. Suvremene škole pretpostavljaju visoku razinu kvalitete i otvorenosti prema promjenama, a unaprjeđenje suvremenosti škole sa sobom povlači i veću obvezu školskog pedagoga koja se treba temeljiti na otvorenosti prema stalnim promjenama, razvitku i unaprjeđenju načina svoga rada. Školski pedagog je kompetentni stručnjak koji svojim djelovanjem i ulogom u školi stvara povoljni školski milje za razvoj svih učenika i podlogu za uspješno pedagoško savjetovanje [7].

Pedagoško savjetovanje učenika vid je odgojnog djelovanja pedagoga u školi. Taj dio posla pedagoga uključuje dobro poznavanje osobina pojedinca kroz stalno promatranje, vrednovanje i usmjeravanje učenika i skupina učenika u školskom radu, kako bi stvarao ozračje pogodno za njihov cjelokupni razvoj, ali i prepoznao potencijalne probleme s kojima se učenici suočavaju [1]. Iz navedenog proizlazi da je jedna od osnovnih zadaća školskog pedagoga da putem pedagoškog savjetovanja pokriva sve odgojno-obrazovne te da pokuša detektirati emocionalne i socijalne probleme učenika. Učenik koji zna koji je problem, o njemu govori i sam odlučuje o promjenama i načinima koji ga dovode do rješenja problema i ostvarenja ciljeva. Školski pedagog kao savjetnik tijekom tog procesa strpljivo i aktivno sluša učenika, potiče njegovu samostalnost te ga podržava i vodi prema ostvarenju njegova cilja. Osnovni zadatak školskog pedagoga prilikom pedagoškog savjetovanja je uspostavljanje interpersonalnih odnosa koji će kod učenika potaknuti samoaktivnost i pomoći mu u osobnom sazrijevanju. Prilikom procesa savjetovanja školski pedagozi susreću se s različitim osobnostima subjekata savjetovanja koji u savjetodavni odnos unose svoj kontekst, svoja gledišta i uvjerenja. Iz tih razloga školski pedagog mora biti sposoban poštivati i uvažavati široki raspon stavova, uvjerenja, postupaka, kulturalnih pitanja, osjećaja i slika o sebi koji se mogu pojaviti kako bi uopće bio sposoban pokušati razumjeti život i poglede na svijet na način na koji ih subjekt savjetovanja vidi. Jedino u tako postavljenom savjetodavnom odnosu školski pedagozi mogu djelovati kao pravi pomagači, a subjekti savjetovanja mogu napredovati u rješavanju svojih problema. Školski pedagozi bi kroz svoje profesionalno djelovanje trebali stjecati i kontinuirano usavršavati vještine savjetovanja. U savjetodavnom području rada pedagog [5] razlikuje formalnu i stvarnu kompetenciju za rad. Formalna kompetencija odnosi se na kvalifikaciju pedagoga tijekom fakultetskog obrazovanja, dok stvarna kompetencija uključuje:

- osobne kompetencije – osobna obilježja pedagoga kao osobe i stručne osobe koja može poboljšati ili otežati njihovu savjetodavnu funkciju,
- razvojne kompetencije – organizacijski aspekt razvoja pedagoga kao stručne osobe u vođenju odgojno-obrazovnih procesa,

- stručne kompetencije – usmjerene na poznavanje odgojno-obrazovnih procesa,
- akcijske kompetencije – usmjerene na djelovanje pedagoga u praksi,
- socijalne kompetencije – stil pedagoškog vođenja i komunikacije sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa.

Važno je naglasiti akcijske kompetencije školskog pedagoga jer one označavaju izravno praktično djelovanje školskog pedagoga na području odgoja i obrazovanja u školi, a tu svakako spada i savjetodavni rad. Od prvih početaka uvođenja uloge školskog pedagoga u škole, njegova uloga se mijenjala i oscilirala, no on je, usprkos ovome, ostao jedan od glavnih nositelja promjena u školama. Prvi poslovi, zadatci i ciljevi rada pedagoga uvelike su se promijenili do današnjeg dana ako se na umu ima činjenica da se pedagoška djelatnost u školama u Republici Hrvatskoj ostvaruje više od šezdeset godina. Unaprjeđivanje odgojno-obrazovnog rada prikupljanjem podataka, promatranjem i opisivanjem promjena, ostvarivanjem zajedničkih programa te vrjednovanje rada zajedno sa svim sudionicima, glavna je zadaća i uloga školskog pedagoga. Jedna od važnijih uloga školskog pedagoga jest da se radom kroz stručne skupove te u sklopu stručnog usavršavanja radi na unaprjeđivanju nastavnih sadržaja koji će pridonositi uspješnijoj nastavi. Školski pedagog kao stručnjak aktivno inicira odvijanje svih faza odgojno-obrazovnog procesa, tj. njegovo planiranje, programiranje, ostvarivanje, vrjednovanje te unaprjeđivanje. Jedna od najvažnijih zadaća pedagoga je i stvaranje prepoznatljivog identiteta škole koji za cilj ima motivirati, angažirati i otkrivati svakog pojedinca u njoj [7]. Ne smije se zanemariti uloga pedagoga u formiranju osobnosti i karaktera učenika u školi. Školski pedagog neposredno sudjeluje u odgoju učenika vodeći se predavanjima, radionicama te individualnim i savjetodavnim radom, dok je posredno djelovanje vidljivo uvođenjem novih programa rada, inovacija u radu, tematskim predavanjima te savjetodavnim radom s učiteljima, razrednicima i roditeljima. Dakle, može se zaključiti da je pedagog zasigurno jedan od glavnih stručnjaka u odgoju i obrazovanju te vodeći koordinator poslova i inicijator promjena u školskom sustavu.

2. Individualni savjetodavni rad s učenicima

Misija rada školskog pedagoga usmjerena je na učenike, njihov osobni i socijalni razvoj, na učenje i pomoć učenicima na putu formiranja njihove karijere. Važno je naglasiti da je školski pedagog u školi radi svih učenika, a ne samo za pojedine skupine učenika kao što su učenici s teškoćama, učenici s problemima u ponašanju ili samo za darovite učenike. Pedagoško savjetovanje može se odvijati individualno ili grupno, ovisno o području ili temi savjetovanja. Savjetovanje može biti planirano, ukoliko ga je zatražio subjekt (učenik, roditelj, učitelj) ili na zahtjev pedagoga kako bi se ostvarili određeni ciljevi. Savjetovanje također može biti planirano ili neplanirano, uslijed nekog iznenadnog povoda [3]. U rješavanju lakših poteškoća neće biti potrebno mnogo susreta, no kod uklanjanja težih poteškoća potrebno je mnogo vremena i strpljenja. Školski pedagog treba pokušati ostvariti potpuni uvid u sve čimbenike koji učeniku predstavljaju problem da bi ih neutralizirali. Individualni savjetodavni rad s učenicima najčešće se organizira kada učenik samostalno ne može riješiti svoje probleme. Problemi najčešće proizlaze iz emocionalne sfere, obiteljskih problema te poteškoća u prilagođavanju socijalnoj sredini kojoj pripada. Najčešći problemi vezani su uz učenje, odnos s vršnjacima, komunikaciju putem društvenih mreža, promjenu škole, rastavu roditelja, bolest nekog od ukućana i sl. Pedagoško savjetovanje se prema tome može odrediti kao proces pružanja pomoći s namjerom da se učeniku pomogne razumjeti njegov životni položaj i uskladiti vlastite aktivnosti i postupke s mogućnostima; odnosno osposobljavanje učenika da razumije sebe, osvijesti svoje interese, mogućnosti i okruženje u kojem se nalazi [4]. To predstavlja izazov u radu školskog pedagoga na području savjetodavnog rada s učenicima. Učenici dolaze na savjetovanje zbog uvjerenja da su bespomoćni u određenoj situaciji, a uloga školskog pedagoga se očituje u tome da ih on ne održi u tom uvjerenju. Važna zadaća školskog pedagoga je da s učenicima ostvari dobar odnos, da im da do znanja da mu je stalo do njih te da je spreman pomoći ukoliko će mu učenici povjeriti svoj problem. Za uspješno savjetovanje

poželjno je kreirati pozitivnu atmosferu te ugodno ozračje kako bi tijekom savjetovanja bio što lakši. Zadaće savjetovanja sastoje se od praćenja te usmjeravanja razvoja, pomoći u otklanjanju poteškoća, pomoći pri pronalasku izgubljenog samopouzdanja, omogućavanja učenicima boljeg upoznavanja vlastite ličnosti, izgrađivanja osobe kako bi ona mogla preuzeti odgovornost za vlastite postupke te na koncu, pomoći pri aktualizaciji zdrave ličnosti. Nakon što se učenik obratio za pomoć, školski pedagog procijenit će koliko će susreta biti potrebno da bi se otklonio problem. U savjetovanje s učenicima školski pedagog će svakako uključiti i roditelje te, ukoliko je potrebno, i učitelje koji rade s učenicima. Kako bi školski pedagozi mogli primjereno odgovoriti na sve potencijalne poteškoće s kojima se učenici susreću, trebaju biti široko educirani. U tom smislu važno je istaknuti da su samo rijetki ljudi rođenjem talentirani toliko da su već svojim darom primjereni stručnjaci za savjetodavan rad. Većina posao savjetodavca mora naučiti, permanentno se obrazovati i formirati na osnovu vlastitog iskustva.

3. Iz prakse školskog pedagoga; pedagoški razgovor

Razgovor je temeljna ljudska aktivnost koja se događa više puta u danu, a sadržaj može biti vrlo različit – od razgovora o cijenama u supermarketu do dugog telefonskog razgovora s bliskim prijateljem o nekim životnim pitanjima. U razgovor će stupiti i osobe koje se ne poznaju – na autobusnoj stanici s neznancem možemo razgovarati o kašnjenju autobusa ili o vremenu. Ti svakodnevni razgovori podrazumijevaju mnogo različitih okvira u kojima se odvijaju, kao i pravila koja se poštuju i koje sugovornici doživljavaju kao zajedničko znanje. Za razliku od takva razgovora, institucionalni je razgovor važno sredstvo rada u mnogim poslovima – prodajni predstavnici razgovaraju sa svojim klijentima, liječnici razgovaraju sa svojim pacijentima, konobari s gostima i učitelji sa svojim učenicima [6]. Na osnovu dugogodišnje prakse pružanja savjetodavnih usluga učeniku ili grupi učenika, preporuka je da se pedagoški razgovor odvija uz punu pažnju prema korisniku savjetovanja, da se učenik uvažava bez obzira na njegove karakteristike i vrstu problema koje je tema pedagoškog razgovora ili savjetovanja. U razgovoru s učenicima školski pedagog treba biti naklonjen učeniku, ohrabrivati ga i pokloniti mu povjerenje te mu pružiti podršku. S učenicima treba voditi iskren i otvoren razgovor tako da se učenici oslobode i izreknu svoje misli i osjećaje. U takvom razgovoru učenici će polako otkrivati sebe te će postupno iznositi svoje osjećaje i misli. Posebno valja naglasiti empatiju školskog pedagoga prema učeniku na način da ga razumije, podržava i shvaća. Vrlo važno je aktivno slušanje koje se manifestira na način da slušamo učenika bez prekida, da školski pedagog izbjegava osobne reakcije te da se suzdrži od njih. Učenicima trebamo pokazati zanimanje za izrečeno, dopustiti im pauze i posvetiti im potpunu pažnju. Aktivno slušanje podrazumijeva i postavljanje jasnih pitanja od strane školskog pedagoga, nikako nije dobro odgovarati na svoja pitanja te je važno dati učeniku vremena da razmisli o pitanju koje je školski pedagog postavio. Profesionalno usmjeravanje i informiranje područje je rada školskog pedagoga u kojem pedagoško savjetovanje dolazi do izražaja. Školski pedagog nastoji da svaki učenik bude svjestan svojih sposobnosti, vještina i potencijala, ali i svojih mana i vrlina. U savjetodavnom radu školski pedagog će učenicima dati važne i temeljne informacije kako bi učenici riješili svoje probleme. Važan dio rada školskog pedagoga je da suradnjom s ravnateljem škole i s učiteljima oblikuje školsko okruženje u kojem će se učenici osjećati sigurno i zdravo te poticajno okruženje u kojem će učenici prepoznati vrijednosti, pravila i vjerovanja koja će ih usmjeriti prema izboru budućeg zanimanja i na kraju prema odabiru karijere. U tom smislu podrška školskog pedagoga je od izuzetnog značaja. Školski pedagog kao savjetnik pomaže učenicima u samoprocjeni i samorazumijevanju, profesionalnoj orijentaciji te prilagodbi na svake promjene.

4. Zaključak

Posao školskog pedagoga godinama se mijenja. Od uvođenja školskog pedagoga u škole Republike Hrvatske prošlo je više od šezdeset godina. Bez obzira na još uvijek neprepoznatu važnost i rad školskih savjetnika, njihova je funkcija godinama evoluirala i više se ne odnosi samo na promjene rasporeda, obavljanje ostalih administrativnih poslova ili bavljenje problematičnom djecom. Školski su pedagozi uključeni u razvoj kurikulumu, individualno i grupno savjetovanje, konzultacije, psihoedukacije, intervencije, savjetovanje učitelja i ravnatelja. Njihove odgovornosti uključuju pomaganje učenicima na području osobnog/društvenog razvoja i razvoja karijere pa trebaju biti kompetentni i voljni raditi s iznimno raznolikom skupinom pojedinaca. Školski pedagozi često prvi uvide postojanje problema kod nekog učenika, učitelja ili cijele škole te njihova uloga sve više dobiva na važnosti. Zbog znatnih promjena, koje su izražene gotovo svakodnevno, može se očekivati da će njihov rad i važnost biti sve veći u budućnosti. S tim u vezi javlja se potreba za redizajniranjem programa školovanja školskih pedagoga za cjelokupan odgojno-obrazovni rad. Izazovi pred školskim pedagozima svakako se odnose na definiranje njihove uloge u suvremenoj školi. Javlja se potreba što većeg istraživanja rada školskog pedagoga, a posebno na području savjetodavnog rada. Međuresorna suradnja također je bitan čimbenik u razvoju savjetodavnog rada školskih pedagoga. Unaprjeđenje rada i stalno stručno usavršavanje školskih pedagoga praktičara preduvjet su za kvalitetniji savjetodavni rad školskog pedagoga s učenicima, kao i sa svim drugim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. Od školskih pedagoga očekuje se aktivan angažman na promjenama unutar odgojno-obrazovnog sustava, a s ciljem unaprjeđenja rada s učenicima.

6. Literatura

- [1.] Jurić, V. (2004) *Metodika rada školskoga pedagoga*. Zagreb: Školska knjiga.
- [2.] Hechler, O. (2012) *Pedagoško savjetovanje: Teorija i praksa odgojnog sredstva*. Zagreb: Erudita.
- [3.] Pažin-Ilaković, R. (2015), Od savjetodavnoga rada do pedagoškog savjetovanja u školi. *Magistra ladertina*, 10(1): 49-63
- [4.] Staničić, S., Resman, M. (2020) *Pedagog u vrtiću, školi i domu*, Zagreb, Znamen,
- [5.] Šnidarić, N. (2009) Školski pedagog i funkcija pedagoškog vođenja škole. *Napredak*, 150 (2), str. 190-208
- [6.] Vrcelj, S. (2020.), *Pedagoško savjetovanje*, Filozofski fakultet, Rijeka
- [7.] Vuković, N. (2011) Izazovi školskom pedagogu. *Napredak*, 152 (3-4), str. 551-568.
- [8.] Zuković, S. i Slijepčević, S. (2017) Komunikacijska kompetentnost u funkciji savjetodavnog rada školskog pedagoga. U: Turk, M., ur. *Suvremeni izazovi u radu (školskog) pedagoga: Zbornik u čast Stjepana Staničića*. Rijeka: Filozofski fakultet, str. 236-250.

Stručni rad

UNAPRJEĐENJE KVALITETE SOCIJALNIH ODNOSA MEĐU VRŠNJACIMA

prof. Nikola Vuković, pedagog izvrsni savjetnik

Osnovna škola Đurđevac

Sažetak:

Polaskom u školu djeca stvaraju nove međusobne odnose sa svojim vršnjacima. U početku školovanja većina učenika poznaje se od vrtića te možemo govoriti o razvijenim odnosima i dobroj socijalizaciji. Vršnjaci su važan čimbenik u razvoju učenika jer mu omogućuju učenje određenih obrazaca ponašanja, kao što su: altruistična ponašanja, briga za druge, tolerantnost i razumijevanje osjećaja drugih. Učenik u skupini vršnjaka u razrednom odjelu zauzima određen sociometrijski položaj te se mogu razlikovati popularna, odbačena, zanemarena i kontroverzna djeca. Generalno su učenici ili prihvaćeni ili odbačeni od strane vršnjaka. Prihvaćenost ili odbačenost može utjecati na daljnji razvoj učenikovog samopoštovanja i socijalne kompetencije. Školski pedagog zajedno s učiteljima prati rast i razvoj te učenje tijekom školskih godina koje učenici provode u školi. Tijekom svog rada s učenicima školski pedagog često provodi sociometriju. Sociometrija pridonosi primjeni kvantitativnih metoda mjerenja odnosa u pojedinim skupinama učenika te nam pomaže da razumijemo sposobnosti, interakcije i položaj, kako na razini skupine, tako i na svakom od njegovih članova. U školskom okružju radi se o položaju učenika u razrednom odjelu ili nekoj od školskih skupina. Osim prihvaćenosti, razlikuje se i dimenzija prijateljstva, tj. odnos između pojedinaca. Prijateljstvo i prihvaćenost razlikuju se prema potrebama koje zadovoljavaju; prijateljstvo zadovoljava potrebu za bliskošću, dok prihvaćenost zadovoljava potrebu za pripadanjem. Unatoč razlikama, obje su dimenzije vrlo bitne za razvoj učenika te je bitno za učenika i da bude prihvaćen u vršnjačkoj skupini, ali i da ima bliskoga prijatelja. Stoga su razvijani programi intervencije koji mogu pomoći učenicima u boljoj prilagodbi vršnjačkim skupinama i na taj način pozitivno utjecati na njihov daljnji razvoj samopoštovanja i socijalne kompetencije. U radu se govori o vršnjacima koji su od početka školovanja u razrednom odjelu, o učenicima romske nacionalne manjine, kao i o pojedinim učenicima koji su naknadno došli u razredni odjel. Uloga školskog pedagoga je pratiti razvoj i rast svih učenika te intervenirati po potrebi u odnosu na pojedinca ili na cijeli razredni odjel.

Ključne riječi: podrška, praćenje rada, sociometrija, školski pedagog

1. Uvod

Humanistički usmjereno obrazovanje treba odgovoriti na učenikove potrebe, poticati njegovu samoaktualizaciju i osjećaj vlastite vrijednosti te potaknuti razvoj osnovnih znanja, vještina i sposobnosti za život u modernom društvu. Škola mora biti mjesto u kojem će se osigurati poticajno okruženje u kojem učenici borave, uče i sazrijevaju. Za ostvarivanje humanističkog obrazovanja važno je socijalno učenje. Socijalno i emocionalno učenje je proces kojim se razvija socijalna i emocionalna kompetencija. Ova kompetencija značajna je za život svake osobe pa tako i učenika. Socijalnu i emocionalnu kompetenciju čine intrapersonalne i interpersonalne vještine. Intrapersonalne vještine su one vještine koje su potrebne za općenito i učinkovito funkcioniranje pojedinca poput samokontrole, regulacije emocija, postavljanja realnih ciljeva, korištenje strategija suočavanja te pozitivno razmišljanje. Za uspješnu interakciju s drugima potrebne su interpersonalne vještine kao što su aktivno slušanje, komuniciranje, pregovaranje, zauzimanje perspektive te rješavanje socijalnih problema. U radu se govori o ulozi školskog pedagoga na unaprjeđenju socijalnih odnosa među vršnjacima. Školski pedagog ima ulogu koordinatora na raznim područjima ostvarivanja školskog kurikulumu, a cilj je stvaranje prepoznatljivog školskog ozračja koje će doprinijeti razvoju socijalnih odnosa među učenicima.

2. Razvoj socijalnih odnosa među vršnjacima

Čovjek je socijalno (društveno) biće i socijalna komponenta zdravlja ovisi o zadovoljenju socijalnih potreba svakog pojedinca, kako odraslih, tako i djece. U djelu Pedagoška komunikologija, Brajša [1] iznosi „da bi čovjek postao čovjekom, mora se četiri puta roditi, prvo je rođenje biološko (u užem smislu somatsko, tjelesno), drugo cerebralno (moždano), treće personalno (osobno), a četvrto socijalno (društveno)“. Vršnjačke grupe su učenicima druge po važnosti nakon obitelji te su interakcije s vršnjacima osnova za razvoj i socijalizaciju učenika, doprinose njihovom psihosocijalnom i intelektualnom razvoju. Dok obitelj razvojem sigurne baze potiče razvoj individualnosti, vršnjačka grupa učenike uči poštivanju pravila, uči ih nositi se s porazom i pobjedom, formira njihovu sliku o sebi, zadovoljava potrebu za pripadanjem, intimnošću, uči ih socijalne vještine, odnosno uči ih pomagati, dijeliti, surađivati te rješavati problem. Učenici koji se suočavaju s problemom u grupi uspješnije dolaze do rješenja nego ako se s problemom suočavaju sami. Vršnjaci su važni i za moralni razvoj, razvoj empatije, jer omogućuju učenicima uživanje u „tuđe cipele“ i razumijevanje osjećaja i položaja drugih. Također, vršnjaci su učenicima i modeli novih oblika ponašanja uslijed davanja „nagrada“ (prihvatanjem) i „kazni“ (odbacivanjem) na određene oblike ponašanja, odnosno modeliraju se ponašanja s ciljem prihvaćenosti u grupi. Odnos s vršnjacima predstavlja učenicima izvor samoprocjene i emocionalnu sigurnost u novim i potencijalno opasnim situacijama. To je područje koje predstavlja izazov u radu svakog školskog pedagoga, a naravno i svakog učitelja. U planiranju rada na području unaprjeđenja socijalnih odnosa u školi, školski pedagog u neposrednom radu s učenicima radi na unaprjeđenju komunikacije, razvoju socijalnih vještina, socijalnih stavova i vrijednosti te brine o mentalnom zdravlju učenika. Poseban naglasak je na razvoju socijalnog identiteta, razvoju samosvijesti i samopouzdanja, unaprjeđenju tolerancije te širenju pogleda na svijet. Sve ove aktivnosti vezane su za međusobne odnose s vršnjacima i itekako utječu na kvalitetu odnosa. Za mentalno zdravlje učenika posebno je važno stvarati prijateljske odnose. Prijateljstvo postaje značajno, učenici se počinju družiti s onima koji im se dopadaju i čije prisustvo aktivno traže. Od prvog razreda osnovne škole učenicima se javlja

važnost grupe. Kroz razvoj postepeno jača interes za provođenjem više vremena s vršnjacima, a manje s odraslima. Zato je tema prijateljstva među prvim temama rada školskog pedagoga s učenicima razredne nastave. Kad dođu u šesti razred, ova tema se proširuje i ima još važniji značaj jer adolescenti itekako dolaze pod utjecaj vršnjaka. **Odnosi s vršnjacima su posebno značajni tijekom adolescencije.** Jača utjecaj vršnjaka, a slabi utjecaj roditelja, odnosno odnosi među vršnjacima postaju prisniji, a nadzor odraslih slabi. Vršnjački utjecaj je jak u ranoj adolescenciji, a kasnije slabi te može imati pozitivan i negativan učinak, što ovisi o vrijednostima grupe. Školski pedagog u radu s učenicima sedmog i osmog razreda radi na profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika. U radu s učenicima važno je razgovarati s učenicima o njihovom socijalnom statusu u razredu, u pojedinim skupinama te o utjecaju vršnjaka na pojedinca. Tijekom razdoblja adolescencije mlada osoba će doživjeti najmanje jednu veliku promjenu školske okoline; najčešće je to prelazak iz osnovne u srednju školu. Prelaskom u srednju školu mijenja se i širi krug vršnjaka koji mlada osoba upoznaje. Upoznaju se mladi iz različitih obitelji i okruženja, etničkih i vjerskih zajednica, a u odnosima s različitim ljudima obogaćuju se njihova iskustva. Škola je mjesto razvoja socijalnih odnosa mlade osobe. Obrazovna uloga škole prevladava nad odgojnom ulogom. Predmetni kurikulum u posljednje vrijeme idu prema izjednačavanju uloga, no put do toga još je dalek. Kako bi odgojna komponenta u radu s učenicima dobila na značenju, školski pedagozi u svom neposrednom radu s učenicima provode predavanja, radionice i debate s ciljem unaprjeđenja kvalitete socijalnih odnosa među vršnjacima. Ako učenici nisu dovoljno socijalno kompetentni, ako se ne osjećaju ugodno u školskom i razrednom ozračju, oni imaju probleme i na obrazovnom području. Da bi se izbjegao ovakav problem, svaka zadaća treba biti podjednako zastupljena na način da se usklade obrazovni ciljevi s razvojem socijalnih kompetencija, s odgojno-socijalnom zadaćom. Dobri socijalni odnosi prava su prevencija za eventualne probleme na području učenja i ostvarivanja predviđenih ishoda učenja.

3. Naučimo učenike unaprjeđivati socijalne odnose

U radu s učenicima potrebno je razvijati empatiju. Da bi učenik osjetio potrebu za pomaganjem, on mora imati razvijenu empatiju, odnosno mora znati suosjećati s drugim učenikom. Poučavanje o normama socijalnih odgovornosti svakako spada u posao školskog pedagoga i učitelja koji rade s učenicima. Učenike treba učiti kako prepoznati one kojima je pomoć potrebna bez obzira na to hoće li čin pomaganja imati neku određenu nagradu ili ne. Školski pedagog treba učiti učenike normama socijalne odgovornosti, a tijekom odgoja učenicima pružiti pohvalu, podršku i zahvalnost za postupke pomaganja. U tom će slučaju prosocijalno i altruistično ponašanje biti učestalije, a samim time stvarat će se pozitivni socijalni odnosi. Dobar primjer za to je uključivanje učenika u razne volonterske akcije, motiviranje učenika da pomažu drugim učenicima oko školskih obveza, domaćih zadaća ili školskih projekata. U cilju razvoja socijalnih odnosa u osnovnoj školi učitelji i školski pedagozi često koriste igru kao sredstvo za unaprjeđenje vršnjačkih odnosa. Igre su pogodne za razvoj socijalnih kompetencija učenika jer potiču razmišljanje, osvješćivanje, razumijevanje vlastite osobnosti i odnosa s drugima. Kroz igru učenik razvija kvalitetnu komunikaciju, uči regulirati emocije, mirno i nenasilno rješavati stresne situacije, uči kako djelotvorno i odgovorno sudjelovati u socijalnoj zajednici te zadovoljavati osobne potrebe na socijalan i prihvatljiv način. Uglavnom, u igri učenici razvijaju svoje intelektualne, emocionalne, komunikacijske, kreativne i socijalne sposobnosti. [2]. Prema tome

školski pedagozi igru često koriste u svom neposrednom radu s učenicima, a posebno s učenicima razredne nastave. Igra je „sredstvo“ koje pomaže svakom učeniku izgraditi kvalitetne interpersonalne odnose jer se pomoću nje učenici međusobno upoznaju, zbližavaju te stvaraju ugodno razredno ozračje. U međusobnoj interakciju učenici ponekad dolaze do određenih konflikata. Konflikti su sastavni dio odnosa, kako kod odraslih ljudi, tako i kod učenika. Konflikt se javlja kada netko učini nešto čemu se druga strana suprotstavlja, a to se u školskom okruženju često događa. Konflikt u razrednom odjelu idealna je šansa školskom pedagogu da zajedno s učenicima uči prepoznavati, uočavati, analizirati i rješavati probleme na prihvatljiv način. Na satima razrednika ili putem pedagoških radionica i igraonica školski pedagog u radu s učenicima nastoji naučiti učenike da se uspješno nose s konfliktnim situacijama. U školskom ozračju ove situacije vezane su uz odnose među vršnjacima, a manifestiraju se kao odbijanje ili neprihvatanje nekog učenika u skupinu vršnjaka. Izoliranost također čini negativnu stranu popularnosti. Takvi učenici rijetko se biraju za prijatelja, sramežljivi su i osamljeni. Učenici koji su izolirani, kao i odbačeni učenici, imaju slabiji školski uspjeh jer uče u razrednom odjelu u kojem se ne osjećaju prihvaćenim. Da do takvih situacija ne dođe u razrednim odjelima, važno je da školski pedagog u suradnji s učiteljima navrijeme prepozna takvu situaciju i navrijeme reagira. Postavlja se pitanje kako održavati pozitivne odnose među učenicima. Jedna od mjera je i aktivno slušanje, učitelja i stručnih suradnika, usmjereno prema učenicima. Aktivno slušati znači prepoznati potrebe učenika, provjeriti dostupne informacije, uključiti se u rješavanje problema i doći zajedno s učenicima do rješenja. Aktivno slušanje je ključno u rješavanju konfliktnih situacija u razrednom odjelu jer omogućava da se jasnije utvrdi što učenici koji su u konfliktu misle i osjećaju. Uloga učitelja i školskih pedagoga je naučiti učenike konstruktivnom, odnosno nenasilnom rješavanju konflikata. Dakle, konstruktivno (nenasilno) rješavanje konflikta podrazumijeva aktivan odnos prema problemu u kojem svaki učenik vodi računa o svojim potrebama i željama, ali u obzir uzima želje i potrebe suučenika. Potrebno je učenike naučiti da svatko od njih ima pravo na svoje mišljenje i potrebe i da zbog različitih mišljenja i potreba ne smiju jedni druge napadati, izolirati, osuđivati i sl., već da zajedno uz kvalitetnu komunikaciju i aktivnim slušanjem riješe konflikt [3]. Da bi školski pedagog mogao stvoriti suradničke odnose u razrednom odjelu, potrebno je primjenjivati sastavnice suradničkog učenja. Suradničko učenje podrazumijeva aktivni proces u kojem se podjednako njeguju akademske i socijalne vještine pomoću izravne interakcije učenika, individualnu odgovornost i pozitivnu međuovisnost. Od učenika treba tražiti individualnu odgovornost tako da svaki učenik dobije određenu ulogu u skupnom radu. Naposljetku suradničkog učenja učenici trebaju dati izjavu o tome kako su se osjećali kada su surađivali. Aktivnim slušanjem izjava učenika školski pedagog će te izjave iskoristiti za unaprjeđenje kvalitete suradnje među vršnjacima. Iz navedenoga može se reći da suradnja stvara ugodnu razrednu klimu i vrlo je bitna jer omogućuje dublja prijateljstva između učenika razrednog odjela i sposobnost uspostavljanja odnosa s više učenika. Suradničko učenje omogućava veće prihvaćanje i poštovanje prema suučenicima s obzirom na spol, ali prihvaćanje i poštivanje učenika s posebnim potrebama kao i učenika nacionalne manjine, izbjeglih i raseljenih učenika te učenika sa zdravstvenim teškoćama.

4. Odnosi među učenicima

Školski pedagog surađuje sa svim učiteljima koji rade s učenicima od prvog do osmog razreda te ima pregled razvoja socijalnih odnosa u pojedinom razrednom odjelu. Tijekom rada s učenicima školski pedagog različitim metodama i oblicima rada nastoji razvijati socijalne

odnose među učenicima. Uspješan socijalni razvoj se odnosi na to da svaki učenik uspostavi odnose s drugim učenicima u razredu i da se osjeća pripadnikom razreda kao grupe. Odnos vršnjaka u razredu i njihova interakcija određuju ponašanje učenika, koji onda utječu na kreiranje odnosa u cijelom razredu te je taj odnos jako važna karakteristika socioemocionalne klime u razredu. U razredu se učenici socijaliziraju, dijele i stvaraju nova iskustva koja im pomažu, kroz odgojno-obrazovni kontekst, stvaranje jedinstvene ličnosti. Utjecaj na pojedince imaju i vrijednosti i norme koje su donesene unutar razreda. Postoje učenici koji nerado idu u školu jer se osjećaju neprihvaćeno od strane vršnjaka, što dovodi do poteškoća u razvoju, stvaranju loše slike o sebi te izolacije od drugih. U takvim razrednim odjelima školski pedagog zajedno s razrednikom osmišljava i provodi radionice s ciljem unaprjeđivanja razredne dinamike. Važno je provoditi zajedničke aktivnosti putem grupnog rada, debate ili izrade razrednih projekata. Zajedničke aktivnosti vršnjaka za rezultat mogu imati zdravu dinamiku u razredu. Doživljaj razreda prožet je individualnim karakteristikama učenika i stajalištima koja oni imaju. Najvažnije za svakog učenika je da se osjeća socijalno prihvaćenim, a ne odbačenim u razredu. Odbačenost može rezultirati agresivnim ponašanjem, što onda utječe na stvaranje zatvorene klime u razredu. Zato je važno da učitelji i stručni suradnici prepoznaju ove probleme i rade s tim učenicima pojedinačno kako bi oni učenici koji se osjećaju izolirano mogli početi surađivati i integrirati se u razred. Za uspješan rad na području socijalizacije i razvoja socijalnih odnosa važno je probleme prepoznati i djelovati navrijeme. Razrednici i stručni suradnici trebali bi identificirati potrebe i informacije iza ponašanja pojedinih učenika, potrebno je razumjeti zašto učenici to čine te im pokušati pomoći kroz individualni dijalog. Pedagoški razgovor te razgovor savjetovanja u ovakvim slučajevima važna je metoda koju koristi školski pedagog u neposrednom radu s učenicima. Za uspješne socijalne odnose u razrednom odjelu važna je motivacija. Motivacija je jedna od najvažnijih komponenti koja djeluje na ishode učenja, ali zbog svoje složenosti jedna je od najtežih za mjerenje. Kao jedna od najvažnijih komponenti povezana je ne samo sa školskim uspjehom već i s pozitivnim stavovima prema školi i učenju. Učenici koji su motivirani da nauče nešto što će im koristiti u daljnjem životu upotrebljavaju više kognitivne procese te usvajaju više gradiva od učenika koji su manje motivirani [6]. Motivacija uključuje različita područja i načine koji ovisno o okolnostima potiču učenika prema zacrtanom cilju. To su: primjerene upute, izazovi, pohvale, priznanja, nova znanja, zadovoljenje raznih potreba, želja, interesa, ponašanje, uzrok, svrha, ciljevi itd. Važno je otkriti što bi učenike motiviralo da sudjeluju u aktivnostima na različitim područjima. Upravo je to tema koju školski pedagog u suradnji sa školskom psihologinjom ostvaruje u neposrednom radu s učenicima putem pedagoških radionica, rasprava, debata ili prezentacija. Motivacija predstavlja aktivnost kojom ćemo učenike zainteresirati za daljnji rad, aktivirati ih, probuditi njihovu znatiželju i stvoriti optimalnu atmosferu za daljnje učenje. U tom smislu možemo govoriti o intelektualnoj motivaciji. Intelektualna motivacija podrazumijeva uvod u temu nastavnog sata na kognitivnoj razini, dok emocionalna motivacija podrazumijeva stvaranje emocionalne klime u razredu, pozitivnog ozračja i poticaja za učenje [4]. Motivaciju dijelimo na vanjsku i unutarnju. Unutarnja motivacija se odnosi na ono što pokreće učenike iznutra, a odnosi se na njihovu znatiželju i zanimanje za sadržaje predmetnih kurikulumata, želju za postizanjem većih kompetencija i rješavanjem problema. Zbog toga je dužnost razrednika i školskog pedagoga osmisliti aktivnosti koje će povećati zanimanje učenika za zajedničke aktivnosti koje će rezultirati boljim socijalnim odnosima u razrednom odjelu. Osim unutarnje motivacije važna je i vanjska motivacija, a ona se odnosi na pohvalu učitelja, stručnih suradnika, roditelja, kao i dobrim ocjenama. Povećanje vanjske motivacije može biti postignuto kroz povezivanje uloženog truda i ostvarenog uspjeha s opipljivim nagradama i pohvalama te ukazivanje na korisnost i važnost aktivnosti za učenikove potrebe. Dobar primjer za to su nagrade na natjecanjima, sudjelovanje na smotrama i prezentacijama, sportski uspjesi i sl. Isto tako unaprjeđenje socijalnih odnosa učenika u razrednom odjelu može se postići zajedničkim nastupima učenika na školskim priredbama ili natjecanjima. Zajedničkim izborom teme, pripremama, vježbanjem i prezentacijom učenici se zbližavaju, jedni druge podupiru i dolaze do zajedničkog rezultata koji rezultira dobrim socijalnim odnosima i zadovoljstvom. Takvi rezultati ukazuju i potvrđuju važnost pozitivne i poticajne razredne klime za cjelokupan odgoj i obrazovanje učenika. U središtu pozitivnog i poticajnog okruženja za učenje i poučavanje je

kvalitetna komunikacija i interakcija te osluškivanje želja, potreba i problema učenika. Rezultat pozitivnog i poticajnog okruženja je zadovoljan učenik, koji je svjestan sebe i onoga što želi postići u životu.

5. Zaključak

Suvremena škola naglašava važnost razredno-nastavnog ozračja kao prediktor kvalitete nastave u školama. Postoji mnogo definicija razredno-nastavnog ozračja, no sve definicije navode kako obuhvaća nastavne procese i odnose među učenicima i učiteljima unutar razreda. Učenik kao društveno biće ima stalnu potrebu za ostvarivanjem različitih interpersonalnih odnosa. Hoće li učenik imati pozitivan sociometrijski status (popularnost) ili će imati negativan (nepopularnost), ovisi o njegovim naučenim socijalnim vještinama, njegovom temperamentu, ali ovisi i o učitelju. Učitelj mora biti svjestan da su pozitivni socijalni odnosi temelj za uspjeh i zadovoljstvo svakog učenika na socijalnom i obrazovnom području. Školski pedagog u svom neposrednom radu s učenicima, a i s učiteljima, nastoji unaprijediti socijalne odnose unutar razrednog odjela i unutar škole. Učitelj mora znati aktivno slušati kako bi uvidio poteškoće među učenicima i njihove potrebe te kako bi ih mogao na što djelotvorniji način riješiti. Uz pomoć školskog pedagoga učitelj bi trebao primjenjivati suradničko učenje jer, kao što sam naziv govori, potiče suradnju i vodi prema socijaliziranom ponašanju učenika. Samo u pozitivnom i motivacijskom okruženju učenici će međusobno razvijati socijalne odnose s vršnjacima, a i učenje će biti kvalitetnije. Kako bi učitelji i školski pedagozi mogli što uspješnije unaprjeđivati rad, trebali bi se posebno osposobljavati za kreiranje ozračja u razredu jer ono, osim što bitno djeluje na rad na nastavi, djeluje i na socijalni razvoj učenika.

6. Literatura

- [1.] Brajša, P. (1994). Pedagoška komunikologija. Zagreb: Školske novine
- [2.] Jurčić–Lozančić, A. (2016) *Socijalne kompetencije u ranome djetinjstvu*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- [3.] Ključević, A. (2008) *Unaprjeđivanje učeničkih socijalnih kompetencija* (Diplomski rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Učiteljski fakultet u Osijeku. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:497110> pregled 28.3.2023.
- [4.] Matijević, Milan; Radovanović, Diana (2011) Nastava usmjerena na učenika. Prinosi razvoju metodika nastavnih predmeta u srednjim školama. Školske novine. Zagreb.
- [5.] Staničić, S., Resman, M. (2020) *Pedagog u vrtiću, školi i domu*, Zagreb, Znamen
- [6.] Vizek-Vidović, V., Vlahović-Štetić, V., Rijavec, M., Miljković, D., (2014), *Psihologija obrazovanja*, IEP-Vern, Zagreb

Stručni rad

DOGAĐAJ ZA RODITELJE UČENIKA NIŽIH STRUKOVNIH OBRAZOVANJA

Jolanda Balant, voditeljica praktične nastave
Šolski centar Velenje, Škola za uslužne djelatnosti, Slovenija

Sažetak

Uspjesi, neuspjesi i obrazovni problemi, odnosno njihovo rješavanje, temelje se na obiteljskom odgoju, naravno u vezi sa školskim obrazovanjem i sredinom u kojoj učenik živi i radi. Redovita suradnja roditelja i škole doprinosi pravovremenom informiranju o učenikovom školskom radu i uspjehu, a time i pravodobnom i učinkovitom djelovanju. Komunikacija roditelja i stručnih djelatnika škole odvija se na roditeljskim sastancima, zajedničkim i individualnim razgovorima, individualnim razgovorima u okviru školske savjetodavne službe, sjednicama vijeća roditelja te uz sudjelovanje roditelja na danima otvorenih vrata, danima aktivnosti i priredbama. [1]. Učitelji i roditelji imaju zajednički cilj. Težimo zadovoljstvu, sreći, samostalnosti i uspjehu djece. Stoga je suradnja škole i roditelja iznimno važna. Jedan od oblika suradnje su i priredbe za roditelje koje pripremaju učenici pod mentorstvom nastavnika. Učenici pokazuju barem djelić znanja i kreativnosti koje su stekli tijekom školovanja. Stvaraju se nove veze između učitelja, učenika i roditelja, a ujedno je to i prilika za međupredmetno povezivanje. Ovakva događanja iznimno su važna za učenike koji pohađaju program nižeg strukovnog obrazovanja.

Ključne riječi : suradnja s roditeljima, međupredmetna integracija, recikliranje

1. Uvod

U Školi za uslužne djelatnosti Velenje provodimo program Biotehničar i pomoćnik negovatelja. Riječ je o programu nižeg strukovnog obrazovanja. Namijenjen je učenicima koji su završili osnovnoškolsko obrazovanje po prilagođenom obrazovnom programu s nižim obrazovnim standardom te učenicima koji su završili najmanje sedmi razred osnovne škole i uz to ispunili osnovnoškolsku obvezu. Osim općih predmeta, u programu Suradnik u biotehnologiji i negovateljstvu provode se praktični moduli iz područja kuharstva, usluživanja i dizajna tekstila, koji predstavljaju temelj za daljnje obrazovanje. Svake školske godine učenici završnih razreda pripremaju priredbu na koju se pozivaju roditelji i ostala rodbina te profesori.

2. Događaj za roditelje

Valentinovo, odnosno Dan zaljubljenih, obilježava se 14. veljače i tradicionalni je dan kada zaljubljeni iskazuju svoju ljubav, najčešće slanjem valentinovskih pisama ili poruka te razmjenom darova. No, danas Valentinovo nije samo praznik zaljubljenih, već i prijatelja i svih koji se vole. Od davnina se ovdje slavi Dan zaljubljenih, prema starom seljačkom kalendaru na taj dan počinju prvi radovi u vinogradima i vrtovima [2]. Studenti druge godine smjera Asistent u biotehnologiji i njegi, pod vodstvom razrednika i nastavnika praktičnih predmeta, pripremili su priredbu za roditelje i profesore. Tema događanja bila je Valentinovo. Učenici su pripremili kulturni program i dočarali čaroban ugođaj na Valentinovo. U njemu su, osim blagdana zaljubljenih, predstavili razne zanimljive aktivnosti, dobrovoljni rad i druge aktivnosti u kojima su bili aktivni tijekom školovanja u našoj školi.

Slike 1 i 2 (J. Balant): Učenici

2. PBO odjela s razrednicom i ravnateljem

Slika 3 (J. Balant): Roditelji i profesori na priredbi

Na praktičnoj nastavi dizajna tekstila izrađivali su ukrase za uređenje učionice. Ukrasi su izrađeni uglavnom uz pomoć reciklaže, gdje su korišteni već korišteni materijali. Uglavnom su koristili novinski papir, papirnate salvete, ostatke tkanine, papir... Osim kreativnosti, razvijaju i svijest o očuvanju okoliša.

Slike 4 i 5 (J. Balant): Dekoracije sobe i stolova

Svaki je učenik izradio ukrasni jastuk koji će pokloniti svojim roditeljima. Izrađen je ručnom i strojnom tehnikom šivanja, za aplikacije su korišteni komadići tkanine, vunice, vrpce... Jastuci su bili ukrašeni ukrasima koji su plod njihove ideje i mašte.

Slika 6 i 7 (J. Balant): Ukrasni jastuci

Uredili su švedski stol i prekrili ga kanapeima i raznim salatama. Za desert su pripremili valentinove kolači pops , jagode u čokoladi, palmers keksići, tiramisu, krem narezak, gibanica, krema od vanilije s breskvama, prhki flancat, krafne i cvjetići od prhkog tijesta.

Slika 8, 9 i 10 (J. Balant): Buffet stolovi sa slasticama

U opuštenom razgovoru tijekom kušanja jela koja su učenici poslužili, učenici, roditelji i profesori razmijenili su mišljenja i iskustva. Time je ojačana i pripadnost školi.

3. Zaključak

Ovakva događanja iznimno su važna za učenike nižeg strukovnog obrazovanja. Stječu nove govorničke vještine, spajaju znanja iz različitih predmeta, razvijaju samostalnost, kreativnost i smisao za estetiku. Širili su ekološku svijest, jer su učenici ukrase izrađivali reciklirajući različite materijale.

4. Resursi

[1]. : Web stranica: <http://www.ospolje.si/starscaroni-in-scaronola.htm>

[2]. : Web stranica: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Valentino>

Stručni rad

UČENJE O ODRŽIVOSTI KROZ PROJEKTE ZAŠTITE OKOLIŠA

Jolanda Balant, voditeljica praktičnih modula
Šolski centar Velenje, Škola za uslužne djelatnosti, Slovenija

Sažetak

U današnje vrijeme poučavanje o globalnim problemima i održivosti više nije dovoljno samo po sebi. Mladi ljudi, donositelji odluka budućnosti, trebaju praktične vještine koje će im omogućiti nastavak učenja i nakon završenog obrazovanja. Obrazovanje je ključno za razvoj i postizanje održivih ciljeva društva. Održivost nije nešto što naučite, to je nešto što živite. Održivost učenja kroz projekte omogućuje nastavnicima planiranje i ciljno usmjeren rad, a učenicima razvijaju samostalnost, inovativnost i kreativnost. Kroz projektni rad učenici dolaze do vlastitih zaključaka i razvijaju svijest o očuvanju okoliša. U članku ću sažeti neke od najistaknutijih aktivnosti koje provodimo u učenju za održivi razvoj.

Ključne riječi : održivost, okoliš, projekt, svijest

1. Integracija održivih projekata u proces učenja

Svijet se globalno suočava s ekološkim i klimatskim promjenama i zato u proces učenja ili obrazovanja moramo uključiti što više sadržaja vezanih uz održivost. Kao profesori koristimo niz pristupa kojima potičemo učenike na svijest o očuvanju i zaštiti okoliša. Sadržaji se mogu uključiti u provedbu zanimljivih aktivnosti, projektnih dana, nastave biologije i prirodnih znanosti te međupredmetno s općim i stručnim modulima. U nastavku ću predstaviti neke projekte koje smo studenti i ja proveli u posljednje tri godine, a čiji su sadržaji bili usmjereni na održivo funkcioniranje pojedinca u globalnom društvu.

2. Održivi sadržaj kroz ekološke projekte u Školi za uslužne djelatnosti

Održivost nije nešto što treba naučiti, to je nešto što treba živjeti. I upravo toga smo svjesni u Školskom centru Velenje, Školi za uslužne djelatnosti. Sadržaje vezane uz održivost i okoliš ne uključujemo samo u predmet biologije i prirodnih znanosti, već ih uvodimo u brojne projekte koje međupredmetno povezujemo s drugim predmetima i stručnim modulima te zanimljivim aktivnostima. Onečišćenje plastikom globalni je ekološki problem. Uključeni u europski projekt PLASTIC PIRATES-LET'S LET EUROPE, postali smo dio tima koji je terenskim uzorkovanjem pomogao stručnjacima prikupiti podatke o količini i vrsti plastike na obalama europskih rijeka. Za uzorkovanje smo odabrali nasip rijeke Pake i njezin vodotok. Učenici su se prvi put susreli s posebnom metodom uzorkovanja mikroplastike u rijeci. Prikupljeni podaci bili su zanimljivi i široj lokalnoj javnosti jer smo uzorkovanjem došli do podataka o mogućoj prisutnosti veće mikroplastike u rijeci Paki, koje na sreću još nema u samoj rijeci. Fotografskim proizvodima prirodnoslovnog natječaja MOJA DOMOVINA - RASTE I JEDU DOMA, učenici i učenice oživljavaju gastronomsku i kulturnu baštinu s naglaskom na održive prakse. Učenici kroz fotografiju žele istaknuti važnost samodostatnosti i očuvanje gastronomske baštine naših predaka s naglaskom na održivi razvoj. U svom domaćem okruženju istražuju gastronomski proizvod povezan s održivom gastronomskom baštinom. U nacionalnom projektu ZDRAVI DIS ZA NADAHNUĆE učenici produbljuju znanja o utjecajima okoliša na dišni sustav. Održavamo prirodoslovne dane na terenu i učenici uče o alohtonim invazivnim vrstama. Stoga shvaćaju da invazivne strane vrste potiskuju domaće autohtone vrste i mijenjaju prirodni krajolik. Osnovna svrha održive projektne nastave na terenu je da učenici šire svijest i prepoznavanje invazivnih vrsta u svom domaćem okruženju.

Slika 1 (J. Balant): Identifikacija invazivnih vrsta na terenu

U školi već niz godina provodimo projekt ŽIVLJENJE TEČE na Dan zdravlja, 7. travnja. Projektom želimo podići svijest o važnosti brige o vlastitom zdravlju. Učenici pješače stazom oko Škalskog jezera, a zatim sudjeluju u proljetnoj akciji čišćenja. Nažalost, samo su ovi potrebni svakog proljeća. Količina otpada pokazuje da još uvijek nije prisutna svijest o očuvanju okoliša među stanovnicima grada.

Slike 2 i 3 (J. Balant): Kretanjem u prirodi podižemo svijest o važnosti zdravlja

U prošloj školskoj godini ispred Školskog centra Velenje postavili smo visoke gredice i zasadili medonosno bilje, trajnice, aromatično i začinsko bilje. Studentima nastojimo pokazati kako možemo razvijati urbano vrtlarstvo i održati kontakt s prirodom iu urbanoj sredini. Začinsko bilje i začini koriste se u praktičnoj nastavi kuhanja.

Slika 4 (J. Balant): Sadnja mirisnog i začinskog bilja u visoke gredice

3. Zaključak

Čovjek je jako zadirao u okoliš, koliko nas ekološke katastrofe snažno podsjećaju svaki dan. Danas je jasno da su promjene u načinu na koji percipiramo okoliš i održivost nužne ako želimo očuvati naš planet. Ljudi moraju hitno promijeniti svoj odnos prema okolišu i shvatiti da vrijednosti poput čiste pitke vode i zraka nisu samorazumljive, kako su nam se činile prije nekoliko desetljeća. Ljudi teško mijenjaju svoje navike i poroke, stoga je potrebno mlađe generacije učiti i usaditi im drugačiji, zdraviji odnos prema okolišu [1]. Svjesni smo da naš doprinos neće u potpunosti riješiti probleme klimatskih promjena. Ujedno, vjerujemo da ćemo prenošenjem znanja, a posebno vlastitim primjerom utjecati na svijest naših učenika, a oni će stečeno znanje širiti u vanjsku sredinu.

4. Književnost:

[1]. Web stranica:

[https://www.csod.si/uploads/file/REVIJA_SVN/koncna%20SolaVNaravi_november2021_zaSplet\(1\).pdf](https://www.csod.si/uploads/file/REVIJA_SVN/koncna%20SolaVNaravi_november2021_zaSplet(1).pdf)

Stručni rad

Uspješna suradnja čimbenika odgojno – obrazovnog procesa

Sanja Ličanin, mag. educ. Math.

Osnovna škola Dragalić

Sažetak

Najvažniji su čimbenici odgojno – obrazovnog procesa roditelji i učitelji. Njihovom kvalitetnom suradnjom najviše dobivaju učenici koji na taj način lakše ostvaruju većinu svojih potencijala te stvaraju pozitivan stav prema školi. Suradnja se treba temeljiti na obostranom povjerenju te biti aktivna i odgovorna. Odnos učitelja i učenika može se promatrati kroz opće karakteristike međuljudskih odnosa, kao što su interakcija, socijalna percepcija, stavovi, povjerenje i empatija. Pozitivne osobine učitelja koje poboljšavaju kvalitetu odnosa između njega i učenika su pozitivnost, dosljednost, emocionalna stabilnost i učinkovita komunikacija. Kvalitetna komunikacija osnova je dobrog odnosa između učitelja i učenika, ali i učitelja i roditelja, jer njome se stječe povjerenje i iskrenost u odnosu. Najbitniji dio komunikacijskog procesa aktivno je slušanje jer njime obje strane pokazuju uvažavanje i poštovanje prema sugovorniku.

Ključne riječi: odnos između učitelja i roditelja, odnos između učenika i učitelja, poželjne osobine učitelja, čimbenici odgojno – obrazovnog procesa.

1. Čimbenici odgojno – obrazovnog procesa

Čimbenici su odgojno – obrazovnog procesa učenici, roditelji, učitelji i škola. Najodgovorniji su među njima roditelji (obitelj) i učitelji. Oni bi trebali nadopunjavati jedni druge u odgoju kako bi najviše koristi od toga imali učenici. Učitelj je organizator učenikova rada koji pozitivnim povratnim informacijama od roditelja jača svoje samopouzdanje što ga čini zadovoljnim u obavljanju njegova posla. Jedna od najvažnijih kompetencija učitelja vjerovanje je da može pomoći svojim učenicima da uče i da ih on može poučavati [5]. Obitelj je osnovna odgojna institucija. U njoj djeca stječu moralne navike, prva znanja o svakodnevnom životu, razvijaju disciplinu i odgovornost. Uz podršku učitelja roditelji postaju sigurniji u obavljanju svojih roditeljskih dužnosti te stječu znanja o razvojnim osobitostima djece [5]. Učenici predstavljaju bitnu sastavnicu koja spaja učitelje i roditelje. Kada učenik vidi da učitelj poštuje njegove roditelje, on jača samopouzdanje i osjećaj vlastite vrijednosti. Isto tako, kada vidi da roditelj poštuje učitelja, on stvara pozitivan stav prema njemu i prihvaća ga [5]. Učenici će najbolje rezultate ostvariti kada roditelji i učitelji uspješno surađuju. Učitelji se trebaju potruditi pronaći odgovarajući način komuniciranja s roditeljima, ali i roditelji trebaju razvijati svoje znanje o pedagoškim kompetencijama.

1.1 Odnos između roditelja i učitelja

Učitelji i roditelji aktivni su sudionici učenikova života te imaju zajednički zadatak omogućiti učeniku razvijanje njegovih potencijala, osposobljavanje za samostalan život, osjećaj sreće i zadovoljstva. Važnost je i jednih i drugih u tom procesu neupitna. Učitelji imaju pedagoška znanja i mogu roditelje savjetovati o strategijama učenja, a roditelji pak imaju saznanja što učenika motivira te koje su mu jače, a koje slabije strane. Vrlo je važno da se ovaj odnos temelji na obostranom povjerenju i trudu te da se pokušaju zadovoljiti interesi obje strana [2]. Prema literaturi postoje tri modela suradnje između roditelja i učitelja. Prvi je od njih model stručnjaka gdje učitelj donosi sve odluke te ne uzima u obzir stajališta i osjećaje roditelja. Drugi je model premještanja u kojem učitelj i dalje ima kontrolu nad donošenjem odluka, ali uvažava roditelja kao izvor informacija. Posljednji je model korisnika u kojemu učitelj prihvaća pravo roditelja na izbor i odlučivanje o odgoju vlastitog djeteta. Ovaj je model najbolji za ostvarivanje uspješne suradnje između roditelja i učitelja te njemu treba težiti [5]. Suradnja između roditelja i učitelja trebala bi biti takva da oni dijele ciljeve vezane uz odgoj i obrazovanje djeteta. Trebala bi biti aktivna i odgovorna jer se na taj način lakše postižu promjene neželjenih ponašanja, povećava se briga o djetetu te roditelji bolje razumiju rad u školi. Iz uspješne suradnje roditelja i učitelja proizlazi bolji uspjeh učenika, samopouzdanje učenika, prihvatljivo ponašanje učenika te se razvija povjerenje učenika i u roditelja i u učitelja [2].

1.1.1 Uspješna komunikacija između roditelja i učitelja

Do sukoba između roditelja i učitelja vrlo često dolazi iz razloga što oni imaju različitu perspektivu o učeniku. Često se učenik na jedan način ponaša kod kuće, a na sasvim drugi u školi. Kako bi se sukobi izbjegli važna je kvalitetna komunikacija koja se očituje u želji za razumijevanjem, prihvaćanjem drugačijih stajališta te međusobnim poštovanjem [3].

Uspješna komunikacija između roditelja i učenika može se ostvariti ako obje strane to žele i aktivno rade na tome. Učitelji bi trebali komunikaciju uspostaviti na samom početku nastavne godine; nazvati roditelje koji se ne pojavljuju na roditeljskim sastancima ili informativnim razgovorima; ne govoriti roditeljima samo o lošim stvarima, uvijek reći i nešto dobro i pozitivno kako bi roditelji lakše prihvatili neugodne informacije; naglašavati važnost truda i učenja u postizanju uspjeha; uključiti roditelje u rad škole [3]. Roditelji bi trebali razvijati svijest djeteta o važnosti obrazovanja, poštovati učitelje svoje djece, brinuti se da dijete ide redovito u školu i ispunjava svoje obveze, podržavati pravila škole vezana uz ponašanje učenika, odazvati se na roditeljske sastanke i školske aktivnosti, ne savjetovati učitelje kako bi trebali raditi [3].

1.2.Odnos između učenika i učitelja

U današnje vrijeme odnos učenika i učitelja puno je kompliciraniji jer je nekadašnja uloga učitelja bila prvenstveno prenošenje znanja, procjena usvojenosti tih znanja te postavljanja pravila ponašanja. Danas je učitelj ujedno i izvor znanja, zamjenski roditelj, prijatelj, osoba u koju učenik ima povjerenja, predstavnik društva itd [4]. Učitelji svojim stavovima i ponašanjem utječu na ponašanje učenika. Dobre preduvjete za pozitivan utjecaj na ponašanje učenika imaju učitelji koji pokazuju interes za život učenika izvan škole, koji primjećuju osjećaje učenika, koji su pristupačni i potiču učenike da budu takvi jedni prema drugima, koji se trude pronaći nešto dobro u svakom učeniku te koji se trude pridobiti povjerenje učenika [4].

1.2.1 Opće karakteristike međuljudskih odnosa u odnosu učenik – učitelj

Odnos između učitelja i učenika možemo promotriti kroz neke opće karakteristike međuljudskih odnosa, kao što su interakcija, socijalna percepcija, stavovi, povjerenje i empatija. Svaki odnos zahtjeva barem minimalnu interakciju, a o njezinom stupnju i kvaliteti ovisi i uspjeh međuljudskog odnosa. U razrednoj zajednici učitelj utječe na učenike, ali i oni na njega, što znači da učenici bolje reagiraju i zadovoljniji su s učiteljima koji su im zanimljivi i pristupačni [4]. Socijalna percepcija predstavlja međusobno shvaćanje osoba u određenoj socijalnoj situaciji, a prožeto je osjećajima, očekivanjima i uvjerenjima. Kako bi učitelj što objektivnije shvatio učenika, treba određenu situaciju promatrati sa svog stajališta, ali i sa stajališta učenika [4]. Prema spoznajama iz socijalne psihologije kvalitetni ljudski odnosi mogu se temeljiti samo na pozitivnim emocionalnim stavovima. Oni omogućavaju spontanu komunikaciju i interakciju. Kvaliteta odnosa između učitelja i učenika uvelike ovisi o emocionalnom stavu na kojem se odnos zasniva. Učitelji bi trebali pokušati ostvariti pozitivan stav prema svakom učeniku kako bi komunikacija s učenicima bila što uspješnija [4]. Povjerenje je važan dio kvalitetnog odnosa između učitelja i učenika. Učitelj mora ponajprije imati povjerenja u sebe i svoj rad kako bi mogao imati povjerenja i u učenike. On treba moći pomoći učeniku da sam sebe ispravno doživljava kako bi razvio ponajprije povjerenje i u sebe i svoje mogućnosti, a zatim i u učitelja. Na taj način učitelj učenika priprema za uspješne međuljudske odnose unutar i izvan škole [4].

Empatija je sposobnost međusobnog razumijevanja te ima veliku ulogu u kvaliteti odnosa između učitelja i učenika. Učitelj treba poštivati osjećaje učenika i svojim ponašanjem pokušati izazvati željeno ponašanje učenika. Učitelj s razvijenom sposobnošću empatije lakše će otkriti skrivene motive neželjenoga ponašanja učenika te će moći pomoći učeniku da se razvija u željenom smjeru. Učitelj može reći da shvaća učenika tek kada otkrije uzrok neželjenog ponašanja [4, 6].

1.2.2. Poželjne osobine učitelja

Brojna istraživanja govore o tome kako postoje poželjna ponašanja i osobine učitelja koji podižu kvalitetu odnosa između učitelja i učenika.

Pozitivnost

Stvaranju ugodne i pozitivne klime u razrednom odjelu pridonosi učitelj koji primijeti pozitivne promjene u ponašanju i radu učenika, koji ih pohvaljuje i ohrabruje u njihovom radu. Pozitivna klima učenike potiče na učenje i razvoj njih kao osoba [1]. Poželjno je da učitelji koriste pohvalu kao priznavanje učenikova truda i rada. Pohvalom se povećava osjećaj vlastite vrijednosti kod učenika, njegovo samopouzdanje, potiče se pozitivno ponašanje i doprinosi stvaranju pozitivnog ozračja u razredu [1].

Dosljednost

Jedan od temelja odnosa između učenika i učitelja je dosljednost. Učitelji moraju biti dosljedni u svom načinu rada i svojim očekivanjima kako bi učenici znali što ih očekuje i koje su posljedice ukoliko se to ne ostvari. Učenicima je potrebno objasniti važnost pravila jer se njima želi izgraditi pozitivan odnos prema učenju i učitelju, a ne napraviti popis stvari koje se kažnjavaju [1]. Vrlo važno je da su učitelji dosljedni u svom odnosu prema učenicima, odnosno da se odnose jednako prema svim učenicima. Stvaranje razlika između učenika neće rezultirati željenim promjenama jer se niti jedan učenik ne želi osjećati manje vrijednim [1].

Emocionalna stabilnost

Učenici vrlo brzo nauče prepoznati emocije svojih učitelja. Unatoč tome što svi doživljavaju i negativne emocije, one ne smiju narušiti kvalitetu nastavnog procesa. U takvim situacijama trebaju prevladavati smirenost, sigurnost i čvrstoća jer su to obilježja emocionalno stabilne osobe. Učitelji trebaju biti svjesni kako u konfliktu s učenikom nije cilj pobijediti učenika, već mu pomoći u popravljanju ponašanja i razumijevanju problematične situacije [1, 6].

Komunikacija

Kvalitetna komunikacija osnova je dobrog odnosa između učitelja i učenika jer se njome stječe povjerenje i iskrenost u odnosu. To pozitivno utječe na stvaranje pozitivnog ozračja koje utječe na sposobnost učenja, ali i odrastanje učenika. Neučinkovita komunikacija kod učenika stvara osjećaj frustriranosti i nesigurnosti. Učitelji se u komunikaciji s učenicima trebaju što više koristiti tzv. ja – porukama. Takve poruke učenike potiču da razmisle što je u nekoj situaciji bilo dobro, a što loše [1, 6]. Najbitniji je dio komunikacijskog procesa aktivno slušanje jer njime učitelj pokazuje da poštuje učenika. Važno je održavati vizualni kontakt, koristiti neverbalnu komunikaciju te sugovorniku pokloniti vrijeme i pozornost tijekom slušanja [1, 6].

2.Zaključak

Može se zaključiti kako je glavni cilj suradnje između roditelja i učitelja uspostavljanje pozitivnih odnosa te poticanje pozitivnog razvoja i napredovanja učenika. Samo zajedničkim zalaganjem i međusobnim povjerenjem i pomaganjem moguće je ostvariti sve odgojno – obrazovne ciljeve. U tom su procesu roditelji i učitelji najvažniji partneri jer su njihove uloge u odgoju i obrazovanju različite, ali komplementarne. Kako bi ispunili odgovornost za razvoj učenika nužno je međusobno poštivanje, dijeljenje informacija i osjećaja, dogovaranje i zajedničko odlučivanje. Najbitnije je ostvariti uspješnu i dvosmjernu komunikaciju između roditelja i učitelja u kojoj će obje strane aktivno sudjelovati i slušati te biti spremne zajedničkim snagama riješiti poteškoće.

3.Literatura

- [1.]Ilić, I. (2012). Upravljanje razredom. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
- [2.]Hercigonja, Z. (2020). Roditelji i nastavnici – odgojni partneri. Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje. 3(3) (19.1.2022.)
- [3.]Miljković, D. (2020). Odnos učitelja i roditelja (sve za dobrobit djeteta). Stručni rad. Zagreb. Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- [4.]Posavec, L. i Vlah, N. (2019). Odnos učitelj – učenik. Napredak, 160 (1-2), 51-64.
- [5.]Sabol, S. (2021). Kvaliteta suradnje učitelja i roditelja u primarnom obrazovanju. Diplomski rad. Zagreb. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- [6.]Zrilić, S. (2010). Kvaliteta komunikacije i socijalni odnosi u razredu. Pedagoška istraživanja, 7(2), 231 – 242.

Stručni rad

ZDRAVA ŠKOLA – ZDRAVSTVENI ODGOJ

Irena Herlah

Šolski center Velenje, Slovenija

Sažetak

Zdravstveni odgoj treba planirati i sustavno provoditi tako da dijete brigu o svom zdravlju najprije prihvati kao svoju dužnost, a postupno to pretvori u odgovornost, tek tada zdravlje postaje vrijednost.[1]U našoj školi već dugi niz godina ističemo važnost zdravlja, te kako ga sačuvati i ojačati. Nastojimo stvoriti pozitivnu školsku klimu koja značajno utječe na formiranje vrijednosti pojedinca. Škola je važno mjesto za socijalizaciju, stjecanje iskustva i izgradnju slike o sebi. Posebno smo svjesni da je dužnost škole osigurati sigurno okruženje za učenje u kojem se učenici dobro osjećaju i motivirani su za stjecanje novih znanja.

Ključne riječi: briga o zdravlju, sigurno školsko okruženje, sreća

1.UVOD

Koncept mreže škola koje promiču zdravlje razvijen je još 80-ih godina prošlog stoljeća. U tome su pomogli stručnjaci Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), Vijeća Europe i Europske komisije koji su bili svjesni da dobro planirani i sustavno osmišljeni programi promicanja zdravlja mogu značajno utjecati na zadovoljstvo učenika, njihovu sliku o sebi, ponašanje vezano uz zdravlje, stavove prema zdravlju i životu općenito. Formirana je Europska mreža zdravih škola koja odgovara na probleme vezane uz zdravlje djece i adolescenata. Fokusirala se na razvojne programe promicanja zdravlja, u posljednje vrijeme uglavnom na području zdrave prehrane i kretanja, mentalnoga zdravlja kao vrlo važnog čimbenika zaštite, evaluacije učinaka preventivnih školskih programa, aktivno uključivanje učenika, lokalnu i regionalnu suradnju, usavršavanje nastavnika, konceptualni razvoj mreže i kvalitetu standarda. Slovenija se najprije pridružila mreži 1993. s 12 škola. Od tada se slovenska mreža širila i danas već obuhvaća 398 osnovnih i srednjih škola, te učeničkih domova. [2]

Naša je škola već petnaestu godinu (od 2008. godine) uključena u mrežu zdravih škola, a i sama sam članica tima zdrave škole od samog početka. U timu smo svjesni da škole koje promiču zdravlje usađuju pozitivan stav prema zdravlju i kvaliteti života učenika. Nastojimo potaknuti učenike i zaposlenike da pozitivno utječu na svoje tjelesno, mentalno, socijalno zdravlje i zdravlje okoliša.

2. CILJEVI AKTIVNOSTI TIMA ZDRAVE ŠKOLE

Različitim aktivnostima koje provodimo u timu Zdrave škole:

- obilježavamo svjetske dane,
- brinemo o zdravlju,
- podižemo svijest o zdravoj prehrani,
- podržavamo pozitivnu sliku učenika o sebi i
- brinemo o svestranom razvoju dobrih međusobnih odnosa nastavnika i učenika.

3. AKTIVNOSTI KOJE PROVODIMO

Svake godine uključujemo se u razne projekte kao što su:

- Ružičasti listopad - međunarodni mjesec borbe protiv raka dojke. Različitim aktivnostima i događanjima podižemo svijest o raku dojke i skrećemo pažnju na važnost zdravog načina života, ranog otkrivanja bolesti i odgovornosti prema vlastitom zdravlju.

Slika 1 (I. Herlah) Kutak na temu ružičastog listopada

Slika 2 (I. Herlah) Lijep je dan 2015. - Europa Donna Slovenija

Slika 3 (I. Herlah) Osviještenost o raku dojke

- Tradicionalni slovenski doručak na kojem različitim pristupima osvještavamo učenike o važnosti doručka i naglašavamo uključivanje lokalno proizvedene hrane.

Slika 4 i 5 (I. Herlah) Osmišljavanje kutka i degustacija raznih namaza

Slika 6 i 7 (I. Herlah) Degustacija mliječnih proizvoda

- 1. prosinca obilježavamo Svjetski dan borbe protiv AIDS-a. Ističemo važnost odgovarajuće edukacije o HIV infekciji i drugim spolno prenosivim infekcijama, te promičemo sigurno spolno ponašanje. Tijekom sata izrađujemo crvene mašne i stavljamo ih na sebe.
- Organiziramo razna predavanja i radionice za učenike i nastavnike na temu zdravlja i prevencije (predavanja o zdravim zubima, Sigurno korištenje interneta, Mentalno zdravlje adolescenata, ...).

Slika 8 i 9 (I. Herlah) Pohađanje predavanja o zubima

Najveću aktivnost, obilježavanje Svjetskog dana zdravlja, provodimo svake godine 7. travnja. Ovim projektom motiviramo učenike da promijene ili zadrže svoje navike kretanja. Ovu aktivnost povremeno provodimo i u suradnji s Centrom za promicanje zdravlja iz Doma zdravlja Velenje. Za naše učenike organiziramo ispit hodanja na 2 km. Na taj način mogu provjeriti svoju tjelesnu spremnost, a stručnjaci im savjetuju prikladnu tjelesnu aktivnost za jačanje zdravlja. Učenici prije polaska na hodanje dobivaju bocu vode, a po dolasku na odredište mogu se osvježiti jabukama koje su donirali lokalni uzgajivači.

Ovaj dan koristimo i na način da organiziramo akciju čišćenja zajedno s Općinom Velenje. Zajedno s učenicima skupljamo smeće oko škole i Velenjskog jezera i tako doprinosimo čišćem Velenju.

Slika 10 (I. Herlah) Ispit iz hodanja oko Velenjskog jezera

Slika 11 (I. Herlah) Akcija čišćenja

4. ZAKLJUČAK

Škola je institucija koja ne samo da pruža obrazovanje, već ima i važnu ulogu u promicanju psihosocijalnog zdravlja učenika i određivanju njegova razvoja. [3] Aktivnim radom i uključivanjem u projekte zdrave škole, naše učenike pripremamo za brigu o sebi i drugima, naglašavamo odgovorno postupanje prema okolišu i otpadu, te usadujemo redovitu tjelovježbu i uravnotežene prehrambene navike.

5. LITERATURA

- [1.] Bogdan Žorž, Obrazovanje za vrijednosti, Ognjišče d.o.o, Kopar 2012.
- [2.] Internetske stranice: <https://nijz.si/programi/slovenska-mreza-zdravih-sol/>
- [3.] Internetske stranice: https://www.preventivna-platforma.si/wp-content/uploads/2020/12/L2B_Orodje_2020_SLO.pd
- [4.] Internetske stranice; <https://europadonna.si/skupnost-europa-donna/roznati-oktober-2022-bodi-in-ostani-zdrava/>
- [5.] Blaž Ferlinc, Izazovi i zamke suvremenog obrazovanja, STELLA Šmarješke Toplice

Stručni rad

KAKO POBOLJŠATI PROCES UČENJA?

Darja Fink
Osnovna škola Brusnice, Slovenija

Sažetak:

U školskoj godini 2021./2022. u Osnovnoj školi Brusnice odlučili smo provesti projekt u okviru kojeg bismo učenike potaknuli na pijeње vode za bolje zdravlje te ih poučili o značenju vode za život. Naš je cilj bio da sadržaje o vodi obrađujemo međupredmetno i time poboljšamo proces učenja. Kad se u nastavi primijeni međupredmetno ili čak međunastavno poučavanje, ista tema se prikazuje iz različitih aspekata, primjenjuje se bogatija paleta metoda, oblika i tehnika učenja. Sadržaje poučavaju različiti nastavnici koji primjenjuju različite strategije učenja. Učenje je time uspješnije, aktivnije i uključeno u rješavanje problema koji su od životne važnosti za učenika. Cilj je takva poučavanja da se djeci i mladima pokaže da učenje može biti zanimljivo i čak zabavno. Ako su učenici uspješniji u učenju, više vole pohađati nastavu, a poboljšavaju im se i slika o sebi i samosvijest.

Ključni pojmovi: međupredmetno povezivanje, značenje vode za živa bića, različite strategije učenja, učenje može biti zabavno, uspješno učenje

1. Međupredmetno povezivanje

Međupredmetno planiranje temelji se na sadržajnim poveznicama u funkciji motivacije, nadogradnje, povezivanja postojećeg znanja s novim znanjem, a ponajprije na planiranim aktivnostima učenika putem kojih stječu takozvana procesna odnosno cjeloživotna znanja [2].

Marentič-Požarnik upozorava da je „rastrganost, 'fragmentacija' znanja jedan od najvećih problema moderne škole“ [3]. Toga su bili svjesni i priprematelji kurikularne obnove u osnovnim školama, jer su među njezina načela uvrstili načelo vodoravne povezanosti [1].

Ciljeve kurikularne obnove dakle nije moguće ostvariti bez međupredmetne povezanosti. Veća autentičnost procesa učenja prema definiciji zahtijeva intenzivnije i dublje poveznice među disciplinama odnosno školskim predmetima.“ (Cit. Pavlič Škerjanc u: Rutar Ilc i Pavlič Škerjanc, 2010., u tisku, poglavlje *Smisel in sistem kurikularnih povezav*).

Ponajprije se treba zapitati hoće li i kako u danim okolnostima određena metoda pomoći u postizanju važnih ciljeva, kao što su dublje razumijevanje, povezivanje spoznaja i dograđivanje ili mijenjanje postojećih ideja učenika [3].

Međupredmetno povezivanje jedna je od mogućnosti praktičnog izvođenja različitih strategija učenja i povezuje zajednički cilj: svestranu korisnost stečenog znanja.

Zahtijeva mnogo dodatnih priprema nastavnika i drugačiji oblik organizacije rada te mora poštovati individualne razlike među učenicima. U prve dvije trijade devetogodišnje osnovne škole međupredmetno povezivanje lakše je izvesti nego na razini predmeta, koja zahtijeva više organizacijskih priprema i usklađivanja. Na razini predmeta način međupredmetnog planiranja ujedno je put koji vodi prema usklađivanju i suradnji učitelja različitih predmeta, tako da rad učitelja u školi postaje povezaniji.

2. Međupredmetno povezivanje sadržaja iz tematskog sklopa „Voda“

2.1. Značenje vode za život

Voda zauzima 60 – 70 % tjelesne težine čovjeka. Kod djece je udio viši, a s dobi se smanjuje. Voda ima važnu ulogu u regulaciji tjelesne temperature, putem krvi opskrbljuje stanice hranjivim tvarima i kisikom, odnosi otpadne tvari, nalazi se u probavnim, zglobnim i drugim tjelesnim tekućinama, štiti organe i vezivna tkiva. Izgubljenu vodu neprestano treba nadoknađivati, ponajprije unesenim tekućinama (voda, mlijeko, sok), nešto se vode unese s hranom (voće, povrće, juhe), a nešto nastaje u metabolizmu hranjivih tvari u tijelu. Za osnovne fiziološke potrebe dovoljno je prosječno 2 – 3 l tekućine, a za djecu do 10 kg ta količina iznosi 1 l na dan. Za nadoknadu tekućine najpogodnija je ponajprije voda. Pije se ravnomjerno više puta na dan. Dan treba započeti i završiti čašom vode.

Voda je važna roba i pravo. Pristup vodi od ključne je važnosti za održivi razvoj te stabilnost i blagostanje svijeta. Ljudsko pravo na vodu svakome omogućuje dovoljan, siguran, prihvatljiv, fizički i cjenovno povoljan pristup vodi za osobnu uporabu i uporabu u domaćinstvima: što uključuje vodu za piće, pripremu hrane, ispiranje zahoda, održavanje osobne higijene te čistoće u domaćinstvima. Vode u prirodi za čovjeka su izvor **pitke** vode, važan prometni put, izvor za navodnjavanje, izvor energije, važne su za turizam i rekreaciju, ribolov, prijeko su potrebne za proizvodnju robe i obavljanje djelatnosti.

2.2. Sadržaji međupredmetnog povezivanja u Osnovnoj školi Brusnice

Ideje za aktivnosti koje su dane nastavnicima:

- količina vode u različitim namirnicama
- sadržaj šećera u različitim pićima
- uzorkovanje vode (temperatura, pH, brzina protoka, sadržaj nitrata...)
- kruženje vode u prirodi (plakat, maketa...)
- kruženje vode u biljci (eksperiment)
- brzina isparavanja vode iz listova drveća (eksperiment)
- eksperimenti s vodom (agregatna stanja, što pluta – što tone, što se otapa, što je zasićena otopina...)
- izrada koktela na bazi vode (voda s limunom, limetom, metvicom, matičnjakom, jagodama, narančom....)
- kušanje čajeva (utvrđivanje okusa čaja)
- mikroskopiranje jednostaničnih organizama u vodi
- sastav ljudskog tijela (prikaz udjela vode u mozgu, plućima, mišićima...)
- kulturna baština (istraži fontane)
- voda na različitim jezicima
- ušteda vode kod kuće i u školi (plakati...)
- pisanje pjesmica o vodi
- maštovite priče o putovanju kapi vode
- slušanje pjesama o vodi
- geografsko istraživanje voda, nedostatak vode u određenim dijelovima svijeta
- fotografiranje – natjecanje za najbolju fotografiju vode
- snimi film o vodi
- izradi vodeni mlin
- gledanje videosnimki o onečišćenju voda
- kviz o vodi
- natjecanje za najbolji slogan o vodi
- repanje (na tekst o vodi)
- stvaranje vodene glazbe (čašama...)
- provedba anketa među učenicima (npr. o količini popijene vode na dan...)
- sport i gubitak vode iz tijela, nadoknada izgubljene vode.

Provedene aktivnosti:

Razred	(predmet)	Provedena aktivnost
1.	Upoznavanje okoliša	<i>Kruženje vode</i> <i>Što se miješa s vodom?</i> <i>Voda na različitim jezicima</i> <i>Eksperiment: žedni ručnici (putovanje vode po ručniku u praznu čašu)</i> <i>Izrada modela: kruženje vode u prirodi</i> <i>Voda je otapalo (cvjetovi na papiru)</i> <i>Što pluta, a što tone?</i> <i>Zašto brod pluta? (pokus s plastelinom)</i>
	Produljeni boravak	<i>Priprema biljnih čajeva</i>
2.	Upoznavanje okoliša	<i>U školi pijemo samo vodu</i> <i>Kruženje vode u prirodi</i>
3.	Upoznavanje okoliša	<i>Otapanje tvari</i>
4.	Upoznavanje okoliša	<i>Izrada filtra za vodu</i> <i>Izrada modela vodonosnika</i>
5.	Prirodoslovlje i tehnika	<i>Izrada modela kruženja vode</i> <i>Što mogu učiniti za okoliš</i> <i>Kviz o vodi</i> <i>Eksperiment: propusnost prstiju za vodu</i>
	Slovenski	<i>Priprema prezentacije o zdravom načinu života</i>
6.	Domaćinstvo	<i>Priprema napitaka od voća i povrća</i> <i>Plakat: sadržaj šećera u različitim pićima</i>
	Ekokružok	<i>Uspomene na more: more u čaši</i> <i>Potapanje brodova (zabavna igra)</i> <i>Čitanje knjige Putovanje kapi vode i likovno stvaralaštvo</i> <i>Izrada čepojeda (kolektora otpadnih plastičnih čepova)</i>
	Prirodoslovlje	<i>Putovanje vode po biljci</i> <i>Sastavljanje sheme o prelascima između agregatnih stanja</i>
	Dan vode (tehnički dan)	<i>Likovna i glazbena radionica na temu vode</i> <i>Sportske igre s vodom</i> <i>Eksperimenti s vodom</i>
7.	Tehnički dan	<i>Izrada vodenih mlinova od drva</i>
	Prirodoslovni dan	<i>Izrada vrtuljaka (animacija vodenih životinja)</i>
	Prirodoslovlje	<i>Eksperimenti: agregatna stanja vode</i> <i>Važnost vakuole – vodenog mjehurića – za biljnu stanicu</i> <i>Slušanje meditativnih zvukova vode</i>
	Sportski dan	<i>Radosti na snijegu</i>
8.	Biologija	<i>Izrada plakata:</i> <i>- ukupna voda u tijelu (izvanstanična i unutarstanična)</i>

		- stanje hidracije - zadaće vode u tijelu - voda u ljudskim organima - voda u ljudskom tijelu ovisno o dobi - potrebe za vodom ovisno o dobi
	Tehnika	<i>Životinje od rabljenih plastičnih boca</i>
	Slovenski	<i>Stvaranje pjesme o vodi</i>
9.	Biologija	<i>Istraživački zadaci na temu vode</i>
	Likovna umjetnost	<i>Izrada modela Plečnikovih mostova</i>
	Matematika	<i>Korisni matematički zadaci o vodi</i>
	Kemija	Eksperimenti: - stvaranje magle - jesu li sve tvari pH neutralne kao i voda? - tvrda i meka voda

Tablica 1: Popis provedenih aktivnosti u OŠ Brusnice

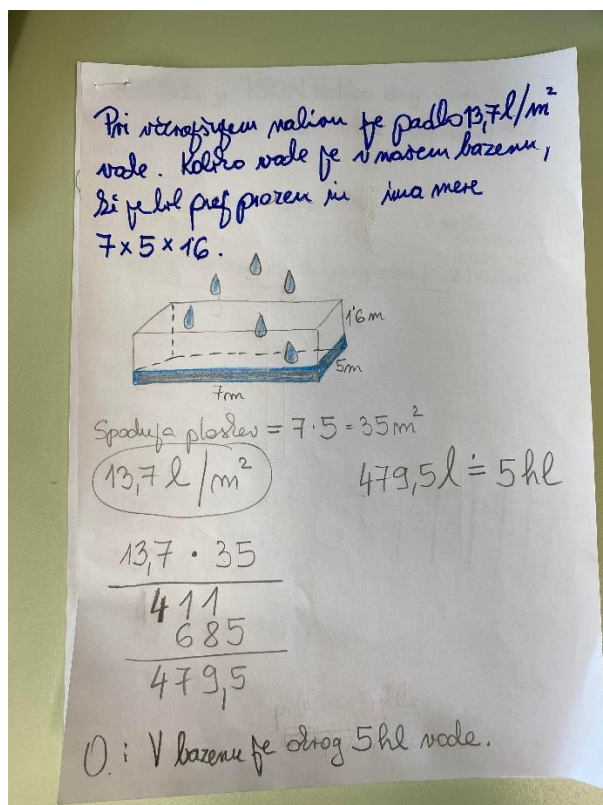
Slika 1: Čitanje knjige Putovanje kapi vode i likovno stvaralaštvo

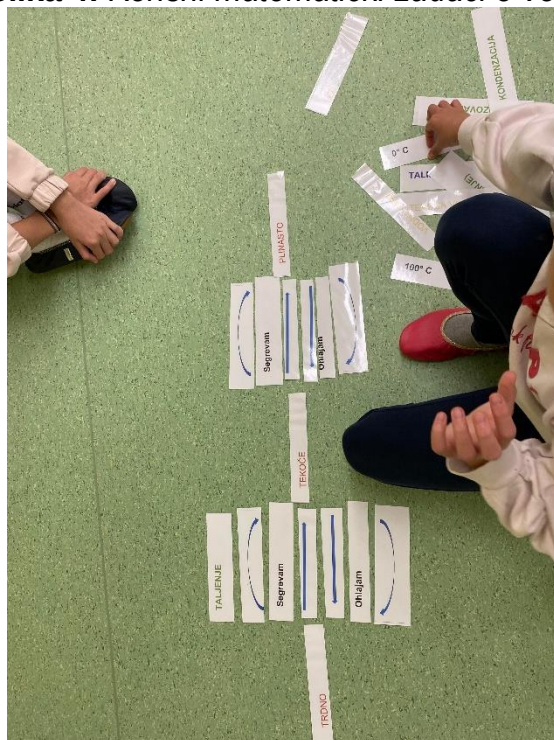
Slika 2: Plakat - sadržaj šećera u različitim pićima

Slika 3: Izrada čepojeda (kolektora otpadnih plastičnih čepova)

Slika 4: *Korisni matematički zadaci o vodi*

Slika 5: *Sastavljanje sheme o prelascima između agregatnih stanja*

Slika 6: *Eksperiment: žedni ručnici (putovanje vode po ručniku)*

Slika 7: *Izrada vodenih mlinova od drva*

Slika 8: *Origami vodenih životinja*

Slika 9: Izrada filtra za vodu

Slika 10: Uspomene na more: more u čaši

Slika 11: Istraživački zadaci na temu vode

Slika 12: Eksperiment tvrda i meka voda

Slika 13: Plakat voda u ljudskom tijelu

3. Zaključak:

Provedbom ovog projekta bili smo vrlo zadovoljni, jer smo međupredmetnim povezivanjem sadržaja tematskog sklopa „Voda“ **ostvarili sljedeće ciljeve:**

- djeca su upoznala važnost vode za sva živa bića i sve procese u prirodi,
- djeca su bolje upoznala važnost vode za ljudsko tijelo,
- djeca su popila više vode,
- pridonijeli smo smanjenju debljine među djecom jer su naučila piti vodu umjesto slatkih sokova,
- učenici su postigli veću osviještenost u vezi sa zaštitom okoliša i značenjem pitke vode za živa bića,
- smanjili smo uporabu plastike za jednokratnu uporabu u školi i među djecom,
- primijenili smo bogatiju paletu metoda, oblika i tehnika učenja i obradili različite aspekte iste teme,
- učenje je bilo aktivnije i uključeno u rješavanje problema koji su od životne važnosti za učenika,
- djeci i mladima smo pokazali da učenje može biti zanimljivo i čak zabavno,
- učenici su bili uspješniji u učenju, radije su pohađali nastavu, a poboljšali su im se i slika o sebi i samosvijest,
- sudjelovali su svi učenici i nastavnici škole (razredna nastava, predmetna nastava, produljeni boravak, izborni predmeti, interesne aktivnosti, dani aktivnosti) i rad u školi time je postao povezaniji.

4. Literatura:

- [1.] *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. 1995. Ur. J. Krek. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- [2.] Bevc, V. 2008. *Medpredmetno načrtovanje. U: Fleksibilni predmetnik – pot do večje avtonomije, strokovne odgovornosti in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela: zbornik prispevkov*, ur. F. Nolimal, 183–189. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [3.] Marentič-Požarnik, B. 1997. *Cilji, izhodišča in možne stranpoti kurikularne prenove*. U: *Kurikularna prenova*, ur. A. Barle Lakota i Katra Bergant, 31–43. Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet.
- [4.] Rutar Ilc, Z. i Pavlič Škerjanc K. (ur.) (2010.). *Medpredmetne in kurikularne povezave*. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
- [5.] Širec, Alojz, Arzenšek, Katja, Deutsch, Suzana, Košpenda, Vanja, Kumer, Vesna, Laco, Johann, Lamut, Nevenka, Lazar, Jolanda (2011.). *Medpredmetno povezovanje kot strategija za kakovostno učenje učencev v osnovni šoli. Vodenje v vzgoji in izobraževanju, godišče 9, broj 1, str. 33–58, 115.* URN:NBN:SI:doc-TW57QGYK from <http://www.dlib.si>
- [6.] <https://nijz.si/moje-okolje/pitna-voda/clovesko-telo-in-voda/>
(posjećeno 18. 4. 2023.)
- [7.] <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-TW57QGYK>
(posjećeno 18. 4. 2023.)
- [8.] <http://www.waterschools.eu/si/kaj-je-vodna-sola>
(posjećeno 18. 4. 2023.)

Stručni rad

METODA GLOBALNOG ČITANJA

Anja Ganc Povhe, profesorica specialne i rehabilitacijske pedagogike
Osnovna škola dr. Mihajla Rostohara Krško

Sažetak

Metoda globalnog čitanja jedna je od različitih metoda opismenjavanja koja se može primijeniti i kod djece s autističnim poremećajem. Radi se o sintetičko-analitičkoj metodi, u kojoj se učenje provodi od čitavih riječi do pojedinačnih slova. Metodu globalnog čitanja upotrijebila sam kod 4 učenika s različitim stupnjevima autističnog poremećaja. Provodi se u dvije faze. Prva je faza namijenjena globalnom prepoznavanju riječi. Kada učenik prepozna oko 200 riječi, prelazi se na drugu fazu opismenjavanja, tj. učenje velikih i malih slova zajedno. Nakon završene druge faze čitanja djeca su sposobna čitati.

Ključne riječi: metoda globalnog čitanja, autizam, početno opismenjavanje, primjereni program odgoja i obrazovanja

1. UVOD

U školskoj sam godini 2020./21. u odjelu primjerenog programa odgoja i obrazovanja, za četvero djece s autističnim poremećajem uvela metodu globalnog čitanja. Ova se metoda u literaturi definira i kao metoda logografskog čitanja, a izvorno je bila namijenjena djeci s Downovim sindromom. Njezin je cilj bio poboljšati govor i izgovaranje (artikulaciju). Kada djecu naučimo čitati, samim bi se time trebala uvećati i njihova sposobnost govora. Njihovo vizualno pamćenje funkcionira bolje od sposobnosti pamćenja slušanoga, što bi moglo biti znanstveno dokazano [1]. Karakteristika je djece s autističnim poremećajem da bolje poimaju informacije koje vide, a lošije one koje čuju. To doduše ne znači da jih nisu obradili, već da se na njih odazivlju sporije. Za dijete s autističnim poremećajem preporučuje se učenje čitanja čitavih riječi, nakon čega prelazimo na pojedine glasove [3]. Premda se ova metoda može primijeniti u pojedinim situacijama, jer uzima u obzir djetetove postojeće interese i zanimacije, zbog prirode sam posla ovu metodu preoblikovala za primjenu u grupi. Pritom sam koristila priručnik Mali koraci; Rano učenje čitanja te ga prilagodila za rad unutar skupine.

U odjelu primjerenog programa nalazi se četvero učenika s autističnim poremećajem te različitim predznanjem o slovima i riječima. Dvoje je učenika prepoznalo sva velika slova, jedan je učenik prepoznao nekolice slova slovenske abecede, a zadnja se učenica u prvu godinu odgoja i obrazovanja uključila bez predznanja o slovima. Uspješno se potpisala, bez poznavanja slova svog imena.

2. KARAKTERISTIKE METODE GLOBALNOG ČITANJA

Metoda globalnog čitanja poznata je i kao vizualna metoda, a potječe iz 1830. godine. Temelji se na vizualnom prepoznavanju riječi kao čitavih cjelina. Riječi se ne prepoznaju po slovima ili slogovima, već s obzirom na njihov grafički prikaz. Stoga su pojedine osobe u stanju imenovati viđenu riječ bez analize slova i dekodiranja istih. Međutim, učinkovitost prepoznavanja povećava se ako se riječi pridoda slika koja ukazuje na njezin značaj. Pojedine osobe postupno nauče čitati na prvi pogled, pri čemu riječi prilikom čitanja ne dijele na slova, već prepoznaju njihov oblik [4]. Metodu sam globalnog čitanja provodila u dvije faze.

2.1 PRVA FAZA METODE GLOBALNOG ČITANJA

Prva faza metode globalnog čitanja uključuje prepoznavanje pojedinačnih riječi i formiranje rečenica od poznatih riječi. Prva faza globalnog čitanja završava kada učenik uspješno pročita oko 200 riječi. Zatim prelazimo na fazu 2, koja uključuje prepoznavanje te učenje velikih i malih slova zajedno. Naravno, prije nego što se započne s metodom globalnog čitanja, važno je da učenik u početku razlučuje različite vizualne podražaje – razvrstava iste i različite slike te razumije određene pojmove kao što su »pokaži, stavi« [2]

Metoda globalnog čitanja uključivala je riječi koje su odgovarale nastavnoj temi pojedinog tjedna. Ako smo razgovarali o domaćim životinjama, taj bi tjedan koristila riječi za pojedine domaće životinje. Na početku školske godine započeli smo s prepoznavanjem imena suučenika i učitelja te postupno dodavali neke glagole s kojima smo mogli formirati rečenice. Učenje novih riječi uvijek se odvijalo na isti način; ispred svakog sam učenika stavila A4 list sa slikom uz pitanje »Što je ovo?« (slika 1). Nakon što bi student odgovorio na pitanje, pitala bi ga »Gdje piše grožđe?«. Uvijek bi iza učenika ponovila riječ i prst uperila na istu. U sljedećoj sam fazi koristila karticu s riječju i praznu karticu (slike 2 i 3) te upitala učenika »Gdje piše grožđe?« Stavite grožđe na grožđe. Nakon što bi učenik postavio karticu s riječju na sliku, upotrijebila bih dodatnu praznu karticu ili karticu s drugom riječi te ponovila postupak.

Slika 1: Slikovna kartica i natpis

Slika 2: Slikovna kartica i dva natpisa

Slika 3: Slikovna kartica, natpis i prazna kartica

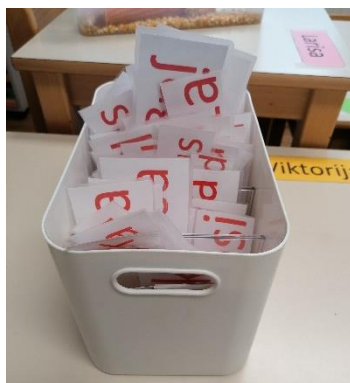
Sve sam nove riječi zalijepila na ploču, potom bi ih ponavljali oko 5 dana te nakon pet dana uklonili. Tako bismo svakoga dana u tjednu naučili novu riječ i zalijepili je na ploču. Sama metoda globalnog čitanja uvijek se provodila u jutarnjim satima, nakon jutarnjeg kruga te je uvijek uključivala iste elemente koji su se razlikovali samo u opsegu.

Tijek rada:

1. Prepoznavanje i čitanje riječi koje su učenici već upoznali. Te su riječi raspoređene u tri kategorije: osobe, glagoli i objekti, razmješteni u posebnu kutiju s pregradama (slika 5). Učeniku bi pokazala riječ koju je pročitao te ju potom rasporedila u odgovarajuću hrpicu na stolu – osobe, glagoli ili objekti (slika 4).

Slika 4: Raspoređene kartice: osobe, glagoli i objekti

Slika 5: Kartice raspoređene u tri kategorije

2. Zatim smo čitali nove riječi koje smo upoznali ovaj ili prethodni tjedan. Bile su to kartice sa slikama i riječima obješene na ploču. Najčešće 6, ali bismo uvijek pridodali i jednu novu, a jednu staru uklonili (slika 6 in 7). Svaka nova riječ prikazana je slikom i riječju te samim time predstavljena na ploči toga dana, dok su sve preostale kartice predstavljene samo slikom.

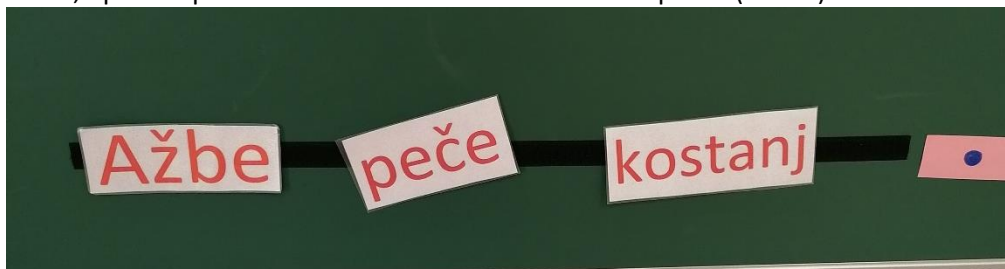

Slika 6: Kartice sa slikama

Slika 7: Kartice sa slikama i natpisom

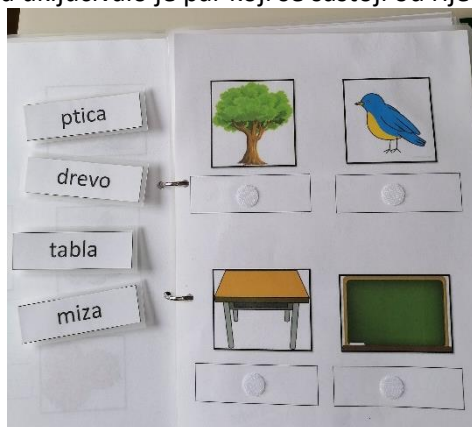
3. Od novih sam riječi formirala rečenicu koju bi pojedini učenik pročitao i odgovarao na pitanja vezana uz tu rečenicu, npr. Tko peče kestene? Što Ažbe radi? Što Ažbe peče? (slika 8).

Slika 8: Formirana rečenica

4. Slijedilo je formiranje saslušanih rečenica, tako da je svaki učenik prema odslušanim uputama sastavio rečenicu te ju zalijepio na ploču. Odgovarao je i na pitanja vezana uz rečenicu. Pored svakodnevnog sustavnog učenja slova, dva se puta tjedno učenje sprovodilo i kroz radne listiće te igru.

Za učenike sam izradila specijalnu plastificiranu mapu (slika 9) s vježbama koje su se održavale ponedjeljkom. Na svakom se listu nalazila jedna kategorija riječi (npr. povrće, voće, promet, učiteljice, suučenici itd.), sve sam riječi rasula po stolu, nakon toga bi učenici morali zalijepiti riječi na odgovarajuću sliku. Petkom sam za učenike pripremala radne listove koji su uključivali povezivanje, rezanje i čitanje listova, a ti su uglavnom sadržavali nove riječi iz tog tjedna i riječi koje smo već naučili prije nekog vremena. Globalno čitanje najčešće bi završavali igrom pamćenja, koje je također bilo organizirano po kategorijama, a uključivalo je par koji se sastoji od riječi i slike (slika 10).

Slika 9: Specijalna plastificirana mapa s vježbama

Slika 10: Igra pamćenja

2.2 DRUGA FAZA METODE GLOBALNOG ČITANJA

Nakon završene prve faze globalnog čitanja, prešli smo na drugi stupanj globalnog čitanja koji je uključivao upoznavanje s velikim i malim slovima. Slova smo prikupljali abecednim redom. Svako prikupljeno slovo također je uključivalo objekte koje počinju određenim slovom. Sva smo slova zalijepili na zid. Tijekom prikupljanja uključivala sam i tekst i prepoznavanje prvoga glasa saslušane riječi. I u ovoj fazi učenje se sprovodilo putem raznih igara. A ujedno bi i svakoga dana ponavljali naučene riječi te s njima formirali rečenice.

3. ZAKLJUČAK

Metoda globalnog čitanja prikladna je za svu djecu, ali je osobito prilagođena djeci s mentalnim poteškoćama u razvoju. Osmišljen je za pojedinačnu provedbu i prilagođen interesu djeteta jer na taj način sačuvamo njegovu razinu motivacije za učenje. U školskoj sam je godini 2020./21. preoblikovala i primijenila unutar manje skupine djece s autističnim poremećajem. Rezultati su se učenja razlikovali, ali su svi učenici zacijelo stekli dodatne govorne vještine u smislu bogatijeg vokabulara, artikulacije te razumijevanja izrečenog. Učenica koja je prošla sve faze metode globalnog čitanja sada čita i velika i mala slova te rješava jednostavne zadatke razumijevanja pročitano.

4.LITERATURA

- [1] Children`s books and readin. URL: (Dječje knjige i čitanje)
<http://www.childrens-books-and-reading.com/look-and-say.html>
- [2] Gerdej, Z. (2013). Logografsko branje in opismenjevanje oseb z motnjami v duševnem razvoju. Diplomsko delo – UNI. Ljubljana, UL PeF. Smer specialna in rehabilitacijska pedagogika.
- [2] Gerdej, Z. (2013). Logografsko čitanje i opismenjavanje osoba s mentalnim i razvojnim poteškoćama. Diplomski rad – UNI. Ljubljana, UL PeF. Smjer specijalne i rehabilitacijske pedagogije.
- [3] Hannah, L. (2018), Učenje mlajših otrok z motnjami avtističnega spektra. Priročnik za starše in strokovnjake v rednih šolah in vrtcih. Mengeš: Svetovalnica za avtizem.
- [4] Pieterse, M, Treloar, R., Cairns, S. (2000). Majhni koraki, program zgodnje obravnave otrok z motnjami v razvoju, knjiga 9: Zgodnje učenje branja.

Stručni rad

Ključne kompetencije i kvalitete uspješnog vođe

Helena Vogrinec, mag., prof. predškolskog odgoja
Dječji vrtić Markovci

Sažetak

U članku želimo predstaviti ključne kompetencije dobrog vođe, predstaviti koje su to dobre osobine uspješnog i kvalitetnog vođe te koliko važnu ulogu imaju lideri kako u napretku i učinku svog tima tako i kod uspjeha cjelokupne organizacije.

Ključne riječi: kolektiv, kompetencije, kvalitetan vođa, značajke, uspješan vođa.

1.Uvod - Uloga i značaj vođe

Tko je uopće vođa? Zašto dobar vođa može utjecati na ljude? Zašto ih uspije motivirati i usmjeriti prema ostvarenju određenih ciljeva? Zašto ljudi zapravo žele slijediti vođu? Pojam vođenja zapravo predstavlja sposobnost utjecaja, poticanja i vođenja suradnika prema postavljenom cilju. To je svojevrsna umjetnost jer uvijek vodimo ljude koji su definirani svojom osobnošću. Sve ovisi o vodstvu, i uspjeh i neuspjeh, ako vodstvo nije uspješno. Dakle, vodstvo je motiviranje ljudi. Vodstvo se sastoji od osnovnih komponenti a to su: vođa, grupa, članovi koji se nalaze u toj grupi i, naravno, okruženje u organizaciji. Dobar vođa mora poznavati i naravno razumjeti ove komponente te ih voditi tako da se postigne sinergija između članova, grupe i sredine u kojoj se nalaze [1].

Stoga su vještine vođenja jedan od ključnih elemenata zadovoljstva poslom. Uspješan vođa značajno pridonosi dobrobiti zaposlenika, zdravom radnom okruženju i radnom učinku. Često se pitamo jesmo li rođeni kao dobri vođe ili tu sposobnost možemo razviti ili steći? Istraživanja upućuju na činjenicu da naslijeđe samo određuje polazišta, dok životna iskustva, učenje i okolnosti određuju u kojoj će se mjeri pojedinac razvijati i tako iskoristiti svoj vodstveni potencijal [1],[2]. Uspješan vođa mora u velikoj mjeri razviti međuljudske, tehničke i komunikacijske vještine. Vještine kao što su dijeljenje moći, intuicija, sposobnost drugačijeg rada i drugo također su vrlo važne [3]. Današnje vrijeme zahtijeva da je učinkovit vođa onaj koji je visoko motiviran za rad, željan ispoljavanja moći i usmjeravanja drugih. Pritom se on sam mora stalno mijenjati, nadograđivati, učiti, razvijati osobne kvalitete. I sve to do određenog razdoblja pridonosi kvalitetnijem radu zaposlenika i postizanju viših ciljeva ustanove ili organizacije [2].

2.Ključne kompetencije uspješnog vođe

Majcen [2] i Raičnik [1] ključne kompetencije definiraju prema sljedećim kriterijima:

Emocionalna inteligencija: Uspješne vođe imaju visoko razvijenu sposobnost prepoznavanja i upravljanja vlastitim emocijama te sposobnost prepoznavanja emocija ljudi oko sebe. Emocionalno inteligentne vođe sposobne su zadržati ustrajnost i optimizam, čak i kada su suočeni s naizgled nerješivim situacijama. Za razliku od osobina ličnosti i mentalne inteligencije, koje se formiraju relativno rano u životu, emocionalnu inteligenciju moguće je razviti u bilo kojoj dobi. Komunikacijske vještine: Važan aspekt komunikacijskih vještina uspješnog vođe je sposobnost slušanja i pružanja povratnih informacija zaposlenicima. Dobar vođa ima izvrsne komunikacijske vještine i s njima povezanu sposobnost vođenja opuštenog razgovora. Sposobnost upravljanja i motivacija: Uspješan vođa zna planirati zadatke i delegirati ih zaposlenicima, u skladu s njihovim sposobnostima i kompetencijama. Također, dobar vođa mora razumjeti važnost adekvatne motivacije zaposlenika za uspješan rad te poznavati faktore koji mogu utjecati na motivaciju pojedinca. Jasno postavljeni ciljevi i zadaci: Ključ uspjeha su jasno postavljeni ciljevi i zadaci. Postavljeni zadatak mora biti konkretan, vremenski vezan, realan i postavljen na način koji omogućuje kasniju evaluaciju. Uz pomoć jasno definiranih zadataka i ciljeva zaposlenici točno znaju što se od njih očekuje, kako će se posao obavljati i kakvo značenje ciljevi imaju za njihovu organizaciju. Vođenje vlastitim primjerom: Najčešće spominjana vještina dobrog vođe je vođenje vlastitim primjerom. To značajno utječe na osjećaj pripadnosti radnoj organizaciji. Dakle, vođa se ponaša i djeluje onako kako očekuje od svojih zaposlenika. Ova vještina isprepliće koordinaciju verbalne i neverbalne komunikacije. To znači da ono što vođa priopćava kolektivu riječima, podupire i djelima. Ali znamo da su djela često uvjerljivija i imaju veći utjecaj na kolektiv od riječi. Pozitivan stav prema promjenama: Dobar i uspješan vođa mora biti otvoren i prijemčiv za promjene koje su korisne i upotrebljive za ustanovu. Mora biti svjestan važnosti novih znanja i sposobnosti, zbog čega se zalaže za osobni razvoj, te potiče učenje, osobni razvoj i postignuća u kolektivu. Timski rad: Među ključnim kompetencijama uspješnog vođe je pravilno formiranje radnih timova i njihovo vođenje, kao i rad unutar radne grupe. Prije nego što vođa počne postavljati tim, mora imati jasne odgovore na neka pitanja: razumiju li članovi tima ciljeve, slažu li se s načinom rada, znaju li koji se standardi očekuju, jesu li dana pravila i upute dovoljno jasno, a što je s mogućnošću konzultacija i izvješćivanja? Prilagodljivost: Dobar i uspješan vođa sposoban je stalno se prilagođavati promjenama i iskusan je u postavljanju novih ciljeva. Brzo uočava i prepoznaje nove

čimbenike te se uspješno prilagođava u kriznim situacijama. Probleme vidi kao izazove za koje je siguran da će ih riješiti na odgovarajući način. Stručnost, povjerenje i kontrola: Dobar vođa mora imati odgovarajuću stručnost u području koje vodi. Mora poznavati osnovne radne zadatke za svakog neposredno podređenog djelatnika i mora znati koji su osnovni zahtjevi procesa rada. Za dobrog vođu svojstveno je da osim dobre samokontrole dobro kontrolira radni proces. Odlikuje ga dobro poznavanje strukture zaposlenika i njihovih radnih zadataka, kao i odgovarajuća prosudba o tome koliko je potrebna kontrola obavljanja pojedinog zadatka i na koji način tu kontrolu treba provoditi. Kreativno radno okruženje zahtijeva više radne slobode nego zadaci koji su jasno definirani i bolje strukturirani. Samopouzdanje je usko povezano sa samoprocjenom i poznavanjem jakih i slabih strana pojedinca. Uz ključne kompetencije koje su važne za uspješnog vođu, ne smijemo zaboraviti važnost značajki koje imaju veliku težinu u formiranju kvalitetnog vođe.

3.Značajke kvalitetnih vođa

Kako objašnjavaju Račnik [1], Zavašnik Arcnik i Erčulj [4], za stvaranje i sukreiranje kvalitetnog lidera nisu važne samo kompetencije, već i individualne karakteristike pojedinca.

Značajke kvalitetnih vođa su:

1.Hrabrost: Važno je imati dovoljno istinske hrabrosti da se izložimo i preuzmemo ulogu vođe. Ako imamo dovoljno hrabrosti, bit ćemo otvoreni za poboljšanje sebe. Potrebno je imati dovoljno hrabrosti i povjerenja u sebe, tek tada će ljudi slijediti i dati se voditi.

2.Samokontrola: Kada znamo kako kontrolirati sebe, tek tada možemo kontrolirati druge. Kontrola obrazaca ponašanja i discipline, osobito u stresnim i konfliktnim situacijama, prvo počinje od samog vođe.

3.Osjećaj za pravdu: Ako želimo biti dobar vođa, imperativ je da razvijemo osjećaj za pravdu. Pravednost znači jasna pravila i dosljednost u njihovoj provedbi. Bez osjećaja za pravdu, vođe ne poštuju i ne vjeruju im.

4.Suverenost u donošenju odluka: za uspješne vođe bitno je da se istreniraju do te mjere da mogu brzo donositi odluke. Naravno, uspjeh ovisi o poznavanju organizacije, posebice njezine vizije, misije i ciljeva.

5.Sposobnost planiranja: Osnovna zadaća vođe je planiranje strategija, definiranje uloga ljudi u radnom timu i odlučivanje o radnim procedurama. Dobar vođa mora znati koji je cilj tima, koliko vremena ima na raspolaganju za realizaciju, na koji način će se ciljevi postići i koje uloge imaju pojedini članovi tima u postizanju ciljeva.

6.Napraviti korak više od ostalih: kada želimo da tim uloži više energije i vremena u zadatak, dobar vođa također mora dodati svoje vrijeme. Vođa od drugih može tražiti samo ono što je sam spreman učiniti. Uzor je najbolja motivacija.

7.Optimizam: Raspoloženje utječe i na motivaciju, na rezultate i na odnose u timu. Stoga uspješan vođa prije svega mora sam širiti optimizam, tek tada će moći postići dobre rezultate i dobre odnose u timu.

8.Suosjećanje i razumijevanje: Ljudi znaju cijeniti kada je nekome stalo do njih i njihovih problema. Vođe ne trebaju rješavati probleme, već članovi njihovog tima. Dovoljno je ako njihov vođa ima razumijevanja za njihove probleme.

9.Spremnost na prihvaćanje pune odgovornosti: Rezultati tima odgovornost su vođe. Kvalitetan vođa zna preuzeti punu odgovornost za rezultate svog tima, čak i one negativne ili manjkave. Važno je da se zadaci raspodijele na one osobe koje su kvalificirane. Samo tako mogu se ispuniti očekivanja i ostvariti ciljevi.

10.Suradnja: Uspješne vođe svjesne su koliko je suradnja važna i korisna. U posljednje vrijeme sve je više vođa koji se koriste vještinama mekog vođenja jer smatraju da zbog toga kolektiv prihvaća njihovo vodstvo s većim simpatijama i iskrenim poštovanjem.

Uz sve potrebne kompetencije i kvalitete koje čine uspješnog i dobrog vođu, u modernom vremenu sve je više vođa koji sve više koriste tzv. "team building" za dobar razvoj svog tima i dobru klimu u ustanovi.

Team buildingom se može nazvati svako zajedničko slobodno vrijeme zaposlenika izvan poslovnih prostorija tvrtke. To može biti piknik, rafting, posjet adrenalinskom parku, kreativna radionica,

rješavanje teških zadataka, snimanje reklame, improvizacijska radionica, potraga za skrivenim blagom...

4.Primjer team buildinga

ZAŠTO ➤ Upoznavanje i produbljivanje veza između vodstva i stručnih djelatnika. TKO ➤ Voditelj dječjeg vrtića ➤ Stručni radnici (uzgojiteljice i pomoćne uzgojiteljice) ➤ Tehničko osoblje (domar, kuhari, spremačice) KADA ➤ U proljeće; subota (slobodan dan za sve zaposlenike) GDJE ➤ <u>PRVI DIO: STRUČNI TIM BUILDING</u> U prikladnom prostoru ili prikladnom mjestu (sala za sastanke) ➤ <u>DRUGI DIO: ZABAVNI TEAM BUILDING</u> Na otvorenom (mini golf, boćanje, šetnja)	TEMA PITANJA: upoznavanje, predstavljanje 1. OSNOVNI PODACI (ime, prezime, radno mjesto) 2. ŠTO VAS NAJVIŠE RADUJE U ŽIVOTU? 3. NAVEDITE NEKE SVOJE HOBIJE. 4. ŠTO NIKADA NE ŽELITE RADITI U ŽIVOTU? 5. ŠTO VAS SMIRUJE, RAZVESELI, ORASPOLOŽI? 6. ŠTO VAS NAJVIŠE NALJUTI, ŠTO VAM JE NAJDOSADNIJE, SUPROTNO OD VAS? 7. KOGA BISTE IZABRALI ZA AUTORITET, UZOR, IDEAL I ZAŠTO? 8. KOJI SU VAŠI CILJEVI ILI PLANOVI ZA BUDUĆNOST? 9. ŠTO ŽELITE OD VODSTVA? 10. ŠTO OČEKUJETE OD VODSTVA? Kako bi pisanje bilo zabavnije, prisutni mogu sebe nazvati zabavnim ili smiješnim imenima predmeta, pojava,... te se kroz njih predstaviti. PRIMJER: crtamo sunce (jer gledanje u njega nam daje snagu) i od njegovih zraka nižemo kratke i jezgrovite odgovore.
KAKO ➤ Pismeni poziv – pozivnica ➤ Okupljanje u 11 sati ➤ Prijem u sobi za sastanke, piće dobrodošlice i slatke/slane grickalice (za opuštanje) ➤ Obraćanje voditeljice vrtića - Zahvala što su se odazvali pozivu - Nekoliko riječi o cilju sastanka - Poziv na sudjelovanje u društvenoj igri (rješavanje kratkih radnih listića pod naslovom "upoznavanje, predstavljanje") - Kratko izvješće sudionika (odgovori na pitanja); prva čita voditeljica vrtića - Završno obraćanje vođe/sažetak svih želja; VAŽNO: potrebno je pronaći crvenu nit, dodirnu točku svih odgovora/komentara/želja sudionika	➤ Predstavljanje zabavnog dijela druženja - Mini golf - Boćanje - Šetnja/kava Nakon sat i pol povratak u sobu za sastanke, gdje slijedi završetak "team buildinga" uz grupno fotografiranje

5.Zaključak

Dobar i uspješan vođa stoga mora prihvatiti sve dužnosti i obveze koje izviru iz povjerenja, moći i strasti da se prevladaju prepreke. Dobar vođa može biti dobar vođa samo ako zna izabrati prave suradnike, ako zna ispravno upotrijebiti sve njihove kvalitete i sposobnosti te ih pritom ojačati, ohrabriti i, naravno, upoznati s rezultate njihovog rada i priznati njihove zasluge. U prvom redu, vođa mora biti primjer svom timu [1].

Vođa je zapravo prvi među jednakima. "Ako mislite da vodite, a nitko vas ne slijedi, vjerojatno hodate sami" (John C. Maxwell).

6.Literatura

- [1.]Račnik, M. (2010): Postani najboljši vodja. Štore: VODJASI, treningi vodstvenih veščin, Marjan Račnik s.p..
- [2.]Majcen, M. (2009): Management kompetenc. Založba Ljubljana.
- [3.]Zavašnik Arčnik, M. in Erčulj, J. (2015): Izbrana poglavja iz vodenja v vzgoji in izobraževanju. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- [4.]Zveza za psihologijo v šolah in izobraževanju (2016). Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti.
- [5.]Poslovni svet (2017): 10 lastnosti dobrega vodje. Pridobljeno 8.12.2017, <http://www.poslovnisvet.si/vodenje/10-lastnosti-dobrega-vodje/#more-123>

Stručni rad

METODE RADA U PREDŠKOLSKOM TJELESNOM ODGOJU

Deborah Strelec

Osnovna škola Markovci, ogranak dječji vrtić

Sažetak

Jedno od najvažnijih područja za razvoj djeteta je kretanje. Uspješno zadovoljavanje takve potrebe, zajedno sa svim drugim važnim potrebama, utječe na smjer razvoja djetetove osobnosti kao takve. Osim dobro poznate činjenice da kretanje održava i jača zdravlje, što utječe na mnoga područja djetetovog razvoja, kako društveno, emocionalno, kognitivno, osobno, fizičko, tako i intelektualno te u konačnici i na razvoj govora. U smislu poučavanja kretanja djece, odnosno tjelesnog odgoja u predškolskom razdoblju, stručnjaci imaju različita mišljenja. Neki tvrde kako bi stručnjaci trebali uključiti metode kao što su tumačenje, demonstracija i razgovor u program aktivnosti kretanja. Drugi dijele metode aktivnosti kretanja predškolske djece u metodu poligona, metodu postaje i metodu igre. U ovom članku želimo predstaviti neke metode rada vezane uz kretanje i sport koje koristimo pri radu s predškolskom djecom. Koju metodu odabrati u samom radu ovisi o ciljevima koje želimo postići. Odgovarajući izbor metode rada, s jedne strane, omogućava odgajatelju veću kreativnost, a s druge strane, dijete traži najprikladnije načine rješavanja različitih zadataka kretanja, izražavanja pokreta i opuštenog izražavanja vlastite kreativnosti.

Ključne riječi: metode rada vezane uz kretanje i sport, dijete, metode rada.

1.Uvod

Predškolsko razdoblje temelj je razvoja kretanja, budući da je djetetov organizam u tom trenutku najviše izložen utjecajima okoline. Adekvatne aktivnosti kretanja ključne su za djetetov fizički i funkcionalni razvoj, osobito u predškolskom razdoblju, a utječu i na djetetove kognitivne, socijalne i emocionalne sposobnosti te karakteristike [6]. Rajtmajer [5] ističe dvostranu važnost metoda poučavanja u praksi; u stvari, i odgajatelj i dijete aktivno sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu. Stoga se za metode poučavanja može reći da su dio cjelokupnog rada odgajatelja. Kroz povijesni razvoj predškolske pedagogije razvijene su sljedeće metode koje su danas poznate kao metoda demonstracije, opažanja, tumačenja i razgovora, pripovijedanja, metoda grafičkih radova i metoda ponavljanja. Ako pristupimo okviru predškolskog tjelesnog odgoja, najčešće se koristi metoda demonstracije, opažanja, tumačenja (objašnjenja) i ponavljanja (utvrđivanja). Na nešto drugačiji način, metode rada u aktivnosti kretanja u svom radu Motorika predškolskog djeteta [2] dijele Cemić i Zajec, a koje su grubo podijeljene na metodu poligona, metodu postaje i metodu igre.

2.TEORIJSKI DIO

2.1.METODE RADA

Za predškolsku djecu možemo reći da su istinski majstori imitacije, tako da su one metode u kojima dijete doživljava kretanje od veće važnosti. Nešto manje važne su, međutim, one metode koje se izražavaju verbalnom komunikacijom. Izbor same metode, odnosno na koju metodu ćemo staviti glavni naglasak, ovisi o tome radi li se samo o početnom učenju kretanja, odnosno stjecanju individualnih motoričkih sposobnosti, ili nadogradnji već oblikovanih osnovnih motoričkih sposobnosti [5]. Čini se smislenim istaknuti sljedeće metode, koje sveobuhvatno pokrivaju sva područja djelovanja odgajatelja. Njihov značaj može se percipirati u sveobuhvatnosti, što se može postići upravo metodama koje su navedene kako bi se postigli najbolji mogući ciljevi u tjelesnom odgoju djece.

2.1.1. Metoda tumačenja

Kao vrlo dobro poznatu i ključnu metodu možemo istaknuti metodu tumačenja koja se koristi u mnogim oblicima. Najčešće se prepoznaje u obliku opisivanja, objašnjavanja i ispravljanja/preoblikovanja pojedinih zadataka kretanja. Videmšek i Visinski [7] kažu da se taj opis obično koristi u početnoj fazi procesa učenja i odgoja, neposredno prije demonstracije. Stoga je potrebno opisati kretanje redoslijedom kojim se naknadno stvarno provodi. Radi pojašnjenja ističu da se najčešće koristi nakon demonstracije i u slučajevima kada je potrebno djeci pružiti dodatne informacije o kretanju koje izvede. Međutim, smatraju da se ispravljanje odnosi na tumačenje usmjereno na ispravljanje pogrešaka u izvršavanju zadatka kretanja. Metode tumačenja, ili drugim riječima, metode govora, koristimo i kada želimo privući dijete, potaknuti ga da se kreće kroz svijet mašte. Primjerice, na temelju priče, tj. na način pričanja priče, poistovjećivanja kretanja djeteta s kretanjem životinja itd. [5].

Prilikom korištenja ove metode važno je da objašnjenje bude kratko, sažeto i razumljivo za svu djecu. Smisljeno je slijediti pravilo: što su djeca mlađa, to je tumačenje kraće. Trudimo se uvoditi nove koncepte i izraze kod predškolske djece postupno. Međutim, presudna nije samo činjenica da samo tumačimo, nego je takozvano emocionalno bojanje cijelog našeg govora također vrlo važno, jer je važno sredstvo za postizanje motivacije i stimulacije u radu s predškolskom djecom [6]. Rajtmajer [5] ističe da je to najvažnija i najčešće korištena metoda rada u predškolskom tjelesnom odgoju, koja nije samo metoda poučavanja i odgoja, već poseban sustav simboličke komunikacije s djecom. Njegova pravilna uporaba može ubrzati cjelokupno motoričko učenje, smanjiti broj nedostataka u kretanju djeteta i djelovati kao poticaj za aktivno sudjelovanje.

2.1.2. Metoda razgovora

Jedan od važnih ciljeva predškolskog sportskog odgoja je uspostavljanje interakcije među djecom te između djece i odraslih. To je najviše moguće postići u kontekstu grupnog i individualnog rada koristeći metodu razgovora. Ključ je u svijesti da odgajatelj djeluje kao model, jer stalno daje primjer ugodne i prijateljske komunikacije. Ako je to moguće i postavljeno u odgovarajuće uvjete okoline u kojoj se nalaze kao sugovornici, važno je da odgajatelj odgovara na djetetova pitanja i zahtjeve, koji mu se

otvaraju u određenom trenutku, a uz sve to potiče ga se na razmišljanje i samopostavljanje pitanja te na cjelovit razgovor. Pažljivo slušanje, koje bi također trebalo biti uvažavajuće, od velike je važnosti i nužno je moguće sukobe rješavati na društveno prihvatljiv način.

Iako se često čini očiglednim, važno je shvatiti da čak i kod djece u predškolskom razdoblju moramo pronaći dovoljno vremena za razgovor. Za djecu i njihov emocionalni, socijalni i kognitivni razvoj važno je razviti ne samo sposobnost slušanja, već i jezičnu sposobnost koju mogu postići kroz iskustvo razgovora [6].

2.1.3. Metoda demonstracije

Videmšek i Visinski [7] navode da ova metoda igra posebno važnu ulogu u upravljanju procesom sportskog odgoja u vrtićima i nižim razredima osnovne škole. Sama metoda mora biti obrađena s pristupom koji stavlja u prvi plan činjenicu da ono što želimo naučiti djecu kao takvu, moramo prije svega pokazati, jer samo na taj način možemo postići jasnu predodžbu o kretanju koji bismo željeli da bude izvedeno. Svrha opažanja je promatranje s unaprijed određenim ciljem, tako da djeci osiguramo mjesto s kojeg izvođač demonstracije može dobro vidjeti i ukloniti sve čimbenike i elemente koji bi mogli ometati njihovo pažljivo opažanje. Kosec [4] ističe da je metoda demonstracije zapravo uvijek popraćena kratkom metodom tumačenja, jer to usmjerava djetetovu pozornost na zadatak kretanja koji će se opažati. Demonstracija je važna u svim fazama obrazovnog procesa. Prva demonstracija treba biti potpuna, bez prekida, u obliku, brzini, amplitudi, ritmu itd., u kojem se inače obavlja određeni zadatak kretanja. Druga bi trebala biti sporija, fokusirajući se na elemente koje je djeci teže izvesti. To može učiniti sam odgajatelj ili jedno od djece uz tumačenje odgajatelja. Ako primijetimo da djeca potpuno pogrešno obavljaju određeni zadatak kretanja, ponovno ga opisujemo, tumačimo i demonstriramo. Ako je potrebno, demonstraciju možemo ponoviti nekoliko puta, ali možemo pomoći i s raznim slikama i videozapisima [4].

U motoričkom učenju također je vrlo važno pokazati pogreške u kretanju djeteta. Na taj način djetetu pokazujemo nedostatke u provedbi konkretnog obrasca kretanja. Iz prakse je poznato da napredak u zahtjevnijim obrascima kretanja u velikoj mjeri ovisi o pravodobnom prenošenju nedostataka u kretanju.

2.1.4. Metoda opažanja

Iako su primarne metode tjelesnog odgoja vrlo važne za učenje određenog obrasca kretanja – demonstracija i tumačenje, kod predškolske djece, osobito kod male djece, moramo koristiti metodu opažanja, koja se javlja u funkciji otkrivanja kretanja osoba i objekata, u prostoru i vremenu. Dijete treba usmjeriti na aktivno opažanje prikazanog ili opisanog kretanja. Cilj metode opažanja je, da tako kažemo, aktivna percepcija kretanja osoba i objekata i posljedica tog kretanja (Brumen i sur., 1989.).

2.1.5. Metoda poligona

Poligon je obično postavljen u obliku kruga, ali može biti i u obliku trokuta, dvostrukih krugova, kvadrata ili drugih oblika. Djeca uvijek obavljaju pojedinačne zadatke u koloni ili jedan za drugim pomicanjem naprijed na pripremljenom putu. Oblik rada trebao bi biti poznat djeci i jednostavan, ali još uvijek i izazovan. Prije svega, mora omogućiti različite ishode kretanja, a dijete ih treba izvesti opušteno i istodobno doživjeti priču koju smo mu predstavili u uvodu [4]. Videmšek i Visinski [7] ističu različite načine izvedbe metode poligona, na primjer, da djeca mogu početi vježbati i na različitim mjestima, čime se izbjegava početni zastoj koji se često javlja. Tijekom vježbe stalno pratimo tijek obavljanja zadataka i uklanjamo sve moguće kritične točke na kojima se djeca zadržavaju. Ako postoje neželjeni zastoji, postavljamo nekoliko paralelnih točaka vježbanja za isti zadatak; na primjer, dodamo još jednu gredu. Prema nekim autorima, poligon je jednostavniji od vježbe po postajama, ali i manje učinkovit i isključujući za izraženu individualizaciju.

2.1.6. Metoda postaja

Metodu postaja Kosec [4] naglašava kao oblik metode u kojoj djeca obavljaju različite aktivnosti kretanja u skupinskom obliku. Ovisno o sadržaju rada, broju djece i veličini prostorije, dijelimo djecu u nekoliko pojedinačnih skupina (od 2 do 5 djece). Ova vrsta vježbe obično se koristi za utvrđivanje sadržaja. Posebna pažnja posvećuje se da simbolima obilježimo točke vježbanja, pažljivo odabiremo sportsku opremu, a zatim vodimo djecu kroz igru prezentirajući im samo okolinu i sadržaj priče, a oni su ti koji prenose taj sadržaj na svoj način u različite ishode kretanja. Početak i završetak vježbe na

svakoj stanici mora biti unaprijed planiran, a promjena točke mora biti jasna. Za mlađu djecu ova metoda je teža, ali učinkovita kada radimo s malom skupinom djece i želimo im ponuditi priliku da nauče zahtjevnije zadatke kretanja.

2.1.7. Metoda igre

Horvat i Magajna [3] navode dječju igru kao aktivnost koja se izvodi radi nje same, mijenja stav prema stvarnosti te je intrinzično motivirana, slobodna i otvorena i prilagođena djeci. Dijete se igra kako bi imalo zadovoljstvo igre, a ne zbog vanjske prisile. Tijek i smisao su u njoj samoj, tako da djetetu nije toliko važan rezultat kao sam proces, uživanje i zadovoljstvo u njoj. U predškolskom razdoblju Cemičeva i Zajčeva [2] predlažu metodu igre kao najučinkovitiju metodu rada s predškolskom djecom u području kretanja. Kažu da je metoda igre planirani sustav aktivnosti, jer se kroz nju ostvaruju planirani ciljevi. Igra kao proces učenja mora se odvijati spontano, a u pedagoškom smislu proces učenja mora se odvijati kao planirana i svjesna akcija, jer samo na taj način metoda igre zadržava sve prednosti igre u procesu učenja. Kao konstruirana metoda rada, koja se koristi u glavnom dijelu sata tjelesnog odgoja. Odgajatelj može voditi igru samo ako aktivno preuzme u igri takav lik koji odlučuje o daljnjem razvoju igre. Dijete je intrinzično motivirano igrom, ima sposobnost donošenja odluka, a ipak je ograničeno pravilom. Često dijete može odrediti intenzitet i brzinu obavljanja zadataka unutar samog pravila. Međutim, za odgajatelja je rad zahtjevniji, posebno u planiranju, jer metoda rada zahtijeva da upozna djecu, kurikulum, ciljeve, razvoj, zadatke i slično. Sve u svemu, treba se na originalan način prilagođen djetetovoj dobi i stupnju razvoja pravilno uklopiti u zanimljivu igru s jednostavnim pravilom, a istovremeno imati mogućnost improvizacije, uvažavati odstupanja, djetetovu kreativnost, itd. [8], [2].

3. Zaključak

Predškolsko razdoblje je razdoblje temeljnog razvoja kretanja. Djetetov organizam najviše je izložen utjecajima okoline u ranom djetinjstvu, a to je ono što utječe na razvoj njegove osobnosti. Stručnjaci napominju da se sve što djetetu nedostaje u ranom djetinjstvu više ne može nadoknaditi pa je ključ u svijesti da su djetetove aktivnosti u prvim godinama života temelj kasnijih sportskih aktivnosti, ali i da utječu na razvoj i formiranje niza njegovih sposobnosti, karakteristika, mogućnosti i značajki [7]. Cijeli stav odgajatelja, stil vodstva, spremnost za rad i dobro raspoloženje utječu na cjeloviti razvoj djeteta i sve dijelove djetetove osobnosti. Odrasli bi trebali biti svjesni toga te kako u ulozi roditelja, tako i u stručnoj ulozi odgajatelja, ne smijemo propustiti ovo razdoblje. Odgajatelji trebaju razvijati aktivnosti kretanja i ponuditi djetetu što je moguće više različitih iskustava. Pri tome moramo uzeti u obzir da je igra djetetova primarna potreba i također bi trebala rezultirati aktivnostima kretanja. Najvažniji su pri tome pozitivan stav i ugodan odnos ispunjen dobrom voljom, koji će sami po sebi stvoriti dodatni uspjeh.

4. Literatura

- [1.] Brumen, B., Erženičnik-Pačnik, M., Ilić, O., Krivec, P., Pešec, E., Rajtmajer, D., Vrbančič, I. (1989.). Predškolski odgoj između teorije i prakse. Maribor: Pedagoški fakultet.
- [2.] Cemič, A i Rabbit, J. (2011.). Motoričke vještine predškolske djece – studijsko gradivo za 2011/2012. Ljubljana: Pedagoški fakultet.
- [3.] Horvat, L. i Magajna, L. (1987.). Razvojna psihologija. Ljubljana: Državna izdavačka kuća Slovenije.
- [4.] Kosec, M. (1988.). Tjelesni odgoj predškolske djece. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za školstvo.
- [5.] Rajtmajer, D., (1990.). Metodika tjelesnog odgoja. Maribor: Pedagoški fakultet.
- [6.] Videmšek, M. i Pišot, R. (2007.). Sport za najmlađe. Ljubljana: Sveučilište u Ljubljani, Fakultet za sport, Institut za sport.
- [7.] Videmšek, M. i Visinski, M. (2001.). Sportske aktivnosti predškolske djece. Ljubljana: Fakultet za sport, Institut za sport: Zavod za sport Republike Slovenije.
- [8.] Skuben, M. (2012.). Vrtić Mali svet. Preuzeto sa http://pefprints.pef.uni-lj.si/1809/1/Skubin_M.pdf (31. 03. 2023.).

Stručni rad

VAŽNOST POZITIVNOG SURADNIČKOG ODNOSA IZMEĐU ODGAJATELJA I RODITELJA

Deborah Strelec

Osnovna škola Markovci, ogranak dječji vrtić

Sažetak

Mišljenja su različitih autora da je obitelj sustav s osebujnom unutarnjom dinamikom, usko povezan sa širom društvenom okolinom koja ga okružuje. S obzirom na tu činjenicu, potrebno je shvatiti da su za normalan osobni razvoj djeteta važni i obitelj i vrtić. Za roditelje i odgajatelje od najveće je važnosti uključivanje roditelja u odgojno-obrazovni sustav. Roditelji su oni koji vrlo dobro ili najbolje poznaju svoje dijete, tj. njegove razvojne karakteristike, navike, reakcije itd. Uključivanjem djeteta u vrtić, oni se nalaze u okruženju koje je nepoznato i njima i djetetu, s novim sustavima pravila i ljudi. Upravo zbog ideje djelovanja u najboljem interesu djeteta ključno je uspostaviti odnos između zaposlenika vrtića i roditelja, koji se temelji na međusobnom povjerenju i poštovanju. Ovim člankom želimo prikazati koliko je važno u vrtićima uspostaviti dobre odnose između roditelja i odgajatelja. Adekvatna međusobna komunikacija može se uspostaviti poznavanjem roditelja i strategijom rada s njima, što značajno utječe na napredak djeteta, a to je samo po sebi i svrha u procesu pridruživanja takvoj instituciji.

Ključne riječi: suradnja s roditeljima, dijete, vrtić, odgajatelj, komunikacija.

1.Uvod

Pirnat [6] naglašava da roditelji i vrtić trebaju postaviti zajedničke ciljeve, odnosno omogućiti optimalni odgoj i razvoj djeteta te što sretnije i zdravije djetinjstvo. Roditelje ne treba promatrati samo kao korisnike usluga vrtića, već da značajno suoblikuju odgojni proces te se mogu grubo staviti u ulogu suradnika u odgojnom procesu. Zapravo, aktivno sudjelovanje pomaže roditeljima u izgradnji znanja o svom djetetu, potiče pozitivne navike i usmjeravanje tijekom učenja djece, a istodobno pruža podršku roditeljima. S druge strane, Jensen i Jensen također ističu ulogu odgajatelja u cijelom procesu, jer imaju mnogo strukovnog znanja o ponašanju djece, a i veći dio dana provode s većinom djece. Pritom ne isključuju roditeljsku ulogu koja sa sobom nosi vlastite sustave vrijednosti koje prenose svojoj djeci. Dijete tako živi u obje perspektive pa je važno da roditelji i odgajatelji razmjenjuju i nadopunjuju svoje stavove. Lepičnik Vodopivec [4] ističe da dijete nije u stanju razlikovati različita očekivanja obitelji i vrtića pa bi obiteljski odgoj i programi vrtića trebali biti što skladniji. Djelatnici vrtića svjesni su da je dobra međusobna suradnja jedan od glavnih činitelja dobre komunikacije. Ona se temelji na ulozi odgajateljevih komunikacijskih vještina i njegovoj sposobnosti uspješnog rješavanja sukoba. Kao odgajatelj, ključno je prepoznati poteškoće roditelja, kao i djece. Uz dobro poznavanje roditelja, takav odgajatelj svaki eventualni sukob, brzim i primjerenim djelovanjem, može učinkovito riješiti i tako ojačati suradnju.

2.TEORIJSKI DIO

2.1.Načelo suradnje s roditeljima

Suradnja vrtića i roditelja važan je aspekt ukupne kvalitete predškolskog odgoja, s obzirom na to da upravo ta suradnja uvelike doprinosi pravilnoj komplementarnosti obiteljskog i institucionalnog odgoja. Kurikulum za vrtiće [7] navodi da je podjela odgovornosti i različitih kompetencija vrlo važna u odnosu vrtića i roditelja. Ustanova bi trebala pružiti uslugu roditeljima bez ometanja njihove privatnosti. S tom sviješću vrtić mora poštivati kulturu, identitet, jezik, vrijednosti, uvjerenja, stavove, navike i običaje djetetovih roditelja, dok roditelji, s druge strane, moraju poštivati granice suodlučivanja, koje ne smiju ometati stručnost ustanove, odnosno vrtića. Roditelji imaju pravo sudjelovati u planiranju života i rada u vrtiću i u odjeljenju, a u dogovoru s odgajateljem aktivno sudjeluju u odgojnom radu, uzimajući u obzir stručnu autonomiju vrtića. Dakle, po dolasku u vrtić, ili ujutro ili poslijepodne, na kraće ili duže vrijeme mogu se družiti u igraonici i sudjelovati u raznim aktivnostima, naravno, u dogovoru s odgajateljem. Posebno je važno da roditelji

imaju pravo postupno uvoditi dijete u vrtić i mogućnost dogovora o najprihvatljivijem uključivanju djeteta u vrtić. To je razdoblje inherentno emocionalno opterećujuće za roditelje, djecu i strukovne djelatnike. Roditelji uvijek moraju imati na raspolaganju publikaciju o vrtiću, koja uključuje sve informacije u skladu sa zakonom i relevantnim pravilnicima. Bilten ploče obješene ispred igraonice namijenjene su stalnom i redovitom informiranju roditelja o tome koje se aktivnosti odvijaju, kako se odvija život u odjeljenju [7].

2.2.Komunikacija između odgajatelja i roditelja

Dobar odnos između roditelja i odgajatelja temelji se na povjerenju. Dobar odgajatelj mora biti otvoren prema roditeljima, pokazati stalno zanimanje za njihovo razmišljanje, preuzeti njihove inicijative, pokušati razumjeti njihove reakcije, dati im podršku i potaknuti ih na sudjelovanje i zajedničko kreiranje procesa odgoja djeteta. Odgajatelj može biti uspješan u razgovoru kada daje jasne i razumljive poruke. Oblikuje ih tako da iz njih proizlazi osobna odgovornost. Komunikacija uključuje mimiku i izraze lica, intonaciju glasa, držanje tijela [2]. Intihar [2] naglašava da je za uspješnu komunikaciju između odgajatelja i roditelja također važno da odgajatelj bude u stanju slušati, misliti i čuti, da je u stanju

roditeljima jasno i točno priopćiti ono što je vidio, čuo i o čemu je razmišljao te širiti, ohrabrivati i prihvaćati zamisli i mišljenje roditelja te da je spreman promijeniti svoje mišljenje i stavove. Mandić [5] navodi da je u procesu komunikacije važna empatija, takozvana sposobnost suosjećanja sa sugovornikom. Empatično suosjećanje opisuje kao sposobnost prihvaćanja i poštivanja drugačijeg i svih individualnih razlika sugovornika, što nam omogućuje rast i razvoj.

2.2.1. Refleksivna komunikacija

Smisleno je obratiti posebnu pozornost na vrstu komunikacije koju nazivamo refleksivnom komunikacijom, a to su govor i sugovornik, razmišljanje o onome što se čuje i govorenje o svojem razmišljanju. U ovoj vrsti komunikacije u prvom je planu ideja uvažavanja suprotnih mišljenja, a ne njihovog međusobnog isključivanja. Radi se o održavanju ravnopravnosti sugovornika i zajedničkom traženju primjerenog, ali drugačijeg i novog rješenja [1]. Kako bismo uspostavili dobar odnos između roditelja i odgajatelja, moramo djelovati refleksivno. Kod refleksivnog odgajatelja je važno da zna slušati i razmišljati, da zna roditeljima jasno i slobodno prenijeti ono o čemu je razmišljao, što je saznao, a pritom zna mijenjati mišljenja i prihvatiti konstruktivnu kritiku roditelja. Važno je da poštuje roditelja, prihvaća ga takvog kakav jest i daje mu do znanja da je vrijedan njegove pažnje i da ga sluša. Samo na taj način roditelji se mogu osjećati sigurno s odgajateljem i osjećati da se on neće miješati u njihov intimni život. Odgajatelj nikada ne smije zloupotrijebiti svoj položaj autoriteta i ovlasti koje ima u razgovoru s roditeljima. Refleksivni odgajatelj u dijalogu s roditeljima mijenja mišljenja u razumijevanje, daje, pohranjuje i traži povratne informacije, mijenja razmišljanja i razmjenjuje prijedloge. Takav odgajatelj sluša roditelje, razmišlja o onome što je naučio od njih i provjerava je li dobro razumio ono što je čuo. Refleksivni odgajatelj koristi kružna pitanja i posvećuje pažnju odnosima u određenom kontekstu [4].

2.3. SUKOB

Sukobi su gotovo u potpunosti uobičajeni u komunikaciji, jer se odgajatelji susreću s najrazličitijim roditeljima. Neki su uplašeni i pokušavaju se obraniti, drugi su agresivni i zahtjevni, često se nazivaju teškim roditeljima, a u svim tim slučajevima strukovni djelatnik mora koristiti odgovarajuću strategiju za uspostavljanje funkcionalnog odnosa. Kottler i E. Kottler [8] razradili su podjelu takozvanih teških roditelja i strategija rada s njima u pet skupina: ljuti, razočarani roditelji, roditelji u nevolji, manipulativni i tihi roditelji:

●Ljuti roditelji

Roditelji izražavaju razočaranje nad djetetom ljutnjom i napadaju integritet odgajatelja. U tim okolnostima odgajatelj mora ostati miran, slušati roditelje i zrcaliti njihove osjećaje sve dok njihova ljutnja ne popusti. Ni na koji način ne bi trebao dopustiti da se raspravlja s njima, jer na taj način može samo pogoršati situaciju. Odgajatelj nikada ne bi trebao shvaćati sukob osobno.

●Razočarani roditelji

Razočanim roditeljima odgajatelj može pomoći prezentiranjem i isticanjem očekivanja, koja potom uspoređuje s onim što dijete zapravo može učiniti. Raspravljajući o očekivanjima, odgajatelj pomaže uvidjeti da se prilagođavanjem njihovih očekivanja mogu postići različiti rezultati.

●Roditelji u nevolji

Takvim roditeljima potreban je osjećaj da ih odgajatelj razumije, čuje i da je sposoban uspostaviti odnos povjerenja s njima. Samo na taj način će poslušati njegov savjet o tome da im je možda potrebna stručna pomoć. Roditelji u nevolji mogu samo pomoći svom djetetu s poteškoćama pa je važno da odgajatelj djeluje kao potpora kako bi ih usmjerio prema odgovarajućim oblicima potrebne pomoći.

●Manipulativni roditelji

Roditelji znaju da izravan zahtjev od odgajatelja neće biti prihvaćen kako bi željeli pa stoga pribjegavaju manipulativnim, prikrivenim strategijama kako bi postigli svoj cilj. Takvo ponašanje roditelja može izazvati unutarnje sukobe u odgajatelju pa je dobro da smo kao odgajatelji u stanju prepoznati oblike manipulacije i pokušati provoditi svoje strukovne standarde. Na početku strukovne karijere odgajatelj nije toliko vješt u prepoznavanju manipulacija roditelja, pa je podrška i pomoć nešto iskusnijih kolega uvijek dobrodošla.

●Tihi roditelji

Postoji nekoliko razloga za to što su roditelji tihi: neki su tihi jer ne znaju što odgajatelj očekuje od njih, drugi mogu biti napeti ili nesigurni, ili pripadaju pasivnim roditeljima i uopće ne govore. Važno je da smo kao odgajatelji svjesni tih uzroka i pokušavamo potaknuti roditelje da razgovaraju i surađuju te uče o uzroku koji uspostavlja njihovu šutnju. U svakom slučaju, odgajatelj mora biti vrlo strpljiv u vezi s tim, jer možda roditeljima treba vremena da ga bolje upoznaju, ili su nepovjerljivi i teže se otvaraju. Svakako je potrebno roditeljima ponuditi priliku i ohrabrenje, ali kao odgajatelj, ne ispunjavajte nastalu tišinu vlastitim govorom [8].

3.Zaključak

Dijete je često uključeno u svijet vrtića u prvim godinama života, u razdoblju koje značajno utječe na formiranje njegove osobnosti. „Ulaskom u vrtić po prvi put djeca prelaze iz poznatog društvenog okruženja (obitelji) u nepoznato društveno okruženje (vrtića) pa je suradnja vrtića i roditelja nužna. Dijete je pod utjecajem različitih činitelja u tim okruženjima, stoga treba uložiti napore kako bi se ti činitelji što je više moguće približili.“ [8, str. 47.] Stoga, ako su roditelji i odgajatelji entuzijastični, dijete će naučiti uživati u malim stvarima koje život daje, zato što uvijek želimo djelovati u smjeru najboljem za dijete; za razvoj djeteta neophodan je koordinirani sustav djelovanja između obitelji i vrtića. [8] Za većinu roditelja u modernim vremenima odgoj znači nešto lijepo, ali i novo, šokantno i često zbunjujuće, jer zahtijeva mnogo kompromisa, inicijative i tolerancije. Često se suočavaju s mnogim i teškim pitanjima, ali i mi smo odgajatelji dio svega ovoga. Uz dobru suradnju znamo izaći u susret i dolaziti do ciljeva koji su najprikladniji za dijete te u sve to zakoračiti sa saznanjem da ne postoje savršena rješenja.

4.Literatura

- [1.]Brajša, P. (1995.). Sedam tajni uspješne škole. Maribor: Doba.
- [2.]Intihar, D., Kepec, M. (2002.). Partnerstvo između škole i doma. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za školstvo.
- [3.]Autumn, E. i Autumn, H. (2011.). Dijalog s roditeljima. Ljubljana: Institut za modernu obitelj Manami.
- [4.]Lepičnik Vodopivec, J. (1996.) Nemoguće je ne komunicirati između roditelja i odgajatelja. Ljubljana: Misch, Oblak i Schwarz.
- [5.]Mandič, T. (1998.). Psihologija komunikacije. Ljubljana: Glotta Nova.
- [6.]Pirnat, B. (1994.). Sudjelovanje roditelja u odgojnom radu. Pedagoška obzorja.
- [7.]Kurikulum za vrtiće. (1999.). Ljubljana: Ministarstvo za školstvo i šport.
- [8.]Kottler, J. A. i Kottler, E. (2001.). Savjetodavne vještine za odgajatelje i učitelje. Ljubljana: Institut za psihologiju ličnosti.

Stručni rad

OBLICI NASTAVE NA DALJINU

Jernej Gabrijel
Osnovna škola Trebnje

Sažetak

Posljednjih nekoliko godina slovensko se školstvo značajno promijenilo za učenike, roditelje, učitelje, rukovodstva škola i donositelje odluka o obrazovanju u državnoj upravi. Škole su bile prisiljene suočiti se s novim izazovima koji diktiraju mjere vezane uz pandemiju koronavirusa. Prvo zatvaranje škola sve nas je iznenadilo. Pitali smo se hoćemo li uopće moći provoditi obrazovanje bez učenika u školi. Otkrili smo neke pristupe koji su učenicima i nastavnicima omogućili napredovanje u znanju, ali uz ogromnu količinu strpljenja jer smo se suočili s ogromnim preprekama koje smo uspješno savladali. Prvo smo posegnuli za edukacijom koja zapravo nije bila interaktivna. U početku je obrazovanje bilo uglavnom jednosmjerno – od učitelja prema učeniku. Nakon povratka u školu svi smo bili svjesni da takvo obrazovanje dugoročno ne može biti uspješno. Vrijeme prije ponovnog zatvaranja škola stoga je iskorišteno za hitnu edukaciju učitelja i učenika, što je omogućilo interaktivni pristup nastavi tijekom drugog zatvaranja škola. No, tu nije bio kraj promjenama. Promjenjiva strategija suočavanja s koronavirusom natjerala nas je da se suočimo i s hibridnim poučavanjem.

Transformacije oblika nastave bile su vrlo zahtjevne za sve dionike, ali vjerujem da smo se uspješno suočili s izazovima i da naši učenici, unatoč potpuno promijenjenim okolnostima, stječu kvalitetna znanja, napreduju i pripremaju se za odraslu dob kada će im iskustvo, s kojim su se prvi put susreli u školi, značajno koristiti na putu do uspjeha.

Ključne riječi: COVID-19, rad na daljinu, hibridno poučavanje

1. Uvodni osvrt

COVID-19 donio je puno neizvjesnosti u naše živote, puno promjena, puno promišljanja o prioritetima u našim životima, puno različitih pogleda na život... Sve je to unio i u naš obrazovni sustav. Prije nekoliko godina vrlo nas je malo moglo zamisliti tijek obrazovanja kakvog svi doživljavamo posljednjih nekoliko godina. Sadržaj Bijele knjige o obrazovanju u Republici Sloveniji tek se neznatno mijenja sa svakim sljedećim desetljećem našeg života. Ali razredna nastava - čini nam se - ispisuje drugu priču. Piše priču o velikim promjenama. Jesmo li bili spremni za tako brze promjene? S kojim smo se izazovima konkretno suočavali u školi? Nudimo li svojoj djeci dovoljno kvalitetnog obrazovanja unatoč ograničenjima? Odgovore na ova i druga pitanja s kojima se suočavamo tražili smo posljednjih nekoliko godina. U ovom članku opisujem put koji smo prošli. Nismo se uplašili promjena, već smo se suočili s njima te u okviru svojih i tehničkih mogućnosti potražili prikladna rješenja. Čini se da smo na dobrom putu, da unatoč potpuno promijenjenim okolnostima učenici stječu znanja, napreduju, pripremaju se za odraslu dob, gdje će im iskustvo s kojim se prvi put susreću u školi biti od velike koristi na putu do uspjeha.

2. Pojava koronavirusa

Zadnjeg dana kalendarske 2019. godine Narodna Republika Kina obavijestila je Svjetsku zdravstvenu organizaciju o pojavi nove vrste koronavirusa, COVID-19. [1] Bolesti COVID-19 trebalo je otprilike 3 mjeseca za 8.299,00 kilometara dugo putovanje od Wuhana u Kini do Ljubljane u Republici Sloveniji. [2] Dana 4. ožujka 2020. godine mikrobiološki laboratorij Medicinskog fakulteta u Ljubljani obavijestio je Ministarstvo zdravstva da osoba, koja je u Sloveniju stigla preko Republike Italije iz Kraljevine Maroko, ima simptome koji upućuju da je zaražena bolešću COVID-19. [3] Sumnja se pokazala opravdanom, a sljedeći su dani donijeli i nove potvrđene slučajeve zaraze.

U ponedjeljak, 9. ožujka 2020., na našu školsku internetsku stranicu dodali smo kategoriju Opasne zarazne bolesti u kojoj su u nastavku objavljivane sve školske obavijesti o virusu COVID-19. [4] U četvrtak, 12. ožujka 2020., Ministarstvo zdravstva donijelo je odredbu o proglašenju epidemije zarazne bolesti SARS-CoV-2 (COVID-19) na području Republike Slovenije. [5] Od ponedjeljka, 16. ožujka 2020. godine nadalje, a na temelju odluke Vlade Republike Slovenije br. 18100-7/2020/2 i odredbe Ministarstva zdravstva o zabrani okupljanja ljudi u školama, bila je privremeno obustavljena nastava i sve druge aktivnosti u prostorijama škole. [6] Obrazovanje se preselilo na internet. I učitelji i djeca i roditelji tako su gurnuti u novu stvarnost, u kojoj internetska veza, računalna oprema i računalne kompetencije više nisu bile samo nešto što optimalno nudi više mogućnosti za kvalitetniju i raznovrsniju nastavu, već su postale nužne za njezinu realizaciju. Slovenske su se škole na razne načine suočile s izvođenjem nastave putem interneta. Pritom su ih vodili i pomagali im uputama Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta te Zavod Republike Slovenije za školstvo. Potonji su također bili svjesni da je odluku o najprikladnijem obliku internetske nastave razumno prepustiti školama koje najbolje poznaju svoje sposobnosti.

3. Transformacija oblika nastave za rad na daljinu

3. 1 Školska godina 2019./20.

Kao informatičar u jednoj jako velikoj školi, smatram da smo u Osnovnoj školi Trebnje dobro prebrodili implementaciju nastave na daljinu, koja je bila posljedica prvog vala epidemije. Strukturu odaziva i djelovanja pomno smo utvrdili zajedno s upravom škole u danima prije prelaska na obrazovanje na daljinu. Nastava na daljinu odvijala se putem posebne internetske stranice na Arnes Spletu na kojoj su učitelji samostalno objavljivali upute za rad. Ravnatelj je u petak, 13. ožujka 2020., dao jasne upute učiteljima da je za objavu na internetskoj stranici odgovoran upravitelj aktiva. U tu svrhu pripremio sam i uz pomoć računalne prezentacije (PPT) prezentirao kratke upute za objavljivanje tekstova, slika, YouTube videa i videa s internetske stranice video.arnes.si na školskim internetskim stranicama. Za ovaj smo se pristup odlučili kako bismo osigurali vremensku upravljivost potrebnim komunikacijama. Jednostavnije rečeno, time je moja komunikacija bila usmjerena na jednog člana iz svakog aktiva, koji

je samim time mogao dobiti detaljne i zaokružene odgovore na svoja pitanja jer nisam morao izravno komunicirati s kolektivom stručnih suradnika s više od 100 članova. Voditelj aktiva na taj je način osigurao koordinaciju članova aktiva u pripremi sadržaja koji su stoga bili kvalitetniji. Spomenuti je pristup osigurao da nema „soliranja“ učitelja koji bi radili drugačije jer bi mislili da znaju bolje. Više glava zna više, osobito kada se rezultat procijedi kroz dosljedno dogovoreno sito. Na taj se način škola pokazala jedinstvenom izvana i time puno vjerodostojnijom. Kasnije, kada su voditelji aktiva dobro savladali proces objavljivanja na internetskim stranicama i mogućnosti koje pritom imaju, uz moju pomoć, to su znanje širili među ostalim članovima svojeg aktiva. U svrhu interaktivnosti pripremio sam zajednički Word dokument za svako predmetno područje, gdje su roditelji mogli napisati pitanja, a učitelji su na njih odgovarali. Odgovori na zajednička pitanja tako su bili izravno dostupni svim roditeljima i učenicima, a ne samo pojedincima koji bi ih inače postavljali e-poštom. Rješenje je dobro funkcioniralo i praktički nije dolazilo do „ilegalnog“ brisanja sadržaja. Pitanja su također bila uglavnom konstruktivna. Kada je zbog želje da učenicima pomognemo održati motivaciju i povratne informacije o razini njihova znanja postalo jasno da je hitno potrebno omogućiti način provjere znanja, upotrijebili smo alat 1ka koji se kasnije pokazao korisnim kao mogući kanal za ocjenjivanje. Videokonferencije su se odvijale putem aplikacije Zoom, koja se pokazala stabilnijom od nekih drugih aplikacija. Zašto smo se odlučili za opisani način? Zbog jednostavnosti za učenike. Naime, prije početka nastave na daljinu učenici još nisu koristili AAI račune. Iznenadno uvođenje internetskih učionica tako bi stvorilo nepotrebnu prepreku za učenje na daljinu, a određen udio učenika najvjerojatnije bi u tome bio izgubljen. Pravo na obrazovanje jedno je od temeljnih ljudskih prava i mora biti dostupno svim učenicima. Istodobno, koordiniran pristup osigurao je da (ne)dostupnost sadržaja nije mogao biti izgovor za nerad jer su im učenici putem računala, telefona i ostalih uređaja mogli pristupiti bez registracije. Iznimno važno bilo je i jedinstvo - pohvale za to idu i ravnatelju koji se zajedno sa mnom našao u nezahvalnoj ulozi da je morao odbacivati nove (često i dobre) ideje učitelja. Naime, potrebno je uzeti u obzir da bi mnoštvo različitih pristupa uvelike otežavalo rad učenicima i roditeljima. Zamislite roditelja s troje djece, od kojih svako ima najmanje pet različitih učitelja, koji poučavaju i komuniciraju različitim kanalima i na različite načine... Upravo zato je u takvom radu potrebno jedinstvo, čak i ako ponekad ograničava.

3. 2 Školska godina 2020./21.

S obzirom na to da je COVID-19 i u školskoj godini 2020./21. ostao dio našeg svakodnevnog života, morali smo ići korak dalje. Bio je potreban još veći stupanj jedinstva. Od tada idemo putem koji Arnes promiče već duže vrijeme - putem internetskih učionica. Opet smo bili suočeni s dilemom što je bolje - Moodle, Teams... Odlučili smo se za Moodle, koji je vrlo strukturiran i transparentan te prilagođen za uporabu u obrazovanju. Znamo da i aplikacija Teams ima svoje prednosti, ali smo odluku donijeli na temelju gore navedenih argumenata. I ovdje je za dobrobit svih bilo važno jedinstvo. Učitelji imaju i imat će priliku koristiti druge aplikacije - uključujući aplikaciju Teams. Želja je, međutim, da ulazni prozor za rad na daljinu bude Moodle. Svatko tko će koristiti internetske učionice imat će dovoljno znanja za svoje uspješno napredovanje. No, učenici koji su talentiraniji moraju gledati i šire, te je ispravno da im se predoče i druge mogućnosti rada na daljinu. Ali kako uvesti Moodle da ga znaju koristiti svi učenici škole? Kako osigurati da svi učitelji znaju objavljivati gradiva u takvom obliku koji će biti ne samo dovoljan, već i najprikladniji za javnost? To nije tako jednostavno kako neki žele prikazati. To smo nastojali rješavati što sustavnije. Prvo smo razmatrali kako kreirati internetske učionice - prema nastavnicima ili prema predmetima. Odlučili smo ih kreirati prema predmetima. Učeniku nije važno tko je nastavnik koji predaje predmet, već je za njega bitan sadržaj predmeta. Uz to se mora uzeti u obzir i mogući izostanak učitelja - treba li učionica u tom slučaju samovati može biti samo retoričko pitanje. Svatko također može pogriješiti, a ako učionicu uređuju barem dva učitelja, puno je vjerojatnije da će se ta pogreška na vrijeme uočiti i ispraviti. Ova odluka, međutim, ima još jednu vrlo pozitivnu nuspojavu. Kako u učionici, tako je i u radu na daljinu – mi učitelji jako smo različiti. Ono što je za jednog premalo sadržaja, za drugoga je previše. Ono što se jednomu čini prelaganim, drugomu je preteško. Svi smo obvezani istim nastavnim planom i programom, ali prečesto se događa da ga čitamo drugačije, pa je dobro konzultirati se prije bilo kakve objave. Da pojasnim primjerom. Ako matematiku u 6. razredu

predaju dva učitelja, dobro je međusobno se konzultirati prije objave gradiva i zadataka te objaviti ujednačenu obradu gradiva, jedinstvene zadatke... To je dobro i za ugled učitelja i za ugled škole jer roditelji često međusobno uspoređuju objave nastavnika. Nakon obavljenog razmatranja i donesene odluke bilo je potrebno pripremiti internetske učionice za cijelu školu prema predmetima. Bilo je potrebno stvoriti sve predmete (uključujući i izborne) za sve razrede i dodijeliti dopusnice svim nastavnicima za predmete koje predaju. Srećom, u pomoć mi je priskočio profesor Tomaž Ferbežar iz Školskog centra Novo Mesto koji je predložio unos učionica i nositelja predmeta s dvije .csv datoteke (ukupno cca 1000 redaka za našu školu). Uvoz su izvršili Arnesovi tehničari. Ovim korakom bili smo tehnički spremni za rad. Krajem kolovoza organizirali smo besplatne radionice za sve školske djelatnike kroz SIO zajednicu. Dogovorili smo se s osobom za kontakt, gospođom Ingrid Možina-Podbršček, da u dva dana odradimo radionice (za cca 10 učitelja u skupini) za 100 učitelja. Na tim radionicama nastavnici su upoznati s internetskim okruženjem Moodle. Učitelje sam u skupine podijelio prema njihovoj predznanju. Zanimljivo - ovaj put nije bilo potrebno nikoga poticati niti dokazivati da se treba naviknuti i aktivno sudjelovati... Učitelji su bili svjesni ozbiljnosti situacije. Proaktivnost je postala nagona. Situacija u kojoj smo se našli natjerala nas je sve da razmišljamo drugačije. Kad sam prije 5 godina pokušao potaknuti učitelje na masovnije korištenje internetskih učionica, na kraju je od toga, uz puno uložene energije, bilo malo rezultata. Ovaj put je bilo potpuno drugačije. Učitelji su od prvog susreta s uređivanjem učionica radili u stvarnom okruženju, u pravim učionicama, u onima koje i danas imaju, a ne u testnom okruženju. Time je preskočen unos energije koji bi inače bio potreban pri prijelazu iz testnog okruženja u stvarno okruženje jer su učitelji već u radionicama pripremili pojedinačne korisne sadržaje za nastavu. Ovim korakom učionice su oživjele kao nikad prije. Naravno, ne u svim predmetima, ali barem su svi bili svjesni i pozitivno prihvatili smjer škole. Smjer škole je da učitelji dodaju aktivnost po svojem izboru u internetske učionice barem povremeno (npr. jednom tjedno ili mjesečno). Na taj su se način učenici i učitelji polako navikavali na korištenje internetskih učionica, polako upoznivali funkcionalnosti, polako im je okruženje postalo prirodno, a ne izvor stresa. Sada su svi učitelji konačno svjesni da će praktički svaki posao u budućnosti zahtijevati barem djelić digitalne pismenosti i da je naša odgovornost učenike ne lišiti tih znanja.

Većina nastavnika pohvalila je organizirane radionice i priznala da su bile prekratke te da im je potrebno više takvih edukacija. Učitelji su se ubrzo upoznali s osnovnim funkcionalnostima i sami su naišli na prepreke koje žele uspješno savladati. Učitelji su s velikim entuzijazmom počeli koristiti internetske učionice, a na njih su počeli privikavati i učenike. Pojačale su se i njihove želje za novim funkcionalnostima. Stoga smo odmah počeli razmišljati o nastavku obrazovanja stručnih suradnika s mišlju da ih još bolje pripreмимо za mogući novi rad na daljinu. Odlučili smo provesti naknadne Moodle radionice. Više od polovice stručnih suradnika samo se prijavilo na poslijepodnevne, fakultativne naknadne radionice, što smatram iznenađujuće velikim i ujedno sjajnim pokazateljem da radimo pravu stvar. Stručni suradnici i uprava škole nastoje učenike računalno opismenjavati u okviru svih predmeta jer samo zajedničkim snagama možemo osigurati da učenici budu spremni za moguće nove izazove.

3. 3 Školska godina 2021./22.

Nakon završetka školske godine 2020./21., svima nam je poprilično laknulo. Bili smo zadovoljni što smo se uspješno suočili s novim izazovima. Ali nova školska godina ponovno nam je donijela nove izazove. Drugačiji pristup ministarstva. Škole ove školske godine nisu zatvorile svoja vrata, a bolesti, karantene, virus... još uvijek postoje. Ponovno smo zagrizli u novi izazov - hibridnu nastavu. Sada se nastava nije samo transformirala u učenje na daljinu. U školi provodimo standardnu nastavu u učionici, gdje se suočavamo sa svim poznatim izazovima iz prošlosti - nemirom u razredu, individualizacijom i diferencijacijom nastave, poticanjem na aktivno sudjelovanje... A učenici u karanteni ili izolaciji nastavu prate na daljinu. Pomažu nam sva znanja koja smo stekli radom na daljinu. S učenicima u karanteni radimo u internetskim učionicama, e-poštom, videokonferencijama... Videokonferencije su nam omogućile da učenici od kuće prate i aktivno sudjeluju u nastavi uživo zajedno sa svim događanjima u učionici. Da, zamislimo li situaciju u stvarnosti, na trenutke se čini kao znanstvena fantastika. Naravno, nije sve tako idealno kako se čini na prvi pogled. Za neke učitelje računalni rad i danas je stresan. Ovdje treba naglasiti važnu ulogu dobrih odnosa unutar aktiva jer oni imaju ključni utjecaj na dijeljenje

različitih znanja koje članovi imaju. Često vidim i pravu međugeneracijsku suradnju i puno dobre volje koja se pritom rađa. Stariji su suradnici mlađima često vrlo zahvalni, što je također važno. Kad bih sva pitanja koja se javljaju prilikom korištenja novih aplikacija preuzeo na svoja ramena, naravno, sve to ne bi funkcioniralo. Kako je u razredu, tako je i u kolektivu - važna je pozitivna jezgra. Pri tome treba naglasiti da hibridni rad zahtijeva od nastavnika veliku spremnost za rad, temeljitu pripremu za nastavu, najveću moguću koncentraciju na nastavi...Na kraju ne smijemo zaboraviti i na roditelje te njihov doprinos. Učenike od 1. do 9. razreda pripremamo na to da se znaju sami upisati u internetske učionice i sami aktivno sudjelovati. Za mlađe učenike hitno nam je potrebna aktivna podrška roditelja. Neki od njih nisu samostalni u radu s računalom, pa je potrebno puno truda kako bi se svi prvi put upisali u internetske učionice (gubitak listova s podacima za prijavu, pogrešno unesena korisnička imena i zaporka, nepoznavanje pojmova internetska učionica, internetska stranica, aplikacija...), ali na sve to moramo gledati s optimizmom i ponosom jer nikada u povijesti nismo napravili tako velike iskorake u digitalnom opismenjavanju učenika. Isplati se potruditi za dobrobit svih nas. Za danas i za sutra.

4. Literatura

- [1]<https://www.rtvlo.si/zdravje/novi-koronavirus/31-december-nekaj-primerov-na-kitajskem-3-april-vec-kot-milijon-okuzenih-po-vsem-svetu/519329>; 26. rujna 2020.
- [2] <https://www.freemaptools.com/how-far-is-it-between.htm>; 26. rujna 2020.
- [3]<https://www.rtvlo.si/zdravje/novi-koronavirus/prvi-potrjeni-primer-okuzbe-pri-nas-okuzeni-prisel-iz-maroka-prek-italije/516153>; 26. rujna 2020.
- [4] <https://trebnje.os-trebnje.si/2020/03/obvestila-in-preventiva-ob-pojavu-novega-virusa/>; 26. rujna 2020.
- [5] <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODRE2550>; 26. rujna 2020.
- [6]<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2020-01-0530/odredba-o-prepovedi-zbiranja-ljudi-v-zavodih-s-podrocja-vzgoje-in-izobrazevanja-ter-univerzah-in-samostojnih-visokosolskih-zavodih/>; 26. rujna 2020.

Stručni rad

NASTAVA ZA VRIJEME PANDEMIJE Covid 19

Anita Bezjak

Srednja zdravstvena i kozmetička škola Maribor

Sažetak

Covid 19 i pandemija koja je promijenila obrazovni proces diljem svijeta. Zbog zatvaranja učilo se na daljinu, a sudionici su se s tom situacijom suočavali na različite načine. Nisu svi imali iste mogućnosti. U članku opisujem kako smo se suočili sa situacijom u našoj ustanovi i kako smo u našem obrazovnom programu, koji je specifičan, izvodili nastavu na daljinu. Uz puno stručnog znanja, vještina, vladanja informacijskom i komunikacijskom tehnologijom uspjeli smo završiti dvije školske godine. Iako bi nam se to u prošlosti činilo nepraktičnim.

Ključne riječi: nastava, učenici, Covid, stručne sadržaje, praktične nastave

1.Uvod

Pandemija COVID-19 poremetila je cijeli obrazovni sustav u cijelom svijetu, uključujući medicinsko i zdravstveno obrazovanje. S obzirom na kritičnu situaciju zbog COVID-19, akademske institucije su cijeli pedagoški pristup prebacile na virtualni način učenja. Tijekom provedbe online nastave učitelji su se susreli s mnogim izazovima uključujući pristup internetu, lošu povezanost i druge tehničke probleme. Neki učenici nisu imali prijenosna računala i potrebne uređaje za pohađanje nastave. Osim toga, mnogi učitelji nisu bili dovoljno sigurni u implementaciju online načina nastave.

2.Nastava na daljinu

Otkako je prvi slučaj COVID-19 otkriven u Wuhanu u Kini krajem prosinca 2019., ova je pandemija zahvatila gotovo sve zemlje na svim kontinentima i promijenila svakodnevni život diljem svijeta [2]. Bilo je to prvi put da su se učinci izbijanja pandemije mogli promatrati u svjetskim zdravstvenim sustavima u vrlo kratkom vremenskom razdoblju. Vjerojatno je da COVID-19 neće biti posljednja globalna hitna zdravstvena situacija s kojom ćemo se susresti u svojim karijerama zdravstvenih radnika. U ovom scenariju bez presedana, zdravstveni sustavi diljem svijeta brzo su počeli optimizirati i proširivati svoje resurse kako bi se učinkovito nosili s ovom situacijom. Pandemija COVID-19 duboko je promijenila privatne i profesionalne interakcije i ponašanje diljem svijeta. Učinci ove pandemije i poduzetih mjera promijenili su naše zdravstvene sustave, što je zauzvrat utjecalo na medicinsko obrazovanje i kiruršku obuku [2]. Osim toga, pandemija COVID-19 ubrzala je integraciju informacijske i komunikacijske tehnologije u obrazovna okruženja. Ovaj razvoj također je imao implikacije na profesionalni razvoj, koji je postao teže postići nakon pandemije zbog nedostatka učenja licem u lice. Stoga moramo osmisliti fleksibilne, pristupačne i kvalitetne programe učenja na daljinu koji će pomoći učiteljima da razviju profesionalne vještine [4]. Stoga su nam potrebna fleksibilna, pristupačna, suradnička i multidisciplinarna okruženja za učenje na daljinu kako bismo zadovoljili profesionalne potrebe nastavnika. Istraživači su se nedavno usredotočili na strategije za pomoć učiteljima u njihovu profesionalnom razvoju [6]. Uspjeh ili neuspjeh programa online učenja ovisi o kvaliteti tehnološke infrastrukture, potrebnom tehničkom znanju nastavnika i učenika, pristupu internetu te dostupnosti računala, prijenosnih računala i potrebnih uređaja od strane nastavnika i učenika [3]. Nemaju sve obrazovne ustanove dobro povezan sustav tehnološke podrške i nemaju svi učenici jednak pristup. Neki učenici i učitelji možda nemaju kućno okruženje pogodno za poučavanje i učenje. Uz informacijsku tehnologiju i podršku, nastavnici stručnih predmeta moraju imati važnu ulogu u pripremi akademske strategije i obrazovnog dizajna za učinkovitu provedbu online nastave. Neki drugi izazovi online obrazovanja su ocjenjivanje učenika, nedostatak interakcije, nedostatak motivacije i upravljanja vremenom [5]. Kako bi se razvio učinkovit program online učenja i poboljšala kvaliteta učenja, ove prepreke online učenju moraju se uzeti u obzir [1].

2.1.Predaje stručno teoretske predmete na Srednjoj zdravstveno-kozmetičnoj školi Maribor

Prije prvog zatvaranja obrazovnih ustanova diljem Slovenije, brzo smo morali prihvatiti i početi raditi na daljinu. Zapravo, prvi put u povijesti obrazovanja morali smo se u vrlo kratkom vremenu prilagoditi učenju na daljinu. Kako će se odvijati nastava na daljinu dogovorili su članovi stručnih sestara naše škole na sastanku do 16. ožujka 2020. godine. Za stručno-teorijske predmete od uprave smo dobili e-pripremu za učenje - Learning Material (Slika 1) koju smo pripremili prema nastavi. Prema eAsistentu, studentima smo ga poslali e-mailom, zajedno sa sadržajem učenja, o čemu smo razgovarali na sljedećoj lekciji. Ujedno smo nastavnu pripremu poslali pomoćnici ravnatelja.

	
UČNO GRADIVO	
PREDMET	ZNE teorija
UČITELJ	ANITA BEZJAK
RAZRED	1.D
DATUM IZVEDBE URE (P.O.URNIKU)	petek, 2. 4. 2021
UČNA SNOV	Telesna temperatura - odstopanja
UČITELJEVA UVODNA POJASNILA, NAGOVOR, MOTIVACIJA ZA DELO ...	Predstavila vam bom ZN pacienta pri odstopanjih pri telesni temperaturi.
UČNA SNOV – NAVODILA UČITELJA DIJAKOM (konkretna in natančna navodila učitelja, ki jim lahko dijaki sledijo)	/
PREVERJANJE ZNANJA - KAJ MORAM ZNATI?	/
DRUGA POJASNILA UČITELJA DIJAKOM V ZVEZI Z UČNO SNOVJO	Videokonferenca bo ob 9.30. Dijaki mi lahko v primeru morebitnih vprašanj, nejasnosti ... pišete na: (e-pošta učitelja) anita.bezjak@szks.si Priloge:

Slika 1: Priprava nastave (vlastiti izvor)

U e-formi dobili smo i Tjedno izvješće s evidencijom radnog vremena (slika 2) s uputama. Dobili smo i odluku o radu od kuće.

TEDENSKO POROČILO Z EVIDENCO DELOVNEGA ČASA (vpišite vaše ime in priimek):

DATUM	Delovni čas (od do)	Poročilo o opravljenem delu
Ponedeljek, 19. 10. 2020	7.00 – 15.00	6.45 – 7.00: pregled elektronske službene pošte in na EA. 7.00 – 10.15: ZNP vaje kabinet – Odstranitev TUK (delovni list, razlaga, zapis), Ix urinska kateterizacija (delovni list, razlaga, zapis) in Negovalna dokumentacija – razlaga negovalne dokumentacije in primeri iz kliničnega okolja.
		10.30 – 13.00: - Priprava učnega gradiva za 1.D ZNE 1 teorija – učni list za utrjevanje znanja pred pisnim ocenjevanjem znanja – pošiljanje po eA in sklic videokonference za torek, 20-10-2020; - Priprava učnega gradiva za 4.D – ZNE 4: pdf ZN pacienta z multiplo sklerozo in delovni list – pošiljanje po eA in sklic videokonference za torek, 20-10-2020; - Poprava kontrolnih nalog (10x) za 4.D A sklop pridobivanje ocen in poprava negativnih ocen A sklopa. - Priprava učnega gradiva za 4.D – NŽE 4: delovni list za utrjevanje znanja Ginekologija – pošiljanje po eA in sklic videokonference za torek, 20-10-2020; - Poprava kontrolnih nalog (2x) za 2.PTI za ZNN – poprava negativnih ocen 2. možnost A sklopa. 13.00 – 14.35: - ZNP teorija: ZN pacienta pri prehranjevanju in pitju. na - ZNP teorija: Utrjevanje učne snovi za pisno ocenjevanje znanja (test prestavljen ponedeljek, 9. 11. 2020).

Slika 2: Tjedni izvještaj s evidencijom radnog vremena (vlastiti izvor)

U Stručnom aktivu sestrinstva dogovorili smo da se za stručno-teorijske predmete u privitku nastavne pripreme, powerpoint prezentacije i radni list studentima dostavlja e-mailom. Kao pomoć u učenju pomogli smo si i video snimkama s portala YouTube s prigodnim stručnim sadržajem. Budući da smo zbog pandemije morali ostati kod kuće, učenici su, unatoč uputama da sve ponesu kući, neke udžbenike, radne bilježnice i druge materijale za učenje ostavili u svojim ormarićima. To je također otežavalo rad na daljinu. Nisu svi učenici imali dobar pristup praćenju nastave na daljinu. Neki nisu imali odgovarajuća računala ili su ih morali dijeliti sa svojom braćom, sestrama ili čak roditeljima. U

školi smo i na ovaj način pomogli učenicima, posudili smo im računala kako bi mogli raditi svoje zadatke. Neki studenti nisu imali dobru internetsku vezu, svoj mirni kutak za rad na daljinu. Rasporedi su ostali nepromijenjeni te su učenici prema svojim mogućnostima mogli organizirati radni dan kod kuće. Isprva su dobivali poslove e-mailom za svaki predmet posebno od nastavnika. Na svojim teorijskim satovima ubrzo sam uz pomoć svojih kolega iz razreda postavio okruženje MS Teams. Učenici su mi dali svoje adrese e-pošte za postavljanje MS Teams okruženja. Napisao sam im i detaljne upute kako instalirati MS Teams na svoja računala. Zatim sam osmislio nastavu, predmete u ovom okruženju i mogli smo pokrenuti učenje na daljinu uživo uz videokonferencije. Smatram da je u ovakvoj situaciji rada na daljinu ovo jedini dobar način komunikacije između nastavnika i učenika. Objašnjen je sadržaj učenja, unaprijed su znali točno temu sata, mogli su pripremiti radni list, pogledati video i aktivno sudjelovati u utvrđivanju znanja tijekom sata. Tijekom predavanja studentima sam postavljao pitanja prozivajući ih po imenu. Ovime sam uspio održati učenike aktivnima. Tijekom predavanja imali su priliku napisati pitanje na chatu. Tako su odmah dobili odgovor na svoja pitanja ako im ništa nije bilo jasno. U mojim video konferencijama studenti su bili prisutni gotovo 100% i s njima sam jako dobro surađivao. U MS Teams okruženju mogli su uploadati seminarske zadatke za kolegij kako bih ih ja mogao pregledati i komentirati. Studenti su zatim uredili ispravke i predali zadatak izravno u datoteku za predaju seminarskih zadataka. Dogovorili smo se što učenici mogu učiniti ako ne mogu predati zadatak zbog tehničkih problema kao što su nestanak struje, loša internetska povezanost, programske greške i kvar na računalnim sustavima. Imali su dodatnog vremena za predaju zadaće i time odradili svoje obveze. Budući da smo i provjeru znanja morali provoditi na daljinu, koristili smo opciju EXAM.net za pismenu provjeru znanja. Na satu prije pismene provjere znanja pripremila sam za njih predtest na kojem su se učenici upoznali s načinom rada i izradom pismenog proizvoda. Naravno, i oni su bili vremenski ograničeni na 45 minuta, kao i na nastavi. Učenici su morali imati kameru usmjerenu tako da su u potpunosti vidljivi cijelo vrijeme pisanja testa. No moramo znati da je pred nama nekoliko koraka kada je riječ o vještini prepisivanja. Tako dobivene ocjene vjerojatno nisu realna slika njihovog znanja, ali u datoj situaciji to je bila jedna od mogućnosti. Usporedio sam rezultate ocjenjivanja na daljinu i pismenog ocjenjivanja u razredu, ali nisam uočio značajne razlike. Oni koji su već loše pisali na satu također su loše pisali i na daljinu. U tri slučaja sam sam učenicima posudio računalo kako bi na daljinu otpisali provjeru znanja. U prvom valu zatvaranja bili smo kod kuće od ožujka do lipnja. Tako da smo posljednju trećinu školske godine završili nastavom na daljinu. U školske klupe tijekom priprema za maturu vratili smo se tek s maturantima krajem svibnja. Strogo smo se pridržavali uputa NIJZ-a i Ministarstva obrazovanja kako bismo bez problema položili prvi put na maturi. S upravom škole uspjeli smo bez problema privesti školsku godinu kraju. U drugom valu zatvaranja dogovorili smo kao škola korištenje online učionice i ZOOM-a. Bili smo zatvoreni dobrih pet mjeseci. Sve sam nastavu sama vodila putem video konferencija na ZOOM-u. Dan ranije dobili su poziv za video konferenciju i sve upute za nastavu. I u tom smo razdoblju uspješno proveli svu nastavu na daljinu. U mjesecu ožujku, međutim, polako smo se vratili u školske klupe, naizmjenično po godinama. Oni razredi koji su bili kod kuće imali su nastavu na daljinu. Nastavu smo izvodili izravno iz učionica u školi. Izvođenje nastave kabinetskih vježbi posebnost je naše škole. Njega odraslih bolesnika i njega djece provodi se u normalnim uvjetima u posebnim učionicama i kabinetima za njegu. Kabineti su opremljeni na način da se studenti mogu podučavati svim sestrinskim intervencijama, uzimajući u obzir nastavni plan i program, godinu obrazovanja i predmet. Tijekom kabinetskih vježbi, u drugoj godini, provodila sam sestrinske intervencije donošenjem gradiva kući, te demonstrirala intervencije na nastavi. Pronašao sam odgovarajući video na YouTubeu i učenici su ga mogli gledati tijekom nastave, a kasnije i kod kuće. Kad smo, na primjer, učili previjanje rana, pitala sam učenike mogu li kupiti u apoteci set za previjanje. Svi učenici u obje skupine imali su pomagalo za rad sljedeći sat. Na papiru smo nacrtali ranu, jednu akutnu, drugu kroničnu. Pomagali smo si i s udžbenikom sa slikama rana. Također sam prikazao faze previjanja fotografijama iz kliničkog okruženja. Tijekom vježbi uspjeli smo obraditi sve zahvate koje smo kasnije objedinili u kabinetu. Istina je, međutim, da o učenicima ovisi koliko su motivirani za rad, koliko su vješti s rukama i koliko žele znati.

2.2.Provedba praktične nastave tijekom pandemije Covida 19

Praksa u kliničkom okruženju također je od velike važnosti za našu školu. Ovdje studenti dolaze u kontakt sa stvarnim pacijentom, radnom okolinom i upravo tu mogu iskoristiti znanja iz kabinetskih vježbi. U programu stručnog usavršavanja medicinskih sestara bili smo već dva puta u kliničkom okruženju prve godine tijekom prvog vala Covida 19 u mjesecu ožujku. U trenutku zatvaranja imali smo četiri školska sata vježbe na MS Teams-u uz video konferenciju svakog ponedjeljka. Za njih sam pripremio situacije učenja (Slika 3) za pacijenta iz područja gdje bi trebali imati praktičnu nastavu uživo u kliničkom okruženju.

Učna situacija 7 Praksa - gastroenterologija		Anita Bezjak
Ocena stanja pacijenta Bolnik Z. V., stara 65 let, je bila sprejet pred tednom dni na gatroenterološki oddelek UKC Maribor zaradi Tu žolčnih vodov. Pacientu so vstavili T dren v žolčevod. Zolč zbira in ga bo do operativnega posega moral piti s temnim pivom po navodilu zdravnika. Merimo količino. Je dobro prehranjen, nima apetita, ima žolčno dieto, dobiva dodatke za prehrano – Hepar Ensure 2x na dan. Stolica je sicer na dva dni, urinira brez težav. V bližini postelje ima urinsko steklenico. Je oslabel, utrujen, sicer pa potrebuje pomoč pri življenjskih aktivnostih. Skrbi ga kako bo z njegovim zdravjem, sicer pa je aktivno vključen v zdravljenje in izvajanje zdravstvene nege. Je komunikativen, izraža svoje potrebe, želje. Rad bere, rešuje križanke, nosi očala za branje.		
Vitalne funkcije TT= 36,6°C (aksilarno) P= 72 utripov/min D= 16 vdihov/min RR= 120/60 mmHg Pri zavesti, orientirana	Preiskave UZ trebuha KKS RTG abdomna Predpisana zdravila: Ciprobay 2 x 500mg. Tramal 3x1 caps. Emozul 40 mg zj.	
Antropometrične meritve TT= 68 kg TV= 1760 cm ITM = Izračunaj!		

Slika 3: Primjer situacije učenja (vlastiti izvor)

Moja grupa studenata dobila je situacije učenja iz Zdravstvene njege bolesnika s gastrointestinalnim bolestima. Istodobno su e-mailom dobili nastavnu dokumentaciju koju su također napisali na temelju situacije učenja. Tijekom videokonferencije objasnio sam situaciju učenja te smo zajedno razmišljali o provedbi intervencija, ako smo u kliničkom okruženju, pripremi pacijenta za preglede i primjeni terapije. Studenti su potom istražili i napisali dijagnozu bolesnika (definicija, znakovi bolesti, dijagnoza, liječenje i njega te dijagnoze), opisali jedan od pregleda i jednu od sestrinskih intervencija u životnim aktivnostima. Na kraju praktične nastave svaki učenik je dobio svoju situaciju učenja, napisao je dokument učenja i obranio dokument učenja. Dokumentacija učenja poslana je u datoteku na MS Teams. Zatim sam pregledao studijsku dokumentaciju i pripremio pitanja za obranu. Na obrani su bili prisutni svi studenti grupe i slušali su izlaganja svojih kolega. Na sličan način sam nastavu na daljinu izvodila na četvrtoj godini četvrtkom i petkom. Tijekom drugog vala Covida 19 izvodila sam praktičnu nastavu s grupama studenata četvrte godine na kliničkom odjelu do drugog zatvaranja u listopadu 2020. godine, već u novoj školskoj godini. Izvođenje praktične nastave bio je pravi izazov. Ispred ustanove sam se svako jutro praktične nastave sastajala sa studentima, mjerila im tjelesnu temperaturu i provjeravala da li su testirani na Covid 19. Podijelila sam im maske FFP 3, a zatim su otišli u garderobu. Na bolničkom odjelu morali smo se pridržavati točnih uputa zbog pandemije jer je bila hitna situacija. Sestrinske intervencije provodile su se u osobnoj zaštitnoj opremi. Što je značilo da prije ulaska u bolničku sobu morate dezinficirati ruke, obući zaštitnu kutu, staviti naočale, kapu i štitnik, ponovno dezinficirati ruke i staviti zaštitne rukavice. Posao nije bio lak, jer smo na odjelu bili crveni (pacijent je bio pozitivan na Covid 19) i sivi (postojala je sumnja na infekciju Covidom 19 i čekao se PCR test). Studenti koji su izvodili praktičnu nastavu na odjelu brzo su se uključili u hitne situacije, odlično

su provodili njegu pacijenata i shvatili važnost zaštite sebe i drugih. Pred jesenske praznike ponovno su zatvorene škole i opet se nastavilo na daljinu. Tako da smo praktičnu nastavu izvodili putem ZOOM aplikacije uz video konferencije. Metoda rada bila je ista kao i kod prvog zatvaranja. Kriza COVID-19 stvorila je priliku za razmišljanje o novim načinima poučavanja i učenja u medicinskom obrazovanju. Čak i nakon pandemije, online obrazovanje bit će važan dio pružanja zdravstvene zaštite. Profesionalni edukatori moraju učiti iz iskustva i njegovati kompetenciju s tehnologijom za buduće potrebe učenja. Škole bi trebale ojačati tehničku infrastrukturu, promicati tekuće razvojne programe škola i podržati one učenike koji nemaju pristup digitalnoj tehnologiji [6]. Važnost online obrazovanja u ocjenjivanju ishoda učenja različitim sredstvima ključna je za uspješan akademski napredak i nastavnika i učenika.

3. Zaključak

Pandemija izazvana Covidom 19 bila je veliki izazov za sve nas koji radimo u odgojno-obrazovnom procesu. Od danas do sutra morali smo prihvatiti inovacije, informatički se opismeniti, upotrijebiti sve svoje vještine i znanja da bismo mogli izvoditi obrazovanje na daljinu. U velikoj mjeri smo uspjeli i mi učitelji, učenici i roditelji bili smo zadovoljni. U učenju na daljinu, posebno u stručnom obrazovanju, važno je obrazovati i podučavati učenike za važna zanimanja, zanimanje medicinske sestre i medicinskog tehničara. Svjesni smo da je osobni kontakt pri nastavi u ordinaciji od velike važnosti ako želimo da i u kliničkom okruženju pacijenta možemo holistički tretirati.

4. Literatura

- [1.] Alomyan H, Green D. Learning theories: implications for online learning design. Proceedings of the 2019 3rd International Conference on E-Society, E-Education and E-Technology. 2019:126–130
- [2.] Hau, H.M., Weitz, J. & Bork, U. (2020). Impact of the COVID-19 Pandemic on Student and Resident Teaching and Training in Surgical Oncology. Journal of Clinical Medicine, 9(11).
- [3.] O'Doherty D, Dromey M, Loughheed J, et al., 2018. Barriers and solutions to online learning in medical education – an integrative review. BMC Med Educ. ,18,p. 130.
- [4.] Powell, C. G., & Bodur, Y. (2019). Teachers' perceptions of an online professional development experience: Implications for a design and implementation framework. Teaching and Teacher Education, 77, pp. 19–30.
- [5.] Rajab, MH, Gazal AM, Alkattan K. Challenges to online medical education during the COVID-19 pandemic. Cureus. 2020;12:e.
- [6.] Sadler, T. D., Friedrichsen, P., Zangori, L., & Ke, L. (2020). Technology-supported professional development for collaborative design of COVID-19 instructional materials. Journal of Technology and Teacher Education, 28(2), pp. 171–177.
- [7.] Sahu, P.K. et al, 2022. Best practices for effective implementation of online teaching and learning in medical and health professions education: during COVID-19 and beyond. AIMS Public Health, 9(2), pp. 278–292.

Stručni rad

PREVALENCIJA PUŠENJA MEĐU ADOLESCENTIMA

Anita Bezjak

Srednja zdravstvena i kozmetička škola Maribor

Sažetak

Pušenje je veliki socioekonomski, društveni i zdravstveni problem. Zbog posljedica pušenja u Sloveniji, prema statističkim podacima, svaki dan umre svaki 10 stanovnik, tako da u 10 godina od pušenja umre 36.000 stanovnika Slovenije. Problem je uglavnom u tome što tinejdžeri vrlo rano počinju pušiti, čak i prije 11. godine. Zabrinjavajuće je da se dobna granica spušta te da čak trinaest posto petnaestogodišnjaka puši. Unatoč činjenici da su adolescenti svjesni štetnih posljedica pušenja, to ih ne štiti od njih. Škola i vršnjaci imaju veliki utjecaj na početak pušenja kod adolescenata, jer je to jedan od najčešćih čimbenika koji potiču adolescente na pušenje. Rana prevencija važna je i prije desete godine života djeteta.

Ključne riječi: pušenje/prevalencija/adolescenti/posljedice/prevencija

1.Uvod

Na riječ pušenje mnogi samo sliježu ramenima, no ne shvaćamo da su mladi posebno ranjiva populacija. Prema statistikama NIJZ-a, 40% 15-godišnjaka u Sloveniji već puši (NIJZ, 2020.). Stoga s pravom zaključujemo da će tek ti adolescenti postati ovisni, da će dulje pušiti, pušiti sve više cigareta, te da će biti pušači i u odrasloj dobi. No, ne možemo zanemariti činjenicu da što je osoba mlađa kad počinje pušiti, to je veći rizik od razvoja određenih bolesti uzrokovanih pušenjem. To uključuje kardiovaskularne bolesti, rak pluća, rak debelog crijeva i rektuma (Nacionalni institut za javno zdravlje [4]).

2.Prevalencija pušenja među adolescentima

Naša statistika je zabrinjavajuća jer je 99% ljudi u dobi od 35 do 44 godine već pušilo u dobi od 25 godina ili mlađoj, a njih 63% prvi put je pušilo prije punoljetnosti. U dobi od 15 do 24 godine puši 24% pušača, a među 15-godišnjacima njih 7% počelo je pušiti s 11 godina, što znači da su počeli pušiti već u 5. razredu osnovne škole. A 13% petnaestogodišnjaka puši barem jednom tjedno [4]. Postoji mnogo razloga zašto tinejdžeri tako rano počinju pušiti i oni su međusobno povezani. Jedan od razloga zašto posežu za prvom cigaretom je društveni utjecaj i znatiželja. Promicanje duhanske industrije i reklamiranje duhanskih proizvoda također su važni uzroci pušenja [5]. Vjerojatno preuzimaju obrazac i ako im roditelji također puše [9]. Vičićeva [9]. navodi da djeca koja žive u obitelji u kojoj oba roditelja puše tijekom godine udahnu toliko dima cigareta kao da su sami popušili 60-150 cigareta. Djevojke posežu za cigaretama zbog vršnjačke podrške i odobravanja ovakvog ponašanja, neke zbog prkosa, društvenosti i mišljenja da pušenje utječe na održavanje tjelesne težine. Za dječake je to obično bijeg od svakodnevice, oslobađa ih od opterećenja uzrokovanih međuljudskim odnosima i školovanjem ili zbog niskog samopoštovanja [9]. Upozorenja i savjeti o štetnosti pušenja ne izazivaju interes i strah kod mladih. Opiru se svemu što je staro i dosadno ili što je zabranjeno. Kad mladi počnu pušiti, ne mogu ni znati da to s vremenom postaje ovisnost, te pogrešno misle da mogu prestati pušiti kad god žele. Što su mlađi, to će se teže riješiti ovisnosti o nikotinu. Nikotin, katran i drugi sastojci duhanskih proizvoda štetno djeluju na razvoj mozga i mogu dovesti do trajnih učinaka na mentalne sposobnosti adolescenata [5]. Kod mladih pušača pušenje je povezano sa smanjenom funkcijom pluća i štetnim djelovanjem na pluća. Često iskašljavaju sluz, a preosjetljive osobe mogu imati i otežano disanje, a koža im stari. Štetni procesi koji se javljaju kao posljedica pušenja u organizmu mladih dovode do kardiovaskularnih bolesti. Zbog posljedica pušenja u Sloveniji, prema statističkim podacima, svaki dan umre svaki 10 stanovnik, tako da u 10 godina od pušenja umre 36.000 stanovnika Slovenije [6]. S ranom prevencijom važno je započeti prije 10. godine, odnosno već u osnovnoj školi. Nacionalni zavod za javno zdravstvo u potpunosti podržava prijedlog novog zakona za smanjenje uporabe duhanskih i srodnih proizvoda. Okruženje koje potiče zdrave izbore (zabrana pušenja) može se postići samo cjelovitim programom mjera i dosljednom provedbom zakona. U takvom okruženju dodajemo što manje poticaja za pušenje, odnosno što manje prodajnih mjesta duhanskih proizvoda, bez reklamiranja duhanskih proizvoda, prodajnih mjesta na kojima je zabranjena prodaja duhanskih proizvoda adolescentima i gdje je razina usklađenosti sa zakonodavstvom je visoka [7].

2.1.Studije koje potvrđuju naše statistike

U istraživanju provedenom u Turskoj, u privatnom sveučilišnom centru, utvrđeno je znanje studenata o ovisnosti o pušenju i izloženosti pušača posljedicama pušenja. U anketi je sudjelovalo 358 studenata koji su u cijelosti odgovorili na anketu, od čega 152 studenta (42,4%) muškaraca, 206 (57,6%) žena. Prosječna dob bila je 18 godina. Na pitanje o ovisnosti o pušenju, 84 učenika (23,5%) su aktivni pušači. Pušilo je pa prestalo pušiti 14 učenika (3,9%), 260 učenika (72,6%) nikada nije pušilo. Najčešći razlog za početak pušenja bila je znatiželja (39%), a drugi razlog bio je utjecaj vršnjaka koji puše (30,6%). U istraživanju su došli do sljedećeg zaključka, a to je da sve više mladih počinje pušiti u sve ranijim godinama i probleme te opake ovisnosti nosi u kasnijim godinama života. Istraživači su mišljenja da se protiv postupaka i uvjeta koji potiču pušenje treba odlučno boriti. I država i društvo trebaju poticati mlade ljude da se uz pomoć raznih preventivnih programa i pristupa institucijama podrške riješe ove opake ovisnosti [1].

Narain, et al [3]. primjećuje da je uporaba duhana vodeći uzrok smrti koji se može spriječiti u zemljama u razvoju. Upotreba duhana je ozbiljan zdravstveni problem u svijetu. U Indiji je gotovo 1 od 10 mladih u dobnoj skupini od 13 do 15 godina ikada pušio cigarete, a gotovo polovica njih izjavila je da je počela pušiti prije 10. godine. Rana faza inicijative naglašava hitnu potrebu interveniranja i zaštite mladih od pušenja. U studiji su procijenili prevalenciju navika pušenja među školskom djecom, odredili dob početka pušenja te navike i usporedili dob početka pušenja među učenicima u dobi od 11 do 19 godina. Utvrdili su da je prije 11 godina duhan pušilo 70 posto dječaka i 80 posto djevojčica do 15 godina. Većina smrtnih slučajeva povezanih s pušenjem događa se u zemljama u razvoju, gdje problem duhana poprima alarmantne razmjere. Slične studije koje su provedene otkrile su da u Sjedinjenim Američkim Državama dječaci počinju koristiti duhan s 12, a djevojčice s 13 godina, dok u južnoafričkim adolescentima dječaci i djevojčice počinju koristiti duhan s 15 ili 16 godina. Istraživači su naglasili provođenje sličnih studija kako bi se izgradila sveobuhvatna baza podataka za buduće odluke protiv duhanske industrije [3]. U članku se zaključuje da mnogi međusobno povezani socio-demografski, bihevioralni, društveni čimbenici, faktori osobnosti, biološki i genetski čimbenici utječu na pušenje u adolescenciji. Ti čimbenici utječu na pušenje u adolescentnom razdoblju sinergistički, a ne pojedinačno. Dob, spol, socioekonomski status, fiziološki odgovori, genetski utjecaji i drugi čimbenici vezani uz karakteristike adolescentnog razdoblja najvažniji su čimbenici koji utječu na pojavu pušenja kod pojedinca. Učestalost pušenja raste s godinama. Poznavanje štetnosti pušenja ne štiti mlade od pušenja. Rezultati istraživanja pokazuju da je pušenje kod adolescenata usko povezano sa sklonošću traženja novih podražaja, impulzivnošću i rizičnim ponašanjem. Također je važno naglasiti da adolescenti koji su probali pušiti imaju niže samopoštovanje u odnosu na one koji nikada nisu pušili. Škola ima veliki utjecaj na početak pušenja kod adolescenata. U školama s labavijim pravilima o pušenju i manjim angažmanom profesora, više je pušača među mladima. Utjecaj vršnjaka jedan je od najčešćih čimbenika kod tinejdžera koji počinju pušiti. Učinkovite mjere kontrole duhana uključuju povećanje cijena duhanskih proizvoda, zabranu promocije i reklamiranja samo tih proizvoda te informiranje i podizanje svijesti o duhanskim proizvodima. Kombinacije svih ovih mjera pokazale su se najučinkovitijima. Zaštitni čimbenici koji sprječavaju i smanjuju pušenje su: zdrav način života, tjelesna aktivnost, dobro psihičko zdravlje i prevalencija pušenja. Ako želimo da preventivni programi i mjere protiv pušenja budu učinkoviti, moramo uzeti u obzir čimbenike koji utječu na pušenje kod adolescenata [2]. Patton & Temmerman [8].u sustavnom preglednom članku utvrdio da su među intervencijama u vezi s pušenjem/duhanom preventivni programi u školama i intenzivne obiteljske intervencije, koje se obično bave funkcioniranjem obitelji, učinkovite u smanjenju pušenja. Kampanje u masovnim medijima također su učinkovite s obzirom na to da su bile razumno intenzivne tijekom dugih vremenskih razdoblja.

3.Zaključak

Konzumacija duhana i duhanskih proizvoda predstavlja ozbiljan javnozdravstveni problem na globalnoj razini u populaciji adolescenata, koji učvršćuju svoje navike i nastavljaju redovito koristiti duhan. Pregledom literature nalazimo da adolescenti počinju pušiti prije 10. godine života. Smatramo da ima smisla provoditi aktivnosti i programe prevencije pušenja u osnovnim i srednjim školama. Uspješna provedba ovakvog programa zahtijeva financijsku potporu i angažman: domova zdravlja, dispanzera za školsku djecu i mladež, centra za promicanje zdravlja, učitelja i školskih psihologa te medija. Čak i u budućnosti ima smisla provoditi slična istraživanja o korištenju duhana i identificirati čimbenike rizika koji dovode do uporabe duhana među adolescentima i zaštitne čimbenike koji će pomoći u smanjenju uporabe duhana među adolescentima.

4.Literatura

- [1.]İçmeli, Ö. S., Türker, H., Gündoğuş, B., Çiftci M., Aktürk, Ü. A., 2016. Behaviours and opinions of adolescent students on smoking. *Tuberk Toraks*; 64(3), pp. 217-222.
- [2.]Koprivnikar, H., 2011. Dejavniki, ki vplivajo na kajenje mladostnikov. *Zdravstveni vestnik*; 80, pp. 499–505.
- [3.]Narain, R., Sardana, S., Gupta , S. & Sehgal, A., 2011. Age at initiation & prevalence of tobacco use among school children in Noida, India: a cross-sectional questionnaire based survey. *The Indian journal of medical research*, 133(3), pp. 300 - 307.
- [4.]NIJZ, 2020a,b [Online] Available at: <https://www.nijz.si/sl/podrocja-dela/moj-zivljenjski-slog/kajenje> [Available 15.12.2020]
- [5.]NIJZ, 2020c,d [Online] Available at: <https://www.nijz.si/sl/podatki/kazalniki-zdravja> [Available 27.12.2022]
- [6.]NIJZ,2020e [Online] Available at: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacijedatoteke/priprava_programov_pz_junij_2017_zadnja.pdf [Available 27.12.2022]
- [7.]NIJZ,2020f [Online] Available at: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacijedatoteke/priprava_programov_pz_junij_2017_zadnja.pdf / [Available 27.12.2022]
- [8.]Patton,G. & Temmerman, M., 2016. Evidence and evidence gaps in adolescent health. *Journal of Adolescent Health*, 59(4), pp.51-53.
- [9.]Vičič, M., 2011. Kajenje med mladimi. URL: <https://www.abczdravja.si/psihologija/kajenje-med-mladimi/>(1.4.2023.)

Stručni rad

SUKOBI

Anita Bezjak

Srednja zdravstvena i kozmetička škola Maribor

Sažetak

Sukobi su dio svakodnevnog života. S njima se redovito susrećemo na osobnoj razini iu radnom okruženju. Dugotrajni sukobi u radnom okruženju negativno utječu na psihičko i tjelesno zdravlje pojedinca. Ruše dobre međusobne odnose i smanjuju kvalitetu rada. Stoga sukobe ne treba ignorirati ili rješavati na način da ih se izbjegne. Moramo otvoreno razgovarati o sukobu i pronaći dugoročna rješenja. Utvrdili smo da se sukob definira kao proturječno mišljenje između pojedinaca ili šire skupine ljudi. Razlikujemo unutarnje i međuljudske sukobe. Do sukoba najčešće dolazi zbog nedovoljne informiranosti, različitih stavova i ciljeva, osobnih karakteristika i vrijednosti pojedinca. Usporedbom literature došli smo do zaključka da su konflikti u sestrinstvu neizbježna pojava. Najčešće se javljaju zbog hijerarhije na poslu, podjele rada, teškog rada, niske plaće, nedostatka kadra i organizacije rada. Konflikti u sestrinstvu negativno utječu na zaposlenike. Oni mogu dovesti do mentalnih i psihosomatskih problema i uzrokovati izostanak s posla. Lošija je i kvaliteta rada. Sukob može imati i pozitivne posljedice kada nam nudi rješenja i nove uvide.

Ključne riječi: sukob, vrste sukoba, sestrinstvo, medicinska sestra, radna okolina

1.Uvod

U članku ćemo prikazati što je sukob, koje vrste sukoba poznajemo, uzroke njihovog nastanka. Također ćemo definirati konflikte u radnom okruženju, odnosno u sestrinstvu. Budući da praktičnu nastavu izvodim u kliničkom okruženju, vjerujem da na nju utječu brojni čimbenici koji se međusobno isprepliću. Iz iskustva iz prakse mogu reći da do sukoba najčešće dolazi zbog međusobnih odnosa zaposlenika, organizacije rada, pomanjkanja osoblja u njezi, prezaposlenosti i izgaranja zaposlenika, hijerarhije u odnosu medicinske sestre i liječnika te raznih karakternih osobina zaposlenika. U posljednje vrijeme primjećujemo i problem odlaska starijih medicinskih sestara u mirovinu te dolazak mladog, neiskusnog kadra koji zbog nedostatka kadra ne dobiva adekvatno uvođenje u posao. Istodobno, izražava se nezadovoljstvo i nerazumijevanje zbog kompetencija u sestrinstvu, jer su srednjim medicinskim sestrama oduzete kompetencije za poslove koje su dotad obavljale dugi niz godina. Rad u sestrinstvu sve je zahtjevniji. Kako se očekivani životni vijek produljuje, raste gerijatrijska populacija pacijenata kojima je potrebna zahtjevna medicinska skrb. Sestrinska profesija se razvija. Sve je više i novih smjernica za rad, standarda, kliničkih putova, sestrinske dokumentacije koja se mora redovito ispunjavati. Istovremeno nema dovoljno medicinskih sestara, jer se zna dogoditi da se nitko ne javi na oglas. Svi ti čimbenici dovode do nezadovoljstva i sukoba na radnom mjestu. U posljednje vrijeme svjedoci smo i odlaska znatnog broja medicinskih sestara i liječnika sa svojih redovnih poslova u inozemstvo ili na bolje poslove. Zbog toga je zdravstveni sustav preopterećen, čekanja se produljuju, a kvaliteta skrbi za pacijente opada. Zato je velika odgovornost nastavnika praktične nastave uvjeriti ove mlade ljude da stručni rad s pacijentima nije samo profesija nego i poslanje.

2.Definicija sukoba

Prema SSKJ, "konflikt" je definiran kao psihičko stanje bespomoćnosti zbog sukobljenih sklonosti; kontrast, napetost. U nastavku rječnik navodi da sukobi mogu biti moralni, sukobi između nemoći i želje, duševni sukobi, dramski sukobi [16]. Po definiciji, sukob je suprotstavljanje različitih mišljenja, potreba, interesa, djelovanja. Obično ih pripisujemo posljedicama loše komunikacije, ometajućim čimbenicima u komunikaciji, proživljavanju neugodnih osjećaja, tjeskobe i nemoći. Budući da sama riječ „sukob“ već ima negativnu konotaciju, radije ih izbjegavamo, negiramo ili čak potiskujemo [15]. Bilban [1] kaže da tamo gdje postoje nesređeni odnosi u kolektivima, među zaposlenicima vlada zbunjenost, strah i loša komunikacija, što je dobar uvjet za nastanak sukoba. Autori Iršič [4] objašnjavaju da je konflikt situacija kada dva ili više sustava unutar istog sustava ne funkcioniraju optimalno zbog neusklađenosti sustava. Prenesemo li to na razinu međuljudskih odnosa, to znači da je međuljudski konflikt situacija u kojoj dvije ili više osoba unutar određene skupine zbog svoje nekompatibilnosti ne funkcioniraju optimalno na određenom području. U širem smislu, sukob je svaki susret neusklađenih čimbenika, sukob neusklađenosti ili čak nesklada. Sustav ne funkcionira optimalno zbog neusklađenosti na ovaj ili onaj način. Tjera osobu koja se nađe u tom stanju da reagira i zahtijeva promjene. Sukob stoga predstavlja opasnost, ali je ujedno i prilika za razvoj pojedinaca, odnosa i zajednica. Njime sudionici u sukobu mogu stvarati ili uništavati [5]. Sukob izaziva napetost i bol i tjera nas na djelovanje. Stoga je potrebno na njega odgovoriti [4].

U zdravstvu, posebice u sestrinstvu, kvalitetni međuljudski odnosi ključ su uspjeha u radu. Na dobrobit, zdravlje i posljedično zadovoljstvo poslom značajno utječu odnosi na radnom mjestu koje medicinske sestre ostvaruju. Ako postoje dobri međuljudski odnosi među zaposlenicima, oni doprinose smanjenju stresa, izvor su radosti i zadovoljstva te omogućuju veću učinkovitost. Konflikt je neizbježan dio međuljudskih odnosa, zbog čega se često javlja među zaposlenicima u svakoj radnoj organizaciji [16]. Konflikti mogu imati pozitivan ili negativan učinak. Za dobre međuljudske odnose važno je na vrijeme uočiti sukobe, pronaći njihov uzrok i pokušati ih povoljno riješiti ili otkloniti [16].

2.1.Vrste, uzroci i posljedice sukoba

Autor Možina i dr. [11] ističu razloge zbog kojih dolazi do sukoba; najčešće su to dvosmislene informacije o načinu obavljanja posla, neadekvatne informacije o ciljevima koje je potrebno postići, neizvjesnost o posljedicama mjera koje utječu na ponašanje zaposlenika, npr. premještaj, otkaz, nagrađivanje, napredovanje i drugi. Iršič [4] sukobe dijeli prema stupnju sukoba, iskrenosti sukoba, aktivnosti sukoba, pozadini sukoba i razini sukoba. Kad je riječ o razini sukoba, definira tri razine i navodi da je svaku razinu teže riješiti. U okviru otvorenosti sukoba kaže da se samo on može potisnuti, prikriti ili otkriti. U pozadini sukoba može biti samostalan, ali može proizaći iz dubljih interesa ili se čak može prenijeti. Razina sukoba definira sukob kao spor, podzemni sukob, duboko ukorijenjen sukob ili prijenos iz prošlosti, koji naziva nasljeđem prošlosti. Istovremeno dijeli sukobe na unutarnje, međuljudske i međugrupne. Unutarnji sukob je sukob pojedinca, koji psihologija definira kao sukob dvostrukog pristupa, sukob dvostrukog izbjegavanja i sukob pristupa-izbjegavanja. On opisuje sukob dvojne privlačnosti kao situaciju u kojoj nas privlače dvije međusobno isključive stvari. Konflikt dvostrukog izbjegavanja je situacija u kojoj smo uhvaćeni između dvije stvari koje nas odbijaju. Konflikt približavanja i izbjegavanja opisuje se kao situacija u kojoj nas određena stvar istovremeno privlači i odbija [4]. Nastanak konflikata u radnom okruženju najčešće je vezan uz uloge u određenom radnom okruženju. Tako razlikujemo sukobe zbog uloge komunikatora, između uloga komunikatora, sukobe između samih uloga te sukobe između osobe i uloge [11]. Iršič [5] navodi da se zbog nekonzistentnosti javljaju različiti sukobi, kao što su nedosljednost informacija, nekonzistentnost znanja, nekonzistentnost značenja riječi i pojmova, nekonzistentnost svrhe poruke, nekonzistentnost ciljeva i interesa, pozicija ili stajališta, neusklađenost informacija, neusklađenost znanja, neusklađenost značenja riječi i pojmova, nekonzistentnost aspekata i stajališta, interesa, želja i želja, očekivanja, ideja, uvjerenja, vrijednosti, načina djelovanja i navika. Posljedice sukoba mogu biti pozitivne i negativne. Crawley & Graham [3] definiraju sukob kao pozitivnu značajku čak i kada donosi nova otkrića, nudi nam rješenja, daje motivaciju za nove ideje, smanjuje ili uklanja ljutnju, povećava usmjerenost prema zajedničkim ciljevima i potiče preispitivanje date situacije. Iršič [4] definira negativne posljedice konflikata te kaže da one otežavaju komunikaciju, pogoršavaju međuljudske odnose, izazivaju agresivan odgovor, čak i nasilje i psihičke poremećaje, kao i poremećaje optimalne interakcije između sudionika u sukobu.

2.2.Konflikti u sestrinstvu

Do sukoba na radnom mjestu dolazi s osobama s kojima surađujemo u procesu rada. U procesu rada definiran je status pojedinog radnika koji se izražava u autoritetu pojedinca, u međusobnim odnosima i povezanosti kolega. Izražena je i snaga u timu. Potrebno je posjedovati različita znanja i vještine u međuljudskoj komunikaciji, tehnikama pregovaranja među zaposlenicima i uspješnom upravljanju konfliktima. Strategije kojima se koristimo u upravljanju sukobima na radnom mjestu mogu odgovarati individualnim potrebama zaposlenika kako bi se osigurala veća učinkovitost [10]. Rozman [13] navodi da sukobi na radnom mjestu također dovode do različitih interpretacija pojedinih uloga u radnoj organizaciji. To otežava dobru međusobnu suradnju i dovodi do nesporazuma koji dovode do sukoba. Zaposlenici su u radnom okruženju u slučajnim odnosima, gdje se mogu stalno prilagođavati ako žele uspješno surađivati. Sukobe dijelimo prema trajanju sukoba, obliku, uključenim osobama i učinku sukoba. Također ih dijelimo na sukobe koji su vezani samo za pojedince, ali se mogu izraziti i kao sukobi između grupe zaposlenika i pojedinca ili sukobi vezani samo za grupe [14]. Rad u sestrinstvu zahtijeva multidisciplinarnu suradnju sa zaposlenicima na više razina. U jednoj medicinskoj ustanovi, koja je tako velika i složena organizacija, često dolazi do sukoba zbog same prirode posla koji se ne mogu izbjeći. Konflikti u sestrinstvu predstavljaju problem jer negativno utječu na cijeli tim i utječu na brigu o pacijentima [17]. Jerng i suradnici [7] u svom su istraživanju otkrili da se sukobi na radnom mjestu ne događaju samo zbog radnih zadataka, već međuljudski odnosi igraju važnu ulogu. Medicinske sestre su najviše istaknule odnos sestre i liječnika. Njihov sukob bio je vezan za neki događaj. U zdravstvenim ustanovama medicinske sestre i liječnici surađuju u obavljanju svog posla. Uspjeh njihove suradnje ovisi o hijerarhiji unutar tima, statusu i obrazovanju članova tima. Medicinske sestre svoj posao obavljaju po nalogu liječnika, zbog čega uvijek postoji napetost u odnosu između sestre i liječnika.

Posljedično, to je tako jer liječnici ne žele izgubiti autoritet i određene poslove koje bi mogle preuzeti medicinske sestre [8]. Klemenc [9] navodi da se uzroci sukoba u zdravstvenim ustanovama prvenstveno očituju u neadekvatnoj organizaciji procesa rada, nedostatku znanja u upravljanju i neadekvatnoj komunikaciji među profesionalnim skupinama. Oblak i Skela-Savič [13] među uzroke sukoba u sestrinstvu dodaju funkcioniranje različitih profesija i podjelu odgovornosti. Ovdje su važni i ciljevi pojedinaca i profesionalnih skupina u liječenju bolesnika te hijerarhija u radu.

2.3. Utjecaj sukoba na radni proces

Jakšič [6] navodi da stalni sukobi na radnom mjestu uzrokuju stres, nezadovoljstvo i napetosti u međusobnim odnosima. Konflikti imaju pozitivne posljedice kada potiču razvoj zaposlenika. Ozbiljniji sukobi mogu dovesti do raspada sustava i razaranja organizacije. Autorica Coxova [2] provela je istraživanje u kojem je utvrdila da sukobi negativno utječu na timski rad. Također negativno utječu na zadovoljstvo zaposlenika i uzrokuju psihosomatske probleme. Posljedice se očituju na osobnoj i organizacijskoj razini. Zaposlenici mogu razviti mentalne i psihosomatske bolesti. Često se javlja umor, loše raspoloženje, a ponekad zaposlenici znaju čak i agresivno reagirati. Ima i izostanaka s radnog mjesta. Na organizacijskoj razini posljedice sukoba manifestiraju se kao smanjena učinkovitost odjela i mogu dovesti do pogrešnih odluka.

3. Zaključak

Sukobi su dio našeg svakodnevnog života. Prisutni su u našim osobnim životima i u radnom okruženju. Javljaju se između pojedinaca ili šire skupine ljudi u različitim okruženjima. Sukob nastaje zbog oprečnih mišljenja među pojedincima, pri čemu nitko ne odstupa od svog mišljenja. Dolazi do sukoba koji sprječava normalan rad. Poznajemo nekoliko vrsta sukoba, a to su unutarnji sukob, kada pojedinac ratuje sam sa sobom, te međuljudski i međugrupni sukob. Nekoliko čimbenika dovodi do njegovog nastanka. Na njegovo formiranje utječu osobine ličnosti, vrijednosti i stavovi pojedinca, različiti ciljevi i želje, neadekvatna komunikacija. Konflikti se također svakodnevno javljaju u radnom okruženju i onemogućuju kvalitetan rad. U sestrinstvu dolazi do sukoba zbog preopterećenosti zdravstvenog sustava, nedostatka zdravstvenih radnika, neadekvatne organizacije rada, neadekvatne kadrovske popunjenosti, izgaranja na radnom mjestu i hijerarhije na poslu. Zbog toga na poslu dolazi do svakodnevnih nesuglasica i razmirica koje uzrokuju nezadovoljstvo i zdravstvene probleme zaposlenika te pad motivacije za rad. Onemogućuje se normalan tijek rada, javljaju se greške i zabune, a posljedice osjećaju i pacijenti.

4. Literatura

- [1.] Bilban, M., 2014. Kako prepoznati stres v delovnem okolju. In: J. Pegan Stemberger, ed. Coaching za več zdravja in dobrega počutja zaposlenih: zbornik prispevkov 5. konference kariernih coachev, 30. maj 2014. Ljubljana: Glotta Nova, pp. 14-25.
- [2.] Cox, KB., 2003. The effects of intrapersonal, intragroup and intergroup conflict on team performance effectiveness and work satisfaction. *Nurs Adm Q.* 27(2), 153-63.
- [3.] Crawley, J. & Graham K., 2012. Mediacija za menedžerje: razreševanje konfliktov in ponovna zgraditev odnosov na delovnem mestu. Ljubljana: Zavod Rakmo.
- [4.] Iršič, M., 2004. Umetnost obvladovanja konfliktov [Online] Available at: https://books.google.si/books?id=lvOpWghX5W4C&pg=PA66&lpg=PA66&dq=definicija+konflikta&source=bl&ots=yOhG1oLTTq&sig=tNBiKAO2xZ6_6y9xgCpvJi1V0p4&hl=sl&sa=X&ei=pH8tU9KINIXMygOx34GQCw#v=onepage&q=dejavniki&f=false [Available 14.4.2021]
- [5.] Iršič, M., 2005. Uvod v razreševanje konfliktov v medosebnih odnosih. Ljubljana: Zavod Rakmo, pp. 7-8.
- [6.] Jakšič, E., 2007. Doživljanje preobremenjenosti stresa na področju zdravstvene nege. In: B. Filej & P. Kersnič, eds. Zdravstvena in babiška nega- kakovostna, učinkovita in varna: zbornik predavanj, Ljubljana, 10.-11. maj 2007. Ljubljana: Zbornica zdravstvene nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 77-81.

- [7.]Jerng, J.S. et al., 2017. Workplace interpersonal conflicts among the healthcare workers: retrospective exploration from the institutional incident reporting system of a university-affiliated medical center. *PLoS One*, 12(2), p. e0171696
- [8.]Karjić, J., 2009. Interprofesionalni odnosi med medicinskimi sestrami in zdravniki. In: M. B, Božjak, ed. Zbornik predavanj Sekcije medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v hematologiji. Bled, 17.-18. april 2009. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije, Zveza medicinskih sester, babic, in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v hematologiji, pp.13-15.
- [9.]Klemenc, D., 2007. Medpoklicno sodelovanje v zdravstvenem timu med medicinskimi sestrami in zdravniki – priložnost za nenehno izboljševanje kakovosti. *Zdravniški vestnik*, 76(1), 55-59.
- [10.]Kristančič, A., 2002. Socializacija agresije. Ljubljana, AA Inserco, svetovalna družba.
- [11.]Možina, S., et al, 2002. Management – nova znanja za uspeh. Radovljica, Didakta.
- [12.]Oblak, T. & Skela-Savič, B. 2018. Medpoklicno nasilje v operativni dejavnosti. *Obzornik zdravstvene nege*, 52(3), 186-200. <https://doi.org/10.14528/snr.2018.52.3.214>
- [13.]Rozman, R., 2005. Potek konflikta v dvosmernih organizacijskih procesih. *Konflikti v in med organizacijami*, 63-67.
- [14.]Rozman, R. & Kovač, J., 2012. Management, Ljubljana: GV založba.
- [15.]Saje, M., 2014. Reševanje konfliktov v medosebnih odnosih. In: DMSBZT NM. Medsebojni odnosi v zdravstveni negi zbornik prispevkov 6. dnevi Marije Tomšič, 23. januar 2014. Novo mesto: Tiskarna Littera, d.o.o., pp. 68-71.
- [16.]Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2020. [Online] Available at: <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=konflikt> [Available 12.4.2021]
- [17.]Zaid A., Hayat N. & Rami M. (2016). Conflict management style of Jordanian nurse managers and its relationship to staff nurses intent to stay. *Journal of nursing management*, 24, 137-14.

Stručni rad

ULOGA INTERNETA U PRIMJENI METODE CLIL – CONTENT LANGUAGE INTEGRATED LEARNING

lekt. Srećko Kecman, prof.
OŠ Majde Vrhovnik, Gregorčičeva 16, Ljubljana, Slovenija

Sažetak

Metoda CLIL - Content and Language Integrated Learning, koja je nastala u devedesetim godinama prošloga stoljeća, sve više uzima maha i u našem obrazovnom sistemu. Cilj metode je povezati podučavanje jezika sa podučavanjem drugih predmeta te tako motivirati učenike da šire svoja jezička znanja i na drugim područjima. Digitalizacija presudno utječe na razvoj misaonih procesa, posebice kod djece. Promjena životnog stila naše djece diktira promjenu primjene metoda učenja, gdje se moramo sve više oslanjati na audiovizuelne izvore i upotrebu digitalnog alata, kako bi što više približili nastavu potrebama i mogućnostima naših učenika te tako učinkovitije postigli ciljeve nastavnog programa. Internet je, dapače, neiscrpni izvor različitih sadržaja, koji nam u tome mogu pomoći. Uradak daje dva primjera integracije engleskog sa drugim predmetima u okviru podučavanja stranog jezika u osnovnoj školi. Prvi primjer govori o integraciji engleskog i povijesti u devetom razredu osnovne škole, obrađujući jednu od najstarijih reklama za automobil. Drugi primjer se odnosi na kombinaciju podučavanja engleskog i biologije u sedmom razredu, gdje je posebna pažnja posvijećena očuvanju životnog okoliša.

KLJUČNE RIJEČI: CLIL, osnovna škola, engleski, povijest, biologija, digitalizacija, internet

1.Uvod

Jednom je prilikom John Dewey, američki filozof, psiholog i reformator obrazovnog sustava, izjavio da "ako danas podučavamo kao što smo to činili jučer, lišit ćemo našu djecu sutrašnjice". Njegove riječi jednostavno znače da suvremena pedagogija mora ići u korak s vremenom, u neprestanoj potjeri za novim metodama, kako bi se prilagodila sve bržim promjenama modernoga društva. Jedna od takvih metoda je svakako CLIL – Content and Language Integrated Learning.

Svaki puta kad se usredsredimo na učenje shvatamo da istodobno usvajamo znanja iz različitih područja. Na primjer, na časovima kuhanja se pored pripreme hrane upoznajemo sa zakonima termodinamike, kemije i biologije. Tehnika integriranog podučavanja prisutna je sve od početaka civilizacije i, što se tiče podučavanja stranih jezika, taj pristup je formalizovan u Kanadi u šezdesetim godinama prošloga stoljeća. Razlog njenoga nastanka vjerojatno leži u rastućem uticaju globalizacije, a samim tim potrebi po znanju stranih jezika, što su promptno podržale školske vlasti, posebice u Europi. Sam termin CLIL je skovan sredinom devedesetih godina prošloga stoljeća od strane profesora Do Coyle i Davida Marsha. Profesorica Do Coyle tvrdi da je "temeljni princip CLIL integracija uporabe jezika u svrhu učenja te učenje jezika kroz proučavanje sadržaja"[1]. Profesorica Carmen Muñoz mišljenja je da nam CLIL pomaže prebroditi slabosti tradicionalnog podučavanja te omogućava relevantni input, koji daleko prelazi ograničenja podučavanja jezika. Kako profesorica Muñoz kaže, CLIL "motivira proces značenja jer je zanimljiv sam po sebi, s obzirom na to da je potreban za razumijevanje lekcije povijesti ili matematike, ili za izvođenje potrebnih aktivnosti na satu tjelesnog odgoja"[2]. Pomoću CLIL-a možemo dostići široki dijapazon ciljeva koji nam se postavljaju prilikom planiranja nastavnog procesa. CLIL je ušao i u nastavne programe brojnih slovenačkih škola. Nastavnici osnovnog i srednjeg obrazovanja uspostavili su istraživačku i praktičnu suradnju s različitim znanstvenim institucijama, kao što su pedagoški i umjetnički fakulteti Primorskog, Ljubljanskog i Mariborskog sveučilišta te Zavod za nacionalno školstvo Slovenije, da spomenemo samo neke. Metodika tehnike podrazumijeva da je potrebna suradnja učitelja sadržaja, odnosno onoga koji predaje određeni predmet, i učitelja jezika. Meni se ideja učinila još zanimljivijom budući da sam istovremeno učitelj povijesti i engleskog u osnovnoj školi. Početno eksperimentiranje s tom idejom pokazalo se iznimno učinkovitim i s vremenom je postalo sastavni dio mojih predavanja iz povijesti i engleskog jezika. Naravno, CLIL nije ograničen samo na engleski jezik. Ista metoda se može primijeniti i kod podučavanja francuskog, njemačkog, španskog, ruskog i svih drugih jezika. Jako važnu ulogu u edukaciji imaju danas audiovizualni izvori, kao što su filmovi, fotografije, animacije te trodimenzionalne digitalne rekonstrukcije. Doba digitalizacije je presudno utjecalo na razvoj misaonih procesa, posebice kod djece. Njihova psiha od ranog je djetinjstva pod uticajem audiovizualnih medija, tako da njihova predodžba o svijetu sve više temelji na onome što su vidjeli i čuli, a ne na onome što su pročitali ili su slušali od starijih. Zato se i nastava mora sve više oslanjati na audiovizualna sredstva, jer je to način na koji današnja djeca najlakše usvajaju znanja. Internet je nepresušan izvor nastavnog materijala, gdje je pohranjeno na milijune primjera, s kojima možemo nastavu učiniti zanimljivijom i privlačnijom. S obzirom da je velika većina podataka pohranjena na engleskom govornom području, eto prilike za integriranjem nastave engleskog i drugih predmeta.

2.Opis rada

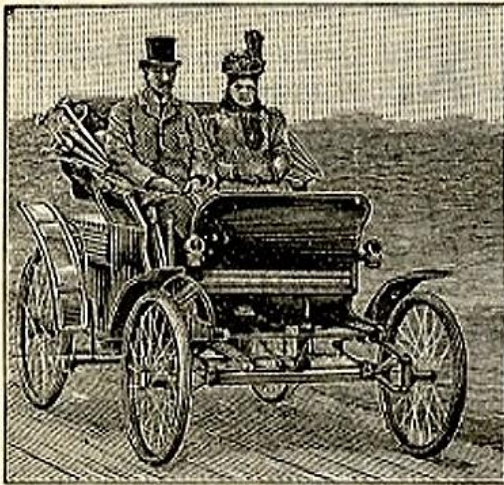
Sustavno pretraživanje interneta u potrazi za nastavnim sadržajima je svakako dorodošlo, no rijetko ćemo naći sadržaje, koji bi u potpunosti odgovarali ciljevima našeg vlastitog nacionalnog programa obrazovanja. Dapače, pri svakodnevnom nasumičnom pretraživanju interneta naletjet ćemo na mnoštvo tema koje bi nam potencijalno bile korisne u radu sa djecom. Ukoliko nam se slučajno pronađe članak, film, video, slika, interaktivna igra, učini korisnim pri nastavi, pohranimo ga i počnimo razmišljati kako ga pretvoriti u zanimljiv sadržaj, privlačan za naše učenike. Ujedno ćemo ga predstaviti svojim kolegama, koji podučavaju druge predmete, da bi izmijenili mišljenje i došli do najboljeg rješenja. Pritom ćemo uzeti u obzir nekoliko čimbenika, koji su bitni u procesu nastajanja nastavnog sadržaja. Najprije je tu predznanje jezika, odnosno nivo znanja učenika, kojima je sadržaj namijenjen. Nadalje, izbor teme mora biti u skladu sa nastavnim programom te uzrastom učenika. Treće, ne smijemo zaboraviti odgojnu komponentu, kako bi izabrana tema utjecala i na moralni napredak djeteta. Na kraju ne zaboravimo na motivaciju i izaberimo aktuelan i moderan oblik te sadržaj, kako bi učenike potakli, da aktivno sudjeluju u obrazovnom procesu. U nastavku ovog izlaganja vidjet ćemo jedan primjer integrirane nastave engleskog jezika i povijesti u devetom razredu te engleskog jezika i biologije u sedmom razredu osnovne škole.

3.Razrada

3.1.Prvi primjer

Povijest 20. stoljeća nije moguće pojmiti bez uvida u goleme promjene koje je donijela druga polovica 19. stoljeća. Ovdje mislimo na tehnološki i znanstveni napredak, nova gospodarska i politička kretanja, promjene u načinu života, kulturi i životnom standardu. Jedna od značajki tog vremena bio je, između ostalog, i izum automobila. Kako bi učenicima što više približio ovu temu, pripremio sam radni list temeljen na jednom od prvih oglasa za automobile objavljenom u SAD-u u srpnju 1898. Evo ga:

DISPENSE WITH A HORSE

and save the expense, care and anxiety of keeping it. To run a motor carriage costs about $\frac{1}{2}$ cent a mile.

THE WINTON MOTOR CARRIAGE

is the best vehicle of its kind that is made. It is handsomely, strongly and yet lightly constructed and elegantly finished. Easily managed. Speed from 3 to 20 miles an hour. The hydrocarbon motor is simple and powerful. No odor, no vibration. Suspension Wire Wheels. Pneumatic Tires. Ball Bearings. Send for Catalogue.

THE WINTON MOTOR CARRIAGE CO., Cleveland, Ohio.

Price \$1,000. No Agents.

Slika 1: Prva reklama za automobil.

Nakon početnog upoznavanja s tekstom, učenici rješavaju prvi zadatak:

I. How are horses and cars different in the advertisement? Complete the chart with at least three additional differences. See the example.

HORSE-DRAWN CARRIAGE	MOTOR CARRIAGE / CAR
- drawn by a horse	- powered by a hydrocarbon motor

Kao što se može vidjeti, ovo je zadatak identificiranja specifičnih kvaliteta i usporedbe. Od učenika se također može tražiti da otkriju podrijetlo riječi "auto".

Drugi zadatak bavi se specifičnim vokabularom, uglavnom vezanim za dijelove strojeva:

II. Glossary: Match. You may need to google some of the words to finish the task.

1. <u> i </u> agent	a) continuous shaking movement
2. <u> </u> anxiety	b) get rid of something
3. <u> </u> ball bearing	c) filled with air
4. <u> </u> carriage	d) four wheeled wagon pulled by horses
5. <u> </u> dispense	e) fear or nervousness
with <u> </u>	f) machine on wheels for transporting people or goods
6. <u> </u> hydrocarbon	

7. _____ odor	g) metal balls arranged in a ring to make a machine move
8. _____ pneumatic	more easily
9. _____ suspension	h) part of a vehicle to which wheels are connected
10. _____ vehicle	i) person who sells products from other companies
11. _____ vibration	j) petrol, gasoline
	k) a particular smell, usually unpleasant

Kod ovog zadatka dolazi do izražaja jedan od ciljeva ove metodologije, naime, da učenici moraju savladati određeni vokabularij da bi razumjeli sadržaj (*content-language obligatory objective*). Ova zanimljiva tema (reklama za auto) potaknut će učenike da sami potraže značenje riječi, te tako reše ovaj zadatak. Zato smo u uputama za rješavanje zadatka pozvali učenike da sami potraže značenje ovih riječi putem interneta. Slijedeći zadatak namijenjen je obnovi znanja imperativa. Ova relativno jednostavna gramatička struktura ima široku uporabu, za davanje instrukcija, sugestija, savjeta te direktnih ukaza.

III. Find two more examples of the Imperative in the advertisement. See the example.

1. *Dispense with a horse.*

2.

3.

Četvrti i zadnji zadatak namijenjen je praktičnoj aplikaciji usvojenog vokabularija i gramatičke strukture.

IV. Make a similar advertisement for an electric car. Compare it to a car with a gas engine.

Ovaj će zadatak potaknuti učenike da pokušaju razumjeti opseg trenutnih promjena koje je generirala četvrta industrijska revolucija, u odnosu na drugu industrijsku revoluciju iz druge polovice devetnaestog stoljeća. Zadatak se može raditi individualno ili grupno. Bez dvojbe će mnogi izabrati automobil hrvatskog konstruktora Mate Rimca. Radni list izgleda ovako:

JULY 1898: THE FIRST CAR ADVERTISEMENT

Read the text and do the following tasks.

DISPENSE WITH A HORSE

and save the expense, care and anxiety of keeping it. To run a motor carriage costs about $\frac{1}{4}$ cent a mile.

THE WINTON MOTOR CARRIAGE

is the best vehicle of its kind that is made. It is handsomely, strongly and yet lightly constructed and elegantly finished. Easily managed. Speed from 8 to 20 miles an hour. The hydrocarbon motor is simple and powerful. No odor, no vibration. Suspension Wire Wheels. Pneumatic Tires. Ball Bearings. $\$475$ Send for Catalogue.

Price \$1,000. No Agents.

THE WINTON MOTOR CARRIAGE CO., Cleveland, Ohio.

Source: <https://www.thedetroitbureau.com/2011/09/the-soft-sell-auto-advertising-turns-113/>

I. How are horses and cars different in the advertisement? Complete the chart with at least three additional differences. See the example.

HORSE-DRAWN CARRIAGE	MOTOR CARRIAGE / CAR
- drawn by a horse	- powered by a hydrocarbon motor

II. Glossary. Match. You may need to google some of the words to finish the task. See the example.

1. <u>i</u> agent	a) continuous shaking movement
2. <u> </u> anxiety	b) get rid of something
3. <u> </u> ball bearing	c) filled with air
4. <u> </u> carriage	d) four wheeled wagon pulled by horses
5. <u> </u> dispense with	e) fear or nervousness
6. <u> </u> hydrocarbon	f) machine on wheels for transporting people or goods
7. <u> </u> odor	g) metal balls arranged in a ring to make a machine move more easily
8. <u> </u> pneumatic	h) part of a vehicle to which wheels are connected
9. <u> </u> suspension	i) person who sells products from other companies
10. <u> </u> vehicle	j) petrol, gasoline
11. <u> </u> vibration	k) particular smell, usually unpleasant

III. Find two more examples of the Imperative in the advertisement. See the example.

1. Dispense with a horse.
2. _____
3. _____

IV. Make a similar advertisement for an electric car. Compare it to a car with a gas engine.

Slika 2: Radni list „Prva reklama za automobil, srpanj 1898“

3.2.Drugi primjer

Ovaj primjer povezuje engleski jezik i biologiju.

Složit ćemo se, izuzetno aktualna tema današnjice je zaštita životnoga okoliša, te joj je zato potrebno posvijetiti izuzetnu pozornost, posebice u edukaciji budućih naraštaja. Tako je nastala ova tema, koja se može obraditi s učenicima sedmog razreda osnovne škole. Na početku možemo učenicima pokazati sliku orangutana, velikog čovjekolikog majmuna. Kroz razgovor ćemo učenike dovesti do osnovnih informacija o toj ugroženoj vrsti, koja danas živi u prašumama Bornea i Sumatre:

1. Look at the picture. What do you see? Can you guess the topic of this lesson?

Slijedi prikaz kratkoga animiranoga filma, koji ćemo potražiti na slijedećoj internetnoj adresi:

<https://www.youtube.com/watch?v=zyOAKLC7fPc>

Slika 3: Snimka zaslona YouTube kanala: "There's a Rang Tan in my bedroom"

Drugi zadatak uključuje povezivanje pojmova odnosno provjeru razumijevanja sadržaja:

2. Insert the missing words from the list. There are four extra words.

<i>biscuits</i>	Rang-tan plays with _____, keeps borrowing
<i>chocolate</i>	a _____, destroys house _____, howls at
<i>forest</i>	a _____ and throws away _____.
<i>home</i>	
<i>mother</i>	Humans destroyed _____, took away rang-tan's
<i>plants</i>	_____, and burned the _____.
<i>sea</i>	
<i>shampoo</i>	I know what to do. I will fight to save rang-tan's _____,
<i>shoe</i>	and share his _____.
<i>song</i>	
<i>story</i>	
<i>teddies</i>	
<i>toys</i>	
<i>trees</i>	

U slijedećem će koraku učenici odgovarati na pitanja. Pritom ćemo video pustiti još jednom.

3. Watch the video again and answer the questions.

- Why is the orangutan in the girl's bedroom?
- What are humans doing in the orangutan's forest?
- Why is the orangutan howling at the bottle of shampoo?
- How can we fight for the orangutan's home?

U ovoj fazi ćemo se dotaći problematike zaštite prirodnoga okoliša i pritom potaći učenike, da sami izraze svoje mišljenje o zadatoj temi.

U zaključku ćemo pozvati učenike da sami formiraju svoje misli o ovome problemu i to pretoče u riječi:

4. Write a letter to people who are destroying the orangutan's forest.

Ova tema predočit će učenicima praktičan primjer direktnog utjecaja potrošačkih navika na životni okoliš životinjskih vrsta, koje mogu obitavati i tisućama kilometara daleko. Velike kozmetičke tvrtke potiču uništavanje tropskih šuma u cilju uzgoja palminog drveta, iz kojeg dobivaju ulje (palm oil), kao osnovu mnogih kozmetičkih preparata, u ovom slučaju šampona za pranje kose. Pritom ćemo ih potaknuti da postanu odgovorni potrošači, koji će provjeriti kako proizvod, koji namjeravaju kupiti, utiče na okoliš i time život drugih.

Radni list izgleda ovako:

Orangutan in a Bedroom

1. Look at the picture. What do you see? Can you guess the topic of this lesson?

Watch the video "A Rang-tan in my Bedroom":
<https://www.youtube.com/watch?v=zyOAKLC7fPc>

2. Insert the missing words from the list. There are four extra words.

biscuits
 chocolate
 forest
 home
 mother
 plants
 sea
 shampoo
 shoe
 song
 story
 teddies
 toys
 trees

Rang-tan plays with _____, keeps borrowing a _____,
 destroys house _____, howls at a _____ and throws away
 _____.

Humans destroyed _____, took away rang-tan's _____,
 and burned the _____.

I know what to do. I will fight to save rang-tan's _____, and share his
 _____.

3. Watch the video again and answer the questions.

- a) Why is the orangutan in the girl's bedroom?
- _____
- b) What are humans doing in the orangutan's forest?
- _____
- c) Why is the orangutan howling at the bottle of shampoo?
- _____
- d) How can we fight for the orangutan's home?

4. Write a letter to the people who are destroying the orangutan's forest.

Dear Sir or Madam,

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

4.Zaključak

Kao što se može vidjeti iz primjera, uz pomoć različitih digitalnih alata, povijesni i drugi izvori, pohranjeni na internetu, mogu se koristiti za motiviranje učenika da istovremeno proučavaju različite aspekte zadate teme na stranom jeziku. CLIL svakako osnažuje učitelje da se prilagode svakom cilju i metodi koju odluče primijeniti. Ista se tema može koristiti i obrađivati na brojne načine kako bi se zadovoljili ciljevi nastave, u skladu sa mogućnostima različitih skupina učenika, glede njihove dobi, podrijetla i stupnja obrazovanja. Kao što profesor Coyle objašnjava, "u konačnici, svaka vrsta obrazovanja vezana je za kvalitetu učenja"[3], cilj CLIL-a je podići podučavanje jezika na novu, višu, razinu. Dobro poznavanje materije koju podučavamo, vladanje digitalnom tehnologijom te, nadasve, kreativnost, ključne su komponente koje će nam kao suvremenom pedagogu omogućiti uspješan rad sa djecom. Za kraj ovog izlaganja, dodat ću da će dobar učitelj jezika uvijek naći način da potakne svoje učenike da vlastite ideje pretvore u vlastite riječi.

5.Literatura:

[1.] Citat 3:

Do Coyle: "What are the principles of CLIL?",
<https://www.youtube.com/watch?v=fS7VfRLOgnI>

(2. 5. 2023)

[2.] Citati 1 i 2:

Muñoz, Carmen : "Clil: some thoughts on its psycholinguistic principles", 01 Jan 2007-Revista Espanola De Linguistica Aplicada (Asociación Española de Lingüística Aplicada, AESLA)-Iss: 1, pp 17-26

Slike:

[1.] "The Soft Sell: Auto Advertising Turns 113", [The Soft Sell: Auto Advertising Turns 113 - The Detroit Bureau](#) (5. 2. 2023)

[2.] Autor.

[3.] "There's a Rang Tan in my bedroom",
<https://www.youtube.com/watch?v=zyOAKLC7fPc> (2. 5. 2023)

[4.] Autor

Stručni rad

Razvijanje govornog nastupa s elementima formativnog praćenja u 1. razredu osnovne škole

Tamara Biderman, mag. prof. raz. nastave
Osnovna škola Tone Okrogar Zagorje ob Savi

Sažetak

U radu je predstavljen i opisan model razvoja govornog nastupa s elementima formativnog praćenja, koji je proveden u 1. razredu osnovne škole. Radi se o modelu u kojem učenici u pet koraka samostalno uče kako se pripremiti za govorni nastup. Osim ciljeva učenja, razvijaju i druge važne kompetencije – kako osmisliti svoje učenje, kako razviti procese samostalnog učenja i odgovornosti za učenje, kako biti kritičan prema sebi i drugima i tražiti poboljšanja. Članak je namijenjen nastavnicima razredne nastave kao i nastavnicima slovenskog jezika na predmetnoj nastavi, koji mogu model uspješno uvesti na predmetnu razinu uz nekoliko nadogradnji i proširenja.

Ključne riječi: formativna pedagogija, jezična nastava slovenskog jezika, model učenja govornog nastupa

1.Uvod

Formativno praćenje može se definirati kao proces učenja, gdje postoji zajednički i konsenzualni pedagoški dijalog između nastavnika i učenika u procesu praćenja, kontrole i usmjeravanja razvoja učenja pojedinca u svrhu poboljšanja učinka učenja. Vrednovanje naučenog na kraju učenja trebalo bi biti što korektnije [1]. Pozornost u procesu učenja usmjerena je na tri ključna pitanja koja određuju: gdje se u procesu učenja nalazi učenik; kamo u procesu učenja učenik ide i što će učiniti kako bi postigao cilj [4]. Kroz formativno praćenje učenik osmišlja učenje te ga s učiteljem prilagođava i procjenjuje [2].

2.Model razvoja govornog nastupa

Model razvoja govornog nastupa proveden je u 1. razredu osnovne škole u okviru pet školskih sati krajem listopada. Prije početka provedbe ukratko sam učenicima predstavila model razvoja govornog nastupa kroz koji su samostalno i uspješno naučili govorni nastup. To su postigli razvojem i usvajanjem sljedećih ciljeva [3]:

- osmišljavanje vlastitog učenja,
- razvijanje procesa samostalnog učenja i odgovornosti za učenje,
- razvijanje sposobnosti vrednovanja govornog nastupa (razumljivost, prikladnost neverbalnih pratitelja govora),
- izražavanje vlastitih osjećaja prilikom govornog nastupa,
- razvijanje kritičkog razmišljanja i planiranje poboljšanja za govorni nastup.

Model se sastoji od pet aktivnosti:

- 1.razgovor o tome zašto učimo za govorni nastup,
- 2.vježba govora,
- 3.izvođenje govornih vježbi i izražavanje osjećaja,
- 4.vježba nastupanja,
- 5.izvedba govornog nastupa.

KORAKI DO USPEŠENGA GOVORNEGA NASTOPA

1. POGOVOR O TEM, ZAKAJ SE UČIMO NASTOPATI?

2. GOVORNA VAJA – UČENJE BESEDILA NA PAMET.

3. IZRAŽANJE OSJEĆAJA MED GOVORNO VAJO.

4. VAJA NASTOPANJA – UČENJE NASTOPANJA.

5. IZVEDBA GOVORNEGA NASTOPA

Slika 1: Model razvoja govornog nastupa

Pojedinačne aktivnosti provedene su korištenjem različitih oblika učenja (frontalni oblik učenja, individualni oblik učenja, grupni oblik učenja i rad u parovima) i metoda učenja (verbalno-tekstualna metoda, demonstrativno-ilustrativna metoda, iskustveno učenje i suradničko učenje). Plakat modela razvoja govornog nastupa stalno je visio na ploči i na vidljivom mjestu. Kad smo završili pojedinu aktivnost, označila sam je drvenom štipaljkom kako bi učenici mogli vidjeti što su već postigli i što još moraju postići. Svi ostali plakati koje smo izradili tijekom pojedinih aktivnosti također su bili izloženi na vidljivom mjestu.

2.1.Prva aktivnost: razgovor o tome zašto se pripremamo na govorni nastup

Učenici su u skupinama raspravljali o tome zašto uče govorni nastup. Tijekom razmjene mišljenja usmjerila sam ih da traže razloge koji proizlaze iz životnih situacija – gdje i kada su primijetili govorni nastup? Zašto su imali govorni nastup? O čemu su govorili? Kako su se ponašali pri tome? Skupine su razmijenile mišljenja i zajedno smo formirali razloge za učenje govornog nastupa. Razloge smo iznijeli tako da su ih učenici razumjeli i da su proizašli iz njihovog iskustvenog svijeta. Zajedno smo napravili plakat i objesili ga na ploču, gdje je ostao na vidljivom mjestu.

Slika 2: Plakat

2.2.Druga aktivnost: govorna vježba

Ključ uspješnog govornog nastupa je dobro poznavanje teksta (uvažavanje neverbalnih elemenata komunikacije slijedi u aktivnostima u nastavku), zbog toga sam odabrala jednostavan tekst koji se tematski nadovezuje na trenutno raspravljani sklop (tj. jesen). Učenici su podijeljeni u četiri skupine. U dvije skupine ulogu »učitelja« preuzeli su tzv. čitatelji. To su bili učenici koji su znali čitati. Tekst pjesme čitali su drugim učenicima i tako vodili proces učenja. Učenici su također imali mogućnost potpore u učenju teksta slušanjem. Mogli su birati između kartica na kojima je pjesma u cijelosti napisana riječima i kartica na kojima je pjesma napisana u obliku slikopisa.

Slika 3: Slikopis

Druge dvije skupine usmjeravala sam sa stručnom suradnicom u 1. razredu na isti način kao čitatelja u druge dvije skupine. Skupine su potražile prostor za učenje teksta u učionici, gdje god su htjele – za stolom, ispod stola, na podlozi. Iz opisa druge aktivnosti vidljivi su elementi diferencijacije i individualizacije. Učenici koji znaju čitati prilikom upisa u 1. razred preuzimaju ulogu učitelja u skupini, čitaju tekst pjesme drugima i vode proces učenja. Učenici koji su više vizualni tip nego slušni, tijekom

učenja mogu koristiti slikopis. Dogovorili smo se da učenici, koji imaju poteškoće s pamćenjem pjesme, vježbaju i imaju govorni nastup samo jedne kitice pjesme.

2.3. Treća aktivnost: izvedba govorne vježbe i izražavanje osjećaja

Govornu vježbu izveli su učenici pred pločom, njihov nastup sam snimila. Prije početka, ocijenili su se odgovorom na pitanje: »Što misliš kako uspješan/-a si bila u učenju pjesme?« Ocijenili su se trostupanjskom ljestvicom u obliku smješka. Kriteriji za uspješno pamćenje pjesme već su bili poznati učenicima, zato ih nismo posebno definirali. Učenici su nakon govorne vježbe izrazili svoje osjećaje, a zatim istaknuli što je bilo dobro i gdje su imali problema. Nakon toga su slijedile povratne informacije učenika i učiteljica. Povratnu informaciju su učenici izrekli u obliku pohvale. Ostalim učenicima kazali su što nije bilo najbolje i dali nekoliko prijedloga za poboljšanje.

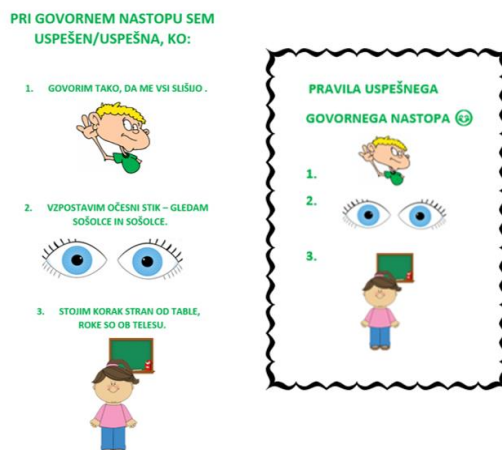

Slika 4: Osjećaji tijekom govorne vježbe i prijedlozi za poboljšanje učenja

Nakon govorne vježbe zajedno smo izradili plakat o osjećajima i plakat o prijedlozima za poboljšanje učenja. Objesila sam ih na vidljivo mjesto kao i sve prethodne plakate.

2.4. Četvrta aktivnost: vježba nastupa

Prije provođenja četvrte aktivnosti, pogledali smo plakat koji prikazuje model razvoja govornog nastupa. Razgovarali smo o tome što su već usvojili i što ih još čeka na putu do uspješnog govornog nastupa. Pogledali smo plakat o njihovim osjećajima i prijedlozima za poboljšanje učenja. Provedba četvrte aktivnosti započela je gledanjem videozapisa govornih vježbi. Razgovarali smo o tome što mogu pohvaliti u videu i što im smeta. Na temelju zapažanja izveli smo tri početna pravila za uspješan govorni nastup, temeljena na neverbalnim elementima komunikacije. To su: govorim tako da me svi mogu čuti; uspostavim kontakt očima – gledam ostale učenike; stojim jedan korak od ploče; ruke su uz tijelo. Imala sam unaprijed pripremljeni plakat s pravilima, nakon razgovora sam ga objesila na vidljivo mjesto. Slijedila je vježba nastupa. Učenike sam upozorila da je ključ uspješnog govornog nastupa dobro poznavanje teksta i neka sami odluče hoće li naučiti jednu ili dvije kitice pjesme. Ovisno o broju kitica, podijelili su se u skupine i odabrali mjesto za učenje. Kao potpora učenju, dobili su kartice s pravilima za uspješan govorni nastup.

Slika 5: Plakat i kartice – pravila za uspješan govorni nastup

2.5.Peta aktivnost: izvedba govornog nastupa

Posljednja aktivnost je izvedba govornog nastupa. Prije izvedbe odredili smo kriterije uspješnosti i podijelili ih u tri skupine:

- početnik (ne slijedi nikakva pravila),
- mali majstor (slijedi dva pravila),
- majstor govornog nastupa (poštuje sva pravila).

Imala sam unaprijed pripremljeni plakat s kriterijima, objesila sam ga na vidljivo mjesto.

Slika 6: Kriteriji uspješnosti

Za ocjenu govornog nastupa koristila sam semafor. Učenici su drvene štikaljke sa svojim imenima stavili na crvenu boju, što znači da su svi počeli kao početnici. Ključno je da steknu osjećaj da su svi početnici i imaju mogućnost napredovati do malog majstora ili majstora govornog nastupa.

Slika 7: Semafor za samoprocjenu

Nakon što smo odredili kriterije, učenici su pred pločom izveli govorni nastup. Govorne nastupe sam snimila. Nakon govornog nastupa, učenici su se ocijenili, a povratne informacije su dali učenici i učiteljice. Prilikom povratnih informacija usredotočili su se na pridržavanje pravila koja smo postavili. Razgovarali smo o njihovim osjećajima i prijedlozima za poboljšanje, ako je potrebno. Samoprocjenu i osjećaje tijekom govornog nastupa učenici i učiteljice označili su u tablici, koja se pohranjuje u osobnim mapama učenika. Sljedeći školski sat zajedno smo pogledali videozapis. S učenicima sam razgovarala o tome kako su bili uspješni u pridržavanju pravila, mogućnostima dodatnog vježbanja i napredovanju do osvajanja titule majstor govornog nastupa.

3. Zaključak

Kada sam počela s pripremama modela uspješnog govornog nastupa, proizlazila sam iz toga da učenicima osmislim njihovo učenje i da prevladaju strah koji imaju od govornog nastupa. Željela sam da učenici 1. razreda imaju osjećaj da mogu puno toga naučiti sami, bez pomoći roditelja, uz minimalnu pomoć učiteljica i uz veliku pomoć vršnjaka. Tijekom govornog nastupa, učenici su pokazali veliku samostalnost, bila sam iznenađena koliko se dobro mogu procijeniti, svjesni su svojih sposobnosti i sposobni su izraziti iskrenu pohvalu i kritiku svojim kolegama iz razreda. Svidio im se takav način rada, bili su uključeni u proces učenja i u ocjenjivanje. Model se može prenijeti u više razrede i na predmetnu razinu, gdje učenici mogu sami sastaviti govorni nastup u pisanom obliku. Zajedno s učiteljem razvijaju kriterije uspješnog pisanja, učenici međusobno ispravljaju tekst i uvažavaju druge neverbalne elemente govora.

4. Literatura

- [1.] Komljanc N. Vrednost povratne informacije v procesu ocenjevanja [dissertation]. Ljubljana: Filozofska fakulteta; 2004. 542 p.
- [2.] Komljanc N. Začetki formativnega spremljanja v slovenskem prostoru. Učiteljev glas. 2014; 1(Suppl 1):5-6.
- [3.] Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. [Internet]. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo; 2018 [cited 2019 Oct 18]. Available from: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf.
- [4.] Wiliam D. Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih. In: Dumont H, Istance D, Benavides F, editor. O naravi učenja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo; 2013. p. 123-146.

Stručni rad

ADOLESCENTI I KONZUMACIJA ALKOHOLA

Anita Bezjak

Srednja zdravstvena i kozmetička škola Maribor

Sažetak

Pretjerana konzumacija alkohola među mladima je međunarodni problem javnog zdravlja. Nekoliko je razloga za konzumaciju alkohola među mladima. Među njima su najčešći pristup alkoholu, rizično ponašanje u kućnom okruženju, školi i društvu. Tinejdžeri obično nisu svjesni posljedica konzumiranja alkohola. Istraživanja pokazuju da su tinejdžeri skloni riziku jer isprobavaju nešto novo, drugačije. U Sloveniji nalazimo da mladi počinju piti alkohol vrlo rano, prije 15. godine. Važno je na vrijeme prepoznati i spriječiti alkoholizam kod adolescenata. Izgledaju kao duhovi, odrasli koji žive s njima. No, ako postoje veći problemi, važno ih je na vrijeme uputiti na razgovor sa stručnjacima ili se uključiti u preventivne programe.

Ključne riječi: adolescent, alkohol, prevalencija, zdravlje

1.Uvod

Među tinejdžerima, ispijanje alkoholnih pića prilično je velik problem iu Sloveniji. Alkohol je šesti najvažniji uzrok obolijevanja i smrtnosti u svijetu, a u Europi treći među mladima. Mladi se najčešće okreću alkoholu upravo radi dobrobiti, opuštanja, zadovoljstva, hrabrosti itd. Vršnjaci imaju vrlo velik utjecaj na konzumaciju alkohola među mladima, jer odbijanje konzumacije alkohola može dovesti do nelagode i osjećaja manje vrijednosti. Konzumacija alkohola među mladima raste i stoga je rastući globalni fenomen u mnogim zemljama. Konzumacija alkoholnih pića u Sloveniji predstavlja važan društveni i ekonomski problem koji se tiče svih dobnih skupina stanovništva.

2.RASPROSTRANJENOST ALKOHOLA MEĐU ADOLESCENTIMA

Adolescenti teže predviđaju opasnost i posljedice svog ponašanja, a takvom ponašanju pridonosi i nedovršen razvoj mozga. Adolescenti se također ponašaju riskantnije, traže izazove i iskušavaju nove stvari. dr. Maja Roškar iz NIJZ-a ističe da su mladi osjetljiviji na većinu učinaka alkohola. Važan uzor mladima su roditelji i druge odrasle osobe. Na odnos adolescenata prema alkoholu utječe i odnos roditelja i drugih odraslih prema konzumiranju alkohola [5] Prema međunarodnoj studiji Health-related behaviors among adolescents in school iz 2017/2018, 71% 15-godišnjaka i 86% 17-godišnjaka već je pilo alkoholna pića. 27% 15-godišnjaka i 52% 17-godišnjaka već je bilo pijano barem dva puta u životu. dr. Helena Jeriček Klajnšček izvještava da je Slovenija na 11. mjestu među 45 zemalja u kojima su 15-godišnjaci bili pijani barem dva puta u životu. Oni 15-godišnjaci koji su već pili alkohol nalaze se na 10. mjestu ove liste [6]. U istraživanju provedenom u travnju 2015. među studentima medicinskih sestara čija je prosječna dob bila 21 godina, utvrđeno je da većina žena pije alkoholna pića, dok većina muškaraca pije pivo. Nalazi pokazuju da su u mjesecu prije istraživanja žene bile pijane u prosjeku jednom, a muškarci tri ili više puta. Uzrok pijanstvu je društvo koje alkohol tretira i tolerira kao nešto svakodnevno. U sve tri godine studenti sestrinstva povremeno konzumiraju alkohol, što je zabrinjavajuće [4].

2.1.Uzroci konzumacije alkohola kod adolescenata

Roditelji adolescenata koji su postavljali jasne granice, izdvajali vrijeme za razgovor s adolescentom, zajedno provodili i planirali slobodno vrijeme, zanimali se za adolescenta i podržavali njegove pozitivne osobine i ponašanja te bili uzor i podrška u kritičnim situacijama, spavali su kod najkasnije i najmanje alkohola [5].U slučaju roditelja adolescenata koji su smatrali da su adolescenti dovoljno odrasli za konzumaciju alkohola i da alkohol adolescentu ne šteti, nudili su alkohol adolescentu ili su ga davali njima i pili alkohol s njima, postavili previše zabrana i nisu bili zainteresirani za adolescenta, adolescent je počeo piti ranije i više alkohola. Vrlo je važno da roditelji razgovaraju s adolescentima o problemu alkohola. Ako mlada osoba ne želi razgovarati o alkoholu, treba je potaknuti na razgovor s drugom osobom ili je uputiti na internetski portal za mlade [6].

2.2.Projekti koji pomažu mladima s konzumacijom alkohola

Ovdje u Sloveniji znamo za razne projekte koji pomažu mladima koji konzumiraju alkohol. Projekt SOPA započeo je u listopadu 2016. i trajao je do prosinca 2020. Osnovna svrha projekta bila je smanjiti prekomjerno pijenje među odraslim stanovnicima Slovenije i time spriječiti negativne posljedice uzrokovane rizičnom i štetnom konzumacijom alkohola za pojedince i njihove bližnje. Željelo se postići uspostavu interdisciplinarnog pristupa traženju rizične i opasne konzumacije alkohola te podržati odvikavanje od konzumacije alkohola. Mobilizaciju zajednice za odgovorniji odnos prema alkoholu predstavlja projekt MOSA koji nudi pomoć djeci, adolescentima i roditeljima. Svake godine ovdje u Sloveniji provodimo projekt "40 dana bez alkohola" u kojem mogu sudjelovati svi oni koji vjeruju da mogu izbjeći alkohol u kući, na cesti, na poslu i u društvu. Projekt daje smisao iskrenom i stvarnom odnosu koji ruši zidove i gradi mostove, posebice u domaćem okruženju. Bitna je bistra glava na cesti, koja pažljivo prati i reagira na događanja u prometu. Na poslu i na poslu važan je bistar um koji pronalazi bolja rješenja i stvara nove prilike. Na kraju, ali ne manje važno, u društvu je važna odanost sebi i bratsko prijateljstvo, koji predstavljaju temelj ljudskosti [1]. Nacionalni institut za javno zdravstvo već šestu godinu aktivno sudjeluje u kampanji 40 dana bez alkohola, jer im je zajednički cilj:

uspostaviti odgovoran odnos prema pijenju alkohola u slovenskom društvu. Ovogodišnji moto akcije bio je „Riječ je zdrava“, trajala je od 22. veljače do 8. travnja 2023. Ove godine pozornost je bila posvećena rodbini i djeci alkoholičara, jer prekomjerno pijenje uzrokuje mnogo nevolja u našim obiteljima. zbog prekinutih veza, nasilja, prometnih nesreća i bolesti. Sloveniju još uvijek karakterizira mokra kultura, što je rezultat dugotrajnog prihvatanja stava prema pijenju alkohola, koji potiče očuvanje pivskih navika iz generacije u generaciju [7]

2.3. Istraživanje među mladima u inozemstvu

U Nacionalnom istraživanju zdravlja adolescenata, Carvalho i sur., [2] utvrdili su da je kod adolescenata mlađih od 14 godina prvi unos alkoholnih pića bio pretežno u dobi od 12 do 13 godina. Najčešći način pijenja bio je na zabavama, s prijateljima, u kupovini u supermarketima, trgovinama ili barovima te kod kuće. Konzumacija alkohola u posljednjih 30 dana bila je rjeđa među dječacima i povećavala se s godinama. Studentska percepcija negativne reakcije obitelji ako se kući vrate pijani pojavila se u 89,7% slučajeva, a 10% njih prijavilo je probleme s pićem s obitelji ili prijateljima. Konzumacija alkohola i drugi rizici, kao što su pušenje, uporaba droga i rizično seksualno ponašanje, pojavljuju se u adolescenciji i imaju tendenciju da se pojavljuju zajedno. Čini se da obilno pijenje u kasnoj mladosti traje i u odrasloj dobi i povezano je s problemima povezanim s alkoholom, uključujući ovisnost, preranu smrt i smanjenu radnu sposobnost. Rano prepoznavanje čimbenika rizika kod adolescenata može biti od pomoći u prevenciji i/ili smanjenju rizika [3]. U Danskoj, adolescenti imaju jednu od najvećih učestalosti pijenja među adolescentima u Europi, s 28% adolescenata koji često piju, a 20% adolescenata prelazi visoke granice konzumacije. Alkohol je sastavni dio danske srednjoškolske kulture. U većini danskih srednjih škola alkohol igra ključnu ulogu u aktivnostima kao što su srednjoškolske zabave i putovanja. Na srednjoškolskim zabavama, bez obzira na dob, učenici mogu piti i kupovati alkohol jer na srednjoškolskim zabavama ne vrijedi nacionalna dobna granica za kupnju alkohola u trgovinama (16 godina). Međutim, posljednjih su godina srednje škole usvojile politike o alkoholu kako bi smanjile i spriječile prekomjerno pijenje među učenicima. U 2014. godini proveli su istraživanje u kojem je sudjelovalo 137 škola i 68.898 učenika. Istraživanje je pokazalo da 64% učenika pije na školskim zabavama, njih 24% popije više od dva pića, a za one koji popiju 5 ili više pića nema rezultata. Općenito, školske politike o alkoholu nisu bile povezane s pijenjem učenika. Nedostatak znanja o alkoholnoj politici među učenicima i niske cijene piva na školskim zabavama povezani su s više pijenja u školi. U školama koje imaju visoke cijene alkoholnih pića, otkrili su da je unos alkohola veći prije ili poslije školske zabave, jer je pristup jeftinom alkoholu izvan škole lak. Ovo predstavlja problem za škole u smanjenju upotrebe alkohola među učenicima. To znači da nacionalni propisi koji reguliraju cijene alkohola i dob potrebnu za kupnju alkohola moraju podržavati napore školskog sustava da smanji prekomjerno opijanje među srednjoškolcima [8].

3. Zaključak

Veliki utjecaj na konzumaciju alkohola među mladima imaju njihovi roditelji i druge odrasle osobe. Tinejdžeri zbog svoje nezrelosti ne zamišljaju komplikacije koje alkohol može izazvati. Mladi najčešće piju alkohol na raznim zabavama, u nekim europskim zemljama mladi do 16 godina mogu normalno konzumirati alkohol na školskim zabavama, jer se ne uzima u obzir dobna granica za kupnju alkohola. Veliki problem predstavlja i vrlo niska cijena alkohola u trgovinama te lak način kupovine alkohola. Kako bismo spriječili prekomjernu konzumaciju alkohola među mladima, moramo se, naravno, prije svega fokusirati na roditelje da sa svojom djecom razgovaraju o alkoholu. U školama je potrebno provoditi što više stručnih edukacija na temu alkohola, kako bismo mladima predstavili probleme do kojih alkohol može dovesti. Za uspješno ostvarenje cilja također je potrebno uključiti medije i naravno cijelu lokalnu zajednicu..

4.Literatura

- [1.]Brez alkohola, 2023 [Online] Available at: <https://brezalkohola.si/>[Available 24. 04. 2023]
- [2.]Carvalho de Freitas P., Wallace Ney da Costa A., Oliveira-Cam M., 2014. Alcohol consumption among Brazilian Adolescents according to the National Adolescent School-based Health Survey. *Revista Brasileira de Epidemiologia*,17(1), pp. 203-214.
- [3.]Marshall, E. J., 2014. Adolescent Alcohol Use: Risks and Consequence. *Alcohol and Alcoholism*, Volume, 49(2), pp. 160–164.NIJZ, 2020 [Online] Available at: <https://www.sopa.si/sopa-kaj-je-to/> [Available 27.12.2020]
- [4.]Munda, D., Hlastan Ribič, C., Čuček Trifkovič, K., 2016. Uživanje alkohola med študenti zdravstvene nege. *Obzornik zdravstvene nege*, 50(3), pp. 232–237.
- [5.]NIJZ, 2020 [Online] Available at: <https://www.nijz.si/sl/pitje-alkohola-med-mladostniki-sicer-upada-a-je-se-vedno-nad-mednarodnim-povprecjem> [Available 27.12.2020]
- [6.]NIJZ, 2020 [Online] Available at: <http://www.infomosa.si/pomoc/> [Available 27.12.2020]
- [7.]NIJZ, 2023. [Online] Available at: <https://nijz.si/zivljenjski-slog/alkohol/pricetek-akcije-40-dni-brez-alkohola/> [Available 24. 04. 2023]
- [8.]Pisinger, V., Bendtsen, P., Rod Hulvej, M. & Tolstrup, J. S., 2020. School factors and student drinking in high schools: a cross-sectional study of school policies and party regulation. *BMC Public Health*, 20(1), p. 236.

Stručni rad

ODIJEVANJE DJECE U GRADOVIMA U RAZDOBLJU IZMEĐU PRVOG I DRUGOG SVJETSKOG RATA

Hedvika Vranjek, profesorica razredne nastave
Prva osnovna škola Slovenj Gradec, Slovenija

Sažetak

Na našoj školi izveli smo projekat s naslovom Oblačenje gradske djece među prvog i drugog svjetskog rata. Potjecao je kao produženje projekta s naslovom Postoji li neki čvrsti most, s namjerom, da današnjoj generaciji djece predložimo tadašnju tradiciju odijevanja kod kuće, u školi i u svečanim prilikama. Pored toga projekat imao je i namjeru, da na školi dobijemo nove kostime za folkloru, koju vodim već više godina. U projektu, sam predstavila i opisala odijelo i obuću dječaka i djevojka u tadašnjem vremenu za sve prilike U projekat bili su uključeni etnologinja i informatori.

Ključne riječi: oblačenje, djeca, folklorni kostimi, nekadašnji život

1. UVOD

Projekt s naslovom „oblačenje gradske djece među oba rata“ na Prvoj osnovnoj školi u Slovenj Gradcu nastao je kao nastavak projekta „Ili je što čvrst most?“ s namjerom, da današnjoj generaciji približimo nekadašnje dječje predanje. Projekt je trajao pet mjeseca. Pored toga imao je još jedan cilj. I to. Da na školi dobijemo nove folklorne kostime za grupu djece stare šest do devet godina, jer dosadašnji nama nisu bili više odgovarajući.

2. Odijevanje djece u gradovima među prvim i drugim svjetskim ratom

2.1. Prikupljanje informacija

Sa etnologijom Brigito Rajšter is Koroškog pokrajinskog muzej smo počeli sa traženjem resursa i uskoro ustanovili, da iz tog doba postoji razmjerno malo fotografskog materijala, još manje predmeta odjevene potrošnje, koja bi svjedočila o odijevanju slovenjgraške djece. Prvo smo pristupili ka proučavanju resursa, koji su očuvani u Koroškom pokrajinskom muzeju SG, tome je slijedilo traženje informatora – starijih stanovnika, koji su uglavnom preko slikovne građe opisivali odjela djece.

Kao smo uspjeli ustanoviti, je bilo u vrijeme između oba rata mnogo djece u gradu u boljim danima odjevenih u odjela, krojena po tadašnjoj dječjoj modi, i da su ih nazvali »mornarska odjela«. Djevojke su nosile suknje, dečki pa hlače, koje su većinom sezale do pod koljena. Pokazalo se, da bitnih razlika među svakodnevnim odijevanjem gradske i seoske djece u to vrijeme nije bilo, iako je bilo po pojedinim elementima odijevanja moguće opaziti specifičnosti. Jedna od informatora (Hilda Vaupot) sjećala se, da su dječaci stari od šest do sedam godina nosili mornarsko odijelo većinom plave boje, koju su sastavljale košulja i hlače, koje su sezale do pod koljena. Spomenula se je jednog dječaka koji je bio kod sakramenta svete krizme obučen u bijelo mornarsko odijelo sa dugačkim hlačama. Mornarsko odijelo je bilo praznično odijelo, kojeg djeca u školu osim rijetkih izuzetaka nisu nosili, sjeća se samo jednog suučenika imućnih roditelja, koji je dolazio u školu u mornarskom odijelu. Inače su dečki između oba rata za vrijeme ljeta nosili kratke hlače, u zimi pa duge hlače, košulje, prsluke i kaputiće. Uz to su obukli duge tamne čarape na kojim je bila prišita guma (za pritvrđivanje u pojasu), sezale su nad koljeno.

Dečki su dakle posebno za vrijeme ljeta nosili prvenstveno kratke hlače, mornarsko odijelo pa osim izuzetaka nije poznalo dugih hlača. Drugačije je bilo kod košulja, koje su bile većinom krojene sa dugim rukavima. Pored toga su dečki nosili kaputiće, pojedinci hlače iz irhovine, meke kože, kojima su rekli irhaste hlače.

Kao se Hilda Vaupot sjeća, su djevojčice nosile »falt suknje«, i to u sklopu mornarskog odjela u nedjeljama i praznicima i također inače. Kod kuće su tom ili drugom odjelu kod rada ili kod igre dodavale pregače, iako te nisu bile više obavezan sastavni dio svakodnevnog odjela. Kod dolaska iz škole se učenici obično nisu presvukli jer su za školu nosili svakodnevno odijelo. Djevojke su obično nosile duge strojno pletene čarape iz tanke vune, često bež boje, vezane na pojas, koji je bio sašit iz tkanine i gumice. Pojas je bio na svakoj nozi, na njemu su bile pričvršćene kopče. Uzorak bio je pleten u patent tehnici (jedna desna, jedna lijeva petlja). Preko dugih čarapa su djevojčice nosile i kratke čarape. U ljetnom vremenu su rukavi obično sezali preko lakata (iako ne obavezno), od hladnoće su ih često štitili ručno pletene veštice. Obično su imale dugo kosu ispletenu u pletenice, također u »čopke«.

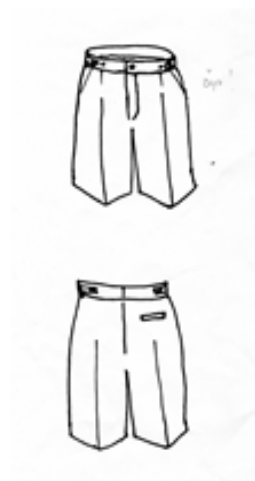
2.2. Kako smo pristupili ka izradi kostima?

Kod izrade folklornih kostima za našu djecu folklornu grupu smo uvažavali načelo, neka bude svako odijelo izdijeljeno drukčije i iz drugačijeg materijala. Jer je za program, kojeg je grupa pripremala, crpila gradivo iz nekadašnjeg svakodnevnog života slovenjgraške djece, bili smo pažljivi, da smo kao podstavu uzeli izvore, koji su svjedočili o odijevanju djece svakodnevno (u prvom redu o odijevanju u vrijeme posjete škole). Djeca se, osim iznimno, na domaćom dvorištu nisu igrali u svečanoj odjeći, jer su ju imali za posjetu nedjeljne mise. Iako nama je izrada mornarske odjeće, koja se ponekad pojavi također svakodnevno, predstavlja izazov, kome se nismo mogli odoljeti. Odlučili smo, da će biti odjeća izrađena iz jednoboje pamučne ili vunene tkanine, iz pamučne tkanine sa uzorkom (između uzoraka smo odabirali sitne cvjetne i točkaste uzorke, a izbjegavali smo velike ružičaste). Izradili smo nekoliko mornarske odjeće, a međusobno se bitno razlikuju. Dečke odjeli smo u kratke hlače do koljena, pod njime pod ili nad njime, košulje sa dugim rukavima i kaputić, koje kod igre obično svuče. Dodali smo strojarsko pletene čarape tamno smeđe, sive ili bež boje, koje sežu nad koljeno. Očekujemo još kožne cipele na vezice crvene ili tamnosmeđe boje. Većina cipela bude visokih, nekoliko pa niskih. Djevojke smo obzirom na raspoloživ fotografski materijal i ostale izvore obukli u haljine i suknje kojih dužina sežu približno do koljena (postoje i kraće i duže). Nekoliko haljina ima pojas na bokima, čime kopiraju utjecaje tadašnje odijevane mode. Rukavi su dugi do lakata ili do zapešća. Čarape su strojarsko pleten, žućkaste te tamno ili svijetlo bež boje. Sežu malo nad koljena i na vrhu imaju ušito gumu, da se ne mogu pomaknuti na dole. Kratkih čarapa ne dodavamo. Povremeno haljini dodamo preduću. Potražiti moramo još visoke i niske cipele sa vezicama ili niske cipele sa uskim pojasom preko gležnja, koje su nosile ka mornarskoj haljini, zasada plešu bosa.

2.3.SKICE FOLKLORNIH KOSTIMOVA

momački bluzon-tunika

momačke hlače

momački podložan kaputić

momačke hlače - pumparice

momačka košulja

momački podložan prsluk

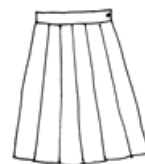
djevojačka haljina

pregača

djevojačka bluza

djevojačka suknja

3. Zaključak

Kao smo uspjeli ustanoviti, je bilo u vrijeme između oba rata mnogo djece u gradu u boljim danima odjevenih u »mornarska odjela«. Nedjeljom i blagdanom su bili odjeveni u svečano, a radnim danom u radnu odjeću.

4. Literatura

Svima, koji ćete se baviti sa izrađivanjem kostima za djecu, koji bi prikazivali odijevanje djece među oba rata, preporučujem sljedeću literaturu:

- [1.]Anton Adamič: Šola v predmestju. Ljubljana, 1944.
- [2.]Kajetan Gantar: Naše politično časopisje. Slovenci v desetletju 1918 – 1928, Ljubljana, 1928.
- [3.]Geografski vestnik. Letniki I/1925 – 45/1973.
- [4.]Ljuba Prenner: Bruc. Slovenj Gradec, 2006.
- [5.]Maja Godina: Iz mariborskih predmestij. O življenju in kulturi mariborskih delavcev v letih 1919 do 1941. Magistrsko delo. Oddelek za etnologijo na Filozofski fakulteti, 1990.
- [6.]Maja Godina: Maribor 1919 – 1941. Oris družabnega življenja. Dialogi 22, št. 10.
- [7.]Alozij Knafelj: Krojna knjiga za damske obleke in perilo. Blasnik, Ljubljana, 1937.
- [8.]Bojan Knific: Od obleke do preobleke. Med tako imenovanimi narodnimi nošami in folklornimi kostumi. V: Folklornik 2, Ljubljana, 2006.
- [9.]France Kresal: Delavstvo in njegov ekonomski položaj v Sloveniji 1918 – 1941. Zbornik ob štiridesetletnici ustanovnega kongresa PS. Razprave in dokumenti, Ljubljana, 1977.
- [10.]Milka Martelanc: Otroško perilo. Navodila za krojenje, šivanje in vezenje vsakovrstnega perila za otroke. Trst, 1925.
- [11.]R. Podkrajšek: Žena in dom. Ljubljana, 1930 – 1941.
- [12.]Heda Praprotnik: Smeh in jok v enem košu. Slovenj Gradec, 2006.
- [13.]Sergej Vrišer: Tisto let mode na Slovenskem. (Vodnik po razstavi v Pokrajinskem muzeju Maribor). Maribor, 1965.
- [14.]Janja Žagar: Oblačilna kultura delavcev v Ljubljani med prvo in drugo svetovno vojno. Mladika, Ljubljana, 1994.
- [15.]Janja Žagar: Služkinje v Ljubljani. Traditiones 15, 1986.
- [16.]Žena in dom, letniki I/1930 – XII/1941.

Stručni rad

IZRADA LETKA ZA PODIZANJE SVIJESTI UČENIKA O KULTURNOJ BAŠTINI NAŠE ŠKOLE

Tomaž Pozne

Osnovna škola Angela Besednjaka, Celjska ulica 11, Maribor

Sažetak

Danas živimo u održivo orijentiranom društvu, gdje nas na svakom koraku potiču na ekološko ponašanje i razmišljanje o njegovom doprinosu. U isto vrijeme, korisnici škole veći dio dana provode u zgradi koja je kulturno zaštićena građevina i ujedno zahtijeva hitnu energetska sanaciju. Zato smo učenik i ja odlučili dublje se poglobiti u istraživanje energetske obnove kulturno zaštićene zgrade, istražiti je, upoznati zakonske prepreke obnove i prikazati na konkretnom primjeru osnovne škole u Mariboru. Svrha priloga bila je uvećati svijest učenika o zaštiti kulturne baštine i važnosti energetske sanacije zgrade koju posjećuju. Na temelju naše analize i istraživanja utvrdili smo da je energetska sanacija školskih objekata zaštićenih kulturnih dobara opsežan projekt koji zahtijeva puno organizacije i dobivanja suglasnosti, ali je ipak izvodljiv. Zakon o zaštiti kulturnih dobara predstavlja izazov, ali ne sprječava temeljitu energetska sanaciju. Budući da svatko kao pojedinac može doprinijeti očuvanju kulturne baštine, mi smo za ovu svrhu izradili informativni letak s prijedlozima za očuvanje kulturne baštine.

Ključne riječi: energetska sanacija, ekologija, javne ustanove

1. Uvod

U današnje vrijeme se puno govori o mjerama energetske učinkovitosti, krizama, zelenoj transformaciji i samoobnovljivim izvorima energije. Ovo područje vrlo je zanimljivo mladima. Stoga sam prihvatilo prijedlog učenika i odlučilo, da se zajedno usredotočimo na energetske obnovu kulturno zaštićenih objekata. Zanimalo nas je, kako se provodi postupak energetske obnove školskih objekata koji su pod zaštitom kulturne baštine i da li se takvi objekti uopće mogu vizualno mijenjati. Je li to prepreka za učinkovitu energetske obnovu škole? Naša istraživanja temeljila su se na proučavanju arhitektonskih planova, literature i uredbe o očuvanju kulturne baštine.

2. Energetska sanacija

2.1. Što znači energetska učinkovitost škole?

Energetska obnova školskih objekata predstavlja važan korak prema povećanju energetske učinkovitosti i smanjenju troškova u javnim zgradama. Energetska obnova škole može uključivati nadgradnju postojećeg sustava, kao što je zamjena prozorske stolarije, izolacija zidova, stropa i podova, ugradnja učinkovitijih sustava za grijanje i hlađenje te uporaba obnovljivih izvora energije poput sunčeve i vjetrovne. Energetska obnova škole može doprinjeti poboljšanju obrazovne okoline za učenike i zaposlene, pružajući ugodnije i zdravije uvjete boravka. Osim toga, može smanjiti troškove i doprinjeti smanjenju emisija plinova, što je presudno za zaštitu okoliša.

Na primjeru osnovnih škola možemo usporediti energetske učinkovitosti s odgovarajućim mjerama koje škole mogu poduzeti kako bi poboljšale svoju energetske učinkovitosti. Ove mjere se mogu podijeliti u dvije skupine - tehničke mjere i mjere ponašanja. Tehničke mjere uključuju poboljšanje zaptivanja prostora, instalaciju novih energetski učinkovitih rasvjetnih tijela, instalaciju sustava za regulaciju temperature i smanjenje potrošnje energije. Mjere ponašanja zahtijevaju promjenu ponašanja učenika, nastavnika i drugih zaposlenih. To uključuje obrazovanje, podučavanje, poticanje te nadzor nad korištenjem energije. Učenici, na primjer, mogu tretirati energetske učinkovitosti kao način štednje energije, a nastavnici mogu poticati korištenje energetski učinkovitih uređaja i načina korištenja energije. Na ovaj način škole će poboljšati svoju energetske učinkovitosti i smanjiti potrošnju energije.

2.2. Razlozi za energetske sanaciju

Prenova energije je važna jer su energetski obnovljeni objekti učinkovitiji u potrošnji energije i vode, te tako bolje iskorištavaju dnevno svjetlo i temperaturu. To znači znatno smanjenje troškova održavanja i stambenih troškova, kao i uštede u dugom vremenskom razdoblju i poboljšanje uvjeta boravka korisnika objekta. [3].

3. Rezultati istraživanja

Proces renovacije starih objekata je kompleksan projekt, koji uključuje arhitekturu, graditeljevanske konstrukcije, tehnologiju i elektroinstalacije. Prvi korak je izrada arhitektonskog snimka stanja i energetske analize. Drugi korak je energetska analiza koja cjelovito istražuje objekt prije sanacije. Takva analiza je vrlo preporučljiva, jer će vlasnici objekta moći saznati stanje potrošnje energije u objektu. Treći korak je odabir i određivanje odgovornog voditelja projekta i projektanta energetske sanacije. Četvrti korak je planiranje i izrada projektnog dokumenta. Planiranje i izrada projektnih dokumenata za energetske sanaciju zahtijeva sveobuhvatno uključivanje naručitelja, projektanta i mogućih izvođača projekta. Projekt mora sadržavati dobru listu projektantskih radova s cijenama i plan izvedbe, koji je jasan i pregledan. [4]

Objekt razmatrane osnovne škole je zaštićeno kulturno dobro, što znači da energetska obnova može biti ograničena kulturnim uvjetima. Školska zgrada, kao zaštićeno kulturno dobro, izgrađena je prema principima funkcionalizma i djelo je Ivana Kocmuta iz razdoblja 1953-1959. Dozvoljena je izolacija fasadnih ovojnica, ali boju fasade određuje Zavod za zaštitu kulturne baštine u Mariboru. Potrebno je sačuvati neke elemente fasada ili ih prilagoditi postojećem ili izvornom stanju. [2]

Zamjena dotrajalih građevinskih elemenata (dopuštena je samo PVC stolarija) materijala i boja prozora određena je od strane Zavoda za zaštitu kulturne baštine u Mariboru.[5]

3.1. Usporedba stanja prije i poslije energetske sanacije

Energetska obnova je trajala 8 mjeseci. Tijekom obnove škole je napravljena nova izolacijska fasada, zamijenjeni su neki prozori, svjetla, neki radijatorski ventili, dodatno je izoliran krov, dodane su žaluzine kako bi se poboljšala energetska učinkovitost škole. Najveći problem prije obnove je bila sama energetska učinkovitost, odnosno energetski gubitak škole. Bilo je i dosta manjih problema, poput problema sa osvjetljenjem i vlagom. Stari ventilacijski sistemi iznad prozora bili su neupotrebljivi te nisu funkcionirali već više od 30 godina, međutim, predstavljali su važan arhitektonski dodatak izgledu škole. Bilo je potrebno uskladiti mnogo stvari da bi se došlo do konačnog rezultata. Zbog zahtjeva zakona o zaštiti kulturne baštine, izgled škole gotovo se nije promijenio, stoga su iznad prozora postavljeni zamjenski dijelovi koji na vanjski izgled djeluju kao stari ventilacijski sustavi. Na taj način izgled škole je sačuvan, jer je škola zaštićena kao arhitektonski spomenik iz pedesetih godina 20. stoljeća. Zakon o zaštiti kulturne baštine ograničavao je samo promjene koje se odnose na vanjski izgled škole. Zakon je imao pozitivan utjecaj, primjerice na kvalitetu obnove i sam estetski izgled. Ravnatelj škole smatra da ne bi uspjeli bolje obnoviti školu da nije bila zaštićena zakonom. Moguće je da bi se nešto novca uštedjelo, da škola nije bila zaštićena zakonom, ali kvaliteta obnove bi vjerojatno bila lošija. Energetska učinkovitost škole također se očituje u uštedi novca i boljem osjećaju učenika tijekom nastave. Prije obnove škola je godišnje trošila otprilike sedamdeset tisuća litara ulja, a sada se zagrijava toplinskom pumpom za otprilike 70 %, koju dopunjuje plin. Troškovi grijanja su značajno smanjeni. Također, unutarne temperature manje osciliraju i prikladnije su za nastavu. Važno je i to da se učenici školuju u lijepo obnovljenim prostorima te s osjećajem da pohađaju školu koja je "prijateljska" okolišu i istovremeno zgrada društvenog značaja. Energetska obnova škole nije samo utjecala na poboljšanje energetske učinkovitosti, već i na poboljšanje izgleda. Na slici 1 se vidi stanje prije i poslije energetske sanacije. Vidljivo je da je dodan sloj izolacije te da je stoga prozor dublje ugrađen u zgradu. Također se primjećuje da je postavljen vanjski sustav osvjetljenja, napravljena je nova fasada te su stari ventilacijski sustavi zamijenjeni vizualno sličnim metalnim komadima koji stvaraju sličan efekt (udubljena površina iznad prozora).

Slika 1: Usporedba izgleda fasade prije i nakon energetske obnove.

Slika 2: Fasada škole prije energetske obnove,

Slika 3: Fasada škole nakon energetske obnove.

Ulaz u zgradu i hodnik koji se vidi na donjim slikama 4. i 5. bili su polovično zastakljeni prije energetske obnove, a nakon obnove cijela površina zida je zastakljena. [5]

Slika 4: Ulaz u zgradu prije energetske obnove,

Slika 5: Ulaz u zgradu nakon energetske obnove.

3.2. Zaštita kulturne baštine kao prepreka

Je li zaštita kulturne baštine prepreka učinkovitom energetsom obnavljanju i jesu li investicijski troškovi viši, bilo je jedno od pitanja s kojim smo se suočili na početku. Nakon istraživanja i intervjua ravnatelja škole i predstavnice Zavoda za zaštitu kulturne baštine Maribor, koji su nam omogućili pristup podacima o energetsom obnovi i mišljenjima vezanima uz zaštitu kulturne baštine i uvjete, otkrili smo da Zakon o zaštiti kulturne baštine zaista može predstavljati prepreku, pogotovo kod obnove vanjske ovojnice zgrade, iako danas gotovo svaku fasadu možemo izraditi u cijelosti kopirajući izvorni izgled zgrade. U intervjuu s gospodinom iz tvrtke Energap (Energetska i klimatska agencija za Podravsku regiju) pitali smo ga kako on, kao stručnjak za energetske upravljanje, vidi zakonodavstvo o zaštiti kulturne baštine pri obnovi starih zgrada. Rekao je da mu se zaštita kulturne baštine čini važnom, ali da trebamo biti oprezni i paziti kad koristimo stare materijale i slabije rješenja iz prošlosti. Prema riječima gospodina iz tvrtke Energap, troškovi mogu biti niži, na primjer, ako nema zakonskih prepreka za izolaciju zidova ili viši ako morate naručiti ručno izrađene stolarske kopije prozora iz razdoblja, kad je škola građena. Primjer u kojem je bilo potrebno odlučiti se za više troškove s ciljem očuvanja kulturne baštine a ne samo dokumentirati, je i rekonstrukcija kompletne limene fasade iz 1980 godine, gdje bi bilo puno jeftinije zamijeniti je novom, no to bi značilo promjenu izgleda zgrade uz gubitak nekog povijesnog elementa.

3.3. Održavanje izgleda škole

3.3.1. Boja fasade i sjenila

Na temu barve fasade i sjenila, to su najvažniji faktori vizualnog izgleda vanjskog izgleda škole, stoga ih je važno očuvati kako bi se održala estetska vrijednost zgrade. To se često otežava kulturno-povijesnim zahtjevima i uvjetima te je važno osigurati da se propisano pridržava kako bi se održala vrijednost zgrade. U mnogim slučajevima, organi koji se brinu za zaštitu kulturne baštine izdaju svoje službene propise o određivanju boje fasade uz stroga pravila i često se kontroliraju kako bi se osiguralo da se poštuju svi zahtjevi u pogledu boje i izgleda fasade. Na slici 6 možemo vidjeti primjer odabira i odstupanja boje fasade.

Slika 6: Odstupanje boje fasade.

2.3.2. Primjer – peterokutni prozor

Petokutni prozor je dobar primjer detalja koji školi daje dodatnu vrijednost. Takvi detalji su važni kako bi se sačuvali sjećanja na vrijeme kada je škola bila osmišljena. Na slici 8 je prikazan obnovljeni petokutni prozor, dok slika 7 prikazuje prozor prije obnove. Bio je zapušten i zanemaren jer se nije koristio.

Slika 7: Nerestaurirani peterokutni prozor,

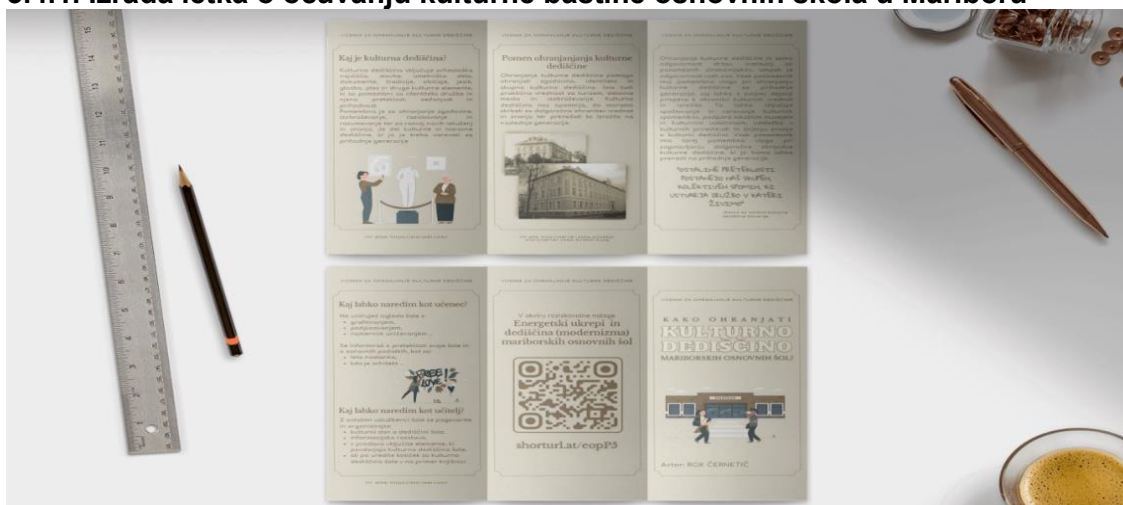

Slika 8: Restaurirani peterokutni prozor.

Slične primjere možemo vidjeti na školi, poput rešetki na prozorima, ventilacijskih sustava, rasporeda prozora, strukture fasade, uzoraca na zidu i slično. Ovi elementi također igraju ulogu u očuvanju baštine i povijesne slike škole.

3.4 Prijedlozi za očuvanje kulturne baštine mariborskih škola

3.4.1. Izrada letka o očuvanju kulturne baštine osnovnih škola u Mariboru

Slika 9: Autorov letak (Rok Černetič, 2023).

Slika 10: Unutarnja strana letka (Rok Černetič, 2023),

Slika 11: Vanjska strana letka (Rok Černetič, 2023).

3.4.2. Pano o kulturnoj baštini škole

Ispred svake škole zaštićene kao kulturno naslijeđe u Mariboru, predložili bismo postavljanje informacijske ploče s osnovnim informacijama, koja bi prikazala ključne stvari o povijesti škole i njenom kulturnom značaju.

3.4.3. Izložba na otvorenom

Predložio bih organiziranje izložbe na otvorenom u centru Maribora, koja bi prikazala neke ključne detalje o školama i njihovoj povijesti. Uz QR kodove koji bi bili povezani sa zemljovidom škola u Mariboru, omogućavajući posjetiteljima da se upuste u dulju informativnu šetnju i saznaju više o kulturnoj baštini škola u gradu. Mislim da bi takva inicijativa bila korisna za podizanje svijesti o važnosti očuvanja kulturne baštine, a i kao način promocije grada i njegove bogate kulturne povijesti.

4. Zaključak

Na kraju želimo naglasiti, da je kulturna baština važan dio svake kulture, grada i pojedinca. Važno je očuvati je i predati sljedećim generacijama što življom i punom priča. Kulturna baština grada je njegovo srce i istovremeno temelj, možemo čak reći i početak njegove priče. Između ostalog je i ono što pokazujemo posjetiteljima i strancima u našem gradu. Svaki pojedinac može doprinijeti očuvanju baštine informirajući se o njoj. Mi smo se u tu svrhu napravili informativni letak s prijedlozima za očuvanje kulturne baštine.

5. Literatura

- [1.] Lajovic, J. (1977). *Odprta vprašanja načrtovanja osnovnih šol v Sloveniji*,
- [2.] Pirkovič-Kocbek, J. (1982). *Mariborska arhitektura in urbanizem med leti 1918–1976*,
- [3.] URL: <https://helsinginilmastoteot.fi/en/energy/energy-renovation-what-why-and-how/>, (28. 11. 2022)
- [4.] URL: https://www.researchgate.net/publication/273412937_ABC_Energijska_sanacija_objektov_Dom_starejsih_obcanov_Ljubljana_-_Siska, dne 18. 12. 2022)
- [5.] Del arhiva zavoda za kulturno dediščino, Maribor: Potek energetske sanacije. URL: <https://we.tl/t-FKmrkKwQMu> (6. 10. 2022).
- [6.] URL: <https://gisportal.gov.si/portal/apps/webappviewer/> (20. 11. 2022)
- [7.] URL: <https://www.eheritage.si/apl/> (29. 9. 2022)
- [8.] URL: <https://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/> (19. 10. 2022)

Stručni rad

AKTIVNOSTI ZA POTICANJE GOVORA KOD DJECE DO 4 GODINE

Ingrid Starc, prof.defektologije
Osnovna škola Ljubo Šercer, Kočevje, Slovenija

Sažetak

Razvoj govora i jezika iznimno je važan u odrastanju djeteta. To mu omogućuje život u zajednici. Govor i jezik sastavni su dijelovi verbalne komunikacije koji su povezani s različitim procesima, ali su i usko isprepleteni. Govor uključuje artikulaciju, izgovor riječi, korištenje glasnica, ritam govora. Jezik se, s druge strane, odnosi na cjelokupni simbolički sustav i na riječi koje su dio određenog istog jezika. Razvoj govora i jezika odvija se određenim slijedom. Međutim, postoje velike razlike između djece u brzini, tempu i dosljednosti napredovanja. Razni autori daju podatke o prosječnom očekivanom govorno-jezičnom razvoju djeteta. Neka djeca će se razvijati doslovno u skladu s tim prekretnicama, dok će druga odstupiti od tih prekretnica, ali će njihov razvoj i dalje biti primjeren. Međutim, kada razvoj govora i jezika značajno odstupa, potrebno je obratiti se logopedu. U ovom ću članku napisati neke aktivnosti i preporuke koje su prikladne za određeno dobno razdoblje (do tri godine) s obzirom na prosječni jezični razvoj. Ako se primijeti da se dijete izražava i razumije jezik na nižoj razini, koriste se lakše aktivnosti.

Ključne riječi: govorno-jezični razvoj, kašnjenje, aktivnosti.

1. Uvod

Prekretnice u djetetovom razdoblju važne su jer je u određenom razdoblju dijete fleksibilnije i njegovo učenje određenih vještine tada je učinkovitije. Dakle, u određenom razdoblju dijete počinje pokazivati interes za ovu aktivnost. Što, naravno, ne znači da dijete ovu vještinu ne može naučiti kasnije. To samo znači da će se morati više potruditi oko toga. Kada djetetove vještine nisu u skladu s očekivanjima za njegovu dob, govorimo o zaostajanju. Nekoliko je razloga za to. Možda u određenom razdoblju dijete svu svoju pažnju i energiju posveti učenju neke druge vještine. Možda roditelji više pažnje posvećuju njegovom bratu ili sestri. U tim će slučajevima dijete moći samo nadoknaditi zaostatak. Također, usporedba djece između braće i sestara ili s djecom u skupini nema smisla. Mnogi roditelji izražavaju zabrinutost kada njihov dvogodišnjak samo sluša razgovor i puno razumije, ali koristi manje riječi. Djeca prvo slušaju i razumiju, a tek kasnije koriste riječi, jer se govorna motorika razvija kasnije od sensorike. Dijete svakodnevno slušanjem uči nove riječi i pohranjuje ih, a tek kasnije ih koristi. Razlike se pojavljuju i među spolovima. Dječaci progovore nešto kasnije od djevojčica. Djeca u dvojezičnim obiteljima u početku slažu manje riječi, ali kasnije bez problema govore oba jezika. Ako dijete ne progovori u dobi od dvije i pol godine potrebno je posjetiti pedijatra, kako bi dijete uputilo logopedu koji će pregledati dijete i utvrditi moguće uzroke. Za pravilan razvoj govora potreban je pravilno razvijen i zreo središnji živčani sustav, pravilno razvijena osjetila, osobito sluh, pravilno razvijeni govorni organi, dovoljno razvijene mentalne sposobnosti i odgovarajući utjecaj okoline. U nastavku ću opisati dobno razdoblje od rođenja do 4. godine te kojim aktivnostima roditelji mogu poticati razvoj govora u određenom dobnom razdoblju. Komunikacijskim igrama lakše je potaknuti dijete na komunikaciju.

2. Dijete od rođenja do 1 godine života

Kad se beba rodi, prvo zaplače. Pritom stimulira disanje i prvi put upotrijebi glasnice. U prvom razdoblju dijete skreće pažnju na sebe plačem i vrištanjem. Majke mogu prepoznati značenje i potrebu kroz način na koji njihova beba plače i vrišti. Dakle, dijete već komunicira s majkom kroz plač i vrištanje. Ako majka primjereno reagira na djetetove potrebe, koje se izražavaju određenim plačem ili vriskom, dijete će početi razvijati spoznaju da na taj način može utjecati na svoju okolinu. U tom razdoblju dijete je osjetljivo i na vanjske podražaje, poput zvučnih podražaja koje emitira majka. Reagira na ton majčina glasa. Ako je ton miran, pun ljubavi, dijete se smiruje, dok ga glasan, napet, ljutit glas jako uzrujava. Ako dijete ne reagira na druge osobe, ako ih ne promatra, fokusira se samo na igračke, ne reagira na glasne zvukove, ne govori ili je potpuno pasivno, to može dovesti do kasnijih problema u govorno-jezičnom razvoju.

2.1. Aktivnosti kojima roditelji potiču razvoj govora kod djece do 1 godine starosti:

- na djetetovo oglašavanje odgovaraju okretanjem prema njemu i ponavljanjem njegovog oglašavanja
- oponašaju djetetove izraze lica, mijenjaju ih, ojačaju oglašavanje ljuljanjem, podizanjem, škakljanjem...
- jasno, izrazito, melodijski naglašeno izgovaraju samoglasnike, slogove i kratke riječi
- dijete treba imati priliku slušati različite zvukove, kasnije prepoznavati predmete s određenim zvukom, tražiti ih skrivene u prostoriji (iza zastora, kutije, iza leđa...)
- razgovaraju s djetetom kratkim rečenicama kada ga presvlače, peru... opisuju što u tom trenutku rade, ističući milozvučnost rečenica
- kada gledaju slikovnice, čitaju mu ili pričaju priče kratkim, jasnim rečenicama i opisuju što dijete vidi, gleda
- pjevaju djetetu jednostavne pjesmice i plešu s njim
- imenuju svakodnevne predmete - trebaju više puta koristiti iste riječi koje inače izgovaraju, možda samo blago melodijski naglašene
- dijete se uči gestama: mahanje "pa-pa", slanje poljubaca, skrivanje "ku-ku", pljeskanje
- djetetu se kratkim rečenicama govori što će se dogoditi, npr.: "Sad dolazi tata."
- dijete se uči kako oponašati domaće životinje
- brojati predmete s djetetom, imenovati lijevu, desnu ruku, nogu, imenovati dijelove tijela, imenovati predmete s kojima se trenutno igra i njihove boje.

3. Dijete od 1 do 2 godine starosti

U ovom razdoblju razlike među djecom su vrlo velike. Razvoj govora i jezika je vrlo brz. Ovdje, na zahtjev, dijete pokazuje osnovne dijelove tijela, ispunjava jednostavne zahtjeve, koristi rečenicu koja se sastoji od dvije riječi. Donosi predmet iz druge sobe na zahtjev i koristi riječ "još" za nastavak željene aktivnosti. Razumije jednostavna pitanja i koristi upitnik od dvije riječi ("Gdje je mama?"). Pokazuje imenovanu sliku u knjizi poznatih slika. Razumije negativno "ne". U razgovoru koristi 20 do 50 riječi za stvari koje često viđa, traži određene vrste hrane, oponaša oglašavanje domaćih životinja. Izgovor riječi nije sasvim jasan, ali razumije puno više riječi nego što ih može izgovoriti. Kad je prikladno, maše u znak pozdrava, kima glavom. Razgovara s igračkama, povremeno koristi buduće vrijeme.

3.1. Aktivnosti kojima roditelji potiču razvoj govora kod djece do 2 godine:

- kontakt očima je važan tijekom aktivnosti
- kada dijete koristi nove riječi, komunicira, dijete se pohvali
- dijete kroz igru zvukom prepoznaje dvije ili više različitih igračaka ili drugih predmeta
- recite djetetu što trenutno radi, koristite kratke rečenice s ključnim informacijama
- govore jasno, jednostavno i ne prebrzo, gramatika jezika ne smije biti previše komplicirana, kako bi dijete moglo spontano ponavljati govorne obrasce
- koristeći riječi dijete rekonstruira događaj koji se zbio u pravilnom kronološkom slijedu

- razgovarajte s djetetom o novoj situaciji koja će se dogoditi, opišite je dok se događa i ponovite kada završi (upotreba prošlosti, sadašnjosti i budućnosti)
- djetetu kratkim rečenicama opisuju što dijete radi, osjeća, vidi, čuje... tako se njegov svijet pretvara u riječi i on uči opisivati ono što vidi, čuje, osjeća...
- Na primjer:** „Pogledaj macu. Maco mijau, mijau, mijau. To je mala maca. Maca je crna.“
- dijete sluša snimke s bajkama i pjesmama
- u igri dijete imenuje dijelove tijela, dijelove igračke, autića... ako roditelji žele da dijete nauči imenovati dio igračke, tijelo, spomenu ga nekoliko puta u igri i nenametljivo ga naglase
- pitajte dijete za nazive stvari, ponudite dva izbora kada dijete nije sigurno, na primjer: "Žlica ili vilica?"
- kada dijete nešto želi, ali to ne saopći govorom, nudi mu se izbor kako bi se lakše prisjetilo riječi
- daju jednostavne upute kako bi ih dijete lakše pratilo, a time naučilo slušati i razumjeti
- proširiti djetetov govor- rečenicu, kada dijete uoči predmet, životinju, biljku u okolini, roditelji odgovaraju proširenim govorom, npr.: dijete kaže „Auto.“, roditelj proširuje: „Veliki crveni auto.“
- svakodnevno čitaju slikovnice s velikim slikama, kratkom pričom ili nekoliko jednostavnih rečenica kako bi dijete moglo imenovati stvari i opisati sliku

4. Dijete od rođenja do 3 do 4 godine starosti

U dobi od tri godine dijete je već u stanju slagati duže rečenice koje se sastoje od više riječi. Također počinje pričati o događajima koji su se dogodili daleko. Njegov govor sve je razumljiviji i drugim slušateljima, ne samo domaćima. U tom razdoblju potrebno je paziti ako dijete ne odgovara na zahtjeve, ne razumije jednostavan govor, ako je njegov govor još nerazumljiv, ako malo govori ili muca pri govoru, ako mu je glas promukao.

4.1. Aktivnosti kojima roditelji potiču razvoj govora kod djece do 4 godine:

- pokazati djetetu da ga slušaju i da je njegova priča važna, uvijek treba paziti na njegov govor, što i kako priča
- potiču ga na primjereno pričanje, ne prekidaju ga tijekom govora
- usporediti predmete međusobno (isti, različiti)
- pričaju priče uz slike i slikovnice, pomažu mu da sam priča priče
- čitaju sve duže priče, dijete ih treba rekonstruirati, može i uz pomoć lutaka
- uzeti u obzir kronološki slijed događaja koji su se dogodili u prošlosti
- objasniti pojmove na prikladnim predmetima (okruglo, kvadratno, iznad, ispod, gore, dolje...)
- prepoznati i znaju reći što nije u redu sa slikom (na primjer: ljeti pada snijeg)
- pjevaju pjesme
- igraju se predmetima i ulaze u igru uloga, razvrstavajući predmete u kategorije

5. Zaključak

Djetetov mozak se intenzivno razvija i sazrijeva u prve tri godine. U tom razdoblju dolazi do ubrzanog razvoja govora i jezika. Budući da je u tom razdoblju djetetov mozak sposoban vrlo brzo apsorbirati jezik, vrlo je važno da dijete bude izloženo svijetu koji je bogat zvukovima, glasovima, govorom i jezikom. Ako dijete nema dovoljno poticaja, jezični razvoj je sporiji.

6.Literatura

- [1.] Centar Modus. <https://www.center-motus.si/govorno-jezikovni-razvoj-otroka/>
- [2.] Dječji vrtić Murska Sobota.
http://www2.arnes.si/~opvbistricams/2019_20/vrtec/slikanice/Govorno-jezikovni-razvoj-pred%C5%A1olskega-otroka_.pdf
- [3.] Moj logoped. <https://www.mojlogoped.si/govorno-jezikovni-razvoj-obdobja>

Stručni rad

NUMICON JE ZAKON!

Ida Veselovac, dipl. učiteljica RN i HJ

II. OŠ Čakovec

Danilo Kozoderc, univ. dipl. ing. elektrotehnike,

prof. sociologije i filozofije

Zavod Simetris, Fram

Sažetak

U ovom članku želimo upoznati učitelje s asistivnim manipulativnim alatima, Numiconom i Cuisenaireovim štapićima. Pripadaju skupini nisko tehnoloških pomagala. Namijenjeni su djeci predškolske dobi uz nadzor odraslih, učenicima u osnovnoj školi, učiteljima razredne nastave i matematike, odgajateljima i roditeljima. Kao dio Montessori pedagogije, pridonose razumijevanju matematičkog jezika, razvijanju matematičke pismenosti, osobne, jezične, matematičko-logičke i vizualno-prostorne inteligencije. Pospješuju matematičko mišljenje, mentalno računanje, prostorni osjećaj, zamišljanje, finu motoriku, kreativnost, komunikaciju, kritičko mišljenje, suradnju, trajno pamćenje. Primjernom višeslojnog pristupa VAK metode, matematika se lakše shvaća i uči na početnoj razini, npr., pojam broja, osnovne računske operacije (zbrajanje, oduzimanje, množenje i dijeljenje,) uspoređivanje brojeva, odnosi među predmetima (viši - niži, dulji - kraći), i četiri temeljne aktivnosti razvoja matematičkog mišljenja (pridruživanje, razvrstavanje, sparivanje, nizanje). Numicom je uvršten u obrazovne kurikule u Velikoj Britaniji, a polako se širi Europom. Cuisenaireovi štapići u uporabi su dulje vrijeme, ali nisu nikada dobili na značaju u nastavi matematike na našim prostorima. Višegodišnje iskustvo pokazuje da je rad s ovim alatima lak, jednostavan, zanimljiv i zabavan učenicima, posebice onima s teškoćama, dok učiteljima olakšavaju rad s konkretnim predmetima, modelima, grafičkim prikazima, demonstracijama na ploči zadovoljavajući sva metodička i didaktička načela te didaktičke principe.

Ključne riječi: pomagalo, matematika, psihologija, neuroznanost, matematičko mišljenje

1.Uvod

Našim su učiteljima Numicon i Cuisenaireovi štapići dosta nepoznati, a razlog su njihova skupoća i činjenica da o njima budući učitelji (još) nisu poučavani na Učiteljskim fakultetima u Republici Hrvatskoj. Numicon je alat novijeg datuma, a izdaje ga Oxford University Press. Cuisenaireove štapiće osmislio je belgijski učitelj Georges Cuisenaire. Oba alata pogodna su za prosječne učenike, a posebice za one s kognitivnim i tjelesnim teškoćama. Ne zauzimaju puno prostora, načinjeni su od netoksične plastike i vrlo se lako održavaju, mogu se oprati i dezinficirati.

Njihove značajke su:

asistivnost - pružaju pomoć učitelju i učenicima

manipulativnost - pogodni su za jednostavno rukovanje

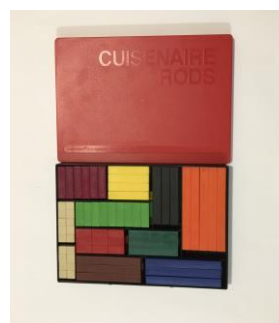
konkretnost - učenik ih može uhvatiti u ruke, opipati

multisenzornost - potiču različita osjetila temeljena na VAK metodi

interaktivnost - dijete aktivno uči individualno, u paru ili u skupinama

Slika 1: Numicon

Slika 2: Cuisenaireovi štapići

Numicon i Cuisenaireovi štapići dva su, naizgled, međusobno različita, ali nadopunjujuća alata u nastavi matematike. Razlika je u njihovu izgledu dok su namjena, svrha i značajke vrlo slični (v. sliku 3). S obzirom na skupoću, snalažljivi će učitelji rabiti alate iz jednog kompleta: frontalnim načinom rada prilikom usvajanja novih nastavnih sadržaja, a individualno ili u paru na satovima dopunske ili dodatne nastave. U nastavi matematike, posebice u 1. razredu prvo treba obvezno raditi s različitim konkretnim predmetima, onda modelima, pa demonstracijom na ploči i grafičkim prikazom, a na zadnje u tiskanim materijalima. Numicon i Cuisenaireovi štapići u ovom slučaju pomažu i obogaćuju rad s konkretnim predmetima i služe kao pomoć u daljnjim aktivnostima.

NAZIV:	NUMICON	CUISENAIREOVI ŠTAPIĆI
TVORAC:	Oxford University Press	Georges Cuisenaire (1891–1975)
OPIS:	- pomagalo za učenje matematike, didaktički komplet oblika različitih boja s rupama	- pomagalo za učenje matematike, didaktički komplet štapića različitih visina i boja bez natpisa
SASTAV:	- oblici i pripadajući popratni materijali	- štapići i pripadajući popratni materijali

NAZIV:	NUMICON	CUISENAIREOVI ŠTAPIĆI
POP RATNI MATERIJALI:	- ploča, čepići, vaga, kockice...	- pladnjevi, brojevni vodič, predlošci s uzorcima
NAMJENA:	- za svu djecu, djecu s teškoćama: kognitivnim i tjelesnim (smanjen opseg pokreta)	
ZNAČAJKE:	- asistivni, manipulativni, konkretni, multisenzorni, interaktivni - temeljeni na VAK metodi i taktilnosti- računanje na temelju senzorike - usmjeravaju pažnju, koncentraciju, zaključivanje i dugoročno pamćenje - razvijaju matematičko-logičku inteligenciju, logičko mišljenje, matematičku pismenost; uporabu matematičkog jezika, matematičko razmišljanje, rasuđivanje, mentalno računanje, rješavanje problema - pogodni plastičnosti mozga (prilagodba) - pružaju jasnu vezu između oblika, boje, veličine i brojeva - kontroliraju greške	
SVRHA I PRIMJENA U NASTAVI MATEMATIKE:	- za sve vrste i etape satova (osim provjeravanja), metode i oblike rada, zadovoljava psihološke, metodičke i didaktičke spoznanje, sva metodička načela (primjerenosti, zornosti, vlastite aktivnosti, individualizacije, postupnosti, objektivne realnosti) - mogu se rabiti na različitim stupnjevima i razinama složenosti	

Slika 3: Osobna iskaznica asistivnih alata za matematiku

2. Razrada

Spomenuti alati vrlo su korisni u nastavi matematike jer se baziraju na osnovama iz dječje psihologije, neuroznanosti i razvoju matematičkog mišljenja. Numicon oblici su raznobojne pločice s rupama. Koliko rupa ima, toliki broj predstavlja. Učenik vrlo lako taktilno i vizualno prepoznaje i razlikuje brojeve. U kutiju su smješteni tako da daju rezultat deset. Učenik prilikom pospremanja ima nadzor nad njima te vježba zbrajanje do 10 ili množenje (v. sliku 1). Originalni Cuisenaireovi štapići (v. sliku 2) su plastični četvrtasti štapići različitih duljina i boja bez ikakvog natpisa. Oni se grupiraju u skupine kao tzv. brojevne obitelji: crvena (2, 4, 8), žuta (brojevi 5 i 10) i zeleno-plava (3, 6, 9), dok su štapići 1 i 7 zasebni (v. sliku 4).

Slika 4: Brojevine obitelji

2.1. Igra i učenje

Kako je rekla Diane Ackerman, igra je našem mozgu omiljeni način učenja. Igra je najvažnija aktivnost djetetovu životu i njegovu razvoju, jer pobuđuje sva osjetila koja pomažu u učenju i zaključivanju, a iziskuje i fizičku i misaonu aktivnost. Postoje različite vrste učenja: namjerno i nenamjerno, uvjetovano (Pavlov) i instrumentalno učenje (Thorndike, Watson, Skinner), po promatranju (Bandura), po modelu, učenje otkrićem (Bruner). Poznato je da osjetilima auditivno učimo tek 15%, vizualno 50%, a praktično do 90%.

2.2. Psihološke spoznaje učenja

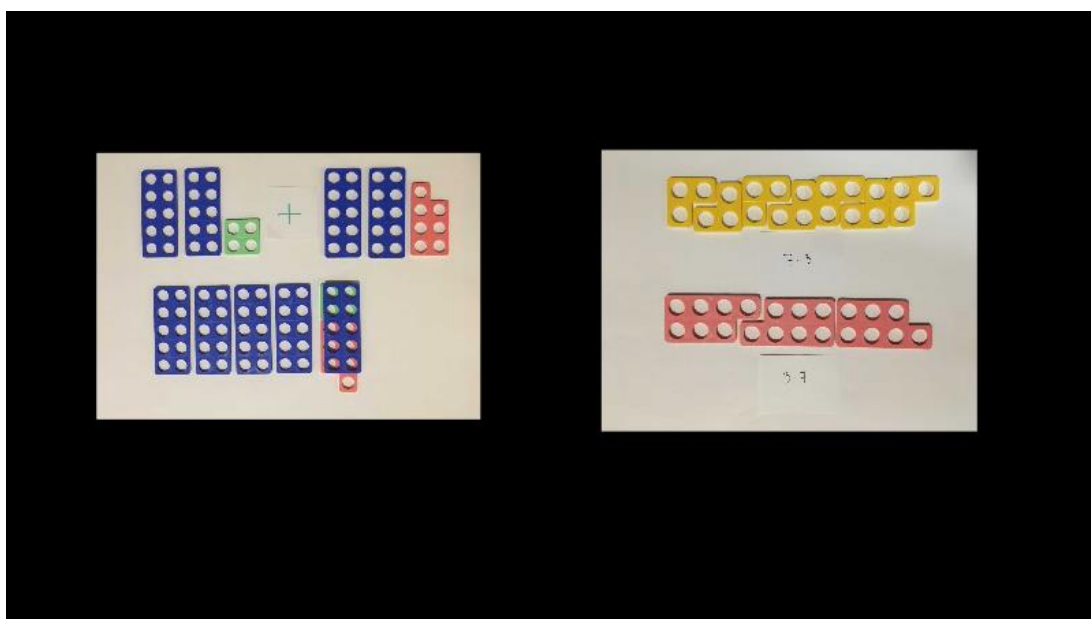
Dijete uči od rođenja. Svoju okolinu spoznaje refleksima, tj. urođenim organiziranim ponašanjem i osjetilima. Već kao novorođenče prepoznaje majku, a uz majčin dodir stvara emocije. U kritičnoj fazi oblikuje pojmove gledanjem, osjećanjem i dodirivanjem stvari iz okoline, imitiranjem. S vremenom, imenuje ih i pamti. Naime, u procesu učenja događaju se promjene ponašanja na bazi poznatih znanja i iskustva. Učenje povezuje znanje (činjenice i generalizacije), navike, vještine i sposobnosti. Vještine se stječu proceduralnim pamćenjem. Mozak predивно funkcionira zahvaljujući neuronima koji se svojim vezama (dendritima i aksomima) povezuju i iz središnjeg živčanog sustava (mozak i leđna moždina) s perifernim živčanim sustavom (voljni i autonomni) te se podatci skladište u pamćenje. Dakle, učenje i pamćenje usko su međusobno povezani. Promjenu ponašanja uvjetuju nove neuronske veze. Što više određeni neuroni međusobno komuniciraju, to se ostvaruje jača veza između njih. Dijete ponavlja radnju što dokazuje da je novo učenje ostavilo trag u mozgu. Što više se određena radnja ponavlja, to se jačaju sinaptičke veze te prelazi u dugoročno pamćenje što pogoduje i plastičnosti mozga. To znači da se mozak može prilagoditi, obnoviti i oporaviti nakon nekih povreda i poremećaja. U ljudskom životu su dva kritična razdoblja za učenje: prvi je onaj između 2. i 3. godine života, a drugi tijekom adolescenskog doba. U to vrijeme se udvostručuju sinaptičke veze između neurona pa mozak brže uči. Iskustvo djeteta rađa se igrom u neposrednom okružju, a prelazi u znanje koje stječe trajno te tako utječe na njegov kognitivni, emocionalni, socijalni razvoj, tj. na ponašanje. U tom periodu valja se aktivno baviti djetetom. Najbolje je učenje i istraživanje okoline te grafomotorike objasnio A. Morgan citatom: Prije negoli u dječje ruke stavite olovku, te ruke moraju kopati, penjati se, stiskati, potezati, gnječiti, izvrtati i hvatati naširoko u svojem okolišu i na velikoj paleti materijala.

2.3. Razvoj matematičkog mišljenja i neuroznanost

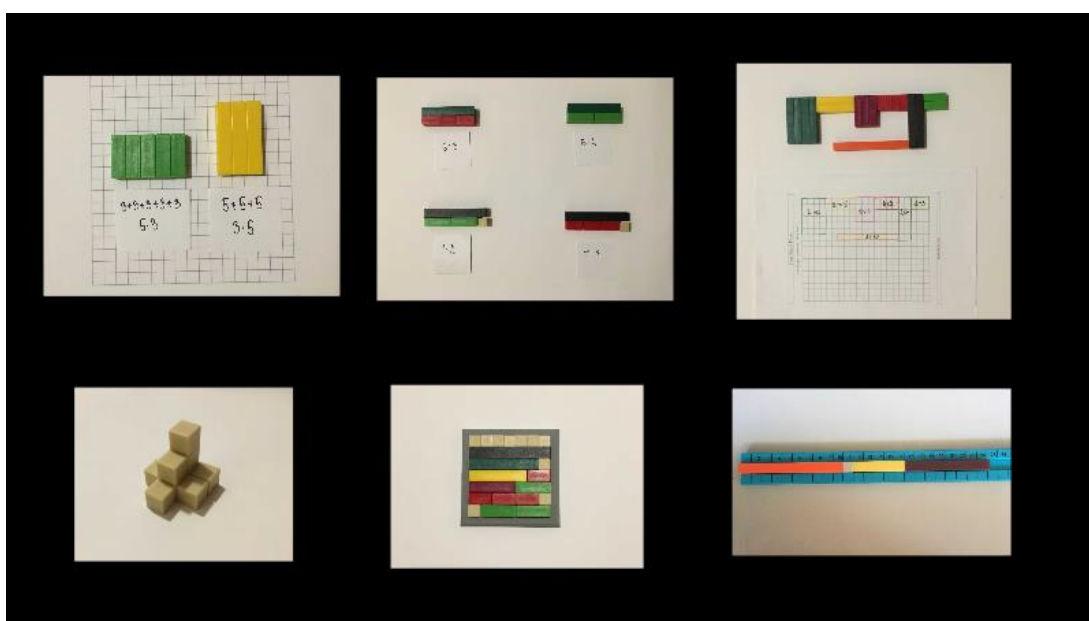
Vrlo je važno da ulaskom djeteta u svijet brojeva njegova okolina bude obogaćena i zasićena različitim brojevnim konkretima: prstima, kamenčićima, grančicama, koracima, kockicama, karticama, štapićima i drugim didaktičkim pomagalima (npr., abakus). No, kad malo zaigrano dijete susretne veliku matematiku u školi, nastane bauk. Zašto djeca imaju problema u matematici? Matematika je sama po sebi apstraktna i neopipljiva, posebice djeci koja imaju poteškoće u učenju, razumijevanju, shvaćanju, zaključivanju, pamćenju, u pažnji pa im bude naporna i nerazumljiva. Stoga, na odgovornim je

učiteljima da pomognu učenicima konkretizirati ju i materijalizirati kako bi se matematika mogla bolje upoznati i shvatiti. VAK metoda u radu Numiconom i Cuisenaireovim štapićima omogućuje vizualno i taktilno prepoznavanje brojeva po obliku i boji; auditivno pospješuje aktivno slušanje i odgovaranje uporabom matematičkog jezika; kinestetski upotpunjava cjelokupnu aktivnost pokretom ruku i kretanjem u prostoru. Dakle, učenik vizualno lakše percipira i stvara mentalne slike. Dijete razvija pojam broja na dva načina: na skupovni i brojevni. Za skupovni mu je potrebna percepcija iz neposredne stvarnosti. Misaona radnja započinje odgovarajućom praktičnom radnjom konkretnim predmetom (kamenčići, grančice, olovke...) Govor je važan jer je posrednik između praktične i misaone radnje. Praktična radnja očituje se kinestetskom aktivnošću: opipavanjem različitih konkretnih materijala, oblika i štapića prstićima, i vizualnim percipiranjem. U tom trenutku vrlo je važno da učenik govori ono što radi što potiče i auditivnu komponentnu u učenju. Prema neuroznanstvenim spoznajama, složeni instrumenti u našem tijelu: oko - mozak - ruka - govor, međusobno su povezani. Vizualizacijom se učvršćuju neuronske veze, same ruke su produžetak mozga, dok govor popraća i zaokružuje misaonu aktivnost. Jedno bez drugoga prilikom učenja ne mogu, a međusobno se prožimlju i nadopunjuju. Zato je uvijek potrebno tražiti od učenika da glasno izgovara postupak. Neki pedagozi-refomisti su to i dokazali osluškivanjima djece gledajući na interes djeteta i dijete u cjelini. Posebice izdvajamo Mariju Montessori i njenu pedagogiju i didaktiku koju je rabila u svom radu. Montessori materijali su praktični, konkretni, zanimljivi, ugodni i jednostavni za rukovanje. Kako je dijete senzorno, praktično, govorno i misaono aktivno u radu s takim materijalima, ono uči s razumijevanjem. Nakon što dijete dodirnom upozna predmet, predmet se obvezno mora imenovati. Nakon vremena vježbe, dijete opaža da je važan oblik, a ne i boja. To znači da nema nedoumice i straha da učenik neće moći zapamtiti koji oblik ili štapić predstavlja koji broj jer učenik s vremenom apstrahira nebitno (boju), a generalizira bitno (oblik). Poznati psiholozi bavili su se razvojem matematičkog mišljenja u djece. Jean Piaget je promatrao djecu od rođenja i utvrdio četiri razvojne faze. Ovdje su zanimljive dvije: predoperacijsko razdoblje koje traje od 2. do 7. godine djetetova života i faza konkretnih intelektualnih operacija koja se javlja u dobi od 7. do 11. godine. Različitim Piageovim zadacima uočava se razvoj ireverzibilnog do reverzibilnog mišljenja. Tako je ustanovljeno da se konzervacija broja javlja između 5. i 6. godine, konzervacija dužine između 7. i 8. godine, težine oko 9. i 10. godine, a konzervacija volumena tek nekoliko godina kasnije. U navedenim razdobljima, djeca rukuju konkretnim predmetima. Uz vođenje istražuju didaktički materijal i samostalno zaključuju. Upravo zato je važno dati im slobodnu igru konkretnim materijalima, Numiconom i Cuisenaireovim štapićima uz nadzor, u cilju da ih sponatno upoznaju, rukuju njime, slažu različite modele. Nije potrebno reducirati vrijeme igre njima. Sve to potiče senzomotoriku, slobodno konstruiranje, izgrađivanje, sastavljanje, rastavljanje, premještanje... Važno je aktivnost popratiti mnoštvom pitanja koja potiču misaone radnje poput razmišljanja i zaključivanja. Bit je da učenik samostalno objasni kako je došao do zaključka, i rezultata glasno verbalizirajući radnju koju izvodi. Jerome Bruner, američki psiholog, zagovornik je učenja otkrićem. U djeteta treba potaknuti znatiželju koja pokreće istraživanje djetetove neposredne okoline osjetilima: sluhom, vidom, mirisom, okusom, dodirnom, kretanjem. Bio je mišljenja da nema uspješnog razvoja intelekta bez vanjskih poticaja, pa stoga neposrednu okolinu treba obogaćivati konkretnim materijalima za djecu i pravilno ih organizirati za stjecanje navika, vještina, sposobnosti i kompetencija. Lev Semënovič Vygotskij bio je najbliži suvremenom svijetu današnjice. On je bio mišljenja da se čovjekov razvoj događa pod pritiskom razvoja tehnologije i ekonomije. Zbog brzih promjena naglo raste ljudsko znanje, pa pojedinac ne može pamtiti sve činjenice i generalizacije. Njemu je važno mišljenje i govor kako bi se razvilo govorno mišljenje i misaoni govor. Učenik apstrahira nebitna svojstva, a generalizira bitna, kao što je već navedeno. S obzirom na priloženo, uporaba Numiconom i Cuisenaireovih štapića temelji se na praktičnoj radnji i govoru. Učenik će rabiti i prstiće i ove alate dokle god će osjećati potrebu. Uporabu prstića svakako treba dozvoliti u prvom razredu. Ako ih učenik predugo koristi, može značiti da još uvijek nije razvio mogućnost stvaranja mentalnih slika. Do rezultata će doći različitim načinima te će individualno iznaći njemu najpraktičniji. Kako god, uvijek treba pohvaliti učenike, pa i za najmanji napredak. U nastavku prikazujemo samo neke primjere rada spomenutim alatima.

2.4. Praktični primjeri u radu s Numiconom

2.5. Praktični primjeri u radu s Cuisenaireovim štapićima

3. Zaključak

Numiconom i Cuisenaireovim štapićima otvaraju se novi pogledi u izvođenju nastave matematike i njeno poučavanje. Uporabom ovih konkretnih alata mijenja se perspektiva i percepcija matematike u učenika. Matematika tako postaje zanimljivija, susretljivija, pristupačnija, konkretnija i šarena. Djeca nemaju strah od matematike i uče spontano usmjerenom igrom što za njih znači zabavu i igru. Spomenuti alati pokazali su se kao koristan alat i za rješavanje matematičkih problema, grafičkih prikaza, a dijete može samostalno provjeriti točnost svojeg misaonog postupka. Učenici rabeći Numicon i Cuisenaireove štapiće ne razvijaju samo simpatiju prema brojkama, brojevima i matematici općenito, već oni nesvjesno razvijaju i različite inteligencije, kreativnost, kritičko mišljenje te socijalnu interakciju: komunikaciju i suradnju.

4. Literatura

- [1.]Markovac, J. (1990). Metodika početne nastave matematike. Zagreb: Školska knjiga.
- [2.]Numicon - številski didaktični sistem, priročnik, Fram: Simetris
- [3.]Ovčar, S. (1990). Razvijanje mišljenja u nastavi matematike. Čakovec: TIZ "Zrinski" Čakovec
- [4.]Stevilske-predstave-brezplacna-e-knjiga-matematika-otroci.pdf (30.5.2023.)
- [5.]Oxford University Press. URL:
<https://global.oup.com/education/product/9780198389545/?region=international> (30.5.2023.)

Stručni rad

UČIM I DJELUJEM

Dijana Penava, prof. biol. i kem.

Ivana Kozić, prof. eng. j. i pov.

Osnovna škola August Cesarec Ivankovo

Trg bana J. Jelačića 15

32281 Ivankovo

Sažetak

Učenik je centar odgojno obrazovne ustanove. Škola osim obrazovne uloge ima i odgojnu koju često moramo napomenuti učenicima. Pokušajmo djelovati na način da učenici svakom svojom aktivnošću uče i usvajaju nove vještine i odgojno se kroz rad usavršavaju u komunikaciji i toleranciji. Stvaranjem nečeg novog, korisno, ljekovitog i ekološki vrijednog učenik uči i djeluje na razvoj sebe, ali i prijatelja/suradnika oko sebe. Usvojiti znanje o biljkama iz svoga okoliša, proučavajući njihova svojstva i djelovanje na ljudsko zdravlje više cijene prirodu oko sebe. Istražujući o čuvarkući učenici postaju bogatiji za nova znanja, potaknuti znanjem stvaraju proizvode od čuvarkuće. Organizacijom prodaje jačaju poduzetnički duh. Međusobno djeluju kao tim i jačaju međuljudske odnose unutar grupe, a osim toga više cijene tuđi rad i uloženo vrijeme u stvaranje nečeg novog.

Ključne riječi: učenik, rad, čuvarkuća, komunikacija, istraživanje

1.Uvod

Što se sve skriva u dječjim glavama, a što tek sve mogu izraditi dječje ruke platno je bez granica, nema kraja, nema tih boja koje se mogu usporediti s njihovom maštom, ali i kreativnošću i vještinom dječje izrade unikatnih proizvoda [1]. Sloboda u izražavanju omogućava mašti i individualnosti svakog učenika pretvoriti njegovo djelo u umjetnost. U razgovoru s djecom početna se ideja obogaćuje s bezbroj novih informacija, koje upotpunjuju i obogaćuju rad. Sam rad djecu miče od mobitela, igrice, virtualnog svijeta. Opušta ih, razvija samostalnost, kreativnost i postanu svjesniji cijeniti svoje vrijeme. Industrijski, komercijalni proizvodi lako su dostupni u svim trgovinama, njihovo korištenje brzo zadovolji znatiželju, te se vrlo brzo odbace. Kupovinom takvih proizvoda djeca troše novac, ne razvijaju se, ne posvećuju vrijeme korisnim aktivnostima. Nakon što prvi put stvore nešto svoje, neki svoj proizvod, učenici se probude i sve oko sebe shvaćaju ozbiljnije i više cijene trud i rad drugih. Kroz nekoliko naših aktivnosti potaknule smo učenike da kroz rad uče.

2.Razrada

Nastavnica Ivana Kozić i Dijana Penava razgovarale su s djecom i pitale ih koje biljke imaju u svojim dvorištima, koje su jako otporne na sve vremenske prilike, a uz to i da su te biljke jako ljekovite. Nakon tjedan dana istraživanja učenika što imaju u svom dvorištu, što u bakinom i kod susjeda došli smo da zaključka da je to čuvarkuća (slika 1.). Zanimljiva, lijepa, dekorativna i jako zahvalna biljka s obzirom na ljetne vrućine i njihovu potrebu za vodom, ali i podnošenje hladnoće.

Slika 1. Biljka čuvarkuća (izvor: [2])

3.Istraživanjem do novih spoznaja

Prvi je korak bio istražiti koje su blagodatni čuvarkuće za ljudsko tijelo. Otkrili su mnogo korisnih informacija npr. [3,4]. Čuvarkuća pomaže i liječi:

- infekcije uha
- ciste na jajnicima
- miome
- jača imunitet
- regulira dijabetes

Nakon što su saznali koliko je biljka zdrava i ljekovita, izrazili su želju u učionici napraviti nekoliko proizvoda od čuvarkuće.

4.Mast od čuvarkuće

Prvi je proizvod bio domaća mast od čuvarkuće koja liječi kožu, pomaže kod smeđih mrlja na koži (slike 2.a i 2.b). Učenici su u dogovoru s nastavnicama i roditeljima donijeli domaću svinjsku mast. Svinjsku mast oprali smo u 9 voda, a zatim u nju nasjeckali listove čuvarkuće. Mast s listovima čuvarkuće otopili su na laganoj vatri i ostavili da smjesa odstoji 24 sata. Nakon toga su mast ponovno otopili i procijedili kroz gazu kako bi odstranili listove iz smjese. Mast su stavili u malene kutijice i spremili u hladnjak u učionici iz kemije.

Mast se koristi za rane koje su nastale od udaraca i za sunčane pjege na koži. Informacija koja je učenice jako zainteresirala je ta da čuvarkuća čuva žensko zdravlje, pomaže u liječenju cista na jajnicima.

5.Smjesa meda i čuvarkuće

Sljedeći je korak bio izraditi smjesu meda i čuvarkuće (slike 3. i 4.). Za pripremu ovoga proizvoda učenici su koristili med od domaćih lokalnih proizvođača meda (eko proizvod). Za pripremu je bilo potrebno pripremiti :

a)

b)

Slika 2. a) učenici pripremaju mast od čuvarkuće i b) gotova mast

- 750 g meda
- 300 g usitnjenih svježih listova čuvarkuće

Sastojke je bilo potrebno pomiješati i ostaviti u hladnjaku sedam dana i svaki dan lagano promiješati drvenom žlicom. Nakon sedam dana smjesa je spremna za korištenje. Smjesu se preporuča koristiti u slučaju probavnih tegoba, oslabljenog imuniteta, cista i mioma. Pripravak se preporuča koristiti i ako se nema nikakvih tegoba, preventivno.

Slika 3. Med i čuvarkuća (izvor: [5])

Slika 4. Med i čuvaruđa (izvor: [5])

6.Poduzetništvo

Kada su napravili toliko veliki posao učenici su izrazili želju svoje proizvode prezentirati djelatnicima škole, ali i mještanima svoga mjesta. Sljedeći zadatak bio je izraditi deklaracije koje su sadržavale tko je proizvod proizveo, što sadrži, rok valjanosti i način upotrebe. Svaki ekološki proizvod učenici su ukasili, nalijepili deklaracije i prodavali u vrijeme školske priredbe koja je bila otvorena za mještane i roditelje. Posjetitelji su bili oduševljeni proizvodima, a djeca zaradom. Nakon prodaje na sljedećem sastanku s nastavnicom Ivanom i Dijanom učenici su predložili izradu novog proizvoda, a materijale potrebne za novi proizvod kupili bi s novcem od prodaje.

7.Zaključak

Poduzetnički se duh probudio kod djece, a mobitel bi koristili samo za istraživanje sastojaka za nove proizvode. Kroz sve navedene aktivnosti djeca su puno vremena provela u vrlo poticajnoj i kreativnoj sredini sa svojim vršnjacima. Kroz komunikaciju međusobno su se bolje upoznali i učvrstili svoja prijateljstva. Učenici su u školi, ali i kod kuće posadili još čuvaruđa. Neki su iskoristili stare igračke i u njih posadili čuvaruđu i na taj način staru igračku reciklirali, a svoje dvorište ukasili zanimljivim i veselim detaljem (slike 5. i 6.).

Slika 5. Primjer recikliranja starih igračaka i sadnje čuvaruđe u svom domu

Slika 6. Primjer sadnje čuvaruđe u blizini doma

Završili bi s jednom izrekom: "Rad je veliki lijek za sve nevolje i mizerije koje zadese čovječanstvo – pošten rad, koji namjeravaš obaviti.", Thomas Carlyle.

8.Literatura

- [1.]Učimo djecu da misle, a ne šta da misle - Školegijum [Internet]. [pristupljeno 28.5.2023]. Dostupno na: <https://www.skolegijum.ba/tekst/index/2540/ucimo-djecu-da-misle-a-ne-sta-da-misle>
- [2.]Čuvarkuća – ljekovita svojstva i recepti | Kreni zdravo! [Internet]. [pristupljeno 28.5.2023]. Dostupno na: <https://krenizdravo.dnevnik.hr/prehrana/cuvarkuca-ljekovita-svojstva-i-recepti>
- [3.]Čuvarkuća (Sempervivum tectorum) - Plantea [Internet]. [pristupljeno 28.5.2023]. Dostupno na: <https://www.plantea.com.hr/cuvarkuca/>
- [4.]Mast od čuvarkuće za liječenje kože,odklanja bobuljice,sitne bore oko očiju i mnoge dr probleme kože - YouTube [Internet]. [pristupljeno 28.5.2023]. Dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=h3bHHN-SIDI&ab_channel=MojaKuhinjaElvira
- [5.]Stari narodni lijek mješavina meda i čuvarkuće (instrukcije) - Zdravlje bez doktora [Internet]. [pristupljeno 28.5.2023]. Dostupno na: <https://zdravljebezdoktora.com/stari-narodni-lijek-mjesavina-meda-cuvarkuce-instrukcije>

Stručni rad

NAČINI POSTUPANJA ŠKOLE U SLUČAJU POJAVE NASILJA

Doris Vouri, mag. prof. spec. i reh. ped.
Osnovna škola Dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Slovenija

Sažetak

Nasilje je oduvijek bilo prisutno u odgojno-obrazovnim ustanovama te se s njim susrećemo na različite načine i u različitim okolnostima. Kako, na koji način doživljavamo nasilje u školi i kako ćemo se nositi s ovim problemom ovisi o pojedinačnom nasilnom ponašanju. U članku predstavljam definiciju nasilja i agresije te nekoliko mogućih strategija koje učitelji mogu koristiti kada tretiraju problematiku nasilnog ponašanja.

Ključne riječi: nasilje, agresija, prevencija (sprečavanje) nasilja

1.Uvod

Nasilje se često pojavljuje u školskom okruženju. Kako će škola reagirati na nasilničko ponašanje, kakve će sankcije odrediti za pojedinca i koja će pravila uzeti u obzir kada je riječ o prevenciji nasilja, ovisi o samoj školi kao odgojno-obrazovnoj ustanovi. Ono što je zajedničko svim školama zapravo je težnja ka nultoj toleranciji prema nasilju. U nastavku predstavljam razliku između nasilja i agresije, načine na koje se nasilje može manifestirati u školama te nekoliko prikladnih strategija za njegovu prevenciju.

2.Definicija nasilja i agresije

2.1.Nasilje

Definicija nasilja u Rječniku slovenskog književnog jezika je sljedeća: „aktivan odnos prema nekome, karakteriziran uporabom sile, pritiska.” Autori imaju različita gledišta kada definiraju nasilje, ali svima je zajedničko saznanje da jednu od ključnih komponenti dinamike nasilja predstavlja sila ili snaga (moć). Nasilje se stoga definira kao aktivan odnos prema nekome, karakteriziran uporabom sile, pritiska, kako bi počinitelj ostvario svoje želje, potrebe ili plan.

Pri definiranju nasilničkog ponašanja uočavamo dvije značajke:

1.Budući da je većina definicija nastala unutar područja psihologije, prevladavaju psihološki diskursi, iako definicija obuhvaća i elemente sociologije, antropologije, prava, političkih znanosti i međunarodnih odnosa.

2.Istodobno se pojavljuju pojmovi nasilja i agresije. Međutim, oni nisu uvijek objašnjeni unutar definicije (sinonimi).

2.2.Agresija

Agresija se manifestira kao zlostavljanje između učenika. To traje dugo, a učenik je u određenom razdoblju više puta izložen agresivnom ponašanju odnosno negativnim radnjama. Pritom doživljava nelagodu i/ili namjerno ozljeđivanje (fizičko ili verbalno). Negativne radnje uključuju naguravanje, udaranje (šutiranje), bockanje, tučnjavu. Osim navedenog, u ovakve radnje spadaju i uvredljive grimase, korištenje vulgarnih riječi te namjerno isključivanje iz skupine. Riječ je dakle o neravnoteži moći, kada se slabiji učenik teže brani.

Poznajemo dvije vrste agresije:

1.Afektivna i instrumentalna agresija

Karakteristike afektivne agresije su intenzivna, jaka ljutnja, nasrtljivost, automatsko uzrujavanje, obrambena reakcija i osjećaj olakšanja kada ova vrsta agresije prođe. Kod instrumentalne agresije uočavaju se hladnokrvnost, niska aktivacija i planirana usmjerenost ka cilju.

2.Reaktivna i proaktivna agresija

Reaktivna agresija manifestira se brzim ljutnjom i nedostatkom kontrole. Kontekst u kojem se ona pojavljuje vrlo je konfliktan i uključuje prisutnost negativnih emocija. Proaktivna agresija shvaća se kao stjecanje koristi, maltretiranje i dominacija nad vršnjacima.

3.Vrste i oblici nasilja u školi

Preporuke s područja omladinske politike definiraju nasilje u školi kao situacije koje se međusobno jako razlikuju. One obuhvaćaju različite stupnjeve i intenzitete nasilja, ovisno o uzrocima i/ili žrtvama. Nasilje se dogoditi sporadično i nenamjerno, ili se može dogoditi da ove vrste radnji eskaliraju. Neke je vrste lakše prepoznati od drugih. Dubljim uvidom u nasilje u školi možemo si predstaviti različite načine percepcije nasilja. Autori objašnjavaju dubinsko sagledavanje kao učinkovito tretiranje problematike nasilja. U školi se treba usmjeriti na podrijetlo i uzroke agresivnog ponašanja. U cilju uspješnog sprečavanja ove pojave te poduzimanja odgovarajućih mjera, moramo poznavati znakove i uzroke ovakvog djelovanja.

Poznajemo sljedeće vrste nasilja: vršnjačko nasilje ili nasilje među učenicima, nasilje učitelja nad učenicima, nasilje učenika nad učiteljima, nasilje između roditelja i učitelja, nasilje između zaposlenika i nasilje u obitelji. Može se pojaviti i autodestruktivno nasilje (nasilje nad samim sobom).

Ovisno o sadržaju i odnosima nasilnih interakcija, poznajemo različite oblike nasilja: fizičko/tjelesno, psihičko/emocionalno, ekonomsko, verbalno (manifestira se pogrđnim riječima) i spolno (seksualno) nasilje.

3.1.Vršnjačko nasilje

Vršnjačko nasilje ili nasilje među učenicima je najčešće prisutan oblik nasilja u školi. U ovu vrstu spadaju psihički, verbalni, fizički i ekonomski oblici nasilja. Vršnjačko nasilje uključuje i oblik spolnog (seksualnog) nasilja, za koje se smatra da se u slovenskim školama pojavljuje često, ali se o njemu ne govori. Spolno uznemiravanje i pipanje najčešći su oblici.

Oblici vršnjačkog nasilja su: pljuvanje, štipanje, vrijeđanje, prozivanje, guranje, naguravanje po hodnicima, zadirkivanje, pipkanje, fizičko nasilje, isključivanje od strane vršnjaka, odvajanje po nacionalnoj pripadnosti i vrijeđanje na nacionalnoj osnovi, razne nasilne igre u kojima se javljaju fizičko nasilje i nanošenje boli, psihičko i spolno nasilje te fizičko nasilje, kojem su posebno izloženi dječaci.

3.2.Osobine žrtve nasilja i nasilnika

Osobe koje su izložene nasilju pokazuju više tjeskobe, neizvjesnosti, oprezne su, osjetljive i mirne. Na zlostavljanje, barem u nižim razredima, reagiraju plačem ili povlačenjem. Ovi pojedinci steknu dojam da nisu uspješni, da su glupi i neprivaćni. U školi su usamljeni, odbačeni, imaju malo ili nimalo prijatelja. Žrtve nasilja često iskazuju negativističan stav prema nasilju, ne napadaju i ne zadirkuju druge. Žrtve su intelektualno prosječne, pri čemu njihov školski uspjeh može biti dobar, prosječan ili loš. Imaju pozitivan stav prema školskim obvezama. Ne znaju govoriti o svojim problemima, tako da nasilje kojem su izloženi u školi polako počinju prihvaćati kao nešto što zaslužuju. Ova vrsta žrtve naziva se pasivna/podložna (pokorna) žrtva. Prema rezultatima opsežnog istraživanja o vršnjačkom nasilju, u kojem je sudjelovalo 60 slovenskih vrtića, osnovnih i srednjih škola te srednjoškolskih đачkih domova, 16 do 27 posto učenika predstavlja žrtve vršnjačkog nasilja. Od 30 do 40 posto sudjelovalo je u nasilju. Druga vrsta žrtve je izazivač. Učenici često imaju problema s koncentracijom, uzrokujući uzrujanost i napetost kod drugih. Neki od njih su hiperaktivni i svojim ponašanjem smetaju ostalim učenicima u razredu. Posebnu pozornost treba posvetiti onim učenicima koji su svjedoci nasilja. Osjećaju se nelagodno, ali rijetki su spremni pomoći žrtvi. Osobina nasilnika je agresivnost. Svoju nasrtljivost iskazuju i prema odraslima. Općenito imaju pozitivan stav prema nasilju, impulzivni su i imaju potrebu kontrolirati druge. Imaju dobru sliku o sebi, ali ne osjećaju empatiju prema žrtvama. Tipičan učenik nasilnik ponaša se agresivno i fizički je jači od žrtve. Pasivni nasilnici su oni koji sudjeluju u nasilju, ali ga ne iniciraju. Nasilnici nisu vezani za obitelj, intelektualno su prosječni, te nedovoljno koriste svoje sposobnosti. Osim navedenog, poznajemo i anksiozne nasilnike koji imaju manje samopouzdanja i manje su popularni od tipičnih nasilnika. Kod kuće imaju više problema, a u školi iskazuju slabiji uspjeh.

4.Mogući načini postupanja škole u slučaju pojave nasilja

4.1.Uloga škole u prevenciji nasilja

Škola ima psihosocijalni utjecaj na razvoj djeteta. Učitelj značajno potiče razvoj jakih područja učenika, što se očituje povećanjem samopouzdanja i većim uspjehom u drugim područjima. Iluzorno je očekivati da će se smjenom generacija smanjiti razina nasilja u školama. Potrebno je poduzeti pravovremene i pravilne mjere. Nisu dovoljne sigurnosne kamere ili profesionalni zaštitari, već sveobuhvatan pristup koji sprečava nasilje u korijenu. Potrebno je uspostaviti opće temeljne principe u sudjelovanju sa svim radnicima škole. Osnovna načela na temelju kojih se mogu izgraditi različite strategije su: nulta tolerancija prema nasilju, individualno doživljavanje nasilja, djelovanje (odazovimo se) kojim odgovaramo na svako nasilničko ponašanje. Dakle, ne prebacujte odgovornost za djelovanje na druge, zahtijevajte odgovornost za počinjeno nasilničko ponašanje. Žrtva i počinitelj zaslužuju pravedan tretman na temelju poštovanja njihovog ljudskog dostojanstva i prihvaćanja odgovornosti za učinjeno. U svakoj školi isprepliću se različiti čimbenici rizika za pojavu nasilja. Tek kada škola ustanovi njihovu prisutnost, može ograničiti njihove učinke ili ih uništiti. Najveći čimbenici rizika su tolerancija prema nasilju u društvu, dominantna kultura i tradicija, pripadnost određenim društvenim skupinama, kao što su djeca s posebnim potrebama, žene, osobe s invaliditetom, starije osobe, pripadnici kulturnih, etničkih, vjerskih i dr. skupina, te siromaštvo i socijalno raslojavanje. Specifični čimbenici rizika za pojavu nasilja u školama su: neadekvatno radno okruženje (loši prostorni uvjeti, nepregledni hodnici, buka, tamne boje zidova), loša organizacija rada (nejasno definirane nadležnosti i odgovornost zaposlenika, neučinkovito dežurstvo učitelja, nedovoljna osposobljenost radnika za područje nasilja),

nesređeni međuljudski odnosi (uvredljiva komunikacija između zaposlenika, slab protok informacija, nedostatak nadzora), zlorporaba ovlasti: izražena neravnoteža moći među subjektima.

4.2. Akcijski plan rada

Prije izrade akcijskog plana za postupanje u slučaju pojave nasilja u školi potrebno je izvesti analizu stanja odnosno sigurnosnu procjenu kojom utvrđujemo trenutno stanje sigurnosti u školi i dajemo preporuke za njegovo poboljšanje. Neophodno je fokusirati se na potrebe škole jer svaka ustanova ove vrste ima svoje posebnosti. Prikupljaju se informacije o oblicima i vrstama nasilja, odnosno provjerava se u kojoj mjeri se nasilje događa, što o sigurnosti u školi misle učenici, roditelji, učitelji i ostali zaposlenici te kakvi su rezultati dosadašnjih mjera. Administrativni poslovi zahtijevaju dodatno vrijeme, ali formalna pravila štite učenika i školu. Štite ih od samovolje, jer bi ih morali poštovati svi sudionici odgojno-obrazovnog procesa škole. Prilikom izrade akcijskog plana potrebno je utvrditi: način na koji možemo protumačiti utvrđenu situaciju nasilja u školi i našu ulogu u tome, slabe točke dosadašnjih strategija, korake koji su neophodni za provedbu izmjena, naša očekivanja, aktivnosti koje želimo najprije poduzeti, te (odrediti) subjekte koje želimo uključiti u odabrane aktivnosti. Prikazat ćemo tri razine mjera za prevenciju nasilja: mjere na razini škole, odjela i pojedinca. Na prvoj razini ciljnu skupinu predstavlja cjelokupna školska populacija. Predlaže se školski dan posvećen podizanju svijesti o problemu. Sudjeluju i roditelji, tako da se mogu prezentirati rezultati raznih istraživanja. Sudionici dobivaju osjećaj odgovornosti. Predlaže se nadzor od strane učitelja unutar i izvan ustanove. Posebna pozornost posvećuje se i događanjima u toaletima, a važno je da učitelji izraze svoje negodovanje prema nasilju. Osim navedenog, veliki značaj imaju i osobne vrijednosti, uvjerenja te stavovi koji se određenim postupanjem učitelja prenose na učenike. Često se događa da se učenici ne usude progovoriti, te se kao jedno od mogućih rješenja navodi kontakt telefon zahvaljujući kojem oni ostaju anonimni. Roditelji također trebaju razviti stavove. Stoga su sastanci i studijske skupine formalnog / neformalnog oblika vrlo važni. Mjere na razini odjela uključuju pravila, pohvale, sankcije, sate razrednog odjela, kooperativno učenje, zajedničke pozitivne aktivnosti te odjelne sastanke učitelja i roditelja. Mjere na razini pojedinca temelje se na razgovorima sa žrtvom i nasilnikom, roditeljima te grupnim razgovorima s roditeljima. Odgojno djelovanje učitelja mora se planirati odnosno realizirati pred učenikom. Ovo je najučinkovitiji preventivni postupak učitelja, jer upoznaje učenika s mrežom učiteljevih očekivanja te prava i dužnosti učenika. Nije dovoljno samo upoznati učenika sa spomenutim, već treba prijeći na realizaciju. Kazna mora poručiti učeniku da se njegovo ponašanje ne odobrava, ali da se istovremeno vjeruje u njegovu sposobnost i spremnost da donese ispravnu odluku u danim okolnostima.

Na kraju prikaza odgojnog djelovanja naglasit ćemo važnu ulogu evaluacije kojom provjeravamo učinkovitost zadanih strategija.

5. Zaključak

Možemo zaključiti da je za prevenciju nasilja neophodan dobar akcijski plan koji učitelji koriste i prije nego što se nasilničko ponašanje pojavi. Vrlo je važno da učitelji i roditelji iskreno razgovaraju s učenicima i grade međusobno povjerenje. Žrtvama nasilja neophodno je pružiti psihološku pomoć kako bi stekle samopouzdanje. Škole moraju ići ukorak s vremenom po pitanju različitih vrsta nasilja, budući da se sve više nasilja pojavljuje upravo na internetu. Nakon svakog nasilničkog čina prijeko je potrebna procjena primjerenosti sankcija.

6. LITERATURA

- [1.] Berčnik, S. (2008). Vzgojni koncept v javni šoli in vprašanje nasilja.
- [2.] Brejc, M., Koren, A., Logaj, V. in Mugnaioni Lešnik, D. (2009). Nasilje v šoli: opredelitev, prepoznavanje, preprečevanje in obvladavanje. Kranj: Šola za ravnatelje.
- [3.] Gregorič, N. (2015). Vrstniško nasilje med učenci osnovne šole. Diplomsko delo, Koper: Univerza na primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijsko tehnologijo.
- [4.] Habbe, J. (2000). Nasilje in varnost otrok v šolah. Ljubljana: Lisac & Lisac

- [5.]Kovač Šebart, M., Krek, J. (2009). Vzgojna zasnova javne šole. Ljubljana: Center za študij edukacijskih strategij,
- [6.]Kroflič, R. (2011). Reagirane v konfliktnih situacijah. Ljubljana: Center za poklicno izobraževanje.
- [7.]Mugnaioni Lešnik, D. (2005). Strategije za preprečevanje nasilja. Ljubljana: Šola za ravnatelje
- [8.]Olweus, D. (1995). Trpinčenje med učenci, kaj vemo in kaj lahko naredimo. Ljubljana: ZRSŠ.
- [9.]Polak, A. (2007). Timsko delo v vzgoji in izobraževanju. Ljubljana: Modrijan.
- [10.]Pušnik, M. (1999). Vrstniško nasilje v šolah. Ljubljana: ZRSŠ
- [11.]Pušnik, M. idr. (2003). Vloga šole pri zmanjševanju nasilja: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje. Ljubljana: ZRSŠ
- [12.]Ramovš, F. (2000). Dostupno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=nasilje&hs=1 [Pristupljeno 29.12.2015.].
- [13.]Žižek, S. (2007). Nasilje. Ljubljana: Analecta.

Stručni rad

TIMSKI PRISTUP SPECIJALNIH I REHABILITACIJSKIH PEDAGOGA U RADU S DJECOM S POSEBNIM POTREBAMA

Doris Vouri, mag. prof. spec. i reh. ped.
Osnovna škola Dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Slovenija

Sažetak

Rad specijalnih i rehabilitacijskih pedagoga temelji se na timskom pristupu. U cilju optimalnog poticanja i razvoja funkcioniranja djeteta neophodan je doprinos stručnog tima koji čine specijalni i rehabilitacijski pedagozi, logopedi, psiholozi, savjetodavni radnici i voditelj odgojno-obrazovne ustanove. Timski rad svih stručnih radnika u praksi je potrebno provoditi na dnevnoj bazi, dakle svakodnevno. Za učinkovit i uspješan timski rad važno je postaviti jasne i ostvarive zajedničke ciljeve koji su usmjereni na osnaživanje djeteta i njegovo napredovanje u svim područjima razvoja. Kako bi se olakšalo postizanje timski planiranih ciljeva, potrebno je uzeti u obzir raznolikost dinamike, procesa i pojava u timu, poput motivacije, pozitivne međuovisnosti, radnog zadovoljstva, učinkovitosti tima itd. Što je veće zadovoljstvo pojedinca na njegovom radnom mjestu, to će biti viša i njegova motivacija za timski rad, te će biti ostvarena bolja komunikacija među članovima tima koji će izraziti višu motiviranost. Samim time cjelokupan tim radit će učinkovitije.

Ključne riječi: timski rad, specijalni i rehabilitacijski pedagozi, djeca s posebnim potrebama

1.Uvod

Timski rad definira se kao suradnja dvaju ili više učitelja u sklopu provedbe nastave. Tim je učinkovit kada ima jasno zacrtane zajedničke ciljeve, koji mogu biti kratkoročni ili dugoročni. Za uspješan rad u odgoju i obrazovanju moramo biti svjesni činjenice da ovi čimbenici na određene načine utječu na dinamiku tima i da ćemo njihovim reguliranjem lakše osigurati veću učinkovitost timskog rada te brže ostvariti timski postavljene ciljeve. Inkluzija se ne može realizirati u praksi ako sudionici ne surađuju kao tim i ne posvete posebnu pozornost djeci s posebnim potrebama i njihovim roditeljima.

2.Timski rad

2.1.Timski pristup specijalnih i rehabilitacijskih pedagoga u radu s djecom s posebnim potrebama

U radu s djecom s posebnim potrebama (u daljnjem tekstu PP) sudjeluje tim od nekoliko stručnih radnika. Za optimalnu integraciju i osnaživanje djeteta s PP prijeko je potrebno ostvariti timsku suradnju svih uključenih stručnjaka. Specijalnim i rehabilitacijskim pedagozima, koji su izravno uključeni u rad s djecom s PP, potrebna su dodatna specijalna znanja s područja timskog rada, jer su u interakciji s drugim stručnim radnicima koji s djecom s PP-om dolaze u doticaj samo povremeno. Osim navedenog, učitelji i drugi stručni radnici moraju biti svjesni važnosti timskog rada, prijenosa informacija, postavljanja dostižnih ciljeva i uključivanja roditelja u cjelokupan proces, kako bi se realizirao optimalan razvoj djece s PP.

Suradnja između specijalnog pedagoga i učitelja ostvaruje se na različite načine. Pružamo nekoliko smjernica koje će stručnim radnicima pomoći u realizaciji međusobne suradnje:

- opća sposobnost prilagodbe novim situacijama,
- sposobnost rješavanja problema,
- sposobnost komunikacije,
- razvijene interpersonalne sposobnosti i
- sposobnost vođenja.

Dakle, učitelj i specijalni pedagog moraju uzeti u obzir sve ključne komponente koje su potrebne u radu s djecom s posebnim potrebama, kako bi postigli planiranu učinkovitost. Probleme treba promatrati kao priliku odgojno-obrazovnim ustanovama da svoja znanja usmjere prema kvalitetnijem životu osoba s posebnim potrebama te razvoju njihove socijalne uključenosti i samostalnosti.

2.2.Prednosti timskog rada

Prednosti timskog rada očituju se u sljedećim područjima:

- sustavno rješavanje problema,
- testiranje novih pristupa,
- učenje na temelju prethodnih iskustava,
- učenje na primjerima drugih,
- brza i učinkovita generalizacija znanja u sklopu svih dijelova organizacije.

Osim navedenog, usklađivanje individualnih i timskih ciljeva iznimno je važno za učinkovit timski rad. Veliku ulogu imaju i komunikacijske vještine, usmjerenost ka cilju, rješavanje problema u hodu, poštovanje voditelja tima, kontrola emocija i poznavanje principa timskog rada.

Tim je učinkovit kada ima jasno zadane zajedničke ciljeve, koji mogu biti kratkoročni ili dugoročni. Potrebno je stalno pratiti napredak u vlastitom radu te realizirati primjereno upravljanje, prepoznavanje konflikata i njihovo preusmjeravanje u konstruktivnu kritiku. Učinkovitosti timskog rada doprinose različiti psihosocijalni, komunikacijski i pedagoško-psihološki čimbenici. Za uspješan rad u odgoju i obrazovanju potrebno je uzeti u obzir načine na koji oni djeluju i utječu na tim, kako bi stručnjaci lakše ostvarili svoje postavljene ciljeve.

Bitan uvjet postizanja spomenutih ciljeva je stalna evaluacija timskog rada.

3. Zaključak

Dobro poznavanje psiholoških čimbenika timskog rada, prepoznavanje prednosti timskog rada i poznavanje načina suočavanja s problemima i sukobima predstavljaju nužno znanje specijalnih i rehabilitacijskih pedagoga, jer osigurava njihov stručni i profesionalni razvoj. Pri tome se moraju primarno posvetiti djetetu s kojim rade i fokusirati na ciljeve koje su si postavili u sklopu tima, kako bi postigli što veću samostalnost i što višu razinu funkcioniranja djeteta.

4. Literatura

- [1.]Kavkler, M. (2008). Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja – izbrana poglavja v pomoč šolskim timom. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [2.]Logar, V. (2009). Nekatere značilnosti dobrega vodenja šolskega tima. V Revija za elementarno izobraževanje, 2-3, str. 145–161.
- [3.]Možina, S., Rozman, R., Tavčar, M., Pučko, D., Ivanko, Š., Lipičnik, B. ... Kovač, B. (2002). Management: nova znanja za uspeh. Radovljica: Didakta.
- [4.]Pevce Semec, K., Bizjak, M., Bitenc, M., Bonifer, K., Bosiljevac, J., Dežman, U. ... Župančič Strnad A. (2004). Spodbujanje timske naravnosti: Prikaz timskega dela v učiteljski zbornici. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [5.]Polak, A. (2007). Timsko delo v vzgoji in izobraževanju. Ljubljana: Modrijan.
- [6.]Vouri, D. (2018). Zaznavanje in doživljanje ovir, problemov ter konfliktov pri timskem delu v odnosu do delovnega zadovoljstva specialnih in rehabilitacijskih pedagogov v razvojnih oddelkih vrtca: magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Stručni rad

IGRE ZA RAZVOJ FINE MOTORIKE I GRAFOMOTORIKE U 1. RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE

**Klavdija Burazer
OŠ braće Polančičev Maribor, Slovenija**

Sažetak

Fina motorička igra definira sve sitne pokrete mišića prstiju, zapešća i apsolutno je potrebna da bi dijete moglo uspješno manipulirati predmetima i brinuti se o sebi (oblači se, zatvara gumbe, zatvarač...). Grafomotorizam je također izravno povezan s finim motorima, odnosno vještinom držanja olovke i pisanja slova, riječi i rečenica. U svemu tome potrebno je naglasiti i iznajmiti da razlike između pojedinaca u grafomotornom razvoju mogu biti velike i da su neki ljudi (ne samo djeca) jednostavno vještiji od drugih (T. Žerdin, 2011.)

Ključne riječi: fina motorika, grafomotorika, igre

1. UVOD

Fina motorika u djeteta podrazumijeva da voli vježbe, igre i aktivnosti koje uključuju mnoge sitne pokrete mišića, osobito u prstima i zapešću. Da bi dijete uspješno manipuliralo objektima, pokreti moraju biti precizno usklađeni s očima. Pisanje, hvatanje malih predmeta ili igračaka i odjeća za grudi učinit će dijete mnogo boljim i bolje ga kontrolirati ako mu dopustimo finu motoričku aktivnost tijekom igre. Fina motorika odnosi se na koordinaciju malih mišića u rukama, zapešću i prstima djeteta, koji moraju djelovati sinkronizirano s očima. Razvijene fine motoričke sposobnosti omogućuju uspješno obavljanje osnovnih funkcija djeteta. Grafomotorizam je smisao za držanje olovke i ispravno pisanje slova, riječi i rečenica. Prilikom razvoja grafomatora, ispred vještina pisaćeg stroja i pisaćeg stroja, posebnu pozornost treba posvetiti i držanju djetetove glave uspravnom, držanju ruke s kojom ne piše, naslonjenom na stol (i, ako je potrebno, pomaganju u držanju lista papira), leđa počivaju na stražnjoj stolici, odmarajući se na sedlu bedrima, savijajući koljena pod pravim kutom, dodirujući pod cijelim nogama. bazu (npr. drijemanje). Dijete bi trebalo imati ruku kojom piše, staviti do lakta na stolu i pomaknuti se u lakat i rame, držeći olovku oko 2 prsta iznad vrha palcem i kažiprstom, odmarajući se na srednjem prstu, lagano držeći olovku i opušteno. Djetetu moramo pružiti mogućnost korištenja raznih olovaka, a ako je potrebno, trebali bismo mu ponuditi i olovke.

2. GLAVNI DIO

Predajem u osnovnoj školi 22. godinu kao maturant prvog razreda. Moje je zapažanje da je u predškolskom i prvorazrednom razdoblju vrlo važno obratiti posebnu pozornost na onu djecu koja pokazuju poteškoće u obavljanju grafomotornih aktivnosti ili ih čak izbjegavaju. Takvu djecu opisuju riječima: "On ne voli crtati. Ali smatram da se dječji crteži brzo crtaju, a vrlo ih je malo. Čimbenici koji utječu na to mogu biti mnogi. Pravodobnim pronalaženjem rješenja možemo pomoći vašem djetetu da riješi te probleme. Dakle, gospodin Rafomotorika ima vještinu držanja olovke i ispravnog pisanja slova, riječi i rečenica. Fini motori znače sve sitne pokrete mišića prstiju i zapešća, a bitno je uspješno se suočiti s djetetom svakodnevnim zadacima (pričvršćivanje gumba, odijevanje, pričvršćivanje patentnog zatvarača). Nažalost, neki su učitelji posljednjih godina primijetili da su se i grafomotori i fini motori dramatično pogoršali kod djece. Mnogo je razloga za to. Od toga da djeca imaju puno vremena pred računalnim ili televizijskim ekranima, do davanja roditeljima malo vremena za stvaranje s njima, jer je ritam svakodnevice prebrz za rezanje ili rezanje kod kuće u večernjim satima.

Ovladavanje finim motoklalom i grafomotorima izuzetno je važno za dijete, jer će mu znanje u ovom području pomoći i u svakodnevnim aktivnostima i interakciji s vršnjacima. Ručne vještine utjecat će na njegov učinak u školi i budućnosti. Veliki dio škole temelji se na crtanju, pisanju, slikanju, rezanju škarama i lijepljenju, pa je važnodjetetu omogućiti vježbanje kako bi steklo sve te vještine. Fine vježbe motoričkih sposobnosti mogu poticati u svakodnevnim aktivnostima. U takvim vježbama djeca mogu mijesiti tijesto i glinu ili oblikovati od plastike, oprati voće, pripremiti stol za jelo, obrisati prašinu. Slagalice će također pomoći u rješavanju problema s finim motorima. Mogu se puno igrati s kockicama, ali mogu i doopy makarone ili perle na žici i stvoriti nakit. Također potiče što veću autonomiju u odijevanju (pričvršćivanje gumba, pričvršćivanje patentnih zatvarača) i hranjenju (na primjer, dijete treba staviti maslac na kruh na sebe). U jačanju finih motora, također će im pomoći da otvore različite brave, omotaju matice na vijcima ili zgnječe rižu, lamu ili kukuruzno brašno različitim žlicama. Snaga

prstiju i ruku važna je i za izvođenje finih motoričkih pokreta, pa bi djeca trebala provoditi više vremena na otvorenom, u prirodi. Neka hodaju preko korijena, u brdo, kroz lokve, preko rubnjaka, neka skaču, trče i valjaju se uzbrdo. Također će uspješno razviti fine motoričke pokrete kroz veliki motocikl. Smatra se da razne vježbe rješavaju poteškoće s grafomotorima. Omogućujući djetetu da uvijek ima razne vježbe. Tako jednom može izvoditi orijentacijske vježbe u kojima, koristeći dječje oznake boja slike, izvodi vježbe na sebi, na drugom, u prostoru, na parceli ili plahti. Drugi put može izvoditi vježbe za opuštanje ruku. U grafomotornim aktivnostima djetetu se prvo nude veće površine, gdje može izvoditi pokrete cijelom rukom, a površine se postupno smanjuju. Prvo, djetetu nudimo deblje i masnije olovke, koje se postupno zamjenjuju tanjim i tanjim koje omogućuju preciznije pokrete.

Grafomotorne vježbe: Konturiranje, crtanje i pisanje kroz zrak, scribming, crtanje ili pisanje u različitim materijalima, crtanje ili pisanje na većim površinama, konturiranje ... **Upoznat ću vas s nekim aktivnostima - igrama koje su se izvodile na satovima slovenskog jezika.** Ove aktivnosti igre potiču razvoj finog automobilizma i grafomatora kod studenata. Učenici su bili podijeljeni u pet skupina. Svaka aktivnost izvedena je 10 minuta, a zatim zamijenjena sljedećom. Klasificirani su u svih pet aktivnosti.

1. UZORCI

Za obavljanje ove aktivnosti pripremio sam šljunak, razne figurice, školjke, obojene žetone..., veće kartone na kojima sam markerom nacrtao razne linije (kosi, okomiti, vijugavi...).

Napomena: Za izradu uzorka koristite različite objekte stavljanjem objekata na crte.

FOTOGRAFIJA 1- UZORCI

FOTOGRAFIJA 2- UZORCI

Opazanja: U prvoj provedbi, bez puno razmišljanja, učenici su brzo postavili različite predmete na linije. Na sljedećem polaganju već su bili pažljiviji i pokušavali su formirati neku vrstu niza objekata. Praksa čini majstora. U sljedećem polaganju bili su još maštovitiji, kreativniji u polaganju različitih uzoraka.

2. GUSJENICE I SPAJALICE

Za obavljanje ove aktivnosti pripremio sam spajalice u boji i karton, na kojima sam nacrtao oči gusjenica u gornjem dijelu.

Napomena: Gusjenice su gladne, pa na kartice stavite što više spajalica različitih boja.

Viđenja: Bilo je dovoljno da pojedinci samo stave tri spajalice na karticu. Brzo su se zadovoljili poslom. Uz ohrabrenje, nekoliko spajalica stavljeno je na karton u drugom natilu. Tada su počeli stvarati sekvencu boja. Sve je postalo zanimljiva igra.

FOTOGRAFIJA 3- GUSJENICA I SPAJALICE

FOTOGRAFIJA 5- GUSJENICA I SPAJALICE

3. PREPLITANJE OBOJENIH TRAKA

Za obavljanje ove aktivnosti pripremio sam veliki karton iz kojeg sam izrezao četiri jednako duga pravokutnika, različito duge trake u boji mekšeg kartona.

Napomena: Pomiješajte trake boja tako da dobijete uzorak boje. Obavezno se pravilno ispreplićete - prvo ispod, zatim iznad, sljedeći pojas boja prvo vrh, a zatim ispod.

Zapažanja: U ovoj aktivnosti primijetio sam da su neki učenici brzo isprepleli trake, a pojedinci su imali velikih problema, ignorirajući upute za međuigru. Ovu smo aktivnost ponovili nekoliko puta u sljedećim satima, gdje su ponuđene druge aktivnosti.

FOTOGRAFIJA 4 VEZIVANJE ČIPKE, ZAVOJI

FOTOGRAFIJA 7- ZAVOJI, VEZIVANJE ČIPKE

4. LYP DIJELOVI SLAMKI NA DRVENOM ŠTAPIĆU

Provodeći ovu aktivnost pripremio sam male kocke stiropora, drvene štapiće, narezane obojene slamke.

Napomena: Upišite slamke u boji i stvorite uzorak.

FOTOGRAFIJA 6- LIJEPLJENJE DIJELOVA SLAMKI NA DRVENI ŠTAP

Opažanja: Ova aktivnost im nije uzrokovala nikakve probleme. Stvorili su različite kombinacije boja.

5. VEZANJE VEZALK

Za obavljanje ove aktivnosti pripremio sam tvrđe karte na kojima sam nacrtao i izrezao prednji dio cipele s čipkastim rupama. Onda sam stavio vezice za cipele kroz rupe.

Priručnik: Pokušajte vezati vezice za cipele.

FOTOGRAFIJA 7- ZAVOJI, VEZIVANJE ČIPKE

Viđenja: Od 24 učenika u razredu, polovica nije mogla vezati vezice za cipele. Tako smo naučili proces povezivanja. Ponovili smo ovaj zadatak nekoliko puta. Do sada, gotovo svi znaju kako napraviti luk. U sljedećim satima razvoja finih motora i grafomotora, također sam izveo pincetu (pinceta se koristila za sortiranje malih obojenih perli u malim kutijama), kidanje i izradu papira, uređivanje gumba (dvije, četiri rupe), U svim aktivnostima za njih, to su bile zanimljive igre, studenti su se rado uključili. Lekcije su bile dinamične, maštovite, opuštajuće. Učenici su bili vrlo aktivni, kreativni, maštoviti, kreativni i opušteni.

3. ZAKLJUČAK

Razvoj finog motora (malih mišića i mišićnih skupina) djeteta od najveće je važnosti i zahtijeva koordinirano funkcioniranje živčanog sustava i mišićnog sustava. Tome pridonose mentalne i fizičke aktivnosti i igre. Uz prikladno okruženje za učenje i poticaje, djeca razvijaju ručne vještine prstima koje su korisne za učenje pisanja. Stoga, neka dijete uzme bojice, škare itd. Fina motorika uključuje uporabu manjih mišića ruku, kao što su mišići u zapešću i prstima. Zajedno s mozgom, ti mišići kontroliraju i koordiniraju kretanje ruku i prstiju, koji se koriste u raznim aktivnostima (npr. pisanje, šivanje, šivanje, šivanje itd.). Uz određenu upornost i prijateljski pristup, studenti će najsretnije izvoditi vježbe i svakodnevne izazove u području finih motora i grafomotora. To će im također pomoći u svim daljnjim izazovima i uspjesima u njihovim životima.

4. LITERATURA

- [1.] Hrovat, L. (2017). Razvijanje finih motoričkih sposobnosti. Didakta, 26(194). Radovljica: Didakta.
- [2.] Huffman, J. M. u Fortenberryju, C. (2011). Pomaganje predškolicima da se pripreme za pisanje: Razvoj finih motoričkih sposobnosti. YC Mala djeca, 66(5), 100, 102–103. Terčon, J. (2010.).
- [3.] Rano liječenje djece s dispraksijom. Bravo Bilten, 6(13). Ljubljana: Bravo društvo, 42-54. Terchon, J., Lindav, K. i Obrezivanje, U. (2013). Aktivnosti za promicanje motoričkog ponašanja i percepcije kod djece predškolske dobi. Bravo Bulletin, 9(18), 43-51.
- [4.] 4, 2014 u New Yorku Žerdin, T. (2011): Motnje u razvoju jezika, čitanja i pisanja. Ljubljana: Bravo, Udruga za pomoć djeci i adolescentima sa specifičnim poteškoćama u učenju: Savjetovalište za djecu, adolescente i roditelje.
- [5.] Wart Plat, m. (2006. godine), Ton se pita godinama: Ton je bitan vodič za razvoj djeteta za uzraste od 0-5 mph grovs Pub, London.

Stručni rad

KIPARSTVO, JA TO MOGU

Klavdija Burazer
OŠ bratov Polančičev Maribor, Slovenija

SAŽETAK:**"Svako dijete je umjetnik, problem leži u tome kako ostati umjetnik kad odrastete."****Pablo Picasso**

Djeca radije provode svoje vrijeme aktivno, bilo u prirodi ili istražujući nova mjesta. Također se rado bave aktivnostima umjetničkog stvaralaštva i motivirani su za stjecanje novih znanja. Već se neko vrijeme obučavam u glinenom dizajnu i koketiram s aktivnostima koje uključuju stvaranje sa spomenutim materijalom. Znajući da učenici prvih razreda vole stvarati i koristiti maštu, tražio sam aktivnosti koje bi uključivale oboje. Prednost stvaranja glinom je u tome što aktivnost pojedinca smiruje. Osim toga, proces rada s glinom uči nas bez pomoći, strpljenju i ustrajnosti. Prilikom stvaranja gline djeca su provela prekrasan, miran, zabavan i kreativan sat umjetničkih lekcija.

KLJUČNE RIJEČI: likovna umjetnost, skulptura, glina, gnječenje, valjanje, udubljenje, svijećnjak.

1. NEKOLIKO RIJEČI O KIPARSTVU

"Prapovijesni čovjek je stavio kamen s nekoliko preciznih udaraca. Kad je imao ovu oštru kožu, mogao je ubiti igru, ostrugati životinjsku kožu, izrezati meso, podijeliti drvo, ... Više od milijun godina uzgoj kamena bio je neophodan za preživljavanje. Postupno je čovjek usavršio alat. U početku ga je dizajnirao uz pomoć drugog kamena, kasnije, tijekom tisućljeća, s komadom kosti ili rogova. S vremenom su ljudi počeli rezbariti predmete za svakodnevnu uporabu, a kasnije i manje ženske kipiće s često prekomjernim krivuljama. Tako je prije tisućljeća rođena prva umjetnost – skulptura [5]. Teško je povjerovati koliko je ogromnih godina prošlo od izrade kipova. Ovi moćni kipovi predstavljaju jednostavnost i istinu, kao što je istinita i jednostavna umjetnost [6] skulptura s (â) umjetnošću, koja se bavi radom, izradom kipova: tehnikom skulpture; Skulptura i slikarstvo / radovi u kiparstvu, radu, izradi kipova / dekorativne skulpture" (<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>) "Skulptura je umjetnička profesija koja stvara oblike tijela s prostornom dimenzijom. Oblici tijela, obloplastični predmeti mogu biti skulpture, skulpture, plastika i reljefi." [7]

KIPARSKE TEHNIKE »Znamo

široku paletu skulpturalnih tehnika:

- modeliranje materijala za gnječenje: glina, plastika, plastika, tijesto za sol;
- rezbarenje kamena, mramor, granit;
- rezbareno drvo, žbuka;
- uvijanje, rezanje, lijepljenje fleksibilnih materijala, tekstila, žica;
- lijevanje - bronca, olovo, cink i zavarivanje metala;
- metali, koža." [7]

KIPARSKI MATERIJALI

Primerni za rad s učenicima u učionici "Materijali koji se mogu koristiti za izradu kipova su različiti. Možemo koristiti prirodne materijale kao što su drvo, kamen, glina ili umjetni, poput stiropora i plastičnih masa." [9]

"Glina je osnovni materijal za kiparstvo. Dizajniramo ga modeliranjem, odnosno tehnikom prijanjanja materijala. Glina je sediment za gnječenje koji se uglavnom koristi u lončarstvu, kiparstvu i opeci." [7]

Pogodan je za mlađu djecu. Znamo sloj mase krumpira, voštanu masu i plastiku osušenu na zraku. Mijesite plastelin kako biste dobili meku masu. Željeni oblik formira se rukama i modeliranjem. Možemo se formirati iz zajedljivog, sa zmijama, ožiljcima ili tanjurom. Prilikom dizajniranja željenog oblika odlučujete se za uporabu različitih boja u plastici." [9]
»Masa modeliranja polimera – tzv. Fimo masa je meka polimerna umjetna masa različitih boja. Pogodan je za dizajn manjih proizvoda, kao što su nakit, dekorativni proizvodi, ...« [9]

»Masa mineralnog modeliranja - das masa je masa koja je slična glini. Metode dizajna su iste kao i metode dizajna gline. Prednost das mase je u tome što nije potrebno stvrđivati gorenje u peći. Možete ga kombinirati s drugim materijalima, koji mogu biti okvir ili paokrat. Proizvod možete obojiti akrilnim, tempera ili akvarelnim bojama." [9]

Slano tijesto je manekenska masa pripremljena od brašna, soli i vode. Pogodan je za stvaranje reljefa i malih kipova." [9]

Glina za modeliranje kupuje se od lončara ili u opeci u obliku pečene sirove opeke od grube gline. Kipari i lončari, koji puno dizajniraju glinom, dodaju kaolin i druge tvari kako bi dobili kvalitetniju masu za modeliranje i brendiranje. [7]

Izvor gline

Podrijetlo gline "Nalazimo ga u zemlji. Onda ga razgradimo s puno vode i ostavimo da stoji. Iznad njega će biti pijeska, glina će biti iznad pijeska i iznad gline će biti čista voda. Zatim izlijte vodu i ostružite glinu, osušite je do takve čvrstoće da se malo zalijepi na ruke." [7]
Uzrad nam je potreban drveni temelj, žica za rezanje, sprej s vodom i glinom. Odgovarajuća količina gline za gnejedanje je veličina opeke. Stavite ga ispred glave žicom, zaštićenom na krajevima držačima, s debelim vertikalnim i horizontalnim rezovima. Ako je potrebno, dodajte vodu. Mijesimo kao što bismo mijesili za kruh. Ponovite gnječenje nekoliko puta dok glina ne bude ravnomjerno raspoređena kada se reže žicom, što znači da su svi mjehurići zraka ekshibirani i da u njoj više nema rupa. Tako pripremljena glina pogodna je za dizajn. (Tomšić [7])

TEHNIKE

»Osnovna tehnika rada s glinom je modeliranje. Može se formirati iz jednog komada, tako da mijesite, stisnete, pjevate, istegnute, zakopčate. Druga metoda je dodavanje, uklanjanje i sastavljanje dijelova zajedno."

SUŠENJE GLINE

PRIJE pečenja glinu treba dobro osušiti, osobito glavu kipa, ako želimo staviti kip u glinu. Mora presušiti na otvorenom i zračnom prostoru najmanje mjesec dana. Mora se sušiti polako i ravnomjerno. Tijekom sušenja glina se skuplja, proizvod se smanjuje za oko deset posto. Šuplji ili uložni glineni oblici ravnomjerno emitiraju vlagu iznutra tijekom sušenja, a prilikom pečenja unutarnji dijelovi oblika mogu se ravnomjernije zagrijati, što čini kip manje vjerojatnim da će puknuti ili se čak raspasti zbog napetosti. Samo šuplje glave mogu se osušiti i ravnomjerno peći iznutra i izvana, a nema opasnosti od pucanja.

2. IZRAŽAVANJE DJECE KROZ GLINENE FORMACIJE

ARTIKULACIJA LEKCIJA:

UMJETNIČKO POLJE: Dizajn u trodimenzionalnom prostoru - skulptura

UMJETNIČKI PROBLEM, KONCEPTI: Gnječenje, valjanje, vdolbnje

LIKOVNA UMJETNOST: Glina

UMJETNIČKI MOTIV: Baza za potporu svijećama, svijećnjak

UMJETNIČKI ZADATAK: Studenti s glinom tvore mahune svijeća.

OBRAZOVNI CILJEVI:

OPERATIVNI CILJEVI:

- Uz umjetnička djela, umjetničke proizvode učenika i primjere prirode i okoliša uče o umjetničkim pojmovima povezanim sa skulpturom.
- Uče o karakteristikama različitih skulpturalnih materijala i pribora.
- Oni tvore skulpturalni volumen gnječenjem različitih materijala.
- Razvijaju skulpturalne izraze sposobnosti, čime se bučno udvaraju individualni umjetnički izričaj.
- Oni slijede proces stvaranja životinjskih figura od gline.
- Razvijaju kreativnost.
- Dobivaju osjećaj stabilnosti za brojke.

- Koristeći modelirke i druge alate, razvijaju svoje motoričke sposobnosti.

OBRASCI ZA UČENJE: Frontalni oblik učenja, individualni oblik.

METODE UČENJA: Metos intervjuja, metoda interpretacije, metoda demonstracije, metoda demonstracije, metoda praktičnog umjetničkog izražavanja, metoda promatranja.

SPECIFIČNE METODE:

- Metoda samo-percepcije i eracija umjetničke tehnike kroz vlastito iskustvo,
- metoda izravnog učenja likovnog inženjerstva,
- metoda autonomnih umjetničkih postupaka,
- metoda estetske komunikacije,
- metoda neizravnog stimulansa.

KARAKTERISTIKE DIDAKTIČKE JEDINICE : uvodni sat, vrijeme stvaranja.

MEĐUINFORMACIJSKE VEZE: Sportsko obrazovanje, matematika.

FINI MATERIJALI I ALATI: Glina, stol, valjak, model, čipka, zaštita stola (stara tkanina), čašica za vodu, primjene s primjerima umjetničkih djela (reprodukcije).

UMJETNIČKA DIDAKTIČKA SREDSTVA: Pomagala za učenje, stolno slikanje, projektor.

UVODNA MOTIVACIJA (strategija anaeaktivnog učenja)

Pozovem djecu na ploču, oni sjednu na pod. Pokazujem fotografije na projekciji. Kažem im da ih dobro pogledaju i saznaju što je zajedničko na svim fotografijama. Ja postavim nekoliko pitanja, djeca odgovore na njih.

SLIKA 1- STOLNI SVIJEĆNJACI

SLIKA 2- LJUDI DRŽE SVIJEĆNJAKE U RUKAMA

SLIKA 3: SVIJEĆNJACI NA NOVOGODIŠNJEM STABLU

SLIKA4- ROGOVI JELENA U OBLIKU SVIJEĆNJAKA

Što vidite na fotografijama?

Koji praznik prikazuju fotografije?

Nalazite li nešto zajedničko na ovim fotografijama?

Od čega su izrađeni svijećnjaci?

Zašto nisu od papira?

Tko je osoba koja pravi svijećnjake? (S)

Razgovor stvaramo pomoću slika.

SLIKA 5.,6., 7., 8. - RAZNI SVIJEĆNJACI

RAZGOVARAJTE O UMJETNIČKOM RADU, UMJETNOSTI

Tko je osoba koja pravi kipove? (S)

Gdje izrađuju kipove i kako se zove mjesto na kojem se izrađuju kipovi? (kiparski studio)

Kakvi kipovi mogu biti? Što možemo prikazati? (ljudi, životinje, predmeti)

Objašnjavam djeci da možemo prikazati ljude na različite načine. Možemo napraviti kip, kip glave itd. Možemo oblikovati različitim materijalima. Pitam, ima li itko ideje? Na popisu su: glina, plastelin, tijesto... Kažem da pravi kipari također proizvode drvo, metal, kamen, žbuku, žicu. Pitam se znate li koje uređaje i alate koriste kipari. Prepoznaju čekić, kažem vam, i pokažem da koriste dlijeta i kliješta. U školi ćete za svoj rad koristiti male valjke i modele.

DEMONSTRACIJA LIKOVNE UMJETNOSTI I RAZGOVOR O UMJETNIČKOM PROBLEMU

Pozivam djecu na čelo učionice. Imam spreman odgovarajući materijal na stolu. Pokazujem i imenujem sprave. Pokazat ću vam i reći vam kako možemo oblikovati glinu. Prvo ćeš to ispraviti, staviti na djetelinu i razvaljati uz pomoć valjka. Onda pitam, znaju li kako ukrašavamo glinu? Demonstriram metode ukrašavanja proizvoda modelom ing, čipkom i drugim materijalima. Ne ulazim u detalje uređenja baze, prepuštam ih dječjoj mašti.

Sada ćemo pogledati kako su drugi umjetnici stvorili svoje proizvode. Pokazat ću ti sliku reprodukcije.

SLIKA9- Lesley Anne Greene, Mala lisica

SLIKA10- Jake Ponytail, lik Svetog Jurja sa zmajem

Kažem im da je pri prvoj reprodukciji umjetnik vjerojatno koristio čačkalicu ili stroj za modeliranje kako bi prikazao lisičju dlaku. U drugoj reprodukciji, međutim, umjetnik je najvjerojatnije koristio modeliranje.

PREDVIĐANJE AKTIVNOSTI

Uz pomoć modela i drugih dodataka koristit ćete glinu za dizajniranje svijeća.

BETONIZACIJA UMJETNIČKOG RADA

Što se tiče oblika i veličina, imate slobodan izbor, ali pazite da je proizvod stabilan i da ima ravnu površinu na koju možete postaviti svijeće.

Dizajnirat ćete glinu valjkom i modeliranjem, za ukrašavanje ćete koristiti čipku ili druge predmete različitih oblika.

Prilikom rada uzet ćete u obzir:

1. Funkcionalnost proizvoda (baza svijeća).
2. Izvorni motiv (motiv mora biti zanimljiv, biti kreativan, koristiti maštu).
3. Također, radite za sebe i ne gledajte svog susjeda.

UPUTE ZA RAD

Pozivam djecu da zaštite stol starom krpom. Kažem im da pripreme lončić s pomagalima za oblikovanje vode i gline (klinčići, valjci, modeliranje, razni predmeti za žigosanje). Kako bih pomogao u izradi, na PPT projekciji pokazujem sljedeće svijećnjake.

SLIKA11- BAZA SVIJEĆNJAKA

SLIKA12 - SVIJEĆNJAK KAO CVIJEĆE

SLIKA13- SLIKA BAZE SVIJEĆNJAKA

14- SVIJEĆNJACI

Pozovite djecu na umjetničke aktivnosti. Ako je potrebno, pomažem im da riješe problem stabilnosti svijećnjaka.

FOTOGRAFIJA 1- UMJETNIČKA AKTIVNOST

FOTOGRAFIJA 2- UMJETNIČKA AKTIVNOST

FOTOGRAFIJA 3 SVIJEĆE

FOTOGRAFIJA 4- BAZA SVIJEĆA

FOTOGRAFIJA 5- UMJETNIČKA EVALUACIJA RADA

FOTOGRAFIJA 6- ILUSTRACIJA SVEČNIKA

Kada završe posao, potpisuju proizvode i dovode ih za dogovoreni stol, odakle će i dalje biti spaljeni.

RAD UČENIKA

U slučaju da učenici završe ranije, imamo spremno 6 zagonetki sa svečanim motivom sličnim onima kojima smo se bavili na početku sata

UMJETNIČKA PROCJENA

Proveo sam evaluaciju živahnih, gotovih proizvoda, koje sam doveo u prvi plan učionice i izložio ih. Razgovor sam usmjerio na proizvode, učenici su shvatili jesu li slijedili sve kriterije koje smo postavili prije rada.. Usmjeravam razgovor prema promatranju različitih rješenja, marljivosti pojedinih učenika, mašti i kreativnosti u prikazivanju teme. Učenici pričaju o svojim skulpturalnim djelima, hvale odabrane proizvode kolega iz razreda.

Obraćam pozornost na spot i ističem dobre osobitosti svakog kiparskog proizvoda.

3.ZAKLJUČAK

U članku sam vam predstavila vlastito iskustvo na satu umjetnosti sa svojim učenicima. Osobno mislim da je vrijeme koje djeca provode u školskim prostorijama izvrsno poticajno okruženje i izvrsna prilika za razvoj aktivnog sudjelovanja u procesu učenja likovne umjetnosti kao praktičnog izvršenja sata. To je povezano s novim strategijama, različitim metodama i novim oblikom vježbanja u nastavi. Vrlo je logično prezentirati sadržaje likovne umjetnosti na drugačiji način, motivirajući tako djecu za umjetnički izričaj, osjećaje i ideje koje slijede.

4. LITERATURA:

- [1.] Barbič, M. (2010. Rođen u vatri: glinena keramika i ukrašene tehnike. Ljubljana:Institut Republike Slovenije za obrazovanje.2. Brar, V. (2012.). Likovna umjetnost: Velika ilustrirana enciklopedija. Ljubljana:Knjiga mladih.
- [2.] 2014 u New Yorku Čad Laanje, D. (1983.). Glina, drvo, papir, metal. Ljubljana: Knjiga mladih.
- [3.]2014 u New Yorku Dorance, S. (2003. 80 kreativnih umjetničkih radija za kolekcionare i učitelje. Zagreb: Profil internacionalni.
- [4.]2014 u New Yorku Gerlovič, A., Gregorač, I (1968), Dječje umjetničko obrazovanje. Ljubljana: Mladinskanjiga.
- [5.]2014 u New Yorku Jeunesse, J. (1994.). Rad kipara: glina, mramor, bronca ili umjetna masa:kontrola tvari. Ljubljana: Knjiga mladih.
- [6.]Munson Bryant, L. (2003.). Dječja knjiga proslavljene skulpture. Thecentury co. New York i London.
- [7.]Pibernik, J., (2006.). Drugačnosti: priručnik za učitelje likovnega pouka v osnovnišoli. Celje: Mohorjeva družba.
- [8.]2014 u New Yorku Kurikulum za likovnu umjetnost. (2010). Dostupno na:[http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/area/os/revamped un/UN_likovna_vzgoja.pdf](http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/area/os/revamped/un/UN_likovna_vzgoja.pdf). Ljubljana (preuzeto: 10.12.2015).
- [9.]2014 u New Yorku Tomšič Čerkez, B. i Tacar, B. (2010.). Kuhari likovne umjetnosti. Ljubljana: Mladinskanjiga.
10, 2014 u New Yorku <http://www.theartstory.org/artist-calder-alexander.htm> (broj jedan1.3.2016.).

Stručni rad

UČENJE MATEMATIKE U PRVOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE

**Klavdija Burazer
OŠ bratov Polančičev Maribor, Slovenija**

Sažetak:

Učenje matematike u prvom razredu osnovne škole može biti zabavno ako to napravimo kako treba. Zašto djeci ne pružiti prikladno okruženje i materijale, a zatim ih gledati kako svakodnevno uče nove stvari te stvarati i napredovati? Upoznat ću vas s lekcijom s nekoliko ideja oko stanica koje mi mogu pomoći da približim učenike brojevima za učenje.

Ključne riječi: Prirodni materijal, predmeti, brojevi, matematika.

1.Uvod:

Nema potrebe da matematika predstavlja stres djetetu. Važno je samo kako ćemo je upoznati s djetetom. A ako to pokažemo kroz igru i mentalne izazove, to može biti prilično zabavna i inspirativna tema u kojoj će dijete uživati. Dijete stoga mora biti pripremljeno matematički poticajno okruženje kako bi mu matematika bila razigrana, privlačna i zanimljiva. Djeca spontano uče matematiku dok s njima komuniciraju o svakodnevnim stvarima. Tek postupno ih počinjemo sustavno informirati o "pravoj" matematici. To je ono što radimo kada počnemo razgovarati s njima o veličinama i veličinama: većim, manjim, istim, svemirskim orijentacijama, različitim oblicima, mjerenjima, prikupljanju podataka, kao i pri uvrštavanju brojeva pravim redoslijedom. Djeca mogu svladati matematičke vještine, misli i izraziti se od najranije dobi na načine koji pokazuju da koriste matematiku.

Da bi dijete razvilo svoje potencijale i talente, prvo ga treba identificirati, a zatim njegovati i na odgovarajući način voditi dijete.

2. Glavni dio:

Upoznat ću te s prvoklasnom lekcijom iz matematike.

1. U uvodu ponovite:

BRZI IZRAČUN ZA 7- Učiteljica kaže račun za zbrajanje ili oduzimanje, učenik ga izračunava.

Svi učenici su u razredu.

VJEŽBAMO U BROJEVIMA DO 7

Prsti pokazuju broj koji je rekao učitelj (3,6,5,5,7,4,2,1), skokove, čučnjeve, pljeskanje, podizanje obje ruke u zrak, marš naprijed, natrag, lijevo, desno ... (broj koji govorim ili pokazujem).

2. Nastavnik bilježi brojeve od 1 do 8 na ploči.

3. Po stanici - broj 1 do 8 (učitelj objašnjava tijek rada po stanici):

1. KARTON S BROJEVIMA DO 8, GUMBI

Zjenice u kutijama jaja vizualno identificiraju brojeve od 1 do 8. Njihov je posao ispravno prebrojati gumbе i dati ih odgovarajućem broju.

DIF. Vještiji set uz pomoć kartica također račun na odabrani broj. U dogovorenom okviru učenici imaju kartice s brojevima i matematičkim znakovima.

2. TVRDI KARTON S BROJEVIMA DO 8 NAPISANIH, KONAC ZA BOJENJE

Studenti na kartičnoj ploči prepoznaju brojeve od 1 do 8. Svaki broj ima točku u boji koja odgovara niti boje. Zadatak je da polaznici ispravno polože odgovarajuću nit po broju. Oni uzimaju u obzir ispravan hod polaganja.

3. KARTICE S BROJEVIMA DO 8, CLIPPERSI

Studenti na karticama identificiraju brojeve od 1 do 8. Ispravno broje šišače i prikvačuju ih na odgovarajući broj na kartici.

DIF. Oni vještiji postavljeni ispod kartica s brojevima i ispravno prikvačeni isječki na dominu s odgovarajućim brojem točkica.

4. KOCKE VEZE, DOMINE

Studenti biraju domine. Broje točkice na lijevoj strani. Odaberite onoliko kockica veza koliko i boje kao točkice na lijevoj strani i sastavite ih u tornju. Zatim broje točkice na desnoj strani. Odaberite onoliko kockica veze druge boje kao točkice na

desnoj strani i dodajte ih u isti toranj. Broje koliko ih ima još točkica na dominama. Onda koliko je kockica veza zajedno.

DIF. Vještiji studenti postavili su ukupni račun pod dominama. U dogovorenom okviru učenici imaju kartice s brojevima i matematičkim znakovima.

5. PAPIRNATE PLOČE S PISANIM BROJEVIMA, KONFETI U BOJI, PINCETA

Učenici stavljaju onoliko obojenih konfeta na papirnate ploče, gdje su brojevi jedan do osam, pincetom, kao što pokazuje broj. Sami biraju boje.

DIF. Vještije zjenice slažu brojeve s odgovarajućim konfetima u boji. Od najmanjeg do najvećeg i najvećeg do najmanjeg broja.

SLIKA- 5

6. VELIKE KOCKE VEZA, KARTON S BROJEVIMA DO 8

2 3 4 Studenti povezuju kocke sastavljene u tornjevima od 1 do 8 s lijeva na desno. Stavili su pravi broj na svaki toranj.

ZAJEDNO SA STUDENTIMA DEFINIRAMO KRITERIJE IZVEDBE ZA RAD PO STANICAMA:

1. *Mogu brojati do osam.*
2. *Prepoznajem brojeve zabilježene na 8.*
3. *Praktičnim aktivnostima mogu pokazati brojeve od 1 do 8 s betonskim predmetima.*

Svaki učenik dobiva list za procjenu posla oko stanica. Njegov je posao zaokružiti obavljanje svog posla nakon što se svaki zadatak izvrši.

IV. ODRAZ RADA PO STANICAMA

Nakon posla učenici izvode samorefleksiju pokazujući prstom (palcem) položajem koliko su bili uspješni u svom radu.

3. Zaključak

Igra je uvijek bila sastavni dio djetetovog života. Kroz igru djeca razvijaju svoje sposobnosti i potencijale, kao i radne navike. S vremenom može brzo odrediti da se određeni zadaci ili svakodnevni problemi mogu učinkovitije riješiti ako koristi 'matematičke' strategije i znanje. Kada pronađe rješenje, sretan je i osjeća zadovoljstvo, pa u pravilu uvijek iznova traži nove izazove s kojima će se suočiti i riješiti. Međutim, posao učitelja je promatrati djetetov razvoj i donijeti odluku o aktivnostima koje se djetetu nude za širenje znanja i horizonta.

MRKVA I BROJEVI

S djetetom također možemo vježbati matematiku uz pomoć dnevnih igara. Oni mogu baciti kocku broja na trici i izvući stupac iz kockica koliko to pokazuje kocka brojeva. Sviše preshy djece, oni mogu baciti kocku dva puta i sastaviti stupac iz zbroja dvaju brojeva. Naprednija djeca mogu baciti dvije kocke, a prva kocka može pokazati broj stupaca koje trebaju izgraditi, a druga može baciti broj kockica u svaki stupac. Matematiku mogu prakticirati djeca i učiti iz raznih drugih aktivnosti, poput doting šarenog perja na uzici, sastavljanje kolaža, rezanje papira u različite oblike, gledanje niza događaja na fotografijama, traženje razlika između slika kada čine kocke, rezbareno, brojanje, igranje trgovina ili mjerenje određenih predmeta.

4. Literatura:

- [1.]Klančar a. (2020). Matematika radi! Priručnik s vježbama. Objavljeno vrijeme: 27 svibanj, 2017 17:00
- [2.]Lipovec A, Antolin, Drešar D, (2019) Matematika u predškolskoj ustanovi. Sveučilište u Mariboru u Mariboru.
- [3.] A. (1997). Matematički priručnik, Didacta Publishing. Radovljica

Stručni rad

VIRTUALNA EKSKURZIJA KAO UČENJE MEĐU VRŠNJACIMA

Tomaž Pozne

Osnovna škola Angela Besednjaka, Celjska ulica 11, Maribor

Sažetak

Raznolik sadržaj internetskih aplikacija omogućuje učenicima pripremu i provođenje zanimljivih virtualnih izleta tijekom nastave geografije. Budući da učenici devetog razreda na kraju školske godine dobro poznaju svih pet slovenskih regija, prije izvođenja završnih ekskurzija za mlađe učenike, mogu na drugačiji način, na svim razinama predstaviti unaprijed određeni program. Plan puta, ciljevi učenja koje će postići i metode rada koje će koristiti, prezentiraju im se u virtualnom obliku. Virtualna ekskurzija se izvodi u obrazovni online aplikaciji Padlet, gdje učenici preuzimaju ulogu voditelja putovanja. Pripremaju i provode aktivnosti za cjelodnevni program izleta. U specifičnim bojama planiraju mjesto polaska i dolaska, pet (prema programu) obilazaka lokalnih znamenitosti, dva zaustavljanja za odmor i jedno zaustavljanje za ručak u odabranom restoranu, te dvije aktivnosti koje će učenici izvoditi na terenu. Cjelokupna planirana trasa i sve aktivnosti za učenike, ucrtana je na online geografskoj karti. Svrha virtualne ekskurzije je međuvršnjačko učenje, kao prijenos znanja između starijih i mlađih učenika, razvoj novih obrazovanih modela koji doprinose boljim odnosima među mladima i izvrsna uvodna motivacija za destinaciju na koju putuju.

Ključne riječi: virtualno, ekskurzija, učenje

1.Uvod

U današnjem brzom i informacijski dostupnom svijetu, važno je uspostaviti vezu između starijih i mlađih učenika. Mentorstvo i poučavanje starijih učenika imaju brojne prednosti za sve uključene. To je posebno važno u području geografije, gdje stariji učenici mogu prenijeti znanje, iskustvo i strast mlađim generacijama. U ovom članku ističemo prednosti mentorstva i poučavanja starijih učenika te njihovu važnost u podučavanju geografije kroz konkretan primjer.

2.Deset prednosti međuvršnjačkog učenja

2.1.Razvoj vođačkih sposobnosti

Stariji učenici kao mentori mlađima razvijaju vođačke sposobnosti, samopouzdanje i komunikacijske vještine. Preuzimanje uloge učitelja potiče njihovu sposobnost vođenja i odgovornosti za poučavanje, što im pomaže u samopouzdanom izlaganju i komunikaciji s drugima.[2]

Na primjer, u geografskom razredu stariji učenici mogu preuzeti vodeću ulogu u izvođenju projektnih zadataka ili organiziranju školskih ekskurzija. Na taj način uče principe organizacije i vođenja, što će im koristiti u daljnjoj školskoj i profesionalnoj karijeri.

2.2.Jačanje odgovornosti

Stariji učenici koji preuzimaju ulogu mentora i pokrovitelja razvijaju vještine odgovornosti. Svjesnost da su odgovorni za poučavanje i brigu o mlađim učenicima potiče predanost i pouzdanost. To ih uči oslanjanju na sebe i svjesnosti posljedica svojih djela.[2]

U geografskom kontekstu, stariji učenici mogu preuzeti odgovornost za pomoć mlađim učenicima u razumijevanju složenih geografskih pojmova. Na taj način preuzimaju odgovornost za vlastito učenje i istovremeno pomažu drugima.

2.3.Učenje kroz poučavanje

Jedna od najvećih prednosti mentorstva i poučavanja je da stariji učenici poboljšavaju vlastito razumijevanje i znanje teme koju podučavaju. Kada pokušavaju prenijeti informacije na razumljiv način, moraju temeljito razumjeti gradivo i proučavati ga detaljnije, što im pomaže učvrstiti vlastito znanje.[2] Na primjer, stariji učenici koji poučavaju mlađe o geografskim značajkama svog kraja ili države moraju dublje istražiti temu i proučiti detalje kako bi jasno predstavili informacije mlađima. Na taj način dodatno usavršavaju svoje znanje iz geografije.

2.4.Poticanje međusobnog poštovanja

Poučavanje starijih učenika nad mlađima potiče međusobno poštovanje. Mlađi učenici digne se starijima i smatraju ih uzorima, što potiče poštovanje prema njima. Stariji učenici razvijaju poštovanje prema mlađima jer su svjesni njihove želje za učenjem i potrebe za pomoći.[2]

U kontekstu geografije, to poštovanje može se očitovati primjerice tako, da stariji učenici cijene mišljenje mlađih učenika tijekom zajedničkih istraživačkih projekata ili prilagođavaju svoj tempo učenja mlađima.

2.5.Prihvatanje različitosti

Mentorstvo potiču prihvatanje različitosti među učenicima. Stariji učenici dolaze u kontakt s mlađima koji mogu imati različite kulturne, socijalne ili jezične pozadine. Ta iskustva uče ih cijeniti i razumjeti te razlike.[2] Na primjer, prilikom poučavanja geografije, stariji učenici mogu upoznati geografske značajke različitih zemalja i kultura te nauče cijeniti i razumjeti te razlike.

2.6.Povećanje samopouzdanja mlađih učenika

Mlađi učenici koji primaju upute od starijih učenika jačaju svoje samopouzdanje. Kada vide da su stariji učenici spremni pomoći i posvećuju im pažnju, osjećaju se cijenjenima i podržanima. To potiče njihovo samopouzdanje i motivaciju za učenje.[2]

Na primjer, mlađi učenici u geografskom razredu mogu postavljati pitanja i tražiti pomoć od starijih učenika kada znaju da imaju podršku.

2.7.Razvijanje empatije i suosjećanja

Pokroviteljstvo potiče razvoj empatije i suosjećanja kod starijih i mlađih učenika. Stariji učenici prepoznaju izazove mlađih i pružaju im odgovarajuću podršku, jačajući tako svoju empatiju. Mlađi učenici, s druge strane, dobivaju podršku i razumijevanje, što im pomaže u razvoju vlastite empatije.[2] Na primjer, stariji učenici mogu prepoznati poteškoće s kojima se suočavaju mlađi učenici pri razumijevanju geografskih koncepata i pružiti im dodatnu pomoć te poticati njihovo samopouzdanje.

2.8.Povećanje motivacije za učenje

Stariji učenici koji dijele svoje znanje i iskustvo s mlađima potiču njihovu motivaciju za učenje. Kada mlađi učenici vide kako geografija može postati zanimljiva i korisna, raste njihova želja za istraživanjem i stjecanjem novih znanja.[2] Na primjer, stariji učenici mogu inspirirati mlađe učenike za geografiju tako da im pokažu korisnost geografskih koncepata u stvarnom svijetu. Mogu im predstaviti primjer kako razumijevanje geografskih karakteristika pomaže pri planiranju putovanja ili rješavanju ekoloških izazova.

2.9.Poticanje aktivnog učenja

Mentorstvo i pokroviteljstvo potiču aktivno učenje kod obiju strana. Stariji učenici potiču mlađe učenike na aktivno uključivanje u učenički proces, što rezultira boljim razumijevanjem i pamćenjem informacija. Istovremeno, stariji učenici također uče aktivno slušanje i prilagođavanje svom pristupu prema potrebama mlađih učenika.[2] U geografskom razredu taj se aktivan pristup može izraziti, na primjer, kroz grupno istraživanje geografskih fenomena ili provođenje eksperimenata i promatranja u prirodi.

2.10.Razvijanje socijalnih vještina

Mentorstvo između starijih i mlađih učenika potiču razvoj socijalnih vještina kod obiju skupina. Stariji učenici, koji imaju više društvenog kapitala, uče kako uspostaviti i održavati međuljudske odnose, dok mlađi učenici razvijaju svoje komunikacijske vještine i sposobnost suradnje.[2]

Na primjer, stariji učenici mogu poticati timski rad i komunikaciju među mlađim učenicima tijekom grupnih projekata na nastavi geografije. Sve se to radi uz razmišljanje i kritičko razmatranje.

3.Kako kreirati virtualnu ekskurziju u programu Padlet

3.1.Šta je ekskurzija?

Kvalitetno obrazovanje danas uključuje razne mogućnosti, a jedna od njih su ekskurzije. Ekskurzija se razlikuje od izleta po tome što ima edukativnu svrhu, dok je izlet više usmjeren prema zabavi. Organizacija i provedba virtualne ekskurzije zajedno s učenicima starijih razreda odvijaju se kao cijelodnevna aktivnost. Ova dobro pripremljena ekskurzija ima visoku pedagošku vrijednost, s istim zadacima i ciljevima kao i klasični nastavni program.[1]

2.2.Organizacija virtualne ekskurzije

Kod organizacije virtualne ekskurzije važno je slijediti načelo primjerenosti nastave, na koje se treba posebno obratiti pozornost na dobnu skupinu učenika koja je ispred nas. Stoga ekskurziju planiramo uvijek zajedno s učenicima (turističkim vodičima).

3.3.Priprema za virtualnu ekskurziju

Priprema ekskurzije uključuje ključne elemente poput pažljivo odabranog puta, odabira destinacija turističkih atrakcija, odmora, odabira restorana koji nudi lokalne kulinarske specijalitete, terenskih aktivnosti za učenike i preciznog vremenskog rasporeda programa.

3.3.1.Primjer: priprema virtualnog putovanja u slovenske mediteranske pokrajine

Učenici šestih razreda će na kraju školske godine krenuti na završnu ekskurziju u slovenske mediteranske pokrajine. Za tu priliku, stariji učenik preuzima ulogu turističkog vodiča i zajedno s učiteljem priprema plan za cjelodnevnu ekskurziju. Ova virtualna prezentacija ne samo motivira učenike za nadolazeće putovanje, već im također pruža priliku za učenje od starijih učenika, jer mogu postavljati pitanja i ostvariti interakciju s njima.

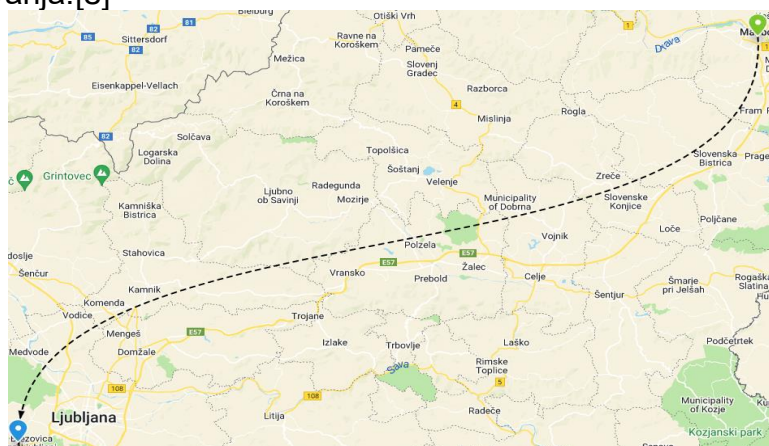
Učenik vodič opisuje putovanje autocestom A1, s naglaskom na prekrasan pogled na krajolike, brda, rijeke i jezera kroz koje će prolaziti. Prva međustanica označena je plavom bojom na karti, gdje će učenici moći odmoriti se i posjetiti WC. Kako bi se olakšala orijentacija, koristi se pet različitih boja: zelena za početak i kraj putovanja, plava za međustanice, ljubičasta za razgledavanje zanimljivih mjesta, narandžasta za ručak i crvena za terenski rad učenika.

Put je jasno označen smjerom vožnje, kako bi se učenici lako snalazili i izbjegli nepotrebne poteškoće tijekom putovanja.[3]

Slika 1: Početak puta

Padlet je online platforma koja omogućuje učenicima otvoreno objavljivanje sadržaja na internetu. Učenici mogu dijeliti linkove do svojih objava s drugima. Također, imaju mogućnost izvođenja prezentacija na temelju tih objava. Padlet omogućuje

Slika 2: Veza početka puta s prvim stajalištem

prikazivanje lokacije na Google karti te slobodno uređivanje objave, što uključuje tekstualne sadržaje, slike, videozapise. Sadržaj se može organizirati prema redosljedu ekskurzije ili tematskim područjima.[3]

Učitelj koristi Padlet za stvaranje i uređivanje online karte za planiranje ekskurzije. Učenik koji je zadužen za pripremu plana ekskurzije dobiva poveznicu na tu kartu. Iako učenici mogu kreirati program puta, ne mogu brisati bilješke koje je nastavnik unio na kartu. Na taj način se osigurava da važne informacije ne budu izbrisane i da svi sudionici budu uključeni u proces kreiranja plana za ekskurziju.[3]

Kreiranje virtualne ekskurzije u programu Padlet omogućuje nam, da interaktivno predstavimo odredišta, dijelite zanimljive informacije i potičemo sudjelovanje učenika na jednostavan i privlačan način.

VIRTUALNA EKSURZIJA

Lukovica pri Brezovici

Tomaž Pozne

Odmaralište Lukovica Sever, nalazi se na autoputu A1 na dionici Maribor - Ljubljana.

Lukovica pri Brezovici

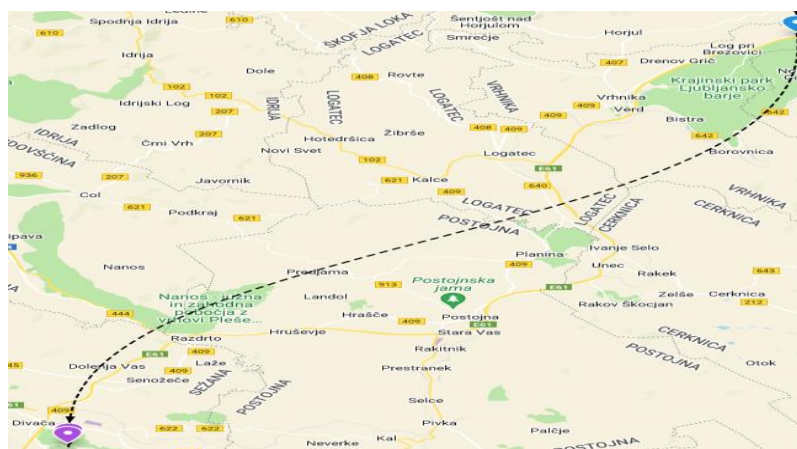
Slika 3: Klikom na sliku prikazuje se uvećani odabrani sadržaj.

Nakon odmora, nastavlja se ekskurzija prema moru iz unutrašnjosti Slovenije. Prvo odredište su Škocjanske jame, značajan prirodni spomenik. Vodič će upozoriti učenike da pripreme potrebne nastavne materijale jer će obavljati terenski rad na tom mjestu.

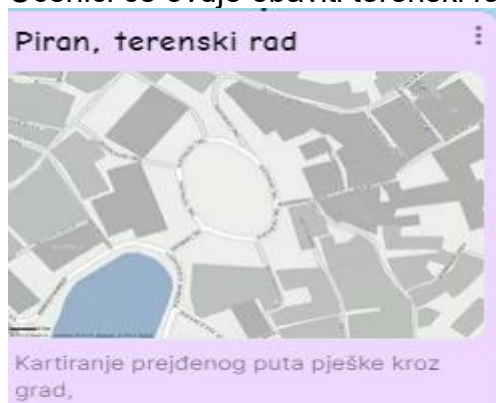
Škocjanska Jama, terenski rad za učenike

Upute: Izmjeri temperaturu zraka ispred ulaza u špilju, u gornjem i donjem dijelu špilje te na izlazu iz špilje. Usporedite izmjerene temperature.

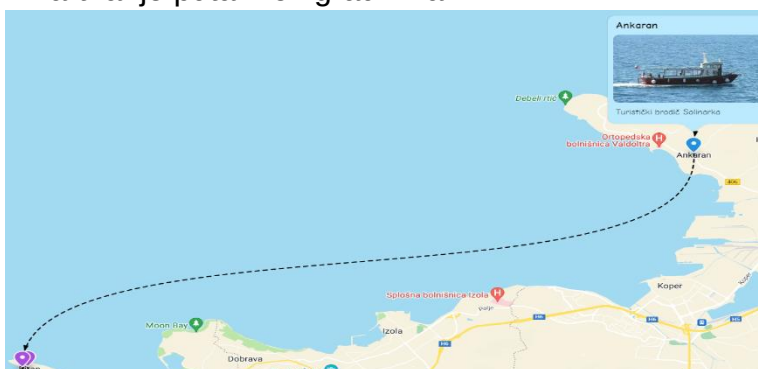

Slika 4: Upute za terenski rad učenika **Slika 5:** Veza do prve destinacije sa aktivnošću Sljedeća destinacija je primorski grad Ankaran, gdje ćemo se ukrcati na mali turistički brod "Solinarka" i isploviti do najljepšeg slovenskog primorskog grada - Pirana.

Učenici će ovdje obaviti terenski rad - kartiranje puta kroz grad Piran.

Slika 6: Brodom po moru učenika

Slika 7: Upute za terenski rad

Sljedi vožnja do Parka prirode Sečovelske solane, gdje će učenici rješavati zadatke.

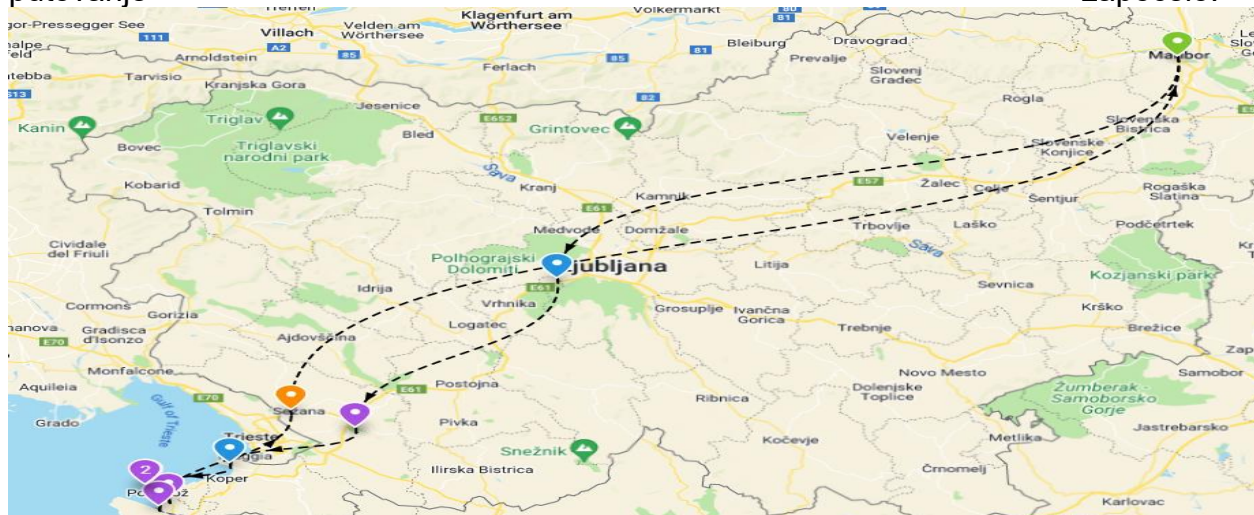

Slika 8., 9.: Upute za terenski rad učenika

Slika 10: Pauza za ručak

Nakon terenskog rada, slijedi vožnja do Sežane i ručak u pizzeriji Kantina. Kako se dan bliži kraju, vrijeme je da se vratimo prema Celjskoj ulici 10 u Mariboru, gdje je naše putovanje

započelo.

Slika 11: cjelokupni put ekskurzije s postajama u različitim bojama

4.Zaključak

Učenje među vršnjacima obično uključuje pružanje međuvršnjačke pomoći. Ja ga osobno vidim kao suradnju, jačanje veza i druženje među učenicima te učinkovit pedagoški alat. Kot svih starosnih skupina razvija se povećani osjećaj vlastite vrijednosti i društvene odgovornosti te smanjeni osjećaj izolacije, sposobnost empatije, kreativnosti i optimizma.

Virtualna ekskurzija je pravi izbor za takvo vršnjačko učenje.

5.Literatura:

- [1.]Bezjak, J. (1999). Didaktični model strokovne ekskurzije za naravoslovje in tehniko.
- [2.]Wright, J., Cleary., K. (2006). Kids in the tutor seat: Building schools capacity to help struggling readers trough a cross-age-tutoring programe.
- [3.]URL: <http://www.padlet.com>_(20.5.2023).

Stručni rad

IGRE DOBROG RASPOLOŽENJA

Natalija Ekart Mislea, prof. zgod. in soc. in mag. prof. inkluz. ped.
Center Gustava Šiliha Maribor, enota Dom Antona Skale Maribor,
Slovenija

Sažetak

Za Igre dobre volje postoji podatak da su nastale 1977. godine u okviru aktivnosti odgajatelja mariborskog područja domava za djecu s posebnim potrebama. Prvo natjecanje održano je u Ptuju. U malom nogometu i šahu natjecale su se domaće ekipe iz Maribora, Slovenske Bistrice i Ptuja. Kasnije je na jednoj od studijskih grupa odgajatelja domova za djecu i mladež s posebnim potrebama rođena ideja o novoj vrsti druženja. To bi se trebao održavati svake godine, a sudjelujuće ekipe predstavljaju se s kulturno-umjetničkom točkom i zabavnim igrama u štafeti. Organizator se obvezuje da na igre pozove nekog uglednog sportaša koji predstavlja upotrebljivost sporta, dok poznati glazbenici bodre natjecatelje i zabavljaju gledatelje.

2012/2013 godine naš dom bio je organizator igara. Tada su se Igre dobre volje tehnički unaprijedile himnom i zastavom. Zlatko Štarmec je napisao i uglazbio himnu pod nazivom „Dobrovoljska“, dok je Vesne Kolenko imala ideju da se napravi zastava koja se svake godine predaje pobjedniku, koji je ujedno i sledeći organizator. Javne ustanove koje već godina organiziraju Igre dobre volje i sudjeluju na njima su sledeće: Dom Antona Skale Maribor, CUDV Črna na Koroškem, CIRIUS Vipava, CUDV Dobrna, Centar za osposobljavanje, obrazovanje in izobraževanje Janeza Levaca iz Ljubljane, Dijaški dom Ptuj, Učenički dom Murska Sobota, OŠ Glazija Celje i OŠ Minke Namestnik – Sonje iz Slovenske Bistrice.

Ključne riječi: Dom Antona Skala Maribor, djeca i mladi s posebnim potrebama, druženje, Igre dobre volje.

1. Uvod

Danas je Dom Antona Skala Maribor jedinica Centa Gustava Šiliha Maribor. To je dom gdje svatko može biti ono što jest, ali je ujedno i drugi dom djeci i mladima s posebnim potrebama koji se obrazuju prema osnovnoškolskom programu s nižim obrazovnim standardom, kao i prema posebnom programu odgoja i obrazovanja. Nekoliko mladih također se obrazuje u nižim strukovnim programima srednjih škola, jer im je u domu svakodnevno pružana stručna pomoć za prevladavanje specifičnih učnih poteškoća. U okviru doma, osim svakodnevnog učenja, provode se brojni projekti kojima se djeca i mladi uključuju u šire okruženje, uspostavljaju socijalne kontakte i brišu granice između „hendikepa i normalnog“. Zakonodavstvo u području odgoja i obrazovanja danas omogućuje da i djeca i mladi s posebnim potrebama imaju jednake mogućnosti za razvoj svojih sposobnosti i vještina. Ovi se mladi vrlo uključuju u sportske aktivnosti unutar i izvan ustanove. Najviše vole igre s loptom, odnosno nogomet i košarku.

2. Igra

Pojam "rad s igrom" označava rad stručnjaka koji koriste igru u radu s djecom i mladima tako da je omogućuju i obogaćuju. Definiranje rada s igrom je proces prilagođavanja cjelokupnog okruženja s ciljem poboljšanja mogućnosti za igru [1], Hughes [6] opisuje rad s igrom kao "znanost i umjetnost omogućavanja dječje igre". Svaka igra nudi djeci i mladima zadovoljstvo i radost, a istovremeno je povezana s lijepim rezultatom.

2.1. Volja

U Rječniku slovenskoga književnog jezika zapisano je da riječ „volja“ znači sposobnost žaljenja (čovjek ima um i volju). Stoga je čovjek spreman uložiti trud da bi nešto ostvario, pri čemu pokazuje raspoloženje ali i emocionalno stanje (dobro ili loša volja), [5]. Općenito za volju kažemo da je sposobnost subjekta koji može svjesno upravljati svojom aktivnošću kako bi postigao postavljeni cilj. Takav cilj možemo postaviti tako da nam je daleko ili blizu. Ponekad je potreban cijeli život da bismo ga možda postigli, jer na putu do postavljenog cilja nebrojeno puta susrećemo zaplete, koji mogu biti minimalni ili zahtijevaju od nas veliki napor. Da bismo ga mogli prevladati, potrebna nam je volja, a ona je dio čovjekovog duševnog života usmjerenog na postizanje postavljenih ciljeva.

2.2 Dobra volja

Za samu dobru volju kažemo da je zdrava i nužno potrebna, što potvrđuju i najnovija istraživanja mozga. Tko se, naime, neprestano trudi poboljšati svoje raspoloženje, pridonosi čvršćem tjelesnom i duševnom zdravlju, kaže psihologinja [9]. Dobroj volji je značaj pripisao i Frane Milčinski - Ježek, slovenski satiričar, pisac za djecu, glumac, redatelj, humorist i komičar, pjesnik i šansonijer u Kekčevoj pjesmi sredinom prošlog stoljeća, kada je napisao: "Dobra volja je najbolja, na svijetu širokom ovom, rumeni obrazi, smijeh i sreća, to je blago, hej juhej!".

2.3. Igre dobre volje

Za Igre dobre volje svakako vrijedi reći da su jedna od pozitivnih aktivnosti za djecu i mlade. Na samom događaju možemo povezati sve, od glazbe, sporta i plesa, a sve tople prožima i duh natjecateljstva. Organizator se uvijek trudi da na njega dovede barem jednog uglednog sportaša i popularnog estradnog umjetnika koji ovaj dan obogaćuju i zabavljaju djecu i mlade, koji s puno entuzijazma nastoje postići što bolji rezultat u svakoj igri. Tijekom natjecanja prikupljaju se pojedinačni bodovi, ali na kraju su svi pobjednici. No, budući da ih treba organizirati svake godine, na kraju je

proglašena pobjednička ekipa, koja je ujedno i sljedeća organizatorica. Želimo i nadamo se da će projekt Iger dobre volje trajati još mnogo godina.

3.Simbola Iger dobre volje

Poštovanje prema Igrama dobre volje u Domu Antona Skale Maribor pokazali smo tako što smo za njih izradili zastavu i himnu. Godine 2013., kada smo organizirali igre, prvi puta je otpjevana himna dok je zastava vijorila.

3.1. Himna

DOBROVOLJSKA

*„Slonovi uvijek lete protiv vjetra
gdje igra mašta dobre volje.
Na srebrnoj travi sunce i mjesec,
a duga se ljubazno smije.*

*To su Igre dobre volje,
gdje smo prijatelji kod kuće,
svi jednaki, svi heroji,
i s veselim srcem.”*

(Štramec, 2013.)

3.2. Zastava

4. Povijesni pregled Igara dobre volje

Prvotne Igre dobre volje održane su u obliku suradnje između domova iz podravskih regija Ptuja, Slovenske Bistrice i Maribora. Učenici su se natjecali u malom nogometu i šahu. Iz kronike Doma Antona Skale Maribor može se saznati da se prvo natjecanje u malom nogometu održalo 22. 4. 1977. u Ptuj. Momčad Doma Antona Skale bila je na drugom mjestu [7.]. U lipnju 1986., naš dom bio je organizator susreta, a naša nogometna ekipa osvojila je prvo mjesto. Sva susreta učenika Ptuja, Slovenske Bistrice i Maribora bila su planirana već na početku školske godine, a to su bile LDN (planirane aktivnosti). Kroz cijelu godinu pripreme za što bolje rezultate održavale su se u okviru interesa (nogometna skupina, šahovska skupina), kojoj se pridružio i stolni tenis [8.]. Sljedeći zapis iz kronike govori da smo bili organizatori natjecanja u školskoj godini 1994/1995., koje smo prvi put nazvali Igre bez granica. Pored ekipa koje su već svake godine sudjelovale, pridružili su nam se i učenici iz domova u Murskoj Soboti, Celju i Novom mestu. Cilj igara bio je svakako upoznati nove prijatelje, a same igre postale su više zabavne nego natjecateljske. Zaključak smo oplemenili piknikom i glazbom. Tako su igre, sada već, u različitim sportskim disciplinama s dozom natjecateljskog duha organizirane svake godine u jednom od domova za djecu s prilagođenim programom. U lipnju 1997. sportsko-društveno susret održao se u Celju, a naš dom sudjelovao je s izvrsno pripremljenom ekipom [2.]. 10. lipnja, na kraju školske godine 1997/1998., natjecali smo se u Ptuj. Sveobuhvatno pripremljenu ekipu ovaj put vodila je predstavnica nježnijeg spola koja je vrlo dobro vlada igrama s loptom [2.]. 25. 4. 2013 su u Srednjoj školi za drvo Maribor održane Igre dobre volje, koje je organizirao Dom Antona Skale Maribor. Sudjelovalo je devet domova, i to: Studentski dom Murska sobota, Studentski dom Ptuj, dom pri OŠ Minke Namestnik Sonje, dom pri OŠ Glazija, dom pri Zavodu Janeza Levca, dom pri OŠ Dragotina Ketteja, CUV Dobra, CIRIUS Vipava i izvrsna momčad organizatora. Oko sto natjecatelja podržavalo je više od pedeset gledatelja i pratitelja ekipa. Cijeli tijek igara bio je isprepleten s pričom Drvo, koju je naša kazališna skupina također odigrala svim sudionicima. Autorica priče Drvo dr. Jerca Legan Cvikl, posjetila nas je tog dana. Glavne gošće, glazbenice Tanja Žagar i Kim Begović, dobro su nas razgibale svojim programom, dok se jedan od najuspješnijih slovenskih nogometaša, tadašnji kapetan NK Maribor Marcos Magno Morales Tavares, obratio svima prisutnima, posebno natjecateljima. Duo Romi i Janja pobrinuli su se da igre prođu u obilju dobre volje. Pobjednici igara bile su sve ekipe, a CUDV Dobra preuzela je zastavu, do organizacije igara sljedeće školske godine [4.]. Potom su se igre održavale godišnje na različitim mjestima. Većinu smo prisustvovali, nekima nismo, zbog drugih obaveza ili zauzetosti natjecatelja. 10. svibnja 2018. sudjelovali smo na Igrama dobre volje u Vipavi, a 2019. u Ljubljani [4.].

Vrijeme covida-19 svakako nije bilo naklonjeno Igrama dobre volje i drugim sportskim aktivnostima, jer nam je poremetilo sve planove za duže razdoblje. Zbog toga smo školske godine 2021/2022, 26. svibnja, bili toliko sretniji kada smo ponovno uspješno izveli još jedne Igre dobre volje, na temu "Lisica traži talent". Priča govori o lisici koja je tražila svoj talent i otkrila da je to skijanje. Otada ga zovemo "Zlata lisica", koji ostaje zapisan u povijest Maribora za sva vremena. Na igrama je sudjelovalo devet ekipa iz cijele Slovenije.

5. Zaključak

Osobe s posebnim potrebama imaju visoko razvijene osjetilne sposobnosti, iako se mnogi toga možda ne shvaćaju. Izrazito su senzibilni i osjetljivi, istovremeno trebaju puno nježnosti i topline. To su ljudi koji su došli na svijet kako bi pomogli i probudili u nama osjećaj nježnosti i topline. To nisu osobe koje bi namjerno povrijedile nekoga ili željele nešto loše. Trebali bi ih tretirati s poštovanjem i pomoći im da postignu najveću moguću razinu napredovanja i samostalnosti u svakodnevnom životu [3.].

Zbog brojnih nezaboravnih trenutaka provedenih na igrama dobre volje, mogu reći da sudjelovanje na igrama ne djeluje samo kao podatak za izvještaj, već kao mjesto gdje djeca i mladi mogu pokazati svoje uspjehe kroz izuzetno lijepa iskustva s vrhunskim rezultatima.

6. Literatura

- [1.] Brown, F. (2010), *Playwork, Theory and Practise*, London: Open University Press.
- [2.] Belak, E. *Kronika Doma Antona Skale*, V. - VII. zvezek, šol. leto 1996/97, 1997/98, 1998/99, 2002/03, 2003/04, 2004/05. Arhiv doma Antona Skale Maribor.
- [3.] Gregor, A. (2016). Kdo so ljudje s posebnimi potrebami. *Vita*, 68. Dostopno na: https://www.revija-vita.com/vita/86/Kdo_so_ljudje_s_posebnimi_potrebami (4.7.2022).
- [4.] Horvat, M. (2016). *Kronika Doma Antona Skale Maribor*. Maribor: Tiskarna Hutter.
- [5.] Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. (2014). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS.
- [6.] Krašovec, K. (2016). *Doživljajsko igrišče*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- [7.] Plemenitaš, T. *Kronika Vzgojnega doma Maribor*, II. zvezek, šol. leto 1974/75, 1975/76, 1979/80. Arhiv Doma Antona Skale Maribor.
- [8.] Sitar, S. *Kronika doma Antona Skale* III. - V. zvezek, šol. leto 1983/84, 1986/87, 1987/88, 1988/89, 1989/90, 1990/91, 1993/94. Arhiv Doma Antona Skale Maribor.
- [9.] Umek, J. (2016). Kako do dobre volje za dobro zdravje. *Viva*. Dostopno na: <https://viva.finance.si/8991454/Kako-do-dobre-volje-za-dobro-zdravje> (4. 7. 2022).

Stručni rad

ČAROBNA KUHINJA U NOĆI ČITANJA

Leonida Uranko, učiteljica razredne nastave OŠ Livada Velenje

Sažetak

Kuhanje s djecom učinkovit je oblik životnog učenja. Možemo kuhati kod kuće, u vrtiću, u školi...U Noć čitanja među ostale kreativne radionice uvrstili smo i radionicu kuhanja. Nazvali smo je Čarobna kuhinja, jer kuhanje je definitivno magija. Kada počnemo proučavati jelo kroz proces pripreme jela, postaje jasno da svako jelo ima svoju priču, koja je uvijek priča vremena i mjesta gdje se jelo priprema. Zato je izbor jela u našim Čarobnim kuhinjama oduvijek vezan uz crvenu nit cijelog koncepta Noći čitanja.

Ključne riječi: kuhanje, noć čitanja

1.UVOD

Kuharske vještine iz predmeta domaćinstvo učenici usvajaju tek u 6. razredu. Ciljevi nastavnog plana i programa su da znaju koristiti kuharice i recepte u svom radu, da steknu vještine pripreme i posluživanja hrane, te da svoj rad u pripremi hrane organiziraju prema načelima minimalne higijene. Pri planiranju izvedbe Čarobne kuhinje vodila sam se navedenim ciljevima i prilagodila ih učenicima razredne razine.

2.KUHARSTVO - RAZVOJ VJEŠTINA I ZNANJA

2.1.KUHANJE RAZVIJA KOMUNIKACIJU, POVEZANOST I SAMOPOVJERENJE

Kuhanje, u kojem sudjeluju učenici i učitelj, povezuje i jača njihovu vezu. Opuštena atmosfera tijekom kuhanja nudi priliku za razgovor o svemu, što poboljšava komunikaciju i pridonosi dobroj atmosferi u grupi. Kada učenik uspije samo pripremiti obrok, to jača njegovo samopouzdanje i ponos.

2.2.KUHANJE RAZVIJA SURADNJU

Kuhajući u grupi, učenici se uče timskom radu i suradnji. Timski rad zahtijeva puno prilagodbe. Vremensko ograničenje pripreme obroka spontano navodi djecu na ravnomjernu podjelu rada.

2.3. KUHANJE RAZVIJA KREATIVNOST

Pripremanje jela razvija kreativnost i maštu. Osnovni recepti su samo orijentir, ali učenici mogu osmisлити proizvod na svoj način.

2.4.ČITANJE RECEPTA RAZVIJA VJEŠTINE ČITANJA I KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE

Prateći kuharske recepte, djeca proširuju svoj vokabular. Sudjelovanje u kuhanju za učenike je prilika da nauči jasno izražavati želje i zahtjeve. Izvan nastave ili školskih klupa, gdje su učenici uglavnom natjecatelji, udružuju se u grupe u kojima postaju suradnici. U mješovitoj skupini učenika radi se o prenošenju znanja starije djece na mlađu. Najvažnije životne vještine ne uče se samo iz knjiga, one se stječu kroz iskustvo i od uzora.

2.5.SAMOSTALNO PRIPREMANJE OBROKA SMANJUJE IZBIRLJIVOST

Vrlo je vjerojatno da će učenici biti ponosni na ono što su skuhali, pa će to i rado jesti te će imati drugačiji odnos prema hrani na tanjuru. Izbirljivost u hranjenju i posljedično ostaci hrane veliki su problem današnje školske populacije.

2.6.KUHANJE DJECU NAVIKAVA NA RED I ODGOVORNOST

Pospremanje nakon kuhanja naučit će kuhare redu. Kuhajući učenici se uče odgovornosti, suživotu, pravdi i poštivanju tuđeg rada. Pri kuhanju vrlo brzo shvate da samo podjela posla, dosljednost i red vode do uspješnog zaključka – dobrog obroka.

2.7.KUHANJE RAZVIJA SPOSOBNOST RJEŠAVANJA PROBLEMA

Nepredvidive situacije su česte u životu. Tada je potrebno znati improvizirati i što mirnije riješiti problem. Kuhinja, u kojoj su neugodni susreti praktički kod kuće, idealan je poligon gdje djeca mogu ojačati svoju sposobnost rješavanja problema. Kad djeca pred sobom imaju zajednički cilj, brzo se dogovore i zajednički riješe problem.

2.8.KUHANJE RAZVIJA MOTORIČNE SPOSOBNOSTI

Djeca svih uzrasta razvijaju svoje motoričke sposobnosti tijekom kuhanja. Od rezanja do sjeckanja, što znači rukovanje nožem i sličnim predmetima. Rezanje na male komadiće i guljenje posebno zahtijevaju dobro razvijenu motoriku.

3.NOĆ ČITANJA - ČAROBNA KUHINJA

U sklopu projekta Noć čitanja, koji svake godine organiziramo u našoj školi za učenike koji premaše propisani broj pročitanih knjiga tijekom školske godine, pripremamo razne zanimljive aktivnosti. Rad se odvija u raznim kreativnim radionicama, a Čarobna kuhinja svakako je jedna od zanimljivijih. Crvena nit večeri čitanja bila je NAJ RIJEČ pa smo pripremili u kuhinji, NAJ JELA po izboru učenika. Već u tjednu prije noći čitanja s učenicima smo proveli anketu o omiljenim jelima i na temelju rezultata planirali odabir jela za tu noć.

Slike 1, 2. Odabir naj riječi.

Kuhanje u Čarobnoj kuhinji drugačije je jer učenicima omogućuje kreativnost, maštovitost, a sitne pogreške u kuhanju nisu greške, već čarolija. Ipak, i ovdje je higijena na prvom mjestu. Prije kuhanja učenicima sam predstavila hijerarhiju u Čarobnoj kuhinji. U početku su učenici bili samo kandidati za čarobnjake, koji će imati priliku napredovati do zvanja kuhara čarobnjaka. Spoj kuharskih i čarobnjačkih vještina je pripremu obroka te večeri učinio još zanimljivijom. Nije bilo greške, jer u čarolijama sve uspijeva. Nije bilo ostataka hrane, a zadovoljstvo uspješnim obrokom moglo se osjetiti, a ne samo vidjeti.

3.1.TIJEK RADA U ČAROBNOJ KUHINJI

Prvo jelo koje su učenici pripremili prema zadanom receptu bile su punjene žemlje.

Priprema za rad bila je temeljito pranje ruku, u sljedećem koraku pripremali su se sastojci. Nakon što su temeljito pročitali recept, nacrtali su svoj proizvod, vodeći računa o receptu i ugrađivši vlastite ideje. Zatim su krenuli s pripremom jela.

ČAROBNE DELICIJE

PUNJENA BAGUETTA je ukusno predjelo s kojim možemo iznenaditi goste...

ČAROBNI SASTOJCI za 6-8 ogladnjelih

3 baguette, 30 dag šunke, 30 dag sira, 1 staklenka kiselih krastavaca, 1 tvrdo kuhano jaje (po želji), 1 maslac, 1 kiselo vrhnje, 3 žlice senfa.

Nacrtaj proizvod...

Slika 3. Recept za pripremu punjenih baguetta.

Slika 4. Priprema jela.

Drugo jelo bilo je namijenjeno popunjavanju rezervi za dugu noć. Učenici su pripremili male okrugle tortice. Proces rada je bio sličan prvom. Njihova mašta i osobni dodir pretvorili su svaku torticu u jedinstvenu.

ČAROBNE DELICIJE

CUPCAKES - male okrugle tortice, s preljevom, posipima...njam...pravi izvor energije za dugo čitanje...

ČAROBNI SASTOJCI za 12 tortica:

1,5 šalice od jogurta brašna, 1 običan jogurt, 0,5 šalice jogurta šećera, 0,5 šalice jogurta ulja, 2 jaja, polovica vrećice praška za pecivo, cimet.

I još: 1 mascarpone sir, pola litra slatkog vrhnja, malo nutelle, učvršćivač za pripremu slatkog vrhnja, različiti posipi.

ČAROVNIŠKE DOBROTE

CUPCAKES – male, okrugle tortice s

prelivi, posipi... njama... ravno prava moć za dolgo
branje....

ČAROVNIŠKE SESTAVINE za 12 tortic:

1,5 jogurtovoga lončka moka, 1 navaden jogurt, 0,5 jogurtovoga
lončka sladkorja, 0,5 jogurtovoga lončka olja, 2 jajci, polovico vrečke
pecilnega praška, cimet.

In še: 1 mascarpone sirček, pol litra sladke smetane, malo nutulle,
utrjevalec za stepanje sladke smetane, različni posipi.

Nariši izdelek:

Slika 6. Priprema jela.

Slika 7, 8. Pečene tortice.

Za kraj su učenici pripremili bezalkoholni koktel. Kokteli se piju u posebnim prilikama, kao što je za njih bila posebna večer čitanja.

ČAROBNE DELICIJE

BEZALKOHOLNI KOKTEL - za posebne čitalačke užitke pripremamo također posebno piće...njam...

Pripremi veliku posudu:

- 1.5 dl sirupa od kivija
- Sok od naranče
- Sok od limuna
- 1-1.5 l mineralne vode

Sastojke dobro pomiješaj u velikoj posudi, probaš, je li previše ili premalo slatko.

Čašu namoči u limunov sok, potom u kristal šećer, da se dobije ukrasni rub. U čašu nalij do tri četvrtine koktela.

Nacrtaj proizvod:

Slika 9. Recept za pripremu pića.

Slika 10. Pripremljeno piće.

4.ZAKLJUČAK

Svaki dio aktivnosti večeri čitanja obogatili su učenici na svoj način. Ako su ostale aktivnosti nahranile učenike na kulturnom planu, naša Čarobna kuhinja nahranila ih je i u stvarnosti. Učenici su također na zabavan i čaroban način naučili i vježbali aktivnosti koje su im neophodne u svakodnevnom životu.

5.LITERATURA

- [1.] Učenje kuhanja ima za otroke številne prednosti.
URL: <https://prehrana.si/clanek/470-ucenje-kuhanja-ima-za-otroke-stevilne-prednosti> (30. 1. 2023).
- [2.] Dvanajst razlogov zakaj je kuhanje za otroke edinstvena šola za življenje.
URL: <http://www.thefoodie.si/9-razlogov-zakaj-je-kuhanje-za-otroke-edinstvena-sola-za-zivljenje/>. (30. 1. 2023).
- [3.] Učni načrt za gospodinjstvo. URL: <https://www.gov.si teme/programi-in-ucni-nacrti-v-osnovni-soli/> (30. 1. 2023).

Stručni rad

JESU LI KNJIGE ODUVIJEK POSTOJALE?

Leonida Uranko, učiteljica razredne nastave
OŠ Livada Velenje

Sažetak:

U četvrtom razredu postoji mnogo prilika gdje i kako učenicima otkriti ovu tajnu.

Sama sam to s učenicima otkrila na Dan slovenske kulture – 8. veljače. Isto bismo mogli učiniti na Međunarodni dan knjige ili neki drugi dan vezan uz to. Na taj dan svakako razmišljamo o knjizi, pa zašto ne bismo otkrili od kada postoji u ovom ili onom obliku. Učenici su kroz pripremljeno gradivo samostalno otkrivali svaki pojedini oblik povijesti. Počeli su s knjigama nastalim na zidu špilje, a završili s knjigama Primoža Trubarja. Crtali su špiljske slike, pisali klinopis, hijeroglifima i tako polako sve do bohorčice u kojoj je pisao Primož Trubar. S vremenom su napravili vlastitu knjigu fontova i tako na praktičan i zabavan način proširili vidike.

Ključne riječi: Vremenski zapisi, iskustveno učenje

1.UVOD

Jesu li knjige oduvijek postojale?

Jesu li prvi ljudi čitali knjige?

Gdje je začetak knjiga?

S učenicima četvrtih razreda željeli smo odgovoriti na gore postavljena pitanja.

Važnost knjiga i čitanja uključena je u obrazovne sadržaje od prvog do devetog razreda. Knjigama se bavimo se na proslavama, danima kulture, tijekom nastave jezika, povijesti, umjetnosti...

Sve smo spojili i metodom iskustvenog učenja došli do odgovora i znanja.

2.KONSTRUKTIVIZAM I ISKUSTVENO UČENJE

Prema piramidi pamćenja koju je sastavila Sonja Sentočnik, 70% znanja iz praktičnog rada pamtimo, a samo 5% s predavanja. Stoga je odluka kako pristupiti učenju bila laka. Umjesto tradicionalnog pristupa nastavi, odlučila sam se za aktivniji pristup, tj. konstruktivizam. Učenici su tako aktivni kreatori svog znanja, a zadatak učitelja je planirati rad, voditi i usmjeravati učenike. Tradicionalni pristup nije prikladan za postizanje navedenih ciljeva. Primjereniji i učinkovitiji je konstruktivistički pristup koji adekvatno razumijevanje pojmova gradi na učenikovim iskustvima, idejama i predstavama. Takvo poučavanje dovodi do čvršćeg i kvalitetnijeg znanja, znanja s razumijevanjem, što je od velike važnosti za cjeloživotno učenje [1].

KINESKA POSLOVICA:

Čuo sam i zaboravio.

Vidio sam i zapamtio.

Napravio sam i znam.

Iskustveno učenje je izravni susret s pojavom i poduzimanje radnji u stvarnoj situaciji, a ne više samo razmišljanje o pojavi ili mogućnosti da se nešto učini u određenoj situaciji. Pojedinaac može biti u procesu iskustvenog učenja sam ili u interakciji s drugim osobama. Neki uče uspješnije polazeći od konkretnog iskustva, nakon čega slijedi razmišljanje o danoj situaciji i učenje na apstraktnoj razini. Drugi, s druge strane, radije prvo nauče, a zatim svoje znanje učvrste kroz osobno iskustvo. Iskustveno učenje temelji se na konkretnim osobnim iskustvima, a svaki pojedinac u nova iskustva ulazi s određenim predznanjem, prethodnim iskustvima, vlastitim teorijama i vlastitom osobnošću. Stoga svaka situacija za pojedinca može biti potpuno drugačije iskustvo. Svatko situaciju doživljava drugačije, na temelju prethodnih iskustava [2].

3.KULTURNI DAN- OTKAD POSTOJE KNJIGE?

Na kulturnom danu s učenicima četvrtih razreda istraživala sam otkad postoje knjige. Za učenike sam pripremila osnovne informacije o izradi knjiga i fontova u obliku rada po postajama. Na svakoj postaji čitali su teoriju, a zatim napisano provjeravali u praksi. No mogli su to prvo isprobati u praksi (napraviti proizvod prema uputama) i kasnije naučiti što znači njihov proizvod. Vrlo su različito pristupili poslu. Većina ih je ipak počela s objašnjenjem i nastavila s proizvodom.

3.1.PRIKAZ RADA POJEDINIH POSTAJA

Na **prvoj postaji** saznali su da su špiljski ljudi već pisali knjige po zidovima špilja. Tamo su zapisivali kako im se odvijao život.

ŠPILJSKE SLIKE

Prvi zapisi o događajima bili su slikovni, a najstariji pokušaj bili su crteži po zidovima špilja. Najstariji ljudski crtež, nastao 20.000 godina prije Krista, pronađen je u špilji Lascaux u Francuskoj. Najpoznatije zidne slike nalaze se u Altamiri u Španjolskoj (12 000. pr. Kr.).

ŠPILJSKI ČOVJEK JEDNOSTAVNO JE "NAPISAO" SLIKU ONOGA ŠTO RADI.
POKUŠAJ GA IMITIRATI I NAPIŠI ŠTO SADA RADIŠ.

Fotografija 1. Radni list - Špiljske slike.

Učenici su bili upućeni da oponašaju špiljskog čovjeka koji je svoje knjige crtao po zidovima špilje te da sami izrade špiljske slike. Učenik je nacrtao konja jer mu je jahanje najveća želja i nacrtao bi ga na zidu jame.

Slika 2. Špiljski crteži učenika.

Na **drugo**j postaji naučili su riječ klinasto pismo i smjestili ga u povijesno vrijeme. Jako im se svidio font znakova. Više puta je korišten u tajnim zapisima.

KLINASTO PISMO

- Klinasto pismo je vrsta pisma koju su razvili **Sumerani** u Mezopotamiji (današnji Irak).
- Ovo je **najstariji font**. Nastao je prije oko 5300 godina i razvio se iz prvih piktograma.

Glina je taman **mekana**, a vrh mog štapića od trske dobro je klinasto oblikovan.

DIZAJNIRAJ GLINENU PLOČICU.

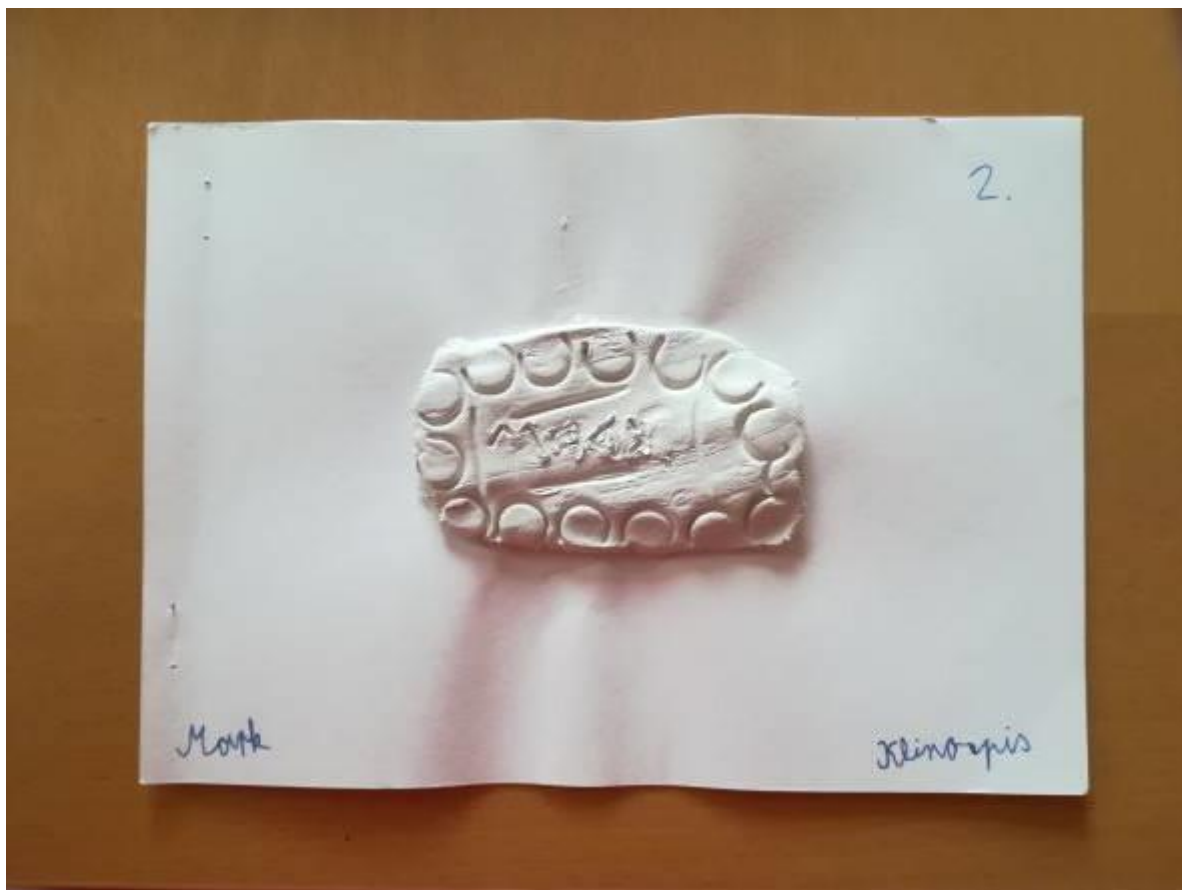
UPIŠI SVOJE IME KORIŠTENJEM JEDNOSTAVNIH ZNAKOVA (PRIKAZANIH GORE). POMOZI SE S DRVENIM ŠTAPIĆEM.

Slika 3. Drugi radni list - klinasto pismo.

1	A	𐤀	20	T	𐤐
2	E	𐤂	21	T,D	𐤑
3	I,J	𐤃	22	H	𐤅
4	O	𐤄	23	B,V	𐤆
5	U	𐤅	24	Č	𐤇
6	V	𐤆			
7	D	𐤇			
8	T,T'	𐤈			
9	K	𐤉			
10	L	𐤊			
11	M	𐤋			
12	N	𐤌			
13	P	𐤍			
14	Š,Ś	𐤎			
15	R	𐤏			
16	S,Z,Ž	𐤐			
17	B,V	𐤑			
18	G,H	𐤒			
19	C	𐤓			

Slika 4. Prilog drugom radnom listu.

Učenici su klinastim pismom na glinenoj pločici ispisivali svoje ime uz pomoć radnog lista (uspoređujući tadašnje znakove i današnja slova). Na ovoj postaji većina učenika se odlučila i prvo napisala svoje ime u glinenoj pločici, a tek onda pročitala što je klinasto pismo. Rekli su da će se zauvijek sjećati što je klinasto pismo - pisanje na glini.

Slika 5. Učenički klinasti zapis

Na **trećoj postaji** naučili su što su hijeroglifi i gdje ih treba postaviti na vremenskoj crti. Pripremili su radni list s osnovnim objašnjenjem pojma i rižin papir, koji je sličan papirusu na kojem su pisali.

HIJEROGLIFI

- Hijeroglifi su pismo koje se koristilo u **starom Egiptu**.
- Egipćani su vjerovali da je **pismo izmislio njihov bog mudrosti Tot**, pa su hijerogliffe nazivali **zapisom Božjih riječi**.
- Hijerogliffe su prvo **klesali u kamen**, a kasnije ispisivali na papirusu.

HIEROGLIFI

- **Hieroglifi** so pisava, ki so jo uporabljali v **starem Egiptu**.
- Egipčani so verjeli, da je **pisavo izumil njihov bog modrosti Tot**, zato so hierogliffe imenovali **zapis božjih besed**.
- Hierogliffe so najprej **klesali v kamen**, kasneje pa **pisali na papirus**.

Jedva čakam da izmislimo **papirus**.

HIJEROGLIFIMA NAPIŠI RIJEČ KNJIGU NA PAPIRU SLIČNOM PAPIRUSU.

Slika 6. Treći radni list - Hijeroglifi.

POMOZI SE S DONJOM TABLICOM ZNAKOVA.

 A	 B	 C	 Č	 D	 E	 F
 G	 H	 I	 J	 K	 L	 M
 N	 O	 P	 R	 S	 Š	 T
 U	 V	 Z	 Ž			

Slika 7. Prilog trećem radnom listu.

Učenici su napisali riječ knjigu hijeroglifima na rižinom papiru. Shvatili su koliko je pisanje u to vrijeme bilo komplicirano. Otkrili su da je u usporedbi s klinastim pismom ovo pismo mnogo teže. Razumjeli su da je, stoga, u to vrijeme malo ljudi znalo hijeroglifima zapisivati razne informacije. No, promatrajući tablicu znakova, zapitali su se i utvrdili kako je tada zvučala riječ za ruku ili pticu. Vjerovali su da bi, kad bi imali to znanje, bilo lakše razumjeti kada se koriste određeni znakovi.

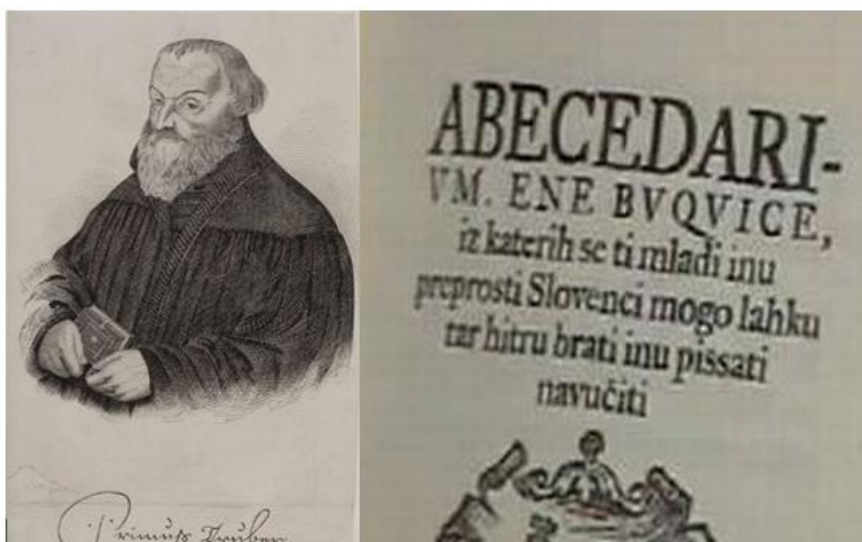
Slika 8. Zapis učenika hijeroglifima.

Četvrta postaja učila ih je o kronološkom formatu zapisa. Iznenadila ih je činjenica da je font, koji i danas koristimo, izumljen u vrijeme starih Rimljana.

Slika 9. Četvrti radni list - latinica.

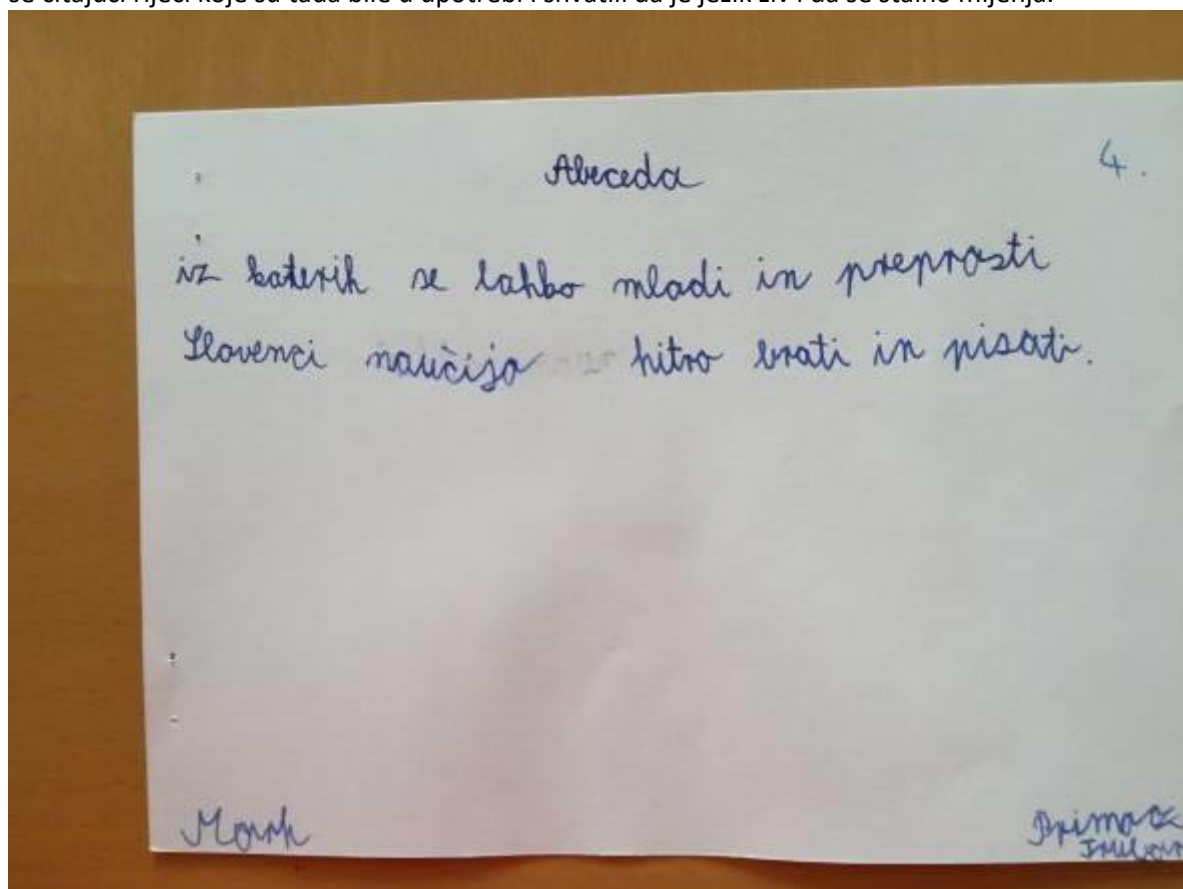
Peta postaja podsjetila je na čovjeka koji je vrlo važan za razvoj knjige na slovenskom jeziku, Primoža Trubara. Učenici su znali tko je taj čovjek i zašto je jako važan. Međutim, nisu zamišljali kako je izgledao font kojim su se pisale i tiskale tadašnje knjige.

NAPIŠI KAKO BI DANAS ZVUČALE TRUBAROVE RIJEČI.

Slika 10. Peti radni list - Primož Trubar.

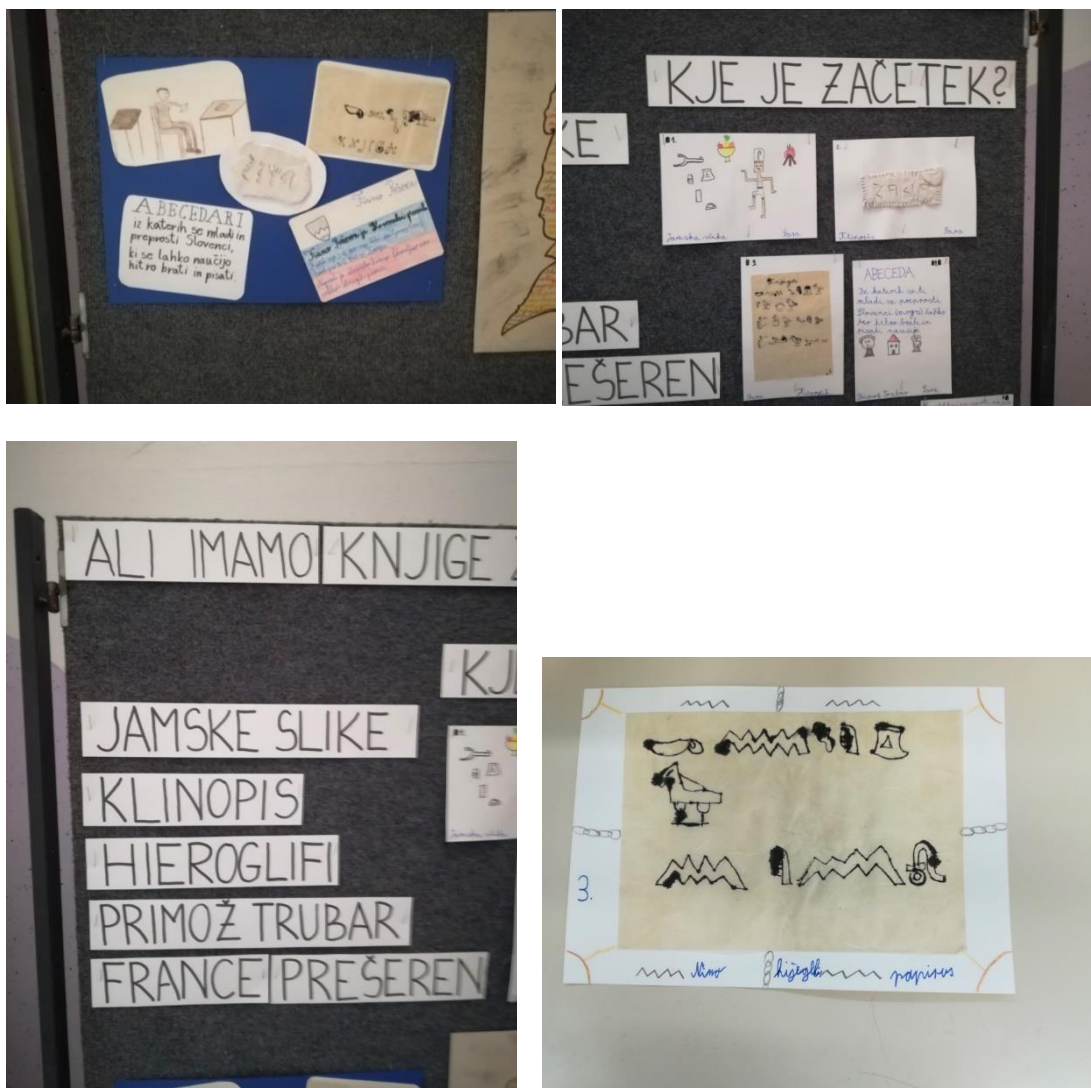
Učenici su preveli tekst iz bohorčice Primoža Trubara na pismo kojim se danas služimo. Zabavljali su se čitajući riječi koje su tada bile u upotrebi i shvatili da je jezik živ i da se stalno mijenja.

Slika 11. Zapis teksta iz bohorčice.

4.ZAKLJUČAK

Na kraju kulturnog dana učenici su stekli osnovne informacije o nastanku i razvoju knjige. Budući da je rad bio planiran prema iskustvenoj metodi, pojedine faze razvoja pisma i knjige doživjeli su uz pomoć osobnih konkretnih iskustava. Većina učenika još uvijek je prvo započela na apstraktnoj razini i nastavila s iskustvom. Ali neki su pokušali obrnuto i jako im se svidjelo. Evaluacija rada je su potvrdile riječi gđe. Sentončnik da je pamćenje mnogo veće u praktičnom radu. Od nastalih proizvoda pripremili smo školsku izložbu na kojoj smo svoje iskustvo, rad i znanje podijelili s ostalim učenicima škole.

Slike 12, 13, 14, 15. Školska izložba proizvoda.

5.LITERATURA

- [1.] Dolenšek, J. (2018). Uporaba konstruktivističnega pristopa pri poučevanju naravoslovja. Pedagoška fakulteta Ljubljana.
- [2.] Garvas, M. (2010). Izkustveno učenje kot praksa in teorija izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev. Andragoška spoznanja.
- [3.] Aktivne metode poučevanja in učenja. URL: <http://www.munus2.scng.si/> (21.7.2022.)

Stručni rad

MATP program u Posebnom programu

Darinka Zorec
Centar Gustava Šiliha, Slovenija

Sažetak

U Posebni program, u kojemu obrazujemo i odgajamo učenike s umjerenim, težim i teškim poteškoćama uključeni su i učenici s težim i teškim kombiniranim smetnjama u psihičkom i motoričkom razvoju koji zbog brojnih problema u sazrijevanju i procesu učenja imaju dosta manje iskustava, motoričkih i osjetilnih vještina i vrlo malo prilika za rad i izgradnju samopouzdanja. Većina učenika treba pomoć na svim životnim područjima, uključujući kretanje, govor, hranjenje, oblačenje i pranje. Za te učenike primjeren je MATP program, budući da je namijenjen za osobe koje zbog navedenih problema ne mogu sudjelovati u sportskim aktivnostima koje uključuju razumijevanje uputa, samostalnost prilikom izvođenja aktivnosti i poznavanje pravila. Programom MATP, putem prilagođene opreme, prilagođenih pravila, planiranja te zanimanja i sposobnosti pojedinca, omogućujemo pristup fizičkim aktivnostima i igrama. Vježbe izvodimo tjedno u okviru tjelesnog odgoja. Program MATP svim natjecateljima nudi mogućnost za vježbanje i demonstraciju naučenih spretnosti na sportskim priredbama, bez usporedbe s drugima.

Ključne riječi: MATP program, učenici s težim i teškim kombiniranim smetnjama, sportske aktivnosti

1. Uvod

Svi učenici, pa i oni s težim i teškim kombinatornim smetnjama u psihičkom i motoričkom razvoju, osjećaju potrebu za kretanjem i sportskim aktivnostima. Gibanjem upoznavaju sebe, svoje tijelo i druge, upoznavaju se s okolinom te svijetom oko sebe. Oni senzualniji svjesni su gibanja, internaliziraju ga, prepoznaju i osjećaju; tako stječu osjetilno-mobilna iskustva. Kod učenika sa smetnjama u duševnom i motoričkom razvoju gore navedenih internalizacija je bitno manje, njihova iskustva su ozbiljno ograničena, problematična i često zaostaju u razvoju. Najvažnije je da ih ti učenici stječu na drugačiji način, a prije svega sporije. Svako dijete je individuum i potrebno je znati da se razvoj ne odvija kod svih do iste razine. Zato mi, stručnjaci koji radimo s djecom i mladima s poteškoćama u razvoju, nikada ne možemo zasigurno tvrditi da li je dijete već doseglo najvišu moguću razinu motoričkog razvoja, obzirom na razinu intelektualne, socijalne i emocionalne sposobnosti. U motoričkim aktivnostima važno je da dijete više puta ponavlja pokret, nauči ga i vježba u različitim prilikama. Često se može dogoditi da djeca sa smetnjama u tjelesnom i duševnom razvoju uopće ne usvoje određene razine automatizacije. Pravilnim planiranjem radnih metoda, uzimanjem u obzir individualnih osobina pojedinca, njihovih želja i interesa te pripremom odgovarajućih prilagodbi, sportsku aktivnost možemo učiniti ugodnom, opuštenu te korisnom za svakoga.

Prilagođavanje sportskih aktivnosti ovisi o vrsti i razini smetnje u razvoju. Mogućnosti i prilagodbe postoje na tri razine:

- prilagodba pravila;
- prilagodba sportske opreme;
- prilagođavanje radnih metoda u procesu učenja sportskih aktivnosti [4].

Pojednostavljivanjem motoričkih i perceptivnih zadataka te prostora i načina potrebnih za kretanje, radnih metoda i pravila igre, sportske aktivnosti možemo učiniti zanimljivima i raznolikima. Uspješnost izvođenja prilagođenih aktivnosti ovisi i o učitelju koji mora biti odgovarajuće kvalificiran i mora ispunjavati sljedeća očekivanja i uvjete:

- mora poznavati i razumjeti osobe s posebnim potrebama uključene u vježbenički proces,
- poznavati zakonitosti i posebnosti prilagođenih sportskih tjelovježbi,
- znati primijeniti različite metode prilikom rješavanja psiho-socijalnih problema,
- odabrati i koristiti radne metode primjerene različitim sposobnostima vježbenika,
- znati motivirati pojedince i grupe za vježbanje,
- znati planirati i prilagoditi programe vježbanja učenicima različitih sposobnosti,
- biti vješt u korištenju metoda promatranja [3].

Učitelj je ključna osoba prilikom upravljanja sportskim aktivnostima, jer u mnogočemu oblikuje i određuje uvjete uspješnog rada.

2. MATP program (Motor Activities Training Program)

MATP ili trening motoričkih aktivnosti službeno je potvrđen sportski program specijalne olimpijade (SO). Program su kao dodatak sportovima SO napravili Amerikanci (dr. Martin E. Block) iz Amerike koji se u devedesetima proširio po Europi. MATP je u Sloveniju uvela Tanja Princes.

2.1. Svrha i ciljevi programa

Učenike s najtežim kombinatornim poteškoćama teško je uključiti u sportske aktivnosti zbog brojnih prepreka kao što su predrasude, strah, heterogenost skupina i sl. No, naravno, postoje načini i mogućnosti da se i učenicima s najtežim poteškoćama ponudi odgovarajući program sportskog treninga i nastupanje na natjecanjima koja moraju biti prilagođena svakom učeniku i zahtijevaju kvalificiranog i osposobljenog učitelja. MATP je namijenjen osobama sa smanjenim intelektualnim i motoričkim sposobnostima koje onemogućuju ili otežavaju bavljenje sportom s normalnim pravilima. Program je nastao pod pokroviteljstvom SO, kako bi takvim osobama ponudio kontinuirani sportski trening i mogućnost sudjelovanja na SO natjecanjima. MATP predviđa individualni pristup s kratkoročno postavljenim ciljevima, preciznim promatranjem, redovitim planiranjem i stalnom analizom. Naglasak je na redovitoj edukaciji i mogućnosti suradnje. Glavna svrha je pojedincima ponuditi sportsko-rekreativni program primjeren njihovoj razini sposobnosti u kojemu će napredovati i osjećati se uspješnima [2]. Učenicima omogućuje i nudi vježbu te demonstraciju naučenih spretnosti, bez međusobnih usporedbi. Osigurava odgovarajući program vježbanja koji pojedincu predstavlja određene izazove i omogućuje mu uspješnost. Aktivnim sudjelovanjem u programu učenici imaju koristi od povećanja tjelesne aktivnosti, što dovodi do poboljšanja motorike, tjelesne kondicije i funkcionalnih sposobnosti. Kao rezultat stjecanja novih znanja potičemo razvoj pozitivne slike o sebi i samopouzdanja. Budući da u programu sudjeluju članovi obitelji i okolina, bavljenje sportom ih još više zbližava. Susreti na događajima stvaraju poznanstva i prijateljstva između natjecatelja i obitelji. Podrška obitelji pozitivno utječe na uključivanje učenika u tjelovježbu i sportske aktivnosti [1].

2.2. Uključivanje u program i odabir sportske aktivnosti

Za uključivanje učenika u program potrebno je procijeniti njegove osnovne motoričke sposobnosti, socijalne vještine, sposobnost sudjelovanja u grupnim aktivnostima, sposobnost praćenja određenog zadatka te sposobnost verbalne komunikacije. U tretman učenika s težim i teškim smetnjama u psihičkom i motoričkom razvoju u pravilu su uključeni roditelji, njegovatelji, fizioterapeuti, radni terapeuti, specijalni pedagozi, savjetnici, a kod uključivanja u sportski program važno je svačije mišljenje. Učitelj mora poznavati svakodnevne navike učenika, njegove odazive i komunikacijske spretnosti. Posebnu pozornost moramo namijeniti sigurnosti učenika i zato moramo biti dobro upoznati s njegovim oboljenjima i sa svime što je povezano s njim (medikamentozna terapija, epileptični napadi, krhke kosti, drenaže, alergije, poteškoće s vidom, sluhom ...). Prilikom određivanja primjerenosti MATP programa za nekog učenika, potrebno je uzeti u obzir nekoliko činjenica. Glavni čimbenik su svakako motoričke sposobnosti, no istovremeno su važne i socijalne vještine, sposobnost sudjelovanja u grupnim aktivnostima, sposobnost sudjelovanja u specifičnim vježbama te sposobnost komunikacije. Dva upitnika koja nam pomažu odlučiti da li je učenik prikladniji za MATP program ili da li posjeduje znanja i vještine za sudjelovanje u službenim sportovima Specijalne olimpijade na nižoj razini su: MATP kvalifikacijski upitnik i Upitnik o razvijenosti socijalnih vještina. Svrha procjene sposobnosti je utvrditi trenutnu razinu sposobnosti učenika, gdje započeti proces treniranja i je li učenik prikladan za natjecanje na nižoj razini specijalne olimpijade [2]

2.3. Planiranje treninga i načela

Tijekom uključivanja učenika u rad za njega se kreira program koji uključuje vještine koje će razvijati i određuju se dugoročni i kratkoročni ciljevi. Program treninga obuhvaća samo nekoliko spretnosti koje učenik stječe različitim vježbama. Određene motoričke sposobnosti razvijamo na različite načine, različitim aktivnostima, rekvizitima i prilagodbama. Motoričke vještine uvijek se uče u vezi s pripadajućim sportom, korištenjem odgovarajućih rekvizita, pojmova i oznaka. Praksa zahtijeva dosljednost od strane učenika i fleksibilnost od strane učitelja. Kada se tijekom treninga uspostavi određena rutina, polaznik zna što se od njega očekuje te se stoga može opustiti i uživati. Rutina mu pomaže prilikom upoznavanja s aktivnostima, bez obzira na to gdje se odvijaju. Ako učenik ima poteškoće s određenom djelatnošću učitelj može koristiti različite metode za vježbanje tako da učenik što više uživa u svojoj aktivnosti. Trebamo znati da postoji nekoliko načina za stjecanje određene sposobnosti. Obuka treba započeti s jednom ili dvije aktivnosti koje razvijaju određenu vještinu. Prilagodbe trebaju biti jasno određene.

Načela:

- motoričke spretnosti i njihova povezanost sa sportovima Specijalne olimpijade
- program MATP nije natjecateljske prirode
- odgovara starosnoj dobi
- aktivnosti, koje su usmjerene na funkcionalne sposobnosti, aktivnosti su koje su uspješnije u različitim okolinama
- sudjelovanje šire zajednice [2].

Ovim aktivnostima učenik se priprema za mogućnost plasmana na službena SO sportska natjecanja niže razine. Sve aktivnosti koje uključuju prirodne oblike kretanja, rukovanje (fina motorička aktivnost), bacanje, udaranje, šutiranje, ručno upravljanje invalidskim kolicima i podvodne aktivnosti, uvijek se moraju učiti i usvajati u kontekstu određenog sporta, nikada izolirano.

Od fizičkih aktivnosti natjecatelji mogu napredovati u određene sportske discipline i to:

PRIRODNI OBLICI GIBANJA.....vode prema gimnastici
 RUKOVANJE..... Vode prema atletici / softballu
 UDARANJE..... vodi prema softballu/kuglanju/odbojci/tenisu/
 badmintonu
 ŠUTIRANJE..... vodi prema nogometu
 UPRAVLJANJE KOLICIMA NA RUČNI POGON.....vodi prema atletici
 UPRAVLJANJE KOLICIMA NA ELEKTRIČNI POGON.....vodi prema atletici
 AKTIVNOSTI NA VODI Vode prema vodenim sportovima [2].

Program MATP nije program za takmičenje. U njemu ne postoje pravila koja bi diktirala pravila natjecanja i nema sustava nagrađivanja. Svrha programa je pružiti priliku svim sudionicima, kako bi mogli sudjelovati u sportskim aktivnostima. Učenika učimo vještinama koje odgovaraju njegovoj starosnoj dobi, a ne mentalnoj zrelosti ili funkcionalnim sposobnostima.

2.4. Organiziranost treninga

Redovito vježbanje podrazumijeva ozbiljan rad, ali se treba potruditi naučiti sportske vještine kroz igru i zabavu. Trening možemo izvoditi u prostoru ili na otvorenom. Grupa se formira prema sposobnostima ili nedostacima učenika. Učenik je u aktivnosti uključen u okviru svojih mogućnosti i u okviru odgovarajućih prilagodbi. Upute mogu biti verbalne, taktilne, vizualne, važno je samo da su jednostavne i razumljive. Sat tjelovježbe traje od 30 do 45 minuta i dijeli se na zagrijavanje, učvršćivanje planiranih motoričkih aktivnosti i opuštanje, odnosno na grupne zajedničke aktivnosti.

Svaki se trening sastoji od četiri komponente:

Zagrijavanje (priprema učenika) (10–12 minuta)

- senzorička stimulacija i motivacija
- aktivnosti opuštanja
- vrsta mobilnih aktivnosti i rastezanja
- aktivnosti za jačanje.

2. Postaje za vještine (15–20 minuta)

- aktivnosti za razvoj osnovnih motoričkih sposobnosti, kao što su pokretljivost, spretnost, udarac rukama i nogama, kretanje s osobom s invaliditetom ili električna invalidska kolica za učenike s tjelesnim poteškoćama
- na postajama koristimo različite rekvizite s kojima učenicima s različitim sposobnostima omogućujemo napredak (npr. različite veličine loptica i koš za košarku).
- dopuštamo više ponavljanja tijekom vježbanja i individualno prilagođavamo vrijeme
- u jednom treningu obrađujemo 2-3 postaje.
- učenike motiviramo i pomažemo im da budu uspješni jer će se tijekom aktivnosti zabavljati i opustiti
- na svakoj postaji napredak zapisujemo u dnevnike.

Grupne aktivnosti (10–12 minuta)

- vježbe na postajama transformiramo u grupnu aktivnost
 - pravila prilagođavamo sposobnostima grupe
- Kako se MATP vještine vježbaju individualno, grupne aktivnosti su vrlo važne jer okupljaju grupu

Završni dio (2–5 minuta)

- namijenjen za smirivanje i opuštanje.
- vrijeme za pjevanje, priče, vježbe disanja
- pregled treninga [2].

Zbog nedostatka kontrole kretanja učenicima je potrebna pomoć u sportskim aktivnostima. MATP dopušta učiteljima da pomažu učenicima, ali treba biti oprezan pri određivanju količine pomoći koja je potrebna natjecatelju. Pri određivanju pomoći vodimo računa o sposobnostima učenika i pomažemo mu kada je to doista potrebno.

Razine pomoći:

- POTPUNA POMOĆ:** učitelj natjecatelju pomaže cijelo vrijeme dok izvodi aktivnosti.
- DJELOMIČNA POMOĆ:** učitelj natjecatelja može dotaknuti, voditi ga, usmjeravati i ne smije mu pomagati cijelo vrijeme.
- SAMOSTALNO IZVOĐENJE AKTIVNOSTI:** učenik izvodi gibanje ili zadatak bez dodatne pomoći [2].

Vrlo je važno da učitelj pohvali učenika nakon svake obavljene aktivnosti, bez obzira na to da li je aktivnost mogao izvoditi sam ili uz pomoć drugih osoba. Kao i drugi natjecatelji, MATP natjecatelji također znaju cijeniti pozitivne poticaje.

Slika 1: Bacanje lopte sa čunja

Slika 2: Udaranje balona

Slika 3: Baciti u koš

Slika 4: Hodanje između traka

3. Zaključak

Svaka osoba je jedinstvena, a to vrijedi i za učenike s poteškoćama u duševnom razvoju. U njihovom razvoju svaku je osobu potrebno zasebno trenirati, u skladu s individualnošću i originalnošću. U svim aktivnostima, kako sportskim tako i kreativnim, moramo poticati učenike i ulijevati im povjerenje. Sportske aktivnosti prilagođene svakom pojedincu vrlo su važan čimbenik u procesu odrastanja, ali i kasnije za osobe s intelektualnim teškoćama, jer im pomažu da steknu osjećaj da su i same sposobne ostvariti određeni cilj. MATP radi u posebnom programu od samih početaka, kada je primljen i ušao u program Specijalne olimpijade. Omogućuje aktivan život u socijalnoj zajednici, kako učenicima, tako i njihovim obiteljima. Učenici koji redovito i marljivo treniraju u MATP programu imaju priliku sudjelovati i na MATP natjecanjima, gdje se više radi o suradnji nego o stvarnom natjecanju. Natjecanja omogućuju demonstraciju naučenih vještina na način koji osigurava uspješan nastup. Učenici za svoj trud i uspjeh dobivaju posebne nagrade. Svake godine većina naših učenika koji su uključeni u ovaj program sudjeluje na natjecanjima različitih razina. Natjecanja i susreti su od velike važnosti za učenike jer omogućuju nova poznanstva i druženja. Sudjelovanje na natjecanjima odražava se na razvoju samopouzdanja i socijalizaciji pojedinca.

4.Literatura

- [1.] Heitzler, C.D., Martin, S.T., Duke, J. in Huhman, M. (2006). Correlates of physical activity in a national sample of children aged 9 -13 years.
- [2.] Princes, T. (2011). MATP – Priročnik za trenerje MATP specialne olimpiade. Ljubljana:Društvo specialna olimpiada Slovenije
- [3.] Vute, R. (1999). Izziv drugačnosti v športu, priročnik. Ljubljana: Debora.
- [4.] Vute, R. (2002). Raznolikost pristopov pri prilagajanju športnih dejavnosti osebam s posebnimi potrebami

Stručni rad

KOORDINACIJA NACIONALNIH STRUČNIH KVALIFIKACIJA

Nataša Rotar
Srednja zdravstvena i kozmetička škola Maribor

Sažetak

Nacionalna stručna kvalifikacija je formalno priznata kvalifikacija za određeno radno mjesto. U postupak stjecanja certifikata mogu se prijaviti svi koji imaju završeno osnovno ili srednje obrazovanje (mogu i studirati), a žele evaluirati svoje dodatne vještine stjecanjem NPK certifikata prema katalogu znanja za različite NPK. Kandidata vodimo kroz savjetovanje i zajedno s njim izrađujemo osobni portfolio te vodimo proces provjere i potvrde nacionalne stručne kvalifikacije dobivanjem željene svjedodžbe.

Ključne riječi: nacionalna stručna kvalifikacija, kandidati, savjetnici, povjerenstvo, provjera i potvrda nacionalne stručne kvalifikacije

1. Uvod

NPK ili Nacionalna strukovna kvalifikacija je formalno priznata kvalifikacija koja je potrebna za obavljanje zanimanja na temelju nacionalnog standarda zanimanja.

NPK je dakle dokaz osposobljenosti osobe za obavljanje određenog zvanja ili posla.

Nacionalna stručna kvalifikacija u Sloveniji može se steći na sljedeće načine:

- po završetku programa strukovnog i/ili stručnog obrazovanja ili po dijelovima programa
- uz provjeru i potvrdu NPK – proces koji se završava dobivanjem certifikata

Tko se može prijaviti za postupak verifikacije i potvrde NPK:

- odrasle osobe koje već imaju radno iskustvo u području predviđenog kataloga vještina
- iznimno, mlađi od 18 godina koji više nemaju status pripravnika ili učenika, ali imaju određeno praktično i radno iskustvo
- koji žele ocijeniti svoje radno iskustvo, kompetencije i znanja
- ljudi koji žele napredovati na radnom mjestu
- oni koji žele dokaz određene razine sofisticiranosti ne žele niti trebaju diplomu ili smjer
- sa NPK certifikatom odrasle osobe formalno dokazuju vladanje stručnom kvalifikacijom na određenoj razini težine, ali njome ne stječu diplomu ili tečaj obrazovanja.

Napominjemo neke prednosti NPK. Mnoga zanimanja (koja se također mijenjaju ili nastaju nova) pojedinci uče samostalno na tržištu rada ili radeći u poduzeću. NPK omogućuje relativno jednostavno dobivanje formalnog dokumenta ili službene po-tvrde kvalifikaciji za zanimanja. Također je moguće relativno brzo dobiti službene dokumente za obavljanje zanimanja jer se uzima u obzir radno iskustvo i već stečeno znanje. Još jedna prednost je što pojedinac može napredovati u karijeri ili traženju posla bez stjecanja više razine strukovnog obrazovanja ili završetka for-malnog obrazovnog programa. Lakši je prijelaz s jednog radnog mjesta na drugo (iz poduzeća u poduzeće) jer je NPK javno važeći dokument. Prednost je i u tome što potiče osobni razvoj pojedinca i otvara nove mogućnosti na tržištu rada te mu omogućuje samostalnost. Neki ljudi zadržavaju posao dobivanjem svjedodžbe ili napredovanjem u slučaju neodgovarajućeg obrazovanja. Također, vještine steče-ne na radnom mjestu dobivaju određenu evaluaciju kada uopće ne postoji obrazo-vni program za zanimanje/posao. No, ako pojedinac promijeni posao, ima priliku pokazati svoje znanje dobivenim certifikatom.

2. Postupak provjere i potvrđivanja nacionalne stručne kvalifikacije

Izvođač objavljuje datum provjere i potvrde nacionalne stručne kvalifikacije.

Za postupak provjere i potvrde kandidat se prijavljuje putem odgovarajućeg obrasca koji se nalazi na web stranici davatelja provjere i potvrde NPK.

Savjetnik moli kandidata da dođe na razgovor i donese popratnu dokumentaciju potrebnu za mapu zbirke.

Dokazi koje donose su originali i fotokopije koje savjetnik čuva.

Zbirna mapa sastoji se od raznih dokumenata kandidata; obvezni dio prikuplja kandidat, ostale dokumente za izravnu provjeru i potvrdu priprema konzultant.

Konzultant/savjetnik može utvrditi da kandidat pokazuje znanje o željenom NPK.

Konzultant može utvrditi da kandidat ne pokazuje sve vještine prema željenom NPK, u kojem slučaju se od njega traži da kandidatu donese nedostajuće dokumente i/ili ga uputi na daljnje usavršavanje.

Pružatelj NPK putem web stranice upisuje i prijavljuje kandidate za postupak provjere i potvrde NPK, zatim se prijavljuje komisiji koju slučajnim odabirom odabire Republički ispitni centar (RIC). Zatim slijedi potvrda mape sažetka, gdje komisija provjerava mapu sažetka kandidata te može izdati potvrdu ili pozvati kandidata na praktičnu/usmenu/pismenu provjeru znanja. Potom nakon pokazanog i provjerenog znanja kandidat dobiva željenu potvrdu NPK i certifikat ili rješenje da nije položio ispit.

2.1. Sastav mape zbirke kandidata

Zbirna mapa mora biti sastavljena u skladu sa zahtjevima propisanog kataloga znanja, a neznatno se razlikuje i u pogledu uvjeta upisa za pojedine NPK. U načelu, međutim, dio u kojem kandidat iznosi svoje podatke i popratne dokumente obavezan je dio mape zbirke. Ispunjavanje posebnih uvjeta je prvi dio mape, gdje kandidat pokazuje ili ispunjava posebne ili upisne uvjete za NPK. Potrebna je završena

stručna sprema (osnovna škola, srednja strukovna škola, srednja tehničko-strukovna škola...), broj godina radnog iskustva na poslovima stručne sprema i/ili razlikovni ispiti, ako je to predviđeno katalogom vještina. Predstavljanje kandidata je drugi dio mape, gdje kandidat priprema CV ili Europass CV. Radno iskustvo kandidata je treći dio zbirne mape, gdje kandidat svoje radno iskustvo dokazuje sljedećim dokumentima: radna knjižica ili izvod iz ZPIZ-a, ugovor o radu, uputnica, opis poslova kandidata, izjava poslodavca... Obrazovanje je četvrti dio mape zbirke, gdje kandidat svjedodžbama o školovanju dokazuje stečenu razinu obrazovanja. To se dokazuje svjedodžbom, diplomom, potvrdom o sudjelovanju i završenom obrazovnom programu ili osposobljavanju, svjedodžbom, licencom, potvrdama nositelja osposobljavanja.... Reference su peti obvezni dio koji sadrži dokumentirano radno iskustvo kandidata koje stječe samostalno. Inače, reference se mogu dobiti iz praktičnog rada na radnom mjestu, opisa proizvoda, nagrada s natjecanja, članaka, usluga obavljenih na radnom mjestu... Posljednji šesti dio priprema konzultant i također je obavezan za daljnji proces provjere i potvrde mape zbirke. Međutim, sadrži sljedeće dokumente:

- Zahtjev za postupak provjere i potvrđivanja NPK,
- Zapisnik o postupku savjetovanja,
- Zapisnik o ocjeni dokaza u osobnoj zbirnoj mapi,
- Zapisnik o potvrdi nacionalne strukovne kvalifikacije na temelju osobne zbirne mape,
- upute za ocjenjivanje,
- zapisnik,
- Zapisnik o praktičnom zadatku,
- zapisnik o obrani,
- obavijest o neposrednom ispitu,
- obavijest o ispunjavanju uvjeta za stjecanje uvjerenja.

3. Zaključak

Trenutno kao pružatelji nudimo pet različitih NPK za stjecanje certifikata, a to su: maser/ka, pediker/ka, refleksoterapeut/kinja, socijalni skrbnik/njegovatelj kod kuće, njegovatelj/jica u zdravstvenoj i socijalnoj skrbi i dugotrajna negi.

U 2022 godini najavili smo termine za sve NPK, ali smo izvršili 3 provjere i potvrde za NPK socijalne njegovatelje u kući. Na sva tri ispita pristupilo je ukupno 26 kandidata. Kandidati se prijavljuju u skladu s potrebama tržišta rada i naravno mogućnostima zapošljavanja, neki od njih i iz razloga samozapošljavanja ili na preporuku poslodavca ili agencije za zapošljavanje.

4. Literatura

- [1.] <https://www.nrpslo.org/19.12.2022>

Stručni rad

KOORDINACIJA PROMIDŽBE SREDNJE ZDRAVSTVENE I KOZMETIČKE ŠKOLE MARIBOR

Nataša Rotar

Srednja zdravstvena i kozmetička škola Maribor

Sažetak

Djeca koja pohađaju 9. razred osnovne škole nalaze se pred važnom životnom odlukom. Gdje nastaviti školovanje? Što me čini sretnom? Što ću raditi u životu? U kojoj struci ću se zaposliti? U članku će biti prikazan primjer dobre prakse kako informirati osnovnoškolce o upisu u srednjoškolski program. Predstavit će se načini komuniciranja s osnovnoškolcima, kao i načini prezentiranja programa Srednje zdravstvene i kozmetičke škole Maribor. Cilj nam je približiti program i zanimanje učenicima koji razmišljaju o srednjem strukovnom obrazovanju i srednjem stručnom obrazovanju. Potrebno je osigurati sadržaje programa te podatke o upisu i rokovima upisa.

Ključne riječi: promocija srednjoškolskih programa, načini informiranja, tržište zanimanja, razredni sat, dan otvorenih vrata

1.Uvod

Što ćeš biti kad odrasteš? Ovo pitanje često susrećemo u predškolskoj dobi, a odgovori su dosta slični: vatrogasac, liječnik, poljoprivrednik, mehaničar, frizer... Djeca nesvjesno biraju zanimanje na temelju svojih želja, interesa, privlačnosti, plaće i slično. Neki ljudi od malih nogu znaju čime će se baviti u životu, drugi ideju dobivaju od najbližih, a nekima treba više truda da pronađu najprikladnije zanimanje kojim će se vjerojatno baviti do kraja života. Naša škola nudi 3 programa: bolničar/bolničarka, tehničar zdravstvene nege i kozmetički tehničar. Svake školske godine imamo dovoljan broj upisanih i svake godine krećemo u promociju programa na sličan način, inače s modernijim načinima prenošenja informacija zbog modernije tehnologije. Tijekom nastave na daljinu školu smo promovirali putem videokonferencija (Zoom, Teams...), a zbog ograničenja informativni dan je održan i na daljinu.

Moraju se dati i točni podaci o nastavku školovanja (studija), na što često nemamo utjecaja zbog autonomije sveučilišta, jer mogu mijenjati uvjete upisa tijekom školske godine. Upravo se to dogodilo ove školske godine i izazvalo veliko negodovanje budućih studenata.

2.Načini promicanja škole

Promidžbeni materijal ili brošure sadrže sljedeće podatke: trajanje obrazovanja, zanimanje nakon završene srednje strukovne mature, bodovi potrebni za upis, opis zvanja, broj oglašanih mjesta, popis predmeta, vrijeme upisa, način obračuna bodova, datum dana otvorenih vrata i informativnih dana. Tiskaju se brošure za svaki program, posebno na informativnim danima, a budući polaznici dobivaju knjižicu sa svim informacijama o našoj školi.

Obrazovne programe prezentiramo na različite načine:

- Tržište karijera/poslova
- Tehnički dani u osnovnim školama
- Razredni sat nastave u osnovnim školama
- Sajam karijera
- Dan otvorenih vrata
- Informativni dan

Sajam poslova/karijera održava se u osnovnoj školi iz koje smo dobili poziv. Poziv primamo pisanim putem ili putem e-maila. Koordinator promocije škole bira učitelja koji će predstaviti našu školu. Obavještavamo osnovnu školu o našem dolasku i opremi koja će nam biti potrebna (2 stola, 4 stolice, struja...). Pozivamo učenike koji su pohađali ovu osnovnu školu (2 učenika medicinske sestre ili bolničara i dva učenika kozmetičkog tehničara). Sa sobom nosimo promidžbeni materijal (mapu programa kozmetički tehničar, medicinska sestra i bolničar) i pano. Za prikaz rada nosimo kofer i pokazujemo nešto od aktivnosti koje učenici uče na praktičnoj nastavi. Dezinfekcija ruke i kontrola dezinfekcije ruke fluorescentnom lampom, mjerenje vitalnih funkcija, mjerenje šećera u krvi, njega dojenčadi. Tehnički dani također se održavaju po pozivu i prilagođeni su prema aktivnostima koje osnovne škole provode tog dana. Obično se odvija kao sat, gdje struku predstavljamo kratkom PowerPoint prezentacijom i kratkim filmom, koji uglavnom sažima praktični dio nastave u školi.

Savjetnici iz osnovnih škola pozivaju nas na sat razrednika kada primijete velik broj djece zainteresirane za naše programe. I u ovom slučaju koristimo PowerPoint prezentaciju i snimku, osnovnoškolci dobivaju brošure za željeni program, a zatim se održava individualni razgovor sa zainteresiranim osnovnoškolcima. Sajmove poslova obično organiziraju velike općine, gdje se okupljaju poslodavci i obrazovne ustanove. Sajam poslova održava se odvojeno za učenike, studente i osnovnoškolce. Prema uputama organizatora priprema se štand na kojem se predstavljamo s panoom, brošurama i praktičnim prikazom nekih vještina koje učenici uče. Ovdje se ponovno roditelji i osnovnoškolci mogu detaljno informirati o našim programima. Dan otvorenih vrata organizira sama škola, obično u siječnju. Odvija se kao vođeni obilazak cijele škole u malim grupama. Osnovnoškolci i roditelji dobivaju sve potrebne informacije o obrazovanju i svim projektima koji se odvijaju u školi. Informativni dani određeni su školskim kalendarom i održavaju se petkom ujutro i poslijepodne te subotom ujutro. Najprije se zainteresirani okupljaju u školskoj sportskoj dvorani, gdje slijedi prezentacija ključnih informacija za

upis i sva događanja u školi te informacije o daljnjem školovanju nakon završetka školovanja. Potom slijedi obilazak škole uz stručno vodstvo i prezentacija učionica, projekata i događanja.

2.1. Analiza projekta u školskoj godini 2022/2023

Tijekom školske godine održali smo 26 prezentacija našeg srednjoškolskog programa. Istodobno smo dobili poziv poštom, e-mailom ili telefonskim pozivom.

Sudjelovanje u događaju	Broj implementacija
Međugeneracijsko povezivanje i suradnja	1
Tehnički dani u osnovnim školama	2 osnovne škole
Tržište karijera/poslova	14 osnovnih škola
Razredni sat	6 osnovnih škola
Brošure	2 (datum se poklopio s danom otvorenih vrata)
Sajam karijera	1

3. Zaključak

Iz sadržaja je jasno da koristimo različite načine prezentacije. Pokazalo se da puno puta, unatoč svim informacijama, budući studenti ili osnovnoškolci ne znaju koje zanimanje im odgovara i jesu li donijeli pravu odluku za daljnje školovanje. Osnovne škole najčešće se organiziraju u obliku sajma zanimanja, gdje se u poslijepodnevni satima predstavlja više srednjoškolskih programa istovremeno. Na ovaj način osnovnoškolci dobivaju više informacija na jednom mjestu. Promocija škole uspješno je provedena jer smo dobili pozitivne povratne informacije i brojne posjete informativnim danima. Također, u novoj školskoj godini popunili smo sva raspisana mjesta u svim programima. Nakon dugo vremena, ovogodišnja školska godina tekla je normalnim kolosijekom, tako da smo sve prezentacije naših škola mogli izvesti uživo, što je bilo jako dobro za buduće učenike. Reakcije budućih učenika i njihovih roditelja odnosno skrbnika bile su vrlo pozitivne. Također primjećujemo da danu otvorenih vrata često dolaze učenici 7. ili 8. razreda osnovne škole, jer žele što prije dobiti informacije o nastavku školovanja, a ne do 9. razreda, kada se zapravo treba odlučiti kuda hoće li nastaviti školovanje nakon završene osnovne škole. Studenti koji pohađaju više godine i koji su imali promociju škole na daljinu kažu da nisu bili zadovoljni pružanjem informacija putem videokonferencije, jer nisu imali priliku komentirati na licu mjesta ili se nisu usudili dati svoje mišljenje ili pitanja. Iako su poznavali tehnologiju, u ovom slučaju nisu imali hrabrosti postaviti pitanje. Čak im je i ideja o tome kako bi se trebalo raditi u školi bila potpuno nepoznata. Bez obzira na to kako informiramo o našim obrazovnim programima, važno je da znamo odgovoriti na sva pitanja i nedoumice koje budući studenti mogu imati o školovanju na Srednjoj zdravstveni i kozmetički školi Maribor.

4. Literatura

[1.] [https://www.gzs.si/vajenistvo/vsebina/VAJENCI-Informacije-za-vajence-in-njihove-star%C5%A1e/Promocija-poklicev\(12.13.2022.\)](https://www.gzs.si/vajenistvo/vsebina/VAJENCI-Informacije-za-vajence-in-njihove-star%C5%A1e/Promocija-poklicev(12.13.2022.))

Stručni rad

PROVEDBA PRAKTIČNE NASTAVE SESTRINSTVA NA ODJELU ZA TRAUMATOLOGIJU UKC MARIBOR

Nataša Rotar

Srednja zdravstvena i kozmetička škola Maribor

Sažetak

Stjecanje vještina i kompetencija za profesiju medicinskog tehničara u kliničkom okruženju ključno je za usvajanje već stečenog znanja u simuliranom školskom okruženju. Studenti su suočeni sa stvarnim sestrinskim problemima koji se stalno mijenjaju. Dolaze u kontakt sa svim dobnim skupinama od beba, djece, adolescenata, odraslih i naravno starijih osoba. Osjećaji učenika pri prvom kontaktu s oboljelima vrlo su različiti. Velika većina učenika sposobna je povezati znanja stečena u simuliranom školskom okruženju sa stvarnim kliničkim okruženjem. Neki učenici smatraju da je ovo zanimanje jako teško i ne vide se u ovom zanimanju u budućnosti. Neki studenti, međutim, ne znaju kako iskoristiti svoje stečeno znanje u kliničkom okruženju jer nemaju samopouzdanja ili ih koči pomisao da su očekivali nešto drugačije. Bez obzira kojoj skupini studenti pripadaju, nastavnik praktične nastave ključan je za optimalnu povezanost škole i kliničkog okruženja.

Ključne riječi: sestrinstva, praktična nastava, student, nastavnik praktične nastave

1. Uvod

Zakonom o strukovnom i stručnom obrazovanju propisana je nastava općeobrazovnih i stručno-teorijskih predmeta te sati praktične nastave u školi i/ili kliničkoj sredini i/ili ustanovi. Stručni moduli definiraju osnovni standard stručnih i ključnih kompetencija. To znači da povezuju teorijska znanja s praktičnim kompetencijama. Nakon završenog obrazovanja student se može uključiti na tržište rada i zaposliti kao pripravnik. No, visokoškolske studijske programe može upisati nakon završene srednje strukovne mature i nastaviti studij u željenom smjeru.

Praktična nastava je sastavni dio stručnog modula. Obveza je škole da stručni djelatnici provedbenim kurikulumom planiraju uravnotežen odnos između teorijskog i praktičnog dijela modula, a temelj planiranja je kurikulum obrazovnog programa i katalog znanja za modul gdje su definirani ciljevi učenja.

2. Organizacija praktične nastave na srednji zdravstveni i kozmetički školi Maribor

Raspored praktične nastave u školi utvrđuje organizator praktične nastave prije početka školske godine. Rasporedite ga prema broju sati i broju učenika koji su napredovali. Broj učenika u grupi je od 8 do maksimalno 12. Učenici mijenjaju odjele svakih 5 tjedana i raspoređeni su u 6 ili 7 različitih odjela. Vodič za izvođenje praktične nastave je katalog vještina i dnevne pripreme za nastavu. Na odjelu traumatologije studenti 4. godine imaju praktičnu nastavu. Praktična nastava je sažeta, ukupno 4 školska sata, u dva uzastopna dana (utorak/srijeda ili četvrtak/petak). Student može sljedećeg dana učvrstiti znanje stečeno prvog dana. Pripreme nastavnika su vodilja, ali često se događa da ne realiziramo planirano jer se situacija u odjelu stalno mijenja. Prijemi i otpusti pacijenata slijede svakodnevno, što znači da se situacije usklađuju u hodu, da se praktična nastava odvija prema svim zacrtanim smjernicama i da se ostvaruju ciljevi učenja. Najvažnije je da student učvrsti već stečena znanja i vještine te stekne nova specifična znanja koja su specifična za odjel na kojem se izvodi praktična nastava. Praktična nastava počinje u 7 sati. Prije početka nastave upoznajem pacijente na odjelu i slušam izlaganje djelatnika o njihovim dužnostima. Zajedno sa zaposlenicima biramo sobe i pacijente o kojima će studenti brinuti taj dan.

2.1. Primjer tijeka rada na traumatološkom odjelu

Učenici se u svlačionicama presvlače u uniforme i radnu obuću. Sa sobom imaju crvenu i plavu olovku, ravnalo, škare i mali blok za pisanje. Zatim u 7 sati dolaze na odjel, gdje higijenski peru ruke. Učenike dijelim u sobe prema broju pacijenata i stupnju samozbrinjavanja. Rad se najčešće odvija u dvije ili tri sobe (može i četiri, ako su pacijenti manje zahtjevni) - dakle ukupno liječimo od 12 do 18 pacijenata. Tijek rada u jednoj bolesničkoj sobi:

- Zajedno sa studentima očitavamo dijagnoze za svakog pacijenta pojedinačno i utvrđujemo stanje bolesnika te na taj način utvrđujemo stupanj samozbrinjavanja i planiramo sve moguće sestrinske intervencije za taj dan. Zatim učenici međusobno dijele zadatke te se, ovisno o stupnju samozbrinjavanja bolesnika, dijele u parove ili rade samostalno. Ako su učenici krivo izradili plan rada prema svojim prioritetima, ispravljam ih i usmjeravam prema tome. Prednost imaju pacijenti natašte koji će biti operirani tijekom jutra.
- Jedan učenik priprema pladanj sa priborom za mjerenjem vitalnim znakovima, mjeri ih i bilježi, a odstupanja prijavljuje meni, a ja nadzornoj sestri i medicinskom tehničaru koji su zaduženi za tu sobu. Učenik predaje uređaje za mjerenje vitalnih funkcija u drugu prostoriju.
- Za to vrijeme ostali učenici pripremaju potrepštine za osobnu higijenu i posteljinu. Pripremljenu na pladnjima razdijele bolesnicima i počnu sa krevetnu kupku. Pacijenti koji mogu ustati peru se uz umivaonik, neki se tuširaju na kolicima za ležanje u kupaonici, a neki pod tušem.
- Potom učenici mijenjaju posteljinu, a ja ih vodim i pomažem u okretanju nepokretnih i teških bolesnika.
- Za to vrijeme provodi se i sobna vizita, studenti prekidaju rad kako bi liječnik mogao razgovarati s pacijentom. Tijekom posjeta liječnik i nadzorna medicinska sestra naručuju nam dodatne sestrinske intervencije: aplikaciju laksativa, zbrinjavanje akutnih ili kroničnih rana, zbrinjavanje vanjskog fiksatora, uklanjanje drenaže, promjenu drenažne bočice, uzimanje infektivnog materijala (urin, stolica), ugradnja nazogastrične sonde, ugradnja trajnog urinarnog katetera ili jednokratna kateterizacija žene, vađenje trajnog urinarnog katetera, uzimanje kontrolnih brisova, brisova na covid-19, vađenje spajalica

ili šavova, snimanje EKG-a... Reorganiziramo rad i postavljamo prioritete odnosno hitnost zahvata koji su nam naručeni.

- Nakon intervencija slijedi priprema za doručak, posjedanje pacijenata, odnosno stavljanje u položaj za hranjenje prema liječničkoj dijagnozi. Nakon toga slijedi hranjenje i pomoć pri hranjenju. Nakon završetka obroka studenti bilježe stanje tekućine, prijavljuju eventualna odstupanja (odbijanje doručka, smetnje gutanja, povraćanje i mučnina...), čiste čaše i uređuju okolinu bolesnika. Studenti vode brigu o oralnoj higijeni pacijenata, ako to već nisu učinili ujutro.

- Nastavljamo sa sestrinskim intervencijama naručenim na viziti. Za to vrijeme drugi studenti obavljaju sestrinske intervencije koje nisu bile nužne ujutro (rezanje noktiju, pranje glave, brijanje, razgovor s pacijentima i zapošljavanje pacijenata, hodanje s pacijentima po hodniku, smještanje u invalidska kolica...).

- Sve korištene predmete za višekratnu upotrebu učenici dezinficiraju i odlažu/slažu u ormare, raspoređuju i prozračuju prostorije.

- Sve izvedene zahvate i posebnosti studenti bilježe u primopredaji rada te zajedno provjeravamo što je evidentirano. Zatim provjeravamo sve podatke upisane na temperaturnim listovima.

- Kada završimo posao prije vremena idemo u obilazak gipsarne. Tamo im djelatnici pokazuju kako namjestiti gips pacijentu. Potom pacijenta zajedno vodimo na RTG snimanje, gdje se studenti ponovno pozivaju unutar RTG odjela i objašnjavaju im se posebnosti. Ako imamo manje vremena, idemo na jedinicu intenzivne njege i pregledavamo kritično ugrožene pacijente koji trebaju stalni nadzor.

- Nakon završenog rada studente pozivam na razgovor, gdje radimo kratku analizu rada. Ukazujemo na slabosti i prednosti te pravimo plan za sljedeći dan. Uvijek pohvalim učenike za dobro obavljen posao i potičem ih na usavršavanje.

3. Zaključak

Izvedba praktične nastave i priprema za nastavu nisu savršeno usklađeni. Moramo uzeti u obzir da pitanja pacijenata, dodatna motivacija studenata i razgovor s pacijentima oduzimaju puno vremena i razlikuju se od skupine do skupine. Također smo u stalnom dogovoru sa sestrinskim i medicinskim timom te međusobno komuniciramo promjene i zapažanja. Naravno, moramo uzeti u obzir i činjenicu da ne mogu biti prisutna sa svim studentima i pacijentima u isto vrijeme. S našim zaposlenicima jako dobro surađujemo i oni svoj rad prilagođavaju našim potrebama i željama, osiguravaju nam potrebne opreme i materijale koji su nam potrebni za nesmetan rad. Zaposlenici se uvijek zahvaljuju studentima na suradnji te ih često potiču i motiviraju. Najvažnije je da učenici osjećaju pripadnost i da me traže u svakom trenutku kada im je potrebna moja pomoć. Studentima sam na raspolaganju tijekom cijele vježbe, demonstriram ili izvodim zajedno s njima sve intervencije koje još ne poznaju, a koje su specifične za traumatološki odjel. Vrlo je važno da nastavnici praktične nastave budu uzor učenicima i da steknemo njihovo povjerenje.

4. Literatura

[1.] <https://cpi.si/poklicno-izobrazevanje/prakticno-izobrazevanje/>(13.5.2023.)

[2.] <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4325#>(13.5.2023.)

Stručni rad

PRIPOVIJEDANJE KOD DJECE S GOVORNIM I JEZIČNIM POREMEĆAJIMA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Tamara Sevšek, magistra logopedije i surdopedagogije
Osnovna škola Ljudevita Pivka, Ptuj, Slovenija

Sažetak

Pripovijedanje je zahtjevan proces koji zahtijeva od učenika znanje i ovladavanje različitim razinama jezika. Od rane dobi djeca uče pripovijedati; svoj uzor pronalaze u čitanju zajedno sa svojim roditeljima te u njihovom pripovijedanju priča. S godinama, djeca vježbaju svoje vještine pripovijedanja, priče su složenije, duže. Djeca s govornim i jezičnim poremećajima suočavaju se s teškoćama na različitim razinama jezika, što se odražava i na području pripovijedanja. Ovim člankom želim predstaviti nastavnicima karakteristike pripovijedanja učenika s govornim i jezičnim poremećajima te predstaviti savjete za lakši i učinkovitiji rad u razredu.

Ključne riječi: pripovijedanje, jezik, govorni i jezični poremećaj

1.Uvod

Jezična sposobnost pripovijedanja počinje se manifestirati kod djece u razdoblju od godinu dana starosti. Pripovijedanje u tom razdoblju povezano je s njihovim neposrednim okruženjem. Kako starimo, pripovijedanje postaje složenije i apstraktnije. Djeca u dobi od šest godina tako mogu pripovijedati na potpuno strukturiran način, dosežući sam vrh u pripovijedanju s oko deset godina starosti. U osnovnoj školi djeca su stalno izložena pripovijedanju. Tu do izražaja dolaze djeca s govornim i jezičnim poremećajima koja imaju različite probleme s pripovijedanjem, a koji se prilično brzo prepoznaju u razredu.

2.RAZVIJANJE SPOSOBNOSTI PRIPOVIJEDANJA PRIČE

Razvoj jezičnih sposobnosti kod djeteta odvija se od rođenja nadalje. Između tri i četiri godine, nova jezična sposobnost počinje se intenzivno pokazivati kod djece; pripovijedanje priče [9]. Priče djece nakon četvrte godine već su oblikovane kao cjelina, s određenom svrhom ili ciljem. U priči djeca opisuju osobine ljudi, njihove međusobne odnose, motive, osjećaje, a priča se odvija oko glavnog junaka. Važne su i emocije i misli junaka [6]. Djeca u dobi od četiri godine još nisu u mogućnosti postaviti događaje u priču u odgovarajućoj vremenskoj liniji. Djeca u prvoj trijadi škole (prva tri razreda osnovne škole u Sloveniji) u pripovijedanju koriste sve složenije gramatičke strukture, a sposobnosti metajezika sve se više razvijaju [1]. Neka istraživanja stranih autora, McKeougha [7] i Izarda [5], Finea [6], Schultza, Mostowa, Ackermana i Youngstroma (2001.), pokazuju da razvoj sposobnosti pripovijedanja dostignu svoj vrhunac oko desete godine starosti. Paiva Bento i Befi-Lopes (2010.), međutim, napominju da se pripovjedne sposobnosti razvijaju čak i kasnije, tijekom adolescencije i odrasle dobi.

2.1.PRIPOVIJEDANJE U DJECE S GOVORNIM I JEZIČNIM POREMEĆAJIMA

Pripovijedanje svrstavamo u područje jezične pragmatike, odnosno u područje jezične primjene u komunikaciji. Budući da djeca s govornim i jezičnim poremećajima imaju loše jezične vještine, u pripovijedanju se pojavljuju najizraženiji problemi. Mnogi autori su otkrili da djeca s govornim i jezičnim poremećajima imaju poteškoća u pripovijedanju. Grobler [4] je u svom istraživanju utvrdila da osnovnoškolci sa specifičnim jezičnim poremećajem u pripovijedanju postižu lošije rezultate od djece bez jezičnih problema. Broj rečenica koje su djeca s određenim jezičnim poremećajem koristila u pripovijedanju bio je manji. Također su koristili manje složenih rečenica i trebali su mnogo više poticaja za pričanje priča. Ipak, u pripovijedanju su koristili sredstva povezivanja kako bi povezali rečenice i sastavnice jedne s drugima, stvarajući tako kohezivnost pripovijedanja. Njih su koristili na pogrešan način dodavanjem ili ponavljanjem i time su si pomagali da prevladaju prekide u tečnosti pripovijedanja [4].

Botting [3] je u proučavanju narativnih (pripovjednih) sposobnosti usporedila djecu od 7,7 i 8,8 godina s određenim jezičnim poremećajem, djecu s problemima u području pragmatike i djecu bez problema. Djeca su opisivala slike koje je potom analizirala u odnosu na duljinu priče. Otkrila je da obje skupine djece s jezičnim poremećajima pripovijedaju kraće priče. Prema postojećim istraživanjima, može se zaključiti da djecu s govornim i jezičnim poremećajima karakterizira manje pripovijedanja, teže međusobno povezuju jezične elemente teksta, a njihovo pripovijedanje je manje strukturirano.

2.2.SAVJETI ZA RAD S DJETETOM S GOVORNIM I JEZIČNIM POREMEĆAJIMA U RAZREDU

Autori daju nekoliko savjeta o tome kako raditi s djetetom koje ima govorni i jezični poremećaj. Grobler [4] se prvenstveno usredotočuje na rad nastavnika i pomoć u razredu te savjetuje da se u podučavanju koristi i uključi sljedeće:

- ☐ multisenzorno učenje na način koji kombinira vizualna sredstva s verbalnom porukom;
- ☐ provjeru razumijevanja u stvarnom vremenu putem obnavljanja onoga što je pripovijedano ili parafrazirano;
- ☐ jasan, precizan i sustavan pristup razmjeni znanja i komunikaciji s učenikom;
- ☐ isticanje važnih podataka i ključnih riječi;
- ☐ za zadatke koji su manje strukturirani (slobodno pisanje, sažimanje teksta), ponuditi učenicima mogućnost pomoći s točkama podrške;
- ☐ omogućiti učenicima dodatno vrijeme za provjeru razumijevanja teksta;

- ☐ pojednostavljivanje ili pretvaranje apstraktnog teksta u konkretan tekst;
- ☐ podjela duljih zadataka na kraće;
- ☐ usporiti brzinu kojom se dostavljaju informacije;
- ☐ izbjegavanje zatvorenih pitanja i zadataka esejskog tipa te pružanje većeg broja zadataka višestrukog izbora i zadataka nadopunjavanja;
- ☐ prilagoditi složenost jezika i izbor vokabulara prema razini smetnje učenika.

3. Zaključak

Vještina pripovijedanja igra važnu ulogu u životu. Kroz pripovijedanje se povezujemo s drugim ljudima, ono je prisutno u svakodnevnoj komunikaciji. S obzirom na ulogu koju pripovijedanje ima u svakodnevnom životu, važno je od najranije dobi podizati svijest roditelja o važnosti zajedničkog čitanja i pripovijedanja. Također je važno podići svijest nastavnika i pomoći im u prepoznavanju problema koje učenici s govornim i jezičnim poremećajima u razredu imaju. Jer samo kada se problemi prepoznaju, nastavnik može prilagoditi svoj rad učeniku i na taj način mu omogućiti lakše praćenje nastave i učinkovitije stjecanje znanja.

4. Literatura

- [1.] Arapović, D. Narativna analiza u procjeni govorno-jezičnih sposobnosti. Neobjavljeno djelo (interni leci i bilješke, studijska godina 2014.-2015.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu; Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet; 2015.
- [2.] Arapović, D. i Grobler, M. Vpliv starosti osnovnošolskih otrok s specifično jezikovno motnjo na pripovedovanje. Defektologica Slovenica, 14, Ljubljana; 2006. 31–49
- [3.] Botting, N. Narrative as a tool for the assessment of linguistic and pragmatic impairments. Child Language Teaching and Therapy, veljača, 18 (1); 2002. 1-21.
- [4.] Grobler, M. Specifični primanjkljaji na području morfologije in sintakse – implikacije za učenje in pomoć. V: M. Kavkler (ur.), Otroci in mladostniki s specifičnimi učnimi težavami - spodbujanje, podpiranje in učinkovita pomoć: zbornik radova / Druga mednarodna konferenca o specifičnim učnim težavah v Sloveniji. Ljubljana: Društvo Bravo - društvo za pomoć otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami; 2006. 117-123 str.
- [5.] Izard, C. E., Fine, S., Schultz, D., Mostow, A., Ackerman, B. i Youngstrom, E. Emotional knowledge as a predictor of social behavior and academic competence in children at risk. Psychol Sci.; 2001. 12, 18-23.
- [6.] Kranjc, S., Marjanovič Umek, L. i Fekonja, U. Pripovedovanje zgodbe kot možni pristop za ugotavljanje otrokovega govornega razvoja. Jezik in slovstvo, god. 48, br. 5; 2003. 51-63.
- [7.] McKeough, A. Building on the oral tradition: How story composition and comprehension develop. V: Astington, J. (ur.). Minds in the making. Cambridge, UK: Blackwell; 2000. 98-114.
- [8.] Paiva Bento, A. C. in Befi-Lopes, D. M. Story organization and narrative by school-age children with typical language development (originalni naslov: Organização e narração de histórias por escolares em desenvolvimento típico de linguagem. Pró-Fono Revista de Atualização Científica, listopad-prosinac, 2 (4); 2010. 503-508.
- [9.] Stadler, M. A. i Ward, G. C. Supporting the Narrative Development of Young Children. Early Childhood Education Journal, Vol. 33, No. 2, listopad; 2005.

Stručni rad

NADARENI UČENICI NA NASTAVI SLOVENSKOG JEZIKA

—

PRIMJER DOBRE PRAKSE

Martina Gomzi, Osnovna škola Korena, Slovenija

Sažetak

Učitelji se u svom radu svakodnevno susreću s učenicima čije su sposobnosti vrlo različite. Osnovnoškolski razredi sačinjeni su od učenika koji vrlo teško usvajaju propisane standarde znanja i trebaju veliku količinu dodatne stručne pomoći od strane osposobljenih članova tima, do učenika koji vrlo brzo i s lakoćom usvajaju više standarde te su evidentirani kao nadareni učenici. U članku sam se fokusirala na potonje te sam predstavila primjer dobre prakse, koji se odnosi na rad s nadarenim učenicima na nastavi slovenskog jezika.

Ključne riječi: nadareni, diferencijacija, slovenski jezik, neumjetnički tekst.

1.Uvod – nadareni učenici

Usuđujem se tvrditi da smo posljednjih godina u radu s djecom s posebnim potrebama postigli veliki odgojno – obrazovni napredak. Naime, održan je veliki broj seminara, edukacija te savjetovanja na temu djece s posebnim potrebama. Naše studijske grupe posvetile su mnoštvo sati identificiranju odnosno prepoznavanju djece s posebnim potrebama, prilagodbi metoda rada i načina njihove uporabe i sl.Međutim, tijekom svakodnevne školske prakse učitelji spoznaju da se zbog produbljenog rada s učenicima s posebnim potrebama često zanemaruju učenici koji su označeni odnosno prepoznati kao nadareni i koji također imaju pravo na usvajanje prilagođenih sadržaja te rad uz posebne metode i oblike provedbe aktivnosti. Ako želimo rad u razredu prilagoditi nadarenim učenicima, moramo znati koji se učenici definiraju kao nadareni.

Prema rječniku slovenskog književnog jezika pojam odnosno pridjev »nadaren« označava nekoga tko je sposoban brzo, bez većeg napora steći potrebna znanja i vještine za kvalitetno obavljanje neke aktivnosti [4]. Kada je riječ o Konceptu rada s nadarenim učenicima u devetogodišnjoj osnovnoj školi, na osnovu pročitane spoznajemo da u stručnoj literaturi ne postoji jedinstvena definicija nadarenosti, jer nadarene osobe ne sačinjavaju homogenu skupinu, već se njihovi talenti manifestiraju u različitim oblicima i opsegu. Starije definicije nadarenost objašnjavaju prvenstveno kao inteligenciju, ali moderna psihologija sve češće iznosi spoznaje o višestrukim oblicima izražavanja inteligencije odnosno višestrukim talentima. Taylor smatra da svatko od nas ima svoje posebne sposobnosti, što znači da bi se teoretski svaka osoba mogla smatrati nadarenom ili talentiranom. Upravo ovakav pristup izazvao je potrebu za proširenjem definicije nadarenosti. Najčešće korištena definicija u svijetu zapisana je u američkom Zakonu o obrazovanju nadarenih. Definicija objašnjava da su nadarena ili talentirana ona djeca i mladi koji su na predškolskoj razini, u osnovnoj ili srednjoj školi, pokazali visoka postignuća ili potencijal u intelektualnom, kreativnom, specifično akademskom, vodstvenom ili umjetničkom području, tako da su im uz redoviti školski program potrebni posebno prilagođeni programi i aktivnosti [2]. Na ovoj se definiciji temelji i koncept "Otkrivanje i rad s nadarenim učenicima u devetogodišnjoj osnovnoj školi", koji je 1999. godine usvojio Stručni savjet Republike Slovenije za opće obrazovanje.

U slovenskom zakonodavstvu iz 1996. godine nadareni učenici definirani su kao jedna od podskupina učenika s posebnim potrebama. Tijekom 2011. godine u Sloveniji je usvojen novi zakon koji odvađa nadarene učenike od ostalih skupina učenika s posebnim potrebama [1]. U Zakonodavstvu Republike Slovenije možete pronaći sljedeću definiciju: "Nadareni učenici su učenici koji pokazuju natprosječne sposobnosti razmišljanja ili iznimna postignuća u pojedinim područjima učenja te u umjetnosti ili sportu." Ovim učenicima škola je dužna osigurati primjerene uvjete za odgoj i obrazovanje, tj. mora im prilagoditi sadržaje, metode i oblike rada. Navedene prilagodbe škole ostvaruju organiziranjem dodatne nastave, pružanjem drugih oblika individualne i grupne pomoći te primjenom drugih oblika rada [6]. Kukanja Gabrijelčič, jedna je od autorica Koncepta, koji navedenim sposobnostima pridodaje i psihomotorične vještine, jer su one izostavljene u Zakonu o obrazovanju nadarenih osoba [3].

Prepoznavanje odnosno identifikacija nadarenih učenika u Sloveniji odvija se u tri koraka, a to su evidentiranje, identifikacija (prepoznavanje) i upoznavanje roditelja sa saznanjima o nadarenosti. Kada se postignu svi koraci, važno je da roditelji zajedno s učiteljima i školskom savjetodavnom službom planiraju daljnji rad s djetetom [2].

Učiteljica ili učitelj djeteta koje je identificirano kao nadareno mora dobro poznavati osobine njegove ličnosti kako bi mogao (-la) planirati diferencijaciju i individualizaciju nastave. Razni stručnjaci navode da nadareni učenici imaju određene osobine ličnosti koje se ne mogu pronaći kod drugih učenika ili su one jednostavno izraženije kod nadarenih učenika. Ove se osobine ličnosti odnose na različita područja: misaono-kognitivno, spoznajno-izvedbeno, motivacijsko i socijalno-emocionalno. Što se više ovakve osobine očituju kod učenika, veća je vjerojatnost da je dijete nadareno [2].

Tijekom planiranja odgojno-obrazovnog procesa učitelji moraju polaziti od sljedećih temeljnih načela u radu s nadarenim učenicima:

- proširivanje i produbljivanje temeljnog znanja,
- brže napredovanje u procesu učenja,
- razvijanje kreativnosti,
- korištenje viših oblika učenja,

- korištenje suradničkih oblika učenja,
- uvažavanje posebnih sposobnosti i jakih interesa,
- uvažavanje individualnosti,
- poticanje samostalnosti i odgovornosti,
- briga za cjelovit razvoj osobnosti,
- raznolikost ponude i omogućavanje slobodnog učeničkog izbora,
- realiziranje mentorskih odnosa između učenika i učitelja odnosno drugih izvođača programa,
- osiguravanje uvjeta za dobru, odgovarajuću prihvaćenost učenika u njihovoj učionici i školskom okruženju,
- stvaranje mogućnosti za povremeno druženje, u skladu s njihovim posebnim potrebama i interesima [2].

U samom sadržaju Koncepta vrlo su dobro definirane različite aktivnosti koje omogućuju prilagođen pedagoški rad s nadarenim učenicima. Aktivnosti su podijeljene za svako odgojno-obrazovno razdoblje, što podrazumijeva različite oblike unutarnje diferencijacije u prvom trogodištu, unutarnje i fleksibilne diferencijacije u drugom trogodištu, kao i djelomično vanjske diferencijacije u trećem trogodištu [2].

2.Primjer dobre prakse

Primjer dobre prakse odnosi se na nastavu slovenskog jezika u 6. razredu, odnosno obradu neumjetničkog teksta Opis igre ili sporta.

Kada s učenicima obrađujem novi sklop aktivnosti, uvijek počinjem s takozvanim uvodnim satom u novi sklop. U okviru sklopa Opisi obrađujem opis sporta odnosno igre te opis mjesta i prirodne pojave. Najprije sam učenike podijelila u skupine, pri čemu je svaka skupina dobila zadatke koji se odnose na jedan od neumjetničkih tekstova o kojima smo namjeravali govoriti. Svaki učenik skupine dobio je izlazni listić sa sljedećim pitanjima:

- Jesi li ikada čitao/gledao/slušao opis nekog mjesta/sporta ili igre/prirodnog fenomena?
- Koje ključne riječi ili izraze bi po tvom mišljenju trebao sadržavati ovaj tekst?
- Napiši opis svog rodnog mjesta/bilo kojeg sporta/bilo kojeg prirodnog fenomena.

Učenici su u skupinama čitali svoje zapise, debatirali o njima i zatim odlučili koje će opise predstaviti ostalim učenicima. Nakon čitanja odabranih tekstova povel sam razgovor o tome što je zajedničko pročitanim tekstovima (svi tekstovi su opisi), koji su im opisi već bili poznati u nižim razredima osnovne škole (opis osobe, predmeta, mjesta, životinje, biljke, zanimanja itd.), onome što je zajedničko svim opisima (pišemo u prezentu, unosimo stvarne, provjerljive podatke, odlomke itd.). Zatim sam objasnila učenicima da ćemo mnoštvo školskih sati posvetiti opisivanju mjesta, prirodnog fenomena i sporta odnosno igre.

U sklopu prvog kreiranja opisa učenicima je predstavljen sport odnosno igra. Na temelju ciljeva iz kurikulumu za slovenski jezik, zajedno s učenicima formulirala sam ciljeve učenja, a to su:

- pažljivo gledam i s razumijevanjem pratim videozapis opisa igre ili sporta;
- tečno, naglas i tiho, čitam opis igre ili sporta;
- učim kako treba kreirati opis sporta ili igre;
- pišem kriterije uspješnosti za pisanje takvog teksta;
- prema dogovorenim kriterijima uspješnosti kreiram opis odabrane igre ili sporta;
- na temelju povratne informacije drugara/dugarice iz razreda pišem dopunjeni/poboljšani tekst.

Na temelju ciljeva učenja zajednički smo formulirali i kriterije uspješnosti (učenici uvijek moraju paziti da ih razumiju svi njihovi drugari). Stoga sam s učenicima formulirala sljedeće kriterije uspješnosti:

- 1.Bit ću uspješan ako budem čitao tečno, tiho ili naglas.
- 2.Bit ću uspješan ako budem znao odrediti ključne riječi i bitne informacije u tekstu.
- 3.Bit ću uspješan ako prema dogovorenim kriterijima opišem sport odnosno igru.

Obrada neumjetničkog teksta trajala je 4 školska sata i sastojala se od diferenciranog rada. Učenici su najprije pogledali videozapis (igru badmintona) te u parovima rekonstruirali ono što su zapamtili. Uslijedilo je ponovno gledanje videozapisa. Nakon toga najprije su pojedinačno, a zatim u parovima pokušali zapisati ključne riječi i bitne informacije. Tijekom drugog sata učenici su tiho, samostalno čitali opise igre – Zrakoplov bez pilota. Zadatke u svojim radnim bilježnicama rješavali su u parovima i pregledavali ih uz pomoć Rješenja. Na trećem školskom satu, sudjelujući u skupinama, sastavili su još

detaljnije kriterije uspješnosti za pisanje teksta, nakon čega je slijedilo izvješćivanje o kriterijima koje smo zajedno dopunili i popravili.

Kreirani su konačni kriteriji za opis igre odnosno sporta.

Bit ću uspješan ako u svom opisu sporta ili igre uzmem u obzir sljedeće:

- napišem gdje se izvodi igra ili sport,
- navedem koliko igrača sudjeluje,
- navedem opremu koja nam je potrebna za izvedbu igre ili sporta,
- opišem pravila igre odnosno sporta,
- navedem način bodovanja igre ili sporta;
- pobrinem se da tekst bude zaokružena cjelina (rečenice se međusobno nadovezuju jedna na drugu),
- tekst podijelim na odlomke,
- pobrinem se za jezično prikladan tekst (gramatički i pravopisno ispravan) i
- tekst napišem čitko.

Nakon toga učenici su individualno odnosno samostalno napisali svoje tekstove. Na zadnjem školskom satu frontalno smo pročitati 3 teksta i na temelju kriterija utvrdili jesu li opisi odgovarajući i treba li im nešto dodati. Učenici su u parovima razmijenili bilježnice, pročitati tekstove i napisali povratne informacije svojim drugaricama/dugarima prema dogovorenim kriterijima.

Neke od povratnih informacija pročitati smo frontalno, a učenici su odgovorili jesu li napisane razumljivo, odnosno na način da znaju poboljšati svoje tekstove. Uslijedilo je korigiranje teksta na temelju povratnih informacija. Prije svega, morali su ih konkretizirati. Na temelju povratnih informacija, učenici su kod kuće na računalu ponovno napisali tekstove i poslali ih u online učionicu, gdje sam ih i sama pregledala te zapisala povratne informacije. Uzimajući u obzir povratne informacije svojih drugara/dugarica iz razreda i mene kao učiteljice, na kraju su vrednovali svoj napredak.

U procesu učenja odnosno usvajanja novih sadržaja, učenici su dobili brojne dokaze proizašle iz razgovora, promatranja i stvaranja tijekom nastave: usmeno sažimanje napisanog, misaoni obrazac s ključnim riječima i bitnim informacijama, samostalno riješene zadatke u radnim bilježnicama, napisane kriterije uspješnosti, pisane proizvode (kratke, zaokružene tekstove – 2 puta), usmene povratne informacije drugara/dugarica i učiteljice, pismene povratne informacije i pismeno vrednovanje vlastitog napretka.

3. Zaključak

U okviru opisanog sklopa aktivnosti, potrudila sam se kao učiteljica kreirati poticajno okruženje za učenje u kojem svi učenici mogu raditi učinkovito. Zahvaljujući provedbi odgovarajuće individualizacije odnosno diferencijacije nastave, koja je uključivala različite aktivne oblike rada, motivirala sam i usmjeravala sve skupine učenika, kako one s posebnim potrebama tako i nadarene učenike. Nadareni učenici sudjelovali su u parovima i skupinama, u okviru kojih sam im dodijelila vodeće uloge (ako su to željeli, naravno). Pri samostalnom rješavanju zadataka u radnim bilježnicama pomagali su učenicima koji su imali više problema u rješavanju istih. Treba naglasiti činjenicu da im je u okviru individualnog pisanja tekstova bila pružena mogućnost razvijanja viših misaonih procesa i koncepata. Osim navedenog, pomagali su učenicima sa slabijim uspjehom, jer su svoje aktivnosti završili ranije.

Na sličan način uslijedilo je stvaranje opisa mjesta i prirodnog fenomena.

4. Literatura

[1]Jurišević, M. (2012). Motivating students in school. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

[2]Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999). Dostupno na: <https://www.zrss.si/wpcontent/uploads/2021/01/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

[Pristupljeno 2. 4. 2023.].

[3] Palčič, S. (2020). Prepoznavanje nadarjenih učenicev z raziskovalnim poukom. Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Dostupno na:

http://pefprints.pef.unilj.si/6319/1/Magistrsko_delo_Prepoznavanje_nadarjenih_u%C4%8Dencev_z_raziskovalnim_poukom_Sandra_Palcich.pdf [Pristupljeno 2. 4. 2023.].

[4]Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014). SAZU in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Dostupno na: <https://fran.si/> [Pristupljeno 2. 4. 2023.].

[5]Zakon o osnovni šoli (1996). Dostupno na: <http://www.mizs.gov.si/> [Pristupljeno 2. 4. 2023.].

Stručni rad

NOĆ ČITANJA U OSNOVNOJ ŠKOLI KORENA

Martina Gomzi, Osnovna škola Korena, Slovenija

Sažetak

Kao učiteljica slovenskog jezika, uočavam da interes učenika za čitanjem iz godine u godinu opada. Budući da im nastojim pomoći u procesu spoznavanja da čitanje može biti vrlo ugodno, čudesno putovanje, uvijek se trudim nove načine motiviranja učenika pri odabiru dobre knjige. Stoga sam i ove školske godine odlučila provesti Noć čitanja.

Ključne riječi: čitateljska motivacija, manifestacija / događaj, aktivnosti

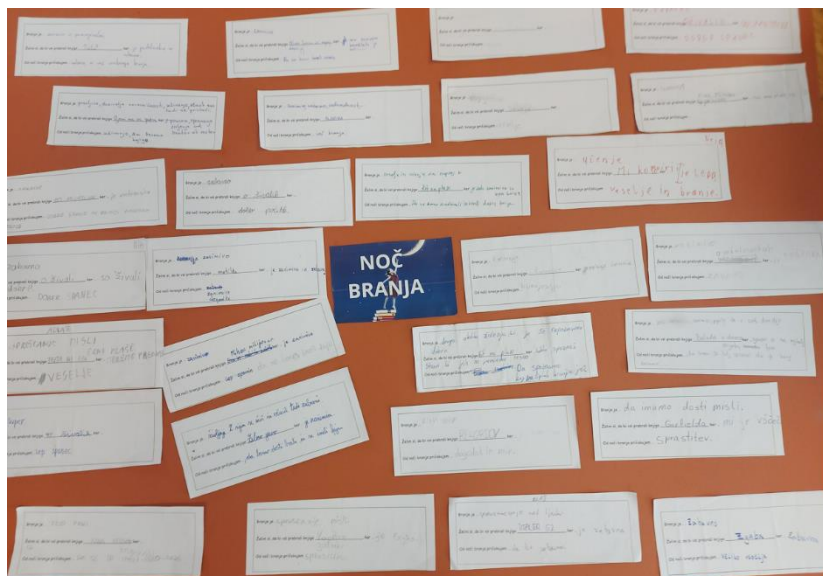
1. Čitateljska motivacija

Učenje čitanja i pisanja predstavlja složene mentalne aktivnosti koje se temelje na razvoju govora. Proces opismenjavanja traje cijeli život – od ranog djetinjstva do odrasle dobi i nije ograničen samo na prve godine školovanja [2]. Djetetov razvoj vještine čitanja povezan je s njegovim emocionalnim, socijalnim, jezičnim i kognitivnim razvojem. Ako kao učitelji ili roditelji želimo da dijete uživa u čitanju, onda ovaj proces dijete mora doživjeti kao ugodnu aktivnost. To znači da tijekom čitanja treba doživjeti pozitivne emocije, osjetiti zadovoljstvo i pritom nesvjesno usvojiti nove sadržaje. Govorimo o tzv. unutarnjoj motivaciji, kada dijete ne očekuje nagradu za čitanje, već ga čitanje zanima i predstavlja mu zadovoljstvo. Međutim, kada dijete čita jer je čitanje za njega način postizanja cilja (npr. nagrade), govorimo o vanjskoj motivaciji [1]. Cjeloživotno čitanje zahtijeva unutarnje poticaje koji imaju dugoročniji učinak, jer potiču aktivnost koja uključuje duže vremensko razdoblje. Vanjski poticaji, poput uslužnosti prema roditeljima, učiteljima, priznanja s njihove strane i izraženog natjecateljskog duha, naravno, jaki su ciljevi, ali su kratkoročni, budući da se aktivnost čitanja više ne odvija nakon što je cilj postignut [3].

2. Planiranje i provedba događaja

Prilikom osmišljavanja Godišnjeg plana i programa rada škole odlučila sam ove školske godine provesti Noć čitanja i na taj način pokušati motivirati učenike da češće i s većim zadovoljstvom posegnu za knjigom. Budući da sam ove godine i koordinatorica projekta Korak k Sončeku (Korak ka Suncu), čija je osnovna vrijednost inkluzija, odlučila sam na Noć čitanja pozvati spisatelja (-icu), koji/koja također ima posebne potrebe. Na inicijativu kolegice pozvala sam u goste mladu spisateljicu Ilanu Zoyu Glisik koja u autobiografskoj knjizi Ne skreći pogled: Život s autizmom opisuje djevojčicu s izraženim poremećajem autističnog spektra, čija se borba s brojnim preprekama odvija od samog njenog rođenja. Često neshvaćena i okružena čudnim pogledima, bori se s opsesivno kompulzivnim poremećajem, emocionalnim ispadima, poremećajem senzorne integracije (obrade), tjeskobom i napadajima panike. S obzirom na to da je autizam vrlo širok pojam i da djeca o tome nemaju dovoljno znanja, za njih sam pripremila kraći slovenski dokumentarni film o autizmu pod naslovom Kao jedna nježna pjesma. Kada je naša gošća potvrdila sudjelovanje, odredila sam datume provedbe, 31. ožujka i 1. travnja, jer se Svjetski dan autizma obilježava 2. travnja. Dugo sam tražila prikladnu knjigu koju bih s učenicima čitala tijekom Noći čitanja, a onda sam se, zahvaljujući provedbi projekta Noć knjige u koji je bio uključen i Amnesty International Slovenije, upoznala sa sadržajem knjige Gorana Vojnovića - Sjenica i crvendač. Riječ je o dirljivoj priči koja dočarava značaj prijateljstva među različitim pticama koje su izgubile svoj dom na Ljubljanskom barju. Budući da osobe s autizmom često karakteriziraju veliki problemi sa socijalnom interakcijom i sklapanjem prijateljstava, koje jako žele ostvariti, odlučila sam da upravo ova knjiga izvrsno dopuni gostovanje spisateljice.

Zajedno s kolegicama koje su mi pomogle u provedbi Noći čitanja, dočekala sam djecu u petak poslijepodne. U našem događaju sudjelovalo je 30 učenika, od 4. do 9. razreda. Učenici su najprije napisali što za njih uopće znači čitanje, pri čemu je svatko od njih naveo svoju najdražu knjigu i objasnio zašto bi je preporučio drugima za čitanje te što očekuje od Noći čitanja. Ugodno sam se iznenadila, jer su sva djeca odgovorila da im čitanje znači nešto lijepo, poput opuštanja, ugodnog iskustva i sl. Većina učenika očekivala je od ove noći ugodno druženje, zanimljive aktivnosti i nova saznanja.

Slika 1. Zbirka - što je čitanje, omiljena knjiga, očekivanja

Naravno, većina djece s nestrpljenjem je iščekivala mladu spisateljicu koja ih je oduševila i inspirirala svojom životnom pričom te opuštenim pripovijedanjem o sebi i pisanju knjige, a iznad svega im se u srca usidrila njena misao da treba ustrajati i ostati vjeran svojim snovima.

Slika 2. Intervju sa spisateljicom Ilano Zoyo Glisik

Nakon intervjuja uslijedila je večera, a zatim i čitanje knjige Sjenica i crvendać. Knjigu je prekrasno, interpretativno pročitala kolegica Janja Tepeh, a učenici su sa zanimanjem slušali i potom sudjelovali u razgovoru o sadržaju i poruci koju knjiga nosi.

Slika 3. Čitanje knjige Sinica in taščica (Sjenica i crvendać)

Ubrzo je uslijedilo noćno čitanje omiljenih knjiga u sklopu pripreme za spavanje. Svaki učenik čitao je svoju knjigu. Kada je većina učenika počela osjećati pospanost, ugasili smo svjetla, a oni najuporniji nastavili su čitati knjige uz upaljene svjetiljke.

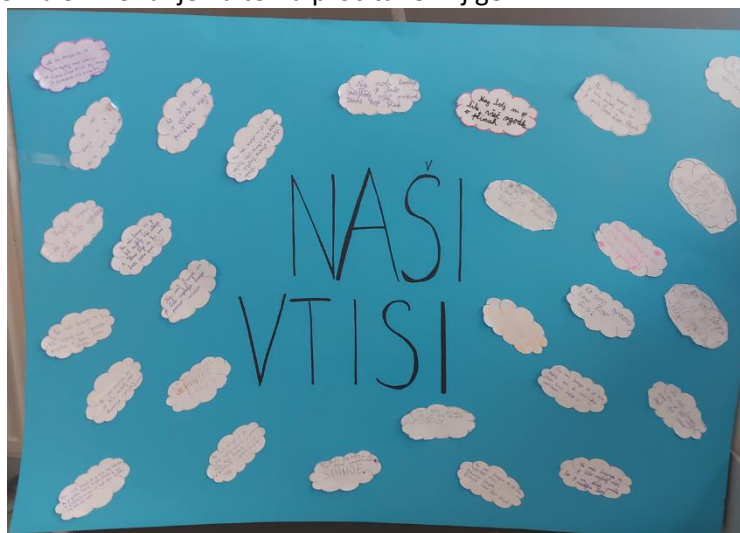

Slika 4. Noćno čitanje uz svjetiljke

Tijekom narednog jutra, nakon doručka, nastavili smo s kreiranjem na temu Vojnovićeve knjige. Svako dijete obojilo je svoju pticu i preko nje napisalo riječ koja po njegovom mišljenju najbolje opisuje prijateljstvo. Učenici su najčešće zapisivali riječi povjerenje, poštovanje i radost. Uslijedio je zapis dojmova. Svaki od njih predstavljao je pozitivno iskustvo učenika. Ubrzo su po učenike stigli njihovi roditelji.

Slika 5. Kreiranje na temu pročitane knjige

Slika 6. Zapisivanje dojmova

3. Zaključak

Smatram da je Noć čitanja jedna prekrasna aktivnost koja djeci približava čitanje. Zahvaljujući širokom spektru aktivnosti, djeci možemo približiti svijet u svoj njegovoj ljepoti, ali i onu manje privlačnu stranu. Učenicima smo u sklopu Noći čitanja ponudili sudjelovanje u raznim aktivnostima koje su im se jako svidjele. Potaknute njihovim entuzijazmom kolegica i ja odlučile smo pretvoriti Noć čitanja u tradicionalnu manifestaciju naše škole.

4. LITERATURA

- [1] Brezigar, M. (2011). Pomen branja in spodbujanje bralne motivacije Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta. Dostupno na: <https://dk.um.si/Dokument.php?id=21359&lang=slv> [Pristupljeno 3. 4. 2023.].
- [2] Magajna, L. (1995/96). Jezik in slovstvo. Dostupno na: http://www2.arnes.si/~akralj1/studij/gradivo/did_slo/magajna_razv_teorije.PDF [Pristupljeno 3. 4. 2023.].
- [3] Pečjak, S. in Bucik, N. (2004). Bralna motivacija učencev v osnovni šoli. Psihološka obzorja. Dostupno na: http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2004_4/pecjak_bucik.pdf [Pristupljeno 3. 4. 2023.].

Stručni rad

PARTICIPACIJA UČENIKA U KREIRANJU LIKOVNOG MOTIVA

Urška Zoja Jeršin, prof. likovne umjetnosti
Osnovna škola NHR Hrastnik
Slovenija

Sažetak

U članku predstavljam inovativan način podučavanja, u sklopu kojeg učenik postaje sukreator nastave likovne kulture. Participaciju razumijemo kao sudjelovanje učenika u donošenju odluka (odlučivanju), koje se odnose na nova rješenja. Time se jača njegova (njezina) unutarnja motivacija i razvija kreativnost odnosno stvaralaštvo. Zajedno s učenicima došla sam na ideju o oslikavanju zida školske blagovaonice. Predstaviti ću zajedničko rješenje problema/zadatka, proces donošenja odluke o odabiru motiva, proces izrade i konačni rezultat – zidnu sliku.

Ključne riječi: aktivno sudjelovanje učenika, motivacija, slikanje.

1.Uvod

Postmoderni nastavni planovi i programi potiču aktivnu ulogu učenika u sukreiranju nastave u cilju razvijanja njegove unutarnje motivacije [2].U nastavnom planu i programu likovne kulture zapisano je da kroz likovno izražavanje učenici razvijaju kreativnost, likovno razmišljanje, pamćenje, logičko povezivanje, kritičko prosuđivanje te sposobnost izražavanja osjećaja, stavova i vrijednosti [4].Nastavni plan i program s prikladnim ciljevima obuhvaća cjeloviti razvoj učenika. Osmišljen je dovoljno fleksibilno da omogući učiteljima implementaciju dodatnih, drugačijih sadržaja.U proces stvaranja aktivno sam uključila učenike koji pohađaju sate likovnog oblikovanja, učenike devetih razreda, sa željom da razvijam njihovu unutarnju motivaciju i kreativnost, a time i „prozračim” konstantu nastavnog plana i programa.Zahvaljujući svojim odgojno-obrazovnim zadacima, izborni predmet likovne kulture, likovno oblikovanje, predstavlja važan čimbenik koji nadopunjuje sadržaj redovnog predmeta Likovna kultura. Zahvaljujući aktivnom bavljenju likovnom umjetnošću, učenici produbljuju svoje razumijevanje prostora, izražavaju osjećaje te oblikuju stavove i vrijednosti. Važan cilj predmeta je pripremiti učenika za sudjelovanje u kulturnom životu uže i šire sredine te razumijevanje suvremene vizualne komunikacije. Komunikacijom i interakcijom s učiteljem tijekom teorijskog i praktičnog rada učenik razvija čulnost opažanja, likovno kreativno razmišljanje, emocije, čulnost pokreta, preciznu percepciju, vizualno pamćenje, maštu i motoriku [3].

2.Motivacija i likovni zadatak

Uvjet uspješnog rada u razredu, bržeg usvajanja znanja, vještina i navika je motivacija [6].Zadaća učitelja je poticati samopouzdanje i uspješnost učenika dopuštajući im da budu originalni, posebni i da razviju vlastiti stil izražavanja, naročito u višim razredima. Jurišević (2012) predstavlja unutarnju motivaciju kao unutarnju motivacijsku orijentaciju (usmjerenost), uvažavajući uvjet da ona proizlazi iz unutarnjih čimbenika odnosno poticaja (znatiželja, interes) [1].Aktivnim uključivanjem učenika u proces stvaranja (kreiranja) i razvijanjem njegove unutarnje motivacije pružamo mu mogućnost samoodlučivanja, a to snažno utječe na formiranje njegove slike o sebi i autonomije odnosno samostalnosti.Zadanim zadatkom objedinili smo i povezali sve ciljeve učenja na nastavnim satima likovne kulture:

- učenici razvijaju sposobnost zapažanja, zamišljanja (predstavljanja u mislima), likovnog razmišljanja, likovnog pamćenja i maštovitog stvaranja (korištenja mašte);
- učenici obogaćuju i održavaju sposobnost likovnog izražavanja;
- pri slikanju se upoznaju s likovnim izrazima i osposobljavaju se za njihovo samostalno korištenje;
- zahvaljujući uporabi različitih materijala i slikarskog pribora, učenici razvijaju motoričke vještine i taktilnu osjetljivost;
- razvijaju likovno-izražajne sposobnosti i kreativnost;
- tijekom aktivnog rada obogaćuju se emocionalne, socijalne i estetske osobine ličnosti;
- osvještavanjem emocija razvijaju osjećaj za lijepo;
- upoznaju se s ulogom i važnošću estetskih vizualnih komunikacija u užem i širem okruženju;
- razvijaju sposobnost doživljavanja ljepote umjetničkih djela;
- razvijaju odnos prema likovnom stvaralaštvu te nacionalnoj i općoj ljudskoj umjetničkoj kulturnoj baštini;

- razvijaju sposobnost oblikovanja kriterija za kritičko vrednovanje svojih radova, radova svojih vršnjaka i stvaralaštva umjetnika [3].

2.1.Likovni problem

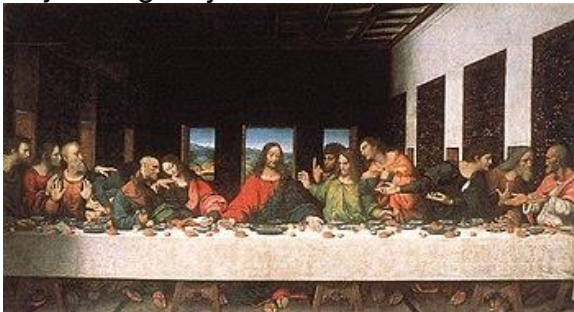
Unatoč praćenju standardnog nastavnog plana i programa, uz malo kreativnosti možete isplanirati raznovrsne, kvalitetne zadatke koji će kod učenika pobuditi interes i želju za stvaranjem. Predstavila sam učenicima zadani likovni zadatak, tj. problem (oslikavanje zida školske blagovaonice) i omogućila im sudjelovanje u procesu sukreiranja rješenja. Iznoseći svoje ideje i prijedloge, aktivno su se uključivali, slušali jedni druge i vidno uživali kao ravnopravni sudionici u procesu likovnog stvaranja.

Budući da se radi o blagovaonici, prostoriji u kojoj učenici svakodnevno provode vrijeme, došli su na ideju da preurede odnosno uljepšaju ovo mjesto, te im se kreiranje zidne slike učinilo izvanrednim. Njihovo djelo bit će stalno izloženo, krasit će blagovaonicu te ih svakodnevno podsjećati i motivirati za likovno stvaranje. Za vrijeme ručka učenici će kulturno objedovati i ujedno usvajati nove sadržaje likovne kulture. Učenici su sudjelovali u odabiru motiva. Motiv je ono što umjetnik prikazuje u umjetničkom djelu, odnosno ono što se u umjetničkom djelu može prepoznati i razumjeti.

2.2.Zajednička rješenja

Prije početka izrade, sa željom za postojanošću motiva, odabrali smo likovnu tehniku - slikanje. Ponudila sam im boje koje omogućuju lakše nanošenje i dovoljno su postojane - akrilne boje. Budući da će se naš stvaralački proces odvijati u blagovaonici, odlučili smo se za temu koja je povezana s hranom.

Uzimajući u obzir veličinu zida i namjenu prostorije, učenici su se sjetili zidne slike talijanskog umjetnika visoke renesanse Leonarda Da Vincija, Posljednje večere.

Slika 1. Posljednja večera, Leonardo Da Vinci

Izvor: internet

Odlučili smo zadržati osnovnu ideju spomenutog motiva, jer stvaramo sliku za blagovaonicu, prostor u kojem objedujemo.

2.3.Tko će jesti (ručati) za stolom?

Odgovor na ovo pitanje naveo nas je da odaberemo motiv – portret.

Portret označava prikaz određene, stvarne osobe, koja je predstavljena kao individualna osobnost sa svim detaljima i osobnim karakteristikama koje slikar uočava i prenosi na prikaz [7].Budući da se na nastavi likovne kulture upoznajemo sa životom i djelom raznih poznatih slikara i autora, učenici su izdvojili nekoliko umjetnika uzimajući u obzir visok stupanj prepoznatljivosti.

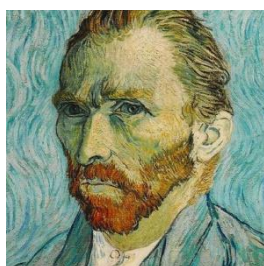
Prilikom određivanja broja osoba za stolom morali smo uvažiti dužinu zida kao slikarske podloge. Učenici su odabrali Kofetaricu (Ženu koja pije kavu) slovenske slikarice Ivane Kobilce (slika 2).

Slika 2. Kofetarica (Žena koja pije kavu),
Ivana Kobilca
Izvor: internet

Slika 3. Mona Lisa, Leonardo da Vinci
Izvor: internet

Slika 4. Van Gogh, Autoportret
Izvor: internet

Slika 5. Frida Kahlo
Izvor: internet

O životu i djelu slikarice Fride Kahlo govorili smo na satima likovnog oblikovanja i duboko nam se urezala u sjećanje. Poslali smo joj i pozivnicu (slika 5).

Za stolom je ostalo mjesta još samo za dvoje, a to su španjolski umjetnik Dali, koji nas fascinira svojom maštom te neobičnim odnosno bizarnim, ali prekrasnim slikama (Slika 6) i nepoznata djevojka s bisernom naušnicom nizozemskog slikara Jana Vermeera (Slika 7).

Slika 6. Salvador Dalí

Izvor: internet

Slika 7. Djevojka s bisernom
naušnicom, Jan Vermeer

Izvor: internet

Najprije smo detaljno usvojili, ponovili i nadopunili stečeno znanje o odabranoj postavi umjetničkih djela i likovnih umjetnika, a potom je uslijedila priprema za tehničku realizaciju. Putem interneta potražili smo sabrana djela umjetnika te ih uz pomoć projektoru projicirali na zid blagovaonice.

Slijedilo je crtanje linija i kontura, odnosno stvaranje crteža, a zatim slikanje akrilnim bojama. S obzirom na to da se naša bivša učenica usavršila u akademskom području slikanja, odlučili smo je pozvati i zamoliti za pomoć u kreiranju. Uz njezine savjete, suradnju i pomoć prionuli smo na posao. Učenica nam je pomogla u stvaranju osnovne skice koju smo prenijeli na zid. Njezino sudjelovanje pridonijelo je i većoj angažiranosti te motivaciji za nastavak školovanja u području likovne umjetnosti. Naš slikarski projekt zahtijevao je mnoštvo organiziranih sati likovnog oblikovanja. U procesu stvaranja sudjelovali smo svi: učenici, naša bivša učenica i ja kao mentorica. Pažljivo smo raspodijelili zadatke. Zadaća mentora prvenstveno je pratiti, usmjeravati i poticati proces stvaranja likovnog djela. Nekolicina učenika aktivno je sudjelovala u bojanju i slikanju, a pojedini učenici pomagali su u miješanju boja, pripremi slikarskog pribora, šablona i sl. Tijekom oslikavanja svi sudionici su se nadopunjavali u izvedbi te je tako nastala prekrasna zidna slika, koju je svakako vrijedno vidjeti. Istaknuli smo individualnost odabranih portreta, a kreativnim rješenjima dodali i slike jela koja su prema mišljenju učenika najbolja i najslasnija. Osim unosa portreta, učenici su također temeljito ponovili svoja znanja o prostoru, prostornim ključevima (centralna perspektiva – prividno sužavanje ploha, preklapanje...) te ih lijepo povezali i spojili u realističnu sliku. Detaljno i precizno promatranje ima ključnu važnost za cjelokupan proces kreiranja. Potrebno je promatrati cijelu sliku, od samog postavljanja figura, osjećaja dubine prostora do svake, pojedinačne nijanse. Veliki izazov predstavljao nam je golemi format s kojim se ne susrećemo u standardnoj nastavi. Shvatili smo da su uz dobro osmišljenu skicu nedoumice suvišne. Tijekom našeg stvaranja u blagovaonici izmijenilo se mnoštvo učenika i učitelja koji su pomno pratili stvaralački proces. Opisano iskustvo, kako tvoraca slike, tako i promatrača koji su uživali u detaljima, bilo je neopisivo. Polet, motivacija i želja za novim, svježim kreativnim rješenjima preplavili su prostor.

3. Zaključak

Zahvaljujući novom, svježijem pristupu i načinu osmišljavanja nastavnog sata te postavljenom zadatku, učenici su izrazili mnogo veći interes i unutarnju motivaciju u nastavi. Grupno rješavanje i participacija odnosno sudjelovanje učenika u procesu stvaranja likovnog motiva te same izvedbe postupka slikanja imali su visok motivacijski učinak, što se vidi iz kreativnog rješenja zadanog zadatka. Dodatni poticaj predstavlja grupni rad, u sklopu kojeg učenici devetih razreda nisu izloženi procjeni individualnog rješavanja zadatka. Tijekom prijelaza u razdoblje adolescencije, stvaranje odnosno kreiranje postaje svjesno, pojedinac likovnim radom izražava sebe i postaje sve kritičniji, što dodatno smanjuje motivaciju. Stoga možemo zaključiti da opcija grupnog kreiranja rješenja donosi 'sigurniji' rad, budući da utjecaj samokritičnosti s vremenom postaje sve veći. Ovaj stvaralački proces vrlo je poticajan kako za mlade promatrače koji su s oduševljenjem pratili stvaranje, postavljali pitanja, gledali izbliza i izdaleka sa željom za kreiranjem i sudjelovanjem, tako i za učenike devetih razreda, čije su želje za dokazivanjem, izražavanjem vlastitog stila i svoje osobnosti snažno izražene.

Naš novi likovni, učenički proizvod „prati” učenike tijekom dana. Pozdravlja ih pri ulasku i izlasku iz škole te ih zabavlja tijekom ručka. Budući da su učenici pratili cjelokupan proces nastanka slike i u njemu sudjelovali, prema njoj imaju poseban odnos poštovanja, uz osjećaj veće vrijednosti i zaštite. Zadaća učitelja je razviti kod učenika ispravan odnos prema umjetničkim djelima i samoj likovnoj umjetnosti. U tu svrhu sliku smo zaštitili trakom koja daje dojam galerijskog izlaganja likovnog djela.

Slika 8. Proces stvaranja (kreiranja) slike

Izvor: vlastiti

Slika 9. Završni dio slikarskog procesa (konačna inačica)

Izvor: vlastiti

4.LITERATURA

- [1.]Jurišević, M. (2012). Nadarjeni učenici v slovenski šoli [Internet]. Pedagoška fakulteta. Dostupno na: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/1182/> [Pristupljeno 26. 5. 2023.].
- [2.]Simšič, Živa. (2023). Vloga učencev pri sooblikovanju likovne naloge pri pouku likovne umetnosti: magistrsko delo. Univerza v Mariboru. Dostupno na: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=83638>. Digitalna knjižnica Univerze v Mariboru. [Pristupljeno 25. 5. 2023.].
- [3.]Učni načrt za izbirni predmet likovno snovanje. Program osnovnošolskega izobraževanja. (2004). Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana. Dostupno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/1-letni-vezani-na-razred/9-razred/Likovno_snovanje.pdf [Pristupljeno 27. 5. 2023.].
- [4.]Učni načrt. Program osnovna šola. Likovna vzgoja. (2011). Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- [5.]Tomič, A. (2003). Izbrana poglavja iz didaktike. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje.
- [6.]Tacol, T., (1999). Didaktični pristop k načrtovanju likovni nalog, izbrana poglavja iz likovne didaktike. Ljubljana: Debora.
- [7.]Zalar, U. (2015). Likovna umetnina kot likovni motiv: diplomsko delo [na spletu]. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani. Dostupno na: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/3117/> [Pristupljeno 28. 5. 2023.].

Stručni rad

ZNAČENJE KRASOPISA U OSNOVNOJ ŠKOLI U VREMENU DIGITALIZACIJE

Boštjan Groznik, profesor razredne nastave
Osnovna škola Angela Besednjaka, Maribor

Sažetak:

Naš svijet zasićen je digitalnom tehnologijom. Digitalizacija našeg svakodnevnog života iz njega gotovo je potpuno izbacila pisanje rukom. Poglavitito je da učitelji budu svjesni negativnih posljedica povezanih s time, jer ih današnjica neumoljivo donosi sa sobom. Smatram kako je važno u školi učenicima ponuditi djelatnosti pomoću kojih budimo oduševljenje pisanjem rukom. Naime rukopis, a posebice krasopis, dokazano razvija koncentraciju, ustrajnost, strpljenje te sposobnost vizualizacije, dok čak i omogućava lakše generiranje ideja. U svom radu opisat ću tehnički dan u 5. razredu osnovne škole, tokom kojeg su učenici vježbali kaligrafiju odnosno krasopis. Predstaviti ću i sve aktivnosti, uratke i evaluaciju učenika, koja je potvrdila kako primjerenim pristupom te odgovarajućim aktivnostima, postićemo pozitivan odaziv čak i kod učenika »ovisnim« od tehnologije.

Ključne riječi: kaligrafija, pisanje rukom, motivacija, digitalizacija

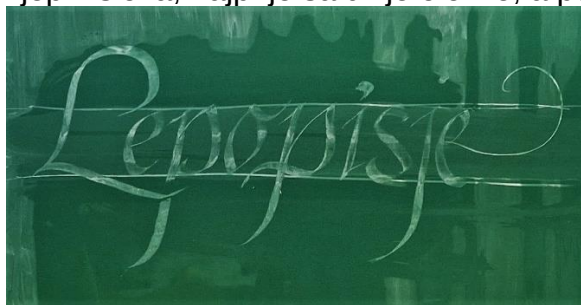
1. Uvod

U svojoj svakodnevnoj praksi učenike mnogo puta upozoravam kako je važno lijepo zapisati riječi odnosno rečenice, jer je to ipak odraz svakog pojedinca. Pisanje rukom ima mnogobrojne prednosti, izvorna je ljudska aktivnost (svaki čovjek piše drugačije). Omogućava bolje pamćenje i čitanje, dugotrajniju pažnju, kod pisanja rukom angažirana su druga područja mozga nego prilikom tipkanja. Kod pisanja rukom lakše generiramo ideje te poboljšavamo fine motoričke spretnosti. Posljednje, ali ne i najmanje važno, njime izražavamo veće poštovanje, jer primatelju naše poruke namjenjujemo više vremena i pažnje. [1] Odlučio sam organizirati tehnički dan [2] koji će biti namijenjen pisanju rukom, s naglaskom na krasopisu odnosno kaligrafiji. Želio sam da učenici od tehničkog dana pridobiju što više i upravo zbog toga sam pozvaoiskusnu kaligrafičarku, koja se kaligrafijom bavi već više od dva desetljeća.

2. Tijek tehničkog dana

Kaligrafiju je učenicima kaligrafičarka prvo predstavila te dodala kako je kaligrafija njena profesija. Na njeno pitanje što je kaligrafija, učenici nisu znali odgovoriti. Kada je na tablu napisala riječ »krasopis« i pitala što to znači, učenici su odmah odgovorili, kako se radi o lijepom pisanju. Kaligrafičarka je potom objasnila kao je kaligrafija umjetnost pisanja te kako njen naziv dolazi iz grčkog jezika; odnosi se na riječi »kallos« (ljepota) i »graphie« (pisanje). Rekla je da se radi o starodavnoj, iznimno očaravajućoj ručnoj spretnosti. Učenici su tako shvatili kako su riječi kaligrafija i krasopis istoznačnice. Na pitanje zbog čega je krasopis važan, učenici su odgovarali vrlo slično: jer je takav rukopis čitljiv i zbog toga što je lijep za naše oči. Naša gošća im je potvrdila te objasnila kako to ni izbliza nije sve, jer kaligrafija poboljšava kratkoročno pamćenje, produžuje našu pažnju, povećava preciznost, smiruje disanje, snižava krvni tlak, smanjuje nemir i napetost, osnažuje naš osjećaj za ljepotu te nas smiruje i usredotočuje. Dodala je i kako je kaligrafija put na kojem čujemo glas svoje duše.

Učenike je pozvala da joj se pridruže za stolom, gdje je pokazala osnovne poteze lijepih slova, najprije sa dvije olovke, a potom i sa nalivperom.

Slika 1: Tabelarna slika [4]

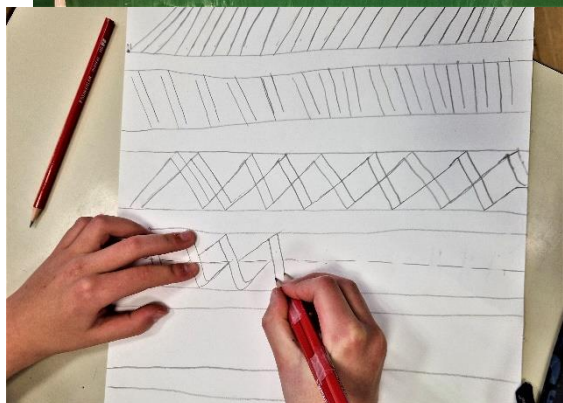
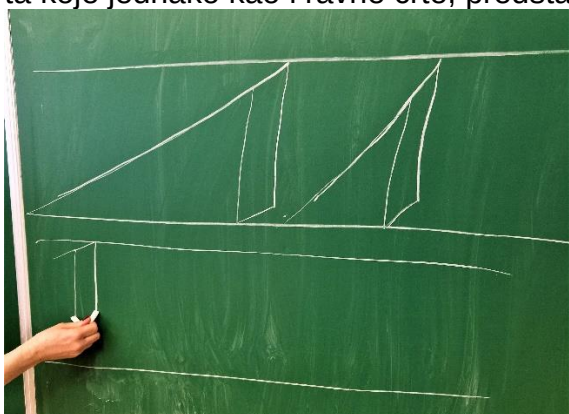
Slika 2: Uvodna demonstracija [4]

Kaligrafičarka je učenicima rekla kako baš svi unutar sebe, tamo gdje je njihovo srce, imaju ladicu sa svime što im treba kako bi zapisivali lijepa slova i kako može svatko od njih, sa tek malu usmjerene pažnje, tu ladicu otvoriti. Ovim je riječima u učenicima probudila znatiželju i zanimanje te su s velikim žarom prionuli ka pisanju.

2.1. Pisanje olovkom

Prije početka pisanja olovkom, selotejpom su zalijepili *dvije olovke* te na taj način pripremili svoje prvo pisalo ovog tehničkog dana. Potom su morali pripremiti podlogu za pisanje tako da su A3 crtači list pisaljkom razdijelili na više polja, prilikom čega su morali između polja ostaviti nešto prostora. Kaligrafičarka upute za pripremu pisala i

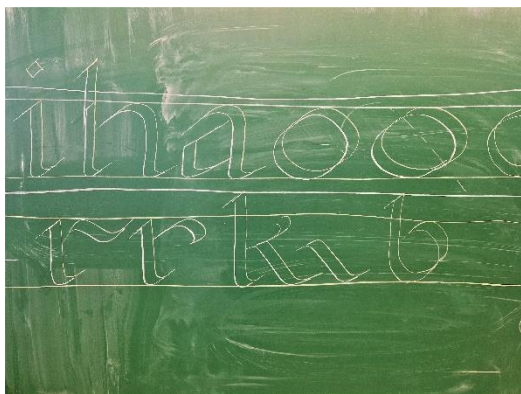
podloge za pisanje nije navela riječima, već kretnjama i mimikom te pokazivanjem na školskoj tabli. Sve je vrijeme šutjela, a to je učenicima bilo vrlo neobično i ujedno zanimljivo, tako da su punim žarom prionuli ka radu. Učiteljica krasopisa hodala je razredom i svakome prenijela informaciju tako što je kimnula glavom, dok svi učenici nisu pravilno pripremili oruđa i podloge za pisanje. Učenicima je rekla kako će pomoću dvije olovke ponajprije crtati crte pod kutom; kod kaligrafije se, naime, sve vrti oko kuta pod kojim držimo pisalo. Za lakše razumijevanje predstavila je primjer Triglava i domaće Pohorje: kada idemo na Triglav, put je strmiji nego kad idemo na Pohorje. Naglasila je kako će učenici kod slova koje će učiti, držati pisalo tako kao da idu na Pohorje, dakle s blažom strminom i više ravno. Naša gošća crte je crtala kredom na tablu, a učenici olovkama na podlogu za pisanje. Uslijedile su vježbe crtanja vijugastih crta koje jednako kao i ravne crte, predstavljaju osnovne elemente slova.

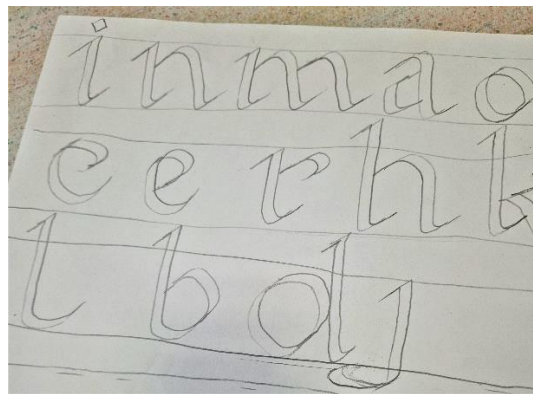
Slika 3: Demonstracija crtanja crta [4]

Slika 4: Crtanje crta na list [4]

Nakon crtanja crta došlo je vrijeme za vježbu pisanja lijepih slova. Kaligrafičarka je učenicima obećala da će upoznati stil pisanja primjeren za početnika, koji se naziva karolinška minuskula. Objasnila im je da je kvalitetno uspravno pismo sastavljeno od lijepih i okruglih elemenata. Učenike je upoznala s poviješću karolinške minuskule, koja se je razvila u 8. stoljeću i nazvana je po Karlu Velikome, jer je on izdao edikt kojim je zahtijevao da se karolinška minuskula upotrebljava za sva postojeća literarna djela, pravne dokumente i crkvene službe. Time je želio postići ujedinjenje pisanja zapadne Europe. Pojedina slova karolinške minuskule kaligrafičarka je pisala na tablu, dok su učenici slova zapisivali na svojem listu.

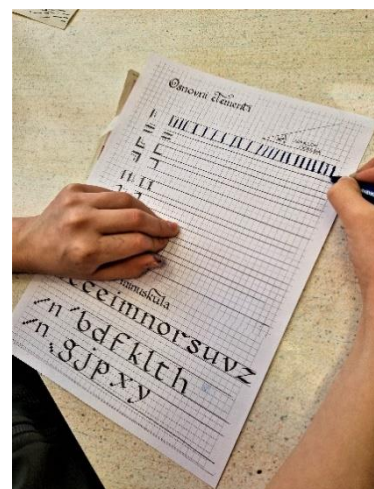
Slika 5: Slika table [4]

Slika 6: Pisanje slova na list [4]

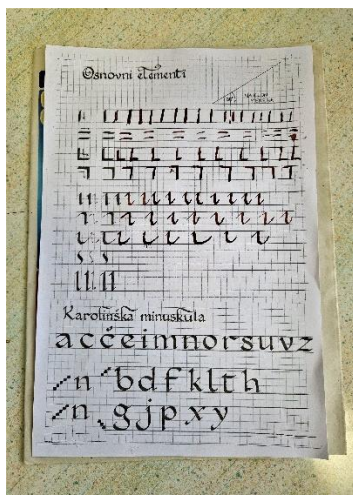
2.2. Pisanje perom i tušem

Učenici su zamijenili olovku pravim kaligrafskim oruđem. Kaligrafičarka je objasnila kako kaligrafsko oruđe predstavljaju kaligrafska pera različitih širina i držala za pera, koja pak mogu biti drvena ili plastična, dok im je zajedničko to da u njih potisnemo metalno pero. Preporučljiv komplet pera za kaligrafiju sadržava sedam pera različitih širina: 0.5 mm, 1 mm, 1.5 mm, 2 mm, 2.5 mm, 3 mm i 4 mm. Pera s držalom namočimo u tuš, a mogu se namočiti i u druge mješavine boja, poput akvarela, gvaševa i akrila. Upozorila je učenike kako moramo kaligrafsko pero nakon uporabe odmah na odgovarajući način očistiti, kako bi time spriječili hrđanje ili oksidaciju. Prilikom čišćenja možemo si pomoći mekanom zubnom četkicom, vodom i sapunom, dok ih sušimo kuhinjskim ručnikom. Naglasila je kako vijek trajanja pera ovisi i od crnila i od toga po kakvom papiru crtamo. Što se tiče osnovnih kaligrafskih poteza, učenicima je predstavila dva osnovna elementa: nagib (lagani pritisak) i pritisak nadolje (jak pritisak). Kaligrafija je sastavljena iz poteza, što znači da svako slovo razdijelimo na različite dijelove. Nagib pera mora biti 30 stupnjeva. Pero sve vrijeme čas držimo pod istim kutom, dok se mijenja samo smjer pisanja te se na ovaj način mijenja i debljina same crte. Pisanje pod kutom pomaže savladati debele i tanke poteze te omogućava glatkije prijelaze među njima. Učenike je kaligrafičarka poučila i pravilnom držanju te namakanju pera, ali i pravilnom omjeru te visini slova. Dala je savjet učenicima da pisala ne drže pretijesno, jer će im se ruka brzo umoriti te stoga neće moći neometano pomicati pero. Kaligrafičarka je u nastavku obrazložila da će pomoću pera i tuša prvo vježbati osnovne elemente, dakle crte koje su sastavni dijelovi slova. Naime, za pisanje doista lijepih slova, poglavito je poznavanje i vježba, a tek na kraju vježba osnovnih kaligrafskih poteza. Mnogo vježbe učvršćuje mišićnu memoriju, što omogućava veću skladnost s kaligrafijom. Nakon vježbanja osnovnih elemenata uslijediti će pisanje slova u učenicima već poznatoj karolinškoj minuskuli. Učenici su dobili novi A4 list, na kojem su svojim perom i tušem prvo vježbali devet različitih osnovnih elemenata.

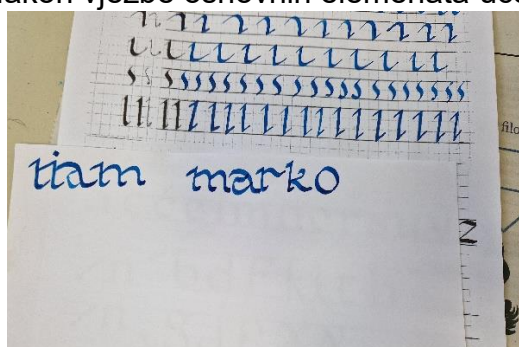

Slika 7: Kaligrafsko oruđe[4]

Slika 8 i 9: Vježba pisanja osnovnih elemenata [4]

Nakon vježbe osnovnih elemenata učenici su vježbali pisanje različitih imena.

Slika 10: Pisanje imena [4]

Slika 11: Pisanje imena [4]

Za učenike je bilo spremno još nekoliko zadataka, međutim vrijeme nakon pisanja imena nas je preduhitilo, te je tehnički dan bio prebrzo završen. Kaligrafičarka je pregledala uratke učenika i oduševljena ih pohvalila. Svoj posjet zaključila je mišlju kako je baš svaki učenik razreda uspio otvoriti svoju ladicu pisanja lijepih slova.

3. Evaluacija dana aktivnosti

Nakon zaključenih aktivnosti učenicima sam pripremio upitnik, kako bih dobio odgovarajuću povratnu informaciju o tehničkom danu. Upitnik je sadržavao pet pitanja:

1. Da li si na tehničkom danu uživao?
2. Da li bi takav dan aktivnosti ikada ponovio?
3. Što ti se najviše sviđalo kod kaligrafije?
4. Da li bi išta dodao ili promijenio na tehničkom danu?
5. Da li ćeš znanje kaligrafije ikada upotrijebiti van škole? Ako je tvoj odgovor potvrđan, u kojoj prilici će to biti?

Upitnik je u ožujku 2023. ispunilo 28 učenika. Na prvo pitanje potvrdno je odgovorilo svih 28 učenika, a jednak rezultat postignulo je i drugo pitanje. Na treće pitanje učenici su različito odgovorili: pisanje perom i crnilom, izgled kaligrafskih slova, pisanje sa dvije različite olovke, pisanje imena, dok je više učenika odgovorilo kako im se sviđelo upravo sve. Većina učenika na četvrto je pitanje odgovorila kako ništa ne bi promijenili, predložili su ukrašavanje imena, kako bi bilo manje pričanja i više stvaralačkog rada, kako bi voljeli obraditi slova po abecedi i upotrebljavati tuševe različitih boja. Kod petog pitanja 6 je učenika odgovorilo da kaligrafiju van škole neće upotrebljavati, dok su 22 učenika odgovorilo potvrdno te naveli kako će znanje iz kaligrafije upotrijebiti kod

izrade plakata u školi, pisanja čestitki, umjetničkog slikanja, na raznim ukrasima i kod pisanja pjesama.

4. Zaključak

Temeljem evaluacije učenika zaključujem kako tehnički dan ne samo da je postigao uspjeh, već je i nadmašio moja očekivanja. Naročito me veseli činjenica da se dan aktivnosti svidio baš svim učenicima i kako bi ga svi ponovili. Obzirom na to da smo nedavno s istim učenicima izveli radionice na temu ovisnosti od digitalnih tehnologija, kod koje se je pokazalo kako više od polovina razreda tehnologiju dnevno upotrebljava prekomjerno, očekivao sam da većini učenika krasopis odnosno pisanje lijepih slova rukom, neće biti naročito zanimljiv. Smatram kako učitelj ovakvim aktivnostima obogaćuje nastavu i čini je zanimljivijom te tako barem malo neutralizira slabosti koje sobom donosi digitalizacija. U konačnici, radi se o našem doprinosu društvu i ulog u zdrav i sveobuhvatan razvoj osobnosti naših učenika.

5. Literatura

[1] Službena stranica Pišem z roko, <https://www.pisemozroko.si/>, posjećeno 24. 5. 2023.

[2] Službena stranica Ministarstva za vzgojo in izobraževanje, https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Dnevi_dejavnosti.pdf, posjećeno 24. 5. 2023.

[3] Službena stranica NRG, <https://kaligrafija.eu/>, posjećeno 16. 5. 2023.

[4] Fotografije – vlastiti izvor, 2023.

Stručni rad

NOĆ U ŠKOLI

Mojca Debeljak

Osnovna škola Orehek Kranj, Slovenija

Sažetak

U vrijeme kada je Covid-19 krojio našu svakodnevnicu, ali i školski život, bilo je potrebno mnogo prilagodbe na novu školsku svakodnevnicu. Ograničenja su bila očita na svim područjima, pa tako i kod druženja. Za kraj školske godine mi smo u našoj školi navikli pripremati neki oblik neformalnog druženja za djecu i njihove roditelje. Roditelji su tih godina nažalost bili isključeni iz ovog događanja, ali kako djeca ne bi bila uskraćena za još jedno iskustvo, kolegica i ja odlučile smo im prirediti noć u školi. Škole u prirodi, razni kampovi, kada su djeca sama, bez roditelja, važni su za djecu, za njihovu socijalizaciju, za njihov položaj u razredu, ali prije svega za njihovo osamostaljivanje. Noć u školi bila je bazirana na druženju, povezivanju na društvenoj razini, opuštanju... Pripremili smo razne društvene igre, potragu za skrivenim blagom, filmsku večer. Prema svjedočanstvima djece, bilo je to nezaboravno iskustvo koje bi rado ponovili.

Ključne riječi: kraj školske godine, druženje, društvene igre, potraga za blagom, nezaboravno iskustvo.

1. Uvod

Posljednjih godina velik dio naših života oblikovao je Covid-19, a ništa drugačije nije bilo ni u školi. Bilo je puno prilagodbi i ograničenja, a druženje je bilo jedno od njih. Tako je postao upitan i običaj, koji već godinama prakticiramo u našoj školi, da se na kraju školske godine organizira neformalni susret s roditeljima. No, kako kolegica i ja nekako od njega nismo htjele odustati, odlučile smo organizirati noćenje u školi za naše učenike i to učenike 2. razreda. Generacija koja je prva "sudjelovala" u ovoj zanimljivoj večeri je generacija, koja zbog Covid-19 nije imala kampiranje u vrtiću niti u 1. i 2. razredu. Kako učenici ne bi bili uskraćeni, iako su zapravo bili, za iskustvo spavanja negdje drugdje, dogovorili smo se da im tijekom tri godine organiziramo barem jednu noć kada neće spavati u svom krevetu..

2. Zašto bi djeca trebala spavati negdje drugdje?

Neka djeca imaju problem kad trebaju prespavati negdje drugdje, daleko od roditelja, što je prema riječima stručnjaka, sasvim razvojne prirode i dio je normalnog odrastanja. Kad je dijete malo u njemu se pojavi, tzv separacijska anksioznost, što znači da se boji odvajanja od roditelja. Ali ipak, kroz odnos koji dijete gradi s roditeljima i koji je u početku blizak, gradi se i njegova osobnost. Postupno se osamostaljuje i strah od odvajanja gubi na snazi. Taj se proces odvija do djetetove treće godine, pa u to vrijeme moramo biti jako oprezni kako bi se dijete osjećalo sigurno. Ali tada nekako je i vrijeme kada možemo pokušati, da dijete prespava u drugom okruženju, naravno s predispozicijom da ono samo to želi. [1] U dobi od pet ili šest godina, već u vrtićima, djeca se navikavaju na posebnu noć kao kraj vrtićkog razdoblja, kada djeca provode noć u školi u prirodi ili u samom vrtiću. Prekretnica je svakako polazak u školske klupe, kada većina djece odlazi u višednevnu školu u prirodi ili kamp, što inače škole prakticiraju već u nižim razredima. Za djecu je to važan dio njihove samostalnosti i u konačnici to je jako dobro za socijalizaciju i njihov položaj u razredu. [2]

3. Socializacija djece in njihov položaj v razredu

Primarna socijalizacija počinje u obitelji, gdje su djetetu važni odrasli, njegovi roditelji. Riječ je o sredini u kojoj se djeca nekako "otvaraju" prema van. Pritom nauče sve važne obrasce za daljnji život. Današnje društvo je vrlo dinamično i neprestano teži promjenama. No, socijalizacija je još uvijek aktualna tema jer je ključna za svakog pojedinca i njegov održivi razvoj. Škola je ustanova koja snažno utječe na razvoj djeteta, posebice na socijalnom planu. Socijalni razvoj omogućuje djetetu stjecanje iskustva u odnosima, ponajprije s vršnjacima. Škola tako svakom pojedincu daje mogućnost aktivnog sudjelovanja u životu. Činjenica je da što je učenik stariji, to mu je važnije što njegovi vršnjaci misle o njemu i kako se ponašaju prema njemu. Pozitivan stav suučenika djeluje poticajno na dijete, dok negativan stav često dovodi do individualnog nezadovoljstva sobom, te osjećaja nesretnosti i obezvrijeđenosti. Za svako dijete vrlo je važno što više interakcije, a to je najlakše postići u tako ranoj životnoj dobi u školi. Što više prijatelja dijete ima, to će lakše i radije ići u školu. Polaskom u školu dijete nauči i zakonitosti vršnjačkih i međuljudskih odnosa. Oni mogu biti disocijativni ili ujedinjujuće, što znači da učenici imaju interese koji ih povezuju ili suprotno tome, razdvajaju. Važno je da se nauče dogovarati, rješavati sporove, braniti svoje norme i principe...Učitelj igra važnu ulogu u svemu što se događa u učionici. Njegovo ponašanje značajno utječe na atmosferu u razredu, na međusobne odnose, na opuštenost... Važne su isto tako i njegove osobne kvalitete i osobnost. Ako učitelj ima poštovanje i iskren odnos prema djeci, onda i djeca radije idu u školu. Tri vrijednosti koje je ovdje primjereno istaknuti su: naklonost, razumijevanje i poštovanje. [3] Suradnja je važna za dobru razrednu klimu, kako od strane nastavnika tako i od strane učenika. Potrebno je zadovoljiti potrebe svih sudionika. Sama sam mišljenja da učitelj prije svega mora biti čovjek. Suosjećanje, tolerancija i zainteresiranost za učenike su, uz poučavanje, glavne vrline koje bi učitelj trebao posjedovati, jer time pokazuje svoju ljudsku stranu, pa tako i svoju ranjivost. Na taj način se lakše približava učenicima i samim time stječe njihovo povjerenje. Jedan od načina povezivanja sa djecom i djece međusobno je i na neformalnoj razini. Neformalna druženja doprinose boljoj klimi u razredu. Za to vrijeme otkrivaju se eventualna neslaganja na koja nastavnik može kasnije obratiti pozornost. Do izražaja dolaze i djetetove osobine koje često pomažu učitelju da bolje razumije situacije u razredu i ponašanje djece.

4. Naše druženje

Naš susret započeo je u vruće kasno lipanjsko poslijepodne, kada su učenici u školu stigli potpuno opremljeni, s vrećama za spavanje, prtljagom u kojoj se nalazila pidžama, toaletna torbica za osobnu higijenu i igračka za spavanje. Važna činjenica je da učenici taj dan nisu imali zadaću te da su školske torbe ostavili u školi.

4.1. Dobrodošlica i slobodna igra

Za dobrodošlicu ih je čekao sladoled koji se svima jako svidio. Unatoč tome što su taj dan možda već pojeli jedan, s veseljem su si priuštili još jedan. Nakon početne euforije, učenici su se smirili i tako smo prve godine dio večeri proveli vani, na školskom igralištu, gdje su učenici igrali razne igre (nogomet, badminton, vortex, frizbi, ples uz glazbu..). Prošle godine nas je malo iznenadilo vrijeme kada je počela padati kiša tek što smo stigli u školu, pa smo stoga igru prebacili u učionicu gdje su djeca igrala razne društvene igre (Enku, Dobble, Čovječe ne ljuti se, Crnog Petra , sastavljanje lego kocki, slaganje link kocki, crtanje, kreiranje...). Dok su se djeca igrala, kolegica i ja smo pripremile sve potrebno za igru Potraga za blagom.

Slika 1: Sladoled

Slika 2: Društvena igra

Slika 3: Igra s kockama

4.2. Potraga za blagom

Učenici su se pomoću izvlačenja žetona različitih boja (crvena, zelena, ljubičasta i žuta) podijelili u četiri skupine od po četiri učenika. Potraga za blagom odvijala se je u cijeloj školi. Naša škola je područna škola, što znači da djeca dobro poznaju cijelu školu i nije bilo problema sa orijentacijom u njoj. Na raspolaganju je bilo 11 zadataka, na svakoj postaji učenike je čekala zagonetka koja ih je vodila do sljedeće učionice gdje ih je čekao novi zadatak. Naglasak je bio na sudjelovanju svih učenika u grupi i međusobnom pomaganju, u slučaju ako netko nije uspio izvršiti zadani zadatak (npr. napraviti papirnati avion, nacrtati majmunčića...). Budući da su se učenici pri traženju izgubljenog blaga igrali, nije bilo natjecanja tko će prvi pronaći blago, već je važno bilo samo da ga pronađu. Naravno, sljedećoj grupi nisu smjeli reći gdje je blago. Blago su tražili u vremenskim razmacima, naime, kada je prva grupa završila, krenula je druga i tako sve do posljednje. Trag do nagrade sastojao se od dvije zagonetke čija su rješenja bile riječi majmun i banane, te su na osnovi toga morali zaključiti koja je nagrada. Bile su to čokoladne banane. Učenici su imali manjih problema s potragom, no to ih nije spriječilo da nastave. Naravno, kolegica i ja smo im bile cijelo vrijeme na raspolaganju. Kada su sve grupe pronašle blago, odlučili smo zajedno uživati u nagradi nakon večere.

Slika 4: Potraga za blagom

POSTAJA 4

Zdrava hrana je važna.

Napiši 3 vrste voća i tri vrste povrća.

VOĆE	POVRĆE

Tko će se boriti protiv vatre vruće,
tko će je prije ili kasnije ugasiti? _____

Pronađi aparat za gašenje požara na srednjem katu.
Tamo te čeka sljedeći trag!

Slika 5: Primjer zadatka - Potraga za blagom

4.3. Večera, kino večer i spavanje

Nakon završetka potrage za blagom učenici su otišli u sportsku dvoranu gdje su pripremili svoje postelje. Sa sobom su imali vreće za spavanje i armafleks prostirke, a u sportskoj dvorani su još uzeli strunjače tako su postelje bili pripremljene. Za to vrijeme sam dala kuhati hrenovke i večera se je pripremala. Svatko si je pripremio svoj hot dog, sa prilogom po želji, nakon čega je slijedila slatka nagrada zaslužena traženjem blaga.

Slika 6: Priprema postelja

Slika 7: Večera

Nastupilo je vrijeme da se djeca presvuku u pidžame i pripreme za filmsku večer. Ta je sadržavala crtiće po želji i smiješne videe. Da bi atmosfera bila prava, nisu izostale ni kokice. Tako se ugodna večer puna smijeha polako pretvorila u noć, kada su učenici otišli na spavanje. S obzirom na to da je noć u školi prve godine, koju smo kolegica i ja pripremile, bila ujedno i prva provedena na ovakav način s kolegama iz razreda, očekivale smo da će biti uzbudljivo. I doista, učenicima je trebalo još oko pola da bi zaspali. Uzbudjenja je bilo i druge godine, no srećom noć je bila mirna i sva su je djeca prespavala. Kako prve, tako i druge godine.

Slika 8: Filmska večer uz kokice

Slika 9: Spavanje

Učenici su zaspali kasnije nego kod kuće, ali nije bilo većih problema s ustajanjem sljedeće jutro. Ujutro su pospremali postelje, obavili jutarnju higijenu, a zatim je slijedio doručak koji nam je pripremljen u školskoj kuhinji. Nakon doručka krenuo je novi radni dan. Pod dojmovima proteklog poslijepodneva i noći učenici su za vrijeme odmora razgovarali, dok je nastava tekla bez ikakvih problema.

5. Zaključak

Činjenica da su se i u prvoj i u drugoj godini sva djeca odlučila prespavati u školi daje mi potvrdu da smo se kolegica i ja ispravno odlučile. I sama sam u početku bila nesklona toj ideji, iz razloga što je većini djece to bilo prvo spavanje izvan kuće, "pod vodstvom" ustanove. Djeca koja su noćivala izvan kuće bila su u određenoj mjeri u poznatom okruženju, npr. s bakom, prijateljicom, tetom itd., što je ipak sasvim drugačije iskustvo od onoga koje su imali prilike sresti taj dan ili noć. Prema svjedočenju djece, bilo je to zaista lijepo i jedinstveno iskustvo koje bi rado ponovili. Za moju kolegicu i mene isto tako, ali važno je naglasiti da se takvo što može postići samo u dobroj radnoj atmosferi, odnosno u međusobnoj suradnji. Osim toga, potrebno je i povjerenje roditelja koji su bili oduševljeni idejom i iznimno zahvalni što smo njihovoj djeci omogućili neslužbenu „školu u prirodi“. Sigurno je i to pridonijelo tome da smo i prošle godine održali noć u školi. Na kraju, ali ne manje važno, to ne bi bilo moguće bez potpore uprave škole koja joj daje vrijednost i motivaciju za budućnost.

6. Literatura

- [1] Bojijo se ločitve od staršev. URL: <https://old.slovenskenovice.si/lifestyle/zdravje/bojijo-se-locitve-od-starsev> (18. 11.2022)
- [2] Prva noć v tuji postelji. URL: <https://www.bibaleze.si/dojencek/prva-noc-v-tuji-postelji.html> (18. 11.2022)
- [3] Kos, T. (2013). Šola kot socializatorka (Sociogram – ugotavljanje odnosov v razredu med učenci). Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede.

Stručni rad

PAS U POSJETI

Mojca Debeljak
Osnovna škola Orehek Kranj, Slovenija

Sažetak

Djeca uglavnom vole pse i žele njihovo društvo. Iznimka su obično pojedinci koji su imali loša iskustva s psom i zato je dužnost nas odraslih osigurati sigurno i ugodno druženje psa i djeteta. U školi nam u tome može "pomoći" terapijski pas koji svojim prisustvom u razredu ili školi stvara ugodno raspoloženje, potiče razgovor i suradnju. Njegova odanost, iskrenost i privrženost značajno pridonose poticajnoj klimi za učenje, te boljem ozračju. Udruga Tačke pomagačke (Šapice pomagačice) je dobrovoljna udruga koja već provodi terapijski rad uz pomoć pasa u 126 različitih ustanova diljem Slovenije. A kako smo mi imali priliku biti jedna od ovih 126 institucija, ja sam Tačke pomagačke „dovela“ u našu područnu školu. U prošloj školskoj godini učenici 1. i 2. razreda imali su posjet terapijskog psa po imenu Bach. Naučili su kako se ponašati u blizini psa, na što trebaju obratiti pozornost pri susretu s njim, a prije svega su se družili s njim. Kasnije smo se dogovorili da učenici 2. razreda čitaju zajedno s Bachom, jer je i prethodna COVID-19 godina dovela do većeg broja "slabijih čitača". Cilj je bio da se učenici raduju čitanju, kako mu ne bi tako teško pristupali, te ih uz Bachovu pomoć motivirati za daljnje čitanje.

Ključne riječi: terapijski pas, šapice pomagačice, druženje, čitanje

1.Uvod

Prije nekog vremena razmišljala sam kako obogatiti našu školsku svakodnevicu, a ujedno djeci ponuditi neko novo životno iskustvo. Nedugo nakon toga saznala sam za udrugu Tačke pomagačke (Šapice pomagačice). Prethodno nisam bila upoznata s njihovim radom, pa sam prvo posjetila njihovu web stranicu, pročitala neke od njihovih priloga, a budući da me zanimala njihova misija, stupila sam u kontakt s njima. Riječ je o dobrovoljnoj udruzi koja već obavlja terapijski rad uz pomoć pasa u 126 različitih ustanova diljem Slovenije. A kako smo mi imali priliku biti jedna od ovih 126 institucija, ja sam Tačke pomagačke „dovela“ u našu područnu školu. Godine Covida-19 ostavile su traga i posljedice na učenike, a jedan od načina da im se pomogne svakako je pomoć čovjekovog najboljeg prijatelja – psa.

2.Dijete i pas

Djeca uglavnom vole pse i žele njihovo društvo. Iznimka su obično pojedinci koji su imali loša iskustva s psom i zato je dužnost nas odraslih osigurati sigurno i ugodno druženje psa i djeteta. Pas je živo biće koje osjeća bol, strah, ljutnju, žeđ, radost... baš kao i mi, stoga je ispravno odnositi se prema njemu s poštovanjem i ljubavlju. A budući da pas ne može govoriti, potrebno je dijete naučiti kako da prepoznata njegov govor tijela. Prvo što dijete treba znati je da nikada ne smije prilaziti psu ako uz sebe nema vlasnika, te ako je pas vezan ili iza ograde. Pas također mora biti ostavljen na miru i kada je u procesu hranjenja ili se igra sa svojom igračkom... Također je važno da dijete prepozna kada je pas uplašen ili bolestan, te također, kada pas izgleda ljutito. Pas nam to zna jako dobro pokazati svojim repom koji mu je između stražnjih šapa, uši su mu spuštene, a dlaka na vratu podignuta. Kada dijete upozna sve navedene osobine psa, vrijeme je i da mu pristupi. Pri tom činu potrebno je dijete naučiti kako se treba ponašati. Prvi kontakt obično se dogodi kada dijete pogladi psa, no dobro je prethodno pitati vlasnika za dopuštenje. Psa se treba maziti sa strane, a ne po tjemenu, što je često slučaj. Dijete psa također može pozvati k sebi ako za to ima dopuštenje vlasnika, a u suprotnom, ako mu pas ne želi prići, neka ga pusti na miru. Još uvijek se može dogoditi da djetetu bude neugodno ili da osjeća strah pri susretu sa psom. U tom slučaju dijete ne bi trebalo bježati od psa, već bi se trebalo umiriti i ne mahati rukama, jer na taj način može psu prenijeti upravo suprotno od onoga što bi željelo, a to je, da bi se željelo igrati s njim. Unatoč strahu, ako je to moguće, dijete ne smije vikati i treba ostati što mirnije, jer će ga pas najvjerojatnije samo ponjušiti i shvatiti da za njega nije zainteresiran, te potom otići. Djeca često sa sobom imaju igračku koja privuče psa, zainteresira ga i želi je pomirisati, pa dijete tada taj predmet treba staviti na pod. Posljednja, vrlo važna preporuka je da nepoznatog psa nikada ne gledate u oči, jer kontakt očima u svijetu pasa predstavlja izazov. [1]

3.Terapijski pas

Terapijski pas može biti pas koji je dobro socijaliziran, odgojen i dresiran. Mora imati visok prag tolerancije za ljude, ali i za druge životinje. Uz sve navedene karakteristike, psi koji se izškoluju za terapijske pse moraju zajedno sa svojim vodičem uspješno položiti završni ispit, biti stari najmanje 2 godine, te posjedovati važeću veterinarsku svjedodžbu. Važno je napomenuti da terapijski psi nisu psi pomagači, štoviše, ne može svaki pas postati terapijski pas, jer su kriteriji za testiranje prikladnosti vrlo visoki. Osobine koje pas mora imati su: inteligencija, dobra dresura, koncentracija, smirenost, društvenost, nježnost i dobra higijena. Poznate pasmine terapijskih pasa su: zlatni retriver, labrador, njemački ovčar, pudl, pomeranac, francuski buldog, border collie...[2], no u praksi se često pokazalo da i druge pasmine pasa udovoljavaju karakteristikama koje su potrebne terapijskom psu.

4.Pas u školi

Prisutnost terapijskog psa u učionici ili školi stvara ugodno raspoloženje, potiče razgovor i suradnju. Njegova odanost, iskrenost i privrženost značajno pridonose poticajnoj klimi za učenje i boljem ozračju. Tijekom susreta učenici su često opušteniji, motiviraniji za rad, čak i hrabriji. Bezuvjetna privrženost psa u njima potiče osjećaj prihvaćenosti i sigurnosti. Osim toga, pas u razredu utječe na samopouzdanje učenika, potiče društvene kontakte, tješi ih i ublažava eventualne napete trenutke. Kako će pas surađivati s uključenima u školi stvar je dogovora. Najčešći oblici rada su: povremeni ili jednokratni

dolasci, redoviti tjedni (mjesečni) dolasci, redovito pohađanje nastave, sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima i pomoć u individualnoj nastavi. [3]

4.1. Bach u posjeti

Prošle školske godine, sredinom listopada, našu je školu prvi put posjetio vrlo poseban gost. Učenici 2.a razreda, koji su trebali prvi prvi nazočiti susretu, bili su puni iščekivanja. Za početak sam im pročitala bajku pod naslovom „Psić pazi i spasi igralište“, a zatim smo razgovarali o našem ponašanju tijekom posjeta, jer smo morali biti svjesni, da živahno okruženje može biti dosta naporno za psa. Tako, potpuno „opremljena“ djeca, su bila spremna za posjet. Bach je Cavalier King Charles španijel i ima 11 godina. Njegova vlasnica gđa. Anica je umirovljenica koja se, kako sama kaže, slučajno našla u društvu Tačke pomagačke. Budući da joj se svidio njihov princip rada, odlučila je da će skupa s Bachom surađivati s društvom. Imaju sve potrebne dozvole, a prije svega puno volje i veselja za rad. Rade u našoj školi i u Domu umirovljenika Kranj. Raspored im je donedavno bio prilično gust, no zadnjih par godina malo su ograničili dolaske zbog Bachove dobi. Prvi susret održan je u sportskoj dvorani sa svih 17 učenika. Gđa. Anica je predstavila Bachovu torbu u kojoj drži bočicu za žed, dečicu, slatkiše za Bachov trud i igračku. Zatim nam je uz pomoć slika dočarala kakvo ponašanje psi vole, a što im se ne sviđa. Na kraju prvog susreta svaki od učenika imao je priliku „surađivati“ s Bachom. Birali su između sljedećih aktivnosti: odvesti ga u šetnju po teretani, očetkati ga, dati mu poslasticu, izvoditi trikove s njim - Bach napravi osmicu oko mojih nogu, Bach pleši sa mnom, Bach pogodi u kojoj ruci je poslastica, Bach skoči...

Slika 1: Prvi susret učenika drugog razreda s Bachom

Slika 2: Slikovni prikaz - Što pas voli, a što ne voli

Slika 3: Šetnja po sportskoj dvorani

4.2.Čitanje s Bachom

U suradnji s učiteljicom 2.a razreda i gđom. Anicom odlučile smo se da će naši budući susreti biti u duhu čitanja. Zbog zatvaranja škola prošle godine neki su učenici imali dosta problema s čitanjem. Željele smo im čitanje predstaviti na pozitivan, opušten način, a prije svega sa željom da ih motiviramo za čitanje u budućnosti. Znamo da čitanje naglas u razredu može biti jako stresno za dijete, no uz psa se opuštaju, pa čak i uživaju u čitanju. Također je činjenica da što je čitanje zabavnije i opuštajuće, to je djetetovo zanimanje veće. Pas je divan prijatelj za čitanje jer pažljivo sluša, ne osuđuje i ne kritizira, pa čak se i ne smije. Osim toga, omogućuje djetetu čitanje vlastitim tempom i ne izaziva strah kao njegovi vršnjaci. Vlasnik psa uz pomoć psa potiče i usmjerava djetetovu aktivnost, sudjeluje u čitanju i pomaže u razumijevanju pročitane teksta. [4]Unatoč tome što je u razredu bilo i "dobrih čitača", kojima u načelu ne bi trebala dodatna vježba, sva su djeca čitala s Bachom. Za vrijeme jednog školskog sata izredalo se je troje djece koja su isprva čitala tekstove pisane velikim, a kasnije i malim slovima. Čitali su po 10 minuta, a onda su se mogli još malo igrati s Bachom. Na kraju prvog čitanja dobili su označivač stranice koji će ih motivirati za daljnje čitanje. Napomenula bi, da su pri čitanju sudjelovali samo gđa Anica, Bach i učenik, jer je preporučljivo da nastavnik ne bude u učionici za vrijeme čitanja. Dakle, moj zadatak je bio samo uskladiti vrijeme svih sudionika tijekom školskog sata. Tijekom cijele školske godine učenici su tri puta čitali s Bachom. Njihovo čitanje se je popravilo, ali to se ne može u potpunosti pripisati samo čitanju sa psićem jer je ipak bilo premalo puta izvedeno, tim više što su sudjelovali svi učenici, a ne samo "slabi čitači". Unatoč tome, „misija“ je bila uspješno obavljena, jer su djeca rado čitala Bachu, uživala u čitanju, a bila su također motivirana za čitanje na nastavi.

Slika 4: Označivač stranice

Slika 5: Čitanje

4.3.Susret učenika prvog razreda s Bachom

Kao druga stručna radnica u 1. razredu željela sam da i najmlađi učenici također dožive iskustvo susreta s terapijskim psom. Održali smo samo dva sastanka s njima, jer nažalost nismo imali vremena za nešto više. Razred je brojčano velik pa sam stoga učenike podijelila u 2 grupe. Naročito sam ih pripremala za Bachov posjet, jer je u razredu bilo i živahnije djece koja su trebala jasnije upute za primjereno ponašanje. Ovaj put moj "strah" da će djeca biti previše živahna bio je nepotreban jer ih je posjet apsolutno očarao. Čak su i prvašići naučili pravila ponašanja pri susretu sa psom. Osim toga, naučili su kako pravilno pokupiti pseće "kakice", kako pravilno reagirati pri susretu s ljutitim psom, te na kraju, surađivati s Bachom u njegovim trikovima. Nemali broj djece kod kuće ima kućnog ljubimca, ali to nije umanjilo njihovo oduševljenje Bachom. Na pitanje što im se najviše sviđelo odgovorili su: da ga mogla maziti (J.L.), da mi je dao šapicu i bio dobar (B.K.), da sam ga mogao izvesti u šetnju (G.P.), da je sa mnom plesao (E.P.) da sam ga mogla oćetkati i da ima tako meko krzno (J.B.).

Slika 6: Susret sa ljutim psom

Slika 7: Skupljanje pasijih "kakica"

Slika 8: Osmica oko nogu

Slika 9: Četkanje krzna

5. Zaključak

Opće je poznato da se psi odlično snalaze u ulozi prijatelja, kolege, tješitelja, suputnika i terapeuta. Svojom nazočnošću povoljno utječu na poboljšanje motorike, izražavanje emocija, govora i samopoštovanja. Prednost uključivanja pasa u proces učenja je upravo u tome što tijekom jednog susreta radimo na nekoliko područja istovremeno, zbog čega je ovakva terapija uspješna. Sama nazočnost psa u učionici ogromna je motivacija za učenike, jer u njegovom društvu oni su jednostavno ono što jesu. I u ovoj školskoj godini nastavljamo s Bachovim gostovanjima. Učenici četvrtog i petog razreda htjeli su njegovo društvo. Plan je barem jednom posjetiti sve razrede naše područne škole.

6.Literatura

- [1] Trampuš, M. (2021) Otrok in pes. Interno gradivo SVŠGUGL
- [2] Kakšen pes je primeren za delo terapevtskega psa? URL: <https://www.generalizame.si/zdravje/zdravi-namigi/kaksen-pes-je-primeren-za-delo-terapevtskega-psa-> (23.11.2022)
- [3] Pes v šoli. URL: <https://www.tackepomagacke.si/mma/-/2019102917551693/> (23.11.2022)
- [4] Beremo s tačkami – R. E. A. D. URL: https://www.tackepomagacke.si/terapevtski_programi/beremo_s_tackami_read/ (23.11.2022)

Stručni rad

PODNE IGRE

Mojca Debeljak

Osnovna škola Orehek Kranj, Slovenija

Sažetak

Igra je sastavni dio djetetova života. Ona je slobodna, spontana, kreativna i istraživačka aktivnost koja slijedi unutarnju potrebu. Bit igre je da se djeca opuste i na ugodan način dožive i nauče nešto novo. Osim igre, kretanje ima važnu ulogu u razvoju i zdravlju djeteta. Osim na razvoj, ono značajno utječe na djetetove sportske vještine, samopouzdanje i samostalnost. Bavljenjem sportskim aktivnostima dijete se uči radnim navikama, suradnji s drugima te poštivanju sebe i drugih. Učenje, igra i kretanje idu ruku pod ruku i tijekom školovanja. U današnje vrijeme učitelji imaju na raspolaganju velik broj igara koje nastavu mogu učiniti zanimljivijom, opuštenijom i raznovrsnijom. Jedan od „alata“ svakako su podne (parterne) igre koje su više od same igre. Odlično su sredstvo za vježbanje koordinacije i motoričkih vještina te odlično sredstvo za učenje. U našoj školi imamo popodnevene igre i često ih koristimo za vrijeme odmora, u produženom boravku, kao i tijekom same nastave, kada se učenici trebaju opustiti, kada ranije završe nastavu ili kada im treba motivacija za daljnji rad.

Ključne riječi: zdravlje, aktivnost opuštanja, kretanje, igra

1.Uvod

U posljednje vrijeme, posebice nakon epidemije, u medijima se pojavljuju napisi kako djeca premalo vježbaju i zbog toga imaju poprilične probleme. To su višak kilograma, pad učinkovitosti kretanja, slabija izdržljivost, snaga, brzina i koordinacija. To se odražava i na uspjeh ili neuspjeh pri učenju, jer su djeca slabije koncentrirana, trebaju više vremena za pisanje zadaća, sporije razmišljaju i slabije pamte. Također su nemirna, njihova kreativnost opada umjesto da raste. Sva ta (ne)aktivnost ostavlja i posljedice na zdravlje, kako fizičko tako i psihičko. Djeca sve brže i češće obolijevaju, depresivna su, anksiozna, pribjegavaju samoozljeđivanju, ovisnostima...A kako djeci približiti kretanje? Najlakši način da se to učini je kroz igru. Tijekom školovanja djeteta, kroz proces učenja ili kasnije u produženom boravku. Mislim da djeca imaju dovoljno mogućnosti za igru, odnosno kretanje kroz igru, ali važno je da im znamo pristupiti i to prezentirati na odgovarajući način. Također je potrebno uzeti u obzir činjenicu, da ako je djetetu kretanje „stavljeno u kolijevku“, ono će jednostavno biti njegov način života. Lavovski udio pri tome imaju roditelji koji kao primarna obitelj predstavljaju uzor djetetu, a škola i profesori su ti koji to mogu nadopuniti ili nadograđivati.

2.Definicija igre

„Igra je sastavni dio života djeteta. Igra je slobodna, spontana, kreativna i istraživačka aktivnost koja slijedi unutarnju potrebu. Kroz igru dijete razvija vještine, stječe znanja, iskustva i zabavlja se. Dijete se mora igrati i tijekom školskog razdoblja. Učitelji mogu pri pojedinim predmetima koristiti tzv. didaktičke igre za postizanje odgojno-obrazovnih ciljeva. Didaktička igra je igra s određenim ciljem i zadatkom, te pažljivo odabranim ciljevima i zanimljivim sadržajem. Bitno je da su ciljevi skriveni i da ih učenici nisu ni svjesni. Korištenjem takvih igara učitelji čine nastavu zanimljivijom, opuštenijom i življom.“ [1]Bit igre je da se djeca opuste i na ugodan način dožive i nauče nešto novo. Pamćenje iskustveno stečenog znanja je trajnije i stoga je važno da učenici što češće ponavljaju različite obrasce kretanja, najlakše kroz igru, jer time utječemo na razvoj njihovih motoričkih sposobnosti.

2.1. Podne igre

Podne igre više su od same igre. Izvrstan su alat za vježbanje koordinacije i motoričkih vještina, kao i odlično pomoćno sredstvo za učenje. Bilo bi dobro da nisu namijenjene samo za odmore, jutarnji boravak ili produženi boravak, već da ih učitelji mogu svakodnevno uključivati i u redovnu nastavu. To je posebno važno za najmlađe učenike, koji još uvijek mogu imati problema s pozornošću. Ako uče kroz igru, svijest o učenju je manja, a samim time i lakša.

3.Značenje kretanja

Razvoj djeteta shvaćamo kao pojavu i razvoj sposobnosti na motoričkom, kognitivnom i emocionalnom području. To su područja koja se isprepliću i utječu jedno na drugo. Pa ipak, postali smo društvo koje je, više manje, okupirano modernom tehnologijom, koja ne zahtijeva nikakav poseban napor, ali istovremeno uskraćuje djeci mogućnost da provode vrijeme na igralištu, odnosno na svježem zraku.

Kretanje stoga igra ključnu ulogu u razvoju i zdravlju djeteta, no to nije jedina dobrobit koju donosi. Sportske vještine također su iznimno važne u djetetovoj integraciji u društvo vršnjaka i izgradnji odnosa, što je posebno vidljivo kod dječaka koji kroz natjecanje teže biti još bolji.Kroz sudjelovanje u sportskim aktivnostima djeca također stječu samopouzdanje i samostalnost, a osim toga razvijaju i jačaju radne navike, jer disciplina, odricanje, prihvaćanje režima rada i ograničenja sastavni su dio života sportaša. Sve se to odražava i na školski rad. Redovito vježbanje je isto što i redovita domaća zadaća i tekuće učenje, loše odrađen trening daje poticaj i motivaciju, jer vježba čini majstora, isto tako školski rad zahtijeva vježbu, izvršavanje zadataka bez odlaganja... Svaka aktivnost, bila ona sportska ili školska, zahtijeva trud i upornost.Osim toga, sportske aktivnosti odgajaju i pripremaju dijete za život u zajednici, kada djeca moraju naučiti surađivati s drugima, poštivati ih i podržavati, ali usprkos tome i natjecati se s njima, zauzeti se za sebe, znati prihvatiti poraz i suprotno tomu, pohvalu. Kretanje jača odnos djeteta prema sebi i drugima. [2]

4. Aktivnost opuštanja

U sklopu produženog boravka u našoj školi provodimo nekoliko aktivnosti među kojima je i relaksacija. To je za učenike od izuzetne važnosti. Obično se održava nakon ručka, kako bi se za to vrijeme učenici opustili i skupili nove snage za daljnji psihofizički napor. Naravno, djeca su cijelo vrijeme pod nadzorom, iako su u to vrijeme minimalno vođena. Ovisno o vremenskim uvjetima, ovo vrijeme provodimo na igralištu ili u sportskoj dvorani. Ciljevi koje u okviru relaksacijskih aktivnosti nastojimo postići različitim metodama rada su sljedeći:

- učenici shvaćaju opuštanje i odmor kao neophodan element zdravog načina života;
- učenici upoznaju i usvajaju razne aktivnosti koje ih opuštaju;
- učenici zadovoljavaju svoje potrebe za odmorom, kretanjem, društvenim kontaktima i igrom;
- kroz igru učenici stječu i učvršćuju znanja, intelektualne vještine i socijalne vještine;
- učenici u situacijama igre prihvaćaju pravila i norme, razvijaju maštu, kreativnost i smisao za humor;
- učenici međupredmetno povezuju znanja iz različitih školskih predmeta. [3]

Podne igre na našoj školi

Naše školsko igralište opremljeno je podnim igrama koje djeca s veseljem koriste. Sama prezentacija igrice je primamljiva jer svojim živim bojama i različitim oblicima privlači učenike, koji se kreću spontano, ne shvaćajući da to zapravo rade. Promatrajući učenike, profesori mogu uočiti da oni posjeduju veliku količinu mašte i kreativnosti, koju dosljedno koriste u podnim igrama. Također je važno da igranje podnih igara ukazuje i na suradnju među učenicima, odnosno između mlađih i starijih učenika. Naravno, pojave se i nesuglasice koje učenici moraju znati riješiti, a ako je moguće, mi ih kao profesori puštamo da to rade sami, bez naše intervencije. Naše podne igre često se koriste za vrijeme odmora, u produženom boravku, kao i tijekom same nastave, kada učenicima treba razonode, kada ranije završavaju s školskim obavezama ili im je potrebna motivacija za daljnji rad.

Igra školice

Slika 1: "Školica" na školskom igrišću

Školica je igra u kojoj može sudjelovati veliki broj djece, iako ih u njoj obično sudjeluje manji broj, ako ništa drugo, onda zbog nestrpljivosti tijekom čekanja ponovnog dolaska na red. Jedino sredstvo koje djeci treba je kamenčić. Najbolji je plosnat, što djeca brzo nauče. Tijek igre je sljedeći: prvi na redu započinje igru tako da baci kamenčić u prvo polje. Zatim preskoči sva polja i na povratku usput pokupi kamenčić. U jednostrukim poljima skače se na jednoj nozi, u duplim poljima skače se s obje noge. Na kraju je nebo, gdje se okreću u zraku i pristaju na nebo. Tada su spremni za povratak. Na nebu se mogu i odmarati. Igrač nastavlja igru bacanjem kamenčića u drugo polje, skače do kraja i vraća se pokupiti kamenčić. Nastavlja tako sve dok ne pogriješi. Prekršaj je ako kamenčić padne na liniju polja, izvan polja ili na krivo polje ili ako učenici stanu na liniju polja, izvan polja ili ako u jednostrukom polju stanu

drugom nogom na tlo. Kada učenik pogriješi, kamenčić ostavlja u polju koje je zadnje uspješno završio i na redu je sljedeći igrač. Pobjednik je učenik koji prvi dođe do posljednjeg broja. Postoji više verzija i stupnjeva zahtjevnosti. Ako učenici ne poznaju igru mi im pokažemo osnovna pravila, inače ih pustimo da se igraju sami i sami određuju pravila u svojoj skupini.

Trulo jaje

Slika 2: Polje za igru Trulo jaje

Na igralištu imamo i veliku "lokvu" koju učenici koriste za razne igre. Jedna od mogućnosti je igra Trulo jaje, gdje djeca sjede u krugu ili na rubnoj liniji "lokve". Sve što im treba za igru je zgužvani papir – jaje. Jedno od djece, koje je izabrano, nosi zgužvani papir oko ostalih i što neprimjetnije ga spušta iza nečijih leđa, a zatim nastavlja svojim putem. Dijete koje iza sebe ima papirić to može saznati samo pomoću opipa, ali ne i okretanja. A ako to ne sazna prije nego što ga igrač ponovno prođe, postaje "trulo jaje". To znači da mora sjediti u sredini kruga. Ali ako na vrijeme pronađe papirić, mora što brže ustati i uhvatiti igrača koji je ostavio "trulo jaje". Ako u tome uspije, igra se nastavlja, no ako progonjeni uspije sjesti na prazno mjesto u krugu, tada "trulo jaje" nosi onaj koji ga je neuspješno lovio..

Skakanje prema oznakama linija

Slika 3: Skakanje po linijama

Učiteljica, koja predaje u 4. razredu naše područne škole, željela je i za „starije“ učenike pripremiti igricu koja bi ih potaknula i motivirala da svoje slobodno vrijeme provedu što korisnije. U hodniku, u blizini garderobe, jednostavno je zalijepila trake koje označavaju skokove, ali ne nužno i smjer skoka. Složila ih je proizvoljnim redoslijedom, a učenici potom sami izmišljaju ili se dogovaraju kako će skakati - na jednoj nozi ili dvonožno, hoće li hodati po crtama, preskakati ih... Igra je to koja omogućuje mnogo mašte i kreativnosti, te u konačnici i dogovora, jer nema jasnih pravila igre.

5. Zaključak

Igre na podu primjer su dobre prakse koju učitelji mogu uvesti u svoj rad i tako obogatiti školsku svakodnevicu. Kretanje kod djeteta potiče njegovo samopouzdanje i pozitivnu sliku o sebi. Ovime postavljamo temelje za njegov daljnji život. Ako je dijete rano u životu motivirano za vježbanje, imat će pozitivan stav prema vježbanju i u odrasloj dobi. Škole igraju važnu ulogu u ovom procesu. Učenicima su dužne omogućiti poticajno okruženje i omogućiti im što više kretanja. Učitelji moraju maksimalno iskoristiti jutarnji boravak, odmore i produženi boravak, te poticati učenike na aktivno provođenje svake slobodne minute.

Igra nam daje inspiraciju, opuštanje, radost i zadovoljstvo. Važno je da svi shvatimo da nikad nismo prestari za igru.

6. Literatura

- [1] Šetina, M. (2014) Didaktične igre iz otpadne embalaže pri pouku na razredni stopnji osnovne škole. Diplomsko delo. Pedagoška fakulteta.
- [2] Gibanje otrok (7 koristi, ki jih prinaša redno gibanje otrok). URL: <https://www.kreal.si/gibanje-otrok/> (22.11.2022)
- [3] Koncept. Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo (2005).

Stručni rad

KANUOM PO ŠKOLJKE ZA VEČERU

Žiga Rener

Center šolskih in obšolskih dejavnosti

OE Breženka Fiesa

Slovenija

Sažetak

Objedinjavanje znanja o određenoj temi iz aspekta različitih predmeta osigurava bolje razumijevanje konkretne teme te kvalitetno i trajno znanje. U programu praktične radionice „Kanuom po školjke za večeru“ isprepliću se domaćinstvo, sport i prirodne znanosti (biologija mora). Svaki predmet obrađuje školjkaša odnosno dagnju iz svoje perspektive, ali moramo imati u vidu da je učenik taj koji stječe cjelokupnu sliku i praktično znanje. Učenike odvezemo kanuima do uzgajališta dagnji (školjkaša), tako da razgledaju mjesto gdje se dagnje uzgajaju. Iste te dagnje nakon razgledavanja učenici kuhaju u kuharskoj radionici, a na satima biologije mora seciraju ovu vrstu školjke i promatraju pod povećalom (lupom). Na taj način povezuju teorijska znanja s praktičnim, stječući cjelovitu predodžbu o školjkama. Budući da su u provedbu uključeni kretanje i samostalna priprema zdravog obroka, posebno se naglašava zdrav način života. Osim navedenog, provedbom radionice razbijamo predrasude o određenoj vrsti hrane.

Ključne riječi: kuhanje, dagnje, kretanje, istraživanje, međupredmetno povezivanje

1. Uvod

Obraditi neku temu iz različitih aspekata, učiti o njoj, promatrati ju i opipati, pomirisati, secirati i na kraju kušati, svakako je put do vrlo zanimljivog iskustva i trajnog znanja. Sve to postavili smo si kao cilj provedbe aktivnosti, koja je zasigurno jedna od najpopularnijih u našem domu, među osnovnoškolcima koji posjećuju školu u prirodi. Osim toga, važno je koristiti stečena znanja u različitim praktičnim situacijama. Stoga pojedini nastavni predmeti moraju „pronaći” svoj smisao u povezivanju s drugim predmetima te nadopunjavanju i ispreplitanju ciljeva i sadržaja koji učenicima pomažu razumjeti određene pojave ili probleme iz različitih aspekata. Pri tome, učitelji moraju dobro poznavati ciljeve različitih predmeta i predmetnih područja te pronaći optimalne organizacijske oblike [4]. CŠOD Breženka jedan je od 25 domova Centra za školske i izvanškolske aktivnosti koji se nalazi na slovenskoj obali, točnije u Fiesi, samo 50-ak metara od mora. Dom, koji je ime dobio po morskom pužu, već više od 20 godina nudi mladima, posebno osnovnoškolcima, izvrstan program škole u prirodi. Učenici kod nas uglavnom provedu vrijeme od ponedjeljka do petka, a učitelji koji su tu zaposleni vrlo pažljivo pripreme za njih zanimljiv spektar aktivnosti. Budući da se naš dom nalazi na samoj obali mora, većina radionica odnosi se na sadržaje biologije mora. Jako se trudimo da se program što češće provodi na otvorenom i da većina radionica pruža praktičnu izvedbu. Međupredmetno povezivanje vrlo je intenzivno, kretanje je primarna komponenta, a sve više na važnosti dobiva i zdrava prehrana. Zdrav način života osnova je našeg zdravlja. Ovakav životni stil uključuje zdravu prehranu, tjelesnu aktivnost, odbacivanje nezdravih životnih navika i izbjegavanje stresa [5].

Sve to pokušali smo spojiti u aktivnost koju smo nazvali „Kanuom po školjke za večeru”. U sklopu provedbe naše praktične radionice učenici se detaljno upoznaju s jednom od najpoznatijih školjki Jadrana, dagnjom. Ova školjka odnosno školjkaš široko je rasprostranjen i može se pronaći gotovo posvuda na obali. Sigurno ste ga već vidjeli, pokušali odlijepiti od stijene, možda se čak i porezali, ili ste ga jednostavno opazili kada ste ulazili u more, niz stepenice mola. Možda ste ga čak ugledali pričvršćenog, kako raste na nekoj bovi. Ovi crni školjkaši korisni su u kulinarstvu, mogu nam poslužiti kao mamac za pecanje ili čak kao materijal za stvaranje dječjeg nakita.

2. Istražimo morsku obalu i upoznajmo se s dagnjama

Tijekom tjedna detaljno istražujemo morsku obalu s učenicima koje ugošćujemo. Kada po dolasku u dom prvi put odšetamo do obale, odmah krećemo u istraživanje pojasa bibavice, u kojem se izmjenjuju plima i oseka. Upravo ovo područje bogato je školjkašima koje slovenski Primorci zovu »pedoči«, a Hrvati »dagnje«. Tada za učenike zapravo počinje istraživački kamp. Dječje oči poprimaju drugačiji sjaj, uz iskrice veselja, kutovi usnica lagano se podižu, ruke im postaju oruđe, a osjetila receptori za sva pitanja koja se rađaju u njihovim mislima tijekom istraživanja. Znatiželju povezujemo s pozitivnim predznakom. Za osobu koja želi znati više, usvojiti što više novih sadržaja, kažemo da je znatiželjna. Znatiželja znači želju da saznamo što više, usvojimo što više akademskog znanja ili da u praksi naučimo kako nešto funkcionira. Ponekad se znatiželja poistovjećuje s radoznalošću, koju često pripisujemo djeci, smatrajući je željom da saznaju što više novih sadržaja i spoznaju načine njihovog funkcioniranja u praksi. Dakle, govorimo o želji za novim znanjem, koja je tipična za istraživače prirodnih ili društvenih pojava. Željeli smo radoznalost približiti znatiželji, iako se često ne radi o želji za saznanjima i otkrivanju nečeg novog, već jednostavno o nastojanju da se zadovolje određene ljudske strasti [1].

Slika 1. Istraživanje morske obale

2.1.Kanuom do uzgajališta dagnji (školjkaša)

Nastupio je pravi trenutak da se učenicima podijele vesla, prsluci za spašavanje i time omogućiti priprema za veslački pohod. Nakon kratkog uvoda, u sklopu kojeg se dogovaramo o pravilima ponašanja na vodi i upoznajemo s načinom veslanja, s učenicima unosimo kanue u vodu. Budući da su kanui izuzetno veliki i teški, mlađim učenicima pomažu njihovi učitelji koji su im samo pratitelji u izvedbi većine aktivnosti. Stariji učenici ovaj zadatak mogu obaviti sami. U domu Breženka imamo tri takva velika kanua, gdje svaki prostor za posadu popunjavaju učitelj kormilar i jedanaest učenika veslača. Ulogu kormilara uvijek preuzimaju domaći učitelji. Nakon ukrcaja posade slijedi ugodno polusatno veslanje do obližnjeg strunjanskog uzgajališta dagnji. Budući da naš kanu nema kormilo ni kobilicu, lako možemo ući u samo srce uzgajališta i voziti se tim područjem. Zahvaljujući tome, naš izlet doživljavamo na potpuno drugačiji način. Učenici promatraju školjke izbliza, gledaju kako vise u mreži koja je pričvršćena užadu. Neke od njih čak prikupljaju kako bi ih potom kod kuće secirali i učili o njihovoj strukturi. Dječja radoznalost ovdje nema granica, stoga se rađaju mnoga pitanja na koja zajedno pokušavamo odgovoriti. Na ovaj način djeca stječu mnoštvo novih znanja kroz svoja nova iskustva. U uzgajalištu školjkaša često susrećemo uzgajivače dagnji koji skupljaju školjke ili ubacuju nove. Ovdje se učenici upoznaju s iznenađenjem koje ih čeka po povratku kući. S tvrtkom koja se bavi uzgojem dagnji unaprijed dogovorimo dostavu dagnji u Fiesu kako bi ih učenici navečer pripremili za večeru.

Slika 2. Kanuom do uzgajališta školjki Strunjan

Povratak obično traje malo duže jer učenici počinju osjećati blagi umor. Zato se zaustavljamo nekoliko puta, pri čemu odmore koristimo za promatranje prirode. Na moru možemo vidjeti brojne ribare kako postavljaju mreže stajačice, promatrati karakterističan oblik Strunjanske doline i gledati u visoke litice

koje se strmo uzdižu uz obalu. Na kraju našeg veslačkog pohoda, zadovoljnih lica veslamo do obale, vadimo kanue iz vode i odlažemo vesla te zaštitne prsluke.

2.2.Školjke pod povećalom i školjke na tanjuru

Nastavljamo s programom u domu. Najprije se svi okupimo u učionici, gdje slijedi kratka prezentacija o uzgoju školjkaša. Uz pomoć fotografija i videozapisa učenicima još detaljnije predstavljamo način uzgoja školjkaša. Tako obogaćuju informacije o morskoj fauni te polako dolaze do novih saznanja. Zatim skupinu učenika podijelimo na dva dijela. Time omogućujemo aktiviranje svih učenika u provedbi programa, a istodobno svakome od njih možemo posvetiti dovoljno pažnje. Polovica učenika s nama kuha školjke, a druga polovica u sklopu programa biologije mora nastaviti prikupljati morske organizme i usvajati nove sadržaje o školjkašima. Školjke koje su prikupili u uzgajalištu sada analiziraju detaljnije. Otvaraju njihove ljuštore, pregledavaju organe i promatraju dijelove školjkaša pod mikroskopom. Budući da obje radionice pružaju praktičnu izvedbu, učenici koriste sva svoja osjetila (vide, čuju, dodiruju, mirišu, kušaju) te pamte i usvajaju mnogo više sadržaja. Živimo u vremenu i prostoru u kojem većinu informacija primamo uz pomoć osjetila vida i sluha. Međutim, vrlo je važno ne zaboraviti ostala osjetila koja nam pomažu u stjecanju novih saznanja. To je iznimno važno i za djecu, budući da im upravo njihova osjetila pružaju prve i najpouzdanije informacije o svijetu u kojem žive [2]. Obje radionice izvode svi članovi skupine, budući da se nakon provedbe prve radionice mijenjaju i počinju sudjelovanje u drugoj.

Slika 3. Istraživanje školjke pod povećalom

Prije provedbe kuharske radionice učenici sami ubere vezicu peršina u školskom vrtu, a ostale namirnice osiguraju učitelji. Ako je vrijeme pogodno za ovu aktivnost, kuhamo na terasi ispred doma. U suprotnom se sve odvija u blagovaonici. Osim opisanog, pobrinemo se za odgovarajući ambijent i atmosferu uz dalmatinsku glazbu koja se neprestano pušta u pozadini. Učenici su zahvaljujući tome opušteniji i primjetno motiviraniji za rad. Kuharsku skupinu podijelimo u tri manje podskupine. Zamolim učenike da operu ruke, stave svoje pregače i namjeste kuharske kapice. Svaka podskupina dobiva svoj zadatak i priprema određeni sastojak prema uputama; jedni čiste školjke, drugi sjeckaju češnjak, a treći sjeckaju peršin. Kada su svi sastojci spremni, učenici se sami javljaju i izmjenjuju u ulozi glavnog kuhara. Ostali promatraju i slijede upute iz recepta. Učenike nikada ne uvodimo u ovu aktivnost protiv njihove volje, već ih na konstruktivan način potičemo da se što češće okušaju u ovoj ulozi. Nekima je ovo čak i prvo iskustvo ovakve vrste. Uspješnost baratanja nožem te vještine vitlanja varjače i miješanja namirnica u vrućem loncu ovise o njihovom prethodnom iskustvu koje nose od kuće. Otkrivamo da djeca zaista vole kuhati. Međutim, iz raznih razloga često izbjegavaju ovu aktivnost. Primjećujemo da se pojavljuje sve više učenika koji ne znaju rukovati nožem. Stoga smatramo da bi ovakvih aktivnosti, vezanih uz domaćinstvo u školama i školskom sustavu, trebalo biti mnogo više.

Slika 4. Kuharska radionica

Vrlo brzo u posudi se počinju otvarati prve školjke, širi se ugodna aroma svježeg mora i počinju se buditi naši okusni pupoljci. Mnogi već žude za novim okusom, no neki od učenika još uvijek su u dilemi hoće li probati školjku ili ne. Svi znamo da kušanje hrane, naročito s djecom, nije nešto što se podrazumijeva i nije tako jednostavno. Stoga je u ovakvim situacijama potrebno odbaciti stereotip koji nosimo u sebi. Naravno, to je također jedan od ciljeva provedbe ove radionice.

Slika 5. Kuhari u akciji

Rezultat je obično vrlo dobar. „Šlag na torti” odnosno vrhunac i najljepši trenutak cijele radionice svakako je degustacija dagnji, školjkaša s kojima su se učenici upoznali, o njima naučili nešto novo, držali ih u rukama i na kraju čak i sami skuhali. Ovo također pomaže u donošenju odluke o tome hoće li djeca probati dagnju ili ne. Većina naših učenika prvi put kuša dagnje, a malo je onih koji ih ne žele staviti u usta. Neki od njih probaju samo umak u koji umaču kruh. Ipak, većini učenika koji probaju dagnje jelo se sviđa. Među njima je malo onih kojima okus ne odgovara. Neki su spomenuli da do sada nisu voljeli okus dagnje, ali da »od danas to postaje njihovo omiljeno jelo«.

Slika 6. Degustacija

Sve što smo opisali odvija se u kuharskoj radionici, gdje učenici sami pripremaju morski specijalitet, koji se ujedno smatra i izuzetno zdravim jelom jer školjke sadrže mnoštvo kvalitetnih sastojaka s pozitivnim učinkom na naše zdravlje. Meso dagnji vrlo je ukusno i hranjivo jer osim 82% vode sadrži 10% bjelančevina, 1% masti, ugljikohidrate, jod i minerale. Domaće dagnje također su bogate lako probavljivim proteinima i omega 3 nezasićenim masnim kiselinama koje povećavaju postotak dobrog kolesterola [3]. Nije zanemariva ni činjenica da u većini slučajeva pripremamo slovenske školjke, odnosno one koje učenici i ja prethodno pogledamo i prikupimo. Za pripremu ovog jela ne trebamo mnogo namirnica i dodatnog pribora. Dobra volja odnosno entuzijazam učitelja koji organizira ovu aktivnost i njegova energija koju tijekom kuhanja prenosi na učenike sasvim su dovoljni.

3. Zaključak

Kretanje i zdrava prehrana idu ruku pod ruku. ČŠOD je nedvojbeno ustanova u kojoj se, zbog specifičnosti organizacije pedagoškog procesa, program može provoditi drugačije nego u školi. Iskustveno učenje najbolje opisuje stara kineska poslovice: „Reci mi i zaboravit ću, pokaži mi i sjetit ću se, uključi me i razumjet ću“. Sve što trebamo učiniti za djecu obuhvaćeno je ovom rečenicom. Najviše naučite kada nešto napravite sami, tj. kada vaše osobno iskustvo postane produkt spoja teorije i prakse. Specifičnost rada u ČŠOD-u pruža nam zaista jedinstvenu priliku na ovom polju, zahvaljujući kojoj za djecu možemo učiniti mnogo više. Uostalom, to je i naša dužnost.

4. Literatura

- [1.]Časoris. Vedoželjnost, radovednost, stikljivost. Dostupno na: <https://casoris.si/za-starse-in-ucitelje/vedozeljnost-radovednost-stikljivost/> [Pristupljeno 29. 5. 2023.].
- [2.]Jeklar, A. (2012). Spodbujanje čutnih zaznav pri predškolskih otrocih v naravnem okolju. Pedagoška fakulteta: diplomska naloga [na internetu]. Univerza v Ljubljani. Dostupno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/919/1/DIPLOMSKO_DELO_Andreja_Jeklar.pdf [Pristupljeno 29. 5. 2023.].
- [3.]Okus morja. Klapavice. Dostupno na: <http://skoljke.si/klapavice/> [Pristupljeno 29. 5. 2023.].
- [4.]Šuen, N. (2009). Medpredmetno povezovanje pri pouku v srednji šoli. Filozofska fakulteta: diplomsko delo [na spletu]. Univerza v Mariboru. Dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/67534866.pdf> [Pristupljeno 29. 5. 2023.].
- [5.]Zajc, M. (2016). Zdrav življenjski slog v sodobnem času. Fakulteta za šport: diplomska naloga [na internetu]. Univerza v Ljubljani. Dostupno na: <https://www.fsp.uni-lj.si/COBISS/Diplome/Diploma22062660ZajcMasa.pdf> [Pristupljeno 29. 5. 2023.].

Stručni rad

KREATIVNOST DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Gorana Todorčić

Sažetak

Kreativnost je vještina koja se može razvijati, ali nije urođena. Razvijanje te vještine zahtijeva napor i vježbanje kako pojedinaca tako i mentora. Važnu ulogu u poticanju kreativnosti kod djece predškolske dobi mogu imati roditelji i odgajatelji. Kreativnost je važan dio razvoja djetetova mozga i može mu pomoći u razvoju samodiscipline, samopouzdanja i motoričkih vještina. Djeca pokazuju bolje rezultate u učenju kada su uključena u aktivnosti koje uključuju kreativnost. Roditelji mogu pomoći svojoj djeci da budu kreativna potičući ih da se izraze. Učitelji također mogu pomoći u poticanju kreativnosti kod djece predškolske dobi. Mogu uvesti neku vrstu sustava nagrađivanja, u kojem svaki dan dijete dobiva bodove na temelju toga, koliko je energije uložilo tijekom odmora. Na taj način će djeca biti opuštenija i neće se baviti prilagođavanjem svojih ideja odgajateljima ili učiteljima, već će se slobodno izražavati bez straha od osude.

Ključne riječi: djeca, predškolski odgoj, kreativnost, učenje

1.Uvod

U ovom članku ćemo istražiti pitanje: na koji način djeca predškolske dobi mogu razvijati svoje kreativne potencijale? Razgovarat ćemo o tome, što je kreativnost, kako je procjenjujemo i potičemo i što roditelji i odgajatelji mogu učiniti za poticanje kreativnog razvoja kod male djece.

2.Što je kreativnost i može li se naučiti?

Kreativnost je način razmišljanja, djelovanja i postojanja. Kreativnost je način na koji dajemo smisao našim životima. Njome surađujemo sa svijetom oko nas, postajemo svjesni novih mogućnosti i stvaramo rješenja za probleme. To je vještina koja se može razviti, ali nije urođena. Sposobnost kreativnog razmišljanja nije prirodna danost za većinu ljudi, iako se čini da je kreativno razmišljanje urođena kvaliteta kod nekih pojedinaca, razvijanje ove vještine zahtijeva napor i vježbu od strane pojedinca i njegovih mentora. Kao odrasli smo svi već doživjeli trenutke kada nam se činilo, da je naša kreativnost nestala. Možda želimo nešto promijeniti na poslu ili kod kuće, ali osjećamo da nam nedostaju originalne ideje; ili smo negdje zapeli (na primjer u neproduktivnoj rutini), gdje osjećamo da nam je ponestalo mogućnosti da unaprijedimo svoju trenutnu situaciju. U tim je slučajevima važno shvatiti, da kreativnost nije nešto što se događa samo kada se osjećamo nadahnuto – slijedeći neke osnovne smjernice, možemo naučiti kako biti kreativan cijelo vrijeme [7].

3.Mala su djeca urođeno kreativna.

Djeca uče u interakciji sa svijetom oko sebe, koristeći svoju maštu, kako bi shvatila smisao onoga što doživljavaju. To znači, da, ako želimo podržati dijete u njegovoj kreativnosti, to možemo učiniti tako da mu pomognemo u razvoju njegovih urođenih sposobnosti i istovremeno jačamo njegovo samopoštovanje. Kreativnost pomaže djeci u učenju i razvoju. Možemo ju definirati kao sposobnost stvaranja novih i originalnih ideja. Važno je da djeca budu kreativna jer im kreativnost pomaže u učenju i razvoju na mnogo načina. Pomaže im također u procesu učenja novih vještina. Kreativne aktivnosti pomažu djeci razviti vještine rješavanja problema, jačaju njihovo samopoštovanje, potiču razvoj socijalnih vještina, samodiscipline ili osjećaja ustrajnosti u izvršavanju zadataka, pomažu u razvoju motoričkih vještina (ili sposobnosti učinkovite upotrebe tijela) i jezične vještine (npr. jasno govorenje). Kreativne aktivnosti također mogu pomoći djeci predškolske dobi da poboljšaju svoj kognitivni razvoj u područjima kao što su matematičko znanje ili koncept vremena. Osim toga, ovakva iskustvena učenja, pomažu djeci predškolske dobi razviti povjerenje u vlastite ideje i sposobnosti [6].

4.Što se događa u djetetovom mozgu tijekom kreativnog izražavanja?

Kreativno izražavanje stimulira mozak na isti način na koji to rade tjelovježba i meditacija. Kroz kreativno izražavanje djeca uče rješavati probleme, što im pomaže u razvijanju vještina kritičkog razmišljanja. Djeca također bolje uče kada su uključena u aktivnost koja uključuje kreativnost, jer ih to održava zainteresiranim i potiče uključenost u okolinu učenja. Prednosti kreativnosti također se pokazuju u poboljšanoj sposobnosti brze obrade informacija, jer djeca povećavaju svoju pozornost i mogu se usredotočiti na jedan zadatak u isto vrijeme.

Zbog sve te stimulacije koja se događa u njihovom mozgu kada se bave umjetničkim djelatnostima poput crtanja ili slikanja ili stvaranja glazbe na instrumentima poput bubnjeva, ksilofona ili glazbenih instrumenata [1].

5.Kako roditelji i odgojitelji mogu poticati djetetovu kreativnost i realizaciju njegovih kreativnih potencijala?

Roditelji mogu pomoći u poticanju kreativnosti kod svoje djece na više načina. Svoju djecu moraju poticati na kreativnost, pružati im prilike za kreativnost, poticati ih na znatiželju i maštovitost. Također je iznimno važno stvoriti tzv „bogato kreativno okruženje“ koje je, prema Lilly [1], prepuno knjiga, igračaka, igara i mnogih drugih kognitivno angažiranih materijala. To također uključuje aktivnosti usmjerene na dijete u kojima roditelji posvećuju puno vremena, energije i novca njegovanju interesa svoje djece i poboljšanju njihovih iskustava vodeći smislene razgovore s njima i odvođajući ih na mjesta kao što su muzeji, zoološki vrtovi i kazališta [2]. Odgajatelji mogu poticati kreativnost djece predškolske dobi potičući ih na korištenje mašte, pružajući im prilike za kreativno izražavanje i nudeći im prilike za kreativno rješavanje problema [4]. Za stimulaciju kreativnog mišljenja je potrebno djeci predškolske dobi omogućiti igru igračkama koje potiču pripovijedanje, igranje uloga i maštu [5]. U tu svrhu idealni su, primjerice, kazalište lutaka ili kuhinja s igračkama. Osigurajte mogućnosti za kreativno izražavanje potičući djecu da se izražavaju kroz umjetničke projekte kao što su kolaži ili slikanje na papirnatim tanjurima. Razmislite o tome, da razred stvara umjetničko djelo zajedno kao grupa, umjesto da svako dijete samostalno radi na svom umjetničkom djelu. Na ovaj način će djeca/učenici imati priliku sudjelovati u učenju i učiti jedni od drugih na idejama i iskustvima. Možete dodatno potaknuti kreativno rješavanje problema dajući djeci dovoljno vremena izvan učionice da slobodno trče uokolo bez brige da će upasti u nevolje ili nešto razbiti. Mogao bi se uvesti i nekakav sustav nagrađivanja u kojem bi svaki učenik svaki dan dobivao bodove na temelju toga koliko je “kreativne energije” potrošio tijekom odmora; na kraju svakog tjedna bi se dodjeljivala neka vrsta "nagrade" na temelju ukupnog broja bodova sakupljenih u određenom vremenskom razdoblju (možda nešto poput piknik ručka). Kreativnost kod djece predškolske dobi možete dodatno potaknuti sljedećim aktivnostima ili pristupima:

- Ponudite razne materijale i potaknite otvoreni tip igre.
- Potaknite dijete da iskoristi svoju maštu dok se igra s materijalima koje ste mu dali umjesto da mu govorite što da radi s njima.
- Osigurati sigurno okruženje za kreativno istraživanje; eliminirajte sve riječi poput "dobro" (i slične riječi) jer mogu uzrokovati da djeca prestanu kreativno razmišljati ako ih čuju prečesto. Na taj način djeca se neće osjećati pod pritiskom, da prilagode svoje ideje kako bi zadovoljila odgojitelje ili učitelje, već će umjesto toga biti slobodna izražavati se bez straha da će biti negativno ocijenjena na temelju toga je li nešto "ispravno" ili "pogrešno". Na primjer: Ako dijete želi napraviti avion od građevinskog papira i pomagala za čišćenje cijevi umjesto od kocki, dozvolite mu da prihvati tu ideju. Čak i ako drugima nije jasno zašto je odabrao te materijale (ili što je uopće napravio), nije važno – to je dio kreativnosti i kreativnog razmišljanja. Na prvi pogled, moglo bi se činiti čudnim, budući da se zrakoplovi obično ne izrađuju od građevinskog papira i pomagala za čišćenje cijevi; ali postoji mnogo načina tumačenja ove kreacije osim tradicionalnog načina: možda je inspirirana nekom igračkom avionom kod kuće? Ili je možda želio nešto stvarno veliko, kako bi svi vidjeli koliko je zabavno brzo letjeti zrakom? Mogućnosti su beskrajne. Ne smijemo zaboraviti da sve što se događa tijekom kreativne igre ne treba racionalno objašnjenje, stoga ne smijemo osuđivati odgovore naše djece [3].

Za kreativan proces je bitno, da dopustimo djeci, da postavljaju pitanja i naučimo ih koja pitanja postaviti i kada postaviti. Ova vještina pomoći će im, da razumiju da je sposobnost korištenja informacija važnija od sposobnosti njihovog pamćenja. Kako bi potaknula kreativno i kritičko razmišljanje, djeca moraju naučiti postavljati pitanja i formulirati argumente kako bi uvjerila druge u važnost svojih ideja dokazivanjem svojih doprinosa. Preuzimanje unutarnjeg vlasništva nad svojim idejama prvi je korak u obrani sebe i izgradnji samopoštovanja i samopouzdanja

potrebnih za kreativnost. Vanjsko poticanje također je bitno sve dok mladi ne budu u stanju braniti svoje ideje na temelju vlastitih procjena [6].

6. Zaključak

Kreativnost pomaže djeci razviti samodisciplinu, samopouzdanje i motoričke vještine. Kreativnost je vještina koja se može razviti, ali nije urođena. Važnu ulogu u poticanju kreativnosti djece predškolske dobi mogu imati roditelji i odgojitelji.

7. Literatura

- [1.] Lilly, F. R. (2014). *Creativity in early childhood*. Encyclopedia of Primary Prevention and Health Promotion, 598-609.
- [2.] Kemple, K. M., in Nissenberg, S. A. (2000). *Nurturing creativity in early childhood education: Families are part of it*. Early Childhood Education Journal, 28(1), 67-71.
- [3.] Yildirim, A. (2010). *Creativity in early childhood education program*. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 9, 1561-1565.
- [4.] Ata-Akturk, A., in Sevimli-Celik, S. (2020). *Creativity in early childhood teacher education: beliefs and practices*. International Journal of Early Years Education, 1-20.
- [5.] Marjanovič Umek, L. (2015). *Otroška igra in igrače v povezavi z razvojem in učenjem otrok*. Mestna knjižnica Ljubljana.
- [6.] Craft, A. N. N. A. (2008). *Creativity and early years settings*. Developing reflective practice in the early years, 93-107.
- [7.] Hennessey, B. A., in Amabile, T. M. (2010). *Creativity*. Annual review of psychology, 61, 569-598.

Stručni rad

ORGANIZACIJA NASTAVE NA DALJINU

Robert Osolnik

Osnovna šola Vencija Perka
Ljubljanska 58A, 1230 Domžale, Slovenija

Sažetak

Tijekom epidemije nastava je prešla na učenje/nastavu na daljinu. Mi učitelji bili smo prisiljeni početi koristiti online učionice u koje smo učitavali materijal. Bilo je potrebno stvoriti i organizirati prikladno okruženje za učenje na daljinu. Komunikacija s učenicima i roditeljima više se nije odvijala uživo pa smo je zamijenili korištenjem videokonferencijskih sustava. Roditelji su bili učitelji na zamjeni, a učitelji su morali potaknuti učenike na rad suvremenim i zanimljivim pristupima poučavanju gradiva. Svaka škola je na svoj način pristupila organizaciji rada na daljinu, no imali smo zajedničke probleme koji su se javljali tijekom rada na daljinu. Nema sumnje da ćemo stečeno znanje moći korisno koristiti i kasnije, kada se nastava ponovno bude izvodila u prostorijama škole.

Ključne riječi: e-materijal, eLearning, grafički tablet, organizacija, učenje na daljinu, online učionica, ZOOM

1. UVOD

U ožujku 2020. zbog epidemije nastava se iz školskih prostorija preselila na računalne ekrane. Mi učitelji bili smo primorani početi koristiti razne računalne softvere, ali i hardver, što nam je omogućilo izvođenje nastave na daljinu. Korištenjem računalne opreme počeli su se javljati problemi koji su nekada bili tehničke prirode, a nekada čisto psihičkog porijekla. Svima nam je bilo zajedničko to što smo se prvi put susreli s ovakvim načinom nastave i nismo imali iskustva s takvim načinom rada. Pojedini učitelji, manje informatički pismeni, u više su se navrata obraćali za pomoć organizatoru informatičko-računalnih aktivnosti u školi.

U školi smo pripremili okruženje koje će biti pogodno za učenje na daljinu. U tu svrhu izradili smo i aktivirali korisnike za izradu online učionica, a web stranicu škole prilagodili smo i dopunili alatima koji su korisnicima olakšali rad od kuće. U radu je opisana priprema i korištenje radnog okruženja za učenje na daljinu.

2. SIO.MDM

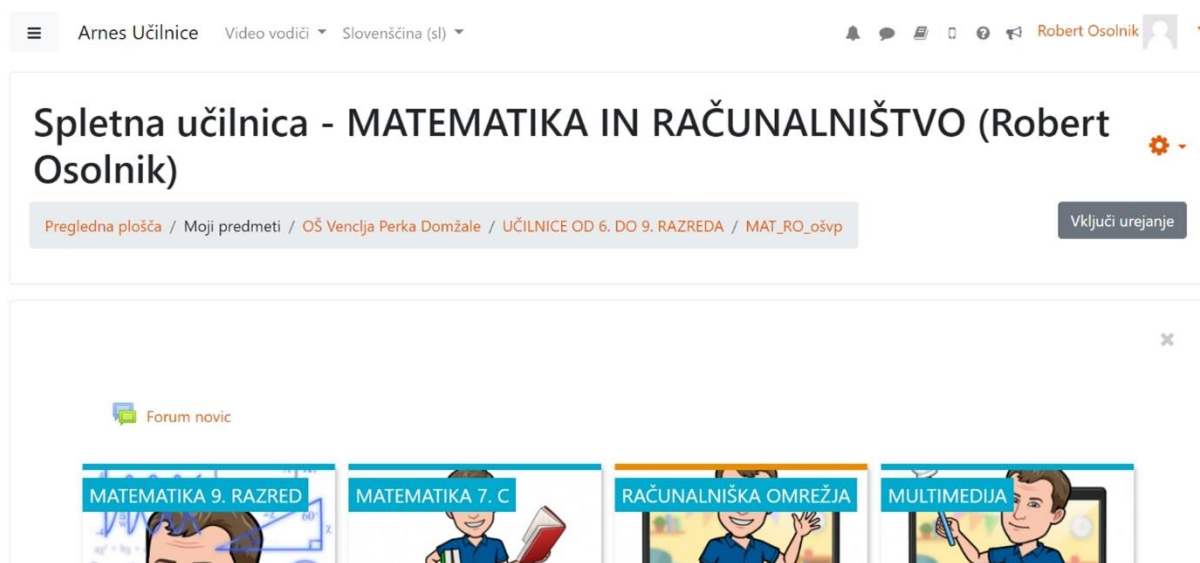
U obrazovanju na daljinu tehnološka podrška je sveobuhvatno i planski integrirana u sve elemente obrazovnog procesa, ugrađena je i u pedagošku i administrativnu podršku i materijale za učenje, što omogućuje izvođenje procesa učenja uz fizičku odvojenost nastavnika i učenika [3].

Korisnici online učionica pod okriljem Arnesa morali su izraditi digitalne identitete, koji su po ulogama podijeljeni na učenike (učenike, srednjoškolce i studente) i zaposlenike (pedagoge i druge djelatnike). Web aplikacija SIO.MDM ne samo da omogućuje upravljanje identitetom, već i sinkronizaciju s imenicima korisnika unutar ArnesAAI. Na Arnesovim serverima instalirana je web aplikacija SIO.MDM. U početku je potrebna pristupna izjava ustanove SIO.MDM sustavu, a zatim se dodaju korisnici unutar sustava prema sigurnosnim i sadržajnim ulogama. Trenutno je u sustavu naše obrazovne ustanove registrirano 70 korisnika u ulozi nastavnog osoblja i 11 korisnika u ulozi nepedagoškog osoblja. Trenutno postoji 640 registriranih korisnika u grupi učenika. Sustav omogućuje masovni uvoz podataka uz pomoć gotove Excel tablice u kojoj su obavezni podaci: ime, prezime, razred, vrsta obrazovanja, datum rođenja, adresa, EMŠO, e-mail, korisničko ime i lozinka. Ukoliko korisnik promijeni obrazovnu ustanovu, potrebno je eksportirati korisničku vjerodajnicu, poslati je administratoru u školu u kojoj će se učenik školovati, a tamo administrator preuzima brigu o registraciji u sustav. To ne dovodi do dupliciranja identiteta unutar slovenskih obrazovnih institucija. Korisnici zatim dobivaju korisnička imena i lozinke koje koriste za prijavu u online učionice. Ovo je samo jedna od usluga koje nudi AAI račun, a korisnici mogu koristiti i Arnes Splet, VOX web konferencije, Arnes Filesender, Office365, Arnes Video, Eduroam i mnoge druge vrlo korisne servise.

3. ONLINE OKRUŽENJE – ONLINE UČIONICA

Izbor okruženja za online učenje na daljinu prepušten je školama. Neke su se škole odlučile koristiti online učionice na platformi eAsistent, druge su koristile online učionice pod okriljem Arnesa, a neke su škole koristile interne sustave koje su prilagodile za rad na daljinu. Iz Ministarstva obrazovanja, znanosti i sporta izvijestili su nas da je Ministarstvo prosvjete, kulture i sporta osiguralo dodatna sredstva za modernizaciju informacijske infrastrukture kako bi online učionice u budućnosti trebale nesmetano funkcionirati. Tijekom prvog vala epidemije, kada su škole bile zatvorene od 16. ožujka 2020., brzo smo postavili okruženje u našoj školi na vlastitoj web stranici, gdje su učitelji postavljali materijale za učenike. Stranica je bila samo lokalno opterećena s nešto više od 700 korisnika, tako da njezin rad nije bio otežan. Odluka o

korištenju vlastite web stranice škole pokazala se jako dobrom jer su ostali sustavi bili jako opterećeni i sustav se nekoliko puta rušio, što je onemogućilo učenicima pristup gradivu za nastavu. Naša škola odlučila je koristiti Arnesove online učionice, koje omogućuju transparentno, jednoobrazno i korisniku jednostavno korištenje (Slika 1), tijekom ponovnog zatvaranja škola zbog epidemije u jesen. Na ovaj način uspostavili smo jedinstven komunikacijski kanal sa studentima, naime online učionica omogućava korištenje foruma, unutar kojeg studenti razmjenjuju mišljenja, pitanja i odgovore, a mogu i individualno komunicirati s profesorima ili drugim studentima. Korištenje ovog komunikacijskog kanala vrlo je popularno među studentima, jer su navikli na ovakav vid komunikacije na društvenim mrežama. Treba naglasiti da korištenje ovih alata i dalje mora biti u skladu sa školskim pravilima, gdje imamo nultu toleranciju na psovanje, vrijeđanje i neprikladno korištenje alata unutar online učionice.

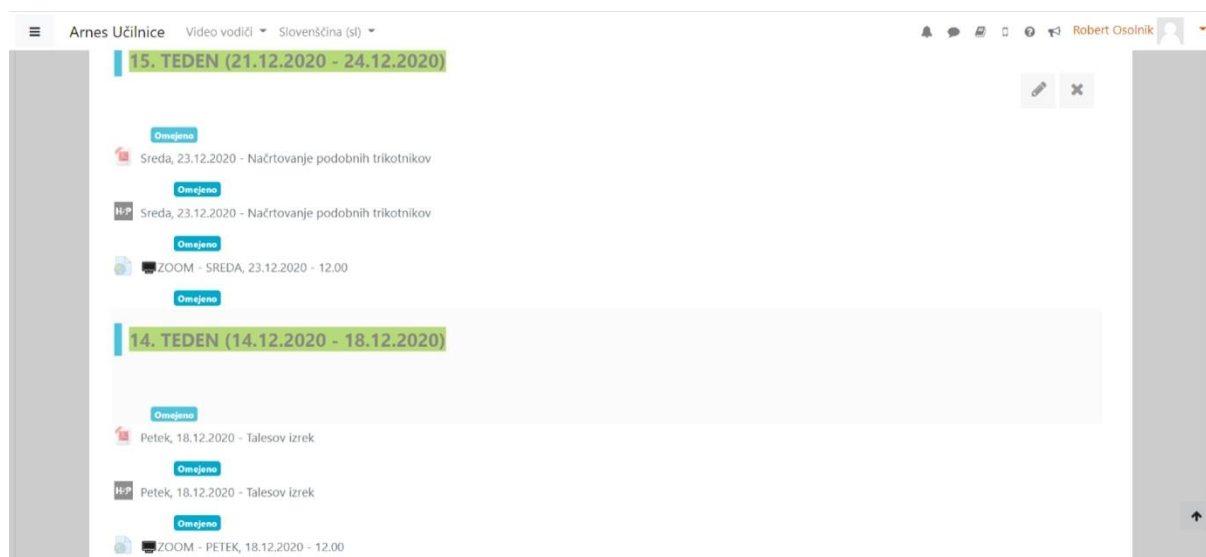

Slika 1: Arnesova online učionica

S vremenom i uz puno vježbe učenici su se navikli na rad u online učionici. Puno smo radili s učenicima u školi, prije proglašenja epidemije, i to u sklopu Tehničkog dana, tijekom kojeg smo učenike učili osnovnom korištenju online učionice - kako se prijaviti u online učionicu, kako predati dokumenti, pregledni rad itd. U skladu s preporukama struke [4] učenike smo pripremili za učenje na daljinu. Nakon što je okruženje postavljeno, mi učitelji dodali smo svaki svoj materijal učenicima u našoj online učionici i unutar svojih predmeta. Različite aktivnosti i resursi pohranjeni na Arnesovim poslužiteljima mogu se učitati u online učionicu. U online učionicu možemo ubaciti anketu, datoteke, radionice, forum, interaktivni sadržaj, kviz, mapu, naljepnicu, zadatak, stranicu, URL, upitnik, WIKI itd.

Prilikom dizajniranja online učionice potrebno je staviti se u ulogu korisnika, odnosno učenika. Online učionica mora biti uređena kronološki, unutar pojedinih dijelova tekst mora biti jasno napisan, po mogućnosti dokumentiran s kratkim naslovom i datumom. Unutar kolegija potrebno je kronološki organizirati poglavlja koja se nižu po datumu od najnovijeg prema najstarijem, kako studenti ne bi morali pregledavati cijelu stranicu koja se jako proširila tijekom trajanja rada na daljinu (slika 2). Logično je da su poglavlja obojena i istaknuta u skladu s tim kako bi bila vidljivija. Unutar svakog poglavlja, u kojem je napisan tjedan i datum obrazovanja na daljinu, možemo dodati hipervezu na sastanak uživo kreiran programom ZOOM te interaktivne videe s objašnjenjem gradiva

za učenje. Također možemo dodati domaće zadaće koje učitelji mogu pregledati i komentirati.

Slika 2: Kronološki poredana online učionica za predmet matematika

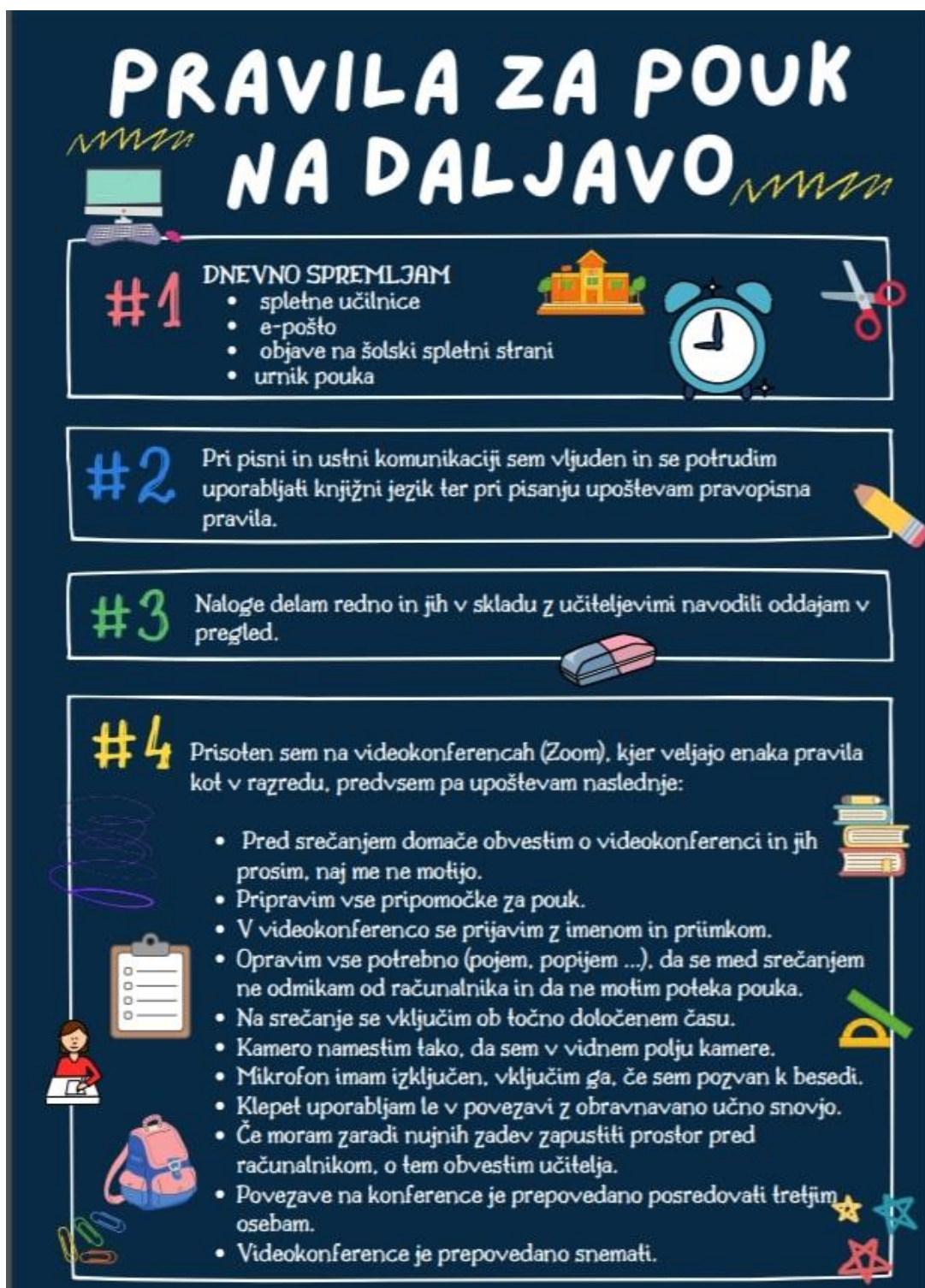
4. PREDAJA ZADATAKA U ONLINE UČIONICI

Kada želimo dobiti povratnu informaciju od učenika o njihovom radu, u online učionicu ubacujemo aktivnost "Zadatak", koja omogućuje učeniku predaju zadatka. U postavkama aktivnosti nastavnik odabire datum početka predaje i datum zadnjeg mogućeg roka za predaju. Unutar rubrike "Vrste predanih zadataka" nastavnik može postaviti tipove predanih zadataka, maksimalan broj predanih datoteka i maksimalnu veličinu predanih datoteka. Time nastavnik nudi mogućnost da učenik riješi zadatak u bilježnici, zatim fotografira riješeni zadatak i preda ga unutar online učionice. Na taj način nastavnik može vidjeti tko je predao zadatak u online učionicu, a ima i mogućnost snimanja komentara i ispravaka koje učenik može vidjeti i uzeti u obzir. Time su nastavnici i učenici izbjegli slanje zadataka putem e-maila i tako rasteretili ovaj komunikacijski kanal.

5. eUČENJE

Korisnicima je vrlo važno da sve potrebne informacije budu prikupljene na jednom mjestu, stoga se na web stranici naše škole nalazi kartica eLearning koja se sastoji od nekoliko pododjeljaka (slika 4). Kartica Online učionica usmjerava učenika izravno u online učionicu naše škole, gdje potom traži traženi predmet. U kartici Upute za prijavu u online učionicu objavljene su jednostavne upute koje studentima olakšavaju prijavu, također su navedene informacije gdje mogu pronaći pomoć ako naiđu na problem prilikom prijave. Kartica Moodle Mobile - instalacija i prijava korisniku na jednostavan način objašnjava kako pristupiti online učionici putem pametnog telefona ili tableta. U kartici Korištenje programa ZOOM opisano je kako korisnici kreiraju sesiju unutar programa, objašnjene su bitne postavke i mogućnosti suradnje, objave i pristupa video sadržaju (Arnes Zoom). Arnesove preporuke za korištenje računala vrlo su korisne upute koje objašnjavaju kako stvoriti prikladno radno okruženje, kakvu vezu trebate imati za rad, koji su uređaji studenti potrebni za izvođenje nastave na daljinu, koji softver studenti moraju imati instaliran njihovo računalo za neometanu implementaciju upute o tome gdje i kako dobiti i koristiti e-identitet i adresu e-pošte te kako sigurno i ispravno koristiti tehnologiju. [1]. Office 365 su servisi i alati koji olakšavaju suradnju i komunikaciju između svih sudionika obrazovanja. Većina učenika kod kuće je imala

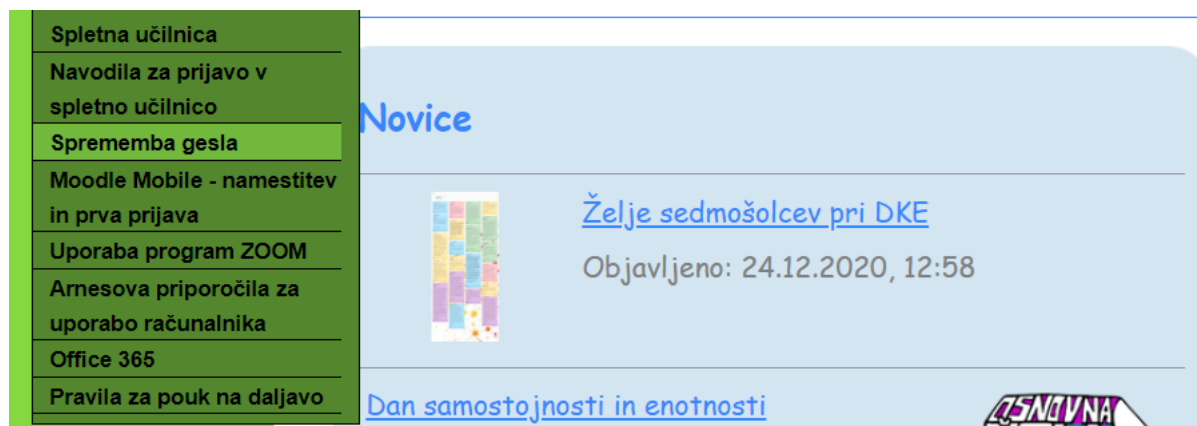
računala bez odgovarajućih programa za pisanje tekstova i izradu prezentacija, pa smo te probleme riješili uz pomoć Office 365 i omogućili učenicima korištenje besplatnih desktop alata iz zbirke Microsoft Office (Cloud 365).

Slika 3: Pravila učenja na daljino

Za učnike škola pripravili smo i Pravilnik o nastavi na daljino koji smo objavili na web stranici škole (slika 3). Kod nastave na daljino učenici moraju voditi računa o tome da prije sastanka osiguraju mirno okruženje te moraju unaprijed pripremiti svu potrebnu opremu za nastavu. Tijekom lekcije ne smijete jesti ni piti, morate doći na vrijeme na

sastanak. Ako učenici imaju kameru, moraju biti postavljeni tako da budu u vidnom polju kamere. Mikrofon mora biti isključen osim ako učitelj ne želi odgovor učenika. Zabranjeno je proslijeđivanje linka na video konferenciju drugim učenicima, te je zabranjeno snimanje video konferencije (Pravila za učenje na daljinu OŠ Vencija Perka).

Slika 4: Kartica eLearning na web stranici škole

Karticu eLearning jako su dobro prihvatili učenici i roditelji jer ne moraju pregledavati web kako bi pronašli informacije koje su im potrebne za učenje na daljinu.

6. ZAKLJUČAK

Rad na daljinu potpuno je promijenio školsko obrazovanje na koje smo do sada navikli. S novom metodom nastave profesori su uvidjeli da je potrebno uložiti puno truda u rad, ali prije svega znanja i domišljatosti, ako želimo impresionirati učenike i podučiti ih što bolje. Važnu ulogu odigrali su i organizatori računalno-informatičke djelatnosti u pojedinim školama, koji su osmislili način prenošenja informacija učenicima, roditeljima i ostalim sudionicima obrazovanja te pomogli u internoj edukaciji učenika i stručnih djelatnika. Na kraju, ali ne manje važno, veliki dio rada na daljinu morali su odraditi i sami učitelji, jer je bilo potrebno mnogo samoobrazovanja kako bi se učenje na daljinu što više približilo učenicima. Velik dio posla odradili su i roditelji, koji su posebno pomagali mlađim učenicima s tehničkim problemima i doprinijeli uključivanju učenika u nastavu na daljinu. Vjerujem da ćemo stečena znanja nadograđivati i koristiti, posebice u području korištenja računalne opreme, ali svakako naša misija je poučavati u školi u kojoj se svi osjećamo najbolje i u kojoj smo najbolji.

7. LITERATURA

- [1.] Arnes (2020): Preporuke za provođenje obrazovanja od kuće. Preuzeto sa <https://www.arnes.si/priporocila-za-izvedbo-izbrazevanja-od-doma/>
- [2.] Arnes Zoom. Multimedijске usluge. Preuzeto sa <https://www.arnes.si/storitve/multimedijске-storitve/arnes-zoom/>
- [3.] Bregar, L., Zagmeister, M i Radovan, M. (2020). E-obrazovanje za digitalno društvo. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Preuzeto sa <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/e-izobrazevanje-za-digitalno-druzbo/>
- [4.] Kustec S., Logaj V., Krek M., Flogie A., Truden Dobrin P., Ivanuš Grmek M., (2020). Obrazovanje i osposobljavanje u Republici Sloveniji u uvjetima povezanim s covidom-19. Ljubljana: Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa i Zavod Republike Slovenije za školstvo.
- [5.] Cloud 365. Preuzeto sa <https://o365.arnes.si/>
- [6.] Pravila nastave na daljinu OŠ Vencija Perka. Preuzeto sa <http://os-vperka.si/upload/files/PRAVILA%20ZA%20POUK%20NA%20DALJAVO.pdf>

Stručni rad

PRIMJER DOBRE PRAKSE PROJEKTNI DAN - NIKOLA TESLA

Marina Trstenjak Petran, prof. mentor fizike
Srednja škola Čakovec

Sažetak

Tesla je priznat kao jedan od najvećih znanstvenika i inovatora u povijesti čovječanstva, a svojim je doprinosom uvelike utjecao na razvoj tehnologije i znanosti. Mnogi znanstvenici i inovatori inspirirani su njegovim radom i nastavljaju unapređivati tehnologiju i znanost u duhu njegovih radova i njegovih izvanrednih ideja. Projektnim danom posvećenom velikom geniju Tesli obilježili smo u našoj školi 80. obljetnicu njegove smrti. Projektna je nastava problemski i istraživački usmjerena nastava, potkrijepljena samostalnim učeničkim istraživačkim radovima. Sastoji se od modela nastave organiziranog oko projekta [2]. Temelji se na zajedničkom, suradničkom i partnerskom učenju u manjim skupinama. Cilj ovog rada je prikazati kako su nastavnici u našoj školi osmislili interdisciplinarne aktivnosti i zanimljive radionice kojima su obilježili obljetnicu smrti Nikole Tesle te na taj način povezali sve predmete s jednom temom.

Ključne riječi: projektni dan, inovativnost

1.Uvod

Nikola Tesla - čovjek koji je vidio budućnost, izumitelj, znanstvenik, vizionar, možemo reći genij koji je rođen u malom selu Smiljanu nedaleko od Gospića. Rođen je 10. srpnja 1856. godine kada je bjesnila velika oluja. Munje koje su te noći sijevale zaokupljale su Teslu cijelog njegovog života. Nit vodila bila mu je iskoristi prirodu da bi služila čovjeku. Tijekom svog života izumio je brojne uređaje i sustave koji su revolucionirali modernu tehnologiju i svakodnevni život ljudi 19. i 20. stoljeća, ali i danas. Bavio se izumima koji su i danas važni u raznim područjima elektrotehnike, inženjerstva i medicine. Tijekom svog života njegovi su brojni izumi i dostignuća bili potisnuti i zanemareni zbog mnogobrojnih razloga, a neki od njih su: nedostatak investitora i poslovnih mogućnosti, nedovoljna komercijalizacija njegovih izuma te geopolitičko stanje. Unatoč tome njegov je rad nadahnuo brojne znanstvenike i inženjere koji su kasnije radili na razvoju moderne tehnologije, uključujući računalstvo, telekomunikaciju i energetiku. Osim po svojim izumima i dostignućima Tesla je poznat i po svojim izvanrednim teorijskim radovima i zamislima, kao i zbog svoje ekscentričnosti i specifičnim antipatijama, opsesijama i fobijama. Tesla je bio iznimno maštovit i kreativan, s obzirom na to da je izumio mnoge ideje i koncepte koji su tek kasnije bili razvijeni. Tako je predložio ideju o bežičnoj komunikaciji, letjelicama na daljinski upravljač i bežičnom prijenosu električne struje. Tesla je priznat kao jedan od najvećih znanstvenika i inovatora u povijesti čovječanstva, a svojim je doprinosom uvelike utjecao na razvoj tehnologije i znanosti. Mnogi znanstvenici i inovatori inspirirani su njegovim radom i nastavljaju unapređivati tehnologiju i znanost u duhu njegovih radova i njegovih izvanrednih ideja. Nikola Tesla umro je 8. siječnja 1943. godine u New Yorku. Kako bi obilježili 80. obljetnicu smrti velikog genija u našoj školi osmislili smo projektni dan. Cilj ovog rada je prikazati kako su nastavnici u školi osmislili aktivnosti i obilježili obljetnicu smrti Nikole Tesle projektnom nastavom.

2.Projektna nastava

Projektna je nastava problemski i istraživački usmjerena nastava, potkrijepljena samostalnim učeničkim istraživačkim radovima. Sastoji se od modela nastave organiziranog oko projekta [2]. Temelji se na zajedničkom, suradničkom i partnerskom učenju u manjim skupinama. Takvim oblikom nastave potiče se radoznalost učenika, kao i učenje s razumijevanjem. Od učenika se zahtijeva da vođenim istraživačkim učenjem rješava neki problem i odgovara na problemske zadatke, samostalno, u paru ili grupi prezentira rezultate svoga rada. Kroz projektnu nastavu razvijaju se istraživačke, informacijske, komunikacijske, organizacijske i kritičke sposobnosti učenika. Učenik prolazeći kroz svaki dio projektne nastave ostvaruje dodatne kompetencije. Neki od ciljeva projektne nastave su: poticanje samostalnosti u radu, razvijanje osobne odgovornosti za realizaciju projekta, razvoj socijalnih i komunikacijskih vještina, stjecanje trajnijih znanja aktivnim učenjem i vještina koje se kasnije primjenjuju u svakodnevnom životu. Nastavnici imaju važnu ulogu u provođenju projektne nastave, postavljaju ciljeve, osmišljavaju projektne aktivnosti i zadatke, pomažu učenicima i tijekom aktivnosti komuniciraju s njima, prate ih i u konačnici kritički vrednuju rezultate njihova rada.

2.1.Radionice

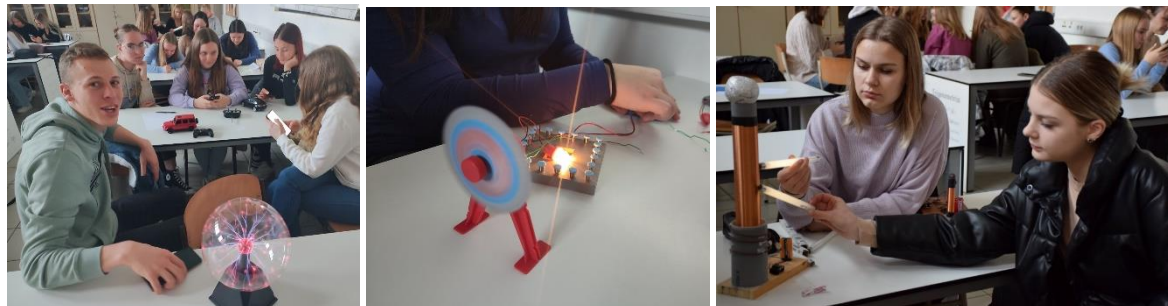
Teslin genijalni um potaknuo je nastavnike na osmišljavanje niza genijalnih i vrlo zanimljivih radionica kojima se obilježila osamdeseta obljetnica Tesline smrti. Taj dan u školi učenici su istraživali, izvodili zanimljive pokuse, stvarali i kreativno se izražavali, njegovali timski rad i učili na zabavan i ležeran način.

Ciljevi:

- zainteresirati učenike za život, djelo i izume Nikole Tesle
- provođenje interdisciplinarne nastave i razvoj inovativnosti

Teslini izumi

Radionica je u kojoj su učenici izvodili razne pokuse na temelju Teslinih izuma. Izradili su model Teslina transformatora, model elektromotora, razne strujne krugove i objasnili njihovo funkcioniranje. Elektrizirali su kosu Van de Graaffovim uređajem za elektriziranje. Istražili Teslin brod na daljinsko upravljanje te organizirali utrku s autićima na daljinsko upravljanje.

Slika 1. Učenici istražuju Tesline izume

Teslin tanjur

U sklopu radionice Teslin tanjur učenici su na temelju dostupnih članaka istražili prehrambene navike Nikole Tesle te osmislili nekoliko jelovnika prema namirnicama koje je on preferirao u svojoj prehrani. Putem brošure koju su izradili prezentirali su Tesline savjete koji se odnose na brigu o svojem tijelu. Pripremili su jela koja je Tesla volio, a posebno su fine bile knedle.

Život u slici

Svoju kreativnost učenici su pokazali na radionici Život u slici. Temperom ili kombiniranom tehnikom prikazali su temu život kakav bi ili ne bi bio bez Teslinih otkrića. Bilo je stvarno impresivnih radova.

Vođenom relaksacijom do velikih ideja

Fizioterapeutske tehnike provodili su relaksaciju kao jednu od metoda koju je Nikola Tesla koristio za dobivanje rješenja i ideja za svoje izume. Bilo je zanimljivo upoznati i tu Teslinu stranu.

Teslin ozonizator u medicini

Učenici su se na ovoj radionici upoznali s upotrebom ozona u medicini, izradili plakate i model ozonizatora, te prezentirali njegov rad svim prisutnim učenicima.

Slika 2. Model Teslina ozonizatora

Tajna brojeva 3 - 6 - 9

Ukoliko znate magiju brojeva tri, šest i devet, otkrit ćete tajnu svemira, rekao je Nikola Tesla. Da je Tesla bio opsjednut brojevima 3, 6 i 9 istražili su naši matematičari i otkrili da je Tesla tvrdio da su ti brojevi od velike važnosti. Iako Teslu nitko nije slušao bio je čovjek ispred svojeg vremena.

Električni potencijal koji život znači

Da je električna energija važna znamo svi, međutim ima onih koji nisu upoznati s činjenicom da je električni potencijal od iznimne važnosti u našem tijelu. Medicinari su izradili model strujnog kruga u čovječjem tijelu i objasnili kako električna struja aktivira naše srce.

Slika 3. Model strujnog kruga i električnog funkcioniranja srca

Glazbena radionica – skladanje pjesme

Tijekom radionice učenici su skladali melodiju, napisali tekst pjesme, osmislili instrumentalnu pratnju i uglazbili pjesmu. Svoju pjesmu Nikoli Tesli otpjevali su učenicima škole, a možete je čuti na sljedećoj poveznici: https://youtu.be/kYurY1NOJ_4.

Tesla – junak svojeg ili našeg doba

Na ovoj radionici učenici su otkrivali zanimljive dogodovštine iz Tesla društvenog života, upoznali njegove mudre misli. Osmislili i odglumili neke prizore iz njegova života. Osmislili intervju s Teslom danas, te izradili hrvatsko-njemačko-engleski rječnik tehničkih pojmova.

Lenta vremena

Učenici povijesno – geografske grupe izradili su lentu vremena s najvažnijim događajima i mjestima iz Teslina života.

Slika 4. Lenta vremena

SŠČ DIREKT

Radionica u kojoj su učenici podijelili uloge (novinari, snimatelji, montažeri), sastavili scenarij TV priloga, obišli sve radionice u školi, snimili zanimljivosti, razgovarali s učenicima i nastavnicima i na kraju montrali kratak TV prilog o projektnom danu u Srednjoj školi Čakovec.

Performans Tesline golubice

Na kraju projektnog dana izveden je performans Tesline golubice. Golubice koje su slobodno poletjele iznad naše škole ne samo što su oduševile sve prisutne nego su i simbolički povezale poznatu Teslinu ljubav prema golubovima i njegovu ideju mira i društvenoga napretka.

Slika 5. Performans Tesline golubice

3.Zaključak

Projektni dan posvećen Nikoli Tesli bio je dobra praksa kojom su se promovirali lik i djelo Nikole Tesle. S promocijom bi se trebalo krenuti već od najranije dobi u vrtićima i osnovnim školama, kroz igru i razne priče i slikovnice. Takvim pristupom potiče se inovativnost i inovatorstvo kod djece, a osim toga potiče se tolerancija, uvažavanje različitosti, ali i kreativnost svakog pojedinca.

4.Popis literature

- [1] Matijević, M., (2002). URL:https://bib.irb.hr/datoteka/409015.Projektno_ucenje_Matijevic.pdf (3.06.2023.)
- [2] Thomas,J.W. (2000.). A Review of Research on Project- Based Learning.
URL: http://www.bobpearlman.org/BestPractices/PBL_Research.pdf (3.06.2023.)

Stručni rad

PRIMJER DOBRE PRAKSE: UČENJE POMOĆU KRETANJA KOD MATEMATIKE U 2. RAZREDU

Nina Leban
Osnovna škola Šmarjeta

Sažetak

Kretanje i vježbanje imaju ključnu ulogu u učenju i pamćenju. Kretanje također poboljšava raspoloženje i jača kognitivne procese. Školski uspjeh povezan je s kretanjem ili sportskom aktivnošću. Kretanje je temelj ostalih podsustava psihosomatskog statusa, pa bi kretanje u školi kao didaktičko sredstvo trebalo biti često zastupljeno u svim predmetima. Oblici i metode rada na nastavi prilagođeni su vrsti učenja. Stoga smatram da tjelesnu aktivnost treba osigurati ne samo na nastavi sporta, nego na nastavi općenito. Predstavljam vam sat matematike za 2. razred gdje su uključene aktivnosti kretanja.

Ključne riječi: učenje kroz kretanje, učenje kroz igru, rad u stanicama

1. Uvod

Učenje pomoću kretanja je pristup koji naglašava povezanost tjelesne aktivnosti i kognitivne obrade informacija. Ovaj se pristup temelji na spoznaji da je kretanje i aktivnost tijela važan čimbenik u obradi i pamćenju novih informacija. Učenje pomoću kretanja koristi različite metode koje uključuju tjelesnu aktivnost, kao što su igre, ples, sportske aktivnosti i drugi oblici kretanja. Tijekom kretanja pojedinac je aktivno uključen u proces učenja, što može poboljšati njegovu sposobnost fokusiranja, koncentracije, pamćenja i razumijevanja. Kretanje potiče oslobađanje hormona sreće, što može poboljšati raspoloženje i motivaciju za učenje. Osim toga, kretanje potiče bolju prokrvljenost i opskrbu mozga kisikom, što povećava njegov kapacitet i sposobnost obrade informacija. Učenje pomoću kretanja može biti vrlo učinkovito za djecu jer kroz igru i kretanje mogu naučiti nove pojmove, razviti motoričke sposobnosti i općenito poboljšati svoje zdravlje. Svi sadržaji koji se poučavaju pokretom mogu se prilagoditi specifičnim ciljevima i potrebama pojedinca ili grupe. Pri tome mogu se uključiti aktivnosti kretanja za poučavanje matematike, jezika i drugih predmeta.

Važna poruka je da su kretanje i aktivnost tijela važne komponente procesa učenja i donose pozitivne rezultate u učenju i individualnom razvoju.

2. Uključivanje kretanja u nastavu i njegovo značenje

Unatoč dokazanim povoljnim učincima redovite tjelovježbe na zdravlje, još uvijek postoji velik udio djece koja ne postignu preporučenu razinu tjelesne aktivnosti. Stoga je u nastavu potrebno uključiti tjelesnu aktivnost. Također je i dokazano da se znanje stečeno kretanjem internalizira [7]. U školi učenici puno vremena provode sjedeći u zatvorenom prostoru, uglavnom su izloženi statičnim aktivnostima. Budući da takvo školsko okruženje ne zadovoljava njihove potrebe za kretanjem i tjelesne karakteristike djece, ubrzo se javljaju brojni problemi na području obrazovanja i učenja [5]. Učenici prvih razreda osnovne škole ne mogu dugo sjediti jer im je kretanje jedna od osnovnih potreba. Za njih je sjedilački rad prilično naporan, pa često nisu skoncentrirani za rad. Kretanjem se učenici opuštaju, poboljšava im se pozornost i angažiraniji su u radu. Aktivnosti kretanja imaju terapijski učinak i omogućuju oslobađanje napetosti [3]. Uključivanjem kretanja u nastavu učenicima omogućujemo cjeloviti didaktičko-metodički pristup koji omogućuje korištenje svih osjetila te u poučavanje uz osjetila to su vid, sluh i govor, uključuje i kretanje [8]. Uključivanjem kretanja zadovoljavamo sve stilove učenja i omogućujemo napredak u znanju svim učenicima. Učiteljeva je dužnost kombinirati različite oblike i metode rada. Sam mora procijeniti u kojoj situaciji koja pojedina nastavna metoda ima više smisla u odnosu na sadržaj i cijeli proces učenja. Veliki izazov za učitelja je kako potaknuti unutarnju motivaciju učenika, naime oni učenici koji uče jer im je stalo i jer su znatiželjni, puno su motiviraniji za učenje od onih koji uče samo zbog posljedica te imaju bolje ocjene. Mislim da je posebno u matematici, koja nije najpopularniji predmet, potrebno povećati motivaciju i pokazati učenicima koliko je to zanimljiv i zabavan predmet.

3. Nastava matematike i aktivnosti kretanja

Matematika može biti zanimljiva, poučna i kreativna u isto vrijeme. Uključivanje aktivnosti kretanja u nastavu omogućuje prelazak na suvremeniji i inovativniji način poučavanja, a istovremeno učenik je uključen kao aktivni sudionik nastavnog sata. Učenje matematike će učenicima na ovaj način postati razumljivije, kreativnije i privlačnije.

Djeca se s matematikom susreću svaki dan i svugdje, mnogi učenici već na početku školovanja izražavaju strah od usvajanja matematičkih sadržaja, stoga je važno da učitelj približi učenicima matematiku. Uz odgovarajuću nastavu, metode poučavanja, razne materijale i pomagala, učitelj stvara ugodno okruženje i čini nastavu matematike zanimljivom. Učenici uz poticaj učitelja kod rješavanja matematičkih zadataka doživljavaju radost i zadovoljstvo [6]. Djeca svakodnevno spontano usvajaju matematičke sadržaje, kada broje, uspoređuju, razvrstavaju i sl., a pri svemu tome se i spontano kreću. Na razrednoj nastavi poučavamo mnoge matematičke pojmove (ali ne sve) s početkom od konkretne faze preko grafičke do simboličke faze. Budući da u prvim razredima osnovne škole učenici još prelaze s predoperacijske faze na fazu konkretnih operacija različitim brzinom, nisu vjerojatno još svi učenici sposobni rješavati konkretne pojmove na logičan način, tako da je za određene učenike koji su u predoperacijskoj fazi konkretna faza izuzetno važna. Na konkretnoj fazi jedna od obveznih razina je konkretno-iskustvena faza koja uključuje didaktički materijal i igre [2]. Učenicima moramo omogućiti usvajanje matematičkih sadržaja prvenstveno na konkretno-iskustvenoj fazi uz pomoć didaktičkog materijala i igre, jer na slikovnu, a zatim na simboličku fazu mogu prijeći samo ako imaju dovoljno iskustva na konkretnoj fazi [1]. Aktivnosti kretanja omogućuju učenicima kontakt s konkretnim, što je vrlo važno u početnom učenju matematike, jer je kontakt s konkretnim predmetima od velike važnosti za daljnju apstrakciju. Aktivnosti kretanja su temelj učenja u senzomotornoj fazi kognitivnog razvoja, ali kako djeca u predoperacijskoj fazi još nisu u potpunosti sposobna za logično mišljenje, u prvom se planu nastavlja aktivnost povezana kretanjem također i u drugoj fazi kognitivnog razvoja. Djetetu u dobi od 2 do 8 godina još uvijek je jako potrebno kretanje i tjelesno iskustvo.

Dijete koje znanje stječe vlastitim iskustvima pomoću kretanja najbrže i najkvalitetnije internalizira znanje [9]. Takvo znanje predstavlja čvrst temelj, što je posebno važno u matematici, jer se matematički pojmovi u višim razredima nadograđuju novim pojmovima koji su složeniji. Učenici koji ne internaliziraju matematička znanja imaju znatne poteškoće u razumijevanju novih pojmova i nadogradnji matematičkog znanja u višim razredima, a problemi nastaju i u pravilnom korištenju matematičkog znanja u drugim životnim okolnostima [4]. Zaključila bih tvrdnjom, da je u nastavi matematike nužna kombinacija različitih oblika nastave.

4. Primjer nastavnog sata matematike s aktivnostima kretanja

Razred: 2.	Predmet: MAT	Sat:	Datum:	Učitelj:
Nastavni predmet: Prirodni brojevi i broj 0				
Nastavna jedinica: Poredati brojeva po veličini				
Ciljevi: • Uspoređuju brojeve po veličini do 100. • Uređivanje skupa prirodnih brojeva do 100 prema veličini.				
Nastavne metode: razgovor, rad s radnim listom, demonstracija, obrazloženje Nastavni oblici: frontalna, individualna, grupni rad				

Nastavna pomagala/sredstva: kartice s brojevima, novinski papir, listovi s ispisanim brojevima različitih boja, kružići u boji, radni list (ponavljanje i pamćenje svrstavanja brojeva do 100)

Napomena: Nastavni sat temelji na ponavljanju znanja izabranih matematičkih sadržaja pomoću aktivnosti kretanja. Predlažem prostor bez stolova i stolica (npr. dvorana za tjelovježbu)

IZVEDBA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO:

Učenike pozdravim.

- Pogodi koja je tema današnjeg sata

Trojici odabranih učenika dam karticu s brojevima 35, 36, 37. Pozovem ih pred ploču i šapnem im na uho kako trebaju stati u red. U rukama drže broj. Kažem ostalim učenicima da gledaju i razmišljaju o tome što bi mogli ponavljati ovaj sat. Slušam prijedloge. Zatim odaberem pet novih učenika i dam im karticu s jednim brojem (44, 54, 64, 74, 84). Također i oni dođu pred ploču i šapnem im kako da se postave u red. Opet slušam prijedloge učenika. Ako učenici pogode, nastavljam sat, u protivnom primjeru izvedem još jednu aktivnost kretanja i upućujem ih na sadržaj sata. Nakon što pogode temu nastave, napravimo još dva primjera, ali ovaj put ne šapnem više kako trebaju stati u red, već moraju sami svrstati brojeve po veličini (prvo od najmanjeg prema najvećem, pa obrnuto).

Ostali učenici prate, ako su učenici pred pločom ispravno svrstali brojeve.

GLAVNI DIO:

- Potraži svoje mjesto u zmiji

Svaki učenik dobije kružić u boji na koji upiše bilo koji broj između 0 i 100. Dok svira glazba, učenici hodaju po prostoru i razmjenjuju kružiće s brojevima. Kad zaustavim glazbu, prstima pokažem broj koji predstavlja broj članova svake grupe. Uputim ih i kako trebaju složiti brojeve po veličini (od najmanjeg prema najvećem ili obrnuto). Učenici moraju što brže formirati skupinu - zmiju - s određenim brojem članova i pronaći svoje mjesto u skupini raspoređeni po veličini, prema broju koji je napisan na njihovom kružiću. Kada su sve zmije posložene, zajedno provjeravamo jesu li se svi smjestili na svoje mjesto u zmiji.

- Matematički nogomet

Učenicima kažem da ćemo igrati igru Matematički nogomet. Aktivnost se odvija u grupama. U svakoj grupi su 4 učenici i svaka grupa dobije lopticu koju oblikujem tako da papir na kojem su napisani brojevi u različitim bojama stavim na novinski papir te oblikujem lopticu.

Kad pustim glazbu, učenici si nogama dodaju loptu odnosno igraju nogomet. Kad ugasm glazbu, učenici stanu. Dajem im upute kako trebaju poredati brojeve (od najmanjeg prema najvećem ili obrnuto).

Učenik koji ima lopticu odmotava je i kaže koju je boju brojeva izabrao (uvjet je da ta boja još nije odabrana). Prvo čita naglas sve brojeve iste boje koje je odabrao, zatim te brojeve ponovi, ali ovaj put svrstane prema veličini. Pojedini učenik može doći na red više puta.

Postupno dodajem broj loptica (maksimalno tri loptice odjednom za svaku grupu). Kad pustim glazbu, svi zajedno spuste sve lopte na pod i počnu si ih dodavati. Kad ugasim glazbu, učenici stanu te slušaju moje upute kako svrstati brojeve. Zatim postupno učenici koji imaju lopticu čitaju sve brojeve odabrane boje, zatim opet izgovaraju iste brojeve, ali svrstane po veličini.

ZAKLJUČNI DIO:

Kada završimo sve aktivnosti, učenici sjednu.

Sintetiziramo nastavni sat tako da svaki učenik rješava radni list na kojem uspoređuje brojeve po veličini, svrstava ih te zapisuje.

Zadaci s aktivnostima kretanja pokazali su se korisnima u radu s učenicima jer učitelj može kontrolirati rad i povećava razinu težine zadataka. Učitelj u prvoj aktivnosti kretanja počinje s formiranjem manjih skupina kako bi učenici brže rasporedili brojeve po veličini, zatim povećava broj učenika u skupini. Upute u ovoj aktivnosti kretanja zahtijevale su od učenika da stalno mijenjaju kartice s brojevima, tako da nisu znali koji će broj dobiti. Namjerno sam prstima pokazala broj članova koji moraju formirati skupinu (umjesto da ih imenujem), jer su morali biti pažljiviji i pozorno pratiti ono što se događa.

U drugoj aktivnosti kretanja zapisano je više brojeva pa je ovaj zadatak učenicima zahtjevniji. Kad učenici brzo igraju igru, činimo je zanimljivijom dodavanjem većeg broja nogometnih loptica, što kod učenika potiče još više radosti i entuzijazma, a ujedno su i psihički aktivniji.

U obje aktivnosti učitelj usput daje upute kako trebaju rasporediti brojeve (od većih prema manjim ili obrnuto), čime se povećava koncentracija i pozorno slušanje. Aktivnosti kretanja odvijale su se u grupama, što potiče međusobnu suradnju jer članovi grupe pomažu jedni drugima i tako brže slažu brojeve po veličini. Pri tome moraju biti puni poštovanja. Djeca vole ovakve i slične aktivnosti i igraju se s oduševljenjem. Motivirani su za rad, učinkoviti i nasmijani.

Dodatak k pripremi:

Radni list:

IME I PREZIME:

DATUM:

POREDAJ BROJEVE PO VELIČINI OD NAJVEĆEG DO NAJMANJEG.

31, 73, 26, 12, 54, 68, 95

ZAOKRUŽI BROJEVE MANJE OD 38.

3 17 86 37 22 53 94 50 13 49 100 26

5. Zaključak

Svrha članka je prikazati zanimljiv način izvođenja sata matematike koji sadrži kretanje. Reakcije učenika na ovaj način nastave su pozitivne, zanimljivo im je, motivirani su za rad, aktivno sudjeluju i oduševljeni su. Na taj način učenici također usvajaju ciljeve učenja i ostvaruju napredak u području znanja. Kao učiteljica u 2. razredu redovito uključujem kretanje u razne nastavne predmete, kako bi učenici zadovoljili svoju potrebu za kretanjem, a ujedno postizem bolji učinak kako u odgojnom, tako i u obrazovnom području. Nemoguće je da učenici budu stalno u pokretu, ali je učinkovito uključiti kretanje u nastavu zbog svih pozitivnih učinaka. Važno je da ono bude povezano s ciljevima učenja i da ga na odgovarajući način vodi učitelj.

6. Literatura

- [1.]Cotič, M., Felda, D. in Hodnik, T. (2000.). Svet matematičnih čudes 1. kako poučevati matematiko v 1.razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS
- [2.]Cotič, M. in Hodnik Čadež, T. (2002.). Teoretična zasnova modela sprememb začetnega pouka matematike v devetletni osnovni šoli. Sodobna pedagogika, 53(2), 8-23.
- [3.]Frostig, M. (1989.). Gibalna vzgoja: nove poti specialne pedagogike. Ljubljana: Svetovni center za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani.
- [4.]Peskar, M. (2015.). Gibanje – vez med področji kurikula. V Željeznov Seničar, M.(ur.), Gibanje in predšolski otrok: zbornik VIII. Mednarodna konferenca vzgojiteljev v vrtcih 2015. (str. 34-45). Ljubljana: MIB
- [5.]Pišot, R., Šimunič, B. in Volmut, T. (2010.). Otroci potrebujejo gibanje. Koper: Univerza na primorskem, Znanstveno raziskovalno središče Koper – Inštitut za kineziološke raziskave, Univerzitetna založba Annales.
- [6.]Požun, D. (2019). Vključevanje matematičnih vsebin v pouk športa v 3.razredu osnovne šole (Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta).
- [7.]Videmšek, M., Drašler, A., Pišot, R. (2003.). Gibalna igra. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- [8.]Zurc, J. (2008). Biti najboljši: pomen gibalne aktivnosti za otrokov razvoj in šolsko uspešnost. Radovljica: Didakta.
- [9.]Žagar, S., Geršak, V., Cotič, M.(2006.). Ustvarjalni gib kot metoda poučevanja matematike. V Zbornik izvlečkov in prispevkov/4.mednarodni simpozij Otrok v gibanju (str. 223-224). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče.

Stručni rad

UČIONICA U PRIRODI – UPOZNAVANJE OKOLIŠA

Nina Leban
Osnovna škola Šmarjeta

Sažetak

U svom radu često koristim učenje u prirodi, međupredmetno povezivanje te posebno predmet Upoznavanje okoliša jer učenike usmjerava okoliš koji nas okružuje. Otkrivajući prirodu učenici uče koristiti sva svoja osjetila, a imaju priliku koristiti i konkretne materijale. Prednost nastave u prirodi svakako je izravan kontakt s prirodom koji potiče pozitivan odnos, pun poštovanja prema prirodi te odgaja i poučava održivom razvoju. Osim toga, ima i mnoge druge prednosti, poput poboljšanja zdravlja, tjelesne kondicije, poticanja kreativnosti, razvoja motoričkih spretnosti i povećanja samopouzdanja.

Ključne riječi: učionica u prirodi, upoznavanje okoliša, priroda

1. Nastava izvan učionice

Učenje izvan učionice teško je definirati, ali Bunting [1] piše da je jako korektnu definiciju ponudio u četrdesetim godinama prošlog stoljeća Julian Smith. "Nastava izvan učionice su lekcije u i o vanjskom svijetu."

Priest [7] je nastavu definirao kao iskustveni proces učenja koji se uglavnom odvija kada smo izloženi vanjskom svijetu, a u prvom planu su odnosi između ljudi i prirodnih resursa. Osim toga, detaljnije je predstavio definiciju nastave izvan učionice koja se sastoji od šest točaka:

- metoda učenja,
- eksperimentalna metoda,
- odvija se na otvorenom,
- zahtijeva korištenje svih osjetila,
- na temelju je interdisciplinarnih nastavnih planova,
- oblikuje odnos između čovjeka i prirodnih resursa (Priest, 1986., str.13).

Učionica u prirodi je prostor u prirodnom okruženju koji je namijenjen obrazovanju i učenju izvan učionice u kojima se uobičajeno odvija nastava i učenje. Učionica u prirodi najčešće se koristi za učenje o okolišu, likovnoj umjetnosti, matematici,... Učitelj u prve tri godine ima autonomiju organizirati nastavu u prirodi i pripremiti aktivnosti koje uključuju istraživanje staništa, skupljanje biljaka, istraživanje životinjskog svijeta,... Upravo na taj način vanjske aktivnosti potiču učenje i suradnju među učenicima. Učenje u prirodi je zabavno i omogućuje učenicima da se povežu s prirodom i uče o svojem okolišu na nov i drugačiji način.

2. Načela poučavanja izvan učionice

Učenje izvan učionice temelji se na određenim načelima koja osiguravaju kvalitetnije i učinkovitije obrazovanje u prirodi. Sama se u svom radu pridržavam sljedećih načela:

- zaštita sigurnosti i dobrobiti: prije odlaska u prirodu upoznajemo se sa sigurnosnim pravilima i preporukama za učenje na otvorenom. Kada priprema planove za aktivnosti, učitelj mora biti oprezan i osigurati sigurnost svih sudionika.
- naglasak na praktičnom učenju: učitelj organizira aktivnosti na način da učenje u prirodi nudi mogućnosti za praktično učenje, praktična iskustva. Potiče učenike na promatranje, slušanje, prikupljanje informacija i rješavanje problema.
- istraživanje okoliša: postoji mnogo mogućnosti za istraživanje i učenje o različitim živim bićima i biljkama. Učenici mogu učiti o ekosustavima, kruženju tvari i interakciji između organizama.
- naglasak na grupnom radu: aktivnosti su usmjerene na sudjelovanje učenika i razmjenu iskustava. Grupni rad potiče komunikaciju, suradnju, poštovanje i empatiju među sudionicima.
- aktivnosti pripremam tako da se pridržavam nastavnog plana i programa kako bi aktivnosti odgovarale ciljevima i standardima
- potičem učenike na poštivanje prirodnog okoliša, da su svjesni važnosti očuvanja prirodnog okoliša i da uče kako se ponašati, na način koji ne šteti životu u prirodi.

Prema Josephu Cornellu [2], nastava u prirodi može biti idealna prilika za izgradnju jače veze između učitelja i učenika. U istraživanju autora Korban - Črnjavič i Hus [6] u to je potpuno uvjereno 40% učitelja, dok se njih 55% slaže s tom tvrdnjom. Možda je ta činjenica rezultat opuštenosti atmosfere koja tako učenike kako i profesora obuzme te ih kroz odnos s prirodom zbližava i čvršće povezuje.

Uz pridržavanje načela nastave u prirodi, učitelj mora također biti svjestan da je nastava u prirodi odgovoran posao koji, kako kažu Cencič i Cencič [4], zahtijeva pedagoške, voditeljske i organizacijske sposobnosti. Učitelj mora poznavati i voditi računa o svojim učenicima, njihovim posebnim i općim sposobnostima, znanjima, interesima i posebnim karakternim osobinama. Za odabir i osmišljavanje aktivnosti koje učenika vode do novih spoznaja, potrebno je dobro poznavanje učenika i njegovih polaznih znanja.

3. Faze poučavanja izvan učionice

Od djece ne možemo očekivati da se odmah oduševje prirodom, ili da je odmah osjete, stoga je važno da učitelj prvi pokaže oduševljenje. Na temelju svojih iskustava, Joseph Cornell [3] razvio je prirodni sustav učenja koji nam omogućuje stvaranje beskrajne raznolikosti iskustava u prirodi. Cornell je ovaj sustav učenja nazvao fluidnim sustavom učenja. A to je zato što se sve četiri faze lagano i prirodno prepliću jedna u drugu.

1. faza: buđenje oduševljenja

Kako bismo što bolje doživjeli prirodu, ne možemo bez oduševljenja. Zadatak ove faze je privući pozornost i stvoriti uzbuđeno raspoloženje, stoga se ova faza temelji na djetetovoj ljubavi prema igri. Ova faza predstavlja razigrane i vesele igre i aktivnosti koje stvaraju živahan protok energije. Kada se sva djeca igraju s radošću i oduševljenjem, svrha ove faze je postignuta. U ovoj se fazi razvija i razgovor između učitelja i djece, stvara se dobra grupna dinamika i suradnja.

2. faza: usmjeravanje pozornosti

Samo oduševljenje nije dovoljno, već je potrebno to oduševljenje usmjeriti pozitivno, za što je potrebna koncentracija. Djetetovu pozornost usmjeravamo na prirodu prelazeći s razigranih aktivnosti na igre koje zahtijevaju smirenu koncentraciju. Takve su igre jednostavne, ali učinkovite, jer ne samo da usmjeravaju u promatranje, već pomažu uskladiti srce i um s ljepotom prirode. Ova faza povećava trajanje pozornosti, pozitivno usmjerava oduševljenje i razvija vještinu promatranja.

3. faza: izravno iskustvo, doživljavanje

Treća faza predstavlja neposredno doživljavanje, jer smo s koncentracijom postigli unutarnji mir i otvorenost. Djeca počinju sama doživljavati prirodu svojim osjetilima, jer postupnom koncentracijom postaju svjesnija onoga što čuju, vide, mirišu i dodiruju. Faza je slična prethodnoj, ali u usporedbi s prethodnom fazom, u ovoj su igre izravnog doživljavanja raznolikije i u nama bude čuđenje i proširuju našu svijest. Ova faza nudi izravno, iskustveno razumijevanje i potiče čuđenje, empatiju i ljubav.

4. faza: dijeljenje inspiracije s drugima

U ovoj fazi učitelj ima priliku saznati što su djeca mislila i osjećala tijekom pojedinih aktivnosti. Ovo je vrijeme u kojem razgovaramo o svojim iskustvima tijekom aktivnosti i dijelimo svoje osjećaje s drugima. Ova faza povećava čuđenje, razjašnjava osobna iskustva i povezuje učenike kao grupu. Učitelj dobiva povratnu informaciju.

Cilj sustava kontinuiranog učenja je ponuditi autentičan doživljaj prirode u svrhu razvijanja emocionalnog sudoživljavanja sa svim živim bićima. Temelji se na nekoliko jednostavnih principa, ali oni nisu strogo postavljeni, stoga se učenje može prilagoditi trenutnim okolnostima i ne ponavlja se [3].

4. Učenje prirodoslovlja

Učitelj pri ulasku u školu treba pretpostaviti da nije nužno da su učenikove predodžbe o znanstvenim pojmovima ispravne i da se mora uzeti u obzir prethodno znanje, a time i moguće greške i pogrešne slike. Janez Ferbar savjetuje da se rad u učionici treba odvijati u dvije faze: uvid u misaone obrasce i intervencija u postupak učenja. Pri otkrivanju misaonih obrazaca djece predlaže korištenje otvorenih pitanja koja bi trebala naglašavati razmišljanje o odabranoj temi, a ne pitati o znanju. Na taj način učitelj doznaje dječje ideje o određenoj temi, a ujedno i otkriva znanje. „Djetetovo predznanje je alat za konstruiranje novih znanja iz vlastitih iskustava i onoga što doznaje od drugih, posebice u školi. Pogrešne slike su prepreka u izgradnji vlastitog znanja.” [5] Na temelju klasifikacije i rasporeda dječjih odgovora, učitelj interpretira i nastoji dobiti što više informacija kako bi se mogla izvršiti intervencija u postupak učenja. To bi se dijelom moglo dogoditi već u ispitivanju misaonih obrazaca, kada učenici saznaju da o istom fenomenu postoje različita mišljenja i objašnjenja. Učenik se tako pomiri s mogućnošću da je njegovo shvaćanje možda pogrešno. Ovdje je najvažnije da ga pred tu sumnju o njegovoj pogrešnoj slici nije stavila učiteljica, nego suočavanje s mišljenjima drugih. U ovoj fazi razmišljanja dobro je potaknuti učenike da testiraju različite mogućnosti promatranjem ili eksperimentima. Stoga se ubrzo postavlja pitanje kako provesti pošten eksperiment, gdje se mijenja samo ona varijabla koja je navodno važna za eksperiment, te kako kontrolirati utjecaj ostalih varijabli tijekom eksperimenta [5]. Darja Skribe – Dimec [8] definirala je ranu nastavu prirodoslovlja kao ravnotežu između znanja i razumijevanja znanstvenih koncepata i znanstvenih postupaka i stavova.

Razvijanjem prirodoslovnih pojmova pomažemo djeci da saznaju više o prirodnim znanostima i stoga bolje razumiju pojave oko sebe. Djecu upoznajemo s istraživanjem kroz prirodoslovne postupke koji uključuju percepciju, predviđanje, formiranje pretpostavki, istraživanje, zaključivanje i komunikaciju. Ti postupci razvijaju znanstvenu pismenost i omogućuju razumijevanje pojava i procesa u prirodoslovlju te stoga predstavljaju temelj ranog prirodoslovlja.

5. Primjer izvedbe blok nastavnog sata na otvorenom: godišnje doba – jesen

U tematskom sklopu, jedan od ciljeva učenja je da učenici istražuju, definiraju i objašnjavaju događaje i promjene u različitim godišnjim dobima.

Razred: 2. razred

☐Uvodni dio nastavnog sata:

Razgovaramo o tijeku nastavnog sata u razredu. Okupljamo se u jutarnjem krugu. Kažem da ćemo šumu promatrati u ovo doba godine (jesen). Kažemo da će radni list rješavati u parovima. Učenici govore koje je sada godišnje doba. Kažemo da jesen karakterizira opadanje lišća, da tijekom jesenskog razdoblja biljke postupno usporavaju svoje životne aktivnosti. Kroz razgovor s učenicima kažemo da se u ovom razdoblju stabla pripremaju za zimsko mirovanje, rast se usporava. Lišće opada zbog skraćivanja dana i snižavanja temperatura.

Za rad u šumi trebat će nam olovka i ataše mapa, za rješavanje radnog lista.

☐Glavni dio nastavnog sata:

Odlazak u šumu.

Aktivnost: Šuma u jesen – radni list (rad u parovima) – prilog

Učenike podijelimo u parove, svaki par prima radni list sa zadaćama. Par rješava radni list u šumi.

Slika1: Dolazak u šumu (doživljavanje šume)

RADNI LIST : ŠUMA U JESEN

IME UČENIKA U PARU: _____

U ŠUMI STANI NA JEDNOM MJESTU KOJE TI SE NAJVIŠE SVIĐA. PROMATRAJ U TIŠINI.

1. LAGANO SE OKRENI OKO SVOJE OSI. KOJU SI BOJE NAJVIŠE VIDIO?

2. ŠTO MISLIŠ KOLIKO STABALA SI VIDIO?

3. JESU LI STABLA LISTOPADNO DRVEĆE ILI ČETINARI?

4. UBERI GRANČICE SMREKE, DOBRO IH POGLEDAJ I NACRTAJ IH.

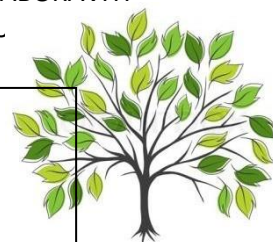
5. RAZMISLI, ŠTO JE KARAKTERISTIČNO ZA ŽIVOTINJE I DRVEĆE U ŠUMI. POKUŠAJ SE SJETITI ŠTO VIŠE ŽIVOTINJA I DRVEĆA ZA KOJE VRIJEDE KARAKTERISTIKE ZAPISANE U TABLICI. POPUNI JE.

O D L E T E U J U Ž N E K R A J E	Z I M U P R E S P A V A J U	Z I M U P R E D R I J E M A J U	P R O M J E N I S E B O J A D L A K E	L I Š Ć E O P A D A	L I Š Ć E N E O P A D A

6.PROMATRAJ DRVEĆE. KOJEM DRVEĆU ZIMI LIŠĆE NE OPADA? PRONAĐI LIST STABLA KOJEMU LIŠĆE OPADA. ZALIJEPI GA U DONJI PRAZNI OKVIRIĆ TE DOPIŠI NJEGOVO IME.

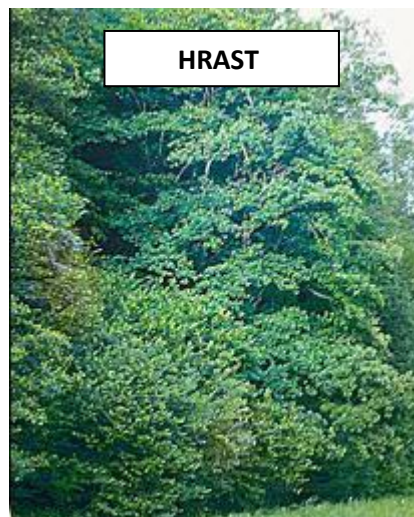
7.IZABERI STABLO, PRECIZNO GA PROMATRAJ, NACRTAJ GA U DONJI KVADRAT, NEMOJ ZABORAVITI NA NJEGOV RASPORED GRANA. BUDI POZORAN I NA STVARI, KOJE SE NALAZE NA STABLU ISPOD CRTEŽA, OPIŠI STABLO.

8.U JESEN MOŽEMO U ŠUMI UBRATI RAZLIČITE PLODOVE DRVEĆA. POVEŽI PLOD SA STABLOM, NA KOJEM RASTE TE NAPIŠI NJEGOVO IME NA CRTU UZ NJEGOVU SLIKU.

BUKVA

HRAST

GORSKI JAVOR

KESTEN

Zaključni dio sata odvija se u razredu. Pregledamo radni list koji su u parovima rješavali u šumi. Razgovaramo o načinu rješavanja radnih listova.

Pogledamo crtić: Gusjenica Tinka u šumi

https://www.google.com/search?q=Tinka+v+gozdu&rlz=1C1GCEA_enSI836SI836&oq=Tinka+v+gozdu&aqs=chrome..69i57j0i22i30j69i60.4614j1j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8

Slika2: Skupljanje listova i plodova

Slika3: Promatranje drveća

6. Zaključak

Živimo u vremenu kada, zahvaljujući naprednoj tehnologiji, djeca u svakom trenutku imaju pristup mnoštvu informacija te posljedično puno vremena provode ispred elektroničkih uređaja uglavnom u zatvorenom prostoru. Predmet upoznavanje okoliša pruža učiteljima mogućnost uspostavljanja neposrednog odnosa između učenika i prirodnog okoliša. Većinu vremena učenici su već motivirani za učenje vani i pokazuju entuzijazam za to, stoga je naš zadatak da kao učitelji približimo učenicima vanjski svijet što je moguće više pomoću zanimljivih zadataka i aktivnosti. U svakom slučaju, svi učitelji, bez obzira na mjesto škole, staž ili razred, trebaju biti svjesni da nastava izvan učionice omogućuje učenicima aktivno učenje o okolišu, a ujedno pomaže razumijevanju pojava i procesa u prirodnom i društvenom okruženju.

7. Literatura:

- [1.]Bunting, C. J.(2006.). Interdisciplinary teaching through outdoor education. Champaign: Human Kinetics.
- [2.]Cornell, J.(1994.).Približajmo naravo otrokom. Celje: Mohorjeva družba.
- [3.]Cornell,J.(1998.).Veselimo se z naravo. Celje: Mohorjeva družba.
- [4.]Cencič, M., Cencič, M. (2002.). Priročnik za spoznavno usmerjen pouk. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [5.]Ferbar, J.(1992.). Razvoj začetnega naravoslovja. Kaj smo slišali in brali. Nova Gorica: Educa.
- [6.]Korban – Črnjavič, M., Hus, V. (2009.). Stališče učiteljev do izkustvenega učenja in poučevanja predmeta spoznavanje okolja. Revija za elementarno izobraževanje, letn. 2, št.1, str. 73-81.
- [7.]Priest, S. (1986.). Redefining outdoor education: A matter of many relationships. Journal of Environmental Education 17(3), str.13 - 15.
- [8.]Skribe – Dimec, D.(1996.). Pouk zgodnjega naravoslovja. Naravoslovna solnica, promocijska številka, str. 12-13.

Stručni rad

JOJ, TO BOLI!

Bojana Posavec Vaupotič, univ. dipl. ped.
III. gimnazija Maribor, Slovenija

Sažetak

Kao savjetnica već se godinama bavim raznim vrstama nasilničkog ponašanja u školi. Iz navedenog razloga pokrenula sam anketu, kojom sam obuhvatila učenike dviju srednjih škola, koje se uglavnom razlikuju po spolu. Anketirano je 100 učenika i učenica. Zanimalo me, što oni razumiju pod riječju nasilje te jesu li doživjeli neki oblik nasilja i kako su reagirali. Gdje su se obratili za pomoć ili su radije šutjeli. Upozorila sam ih i na telefonski broj za pomoć i pitala ih, koliko znaju o tome i jesu li se njime ikada služili. Na temelju mog iskustva, očekivala sam takve rezultate. Vrlo važan segment, na koji želim skrenuti pozornost, je skupina promatrača ili svjedoka, koji često ne znaju kako reagirati i nalaze se pod velikim stresom.

Ključne riječi: škola, nasilje, anketa, pomoć

1.Uvod

Kao savjetodavni radnik, godinama se bavim različitim oblicima nasilnog ponašanja među studentima. Zbog toga sam odlučila provesti anketu u dvije različite srednje škole i međusobno usporediti rezultate. Ispitana su dva odjela prve godine o programu predškolskog odgoja i obrazovanja u Mariborskoj gimnaziji i dva odjela prve godine u programu mehatronike u Tehničkom školskom centru Maribor. To je usporediva razina srednjoškolskog stručnog obrazovanja, koja se uglavnom razlikuje po spolu učenika. U programu predškolskog odgoja i obrazovanja najviše je djevojčica i dječaka u Tehničkom školskom centru. Ukupan uzorak ispitanika bio je 100. 50 učenika na svakom programu. Posebno me zanimalo iskustvo učenika s međuvršnjačkim nasiljem, gdje vide razloge nastanka nasilja, s kojim su se oblicima susreli, kako su reagirali, kome su se obratili. Također sam se pitala, znaju li liniju za pomoć i jesu li je ikada prije koristili. Također sam želela vidjeti, postoji razlika među spolovima u ovom području.

2.Međuvršnjačko nasilje

Zlostavljanje je općenito namjerna, ponavljajuća upotreba fizičkog, psihološkog, seksualnog, materijalnog ili internetskog nasilja nad drugim vršnjakom ili adolescentom slične ili iste dobi. [2]

2.1.Oblici vršnjačkog nasilja:[1]

- **Fizičko nasilje** – uključuje premlaćivanja, guranja, udaranja, spoticanja, ograničavanja slobode kretanja, ... To je najlakši način da ga prepoznamo.
- **Verbalno ili verbalno nasilje** - uključuje ismijavanje, ismijavanje, klevetu, širenje lažnih glasina, prijetnji, ...
- **Emocionalno i društveno nasilje** – izolacija, isključenost, odbacivanje, ismijavanje, zastrašivanje, manipulacija, ... Često je prilično isprepletena s verbalnim nasiljem.
- **Seksualno nasilje** - neželjeno dodirivanje, seksualna aktivnost, neprimjerene primjedbe, ... Povećan je rizik od ulaska mladih ljudi u prve veze i poteškoća u postavljanju granica o tome što žele, a što ne žele kada njihov partner počne vršiti pritisak i ucjenjivati ih.
- **Materijalno i ekonomsko nasilje – uništavanje** imovine, krađa, iznuda za robu (npr. novac, hrana), ...
- **Nasilje na internetu** – specifičan oblik vršnjačkog nasilja, koji je u porastu zbog upotrebe interneta i tehnologije kod mladih. Uključuje uvredljive poruke, širenje laži, prijetnji, sramoćenje javnim objavama, manipulaciju fotografijama žrtve, ...

2.2.Rodni jaz

Počinitelji i žrtve su oba spola, ali istina je da djevojke rjeđe koriste fizičko nasilje. Ne očekujemo da djevojke budu fizički nasilne. Počinitelje nasilja najčešće koriste lažne glasine o žrtvi, društveno je izolirajući. Društvena očekivanja utječu na vrstu nasilja koju dječak ili djevojčica koriste i kako će se dijete oduprijeti nasilju. [4]

3.Anketa

3.1.Rezultati ankete

1. Što mislite o konceptu "međuvršnjačkog nasilja"?

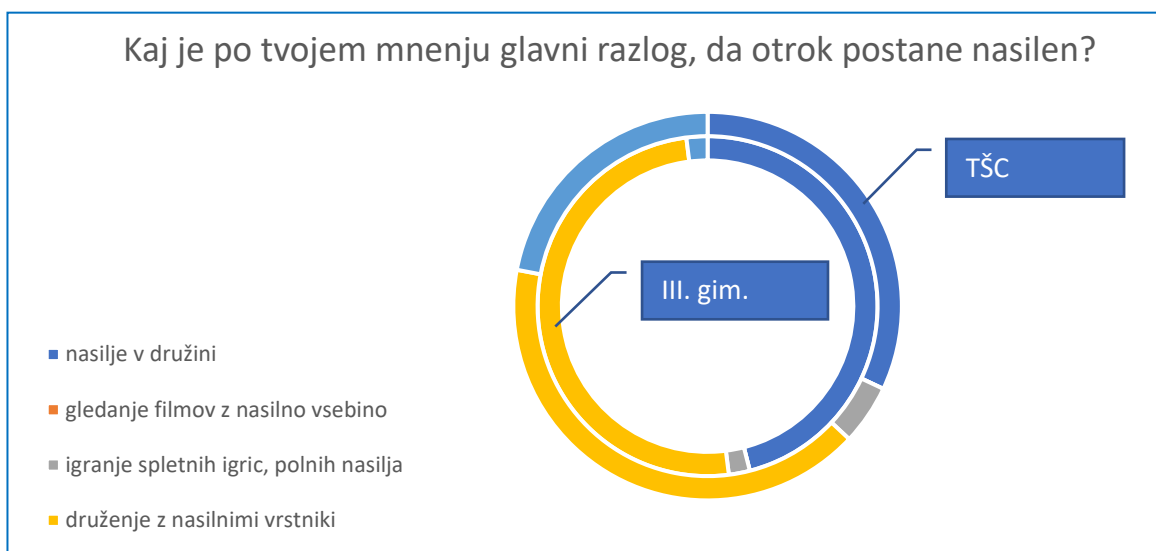
Tablica 1: Odgovori učenika1

III. gimnazija	TŠC
- to je vrsta nasilja pri katerem osebe tvoje starosti nad tabo izvajajo psihično ali fizično nasilje. - najstniki ki se med sabo zmerjajo psihično ali fizično - nasilje med otroci iste starosti. - nasilje med ljudmi iste starosti - zmerjanje, pretepi, zloraba - nasilje med najstniki - nasilje med ljudmi enake starosti(sošolci) - da vrstniki nad tabo izvajajo nasilje. - nekaj zelo slabega - nasilje med starejšimi na mlajše, prijatelji... - razno zafrkavanje, prerivanje in zbadanje pa tudi resni prepiri in razni pretepi ...	- psovke, grde črke, občevanje - nasilje med osebami starih enako - nasilje med vrstniki - ne vem - pretepanje, slabe besede - pretepanje in posmehovanje - nasilje med znanci - to da se iste generacije tepejo - nepotrebno nasilje - posmehovanje, norčevanje, izločanje dijaka iz družbe, izsiljevanje. - nasilje med mladostniki - nasilje med isto starimi ...

2. Što mislite koji je glavni razlog zašto dijete postaje nasilno?

Kao glavni razlog zbog kojeg je dijete postalo nasilno, učenici anketirani u obje škole prepoznali su nasilje u obitelji i druženje s nasilnim vršnjacima. Samo ljudimogu vidjeti izvor nasilja negdje drugdje.

Ispitanici su mogli odabrati samo jedan odgovor.

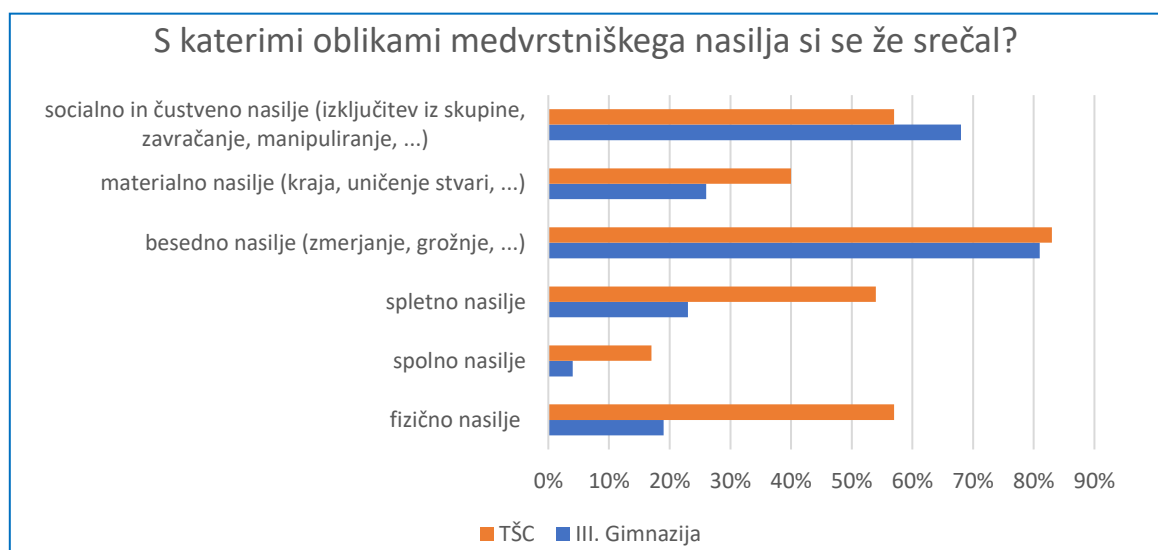

Slika 1: razlozi nasilja1

3. S kojim ste se oblicima vršnjačkog nasilja susreli?

Socijalno, emocionalno i verbalno nasilje također je ravnomjerno izloženo učenicima koje su anketirale obje škole, a više online, seksualno i fizičko nasilje uglavnom susreću dječaci, prema rezultatima istraživanja.

Ispitanici su mogli odabrati više odgovora.

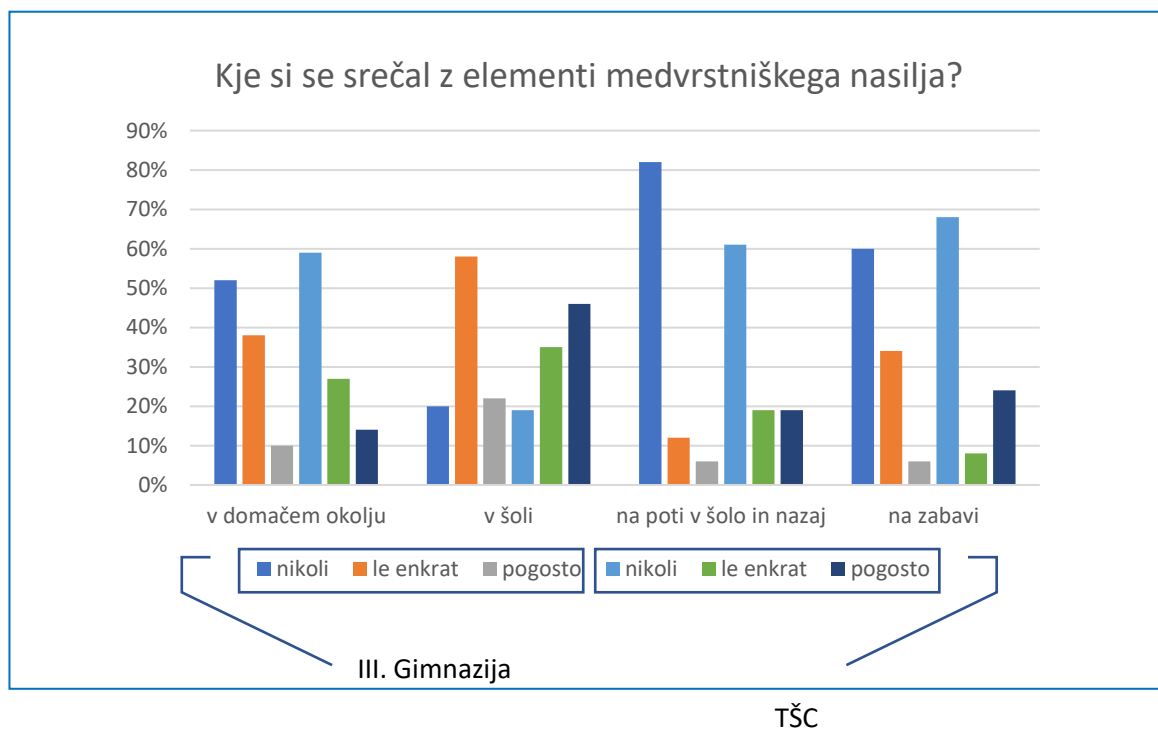

Slika 2: Oblici vršnjačkog nasilja2

4. Gdje ste se susreli s elementima vršnjačkog nasilja?

Učenici anketirani u obje škole najvjerojatnije će se suočiti s nasiljem u školi, najmanje na putu! Međutim, nasilje među vršnjacima vidljivo je svugdje, jer su na svim lokacijama spomenutim u anketi učenici obiju škola već prepoznali elemente nasilja.

Ispitanici su mogli odabrati po jedan odgovor u svakoj skupini.

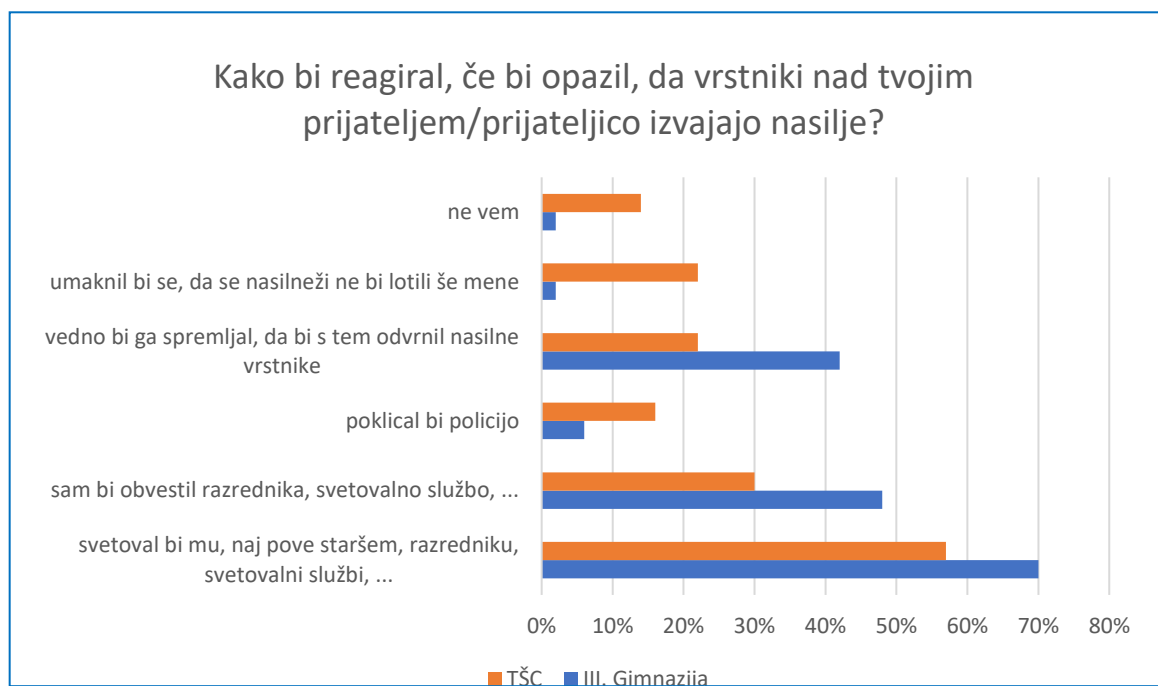

Slika 3.: "nasilno" okruženje3

5. Kako biste reagirali kad biste primijetili da su vaši vršnjaci nasilje nad vašim prijateljem?

Međutim, u odgovoru na ovo pitanje primjetna je razlika između muške i ženske populacije ispitanika – dječaci bi se povukli, a ne djevojčice, koje bi također bile aktivnije uključene u pomaganje žrtvi nasilja.

Ispitanici su mogli odabrati više odgovora.

Slika 4: Reakcija na nasilje4

6. U kojoj mjeri mislite da je nasilje nad vršnjacima dopušteno?

Odgovarajući na ovo pitanje, ispada da dječaci imaju neku veću toleranciju prema nasilju, a samo je jedna među djevojčicama pronašla da joj je dopušteno neko fizičko nasilje.

Ispitanici su mogli odabrati samo jedan odgovor.

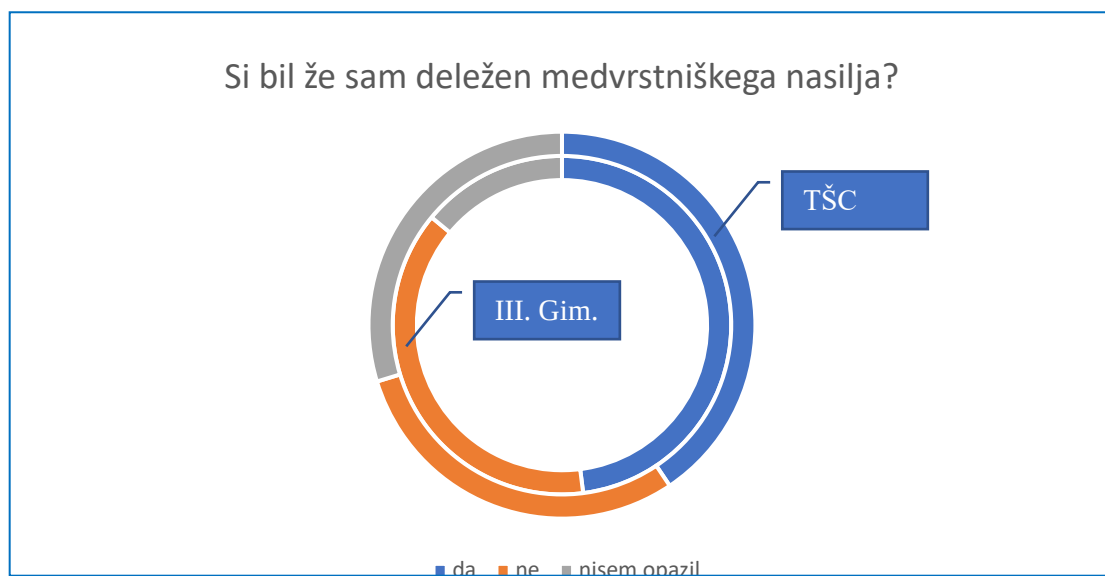
Slika 5: Tolerancija na nasilje

5

7. Jeste li i sami bili na vršnjačkom nasilju?

Gotovo polovica ispitanih studenata već je primila različite oblike vršnjačkog nasilja, neki toga nisu ni svjesni. Ovdje nema značajne razlike između dječaka i djevojčica, ali postoji još nekoliko dječaka koji možda nisu ni svjesni da su bili žrtve nasilja, što je vjerojatno posljedica njihove povećane tolerancije na nasilje.

Ispitanici su mogli odabrati samo jedan odgovor.

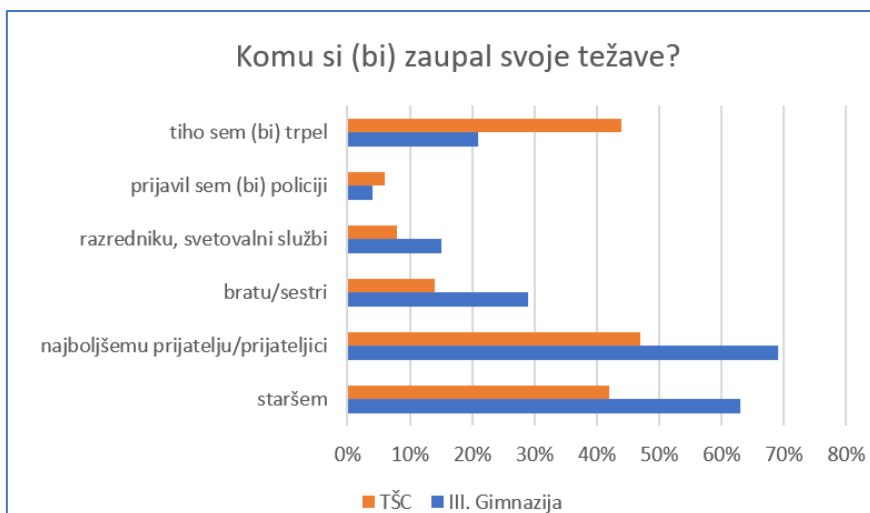

Slika 6: Sudionici u vršnjačkom nasilju6

8. Kome biste povjerali svoje probleme?

I ovdje sam osjetio razliku između dječaka i djevojčica. Djevojčice bi bile sigurnije u svoje roditelje, prijatelje, braću i sestre, dječaci bi bili više u kući i nastavili tolerirati nasilje, a oboje bi (imali) vrlo malo škole i policije.

Ispitanici su mogli odabrati više odgovora.

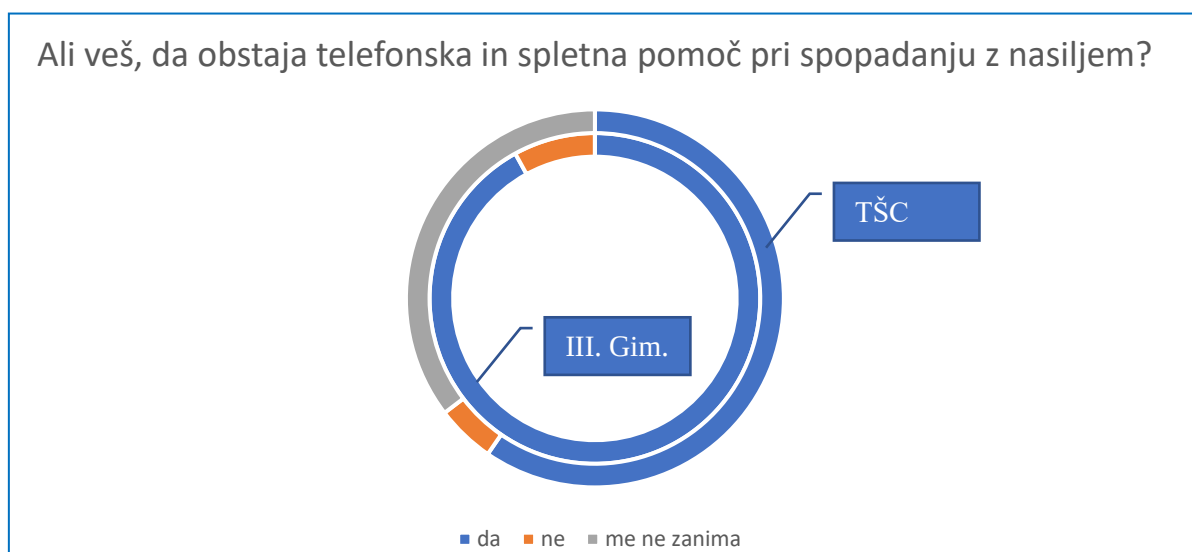

7: "Saveznici" u nasilnim djelima7

9. Znete li da postoji telefonska i internetska pomoć u suočavanju s nasiljem?

Većina ispitanih djevojčica zna da postoji pomoć u borbi protiv nasilja, kod dječaka je slika malo drugačija, trećina uopće ne razmišlja o tome, vjerojatno zato što je njihova tolerancija na nasilje nešto veća.

Ispitanici su mogli odabrati samo jedan odgovor.

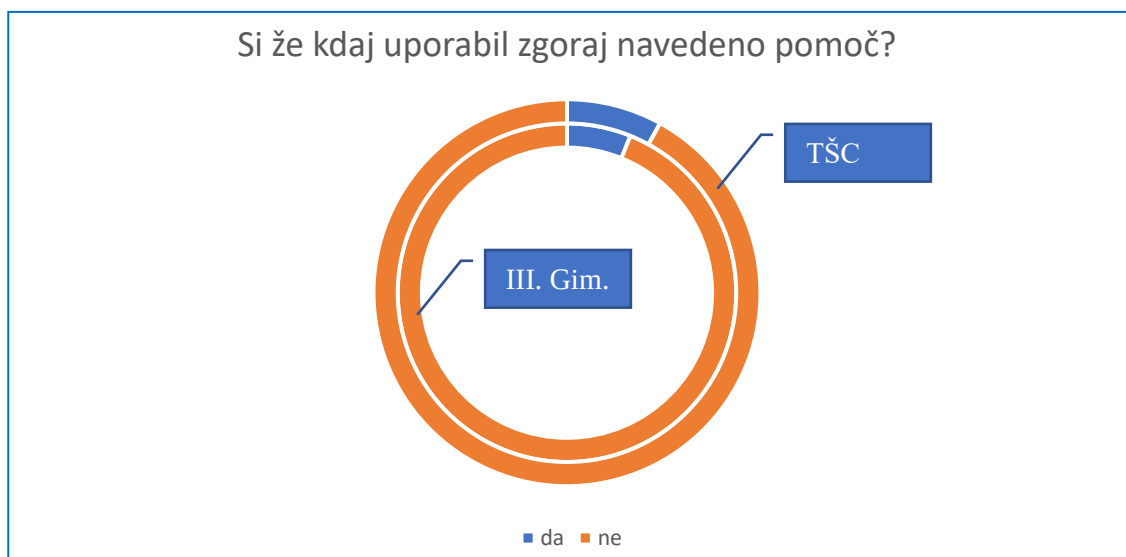

Slika 8: Pomoć8

10. Jeste li ikada koristili gore navedenu pomoć?

Odgovarajući na ovo pitanje, odgovori djevojčica i dječaka bili su vrlo slični - vrlo malo ljudi koristilo je internetsku ili telefonsku pomoć pri susretu s nasiljem.

Ispitanici su mogli odabrati samo jedan odgovor.

Slika 9: Korištenje pomoći

4. Zaključak

S obzirom na to da se svakodnevno bavim problemom učenika, pa tako i na području vršnjačkog nasilja, očekivao sam takve rezultate. Djevojke su spremnije pomoći žrtvama vršnjačkog nasilja, izloženije društvenom i emocionalnom nasilju nego fizičkom i seksualnom nasilju, malo me čudi da dječaci imaju dosta tolerancije prema nasilju ili ga rijetko ni primjećuju.

Slika 10.: Nasilje

Posao škole je osigurati pozitivnu atmosferu, gdje prevladavaju poštovanje, toplina i prihvaćanje učenika ili tinejdžera, ali istovremeno moramo osigurati red i disciplinu. [3] U današnje vrijeme vrlo je teško održavati pravu ravnotežu svih tih odnosa. Moramo im jasno dati do znanja da nam je stalo do njih i da ih želimo opremiti za daljnji život. Moramo vrlo pažljivo postaviti pravila i pokazati im kakvo je ponašanje prihvatljivo u školi. Istodobno, dajte im do znanja da je naša tolerancija na bilo koji oblik nasilja nula. Osim žrtava, međuvršnjačko nasilje pogađa još jednu veliku skupinu – promatrače i promatrače. Često postoje svjedoci tijekom nasilničkog ponašanja. U pravilu ne reaguju na nasilje jer ne znaju kako. Kada planiramo mjere za zaustavljanje vršnjačkog nasilja, moramo razmišljati i o njima. [4]

5.Literatura:

- [1] Erika Škerlj, Inter-peer violence, 2022, [dostupno na https://svetovalnicakameleon.si/2022/06/medvrstnisko-nasilje/](https://svetovalnicakameleon.si/2022/06/medvrstnisko-nasilje/), preuzeto 6. 1. 2023
- [2] Doroteja Lešnik Mugnaioni itd., Upute s vodičem za rješavanje *međuvrsnog nasilja* u obrazovnim ustanovama, ZRSŠ 2016, [dostupne na https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/navodila-medvrstnisko-nasilje-viz-2016/files/assets/common/downloads/publication.pdf](https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/navodila-medvrstnisko-nasilje-viz-2016/files/assets/common/downloads/publication.pdf), dobivene 6. 1. 2023.
- [3] Jure Habbe, *Nasilje i sigurnost djece u školama*, Ljubljana, 2000.
- [4] Klavdija Aničić, itd., *Nasilje – nenasilje: priručnik za učitelje, učitelje, savjetovališta i upravljanje školama*, Ljubljana, 2002.
- [5] Elvire Vatovec Prade OO, [dostupan http://www.os-ev-prade.si/2018/12/12/medvrstnisko-nasilje/](http://www.os-ev-prade.si/2018/12/12/medvrstnisko-nasilje/), preuzeto 6.1. 2023

Stručni rad

ADAPTIVNO PONAŠANJE DJECE

Petra Obermajer, mag. psih.
Osnovna škola Gradec, Litija

Sažetak

Adaptivno ponašanje predstavlja vještine koje su pojedincu neophodne da bi funkcionirao u svakodnevnom životu i uspješno se odazvao na zahtjeve svoje socijalne okoline. Riječ je o karakterističnom ponašanju pojedinca, a ne samo o njegovoj sposobnosti, pa je pri procjenjivanju potrebno razlikovati sposobnost pojedinca da se ponaša na određeni način ili obavlja određenu aktivnost od učestalosti iskazivanja ponašanja ili aktivnosti. Procjena adaptivnog ponašanja važan je dio tretmana i planiranja pomoći djeci s raznim teškoćama koje utječu na njihovo svakodnevno funkcioniranje. Na ovaj način dobivamo podatke o tome koliko je dijete samostalno, što nam može poslužiti kao polazište za formuliranje odgojno-obrazovnih ciljeva i terapijskih programa te praćenje napretka djeteta u područjima samostalnosti i učinkovitosti. Učinkovito i neovisno adaptivno ponašanje u ranom i srednjem djetinjstvu bitno je za daljnji razvoj. Eventualne teškoće u navedenim područjima razvoja potrebno je otkriti i tretirati rano kako bismo djeci mogli ponuditi odgovarajuću pomoć i podršku u usvajanju pojedinih vještina, koje su im ključne za svakodnevno funkcioniranje kako u kućnom okruženju, tako i u vrtiću te školi.

Ključne riječi: djeca s posebnim potrebama, konceptualne vještine, socijalne vještine, praktične vještine.

1. Uvod

Pojedinac mora steći mnoge adaptivne vještine kako bi učinkovito i samostalno funkcionirao u svakodnevnom životu [9]. Onima koji imaju nedostatke odnosno deficite u određenim područjima adaptivnih vještina moglo bi se dogoditi da dožive širok spektar poteškoća u svakodnevnim situacijama [7], kada neće biti u stanju uspješno odgovoriti na zahtjeve okoline bez pomoći drugih. Djeca kod koje se iz različitih razloga manifestiraju veći problemi s adaptivnim ponašanjem mogu biti manje uspješna u suočavanju sa svakodnevnim životnim zadaćama i aktivnostima, kao što su briga o sebi, svom zdravlju i sigurnosti te općenito funkcioniranje kod kuće, u vrtiću, školi te u širem socijalnom okruženju, uključujući vršnjačke odnose [8]. U školi se često bavimo pitanjem djetetovih intelektualnih sposobnosti. Međutim, adaptivne vještine mogu biti još važnija komponenta za njegovo učinkovito i samostalno funkcioniranje. Pri točnom definiranju problema djece s posebnim potrebama moramo imati na umu i jedno i drugo, kako bismo što preciznije osmislili plan pružanja pomoći pojedinačnom djetetu. U nastavku ću definirati pojam adaptivnog ponašanja i predstaviti njegov konstrukt, kao i procjenu adaptivnog ponašanja te pomoć djeci s poteškoćama u ovom području.

2. Definicija adaptivnog ponašanja

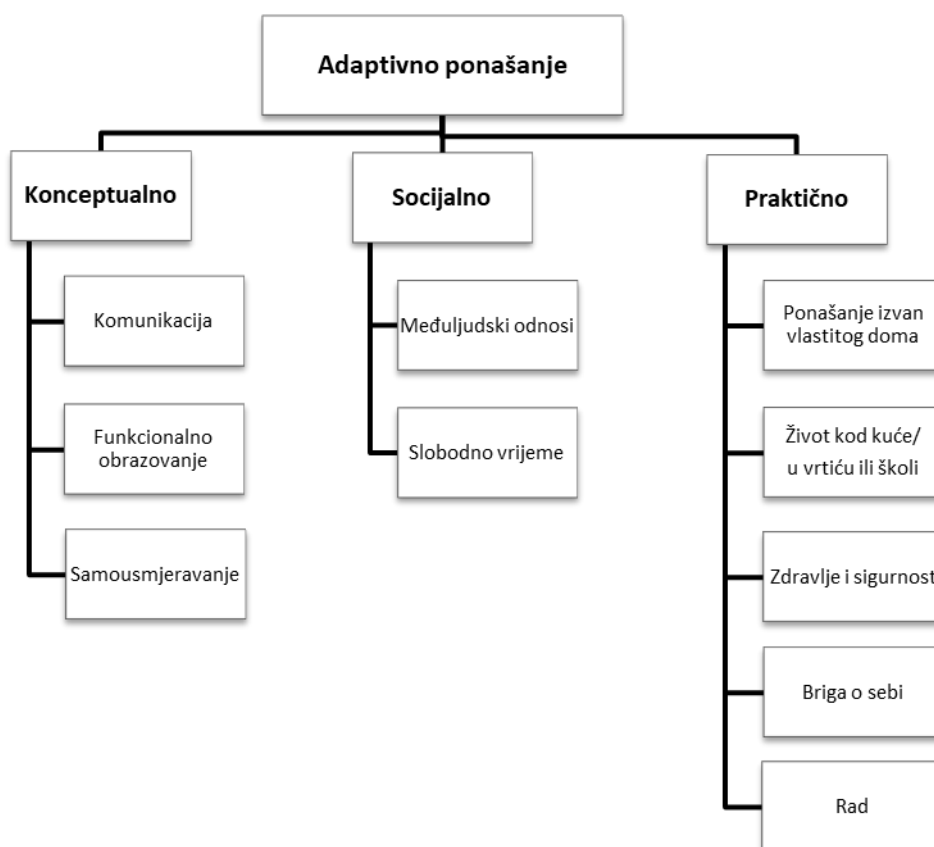
Prve definicije i pokušaji procjene adaptivnog ponašanja datiraju još iz vremena stare Grčke, kada su se poteškoće u adaptivnom ponašanju doživljavale odnosno smatrale odrazom poremećaja u duševnom razvoju [11]. Prvu formalnu definiciju adaptivnog ponašanja pružila je Američka asocijacija za intelektualne i razvojne teškoće (AAIDD) 1959. godine. Njihova definicija postala je temelj današnjih definicija adaptivnog ponašanja [9]. Adaptivno ponašanje predstavlja vještine koje su pojedincu neophodne kako bi mogao funkcionirati u svakodnevnom životu i uspješno odgovoriti na zahtjeve svog socijalnog okruženja [5]. Trenutno važeća definicija adaptivnog ponašanja koju je objavio AAIDD (2016) pruža objašnjenje da adaptivno ponašanje obuhvaća naučene konceptualne, socijalne i praktične vještine koje su ljudima potrebne u svakodnevnim situacijama. Slično tome, u petom izdanju Dijagnostičkog i statističkog priručnika za duševne poremećaje (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM-5), navodi se da se adaptivno ponašanje odnosi na „mjeru u kojoj osoba zadovoljava društvene standarde u smislu osobne neovisnosti i socijalne odgovornosti, u usporedbi s pojedincima slične starosne dobi koji dolaze iz sličnog sociokulturnog okruženja” [3]. Pri tome je bitno da pojedinac može iskazati samostalno ponašanje na određeni način ili obavljati određenu aktivnost, tj. da mu nije potrebna pomoć [9]. Međutim, to ne ispunjava sve uvjete za učinkovito adaptivno ponašanje. S. S. Sparrow, Balla i Cicchetti [12] navode da je osim samostalnog ponašanja važno da pojedinac bude sposoban procijeniti u kojoj je situaciji određeno ponašanje prikladno, te da ga u skladu s tim i primjereno izrazi. Na primjer, ako se netko može ponašati u skladu s pravilima sigurnog ponašanja i ujedno ih razumije, ali ih se rijetko pridržava, to se smatra nedovoljno izraženim adaptivnim ponašanjem u ovoj domeni [12]. S. S. Sparrow i suradnici [12] navode tri glavne značajke adaptivnog ponašanja: adaptivno ponašanje ovisi o dobi; adaptivno ponašanje ovisi o očekivanjima i standardima drugih pojedinaca; adaptivno ponašanje je karakteristično ponašanje pojedinca, a ne njegova sposobnost. Stoga je pri procjeni adaptivnog ponašanja potrebno razlikovati sposobnost pojedinca da se ponaša na određeni način ili obavlja određenu aktivnost od učestalosti iskazivanja ponašanja ili aktivnosti [9], [12]. Ovu razliku naglašava i Međunarodna zdravstvena organizacija [15], koja razlikuje aktivnost (eng. activity) od izvedbe (eng. performance). Procjena adaptivnog ponašanja važan je dio tretmana i planiranja pomoći pojedincima s raznim poteškoćama koje utječu na njihovo svakodnevno funkcioniranje. Procjenom dobivamo podatke o tome koliko je pojedinac samostalan, što nam može poslužiti kao polazište za formuliranje odgojno-obrazovnih ciljeva i terapijskih programa, kao i praćenje napretka pojedinca u područjima njegove samostalnosti i učinkovitosti [14].

3. Konstrukt adaptivnog ponašanja

Prema definiciji AAIDD [1], adaptivno ponašanje obuhvaća tri široka područja – konceptualno, socijalno i praktično. Peto izdanje Dijagnostičkog i statističkog priručnika za duševne poremećaje [3] također navodi ova tri područja adaptivnog ponašanja pri definiranju kriterija za dijagnosticiranje poremećaja u duševnom razvoju.

P. L. Harrison i Oakland [9] definiraju tri područja adaptivnog ponašanja na sljedeći način:

»Konceptualno područje predstavlja ponašanje koje je ljudima potrebno za komunikaciju s drugima, za korištenje vještina koje su stekli u procesu obrazovanju te za planiranje i izvršavanje zadataka. Socijalno područje predstavlja ponašanje koje je neophodno u ostvarivanju međuljudskih odnosa, te za izražavanje socijalno odgovornog ponašanja i provođenje slobodnog vremena. Praktično područje predstavlja ponašanje koje je pojedincima potrebno da bi zadovoljili svoje osobne potrebe, odnosno da bi mogli brinuti o svom zdravlju, učinkovito funkcionirati u zajednici, te uspješno brinuti o svom domu, učionici ili radnom prostoru.«Svako od triju područja adaptivnog ponašanja sastoji se od podpodručja koja uključuju specifičnije aspekte adaptivnog ponašanja. Na slici 1 predstavljena je struktura (područja i podpodručja) adaptivnog ponašanja.

Slika 1. Struktura adaptivnog ponašanja (sažeto prema: [2], [3], [9]).

Prema AAMR [2] i DSM-5 [3] postoji deset podpodručja adaptivnog ponašanja. P. L. Harrison i Oakland [8], [9] opisuju ih na sljedeće načine:

- komunikacija/sporazumijevanje – jezik, govor i vještine slušanja, koje su pojedincima neophodne za komuniciranje s drugima;
- funkcionalno obrazovanje – osnove čitanja, pisanja, računanja i drugih vještina neophodnih za svakodnevno samostalno funkcioniranje;
- samousmjeravanje – vještine koje su pojedincima potrebne za samostalno i odgovorno ponašanje te samokontrolu;

- međuljudski odnosi – vještine koje su pojedincima potrebne za uspostavljanje i održavanje odnosa s drugima;
- slobodno vrijeme – vještine koje su pojedincima potrebne za funkcioniranje i planiranje slobodnih aktivnosti;
- ponašanje izvan vlastitog doma (kuće) – vještine koje su pojedincima potrebne za uspješno funkcioniranje u društvu;
- život kod kuće/u vrtiću ili školi – vještine koje su pojedincima potrebne za učinkovitu brigu o svom domu ili školskom/vrtićkom okruženju;
- zdravlje i sigurnost – vještine koje su pojedincima potrebne za zaštitu i očuvanje zdravlja te pružanje odgovarajuće skrbi u slučaju bolesti ili ozljede;
- briga o sebi – vještine koje su pojedincima potrebne da bi se brinuli o sebi (npr. hranjenje, odijevanje, briga o osobnoj higijeni);
- rad – vještine koje su ljudima potrebne za uspješno funkcioniranje u radnom okruženju i održavanje radnog odnosa.

4. Procjena adaptivnog ponašanja i pružanje pomoći djeci s teškoćama

Procjena adaptivnog ponašanja zahtjevan je proces jer sadrži opsežan skup različitih ponašanja koje ocjenjivač (evaluator) mora procijeniti. Stoga je važno dobro poznavati pojedinca odnosno dijete [9], National Research Council [10], Sparrow et al.[12]. Adaptivno ponašanje djeteta u kućnom okruženju obično procjenjuju roditelji ili skrbnici, a u vrtiću i školi to čine odgajatelji ili učitelji. Obično postoji sličnost među načinima izražavanja adaptivnog ponašanja djeteta u različitim okruženjima, ali se procjene roditelja i odgajatelja/učitelja mogu razlikovati jer ocjenjivači promatraju dijete u različitim okruženjima, u različitim vremenskim intervalima, a razlikuju se i njihove socijalne uloge u sklopu odnosa prema djetetu [9]. Ovisno o tome ima li dijete deficit vještina (skill deficit) ili deficit izvedbe (performance deficit), razlikuje se i način na koji ćemo mu pokušati pomoći. Problemi u području vještina javljaju se kada dijete ne uspije usvojiti ponašanje koje mu je neophodno za učinkovito i samostalno funkcioniranje u vlastitom okruženju [8]. U tom slučaju djetetu možemo pomoći analizom pojedinačnog ponašanja/zadatka i određivanjem slijeda malih koraka koji su potrebni da bi se taj zadatak uspješno izvršio ili da bi dijete usvojilo određeno ponašanje. Problemi s izvedbom nastaju kada dijete ne koristi vještine koje su mu potrebne, iako ih posjeduje [4]. Razlozi za to mogu se skrivati u nemotiviranosti djeteta, u činjenici da ono nema priliku pokazati i trenirati te vještine [6], a možda čak netko drugi obavlja aktivnost umjesto njega ili dijete jednostavno odbija izvršiti određenu aktivnost/izraziti takvo ponašanje [9]. S obzirom na činjenicu da nisu sva adaptivna ponašanja ili vještine jednako važne za samostalno i učinkovito funkcioniranje, potrebno je ispitati njihov značaj u smislu zahtjeva i očekivanja okoline [9]. Ditterline i suradnici [4] sugeriraju da intervencije odnosno korake, koji imaju za cilj pomoći da djetetovo adaptivno ponašanje postane učinkovitije, treba najprije usmjeriti na uvježbavanje vještina koje su djetetu najpotrebnije, a tek onda na druge manje bitne vještine.

5. Zaključak

Učinkovito i samostalno adaptivno ponašanje u ranom i srednjem djetinjstvu ima ključni značaj za daljnji razvoj djeteta. Eventualne poteškoće u navedenim područjima razvoja potrebno je otkriti i tretirati rano kako bismo djeci mogli ponuditi odgovarajuću pomoć i podršku u usvajanju pojedinih vještina koje su im bitne za svakodnevno funkcioniranje kako u kućnom okruženju, tako i u vrtiću te školi. Pri tome je važno točno definirati djetetove probleme, kako bi mu stručni radnici u odgojno-obrazovnim ustanovama pružili što učinkovitiju pomoć i podršku, odnosno pomogli mu u jačanju adaptivnog ponašanja koje će ga osnažiti na putu do samostalnosti. Prednost precizne definicije problema i ciljeva u ovom području je i to što možemo lakše pratiti učinkovitost intervencija pomoći i prosudbu o njihovoj smislenosti. Fokusirajući se na intelektualne sposobnosti djece u školi, često zaboravljamo važnost dječjeg adaptivnog ponašanja. Skupina djece s posebnim potrebama vrlo je heterogena u pogledu adaptivnih vještina. Stoga je važno individualno tretirati svako dijete, a ne generalizirati postojeće teškoće na temelju vrste deficita odnosno nedostatka koje dijete ima. Osim

toga, važno je uključiti stariju djecu u osmišljavanje koraka pomoći i zajedno s njima pratiti napredak, jer će to pozitivno utjecati na njihovu motivaciju za uvježbavanje raznih vještina te proces učenja.

6.Literatura

- [1.] American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, AAIDD. (2016). Definition of intellectual disability. Dostupno na:
<https://aidd.org/intellectual-disability/definition#.VxiTmnr1K6R>
[Pristupljeno 24. 5. 2023.].
- [2.] American Association on Mental Retardation, AAMR. (1992). Mental retardation: Definition, classification, and systems of supports (9. izd.). Washington, DC: Avtor.
- [3.] American Psychiatric Association, APA. (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5. izd.). Washington, DC: Avtor.
- [4.] Ditterline, J., Banner, D., Oakland, T., Becton, D. (2008). Adaptive behavior profiles of students with disabilities. *Journal of Applied School Psychology*, 24(2), 191–208.
- [5.] Ditterline, J., Oakland, T. (2009). Relationships between adaptive behavior and impairment. V: S. Goldstain in J. A. Naglieri (ur.), *Assessing impairment: From theory to practice* (str. 31–49). New York: Springer Publishing Company.
- [6.] Gresham, F. M., Elliot, S. N. (1987). The relationship between adaptive behavior and social skills: Issues in definition and assessment. *The Journal of Special Education*, 21(1), 167–181.
- [7.] Harrison, P. L., Boney, T. L. (2002). Best practices in the assessment of adaptive behavior. V: A. Thomas in J. Grimes (ur.), *Best practices in school psychology*, 4. izd., Vol. 2 (str. 1167–1179). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists.
- [8.] Harrison, P. L., Oakland, T. (2000). *Adaptive Behavior Assessment System, Manual* (2. izd.). Los Angeles: Western Psychological Services.
- [9.] Harrison, P. L., Oakland, T. (2015). *Adaptive Behavior Assessment System, Manual* (3. izd.). Torrance, CA: Western Psychological Services.
- [10.] National Research Council. (2002). *Mental retardation: Determining eligibility for social security benefits*. Washington, DC: The National Academies Press.
- [11.] Oakland, T., Daley, M. (2013). Adaptive behavior: Its history, concepts, assessment, and applications. V: K. F. Geisinger (ur.), *APA Handbook of testing and assessment in psychology*, Vol. 3: *Testing and assessment in school psychology and education* (str. 183–212). Washington, DC: American Psychological Association.
- [12.] Sparrow, S. S., Balla, D. A., Cicchetti, D. V. (1984). *Vineland Adaptive Behavior Scales*. Circles Pines, MN: American Guidance Service.
- [13.] Sparrow, S. S., Cicchetti, D. V. (1987). Adaptive behavior and the psychologically disturbed child. *The Journal of Special Education*, 21(1), 89–100.
- [14.] Stropnik, S., Kodrič, J. (2012). Prilagoditvene spretnosti. *Psihološka obzorja*, 21(2), 41–50.
- [15.] World Health Organization, WHO. (2007). *International Classification of Functioning, Disability and Health: Children and Youth Version*. Geneva: Avtor.

Stručni rad

PECS – SUSTAV KOMUNIKACIJE RAZMJENOM SLIKA

Nataša Pihler Brumen, prof. def.
Osnovna škola dr. Ljudevita Pivka, Ptuj

Sažetak

Sustav komunikacije razmjenom slika (PECS) sustav je poučavanja komunikacije. Da bi se razumjela upotreba ovog sustava, potrebno je prvo definirati što je komunikacija. Koncept komunikacije i govor često se zamjenjuje. Međutim, treba napomenuti da je govor samo jedno od sredstava komunikacije kojima se ljudi koriste. Možemo govoriti, ali unatoč tome ne komunicirati. Komunikacija uključuje ponašanje usmjereno na drugu osobu koja zauzvrat pruža neizravnu ili društvenu nagradu, reakciju ili podršku.

Ključne riječi: govor, komunikacija, interakcija, razmjena

1. Što je komunikacija?

Komunikacija je proces razmjene informacija, ideja, osjećaja i misli među ljudima. To je osnovni način na koji ljudi međusobno prenose i razumiju poruke. Komunikacija uključuje upotrebu verbalnih (izraženih riječima) i neverbalnih sredstava za prijenos i primanje poruka. Komunikacija je ključna za uspostavljanje i održavanje međuljudskih odnosa, izražavanje potreba, želja i ideja, rješavanje problema, razmjenu informacija i postizanje zajedničkih ciljeva. Uključuje izgovorenu i pisanu riječ, kao i druge oblike kao što su geste, izrazi lica, govor tijela, ton glasa i pisanje. Osim toga, komunikacija uključuje aktivno slušanje, razumijevanje i prilagođavanje načina komunikacije ovisno o pojedincima, kontekstu i ciljevima komunikacije. Važno je da se ljudi jasno izražavaju, reagiraju na poruke jedni drugih i grade uzajamno razumijevanje. Komunikacija je ključna u svim aspektima života, uključujući osobne odnose, radno okruženje, školu, zdravstvenu skrb i mnoga druga područja. Učinkovita komunikacija ključna je za rješavanje sukoba, uspješnu suradnju i postizanje zajedničkih ciljeva.

2. Što je PECS?

Program PECS kratica je za Picture Exchange Communication System, koji predstavlja sustav komunikacije upotrebom slika. PECS je razvijen kao alternativna i zamjenska metoda komunikacije za osobe s poteškoćama u komunikaciji, osobito one s autizmom ili drugim oblicima govornih ili jezičnih poremećaja. PECS se koristi slikama, simbolima ili ikonama koje osoba fizički razmjenjuje s komunikacijskim partnerom kako bi izrazila svoje potrebe, želje ili ideje. Sustav je osmišljen kako bi promicao razvoj verbalne komunikacije, socijalnih vještina i povećao samopouzdanje pojedinca. PECS se obično koristi u strukturiranim okruženjima kao što su škole, terapijski programi ili kućna okruženja. Proces uključuje postupno učenje i napredovanje kroz nekoliko faza, koje uključuju razmjenu slika, zahtijevanje slika, formiranje rečenica i razvoj spontane govorne komunikacije.

3. Kome je namijenjen?

Program PECS (Picture Exchange Communication System) namijenjen je prvenstveno osobama s poteškoćama u komunikaciji. Glavna ciljna skupina osobe su s autizmom koje imaju poteškoće u razvoju verbalne komunikacije. PECS se također može primjenjivati kod drugih osoba s govornim ili jezičnim poremećajima, kao što su osobe s Downovim sindromom, cerebralnom paralizom, razvojnim jezičnim poremećajima i drugim uvjetima koji utječu na komunikacijske vještine. PECS je osmišljen kako bi omogućio pojedincima koji imaju ograničene ili odsutne govorne vještine da izraze svoje potrebe, želje, osjećaje i ideje putem slikovnih simbola. Omogućava im da uspostave bolju komunikaciju sa svojim okruženjem, uključujući roditelje, terapeute, nastavnike i vršnjake. Program PECS prilagođava se individualnim potrebama i sposobnostima svakog pojedinca, postupno napredujući od jednostavnih razmjena slika do složenijih komunikacijskih vještina kao što su formiranje rečenica i spontana govorna komunikacija.

4. Razine

Program PECS (Picture Exchange Communication System) uključuje nekoliko razina ili faza kroz koje pojedinac napreduje.

Faza 1: Učenje razmjene - U ovoj fazi pojedinac uči kako zamijeniti slikovni simbol za željenu stvar ili aktivnost. Ovo je osnovna faza u kojoj se gradi temelj PECS-a. Pojedinac uči dati sliku komunikacijskom partneru kako bi dobio željenu.

Faza 2: Proširena uporaba - U ovoj fazi proširuje se primjena PECS-a na različite situacije i kontekste. Pojedinac uči koristiti se slikama kako bi izrazio svoje želje, potrebe i osjećaje u različitim okruženjima i komunicirao s različitim ljudima.

Faza 3: Upotreba različitih funkcionalnih komunikacijskih simbola - U ovoj fazi pojedinac uči primjenjivati različite vrste slikovnih simbola koji predstavljaju različite funkcije komunikacije, na primjer: „Želim“, „Ne sviđa mi se“, „Stop“ itd. Pojedinac uči izražavati svoje potrebe i osjećaje na specifičniji način.

Faza 4: Konstruiranje rečenica - U ovoj fazi pojedinac uči sastavljati rečenice pomoću slikovnih simbola. Umjesto razmjene pojedine slike za jedan predmet ili aktivnost, pojedinac uči kombinirati slike kako bi formirao rečenice, na primjer: „Želim piti sok“.

Faza 5: Upotreba gramatičkih struktura - U ovoj fazi pojedinac uči upotrebljavati osnovne gramatičke strukture kao što su glagoli, pridjevi, prilozi i sl. za izgradnju složenijih rečenica. Pojedinac uči kombinirati slike i simbole na jezično strukturirani način.

Faza 6: Razvoj neovisne komunikacije - U ovoj fazi pojedinac napreduje prema samostalnoj komunikaciji bez upotrebe slikovnih simbola. Cilj je potaknuti pojedinca na upotrebu verbalne komunikacije bez podrške slika.

5. Zaključak

Važno je razumjeti da se razine programa PECS mogu prilagoditi potrebama i sposobnostima pojedinca. Napredovanje kroz faze individualno je i može se razlikovati od osobe do osobe.

6. Literatura:

[1.] Frost A. L , Bondy S. A.: PECS – The PictureExchange Communication System, Training Manual

[2.] Jurišić D. B.: Komunikacija z izmenjavu slik – skrajšan prevod

<https://www.avtizem.net/pecs> (20.5.2023)

<https://pecsusa.com/pecs/> (20.5.2023)

Stručni rad

VRSTE GOVORNO-JEZIČNIH POREMEĆAJA

Nataša Pihler Brumen, prof. def.
OŠ dr. Ljudevita Pivka, Ptuj

Sažetak

Govorno-jezični poremećaji nastaju kada govor odstupa od tipičnog u tolikoj mjeri da privlači našu pažnju. Djeca s govorno-jezičnim poremećajima imaju smetnje u stjecanju i razumijevanju te govornom izražavanju koje nisu rezultat gubitka sluha ili intelektualnih oštećenja. Govorni i jezični poremećaji u većini slučajeva nastupaju zajedno, tako da se uglavnom opisuju zajedničkim pojmom govorno-jezičnih poremećaja.

Ključne riječ: govor, razvoj, dijete, govorni poremećaji

1. Govorni poremećaji

1.1. Poremećaji izgovora

Poremećaji izgovora nastaju kada je pogrešan izgovor određenog glasa prisutan čak i u dobi kada se od djeteta očekuje da ga ispravno izgovori. Međutim, moramo znati da većina djece tijekom određenog razdoblja prilikom učenja novih riječi griješi, pogrešno izgovara glasove ili ih premiješta.

Pojavljaju se u 3 oblika:

- **OMISIJA** - dijete nerazvijeni glas može izostavljati. Na primjer, dijete riječ „riba” izgovara kao „iba” ili riječ „krava” kao „kava” i slično. Izostavljanje određenog glasa posljedično utječe na lošiju razumljivost.

- **SUPSTITUCIJA** - dijete može zamijeniti glas drugim glasom iz iste glasovne skupine, što u manjoj mjeri utječe na samu razumljivost govora. Na primjer, riječ „ruka” dijete izgovara kao „luka” ili „juka”.

- **DISTORZIJA** - u ovom slučaju dijete može pogrešno izgovoriti određeni glas ili je izgovor glasa iskrivljen. Pojavljuje se na primjer glteni izgovor glasa /r/ ili „umekšani” izgovor glasova /š/, /ž/ ili /č/...

1.2. Glasovni poremećaji

Glasovni poremećaj svaka su neugodna promjena u glasu koja se detektira slušanjem. Ovi se poremećaji percipiraju kao odstupanje visine, kvalitete glasa i prozodije. Dije se na organske i funkcionalne. U slučaju organskih poremećaja, uzrok se nalazi u strukturnom defektu, koji se može pojaviti zbog infekcije, ozljede, prekomjernog opterećenja glasa ili urođenih nedostataka u grlu. Kod funkcionalnog glasovnog poremećaja nema vidljivih promjena na glasnicama, već je uzrokovan prekomjernom i pogrešnom uporabom glasnica.

1.3. Poremećaji tečnosti govora

Poremećaji tečnosti govora govorni su poremećaji u kojima se prekida normalan tok govora. Najpoznatiji poremećaj tečnosti je mucanje, koje se može pojaviti kao poremećaj ritma i tempa govora. Može se izraziti kao ponavljanje glasova (a-a-auto), ponavljanje slogova (pa-pa-patka), ponavljanje cijelih riječi (mama, mama je išla...) i produljenje glasova (ssssunce). Također može doći do blokada i povećane napetosti u glasu. Mucanje također može biti popraćeno nekontroliranim pokretima tijela i lica.

U predškolskom razdoblju mucanje je česta pojava koja se naziva razvojno ili fiziološko mucanje. Ono se manifestira zapinjanjem riječi, ponavljanjem početnih glasova u riječi, ponavljanjem slogova i riječi ili pjevnim izgovorom samoglasnika.

Takvo mucanje se događa:

- jer bi dijete željelo reći više i brže nego što to može njegov glasovni aparat
- jer se u tom vremenu vokabular brzo povećava, a djetetove misli nadilaze njegovu sposobnost govora.

Prema nekim istraživanjima obuhvaća čak 80 % sve djece. To je normalna pojava, koja, uz odgovarajuće postupanje s djetetom, nestaje sama od sebe.

2. Jezični poremećaji

Dijelimo ih na ekspresivne i receptivne. Ekspresivni poremećaji odnose se na odstupanja u upotrebi, dok se receptivni poremećaji odnose na odstupanja u razumijevanju govornog i/ili pisanog jezika.

Ekspresivni poremećaj može se izraziti kao: korištenje neprikladnom sintaksom, brzo prebacivanje s teme na temu, siromašan vokabular, problemi s prisjećanjem riječi, loša upotreba jezika socijalizacije, poteškoće u postavljanju pitanja, ponavljanje iste stvari i poteškoće u izražavanju apstraktnih, vremenskih i prostornih koncepata.

Receptivni poremećaj izražava se kao: neadekvatan odgovor na postavljeno pitanje, poteškoće u razumijevanju apstraktnih ideja, pamćenju informacija, praćenju uputa, loša percepcija komunikacijskih problema, zamjena ili preokretanje redoslijeda glasova i poteškoće u razumijevanju humora te figurativnog jezika.

- **Izostanak govorno-jezične komunikacije** – dijete ne govori, komunicira samo glasanjem, pokazivanjem i gestama ili uopće ne komunicira.
- **Odgođeni razvoj govorno-jezične komunikacije** – dijete u nekoliko područja govorno-jezičnog razvoja pokazuje kašnjenja u odnosu na svoje vršnjake. Postoji nedostatak interesa za uspostavljanje govorno-jezične komunikacije – dijete ne pokazuje želju za komunikacijom s roditeljima, vršnjacima...
- **Loša slušna pažnja** – dijete ne može slušati, ometaju ga drugi podražaji.
- **Loše razumijevanje našeg govora** – dijete se rijetko ili uopće ne pridržava upute, ne razumije ono što mu govorimo, opisujemo...
- **Loša razumljivost djetetovog govora** – dijete komunicira na način da ga bližnji ili kasnije ljudi oko njega ne razumiju.
- **Siromašan vokabular** – dijete razumije i upotrebljava mnogo manje riječi od svojih vršnjaka.
- **Neadekvatna duljina i struktura rečenice** – dijete formira prekratke rečenice i ne zna gdje stoji koja riječ u rečenici.
- **Gramatički neadekvatne ili gramatički ograničene rečenice** – dijete se ne zna koristiti veznicima, zamjenicama, prijedlozima i sl. te oblikuje kratke rečenice od osnovnih vrsta riječi. (Pas laje stablo.)
- **Pogrešna upotreba nastavaka** – dijete pogrešno upotrebljava gramatičke kategorije spol, broj i padež.
- **Pogrešna upotreba riječi pri komunikaciji** – dijete ne pronalazi prave riječi za komunikaciju, pa generalizira rečenice.
- **Loša sposobnost prepoznavanja i odvajanja glasova** – što često dovodi do pojave poremećaja čitanja i pisanja ili čak disleksije u školskoj dobi.

3. Zaključak

Djeca s govorno-jezičnim poremećajima imaju smanjenu sposobnost usvajanja, razumijevanja, izražavanja i/ili smislene upotrebe govora, jezika i komunikacije. Poremećaji se manifestiraju u razumijevanju govora i govorno-jezičnom izražavanju, od blagog zaostajanja do nerazvijenosti. Specifični poremećaji u području razumijevanja, strukturiranja, obrade i izražavanja također se manifestiraju u neskladu između verbalnih i neverbalnih sposobnosti. Sekundarni poremećaji u govorno-jezičnoj komunikaciji manifestiraju se i u području čitanja te pisanja, učenju u cjelini te u međuljudskim odnosima, ponašanju i emocijama.

4. Literatura

- [1.] <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/kriteriji.pdf> (5.5.2023)
- [2.] <https://www.mojlogoped.si/pogoste-govorno-jezikovne-motnje> (5.5.2023)
- [3.] <https://www.logopetka.com/post/2018/02/17/artikulacijska-motnja> (5.5.2023)

Stručni rad

FAZE RAZVOJA GOVORA

Nataša Pihler Brumen, prof. def.
Osnovna škola dr. Ljudevita Pivka, Ptuj

Sažetak

Razvoj govora jedno je od mnogih područja u kojima znanost ni izdaleka ne može dati potpuno jasne odgovore na sva pitanja, koja nam se postavljaju u svakodnevnoj praksi. Danas nemamo potpuno jasan i zadovoljavajući odgovor na pitanja, kako se razvija govor kao sredstvo komunikacije i kako dijete usvaja govor odraslih. Odrasli se često iznenade koliko lako dijete uči govoriti, kada znamo koliko su njegove intelektualne sposobnosti ograničene ili kada se sjetimo koliko smo teško učili strani jezik uz sve naše sposobnosti apstraktnog zaključivanja i uz sva naša životna iskustva.

Ključne riječi: govor, razvoj otrok

1. Faze razvoja govora

Prije nego što svoje misli može izraziti govorom, dijete mora proći mnoge razvojne faze u kojima uči koordinirati pokrete različitih mišićnih skupina i govornih organa, što u završnoj fazi rezultira artikuliranim govorom. Razvojem dječjeg govora bavili su se mnogi znanstvenici. Obično se dijelio na nekoliko era. Ruski psiholog Kornilov (kao i slovenski logoped Omerza) djetetov govor dijeli u četiri faze:

- pripremno pretfonemsko razdoblje (prva godina života)
- razdoblje formiranja glasovnog govora (od 1. do 3. godine života)
- razdoblje bogaćenja govora i vokabulara (od 3 godine do polaska u školu) - razdoblje predškolskog djeteta
- školski uzrast – ovladavanje pisanom i govornom riječi.

1.1. Pripremno – pretfonemsko razdoblje u prvoj godini života

Kao što znamo, novorođenče odmah nakon rođenja vrišti. Ovaj plač je refleksnog karaktera, koji nastaje zbog promjena u okolini i topline. Dok je dijete još u maternici, njegova pluća još ne rade jer dobiva kisik iz majčine krvi. Kad se rodi, instinktivno udiše jer mu je potreban kisik. Nakon udisaja slijedi automatski izdisaj, no budući da se glotis refleksno zatvara pri udisaju, izdahnuti ga zrak snažno otvara pri izlasku, što rezultira vriskom. Rezultirajući glas je nedefinirani samoglasnik, na što utječe položaj jezika i usana. S emocionalnog gledišta, prvo se razvijaju osjećaji zadovoljstva i nelagode. Osjećaj nelagode izražava se plačem ili vrištanjem. Po boji glasa možemo prepoznati je li dijete zadovoljno ili mu nešto treba ili je nezadovoljno. Svi zvukovi koje beba proizvodi instinktivno (prema raspoloženju) su nedefinirani, ali nalikuju samoglasnicima ili samoglasničkim skupinama. Zato neki istraživači ovo razdoblje nazivaju dobom vike, a drugi dobom vokalizacije. Krajem drugog i početkom trećeg mjeseca počinje razdoblje brbljivosti. Ovo se sastoji od ponavljanja diftonga. Sve je to nenamjerno i refleksno i samo je izraz zadovoljstva ili nelagode. Čak i gluha djeca brbljaju u tom razdoblju. Kod brbljanja beba najčešće ima sreće sa zvukovima koji se ispuštaju ustima i prednjim dijelom jezika (npr. wawa, baba, mama, mmm,...), jer su se mišići koje tu koristi razvili tijekom sisanja. Iz svih tih slučajno nastalih glasova kasnije se razvijaju "govoreći glasovi". U drugoj polovici prve godine života beba počinje ritmički ponavljati slogove i zato govorimo o pčelinjem dobu. Izgovaranje slogova izaziva kod bebe povoljne kinestetičke podražaje koji su poticaj za ponovno ponavljanje. Stoga solilokviji nastaju od niza slogova koji se izmjenjuju u ritmu i melodiji, u čemu on jako uživa. Time uči koristiti odgovarajuće mišiće i mišićne skupine, pa glasovi s vremenom postaju razumljiviji i sličniji pravim glasovima. Riječi koje su nenamjerno nastale na ovaj način nemaju značenje riječi, jer još nisu vezane uz određene predmete ili situacije. Dakle, prosjačenje je razigrani oblik razigrane aktivnosti koja traje onoliko dugo koliko beba u njoj uživa ili je ničim drugim ne ometa. Kao rezultat opetovanog ponavljanja jednog te istog sloga stvaraju se jače živčane veze između motoričkih i slušnih centara u moždanoj kori. Budući da su već stvoreni uvjeti za reprodukciju glasova koji se čuju, na bebino gugutanje možemo povoljno djelovati ako ponavljamo zvukove koje beba proizvodi. U drugoj polovici prve godine beba počinje oponašati govor odraslih. Ova pojava naziva se eholalija, koja značajno utječe na daljnji razvoj govora. Pred kraj prve godine slušna percepcija je jako razvijena, pa se razumijevanje govora poboljšava. Znamo da beba razumije govor oko 3 mjeseca prije nego što počne govoriti.

1.2. Razdoblje formiranja govora - dob mališana

Obično ovo razdoblje počinje nakon prve godine života i predstavlja proces usvajanja izraza koji su vezani uz najosnovnije potrebe i emocije djeteta. Svaki pojam označava cjelokupnu situaciju. Neka djeca izgovore prvu riječ već s osam ili devet mjeseci; najveći broj djece u jedanaestom ili dvanaestom mjesecu. O prvoj riječi govorimo kada je veza između riječi i osobe ili predmeta smislena. Kada riječi koje je dijete već izgovorilo u različitim kontekstima dobiju određeno značenje, govorimo o prvim riječima (imenicama). Dijete dakle zna da riječ majka označava određenu osobu [3]. Dakle, na temelju razumijevanja i oponašanja stranog govora i vještijeg govora razvija se djetetov vlastiti govor. U početku djetetove prve riječi imaju mnogo značenja. Jednom riječju, koja je različito modulirana, označava različite osobe i predmete. Prve riječi zapravo znače misli ili rečenice i zovu se monoreme (rečenice od jedne riječi). Ista riječ može značiti različitu činjenicu u različitim vremenskim sekvencama. Na kraju prve godine života djeca uglavnom imaju 3-4 riječi, što potvrđuje većina istraživača. No, i dalje se u tom razdoblju, osim svjesnog govora, javlja eholalija, što predstavlja dobru vježbu za uvježbavanje govorne motorike. Dijete u to vrijeme čuje mnogo riječi. Osvaja samo one koji ga zanimaju. Tek tada počinje koristiti te riječi u govoru (u granicama svojih mogućnosti). To potvrđuje da se asocijativne veze prvo razvijaju između Wernickeovog centra i područja inteligencije u mozgu gdje se formiraju pojmovi. No, budući da percepcija govora još nije u potpunosti razvijena, zbog nedovoljno razvijenog slušnog centra i vokabulara, razumljivo je da dijete ne može točno i precizno reproducirati riječi. Razdoblje pravog govora počinje između 15. i 18. mjeseca života, kada je stabilnije i hodanje ga ne zaokuplja toliko; znamo da do najvećih zastoja u govoru dolazi kada je dijete zauzeto usvajanjem neke nove vještine (npr. kada uči hodati). Maleni postupno uči da svaka riječ ima određeno značenje. Kvaliteta njegovog govora se mijenja. Njegovi interesi počinju prevladavati nad osjećajima koji su bili u prvom planu prve godine. Postaje znatiželjan, sve opipava, gleda oko sebe, otkriva nova imena i riječi. Počinju se javljati pitanja i tvrdoglavost, pa je u ovom razdoblju vrlo važna pravilna edukacija. Na prijelazu između druge i treće godine života mališan sve više počinje svladavati razne jezične oblike i prelazi na flektivni govor. Govor djeteta u ovoj je dobi sav uklopljen u situaciju. Njegov izgovor se već razvio u određenoj mjeri za većinu glasova, slogova i riječi. Razvila se slušna percepcija, pa se na temelju toga govor sada brže razvija, iako još uvijek mnogo puta koristi netočne oblike i agratizme. Pojava novih vrsta riječi i jezičnih oblika uvjetovana je sve većim potrebama djeteta u životu i široj okolini. Za to vrijeme pojavljuju se buduće i prošlo vrijeme, što znači da se njegovo mišljenje počinje oslanjati na prikazna značenja. I dalje postoje problemi s izgovaranjem dužih riječi.

1.3. Predškolsko razdoblje razvoja govora

Tijekom tog razdoblja, rečenica se usavršava. Dijete počinje pravilno koristiti vremena, sve više svladavajući deklinaciju i konjugaciju. Postupno shvaćamo da ime ne pripada samo jednom objektu, već grupi ili vrsti objekata. To znači da počinje generalizirati objekte koji imaju određene zajedničke karakteristike (boja, oblik itd.). Često razgovara sam sa sobom, igračkama, životinjama, što je zapravo glasno razmišljanje koje postupno prelazi na razinu unutarnjeg govora. Tempo govora djeteta predškolske dobi sporiji je od govora odrasle osobe. Važno ga je saslušati smireno i strpljivo. Na kraju treće godine često koristi pitanje zašto, kao i tko i kada. Ova su pitanja znak da se njegovo logično razmišljanje razvija.

S razvojem se poboljšava ispravnost rečenice tako da sve uspješnije kontrolira smislenu kombinaciju riječi i rečenica. Cijeli ovaj proces se razvija u četvrtoj i petoj godini. U skladu s općim razvojem djeteta, razvojem motoričkih sposobnosti te pažnje i interesa za ljude. U ovoj dobi dijete voli izmišljati priče u kojima se stvarnost isprepliće s nestvarnošću, a pritom jako pretjeruje. Jako voli slušati bajke koje također utječu na razvoj jezika i mašte. Osim aktivnog rječnika stvara se i pasivni rječnik (skup riječi koje dijete samo djelomično razumije i ne koristi). U tom razdoblju dijete obogaćuje svoj govor u skladu sa svojim općim razvojem i upoznavanjem sve šire okoline. Bogaćenje ne znači samo povećanje vokabulara, već i kvalitetu jezičnih oblika svih vrsta riječi. U tom razdoblju već rekreira kratku bajku, koristeći lijepe, složene rečenice. Povećava se broj zamjenica, glagola i veznika. U ovoj fazi, izgovor je visoko mehaniziran i postaje navika - već radi sasvim automatski.

1.4 Govor u školskom razdoblju

Govor u ovom dobu više nije samo sredstvo komunikacije i izražavanja, već i sredstvo teorijske nastave i prakticiranja pisanog izražavanja. Dakle, škola pred dijete postavlja veće zahtjeve u govornom izražavanju nego što je ono do sada naviklo. Do polaska u školu dijete je obično već savladalo obični razgovor i sasvim ga pravilno izgovara. Škola, međutim, zahtijeva od njega da dodatno razvija svoj izgovor i da točno razlikuje i izgovara sve glasove i foneme, jer je to neophodno za razvoj čitanja i pisanja. Stoga učitelj osposobljava dijete za govorno-slušnu analizu i sintezu, kako bi se razvila fonemska i glasovna osjetljivost te slušno razlikovanje glasova našeg jezika.

Zadaća sata je također usmjeriti učenike od situacijskog govora do takvog govora koji je razumljiv samo na temelju konkretne situacije, ali od same riječi i misaonih fraza, odnosno do kontekstualnog govora koji se počeo javljati već prema kraj predškolske dobi. No, dijete i dalje pribjegava situacijskom govoru u konkretnim temama, tako da oba govorna načina egzistiraju, iako u prvi plan dolazi kontekstualni govor, koji se posebno ističe u pisanom obliku. Za učenikov govorno-jezični razvoj od bitne je važnosti učiteljev govor i jezik te odgajanje pravilnog odnosa prema usmenom i pisanom jezičnom izražavanju. Sam vokabular jako raste tijekom školske dobi.

Uzrast do šeste godine vrlo je važan za razvoj razumijevanja govora i pravilnog izgovora jer se tada živčane i mišićne snage djeteta najbrže razvijaju. Ako to vrijeme propustimo, vrlo je teško razviti dobar govor [1], [2], [3].

2. Zaključak

Unatoč opisanim fazama, treba naglasiti da je djetetov govorni razvoj individualan i ne ide uvijek prema propisanim prekretnicama. Djeca se dosta razlikuju jedna od druge. Jedni su brbljaviji, pričljiviji, dok su drugi nešto tiši, rijetko govore. Valja ipak naglasiti da je predškolsko razdoblje iznimno važno za govorno-jezični razvoj djeteta.

3. Literatura

- [1.] Omerza, Z.: Govorne napake. Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1972.
- [2.] Škarić, I.: Govorne poteškoće i njihovo uklanjanje. Mladost, Zagreb, 1988.
- [3.] Vladislavljević, S.: Poremećaji izgovora. Privredni pregled, Beograd, 1981.
- [4.] Žnidarič, D.: Otrokov govor. Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport, Ljubljana, 1993.

Stručni rad

DISKALKULIJA

Sandra Kukovec, prof. defektologije

Osnovna škola dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Slovenija

Sažetak

Matematika je glavna.

Matematika je teška.

Nisi baš neki matematičar.

Kako ovo ne razumiješ?

Zar se ne možeš pretvarati?

Ovo je osnova.

Tablicu množenja moraš znati čak i kada te probude usred noći.

Sasvim je sigurno da se svatko od nas barem jednom u životu susreo s nekima od navedenih rečenica. Matematika može postati omraženi nastavni predmet zbog različitih okolnosti, odnosno nerazumijevanja od strane odraslih, neprepoznatih poteškoća, specifičnih poteškoća u učenju itd. Kod pojedinaca s izraženim poteškoćama u području matematike postoji vjerojatnost prisutnosti specifične poteškoće u učenju koja se naziva diskalkulija. Naravno, za potvrdu ovog problema potreban je pregled specijalista koji na temelju određenih kriterija i uvida u cjelovit razvoj djeteta može potvrditi diskalkuliju.

Ključne riječi: matematika, poteškoće u učenju, pomoć.

1. Uvod

Matematika je prisutna u svakodnevnom životu čovjeka i koristimo ju u mnogim životnim situacijama. Ako samo razmislimo na trenutak, sjetit ćemo se raznolikosti njene uporabe: kalendar, sat, računanje vremena, raspored, podmirenje mjesečnih bankovnih obveza, razumijevanje i izračunavanje količina, aktivnosti u kuhinji, trgovini, banci itd. Važno je razlikovati pojedince kojima matematika nije „jača strana” od onih koji imaju diskalkuliju.

2. Razlikujemo dvije vrste diskalkulije

Diskalkulija može biti urođeni ili stečeni poremećaj koji se manifestira u području matematike. Razvojna diskalkulija je deficit (nedostatak) učenja koji označava poteškoće u učenju zbog kojih su djetetova postignuća u matematičkom području znatno niža od očekivanih, uzimajući u obzir njegovu dob, inteligenciju i tijek obrazovanja. Povezuje se sa slabijim konceptualnim, deklarativnim, proceduralnim i problemskim matematičkim znanjem. Procjenjuje se da diskalkulija zahvaća između 3% i 7% školske populacije. Učestalost joj je slična kao i kod disleksije, ali se o diskalkuliji mnogo manje govori nego o disleksiji. Stečena diskalkulija povezana je s određenim oblikom oštećenja mozga. Dakle, dijete prije ozljede nije imalo problema u ovom području. Diskalkulija nije bolest, već specifičan način kognitivnog funkcioniranja pojedinca. Nije ni akalkulija, koja kao posljedica ozbiljnog oštećenja mozga označava nemogućnost (nesposobnost) korištenja matematičkih simbola [2].

3. Znaci diskalkulije i jaka područja

Poteškoće se mogu pojaviti unatoč tome što dijete ima prosječne ili natprosječne intelektualne sposobnosti. Zato diskalkuliju nazivamo specifičnom poteškoćom u učenju. Dijete predškolske i školske dobi koje ima problema s:

- organizacijom,
- učenjem brojeva,
- nerazumijevanjem količina,
- uspoređivanjem prema različitim kriterijima (veličina, dužina, težina itd.),
- usvajanjem matematičke terminologije,
- orijentacijom u „tablici stotice” (didaktičkom pomagalu),
- brojanjem unaprijed i unatrag (u nizu),
- geometrijom,
- pretvaranjem mjernih jedinica,
- konceptom vremena,
- organizacijom ili postupkom rješavanja zadatka,
- zamjenom znamenki (pri pisanju, čitanju ili unosu u džepni kalkulator),
- sjećanjem,
- zrcalnim okretanjem znamenki,
- promjenom redoslijeda znamenki,
- lošijim potpisivanjem u pismenim izračunima, što rezultira netočnim rezultatom,
- vremenom rješavanja (potrebno mu je više vremena za rješavanje istog zadatka od vršnjaka),

- čitanjem podataka iz grafikona i tablica,
- socijalnom integracijom,
- težim razumijevanjem neverbalnih gesta i društvenih pravila,
- pozornošću i koncentracijom,
- provjerom rezultata,
- praćenjem rezultata u igrama,
- određivanjem strane (lijevo, desno, sjever, jug itd.),
- eventualnim strahom od škole i anksioznošću.

moramo promatrati i pratiti. Takvo bi dijete moglo imati diskalkuliju. Naravno, neophodno je provesti odgovarajuće testove. Da bi komisija za usmjeravanje djece s posebnim potrebama mogla usmjeriti dijete i pružiti mu potrebnu pomoć, mora uzeti u obzir nekoliko kriterija, širi spektar vještina i ponašanja u području matematike. Dakle, tek kada se uvažavaju svi kriteriji, može se govoriti o specifičnoj poteškoći u učenju u području matematike ili diskalkuliji. U skladu s navedenim, zaključujemo da diskalkulija može biti verbalna, leksička, grafička, operacijska, egzekutivna i konceptualno-kognitivna (oblici diskalkulije prema dr. Ladislavu Košču, 1974).

Diskalkulija se može pojaviti i u kombinaciji s disleksijom te disgrafijom.

Ponekad se poteškoće u usvajanju matematičkih znanja javljaju sekundarno, kao posljedica drugih poteškoća u učenju, a ne kao posljedica diskalkulije. U tom slučaju posebno je važno graditi, poticati i razvijati jaka područja djeteta. Najčešće se to odnosi na sljedeća područja:

- stvaranje (kreiranje),
- usmeno izražavanje i pisanje,
- praktične sposobnosti,
- strateško razmišljanje,
- intuicija.

4. Pružanje pomoći djeci s izraženom diskalkulijom

Djetetu su neophodni:

- podrška učitelja i roditelja,
- više vremena (za čitanje i rješavanje zadataka),
- konkretna vizualna podrška (kartice s manjim koracima za rješavanje zadatka),
- učenje po koracima,
- vizualna podrška - uporaba boja (obojimo važan dio zadatka ili računski znak),
- konkretan materijal (kocke, prsti, bomboni itd.),
- učenje kompenzacijskih strategija (ako se dijete ne sjeća tablice množenja, pomaže si zbrajanjem),
- multisenzorno učenje (dijete se uključuje u svakodnevne aktivnosti kod kuće – pečenje peciva, kupovina i sl.),
- bročana traka (po kojoj se dijete orijentira),
- verbalizacija postupka (dijete učimo unutarnjem govoru),
- djetetu pružamo pozitivne povratne informacije (pohvalimo ga za svaki napredak).

5. Zaključak

Stručnjaci smatraju da je diskalkulija neizlječiv, doživotni poremećaj, koji se može ublažiti. Stoga je važno otkriti ga što ranije kako bismo djetetu osigurali odgovarajuće tehnike podrške, dodatnu stručnu pomoć u školi, a po potrebi i terapiju kod odgovarajućih stručnjaka.

6. LITERATURA

- [1.] Kavkler M.: Pomoč pri matematiki.. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše. Ljubljana, 1990.
- [2.] Kavkler M.: Specifične učne težave pri matematiki. Društvo Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami. Ljubljana, 2007.
- [3.] Valenčič Zuljan, M. in Žakelj, A.: Učenci z učnimi težavami pri matematiki: prepoznavanje učnih težav in model pomoči. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Ljubljana, 2015.
- [4.] Schwartz, M.: Težave pri računanju? Kako lahko starši pomagajo. Ljubljana: Kres, 2000. Dostupno na:
- [5.] <https://www.lenazmore.si/diskalkulija/> [Pristupljeno 23.5.2023.].
- [6.] Rožnata učiteljica: Dostupno na: <http://roznatauciteljica.blogspot.si/search/label/matematika> [Pristupljeno 23.5.2023.].
- [7.] <https://www.ucnetezave.si/nasveti/ucne-tezave-in-diskalkulija.html> [Pristupljeno 24.5.2023.].
- [8.] Više autora: Pomoč in podpora učitelju pri delu z učencem z diskalkulijo-priročnik. Ljubljana, 2014. Dostupno na: http://pefprints.pef.unilj.si/2750/1/Pomo%C4%8D_in_podpora_u%C4%8Ditelju_diskalkulija.pdf [Pristupljeno 24.5.2023.].
- [9.] Hodnett, B. R. (b.d.). *10 Multisensory Techniques for Teaching Math*. Dostupno na: <https://www.understood.org/en/school-learning/partnering-with-childs-school/instructional-strategies/10-multisensory-techniques-for-teaching-math>
- [10.] [Pristupljeno 23.5.2023.].
- [11.] Lee, A. M. I. (b.d.). *How Games Can Help Kids Who Struggle With Math*.
- [12.] Dostupno na: strani: <https://www.understood.org/en/school-learning/learning-at-home/games-skillbuilders/how-games-can-help-kids-who-struggle-with-math>
- [13.] [Pristupljeno 25.5.2023.].
- [14.] Morin, A. (b.d.). *Treatment for Kids With Dyscalculia*.
- [15.] Dostupno na: <https://www.understood.org/en/learning-attention-issues/treatments-approaches/treatment-options/treatment-options-for-dyscalculia> [Pristupljeno 23.5.2023.].
- [16.] The Understood Team. (b.d.). *Dyscalculia: Strategies You Can Try at Home*. Dostupno na: <https://www.understood.org/en/learning-attention-issues/child-learning-disabilities/dyscalculia/dyscalculia-strategies-you-can-try-at-home> [Pristupljeno 26.5.2023.].

Stručni rad

NEMIRNO DIJETE

Sandra Kukovec, prof. defektologije

Osnovna škola dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Slovenija

Sažetak

Stručni radnici javnih odgojno-obrazovnih ustanova, kako vrtića tako i škola, zapažaju porast broja nemirne djece. Nemirna djeca mogu biti prava noćna mora za pojedince oko sebe (roditelje, učitelje, susjede, vršnjake). Međutim, treba imati na umu da nije svako živahno dijete hiperaktivno. Mnogo je hiperaktivne djece koju stručnjaci nikada nisu pravilno pregledali i razumjeli, jer su ih roditelji smatrali "samo živahnijima". Nekada se vjerovalo da "živahnost" postupno prolazi odnosno nestaje tijekom odrastanja i sazrijevanja djeteta. Danas znamo da problem kod većine djece s godinama poprima drugačiji oblik, ali ne nestaje u potpunosti. Stoga se djetetu mora pružiti odgovarajuća pomoć.

Ključne riječi: dijete, škola, nemir, pomoć.

1. Uvod

Nemirnost je povećana aktivnost ili motorički nemir. Manifestira se u pojedinim razvojnim razdobljima, približno između treće i pete godine života, tijekom intenzivnih emocionalnih doživljaja odnosno značajnih promjena u životu djeteta. Može biti i znak zdravstvenih problema ili odaziv djeteta na određene metode odgoja. Hiperaktivnost možemo okarakterizirati kao pojačanu nemirnost, koju dijete ne može kontrolirati i nije je svjesno. Uznemirujuća je za okolinu, javlja se u različitim situacijama i različitim vremenskim intervalima.

2. Osobine nemirne djece

Nemirna su djeca od malih nogu zahtjevnija i ranjivija na nekim područjima. Kod takve djece uočavaju se usporeni govorni i motorički razvoj te poteškoće na socijalnom i emocionalnom području. Karakteristike nemirne djece su:

- trenutačno zadovoljenje vlastitih potreba, bez razmišljanja o posljedicama,
- razdražljivost,
- neposlušnost,
- plačljivost,
- impulzivnost,
- promjene raspoloženja,
- neuobičajena upornost u ponavljanju besmislenih aktivnosti,
- stalno nezadovoljstvo,
- kratkotrajna pozornost, distraktibilnost,
- agresivno ponašanje,
- „eksplozivno” reagiranje,
- impulzivnost, brz odgovor bez razmišljanja (što ovakvu djecu dovodi u probleme),
- brz odgovor na aktivnosti,
- brza promjena aktivnosti, kao i nedovršavanje istih,
- neprekidno pričanje,
- ulazak u osobni prostor drugih pojedinaca,
- glasan govor,
- luckastost odnosno specifični pokušaji izazivanja smijeha, čak ismijavanja,
- kazna kao odgojna metoda nema učinka,
- poteškoće u učenju,
- djeluje bez ograničenja (granica); ako ono postoji, stalno ga prekoračuje,
- mokrenje u krevet čak i u kasnom djetinjstvu,
- otežana integracija u grupu ili igru,
- poremećaj koordinacije,
- motorička nespretnost,
- često divljaju,
- motorički nemir,
- zaboravnost,
- nizak prag frustracije,
- asocijalni oblici ponašanja,
- destruktivnost,

- mogu imati problema s brzinom obrade (procesuiranja) informacija,
- mogu imati slabo radno pamćenje,
- lošije socijalno polje,
- nizak prag socijalne frustracije; burne reakcije,
- nisko samopouzdanje, slaba slika o sebi,
- bolje funkcioniraju tijekom individualnog obavljanja zadatka,
- obećaju da će uvijek biti marljivi, ali to ne mogu postići odnosno ostvariti.

U predškolskom razdoblju ove karakteristike ponašanja nisu izražene u visokoj mjeri, odnosno ne predstavljaju ometajući faktor, budući da dijete u vrtiću ili kućnom okruženju uglavnom može samo birati aktivnost, a niži su i zahtjevi za stečenim znanjem. Polaskom u školu opisani problemi postaju prepreke u djetetovom radu, te ono postiže lošije rezultate. Djeca s poremećajem pozornosti imaju poteškoća u održavanju fokusa odnosno usredotočenosti. Kada se djetetu naloži da pospremi sobu, jasno mu je što se od njega očekuje. Izvedbu aktivnosti obično započne dobro, pospremanjem. Međutim, vrlo brzo njegovu pozornost privuku igračka, zvuk, papir i još neki sitni detalji, te ju dijete preusmjeri na novu aktivnost. Stoga ga je potrebno nekoliko puta podsjetiti da se vrati na prvobitni zadatak.

3. Pružanje pomoći djetetu

3.1. Roditelji

Roditelji najbolje poznaju svoje dijete, s njim provode najviše vremena i odgojem ga pripremaju za život. Iznimno je važno da u djetetovim dobrim trenucima i danima pronađu snagu i energiju, koja će im pomoći da se nose s problemima tijekom lošijih, napornijih dana. Roditelji djeteta moraju biti podrška jedno drugom. Pri tome je važno i da imaju podršku rodbine te naravno stručnu pomoć. U odgojnom konceptu koji zamisle i postave važna su jasna pravila ponašanja i dosljednost. Ključno je pažljivo promatrati dijete te provjeriti u kojim situacijama ono najbolje funkcionira, koje ga aktivnosti zanimaju, koje zadatke lakše rješava, što ga motivira, kada se najbolje koncentrira, odnosno u kojim slučajevima mu se aktivira hiperfokus. Na jakim područjima čak će i nemirna djeca ustrajno provoditi aktivnosti i biti potpuno usredotočena na rad. Neophodni su upornost, smirenost, dosljednost, rutina. O svakoj promjeni „rasporeda“ potrebno je na vrijeme obavijestiti dijete. To će mu pružiti dovoljno vremena da usvoji novi tijek dana ili neke rutinske aktivnosti. Dijete treba pohvaliti čak i za mali napredak, uspjeh ili pravilno izvedenu aktivnost odnosno odaziv. Time potičemo poželjni oblik ponašanja i učimo ga onome što se od njega očekuje. Iznimno je važno da, ako uvodimo dodjeljivanje nagrade koju dijete dobiva na temelju primjerenog ponašanja, jasno predložimo djetetu kada će dobiti žeton i što može očekivati kao nagradu. Potonja, naravno, mora biti dostupna u kratkom roku. Nakon što dijete usvoji koncept dobivanja žetona i zasluži ga očekivanim oblikom ponašanja, učitelj mu ga dodjeljuje u skladu s pravilima. Potrebno je voditi računa o takozvanim dobrim i lošim danima djeteta. Osim navedenog, moraju mu biti pružene prilike za tjelesnu aktivnost i opuštanje. Dakle, stalna upozorenja i ukori ili kazne nisu učinkovita metoda. Možda je čak najbolje ponekad previdjeti neki prekršaj i brzo pohvaliti poželjni oblik ponašanja. Oni koji žele „čuti“ dijete, moraju ga saslušati, a ako žele da dijete sluša njih, vrlo je važna njegova sposobnost slušanja. Neophodno je razvijati aktivno slušanje. Učitelji dijete slušaju pažljivo i tiho, a nakon izgovorenih riječi djeteta pružaju mu emocionalnu podršku i tako mu omogućuju da pokuša pronaći rješenje za situaciju

koja ga je uznemirila. Osim toga, mimikom lica pokazuju da pažljivo slušaju učenika i da im je stalo.

Pojedinci koji žele da ih dijete sluša, moraju izbjegavati svaku prisilu, ultimatum ili ponižavanje. Kada žele postići djetetovu suradnju, neophodno je opisati problem, ponuditi informaciju, iskazati ju jednom riječju, pružajući takozvanu „ja informaciju“ o onome što osjećaju. Podrška puna ljubavi i strpljenje roditelja vrlo su bitni, naročito kada govorimo o odazivu okoline i kritici upućenoj djetetu zbog neprimjerenog ponašanja. Dijete mora osjećati da je prihvaćeno i voljeno.

3.2 Struka

Roditelji se za pomoć mogu obratiti raznim stručnim službama. Suradnja roditelja, škole ili vrtića i vanjskih stručnjaka iznimno je važna jer svatko ulaže svoj dio u mozaik plana rada i samog odgojnog procesa. Nemirno dijete nije moguće tek tako promijeniti kao pojedinca i transformirati ga prema našim očekivanjima odnosno željenim oblicima ponašanja. Stoga je neophodno pronaći načine što lakšeg suočavanja s ovim specifičnim situacijama i pripremiti ga za život. S takvim djetetom nužan je svakodnevni rad, koji zahtijeva dosta fleksibilnosti i razumijevanja. Međutim, kada nastupe dobri, pozitivni dani, od ovog djeteta možemo očekivati više. Postupno povećavamo svoje zahtjeve. Iznimno je važno prepoznati okidače i iznenadno preusmjeravanje djetetove pažnje na druge detalje. Neophodno je razviti njegovo samopoštovanje, sliku o sebi i podići razinu pozornosti te ju održavati, omogućujući time djetetu da dovrši započetu aktivnost te nauči odgoditi zadovoljstvo koje mu donose uspješna izvedba i nagrada. Tijekom nastave možemo mu osigurati kinestetički stol u učionici, loptice različitih veličina, oblika, materijala, tvrdoće, tekstura; korištenje igrice s prstima, žvakaćih guma itd. Sve to naravno mora biti u dogovoru s roditeljima i djetetom. Tražimo načine angažiranja njegovog tijela, kako bismo mu omogućili kretanje i oslobađanje suvišne energije koja mu onemogućuje održavanje pozornosti. Na noge stolice mogu se postaviti elastične trake koje će dijete rastezati svojim nogama. S učiteljem se možemo dogovoriti o posebnim zadacima koje će se djetetu dodijeliti kada se smanje njegova motivacija, energija i razina pozornosti. To se primjerice može odnositi na zamolbu učitelja da dijete donese nešto iz zbornice, knjižnice, da ode do savjetodavne radnice ili drugih stručnih radnika u školi, koji su, naravno, prethodno upoznati s ovim zadatkom. Kad je dijete dovoljno staro da može samo procijeniti svoje mogućnosti u dovršavanju aktivnosti, pruža mu se prilika za dogovor o tajnom znaku koji će uputiti učitelju. Naime, riječ je o takozvanom »izlazu u nuždi« s posebnim zadatkom. Učitelj ili osoba kojoj dijete vjeruje, predstavljat će tijekom nastave zaštitni faktor za učenika. Međutim, trebamo imati u vidu da se zaduženja i odgovornosti učitelja ne odnose samo na rad s jednim djetetom, već na provedbu aktivnosti u sudjelovanju s cijelim razredom. Hiperaktivnoj djeci neophodni su rutina, razumijevanje njihove posebnosti, pozitivan i iskren odnos između odrasle osobe i djeteta, jasno definirane strukture, motivacijske osnove, možda i svjetlosni ili glazbeni »inputi« koji ukazuju na neku promjenu u zbivanjima. Prostor u kojem će dijete sjediti mora biti dobro osmišljen. Preporučuje se da ono ne sjedi uz prozor i ne bude okrenuto prema prozoru, jer će tamo uvijek pronaći njemu zanimljive detalje koji će mu odvući pozornost i spriječiti neometan rad. Onog trenutka kada svoju kratkotrajnu pozornost preusmjeri na novi podražaj, više ju neće moći usmjeriti na učiteljevo objašnjavanje gradiva. Čak i sjedenje blizu učiteljičinog ili učiteljevog stola može biti ometajući čimbenik, jer se na stolu uvijek može naći nešto zanimljivo. U praksi postoje različite metode i tehnike kojima se djeca uče lakšem kontroliranju svog ponašanja. Jedna od njih je psihomotorna terapija po Kiphardu, a pored nje i Brain gym vježbe (gimnastika

za mozak), psihoterapijske mjere, medikamentozna terapija, bihevioralno-kognitivna terapija, glazbeno-plesna terapija te odgovarajuća prehrana.

4. Zaključak

Iznimno je važno napomenuti da dijagnozu ne mogu postaviti sami roditelji. Nije svako "brzo" dijete ujedno i hiperaktivno. Najučinkovitiji pristup pružanju pomoći predstavlja holistički pristup koji uključuje kombinaciju bioloških, psiholoških, socijalnih i pedagoških pristupa. U slučaju primjene holističkog (cjelovitog) pristupa pomoći važna je timska suradnja različitih stručnjaka koji usklađuju različite vrste pomoći. One su usmjerene na sve aspekte djetetova života (dijete, njegovo kućno i školsko okruženje, međuljudske odnose s drugima).

5. LITERATURA

- [1.] Suzana Žunko-Vogrinc: Povezanost inkluzivne prakse z učiteljevo vlogo pri delu z učenci z motnjo pozornosti in s hiperaktivnostjo. Ljubljana 2009, magistrski rad.
- [2.] Nina Smonig: Delo športnega pedagoga na osnovnih šolah z učenci s hiperkinetično motnjo. Diplomski rad, Ljubljana 2009.
- [3.] Dostupno na:
- [4.] <https://www.avita.si/kaj-resnicno-potrebujejo-nemirni-otroci/> [Pristupljeno 24.5.2023.].
- [5.] <https://www.zd-celje.si/media/2102/zlozenka-nemiren-otrok.pdf>
- [6.] [Pristupljeno 24.5.2023.].
- [7.] <https://vrtec-ciciban.si/wp-content/uploads/2021/03/Nemirni-otrok.pdf>
- [8.] [Pristupljeno 26.5.2023.].
- [9.] <http://korakkotroku.si teme/hiperaktivnost>
- [Pristupljeno 23.5.2023.].
- [10.] <http://www.vrtec-metlika.si/wp-content/uploads/2016/12/matejah/2016/12/Obvladovanje-vedenja-pri-otrocih.pdf>
- [Pristupljeno 26.5.2023.].
- [11.] <https://www.zf.uni-lj.si/images/stories/datoteke/Zalozba/ADHD.pdf>
- [Pristupljeno 22.5.2023.].
- [12.] <http://pefprints.pef.uni-lj.si/3914/>
- [Pristupljeno 22.5.2023.].
- [13.] Sažeto prema predavanju sa stručnog usavršavanja, predavao Matic Novak. Ptuj, ožujka 2023.
- [14.] Dostupno na:
- [15.] <https://www.modra-akademija.si/izobrazevanje/predavanje-za-soleotroci-z-motnjo-adhd/>
- [16.] [Pristupljeno 22.5.2023.].

Stručni rad

UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJ POJEDINCA

Sandra Kukovec, prof. defektologije

Osnovna škola dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Slovenija

Sažetak

Glazba predstavlja ritual još od najstarijih vremena. Preteča je govornog jezika, a nastaje stvaranjem zvukova, vokalnih i instrumentalnih. Vrlo je značajna komponenta naših života. U početku su ljudi stvarali glazbu oponašanjem zvukova koje su čuli u prirodi, prikupljajući oruđa iz svog okruženja (kamen, palice, kosti...) i koristeći ih kao instrumente. Čak i danas, u suvremenom vremenu, kao instrument nam može poslužiti bilo koji predmet koji čovjek izradi s namjerom da proizvede zvuk. Glazba nas prati na svakom koraku, pojavljujući se u našim životima čak i prije nego što učinimo prve korake. Svatko od nas ima urođene glazbene sposobnosti. To dokazuje i razvoj djetetova govora, jer prije nego što ono uopće počne „govoriti“, koristi simbolički govor, koji uključuje intonaciju i ritam jezika. Glazba ima snažan utjecaj na čovjeka. Njen učinak prožima cjelokupan ljudski razvoj, emocionalni, kognitivni, moralni, socijalni i motorički. Stoga ju možemo koristiti i kao sredstvo motivacije za stvaranje pozitivne slike o sebi, povećanje razine pozornosti, olakšavanje pamćenja itd. Osim navedenog, predstavlja i sredstvo komunikacije.

Ključne riječi: dijete, učenje, glazba, razvoj, komunikacija.

1. Uvod

Ljudsko tijelo različito reagira na različite vrste glazbe. Razmislimo na trenutak o učinku koji na čovjeka imaju uspavanke. Mirne su, nježne, tihe, ujednačenog ritma. Takva glazba pozitivno djeluje na srčani puls odnosno smanjuje broj otkucaja srca te umiruje disanje, smiruje tijelo i um. Glazba u klubu i na zabavama glasna je, brza i živahna. To, naravno, povisuje krvni tlak i potiče kretanje. Stoga je preporučljivo pažljivo birati glazbu, u skladu s onim što želimo postići.

2. Glazba u različitim životnim razdobljima

Nerođeno dijete prve zvukove čuje između dvadeset trećeg i dvadeset sedmog tjedna trudnoće, a najglasniji su za njega otkucaji majčina srca. Ovaj zvuk je ravnomjeran, ritmičan i ima umirujući učinak na fetus. S vremenom dijete detektira i druge zvukove te događaje koji se odvijaju izvan maternice. Nakon rođenja ono prepoznaje zvukove koje je čulo dok je još bilo u maternici. Neposredno nakon rođenja dijete prepoznaje majčin glas. Osjetilo sluha omogućuje mu pripremu za život nakon rođenja. U predškolskom razdoblju djeca iskazuju sposobnosti pjevanja i sviranja jednostavnih instrumenata (glazbala). Aktivno sudjelovanje djeteta u stvaranju glazbe pozitivno utječe na njegovo pamćenje, poboljšava prostornu i vremensku orijentaciju te zaključivanje, koordinaciju, verbalne sposobnosti, prostorne sposobnosti, emocionalnu inteligenciju, strpljenje i samopouzdanje. U ovoj dobi osjetljivost slušnog mehanizma vrlo je visoka. Stoga je važno pružiti mu raznolika glazbena iskustva (jednostavne pjesmice, ples, pjevanje uz glazbu, sviranje instrumenata) na način da se tijekom izvedbe zabavlja i na svoj način „interpretira” ono što čuje. Slušajući nježne tonove, mnoga djeca oslobađaju se tjelesne napetosti (loše držanje tijela, emocionalna uznemirenost itd.). Tijekom razdoblja školovanja, okolina i rad su strukturirani, jer je potrebno usvojiti nove sadržaje. Djeca lakše pamte nastavno gradivo uz glazbu. Na pamćenje se može utjecati i neizravno, puštanjem glazbe u pozadini. Osim na pamćenje, možemo utjecati i na održavanje te povećavanje razine pozornosti. Za potrebe učenja najprikladnija je tiha instrumentalna glazba. Kada je riječ o pozitivnom utjecaju na učenje, jedan od najčešće spominjanih skladatelja je naravno Wolfgang Amadeus Mozart. Djeca koja se glazbom bave godinama, usvajaju glazbene sposobnosti koje pozitivno utječu na razvoj čitateljske pismenosti i sposobnosti čitanja. Kao što smo napomenuli, glazba poboljšava proces pamćenja, ali ima i značajan utjecaj na prostorne i matematičke sposobnosti. U razdoblju adolescencije, traženja vlastitog identiteta i suočavanja s prvim ljubavnim problemima i neuspjesima, glazba ima ljekovit učinak na pojedinca. Može ga motivirati, pomoći mu u procesuiranju emocija, zacijeliti emocionalne i duševne rane, potaknuti njegovu kreativnost itd. Moramo naglasiti činjenicu da glazba pomaže u suočavanju s tjeskobom, depresijom i demencijom.

3. Glazbeni žanrovi

Različiti glazbeni žanrovi imaju različite učinke na pojedince i njihov proces učenja. Smatra se da klasična glazba poticajno djeluje na prostornu i vremensku percepciju, povećava kreativnost, poboljšava proces usvajanja matematičkih sadržaja, izoštrava osjećaj za estetiku, povećava sposobnost izražavanja emocija, poboljšava verbalne i intelektualne sposobnosti, utječe na socijalne kontakte, pa

čak i povećava sposobnost učenja stranih jezika. Osim navedenog, smatra se da narodne pjesme potiču bolju artikulaciju, poboljšavaju razgovijetnost govora, proširuju vokabular i povećavaju osjećaj ugone te samopouzdanja. Struktura i ritam rock i rap glazbe mogu pomoći starijoj djeci da ostanu usredotočena u kaotičnom, nepredvidivom okruženju. Jazz glazba potiče kreativnost odnosno stvaralaštvo. Ambijentalna glazba ima poseban učinak, tj. pomaže vrlo discipliniranoj, premorenoj djeci da se opuste.

4. Glazbena terapija

Terapija glazbom predstavlja modernu terapijsku praksu koja se sve više implementira diljem svijeta. Njeni počeci sežu u 1985. godinu, a jedna od prvih stručnjakinja koja je započela s korištenjem ovog oblika terapije bila je H. E. Boxill. Terapiju izvode glazbeni terapeuti. Postoje dva oblika terapije, odnosno može se provoditi aktivnim i receptivnim metodama. Uporabom receptivnih metoda primjenjuju se već stvorena glazba i snimke. Učinci ove terapije koriste se u ustanovama i školama za djecu s posebnim potrebama, kao i bolnicama te domovima za starije osobe. Postoje individualni, grupni i obiteljski oblik njene provedbe. Glazbena terapija potiče opuštanje, povećava motoričku koordinaciju, omogućuje i povećava motivaciju za tjelesnu aktivnost, motivira socijalnu interakciju, pozitivno utječe na razvoj funkcionalnog govora i komunikacijskih sposobnosti, potiče samostalnost, samopouzdanje i poboljšava sliku o sebi.

5. Zaključak

Zahvaljujući glazbi pojedinci lakše izražavaju svoje emocije, te ju smatramo sredstvom spajanja ljudskih srca. Još od daleke prošlosti koristila se u ljekovite svrhe, kroz mantre, pripjeve, himne itd. Vrlo je važno provoditi usmjerene i neusmjerene glazbene aktivnosti. Na taj način utječemo na razvoj djetetovih kompetencija, njegovog odnosa prema glazbi, odnosa prema društvu, pojedincima i kulturi te razvijamo njegove emocije odnosno čuvstva. Općenito možemo reći da nam glazba pomaže u poboljšanju kvalitete života. Zahvaljujući njenom utjecaju možemo ostvariti svoje želje, poboljšati svoju psihičku dobrobit ili unaprijediti osobni rast.

6. LITERATURA

- [1.] Dostupno na: <https://www.varuska-ziva.si/vpliv-glasbe-na-razvoj-otroka/>
[Pristupljeno 26.5.2023.].
- [2.] Voglar M.: Otrok in glasba. Državna založba Slovenije. Ljubljana, 1976.
- [3.] Zadnik K. : Glasba za otroke od rojstva do 18. meseca starosti. Glasba v šoli in vrtcu, br. 2-3. Sv. XIII, str. 39-46. ZRSS, Ljubljana. 2008.
- [4.] Habe K.: Psihologija glasbe – most med umetnostjo in znanostjo. 2018.
- [5.] Dostupno na: <http://www.sigic.si/psihologija-glasbe-most-med-umetnostjo-in.html> [Pristupljeno 26.5.2023.].
- [6.] Hriberšek V.: Povezanost glasbenih dejavnosti z emocionalnim in socialnim razvojem predšolskega otroka. Diplomsko delo. Ljubljana, 2009.
- [7.] Dostupno na: <https://dk.um.si/Dokument.php?id=54431&lang=slv>
- [8.] [Pristupljeno 26.5.2023.].
- [9.] De la Motte-haber, Helga: Psihologija glasbe. Državna založba Slovenije. Ljubljana, 1990.
- [10.] Černi, Manca: Učinki glasbene terapije na otroke s posebnimi potrebami v predšolskem obdobju. Magistrsko delo, Univerza v Mariboru, 2018.
- [11.] Dostupno na: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=70261>
- [12.] [Pristupljeno 26.5.2023.].

Stručni rad

RAZVOJ I POTICANJE GOVORA I JEZIKA U DJECE

Suzana Ciglarič, prof. defektologije govora i sluha
Osnovna škola Ljudevita Pivka, Ptuj, Slovenija

Sažetak

Čovjek je jedino biće na Zemlji koje je razvilo govor i jezik. Ova su se dva područja razvijala postupno tijekom više tisuća godina kako bi postala složeni sustavi kakve poznajemo danas. Govorom i jezikom ljudi izražavaju svoje želje, misli, iskustva, osjećaje, potrebe i sl. Međutim, govor i jezik nisu nešto što nam nije dano samo po sebi, već što svaki pojedinac mora naučiti. Sporazumijevanje s pripadnicima iste vrste ključno je za opstanak pa je razvoj govora i jezika iznimno važan aspekt djetetova odrastanja jer nam omogućava da živimo u zajednici (1). Govorno-jezični razvoj počinje već rođenjem i kod svakog se djeteta odvija u određenim fazama.

Ključne riječi: *razvoj govora, razvoj jezika, logoped*

1.Uvod

Predstaviti ću govorno-jezični razvoj djeteta za svaku dobnu skupinu od jedne do devet godina. Za svaku dob predstaviti ću preporuke i aktivnosti koje mogu pomoći i potaknuti govorni i jezični razvoj djeteta kod kuće i u vrtiću te kasnije u školi. Također ću dati preporuke roditeljima kada je dobro s djetetom posjetiti logopeda ili kada odgajatelj ili učitelj predlaže roditeljima da s djetetom odu logopedu.

2.Govorno-jezični razvoj djeteta i njegovo poticanje

DIJETE OD GODINU DANA		
Što dijete može učiniti?	Kako odrasli mogu pomoći?	Posjetite logopeda s djetetom kada...
- Nasmiješi se kad nas ugleda. - Ostvaruje kontakt očima. - Pokušava oponašati naše izraze lica. - Koristi se određenim gestama (npr. maše ili podiže ruke ako želi u naručje). - Odgovara na svoje ime. - Gleda u smjeru zvuka. - Sudjeluje u jednostavnim društvenim igrama. - Oponaša različite glasove. - Pokušava privući našu pozornost svojim govorom ili glasovima. - U izražavanju se pojavljuje ritam i intonacija. - Upotrebljava jednu ili dvije riječi, iako ih nužno ne izgovara potpuno ispravno.	- Kada razgovarate s djetetom, gledajte ga u oči. - Mijenjajte svoj glas: dijete uživa u tome, melodija govora pomaže mu razumjeti jezik. - Uspostavite sve vrste međusobnih interakcija: napravite „smiješna lica“, osmijehe i poglede. - Djeci pjevajte pjesmice. - Dajte im vremena da na vaš govor odgovore pokretom, glasanjem – i to nagradite osmijehom, melodijom govora i smijehom. - Reagirajte na djetetov izraz lica (plakanje, smijeh, vrištanje...) - Imenujte ono što dijete čuje, vidi (auto, ptice, telefon). - Kratkim rečenicama opišite što radite.	... ima veće poteškoće u hranjenju. ... ne postoji glasno glasanje ili vokalni odgovor na glasanje drugih. ... tiho je, „dobro“. ... djetetov glas je monoton. ... ne uspostavlja kontakt očima. ... ne reagira na svoje ime, na buku. ... ne razumije jednostavne upute. ... predmete ne upotrebljava sa smislom. ... ne oponaša glasove odraslih. ... ne guguće ili ne prestaje gugutati.

DIJETE U DOBI OD DVIJE GODINE		
Što dijete može učiniti?	Kako odrasli mogu pomoći?	Posjetite logopeda s djetetom kada...
- Pravilno artikulira većinu samoglasnika i glasova m, p, b, n, t, d na početku slogova i riječi. - Povećava broj novih riječi, koje još ne izgovara točno. - Povezuje dvije riječi u rečenicu. - Pokazuje neke dijelove tijela na zahtjev.	- Razgovarate s djetetom koristeći se riječima koje poznaje i kratke gramatički ispravne rečenice, a ne dječji govor. - Dajte mu prikladne knjige i razgovarajte uz njih. - Objasnite mu riječi koje ne razumije. - Ponovite riječi koje ne izgovara ispravno, ali ne tražite od njega da ih ponavlja iza vas!	... nema prave prve riječi. ... ne razumije uobičajene riječi. ... loša je koordinacija respiracije i hranjenja ili vokalizacije. ... govori nerazumljivo. ... ne održava kratku koncentraciju prilikom aktivnosti koju je samo odabralo.

- Razumije jednostavne upute i pitanja. - Sluša priče, pjesme i rime. - Pokazuje (poznati) predmet koji imenujemo. - Ispunjava dvostruke upute (npr. Stavi čašu na stol.).	- Budite dobar uzor u govoru (proširite i nadopunite izjavu djeteta). - Prilagodite brzinu govora tako da dijete ima dovoljno vremena za odgovor.	... u igri ne oponaša poznate situacije (hranjenje bebe...). ... ne razumije jednostavna pitanja ili upute.
DIJETE U DOBI OD TRI GODINE		
Što dijete može učiniti?	Kako odrasli mogu pomoći?	Posjetite logopeda s djetetom kada...
- Imenuje većinu predmeta iz svoje blizine. - Pravilno izgovara glasove p, b, m, n, j, t, d, v, h, k, g. - U pripovijedanju povezuje tri do četiri riječi. - Želje i zahtjeve za predmetima izražava govorom. - Govori tečno. - Koristi se zamjenicama, prijedlozima i množinom. - Razumije i pita: što, tko, gdje i zašto. - Pripovijeda o događajima. - Slijedi upute sastavljene od tri dijela.	- Mnogo razgovarajte sa djetetom. - Odgovarajte na djetetova pitanja jasno, kratko i razumljivo. - Kada određenu riječ izgovori pogrešno, ispravno je ponovite, ali ne tražite od djeteta da je ponavlja nakon vas - Pomognite djetetu oblikovati misli i opisati osjećaje. - Postavljajte djetetu pitanja. - Ako dijete zapne, nemojte ga popravljati, već samo usporite tempo svog govora. - Potaknite ga ostaviti bocu/dudu.	... upotrebljava samo nekoliko riječi. ... ne izgovara većinu glasova koje bi trebalo u ovoj dobi. ... ne povezuje riječi u rečenice. ... roditelji i odgojitelji teško razumiju njegov govor (ili ga uopće ne razumiju). ... ne razumije složene upute. ... ne razumije pitanja. ... ne postavlja pitanja. ... ne razgovara sa svojim vršnjacima. ... umjesto odgovora, ponovi pitanje.
DIJETE U DOBI OD ČETIRI DO PET GODINA		
Što dijete može učiniti?	Kako odrasli mogu pomoći?	Posjetite logopeda s djetetom kada...
- Pravilno izgovara sve glasove, osim šumnika i glasa /r/. - Pripovijeda o tome što je radilo. - Koristi se rečenicama koje sadrže četiri ili više riječi. - Sve riječi upotrebljava gramatički ispravno. - Obično govori tečno, bez ponavljanja slogova, glasova ili riječi. - Pripovijeda duže priče koje imaju smisla. - Komunicira s drugom djecom i odraslima.	- Čitajte mu priče koje odgovaraju njegovoj dobi. - Neka vaše rečenice budu duže i složenije. - Slušajte i gledajte dijete tijekom razgovora, dajte mu vremena da odgovori. - Strpljivo mu odgovarajte na pitanja. - Igrajte igru uloga. - Igrajte društvene i didaktičke igre koje potiču obogaćivanje vokabulara, prepričavanje i izmišljanje priča.	... ne izgovara glasove koje bi u ovoj dobi trebalo. Vršnjaci i odrasli teže ga razumiju. ... često radi gramatičke pogreške. ... stvari opisuje i ne imenuje ih. ... često ponavlja (oponaša) govor, geste odraslih.

DIJETE U DOBI OD PET DO ŠEST GODINA		
Što dijete može učiniti?	Kako odrasli mogu pomoći?	Posjetite logopeda s djetetom kada...
- Sve glasove ispravno izgovara. - Govori tečno i razumljivo. - Koristi se složenim rečenicama i svim vrstama riječi gramatički ispravno. - Prepriča priču koju je slušalo. - Istinito pripovijedanje isprepliće s maštom. - Razumije vremenske koncepte (jučer, sutra...) - Zna odrediti prvi glas u riječima.	- Širite vokabular (sinonimi, zajednički nazivi...). - Pročitajte mu duže priče i pripovijetke, aktivno gledajte slikovne enciklopedije i razgovarajte o sadržaju s djetetom. - Igrajte igru slušne diferencijacije (potražite riječi na određeni glas, otkrijte prvi glas u riječima, potražite rime...). - Potaknite dijete da priča i prepričava priče.	... pogrešno izgovara, zamjenjuje ili izostavlja pojedinačne glasove. ... ne koristi se složenim rečenicama. ... struktura rečenice je neadekvatna. ... ne zna pričati priče, opisivati događaje. ... ne shvaća značenje većeg broja riječi. ... ne razumije složene upute.

DIJETE U DOBI OD ŠEST DO SEDAM GODINA		
Što dijete može učiniti?	Kako odrasli mogu pomoći?	Posjetite logopeda s djetetom kada...
- Razumije apstraktne pojmove (bogatstvo, sreća, ljubav...). - Imenuje dane u tjednu. - Govor prilagođava društvenim situacijama. - Može voditi duge razgovore. - Postoji interes za čitanje. - Vršiti slušnu sintezu i analizu riječi. - Povezuje glasove sa slovima. - Počne čitati i pisati.	- Igrajte igre koje poboljšavaju fonološku svijest. - Čitajte s djetetom. - Potičite ga da čita i piše. - Potičite ga da komunicira s različitim ljudima u različitim situacijama.	... ima skroman vokabular. ... ne razumije apstraktne pojmove. ... ne razlikuje slova i brojeve. ... nije u mogućnosti izvršiti glasovnu analizu i sintezu riječi. ... teško zapamti upute, zadatke i sadržaj priča.

DIJETE OD SEDAM DO DEVET GODINA		
Što dijete može učiniti?	Kako odrasli mogu pomoći?	Posjetite logopeda s djetetom kada...
- Ovladava gramatiku na razini odraslih. - Razumije uporabu riječi, fraza i rečenica u prenesenom smislu. - Čita i razumije pročitani tekst. - Piše čitko i pravopisno ispravno.	- Razgovarajte o različitim sadržajima s djetetom. - Ohrabrite ga da utemelji različite sadržaje, zadatke. - Slušajte glasno čitanje djeteta i slušajte ga kako prepričava pročitano. - Različitim ga igrama potičite da piše.	... ima konceptualno siromašan govor. ... riječima se teže izražava. ... pri čitanju ili pisanju zamjenjuje slova (vizualno slična ili zvučno slična), preskače retke, miješa redoslijed slova ili slogova u riječima. ... ne razumije pročitani tekst. ... ima poteškoća s pisanjem (nečitak rukopis, izostavljanje kvačica,

		točaka i crtica na slovima...).

3.Zaključak

Razvoj govora i jezika vrlo je složen i dugotrajan proces. Dobro je da roditelji, odgajatelji i učitelji poznaju faze razvoja govorno-jezičnog razvoja djeteta te tako na vrijeme otkriju odstupanja u razvoju i, ako je potrebno, posjete logopeda ili se savjetuju s njim.

4.Literatura

- (1) Asha. (b.d.). *What is speech? What is language?*. Dostopno na spletni strani: https://www.asha.org/public/speech/development/language_speech/
- (2) Grilc, N. (2013). *Govorno – jezikovne motnje: priručnik z vajami*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- (3) Marjanovič Umek, L. (1990). *Mišljenje in govor predšolskega otroka*. Ljubljana: DZS.
- (4) Žnidarič, D. (1993). *Otrokov govor*. Ljubljana: ZRSŠ.

Stručni rad

VEZA IZMEĐU ARTIKULACIJE I LATERALNOSTI U DJECE

Suzana Ciglarič, prof. defektologije govora i sluha
Osnovna škola Ljudevita Pivka, Ptuj, Slovenija

Sažetak

Različiti stručnjaci primjećuju da postoji veza između spretnosti ruke i govora. Koordinirani pokreti ruke utječu na senzomotorički razvoj živčanog sustava i, kroz to, na razvoj govora, koji zahtijeva najvišu razinu senzomotoričke koordinacije. Svojim istraživačkim radom željela sam otkriti postoji li veza između artikulacije u djece i lateralnosti, tj. dominantne ruke u crtanju i pisanju.

Ključne riječi: *artikulacija, lateralnost, ljevorukost*

1.Uvod

Čovjek nije potpuno simetrično građen, jedna polovica tijela malo je drugačija od druge. To nazivamo lateralnom asimetrijom. U kontekstu ove lateralnosti možemo brzo vidjeti da velika većina ljudi u svom radu daje prednost jednoj strani nad drugom. I tako se oni koji daju prednost desnici nazivaju dešnjacima, a oni koji više upotrebljavaju ljevicu nazivaju ljevacima. Brojne studije pokazale su da lateralna dominacija kod nekih ljudi nije dosljedna, mijenjajući se od osjetila do osjetila, od uda do uda. Ovi su ljudi mješovito ili križno lateralni.(1) Međutim, postoje i ljudi koji upotrebljavaju obje strane tijela jednako često i jednako dobro, a oni se nazivaju ambideksteri.

2.Lateralnost

Mozak je otprilike kilogram i pol težak organ, podijeljen na desnu i lijevu polovicu, koje su međusobno povezane. Po tim vezama, informacije se prenose između njih. Za obje hemisfere mozga karakteristično je da su vrlo slične i anatomske simetrične. Svaka polovica mozga vodi brigu o individualnim vještinama čovjeka i svaka je odgovorna za različite načine razmišljanja. Postoji i preklapanje tih funkcija između dvije polovice mozga. Dakle, dvije polovice mozga uključene su u obavljanje različitih zadataka. Poznato je da lijeva polovica mozga kontrolira funkcioniranje desne polovice tijela, a desna upravo suprotno. U lijevoj polovici mozga provode se misaoni procesi koji se temelje na logici, slijedu, linearnosti. Lijeva polovica mozga racionalno je analitična i kontrolira govor, pisanje, čitanje i matematiku. Dakle, lijeva hemisfera također obavlja funkciju motoričkog govora („pokretanja” govornih organa) i jezične analize. U desnoj polovici mozga, međutim, procesi razmišljanja su nasumičniji, što odgovara neverbalnim načinima razumijevanja i izražavanja. Ova polovica mozga uglavnom brine o glazbenim i vizualnim dojmovima, prostornoj percepciji, apstrakciji i emocijama. Istraživanja su pokazala da gotovo svi dešnjaci (preko 95 %) imaju centar za govor na lijevoj hemisferi. Problem je kod ljevaka. Većina njih (70 %) ima centar za govor u lijevoj hemisferi. Samo oko 20 % ima centar za govor u desnoj hemisferi. Preostalih 10 % ima ove centre u obje hemisfere. (1) Odmah nakon rođenja, nema utemeljenih znakova koji ukazuju na to hoće li dijete biti ljevak ili dešnjak. Negdje do treće godine djeca upotrebljavaju obje ruke, što je normalno i ispravno. Međutim, do dobi od četiri godine razvija se lateralna predispozicija, odnosno diferencira se hoće li dijete biti ljevak ili dešnjak. Prije polaska u školu važno je da dijete ima odabranu ruku koju će upotrebljavati prilikom pisanja, čak i ako ruka nije diferencirana. Dijete koje nije razvilo svoju lateralnost nespretno je, sporo i ima druge probleme. (2) Istraživanja pokazuju da u cijeloj populaciji ima oko 10 % do 15 % ljevaka. Ne tako davno, ljevaci su bili obilježeni u svijetu dešnjaka jer je društvo bilo usmjereno protiv njih. Ljevorukost se smatrala poremećajem. Djecu su u školi čak i tukli ako su upotrebljavala lijevu ruku prilikom pisanja. Od djece su tražili da upotrebljavaju desnu ruku. Danas znamo da ne mijenjamo lateralnost kod djeteta jer tako možemo učiniti mnogo štete zato što s nasilnim davanjem prednosti drugoj ruci dolazi do nesklada u vezi između vida, mozga i udova. Stoga, dijete također može doživjeti probleme kao što su mucanje, promjene u ponašanju, neuroze, poremećaji čitanja i pisanja, problemi s grafomotoričkim vještinama itd. Čak i danas, mnogi desnoruki roditelji zabrinuti su ako je njihovo dijete ljevoruko jer se boje da će dijete zbog toga imati problema u školi. Doista, određeni problemi mogu nastati, ali oni nastaju uglavnom zato što ljevoruka djeca ne uče određene vještine od strane roditelja dešnjaka, odgajatelja ili učitelja jer ih sami različito obavljaju. Ljevaci vežu vezice drugačije od dešnjaka, otključavaju vrata drugačije, režu drugačije, pišu drugačije... Roditelji koji su ljevoruki sami znaju kako učinkovito pomoći djeci. Važno je da djeca koja su ljevoruka upotrebljavaju uređaje koji su prilagođeni ljevorukim osobama, kao što su posebne škare, nalivpero, olovke, bojice, šiljila... Danas se ovakvi proizvodi mogu kupiti u gotovo svakoj trgovini.

3.Problemi s lateralnošću i artikulacijom

Govor ljevoruke djece razvija se prema istim zakonitostima kao i kod sve druge djece. Obično ljevoruko dijete ima poteškoća s brзом promjenom položaja i pokreta govornog aparata prilikom izgovora. Posebno su korisne vježbe za poticanje finih motoričkih sposobnosti prstiju,

koje značajno stimuliraju razvoj govora.(3) S obzirom na to, možemo zaključiti da ljevaci imaju više problema s artikulacijom nego dešnjaci.

Artikulacija ili izgovor znači formiranje glasova pomoću organa govora. Poremećaj artikulacije nemogućnost je ili nepravilnost u izgovaranju pojedinih glasova u obliku propusta (izostavljanja određenih glasova), zamjene (zamjena nerazvijenog glasa drugim glasom) ili distorzije (nepravilnosti u izgovaranju pojedinih glasova).

Poremećaji artikulacije kod djece vrlo su česti, a njihov se postotak u posljednje vrijeme povećava. Zanimalo me je jesu li problemi s artikulacijom češći kod ljevaka nego kod dešnjaka. U istraživanju je sudjelovalo 107 djece u dobi od 4,1 do 6,1 godina. Za procjenu artikulacije upotrijebila sam tripozicijski test artikulacije koji omogućava relativno brzo i sustavno određivanje broja pogrešaka te vrsta pogrešaka u području izgovora. Djetetovu dominantnu ruku odredila sam na temelju toga koju je ruku dijete upotrebljavalo za crtanje ili pisanje. Otkrila sam da je prilikom crtanja ili pisanja 87,35 % djece upotrebljavalo desnu ruku, 11,21 % djece lijevu ruku, a 0,93 % djece nije imalo diferenciranu dominantnu ruku pa su prilikom crtanja premješali bojice iz jedne ruke u drugu ili neko vrijeme crtali desnom rukom, a zatim lijevom. Također sam otkrila da lijevom rukom crta više dječaka nego djevojčice. Od sve ispitane djece, 42 % imalo je probleme s artikulacijom, a među njima je bilo i više dječaka. Kada sam usporedila lateralnost i probleme artikulacije kod djece, otkrila sam da od sve ispitane djece, 34,58 % desnoročke djece ima poremećaje artikulacije, 6,54 % ljevoruke djece ima poremećaje artikulacije, a 0,93 % su ambidekseri. Također sam utvrdila da je među dešnjacima bilo 39 % djece s poremećajima artikulacije, a među ljevacima je postotak djece s poremećajima artikulacije bio nešto veći i iznosio je 58 %. Dakle, na temelju dobivenih podataka, ustanovila sam da je artikulacija ljevoruke djece u uzorku djece koju sam odabrala lošija od artikulacije desnoročke djece.

4. Zaključak

Proces lateralizacije može se nesmetano razviti samo ako obje polovice mozga rade skladno i ispravno te surađuju. Kod djece koja su križno lateralna, ovaj proces je narušen. U svom istraživačkom radu nisam detaljnije provjeravao jesu li djeca križno lateralna, već sam samo provjeravala koja je ruka dominantna. Možda bi u takvom slučaju rezultati koje sam dobila bili drugačiji jer je moguće da bi više artikulacijskih problema doživjela djeca koja su križno lateralna, a ne ona koja su čisti ljevaci.

5. Literatura

- (1) Borša J. (1998). Levica v senci desnice. Ljubljana: Forma sedem.
- (2) Matajc J. (1982). Razvoj stranskosti pri predškolskom otroku. Preventiva in diagnostika v logopediji. Simpozij logopedov Jugoslavije. Bled.
- (3) Posokhova I. (1999). Razvoj govora i prevencijagovornih premećaja u djece. Priručnik za roditelje. Zagreb: Ostvarjenje d.o.o.
- (4) Asha. (b.d.). *What is speech? What is language?*. Dostopno na spletni strani: https://www.asha.org/public/speech/development/language_speech/
- (5) Grilc, N. (2013). Govorno – jezikovne motnje: priručnik z vajami. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- (6) Marjanovič Umek, L. (1990). Mišljenje in govor predškolskega otroka. Ljubljana: DZS.
- (7) Žnidarič, D. (1993). Otrokov govor. Ljubljana: ZRSŠ.
- (8) Dostopno na spletni strani: <http://www2.arnes.si/~sspmkotn/edus/ldbrain.htm>
- (9) Dostopno na spletni strani: <https://www.sinapsa.org/tm/media/priponke/a185-Delovanje%20hemisfer.pdf>

Stručni rad

**NA OTVORENOM UTVRĐUJEMO ZNANJE O
OPSEGU I POVRŠINI PRAVOKUTNIKA I KVADRATA**

Lidija Podpečan

Osnovna škola Juršinci, Slovenija

Sažetak

Nastava na otvorenom nije novost, ali takvi nastavni satovi povremeno su vrlo dobrodošla forma jer motiviraju učenike na rad. Postoji mnogo različitih, pozitivnih razloga za provođenje nastave na otvorenom, tako da takve satove ima smisla uključiti i u nastavu matematike. U članku je prikazan nastavni sat opsega i površine pravokutnika i kvadrata na otvorenom koji smo održali na školskom dvorištu.

Ključne riječi: matematika, nastava na otvorenom, opseg i površina.

1. Uvod

Učenici šestog razreda ušli su učionicu kako bismo počeli s nastavom matematike, kao što smo to učinili mnogo puta prije. A onda sam im rekla: „Ne morate pripremati pribor jer danas idemo van.“ Oduševljenje učenika bilo je veliko, klicali su od radosti i radovali se drugačijem satu nego što su navikli. Odlučila sam nastavni sat održati vani – na otvorenom.

Skribe – Dimec [2] navodi kako je nastava na otvorenom u najširem smislu organizirano učenje koje se odvija izvan školskih zgrada. Nastava na otvorenom nastava je koja se održava izvan učionice. Može se odvijati na različitim lokacijama, bilo oko škole ili u prirodi, u gradu, na farmi, na ulici, u Centrima za školske i izvannastavne aktivnosti, zoološkim vrtovima, kazalištima itd. Prednosti su nastave na otvorenom da se aktivnosti provode na svježem zraku, učenici se mogu kretati, a potiče se i kreativnost.

Skribe – Dimec [2] navodi mnogo različitih razloga za nastavu na otvorenom. Između ostalog, nastava na otvorenom:

- učenicima pruža stvarno, pozitivno iskustvo
- poboljšava fizičko i psihičko zdravlje učenika
- povećava motivaciju, entuzijazam i samopouzdanje te smanjuje poteškoće s pažnjom
- poboljšava ponašanje učenika u razredu (timski rad, povezanost skupine i sl.)
- povećava spretnost ruku, koordinaciju, ravnotežu
- poboljšava ishode učenja
- omogućava socijalni razvoj i potiče individualne metode učenja
- povećava brigu i odgovornost za okoliš
- omogućava međupredmetno povezivanje.

2. Planiranje i izvođenje nastavnog sata

U šestom razredu već smo obradili opseg i površinu pravokutnika i kvadrata. Primijetila sam da neki učenici još uvijek ne razumiju i ne zamišljaju mjerne jedinice za površinu i imaju poteškoća u njihovoj pretvorbi. Stoga sam odlučila održati sat utvrđivanja gradiva na otvorenom.

U školi imamo asfaltno igralište, koje je pogodno mjesto za provođenje nastave. Odlučila sam nasumično podijeliti učenike u četiri skupine.

Na početku smo se u učionici dogovorili o tijeku nastave jer s ovim učenicima nikada prije nisam provodila takvu aktivnost. Dogovorili smo se oko pravila kojih se moramo pridržavati.

Pravila su bila sljedeća:

- cijela skupina mora zajedno rješavati zadatke
- svaki učenik mora imati popunjen radni list
- pomažu jedni drugima i zajedno rade na pronalaženju rješenja.

Također smo zajedno raspravljali o kriterijima uspješnosti, koji su bili sljedeći:

- učenik je u stanju pretvoriti mjerne jedinice za površinu
- učenik poznaje razliku između pravokutnika i kvadrata te ih uspijeva nacrtati na podu
- učenik pokušava točno izmjeriti duljinu i širinu pravokutnika i kvadrata
- učenik ispravno izračunava opseg i površinu pravokutnika i kvadrata.

Cilj učenja bio je moći pretvarati mjerne jedinice za površinu, izmjeriti duljinu i širinu pravokutnika ili kvadrata te izračunati opseg i površinu.

Prije odlaska na školsko igralište, učenicima sam podijelila radne listove sa zadacima, metrima i kredom za pisanje na asfaltu. Svaki učenik sa sobom je ponio još i podlogu za pisanje i olovku. Onda smo izašli.

2.1. Tijek rada na otvorenom

Učenici su za rad na otvorenom imali pripremljena tri zadatka.

Zadatak 1: Poznajem / ponavljam mjerne jedinice za površinu

Kredom na tlu nacrtajte kvadrat veličine 1 cm^2 , 1 dm^2 , 1 m^2 i 1 ar .

Dobro pogledajte veličine, a zatim riješite sljedeći zadatak:

Pretvorite:

$$1\text{ dm}^2 = \underline{\hspace{2cm}}\text{ cm}^2$$

$$1\text{ m}^2 = \underline{\hspace{2cm}}\text{ dm}^2$$

$$1\text{ a} = \underline{\hspace{2cm}}\text{ m}^2$$

$$13\text{ dm}^2 = \underline{\hspace{2cm}}\text{ cm}^2$$

$$25\text{ m}^2 = \underline{\hspace{2cm}}\text{ dm}^2$$

$$5 \text{ a} = \text{m}^2$$

Slika 1: Kvadrati 1 cm^2 , 1 dm^2 i 1 m^2 nacrtani na igralištu (vlastiti izvor)

Svaka skupina našla je svoje mjesto na igralištu i započela s radom. Učenici su nacrtali odgovarajuće kvadrate na tlu. Prilikom planiranja pravih kutova, morala sam ih podsjetiti da budu precizni i da se za pravi kut koriste priborom koji imaju sa sobom. Brzo su shvatili da na tlo mogu položiti list ili mapu. Kvadrat s površinom od jednog ara nacrtali smo zajedno. Svi su učenici pomagali u crtanju, jedni su mjerili, a drugi iscrtavali linije.

Zadatak 2: Kvadrat i pravokutnik prijateljstva

Kredom na tlu nacrtajte kvadrat takve veličine da svi članovi vaše skupine mogu na njega sjesti. Izmjerite duljinu stranice ovog kvadrata te izračunajte njegov opseg i površinu.

Sada kredom na tlu nacrtajte pravokutnik takve veličine da svi članovi vaše skupine mogu na njega sjesti. Izmjerite duljinu i širinu ovog pravokutnika te izračunajte njegov opseg i površinu.

Slika 2: Pravokutnik prijateljstva (vlastiti izvor)

Drugi zadatak imao je poseban naziv jer su učenici na tlu morali nacrtati kvadrat i pravokutnik na koji svi članovi skupine mogu sjesti. Ovaj zadatak bio je vrlo zanimljiv jer je bilo vrlo lijepo vidjeti kako svaka skupina surađuje, kako učenici znaju slušati i sudjelovati te kako su povezani. Kada su izračunali opsege i površine, sjeli su na nacrtani lik i pomagali jedni drugima.

Zadatak 3: Projekt tribina

Pogledajte tribine koje se nalaze na igralištu. Na sve površine na kojima se nalaze sjedala, željeli bismo postaviti pločice. Izračunajte koliko biste kvadratnih metara pločica trebali. Metrom izmjerite potrebne podatke.

Slika 3: Tribine (vlastiti izvor)

Treći zadatak riješile su samo dvije skupine jer je preostalim trima ponestalo vremena. Prvo su morali razmisliti o tome na koje će dijelove biti postavljene pločice, a zatim su metrima morali pravilno izmjeriti odgovarajuću duljinu tribina i izračunati ukupnu površinu svih sjedala. Posljednje tri minute posvetili smo tome da svaki učenik na radnom listu napiše mišljenje o nastavnom satu koji smo održali. Svi učenici bili su vrlo zadovoljni nastavom na otvorenom, jako im se svidjelo što se mogu družiti, zajedno rješavati zadatke i biti vani.

3. Zaključak

Učitelji matematike u nastavi često su preplavljeni nastavnim planovima i programima te ocjenjivanjem pa premalo vremena posvećuju aktivnostima poput nastave na otvorenom. Za provedbu nastave na otvorenom potrebno je mnogo promišljanja, dobrog planiranja i pripreme učenika za rad. Podjelom učenika u skupine može se brzo dogoditi da pojedini učenici ne obavljaju aktivnosti koje se od njih zahtijevaju. Nastava na otvorenom vrlo je motivirajuća za učenike jer to je drugačiji oblik od onoga na koji su navikli, a učenici čak nemaju ni osjećaj da uče ili utvrđuju svoje znanje. Uz nastavu na otvorenom, učenicima se mogu dobro prikazati različite mjerne jedinice za površinu, što je vrlo teško izvesti u učionici, a općenito slabiji učenici lakše mogu percipirati i zapamtiti ove veličine na konkretnom prikazu. Zato ima smisla da učitelji matematike pokušaju organizirati nastavu provođenjem najmanje jednog sata nastave na otvorenom.

4. Literatura

- [1.] *Učni načrt. Program osnovna škola. Matematika* (2011.). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- [2.] Skribe – Dimec, D. (2014.). Pouk na prostem. V Mršnik, S. Urednik, Novak, L. Urednik (ur.), *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Spoznavanje okolja / Naravoslovje in tehnika* (str. 79 – 83). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Stručni rad

MODELIRANJE LINEARNOM FUNKCIJOM U OSNOVNOJ ŠKOLI

Lidija Podpečan

Osnovna škola Juršinci, Slovenija

Sažetak

U matematičkom kurikulumu u devetom razredu osnovne škole u Sloveniji učenici uče o pojmu funkcije, a detaljnije o linearnoj funkciji. Funkcija kao takva za učenike je vrlo apstraktan pojam i oni ne razumiju njegovo značenje. U radu je prikazan nastavni sat matematičkog modeliranja linearnom funkcijom pomoću programa Geogebra. Kroz matematičko modeliranje, učenici upoznaju pojam funkcije.

Ključne riječi: matematika, matematično modeliranje, linearna funkcija, Geogebra.

1. Uvod

U nastavi matematike u devetom razredu u Sloveniji učimo o linearnoj funkciji. Učenici nauče zapisati jednadžbu linearne funkcije, upoznaju značenje koeficijenata i saznaju kako izračunati vrijednost funkcije. Pojam funkcije vrlo je apstraktan za učenike i nekako ne doživljavaju njegovo značenje i upotrebu. Stoga sam nakon obrade teme odlučila održati sat modeliranja linearnom funkcijom kako bih učenicima pružila bolje razumijevanje njegovog značenja i upotrebe.

1.1. Matematičko modeliranje

Željela sam upoznati učenike s vrlo važnim dijelom matematike, a to je matematičko modeliranje.

„Matematičko modeliranje proces je koji stvara približan opis ili imitaciju stvarne situacije – matematički model. Ako je sadržaj matematičkog modeliranja pravilno odabran, može potaknuti entuzijazam prema predmetu matematike te se pojavljuju mogućnosti za nova pitanja i pronalaženje odgovora na njih. Matematiku otkrivamo u vlastitom okruženju, a modeliranje zapravo rješava promatrane stvarne probleme. Modeliranjem matematika nadilazi ograničenje predmeta i koncepciju suhoparnosti koja proizlazi iz učenja rješavanjem numeričkih računskih zadataka. Matematičko modeliranje može biti izazov za učenika i učitelja te izvor unutarnjeg zadovoljstva.” [

„U osnovnoj školi, [3] matematičko znanje učenika previše je skromno da bi sami izradili matematički model razmatranog fenomena. Stoga, u odnosu na modeliranje, ističemo i druge sastavnice, posebno one u kojima učenik uči što je model i kako kritički rješavati odnos između situacije modeliranja i modela. Ti elementi uključuju:

- tumačenje polazišta zadatka
- formuliranje ograničenja u rješavanju situacije
- odabir ili stvaranje matematičkog modela (ovaj aspekt manje je naglašen zbog ograničenog matematičkog znanja učenika)
- interpretacija i valjanost izračuna
- usklađivanje između sudionika o interpretacijama te izboru ograničenja i ciljeva
- zapisivanje postupka modeliranja i prezentacija modela.” [1]

U devetom razredu, u matematičkom modeliranju s funkcijama, ograničeni smo na samo jednu funkciju, to jest na linearnu funkciju, pa je potrebno odabrati odgovarajuće primjere. Da bismo pronašli pravi model, možemo se koristiti programom Geogebra.

2. Matematičko modeliranje pomoću programa Geogebra

Predstaviti ću primjer nastavnog sata matematičkog modeliranja u devetom razredu pomoću programa Geogebra.

Geogebra je besplatni program osmišljen za podršku svim razinama obrazovanja. Program kombinira komponente geometrije, algebre i analize. Može se koristiti online i ne mora se instalirati na računalo. Učenici su se na satu njime koristili otvarajući program na svojim pametnim telefonima i potom ga upotrebljavali. Već smo se koristili ovim programom u rješavanju linearne funkcije, tako da učenici nisu imali problema s uporabom.

2.1. Tijek nastavnog sata

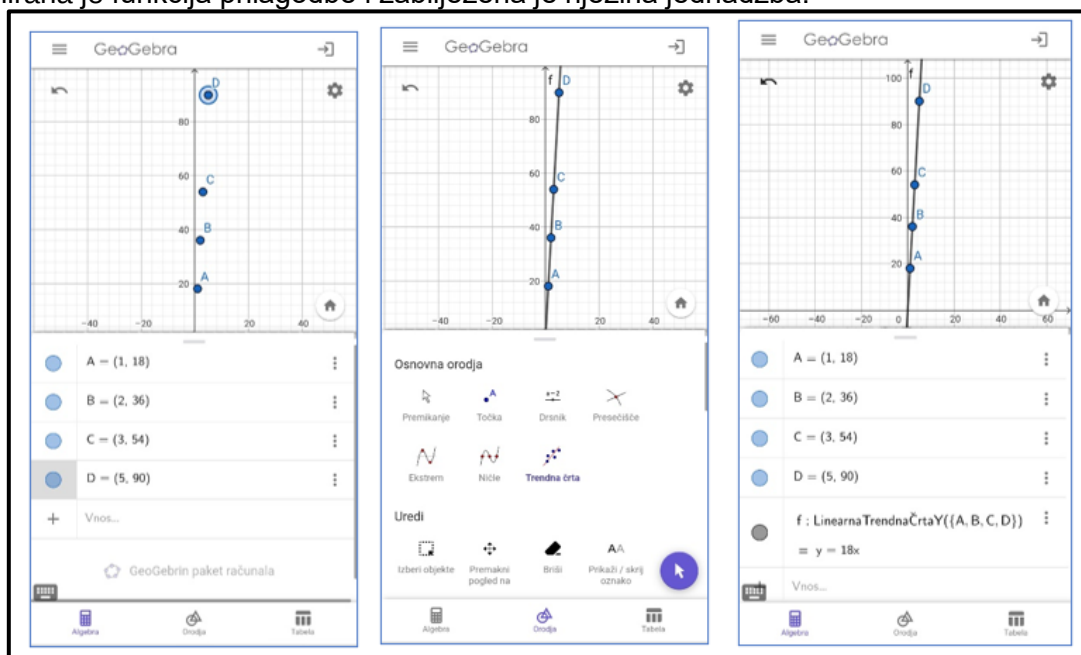
U uvodu sam objasnila učenicima što je matematičko modeliranje i rekla im da će se na ovom satu i sami baviti matematičkim modeliranjem pomoću programa Geogebra. Zato su prvo pripremili svoje pametne telefone, otvorili preglednik i pripremili program. Nakon toga učenicima sam pokazala kako unijeti točke u program i kako podesimo funkciju prilagodbe tipkom pravca trenda (eng. trend line). S ovom funkcijom, program nam pronalazi odgovarajuću funkciju koja je najprikladnija za naše podatke. Zatim sam učenicima podijelila radne listove s dva zadatka koje su rješavali samostalno, dok sam im kod mogućih problema pomagala savjetima.

1. zadatak: Maša je biciklom za dva sata prešla 36 km. Popunite tablicu:

Vrijeme (h)	1	2	3	5
Put (km)		36		

- Što ste morali pretpostaviti da ste mogli ispuniti gornju tablicu?
- U program Geogebra unesite točke koje ste unijeli u tablicu.
Neka vrijeme bude nezavisna varijabla (x), a put zavisna varijabla (y).
- Pomoću naredbe „trend line” odredite funkciju prilagodbe za ucrtane točke. Zapišite jednadžbu ove funkcije.
Kako nazivamo ovu funkciju?
- Uz pomoć jednadžbe, izračunajte koliki bi put Maša prešla u 12 sati i koliko bi prevalila u 15 sati?
- Ima li jednadžba koju ste dobili u ovom zadatku smisla za bilo koju vrijednost vremena? Odgovor obrazložite.

U ovom zadatku učenici su najprije izračunali vrijednosti u tablici jer poznaju proporcionalni omjer. Tek tada su se bavili pitanjem pretpostavki i razmišljali o tome što moramo pretpostaviti kako bismo mogli računati na taj način. Zatim su točke unesene u program Geogebra, definirana je funkcija prilagodbe i zabilježena je njezina jednadžba.

Slika 1: Tri snimke zaslona (vlastiti izvor)

Slika 1 prikazuje tri slike zaslona telefona, koje prikazuju formiranje linearne funkcije prilagodbe u programu Geogebra. Prva snimka prikazuje unos točaka iz tablice. Druga snimka prikazuje gumb pravca trenda koji se nalazi na kartici Alati. Funkciju prilagodbe u programu formiramo klikom na gumb pravac trenda, a zatim prstom prijedemo po zaslonu kako bismo obuhvatili sve točke koje imamo spremne u koordinatnom sustavu. Treća snimka prikazuje graf funkcije i jednadžbu pravca, koja se nalazi u kartici Algebra.

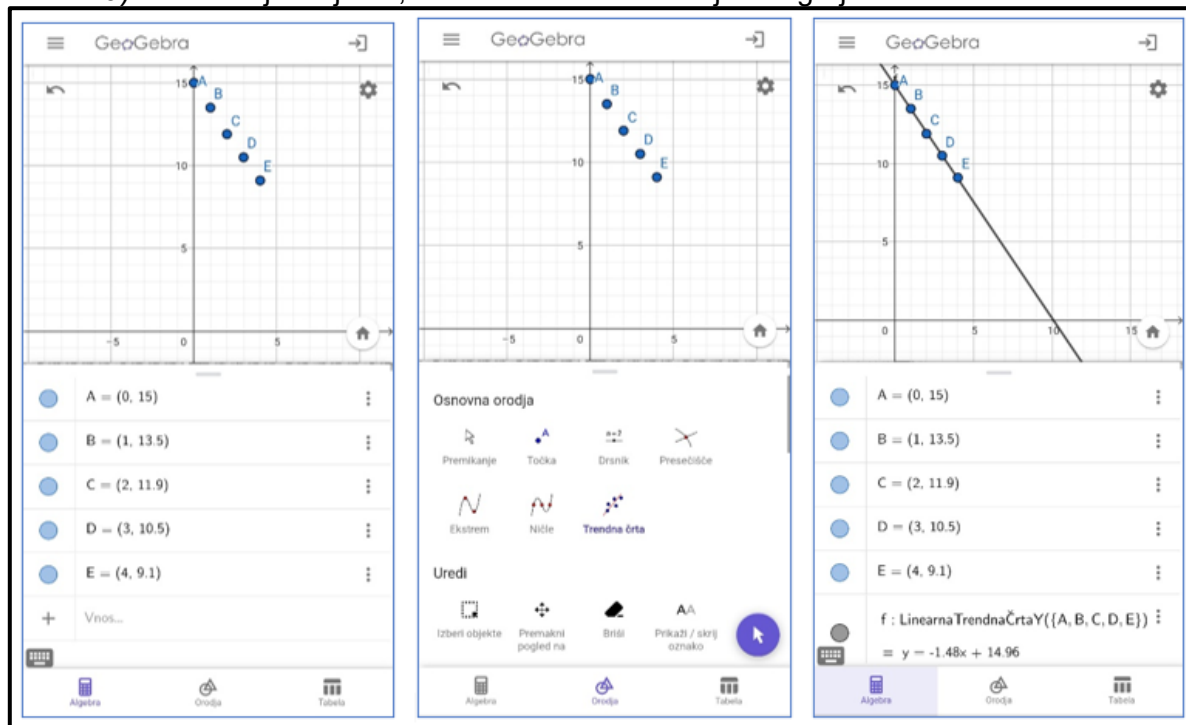
Učenici nisu imali nikakvih problema u radu s programom, svi su ucrtali odgovarajuće točke, odredili liniju trenda i zapisali jednadžbu funkcije. Bili su oduševljeni programom jer su jednadžbu funkcije mogli samo prepisati.

Zatim su se učenici koristili ovom jednadžbom linearne funkcije kako bi izračunali dvije vrijednosti vremena i tako su također ponovili računanje vrijednosti funkcije. O posljednjem pitanju smisla modela koji su dobili razgovarali smo zajedno. Zaključili su da je vrijeme za koje su računali put najvjerojatnije ograničeno ili da će se s vremenom umor biciklistkinja vjerojatno povećati te da više neće moći voziti istom brzinom cijelo vrijeme.

Zadatak 2: Rok je promatrao plamen svijeće. Svaki je sat zapisao visinu svijeće.

Vrijeme (h)	0	1	2	3	4
Put (cm)	15	13,5	11,9	10,5	9,1

- U program Geogebra unesite točke navedene u tablici. Vrijeme bi trebalo biti nezavisna varijabla (x), a visina svijeće zavisna varijabla (y).
- Pomoću naredbe „trend line” odredite funkciju prilagodbe za unesene podatke. Zapišite jednadžbu funkcije: _____
Kako nazivamo ovu funkciju? _____
- Izračunajte koliko će svijeća biti visoka nakon 8 sati?
- Izračunajte vrijeme, nakon koliko će sati svijeća izgorjeti.

Slika 2: Tri snimke zaslona nastanka funkcije prilagodbe (vlastiti izvor)

U drugom zadatku učenici su već imali spremnu tablicu podataka za koju su kreirali funkciju prilagodbe. Nažalost, nismo imali vremena napraviti ovaj eksperiment sami kod kuće i promatrati plamen svijeće. Slika 2 prikazuje tri snimke zaslona telefona. Prva snimka prikazuje unos točaka, druga prikazuje upotrebu gumba pravac trenda, a treće funkciju prilagodbe i njezinu jednadžbu.

U ovom zadatku učenici su brzo unijeli točke i lako stvorili funkciju prilagodbe te zapisali njezinu jednadžbu. Također su morali izračunati kada je svijeća izgorjela, što znači da su izračunali nul-točku funkcije. Na kraju ovog zadatka raspravljali smo o pretpostavkama za ovaj slučaj i je li model dobiven programom dovoljno dobar.

3. Zaključak

Matematičko modeliranje funkcijama vrlo je važno područje matematike i ispravno je da kakav jednostavan primjer modeliranja učenici nauče u osnovnoj školi. Tako uče o važnosti matematike i razumijevaju obradu funkcije. Pomoću programa koji su nam na raspolaganju, učenici mogu biti visoko motivirani za rad, dok ih istovremeno učimo da se užive u stvarnu situaciju, kritički prosuđuju rezultate, predviđaju i donose odluke. Tako razvijamo matematičku kompetenciju kod učenika.

4. Literatura

- [1.] Magajna, Z. (2013.). Matematičko modeliranje v osnovni školi. V: Suban, M. [et.al.] Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Matematika. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 293-304.
- [2.] Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika (2011.). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- [3.] Žakelj, A. [et. al.] (2010.). Posodobitve pouka v gimnazijski praksi. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Stručni rad

ŠTO IGRA ŠKOLICE I TWISTERA IMAJU ZAJEDNIČKO S MATEMATIKOM?

Lidija Podpečan

Osnovna škola Juršinci, Slovenija

Sažetak

Matematičari svijet oko sebe promatraju na „matematički način”. Primjećuju različite geometrijske oblike i nizove koji se pojavljuju na putu ili slično. Na dvorištu naše škole primijetila sam dvije prekrasne slike na tlu koje služe dječjoj igri. Koristila sam se njima kako bih motivirala učenike u njihovom radu iz predmeta matematike, gdje su učenici izračunali njihove opsege i površine.

Ključne riječi: matematika, motivacija, rad u skupini

1. Uvod

Na školskom dvorištu učenici su zajedno s učiteljicom likovne kulture stvorili prekrasne slike u svrhu dječje igre, kao što je prikazano na slici 1. Na ovim sam slikama odmah uočila prikladne likove koji su se mogli promatrati s matematičkog gledišta u nastavi matematike. Zato sam odlučila odabrati dvije slike i koristiti se njima u nastavi matematike kao dobrom motivacijom za učenje u osmom razredu.

Slika 1: Školsko dvorište (vlastiti izvor)

2. Motivacija i rad u skupini

Učitelji moraju na svakom satu nastojati motivirati učenike da rade na odgovarajući način. Prema kraju školske godine većina učenika gubi interes za školske zadatke i motivaciju. Marentič Požarnik [2] navodi kako se učitelj mora koristiti odgovarajućim sredstvima za buđenje i održavanje odgovarajuće razine napetosti kod učenika kako bi mogli pratiti nastavu. Važno je da cijelo vrijeme nisu samo pasivni slušatelji, već i mentalno aktivni. Već u uvodnom dijelu sata vrlo je važno zainteresirati učenike na rad i dobro ih motivirati. Menart [3] navodi da se u nastavi matematike možemo koristiti različitim vrstama uvodne motivacije kako bi se učenici motivirali i pripremili za daljnji rad. Možemo upotrijebiti verbalnu motivaciju, vizualno-perceptivnu motivaciju ili motivaciju kretanjem. Verbalnom motivacijom motiviramo učenike pružanjem teksta, priče ili tekstualnih uputa. U slučaju vizualno-perceptivne motivacije, u prvom je planu vizualna percepcija. Tu se koristimo konkretnim materijalima i različitim prikazima ili slikama za formiranje problemskih situacija. Kada je u pitanju motivacija kretanjem, u prvom je planu tjelesna aktivnost ili kretanje učenika.

Slikama igara twistera i školice koristila sam se na satu matematike kao dobrim elementom vizualno-perceptivne motivacije. Učenici su dobili fotografije slika na radnim listovima, a detaljnije su ih mogli pogledati na dvorištu.

Za tijekom nastavnog sata koristila sam se oblikom učenja kroz rad u skupini.

Blaznik [1] navodi da se nastava u skupni odvija kada su učenici u razredu podijeljeni u manje skupine koje samostalno provode dio procesa. Učitelj indirektno vodi proces putem skupina. Uloga učitelja važna je jer osim vođenja rada skupina, pomaže i učenicima ako je potrebno. Učenici u skupinama aktivniji su jer je rad u skupini važan s aspekta obrazovanja i socijalizacije. Odnosi u skupini izravni su, intenzivniji i dinamičniji jer učenici rade i funkcioniraju u različitim ulogama.

U nastavku je predstavljen nastavni sat u osmom razredu, održan u manjim skupinama.

2.1. Tijek nastavnog sata

Za nastavni sat računanja opsega i površina u osmom razredu pripremila sam radni list s dva zadatka. Prethodno smo obradili opseg i površinu kruga te njegovih dijelova, tako da je pred nama bio zadatak izračunati opseg i površinu složenih geometrijskih likova.

Prvo sam podijelila učenike u skupine, a onda sam im podijelila radne listove sa zadacima. Dogovorili smo se da se zadatci prvo dobro pročitaju, a zatim krene s rješavanjem. Za rješavanje su, naravno, trebali dimenzije slika, pa su morali otići na dvorište i izmjeriti odgovarajuće duljine. Vrlo im se svidjelo što su na nekoliko minuta mogli izaći na dvorište. Zatim su krenuli rješavati zadatke.

Prvi zadatak: TWISTER

Slika 2: Podna slika igre twistera (vlastiti izvor)

Dobro pogledajte fotografiju slike, a zatim riješite sljedeće zadatke:

a) Koji su likovi prikazani na ovoj slici?

b) Nacrtajte skicu ove slike.

Za sljedeće zadatke izmjerite potrebne podatke.

c) Izračunajte dimenziju opsega svih krugova na slici.

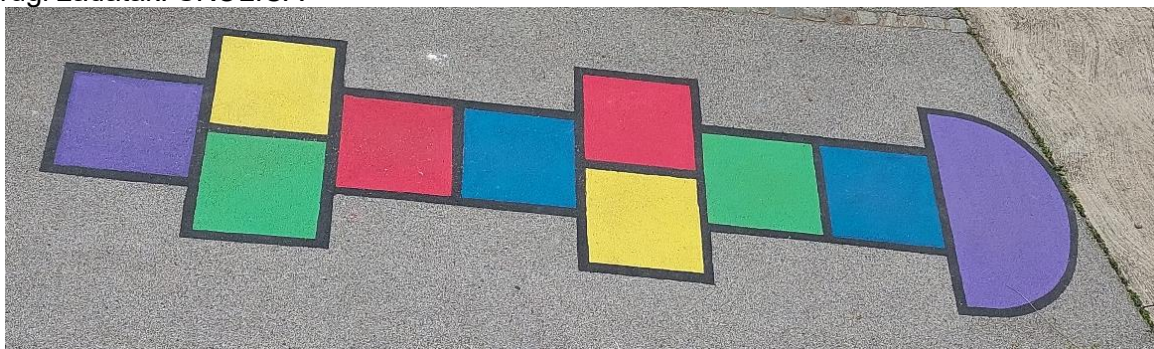
d) Izračunajte površinu svih crvenih krugova na slici i površina svih krugova zajedno.

e) Izračunajte površinu polja bijele boje.

e) Izračunajte postotak slike u bijeloj boji.

Na prvoj slici učenici su zaključili da se slika sastoji od jednog velikog kvadrata u kojem je ucrtno šesnaest krugova. Ovim zadatkom učenici su ponovili opseg i površinu kruga. Za površinu polja bijele boje, učenici su brzo shvatili da je potrebno od površine kvadrata oduzeti površinu svih krugova zajedno. Posljednji primjer u ovom zadatku bio je polje bijele boje prikazati kao postotak. U ovom slučaju, nekoliko učenika imalo je problema jer su zaboravili kako dio cjeline prikazati postocima.

Drugi zadatak: ŠKOLICA

Slika 2: Podna slika igre školice (vlastiti izvor)

Dobro pogledajte fotografiju slike, a zatim riješite sljedeće zadatke:

a) Koji su likovi prikazani na ovoj slici?

b) Nacrtajte skicu ove slike.

Za sljedeće zadatke izmjerite potrebne podatke.

c) Izračunajte kolika je duljina crne linije koju vidite na slici.

d) Izračunajte kolika je površina cijele slike.

e) Izračunajte kolika je površina svih ljubičastih polja.

f) Izračunajte postotak koliko je slike ljubičaste boje.

Na drugoj slici učenici su otkrili da se slika sastoji od kvadrata, pravokutnika i polukruga. Ovim zadatkom učenici su ponovili izračun opsega i površina kvadrata, pravokutnika i polukruga. Kada su računali duljinu crne linije, morali su se pobrinuti da opsege nisu samo zbrajali, jer su se određeni likovi dodirivali i imali zajedničke stranice.

2.2. Analiza nastavnog sata

Na početku sata učenici su saznali da će raditi u skupinama, što ih je uvelike motiviralo za rad. Također su bili vrlo motivirani slikama koje su bile na radnim listovima. Ove su im slike vrlo dobro poznate, ali ih najvjerojatnije nikada nisu promatrali kao matematičari. Učenici su prvo morali u skupinama raspraviti i razmisliti o tome koji su im podaci potrebni za izračun postavljenih zadataka. U mjerenju su vježbali preciznost. Tada su mogli napraviti izračune, ali u nekim slučajevima morali su biti vrlo oprezni i pažljivo razmisliti o tome kako će doći do pravog rješenja. Zadatak bi se mogao nadograditi na višu taksonomsku razinu dajući učenicima samo fotografiju slika te samostalnim postavljanjem zadatka. Trebali bi zaključiti što se sve može izračunati. Bilo bi zanimljivo usporediti rad pojedinih skupina i zadatke koje su postavili učenici.

3. Zaključak

Motivacija u nastavi vrlo je važna. Učitelji potiču učenike da budu aktivni, znatiželjni i spremni za rad. Matematika se može promatrati na svakom koraku ako joj posvetimo malo pažnje. Ako učenicima postavimo nešto drugačiji zadatak, možda onaj koji nije iz udžbenika, možemo ih jako motivirati za rad. Tako učenike i potičemo da promatraju okolinu s matematičke točke gledišta i da ponekad primijete nešto matematičko na svom putu.

4. Literatura

- [1.] Blaznik, D. (2013.). Učiteljevi pristopi pri poučavanju matematike in njihov vplov na učno motivaciju (Diplomski rad). Ljubljana: Pedagoški fakultet.
- [2.] Marentič-Požarnik, B. (1980.). Dejavniki in metode uspešnega učenja. Ljubljana: DDU Univerzum.
- [3.] Menart, K. (2015.). Tipi uvodnih motivacij pri pouku matematike v 3. razredu (Diplomski rad). Koper: Pedagoški fakultet.

Stručni rad

U DODATNOJ NASTAVI STVARAMO DIDAKTIČKU IGRU

Lidija Podpečan

Osnovna škola Juršinci, Slovenija

Sažetak

Igra je od velike važnosti za djecu jer tijekom igre uče, opuštaju se, socijaliziraju i razvijaju svoje emocije, jednako one pozitivne, kao i negativne. U nižim razredima osnovne škole djeca kroz igru uče, a u višim razredima ove igre postaju sve manje prisutne ili su potpuno odsutne. Različitim didaktičkim igrama možemo obogatiti nastavu i time povećati motivaciju učenika. U članku je prikazano stvaranje didaktičke igre koju su učenici izradili na dodatnoj nastavi matematike kako bi učenici sedmih razreda ovom igrom utvrdili sadržaj učenja geometrijskih likova.

Ključne riječi: matematika, didaktička igra, geometrijski likovi.

1. Uvod

U sedmom razredu učenici u nastavi matematike detaljnije upoznaju geometrijske likove, njihova svojstva i formule za izračunavanje opsega i površina. Kako bi učenici što brže i na zabavniji način zapamtili sve ove informacije, na dodatnoj nastavi matematike odlučili smo sami stvoriti didaktičku igru.

2. Didaktičke igre

Smrekar [1] navodi da su didaktičke igre posebna skupina igara koje se vrlo razlikuju od običnih dječjih igara. Već sama riječ podrazumijeva da dijete uz njih nešto nauči. Riječ je o promišljeno osmišljenim igrama s integriranim odgojno-obrazovnim ciljevima koje potiču učenike na bavljenje brojnim aktivnostima u svim razvojnim područjima. Svaka didaktička igra u širem smislu ima određenu didaktičko-metodičku zadaću koju učenici ostvaruju spontano. Dijete nije svjesno da kroz igru uči. Didaktička igra zahtijeva veću pažnju djeteta te veći mentalni i intelektualni napor, ali mora zadržati sve bitne karakteristike dječje igre jer inače gubi svoju draž i djeca je ne prihvaćaju.

„Didaktičke igre postižu sljedeće ciljeve:

- razvijaju osjetila
- potiču promatranje i usporedbu
- pomažu kod namjernog pamćenja
- potiču na koncentraciju i brzu reakciju
- obogaćuju maštu
- konsolidiraju stečeno znanje i iskustvo te obogaćuju djetetovo iskustvo
- doprinose formiranju djetetovog karaktera (ustrajnost, disciplina, neovisnost, suradnja s drugima)
- olakšavaju socijalizaciju
- pospješuju mentalni razvoj djeteta” [2]

U dodatnoj nastavi matematike u sedmom razredu odlučila sam zajedno s učenicima stvoriti didaktičku igru kojom će učenici vježbati pamćenje i utvrditi znanje o geometrijskim likovima.

2.1. Izrada didaktičke igre

Učenici su pomagali pri izradi igre pa smo morali imati točnu ideju o tome kako će igra izgledati. Kao ideju za igru pred sobom smo imali igru brainboxa, koju učenici poznaju. To je igra memorije u kojoj natjecatelj mora zapamtiti što više detalja s jedne strane kartice, a zatim mora točno odgovoriti na jedno pitanje koje se nalazi na drugoj strani kartice. Dogovorili smo se napraviti igru memorije na temu geometrijskih likova i njihovih svojstava. Za igru smo upotrijebili dvadeset kartona u obliku kvadrata sa stranicom duljine devet centimetara. Na jednoj strani kartice, učenici su nacrtali lik s njegovim karakteristikama. S druge strane kartice postavljeno je šest pitanja, koja su se odnosila na sliku s prve stranice kartona.

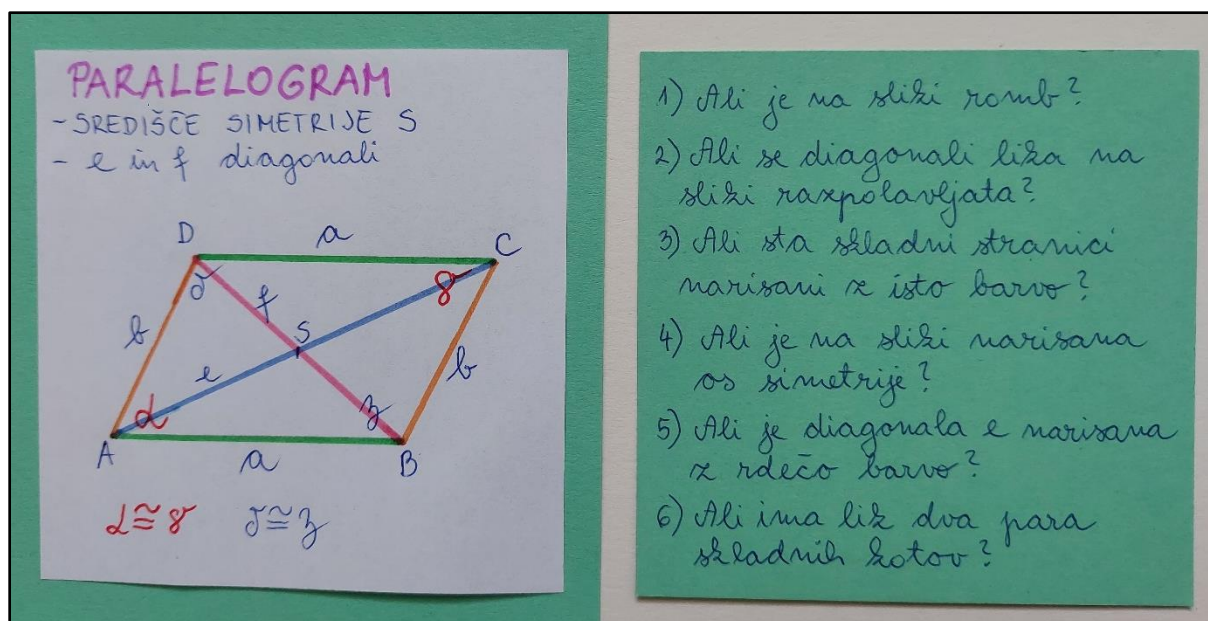
Predstavljam tri primjera kartica koje su izradili učenici.

Prva kartica – paralelogram

Slika 1 prikazuje obje strane prve kartice koju su napravili učenici. Na prvoj strani nacrtali su paralelogram, različitim bojama označili njegove vrhove, stranice, dijagonale, sjecište osi i zapisali njegova svojstva.

S druge strane kartice nalaze se sljedeća pitanja:

1. Je li na slici romb?
2. Raspolovljuju li se dijagonale lika na slici?
3. Jesu li sukladne dužine obojane istom bojom?
4. Je li os simetrije nacrtana na slici?
5. Je li dijagonala e obojana crvenom bojom?
6. Ima li lik dva para sukladnih kutova?

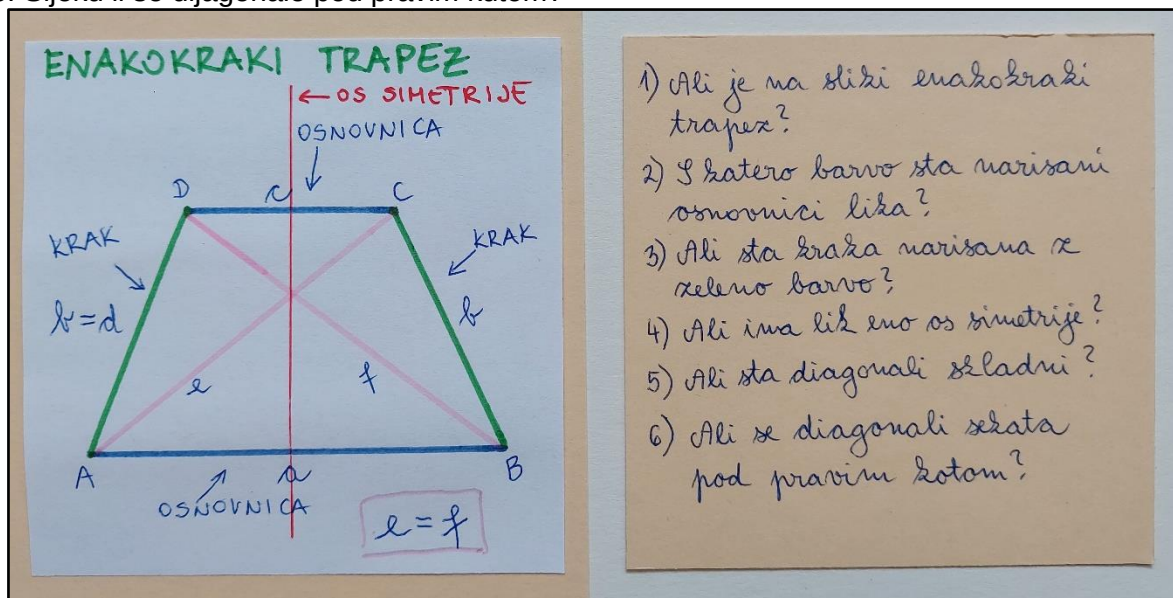
Slika 1: Prva kartica (vlastiti izvor)

Druga kartica – jednakokračni trapez

Druga kartica prikazana je na slici 2. Na prvoj strani učenici su nacrtali jednakokračni trapez, različitim bojama označili njegove vrhove, stranice, dijagonale i os simetrije te zapisali njegova svojstva.

S druge strane kartice napisali su sljedeća pitanja:

1. Je li lik na slici jednakokračni trapez?
2. Kojom su bojom označene osnovice lika?
3. Jesu li krakovi označeni zelenom bojom?
4. Ima li lik jednu os simetrije?
5. Jesu li dijagonale sukladne?
6. Sijeku li se dijagonale pod pravim kutom?

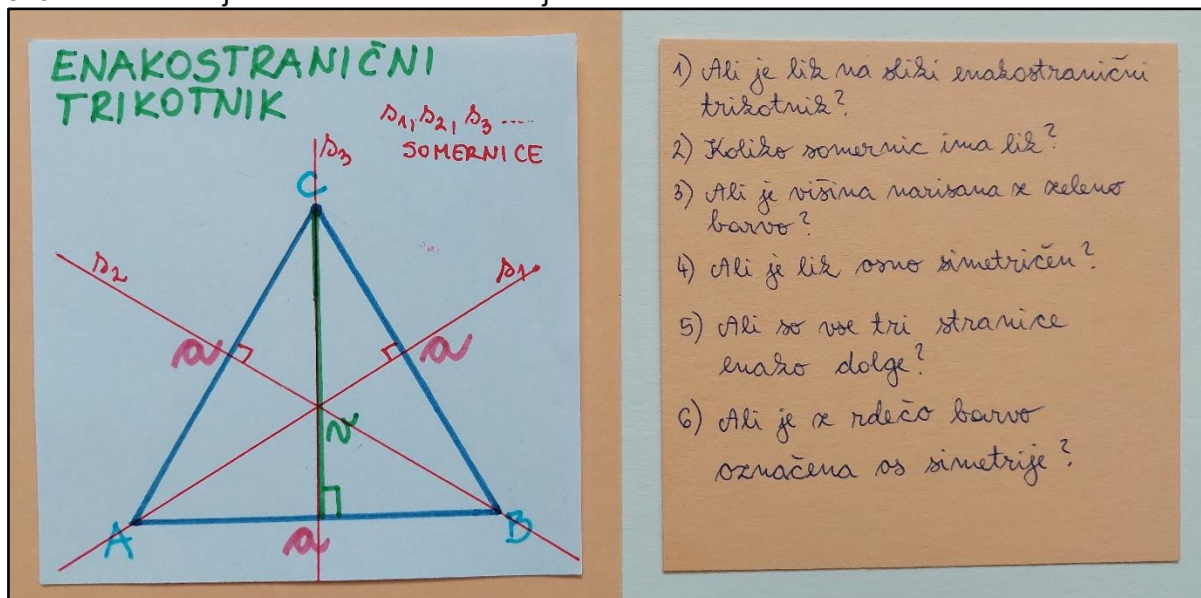
Slika 2: Druga kartica (vlastiti izvor)

Treća kartica – jednakostranični trokut

Slika 3 prikazuje treću karticu. Na prvoj strani učenici su nacrtali jednakostranični trokut, različitim bojama označili njegove vrhove, stranice, visinu i os simetrije te zapisali neka od njegovih svojstava.

Na drugoj strani kartice napisali su sljedeća pitanja:

1. Je li lik na slici jednakokranični trokut?
2. Koliko osi simetrije ima lik?
3. Je li visina lika označena zelenom bojom?
4. Je li lik osnosimetričan?
5. Jesu li sve tri stranice lika iste duljine?
6. Je li os simetrije označena crvenom bojom?

Slika 3: Treća kartica (vlastiti izvor)

Tako su učenici izrađivali kartice. Naravno, bilo je potrebno pomoći učenicima u radu uz savjete i vodstvo. Odlučili smo prvo napraviti 20 kartica. Budući da na raspolaganju nemamo dvadeset likova, isti likovi pojavljuju se na karticama nekoliko puta. Učenici su crtali iste likove u različitim bojama, dok su sama pitanja postavljali drugačije ili su promijenili njihov redoslijed. Imali smo više nego dovoljno materijala da napravimo dovoljno kartica.

2.2. Pravila igre

Igru mogu igrati dva ili više igrača. Igrači određuju redoslijed natjecatelja.

- Prvi igrač uzima jednu karticu iz seta i neko vrijeme promatra sliku na prvoj strani (oko deset sekundi). Štoperica, pješčani sat ili brojanje do deset drugih natjecatelja mogu se koristiti za mjerenje vremena.
- Tada prvi igrač predaje karticu drugom igraču i izgovara broj od 1 do 6. Za određivanje broja može se upotrijebiti i igrača kocka.
- Drugi igrač pročita pitanje koje se nalazi pod ovim rednim brojem i provjerava na slici je li prvi igrač ispravno odgovorio.
- Ako je odgovor točan, može zadržati karticu, a u suprotnom je mora vratiti u set.
- Zatim je na redu sljedeći igrač.
- Pobjednik je igrač koji nakon određenog vremena (npr. 10 minuta) prikupi najviše kartica.

2.3. Igranje igre

Učenici koji su izradili igru nisu mogli dočekati da je iskušaju. U igri su se zabavljali, ali su u isto vrijeme i ponavljali te utvrđivali znanje o geometrijskim likovima. Učenici su mnogo naučili kroz izradu igre. Zatim smo igru predstavili na redovnom satu matematike te je isprobali. Učenici su uživali u igri i zabavi, a u samoj igri sve su više i više pazili na sliku koju su morali pogledati i zapamtiti što je više moguće. Time su vježbali pamćenje i predodžbe geometrijskih likova te njihovih svojstava.

3. Zaključak

Didaktičke igre vole i učenici treće trijade (posljednja tri razreda osnovne škole u Sloveniji). Stoga je dobrodošlo s vremena na vrijeme u nastavu uključiti neku didaktičku igru. Učenici uživaju u igri, ali istovremeno uče ili ponavljaju sadržaj koji su već usvojili. Ako su učenici uključeni u stvaranje igre, to im mnogo znači, a mnogo nauče i u samom stvaranju. Sljedeće školske godine odlučili smo napraviti još jednu didaktičku igru.

4. Literatura

- [1.] Smrekar, K. (2011.). Didaktične igre pri pouku matematike v tretjem razredu devetletne osnovne šole (Diplomski rad). Koper: Pedagoški fakultet.
- [2.] Čas, M., Krajnc, M. (2015.). Otroška razigranka: učbenik/priročnik za modul Igre za otroke v programu Predšolska vzgoja. Velenje: Modart.

Stručni rad

IZRADA NASTAVNIH POMAGALA U MATEMATICI

Lidija Podpečan

Osnovna škola Juršinci, Slovenija

Sažetak

Za učenike s teškoćama u učenju matematike vrlo je važno koristiti se didaktičkim pomagalicama u nastavi i samostalnom radu. Potrebno ih je naučiti kako pomagala mogu napraviti sami i kako ih nakon toga upotrebljavati. U članku su prikazana neka od nastavnih pomagala koja su učenici izradili na dopunskom satu matematike.

Ključne riječi: matematika, nastavna pomagala.

1. Uvod

Matematika je mnogim učenicima najteži predmet. Učitelji treće trijade (posljednja tri razreda osnovne škole u Sloveniji) sve se manje koriste konkretnim materijalima i didaktičkim pomagalicama u nastavi. Posebno za učenike s poteškoćama u učenju, vrlo je važno imati što je moguće više konkretnih ilustracija kako bi stekli ispravnu predodžbu o pojmovima. Poželjno je da se učenici za učenje koriste nastavnim pomagalicama. Pokazalo se da se učenici najuspješnije koriste nastavnim pomagalicama kada ih sami stvaraju. U članku su predstavljena neka od pomagala koje su učenici izradili za potporu u učenju i rješavanju zadataka.

2. Nastavna pomagala, njihova izrada i upotreba

Osim strukturiranog i sustavno vođenog poučavanja, učenicima s teškoćama u učenju neophodna je i upotreba nastavnih pomagala. Često učenici s teškoćama u učenju mogu usvojiti matematičke pojmove i postupke te riješiti zadatke samo uz pomoć odgovarajuće podrške. Nastavna pomagala trebaju biti korisna, služiti kao podrška učeniku da njima ilustrira pojmove i odnose te kao pomoć u razumijevanju, procesu učenja, podsjetnik na korake u rješavanju itd. Osim što služi kao kognitivno sredstvo, pomagalo također može pružiti osjećaj sigurnosti ili poslužiti kao motivacijski alat [2].

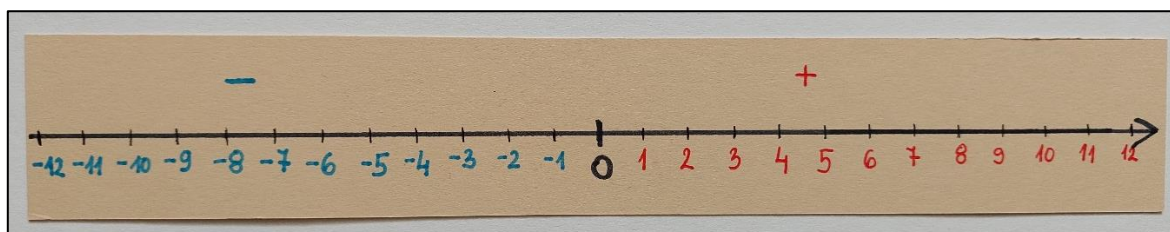
Nastavna pomagala kojima se u različitim metodama i oblicima poučavanja koristimo u radu s učenicima dobivaju drugačije značenje kada ih učenici izrađuju sami i aktivno upotrebljavaju kasnije [3]. U trećem obrazovnom razdoblju posebnu pozornost treba posvetiti sustavnoj upotrebi različitih nastavnih pomagala. Malo je nastavnih pomagala koja bi bila osmišljena i namijenjena za upotrebu u posljednja tri razreda osnovne škole. Sve to dovodi učitelje do pronalaženja ideja za stvaranje novih, ali korisnih nastavnih pomagala. Učenike potičemo da planiraju i izrađuju različite modele (tijela, likova, brojevnih crta, razlomaka itd.). Istovremeno, učenici sebi postavljaju zanimljiva istraživačka pitanja koja inače ne bi i koja učitelji ne bi smjeli ignorirati. Učenike koji postavljaju istraživačka pitanja potičemo da naprave matematičko istraživanje. Prilikom planiranja i izrade, učenici usvajaju znanje o postupcima. Aktivnom primjenom nastavnih pomagala nehotično uvodimo aktivne oblike poučavanja i učenja u nastavu. Koristeći se nastavnim pomagalicama, učenici vizualiziraju matematičke pojmove i objekte.

2.1. Nastavna pomagala učenika

Ovdje je predstavljeno nekoliko nastavnih pomagala koje su učenici napravili na dodatnoj nastavi matematike. Učenici se ovim pomagalicama koriste u nastavi i učenju te prilikom pisanja domaće zadaće. Za izradu pomagala osigurala sam materijal, a zatim smo tijekom dodatne nastave izradili nastavna pomagala.

2.1.1. Brojeвне crte

U osmom razredu učenici izrađuju brojeвне crte cijelih brojeva, kojima se zatim koriste u računanju s cijelim brojevima. Slika 1 prikazuje jedan takav primjer brojeвне crte. Poželjno je da učenici naprave brojeвnu crtu na široj traci, koja se onda plastificira. Takva je brojeвna crta upotrebljiva dugo vremena, a učenik na takvu brojeвnu crtu može pisati flomasterom i tako si pomoći pri računanju te zatim može izbrisati napisano.

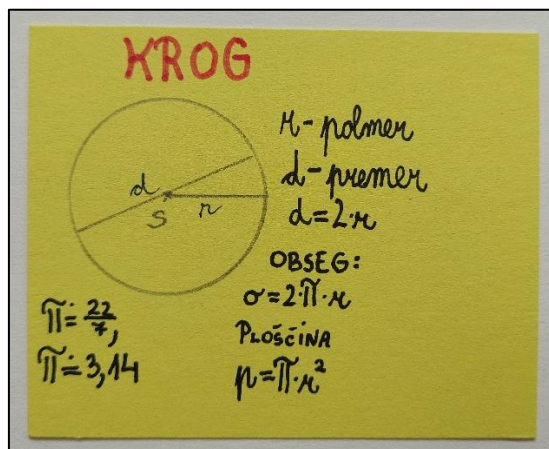
Slika 1: Brojeвna crta cijelih brojeva

2.1.2. Kartice s važnim informacijama

Za učenike koji imaju poteškoća u matematici, kartica s najvažnijim informacijama za određeni predmet vrlo je dobrodošla. Na primjer, svojstva likova, formule za izračun opsega i površine, kartice s matematičkim postupcima. Na dopunskoj nastavi najprije ponavljamo određeni

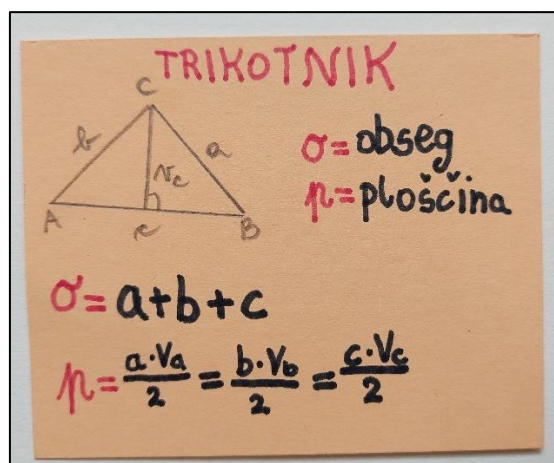
sadržaj, raspravljamo koji su najvažniji podaci, a zatim ih učenici zapišu na karticu. Pri izradi se koriste različitim bojama.

Slika 2 prikazuje karticu koji je učenik napravio pri obrađivanju kruga i kružnice u osmom razredu. Na kartici je nacrtao lik, označio promjer i polumjer te na njemu napisao formulu za opseg i površinu kruga.

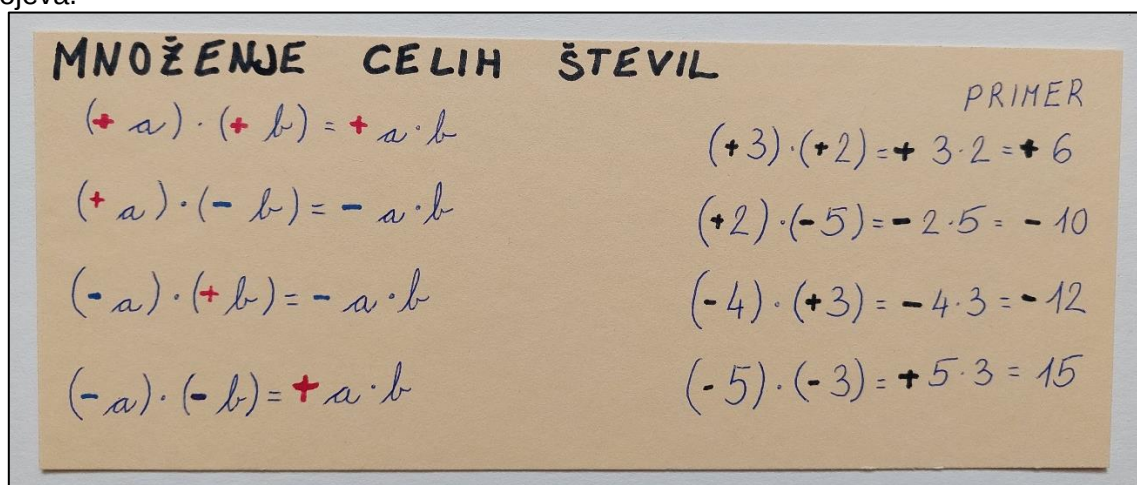
Slika 2: Kartica – krug (vlastiti izvor)

Slika 3 prikazuje karticu koju je izradio učenik sedmog razreda pri obrađivanju opsega i površine trokuta.

Slika 3: Kartica – trokut (vlastiti izvor)

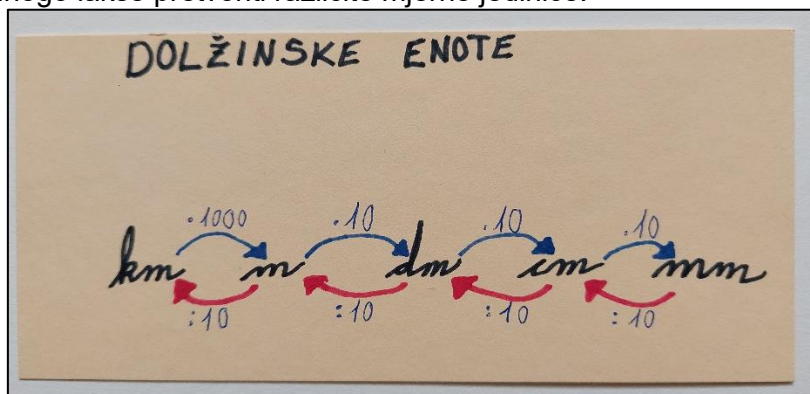
Slika 4 prikazuje karticu koju je napravio učenik osmog razreda kao pomoć pri množenju cijelih brojeva.

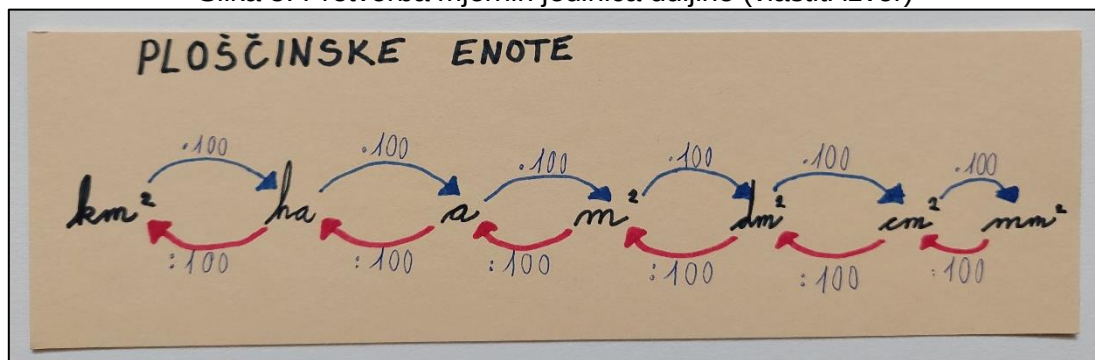
Slika 4: Kartica – množenje cijelih brojeva

2.1.3. Kartice za pretvorbu mjernih jedinica

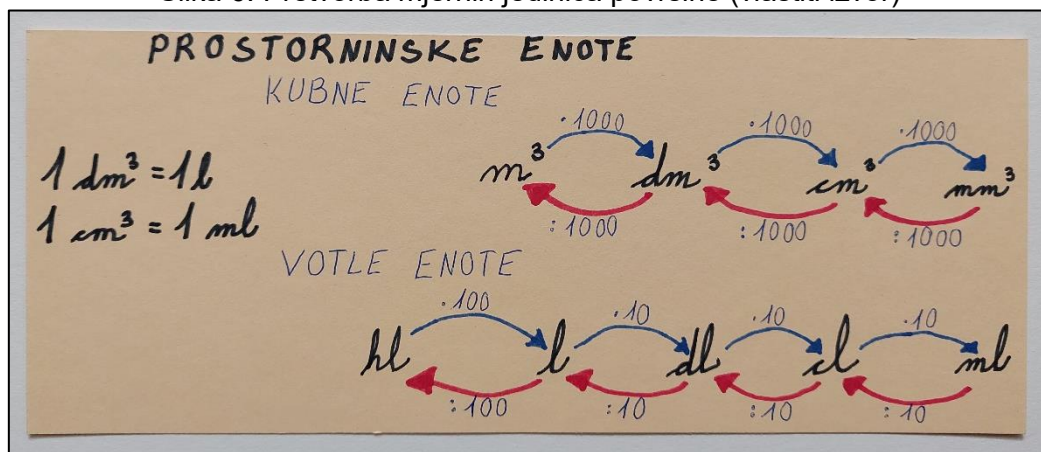
Neki učenici imaju mnogo problema s pretvaranjem mjernih jedinica pa su u tu svrhu izradili kartice. Na slici 5. prikazana je pretvorba jedinica duljine, na slici 6. prikazana je pretvorba jedinica površine, a na slici 7. prikazana je pretvorba jedinica volumena. Pomoću ovih kartica, učenicima je mnogo lakše pretvoriti različite mjerne jedinice.

Slika 5: Pretvorba mjernih jedinica duljine (vlastiti izvor)

Slika 6: Pretvorba mjernih jedinica površine (vlastiti izvor)

Slika 7: Pretvorba mjernih jedinica volumena (vlastiti izvor)

2.1.4. Tablica kvadrata

Učenici osmog razreda izrađuju karticu s kvadratima prirodnih brojeva do dvadeset, što je prikazano na slici 8. Koriste se njime kod računanja kvadrata i korijena te kasnije kod Pitagorinog teorema.

x	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
x ²	1	4	9	16	25	36	49	64	81	100

x	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	25
x ²	121	144	169	196	225	256	289	324	361	400	625

Slika 8: Tablica kvadrata prirodnih brojeva (vlastiti izvor)

2.2. Primjena nastavnih pomagala

Učenici se koriste svojim pomagalicama za učenje u nastavi matematike. Pomoću pomagala rješavaju domaću zadaću i uče. Pokazalo se da je vrlo važno ako pomagala izrade sami jer već mnogo nauče u samoj izradi. Kada se koriste pomagalicama, točno znaju gdje su što napisali.

3. Zaključak

Različita nastavna pomagala mogu biti od velike pomoći učenicima u učenju. Važno je da se učenici koji imaju poteškoća u učenju potiču i navikavaju na izradu vlastitih nastavnih pomagala. U početku učenicima treba pomoći, a onda postaju sve vještiji u izradi. Učenike također treba poticati na upotrebu ovih pomagala u nastavi kako bi ih znali upotrebljavati i kod kuće prilikom pisanja domaćih zadaća i samostalnog učenja.

4. Literatura

- [1.] *Učni načrt. Program osnovna škola. Matematika* (2011.). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- [2.] Žakelj, A. (2012.). Odkrivanje in prepoznavanje učnih težav in ukrepi pomoći učencem z učnimi otežavam pri matematiki. V: Kmetič, S., Bone, J., Rajh, S.,
- [3.] Sambolić Beganović, A., Sirnik, M., Suban Ambrož, M. (ur.), KUPM 2012., zbornik prispevkov 1. mednarodne konference o učenju in poučevanju matematike. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 67–78.

Stručni rad

STVARANJE ŠKOLSKOG MJUZIKLA UZ DOPRINOS I SURADNJU UČENIKA S POREMEĆAJIMA DUŠEVNOG RAZVOJA

Nina Koletnik

Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje

Sažetak

Integracija u društvo osnovno je ljudsko pravo i potreba svih nas, pa tako i pripadnika ranjivih skupina. U ovom članku predstavljamo primjer stvaranja projekta iz područja kulture uz doprinos i sudjelovanje učenika s poremećajima duševnog razvoja i njihove integracije u lokalni kulturni prostor. Mjuzikl „Dom je tamo gdje je srce“ nastao je prema predlošku istoimenog romana za mlade, napisanog u obliku lakog štiva, koji predstavlja autorsko djelo učenika i učitelja Centra za odgoj, obrazovanje i osposobljavanje Velenje (Centra za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje). Cjelokupni projekt iz područja kulture – scenografiju, koreografiju i scenski nastup izvode učenici s poremećajima duševnog razvoja uz podršku mentora.

Ključne riječi: projekt iz područja kulture, mjuzikl, osobe s poremećajima u duševnom razvoju, umjetnost

1. Uvod

Umjetnost predstavlja dio ljudske kulture i područje osobnog rasta te samoostvarenja. Umjetničko stvaralaštvo nije rezervirano samo za natprosječno nadarene pojedince, već je jedna od potreba svakog čovjeka. Osobe s posebnim potrebama i dalje pripadaju jednoj od skupina koja, nažalost, ostaje na margini društva, često isključena iz društvenog života [9]. Međutim, u mnogim političkim dokumentima, npr. Lisabonskoj strategiji i Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom naglašava se koncept cjeloživotnog učenja i jednakih mogućnosti za sve pojedince, što znači da bi trebalo pružiti i mogućnosti za umjetničko stvaralaštvo posebnih ciljanih skupina te prilagoditi kulturne aktivnosti pojedincima s različitim karakteristikama.

2. Umjetnost i razvoj stvaralaštva u odgojno-obrazovnom području

Čovjeku je umjetnički izraz svojstven još od doba Homo sapiensa. Dakle, umjetnost je u našoj prirodi, kulturi, u našoj biti. Sposobnost umjetničkog stvaranja nikada nije bila isključivo privilegija umjetnika. Svatko se može umjetnički izraziti. Stvaralaštvo je vrlo širok pojam pa je teško pronaći preciznu definiciju. Riječ »stvaralaštvo« odnosno kreativnost znači tražiti i prikazati nešto novo, s čime se nismo susreli u prošlim iskustvima. Stvaralačka aktivnost predstavlja slobodno stvaranje novog proizvoda koji odražava osobno „ja“ pojedinca. Riječ je o procesu u kojem osoba nešto stvara. Stvaranjem izražavamo svoju osobnost, a da nam pri tome nije potrebna posebna nadarenost [5]. Razvoj i poticanje stvaralaštva u području obrazovanja jedna je od temeljnih funkcija suvremenog obrazovnog sustava. Briga o sustavnom kulturnom odgoju podrazumijeva njegovu uključenost u cjelokupni odgojno-obrazovni proces i dostupnost djeci te mladima u okviru javne kulturne infrastrukture. Kulturno-umjetnički odgoj naglašava važnost povezivanja kulture, znanosti i obrazovanja te razvoja stvaralaštva i darovitosti svakog pojedinca. Ciljevi kulturno-umjetničkog odgoja ostvaruju se tijekom cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa u dječjem vrtiću te osnovnoj i srednjoj školi, čime se utječe na razvoj opće kulture [6].

Prema umjetničkom mediju, glavna područja kulturno-umjetničkog odgoja su:

- književnost (proza i poezija),
- glazba,
- izvedbene umjetnosti (drama, ples, opera),
- kulturna baština,
- likovna umjetnost (slikarstvo, kiparstvo, fotografija, arhitektura),
- vizualna umjetnost (film, dizajn i sl.).

U slovenskom osnovnoškolskom kurikulumu likovna i glazbena umjetnost oblikovane su kao samostalni predmeti, dok su ostale vrste umjetnosti dostupne u sklopu izbornih predmeta. Kazališna umjetnost kao samostalan predmet nije formirana ni u jednoj slovenskoj osnovnoj školi. Ovaj oblik aktivnosti odvija se uglavnom u okviru kazališnih kružoka i izbornog predmeta Kazališni klub.

2.1. Osobe s poremećajima duševnog razvoja

Poremećaj duševnog razvoja (u daljnjem tekstu MDR) je neurološki uvjetovan razvojni poremećaj. Djeca s poremećajima duševnog razvoja imaju značajno smanjenu opću intelektualnu razinu funkcioniranja, uključujući smanjene sposobnosti učenja, zaključivanja i rješavanja problemskih situacija, kao i smanjene sposobnosti apstraktnog razmišljanja i prosuđivanja. Navedeni nedostaci pojavljuju se prije 18. rođendana pojedinca. Osim navedenog, imaju smanjene adaptivne funkcije i vještine, što se očituje u područjima govora i komunikacije, brige o sebi, samostalnosti, socijalnih vještina, sposobnosti učenja i rada, sposobnosti izražavanja praktičnog znanja i brige za vlastitu sigurnost [8].

2.2. Stvaralaštvo osoba s umjerenim poremećajima duševnog razvoja

Liebmann navodi da umjetnost ne zahtijeva niti posebnu nadarenost niti posebnu poremećenost [7]. Posljednjih desetljeća osobe s poremećajima duševnog razvoja kod nas i u svijetu imale su mnogo više prilika angažirati se i dokazati da mogu biti jednako uspješne kao i svi mi. To nastoje postići kroz

umjetnički izraz. Stručnjaci u različitim ustanovama, školama i društvima potiču razvoj stvaralaštva kod osoba s poremećajima duševnog razvoja tako što u svoj rad uključuju različita umjetnička područja, omogućujući ovim pojedincima razvijanje vlastitog, jedinstvenog načina izražavanja. Učenici s posebnim potrebama predstavljaju ranjivu skupinu kojoj su potrebni dodatna briga i usmjeravanje tijekom cjelokupnog procesa učenja, kao i vođenje kroz pojedine dijelove stvaranja. Stvaralaštvo osoba s poremećajima duševnog razvoja važno je poticati kroz različite umjetničke aktivnosti, poput likovnog stvaranja, dramskih aktivnosti, glazbene radionice (pjevanje, sviranje instrumenata), plesno-pokretnog stvaralaštva i drugih aktivnosti, koje obogaćuju njihov svakodnevni život. Zahvaljujući umjetničkom stvaranju djeca mogu izraziti svoje osjećaje i smiriti svoje frustracije. Važno je da se u stvaralačkom okruženju osjećaju sigurno i dobrodošlo te da nisu prisiljeni sudjelovati u procesu stvaranja. Osim toga, stvaranje ne bi trebalo biti natjecateljski usmjereno jer pojedinac može izgubiti motivaciju ili se povući u sebe. Kroz umjetničke aktivnosti razvijamo kreativnost, kritičnost, opuštenost i emocionalni doživljaj te sposobnost prihvaćanja novoga, a jačaju se i karakterne osobine poput dosljednosti, inicijativnosti, iskrenosti, komunikativnosti, tolerancije i samopouzdanja [10].

2.3. Kazališna umjetnost i mjuzikl

Kazalište je jedan od najstarijih oblika umjetničkog stvaranja koji se razvijao stoljećima. Riječ »kazalište« dolazi od starogrčke riječi koja znači »mjesto za gledanje«. Važnu prekretnicu predstavlja nastanak antičkog kazališta u staroj Grčkoj, koje je preteča modernog europskog kazališta. Prema definiciji, kazalište nije samo mjesto za pripovijedanje i gledanje stvari, već i način utjecaja na kulturu i društvo [1]. Kazališna igra, kao jedna od vrsta kazališne umjetnosti, predstavlja mogućnost uprizorivanja priča pred publikom uz pomoć govora, pokreta, glazbe, plesa, zvuka te predstave ili elemenata dr. vrsta umjetnosti [3]. Mjuzikl je glazbena forma koja se u posljednjih nekoliko desetljeća izvodi na pozornicama diljem svijeta i postaje dostupna širem općinstvu. Prema definiciji, mjuzikl predstavlja kazališnu vrstu koja spaja elemente glume, glazbe (pjevanje i orkestar) i plesa, a oni zajedno čine neraskidivu cjelinu odnosno priču [4]. S aspekta stvaranja, mjuzikl predstavlja jedan od zahtjevnijih oblika kazališne umjetnosti. Zbog svoje raznolikosti i isprepletenosti različitih elemenata: pjevanja, plesa, glume i sl. prezahtjevan je za mlađe učenike u prvom odgojno-obrazovnom razdoblju. Učenicima je mjuzikl najlakše približiti kroz glazbenu bajku, koja je po formi vrlo slična mjuziklu, samo što nije tako složena. U usporedbi s glazbenom bajkom, mjuzikl je duži, a samim time sadrži više glazbe, teksta ili govora, te plesne i instrumentalne pratnje. Izvodi se u većim prostorima i namijenjen je odraslima i djeci [2].

3. Stvaranje školskog mjuzikla

Tijekom školske 2022./2023. godine, u Centru za odgoj, obrazovanje i osposobljavanje Velenje (u daljnjem tekstu CVIU Velenje), nastao je prema autorskom romanu scenarij za mjuzikl pod naslovom Dom je tamo gdje je srce.

Cjelokupan projekt iz područja kulture proveli su učenici CVIU Velenje uz podršku mentora i učitelja. Sredstva za izvedbu glazbeno-plesne predstave donirala je Općina Velenje, koja je djeci i mladima s poremećajima duševnog razvoja omogućila kulturno-umjetničko stvaranje na pravoj pozornici i time pridonijela integraciji socijalno ranjivih skupina kao ravnopravnih članova lokalne sredine.

Školski mjuzikl koncipiran je kao kulturni projekt s ciljevima:

- umjetničkog stvaranja i predstavljanja mladih s posebnim potrebama u lokalnoj zajednici,
- uspješnog uključivanja mladih s posebnim potrebama u lokalni kulturni prostor,
- povezivanja i suradnje kulturnih i odgojno-obrazovnih institucija za razvoj senzibilnog, kritičkog i kulturno osviještenog općinstva svih generacija.

Mjuzikl pokriva širok spektar umjetničkog stvaralaštva i time pruža mogućnost uključivanja svih učenika koji žele sudjelovati u području stvaranja teksta, scenografije i rekvizita, te se tako izraziti kao glazbeni stvaraoci, pjevači, plesači, glumci ili pomoćnici u zakulisju.

3.1.Stvaranje scenarija

Scenarij za mjuzikl počeo je nastajati u školskoj 2021./2022. godini, kada su učenici 9. razreda prilagođenog programa nižeg obrazovnog standarda na satu obrađivali tematiku školskog autorskog romana pod naslovom „Dom je tamo gdje je srce“. Radnja romana odvija se u Sloveniji. Glavni lik Tim doputuje iz Londona odnosno Ujedinjenog Kraljevstva u Sloveniju i razgledava kulturne te prirodne znamenitosti Slovenije, upoznajući pritom zanimljive ljude, njihove navike i običaje. Učenici su priču rekonstruirali na različite načine, od ilustriranja do stvaranja samostalnih bilježaka i igre uloga. Rodila se ideja da se prema romanu kreira istoimeni mjuzikl u kojem bi nastupili svi učenici škole s prilagođenim programom. Oformljen je tim za koordinaciju mjuzikla koji su sačinjavali autorica romana koja predaje u sklopu posebnog odgojno-obrazovnog programa i vodi interesnu aktivnost Dramska igra, učiteljica glazbenog odgoja i učiteljica izbornog predmeta Ples. Scenarij smo osmislili prema romanu, a napisan je u obliku dramske igre u kojoj su dijalozi prožeti plesnim, pjevačkim i glazbenim točkama. Uzimajući u obzir vremensku ograničenost trajanja mjuzikla (60 minuta), radnju romana djelomično smo prilagodili, te su neki dijelovi uklonjeni iz sadržaja. Scenarij se sastoji od 13 scena u sklopu kojih se odvijaju kratki dijalozi između glavnih likova priče, a svaka scena počinje ili završava glazbenim, pjevačkim i plesnim elementima. Dramski tekst kreiran je za svakog pojedinog učenika koji igra određenu ulogu i prilagođen je njegovim specifičnim osobinama, sposobnostima, problemima s pamćenjem, govorom i/ili motorikom. Tijekom početnih vježbi učitelji su neprekidno vodili i usmjeravali učenike u ponavljanju teksta, redoslijedu točaka te u usklađivanju glazbeno-pjevačkih i plesnih točaka. Zahvaljujući višestrukom ponavljanju, učenici su sve samostalnije, suvereno izvodili svoje uloge te komunicirali s ostalim izvođačima.

3.2.Stvaranje scenografije i kostimografije

Scena i kostimi nisu presudni u izvedbi mjuzikla. Njima se želi zainteresirati slušatelja ili gledatelja za program. Glavno značenje nose glazba i dijalog kojima se oblikuje ili pripovijeda priča. U sklopu izvedbe mjuzikla Dom je tamo gdje je srce koristili smo vrlo malo klasične scenske opreme, koja je bila ograničena na komade namještaja poput stolova, stolica i klupa. Pojedine scenske elemente osmislili su učitelji, a u izradi su im pomogli učenici s razvijenom finom motorikom i kreativnim vještinama (npr. stol kralja Matjaža, ulična svjetiljka, zidine dvorca, automobil, kip Franceta Prešerna), koji su prvenstveno rezali, lijepili i bojali pojedinačne dijelove od kartona, stiropora, papira ili drva. Glavni element scenografije bila je audio-vizualna animacija ilustracija mjesta, koje smo projicirali na platno dvorane Doma kulture. Prikazana mjesta dočarala su sadržaj priče, čineći crvenu nit mjuzikla, a ilustrirala ih je učenica s umjerenim poremećajem duševnog razvoja i poremećajem autističnog spektra. U stvaranju mjuzikla izvođači su koristili jednostavne kostime, odjeću i predmete koje su učenici i učitelji posudili ili donijeli od kuće, a neke, posebne kostime sašili smo sami (suknje i prsluci za narodne nošnje, brada za kralja Matjaža, krila za vile).

Slika 1. Glazbeno-plesna točka „Kralj Matjaž“

3.3.Stvaranje glazbeno – pjevačkih točaka i plesnih koreografija

Većinu glazbeno-pjevačkih točaka osmislila je i isplanirala učiteljica glazbenog odgoja koja podučava učenike od 4. do 9. razreda po prilagođenom programu nižeg obrazovnog standarda. U suradnji s učiteljem glazbenog odgoja i učiteljicom koja predaje po posebnom programu, stvorili su klavirsko-gitaristički ansambl koji je tijekom cijelog mjuzikla pratio različite postavbe pjevača i pjevačica te dva pjevačka zbora. Pjesme koje su svirali i pjevali predstavljale su obrade slovenskih narodnih (En hribček bom kupil; Vre, vre vre), popularnih (1000 let - Maraaya; Moja Slovenija, pozdravljena; Križ kraž - Katalena) ili autorskih pjesama (Polijski rap; Dobrodošli v Velenju).

U izvedbi mjuzikla nastupile su i različite skupine učenika koji su pokazali svoje umijeće u folklornim plesovima, polci i izražajnim plesovima. Koreografije su osmislile učiteljice koje su u hodu prilagođavale tempo izvedbe i zahtjevnost plesnih koraka. Mlađe učenike sa slabije razvijenom motorikom u plesu su vodile učiteljice i vještiji učenici, a uključile su se i dvije volonterke iz lokalne većinske osnovne škole. Bilo je potrebno mnogo vježbe i ponavljanja kako bi izvođači plesnih točaka naučili odgovarajuće plesne korake i međusobno se uskladili.

3.4.Predstavljanje mjuzikla

Mjuzikl je premijerno izveden u velikoj dvorani Doma kulture Velenje 18. listopada 2022. Sutradan, 19. listopada 2022. izvedene su još dvije reprize mjuzikla u dopodnevnom i poslijepodnevnom terminu. Autorske ilustracije iz sadržaja mjuzikla bile su izložene u predvorju Doma kulture. Učenici su izradili i simbolične poklone za posjetitelje - pužice od umjetne mase, a zajedno s učiteljima osmislili su i pozivnice, programski letak i reklamne letke. Glazbeno-plesna predstava bila je namijenjena širem općinstvu. Više od 120 učenika i 40 djelatnika nastupilo je pred roditeljima učenika, školskim skupinama i zainteresiranom lokalnom javnosti. Nakon nastupa dobili smo mnogo pozitivnih povratnih informacija od publike, kao i zamolbu da glazbeno-plesnu predstavu ponovimo u budućnosti.

Slika 2. Poziv na mjuzikl

Slika 3. Premijera mjuzikla

4. Zaključak

Umjetnički i kulturni odgoj imaju veliki značaj jer djeci i adolescentima s poremećajima duševnog razvoja pomažu u razvoju njihove kreativnosti, vlastitog identiteta i kulturnog rasta. Predstava koju učitelji i učenici postupno grade i na kraju postavljaju na pozornicu predstavlja jedinstveno iskustvo javnog nastupa za djecu i mlade. Zahvaljujući provedbi projekta iz područja kulture, odnosno izvedbi mjuzikla „Dom je tamo gdje je srce“, omogućili smo učenicima s posebnim potrebama kulturno umjetničko stvaranje i predstavljanje autorskog rada širem općinstvu. Kazališni odgoj, kao dio školskog plana i programa, realiziran je na pravoj kazališnoj pozornici. Učiteljice su započele planiranje izvedbe mjuzikla, a učenike su usmjeravale u upoznavanju značajki mjuzikla i vodile ih kroz neposredno iskustvo nastupa (gluma, pjevanje, ples) uživo, pred općinstvom. Pri tome smo razvijali odgojno-obrazovne i kulturno-umjetničke ciljeve lokalne zajednice. Veliki izazov za nas bila je vremenska ograničenost, jer ovakvi kreativni oblici rada zahtijevaju svoje vrijeme. Osmišljavanje projekta u kojem sudjeluju učenici s posebnim potrebama uz potporu učitelja, važno je i na nacionalnoj razini jer predstavlja primjer dobre prakse u području povezivanja kulturne i školske sredine.

5. LITERATURA

- [1] 27. marec – svetovni dan “GLEDALIŠČA”. Dostupno na: <https://www.sledko.si/27-marec-svetovni-dan-gledalisca/> [Pristupljeno 23. 3. 2023.].
- [2] Borota, B. (2013). Glasbene dejavnosti in vsebine. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
- [3] Gledališče. Dostupno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Gledali%C5%A1%C4%8De> [Pristupljeno 10. 3. 2023.].
- [4] Karlin, I. (2005). Od opere do muzikala. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [5] Kroflič, R. (2014). Vzgoja preko umetniške izkušnje. Zbornik za spodbujanje demokratičnega emancipiranega dialoga med ponudniki kulturnih dobrin ter obiskovalci (str. 182– 197). Ljubljana: Društvo ŠKUC, Galerija Škuc.
- [6] Kulturno-umetnostna vzgoja. Dostupno na: <https://www.zrss.si/strokovne-resitve/kulturno-umetniska-vzgoja/> [Pristupljeno 17. 3. 2023.].
- [7] Liebmann, M. (1994). Art therapy for groups. London: Routledge.
- [8] Motnja v duševnem razvoju. Dostupno na: <https://www.otroci-s-posebnimi-potrebami.si/vsebine/otroci-z-motnjami-v-du%C5%A1evnem-razvoju/strokovne-zakonske-razlage/opredelitev-in-zna%C4%8Dilnosti/motnja-v-du%C5%A1evnem-razvoju/> [Pristupljeno 10. 3. 2023.].
- [9] Rutar, D. (2015). Sociologija hendikepa in nove družbene prakse. Hendikep, delo in družba: Dodatno usposabljanje dijakov s posebnimi potrebami in zagotavljanje kakovosti prehajanja v delovna okolja (str. 7–76). Kamnik: Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje.
- [10] Zabrič, J. (2012). Ustvarjalnost oseb z zmerno motnjo v duševnem razvoju. Diplomsko delo. PeF, Univerza v Ljubljani.

Stručni rad

POZITIVNA PSIHOLOGIJA U ŠKOLI

Anja Sever

Osnovna škola Livade Izola

Sažetak

Osnovnu školu pohađaju učenici koji se međusobno razlikuju po mnogim osobinama, sposobnostima i školskom uspjehu. Zadaća škole je omogućiti i podržati optimalan razvoj i napredak svakog od njih. U skladu s tim, osnovnu misiju škole, širenje i produbljivanje znanja učenika te razvoj učeničkih kognitivnih kompetencija, neophodno je nadopuniti, tj. kombinirati s misijom brige o cjelovitom razvoju djece. Znanja, vještine i oblici ponašanja, formirani tijekom školovanja, oblikuju načine postupanja i odlučivanja učenika u budućnosti [9]. Zadaća škole je podržati kod djece razvoj osobina, strategija, vještina i kompetencija, koje će omogućiti uspješno suočavanje s različitim životnim izazovima, te poticati kvalitetu života i dobrobit pojedinaca. Pozitivna psihologija pruža dobru osnovu za poboljšanje osjećaja kvalitete života i zadovoljstva svih dionika odgojno-obrazovnog procesa. Jedan od alata iz područja pozitivne psihologije koji se može koristiti u školama je tzv. PERMA model. Svakodnevnu školsku praksu obogaćuje aktivnostima koje poboljšavaju kvalitetu odnosa i psihičke dobrobiti.

Ključne riječi: škola, pozitivna psihologija, subjektivna dobrobit, PERMA model.

1.Uvod

Jedan od temeljnih zahtjeva odgojno-obrazovnog rada u školi je omogućiti optimalan razvoj svih učenika. Osim brige za širenje znanja i oblika ponašanja, odnosno razvoja kognitivnih sposobnosti djece, škola mora obratiti pozornost na razvoj empatije, uvažavanje drugih, prihvaćanje različitosti itd. Autor Musek Lešnik objašnjava ove procese [8] razvojem vještina i kompetencija koje učenicima pomažu razviti zdrave, čvrste i stabilne odnose, iskusiti ugodne emocije i čuvstva, održati osobnu čvrstinu, usredotočenu svjesnost te ojačati zdrave navike i zdrav stil života. Dakle, škola ne smije zanemariti brigu za unutarnju, psihičku dobrobit djece i kvalitetu njihova života. U tom smislu pred njom je vrlo važna zadaća, odnosno potraga za načinima razvijanja prethodno navedenih vještina kod učenika, kao i njihovog većeg zadovoljstva, optimizma, bolje psihičke osposobljenosti učenika za suočavanje s manje ugodnim iskustvima te svladavanje emocija i čuvstava. Odgovori na ova i slična pitanja mogu se pronaći u okvirima pozitivne psihologije odnosno pozitivne edukacije.

2.Pozitivna psihologija

Pozitivna psihologija je relativno nova grana psihologije. Istražuje čimbenike koji pomažu pojedincima, zajednicama i organizacijama u njihovom razvoju i napretku fokusirajući se na jačanje jakih područja i vrlina [11]. Dakle, cilj pozitivne psihologije je usmjeriti pozornost psihologije i psihologa na jačanje sposobnosti i snage odnosno moći čovjeka. Tradicionalna psihologija u svom se razvoju fokusirala na negativne aspekte života, posebice one koji štete čovjeku i uzrokuju smetnje odnosno poremećaje u psihičkom i osobnom razvoju [6]. Pritom je zanemarila pozitivne aspekte poput nade, sreće, optimizma, zadovoljstva i sl., koji su važni za čovjekovo osmišljavanje vlastitog života. Suvremena pozitivna psihologija proučava funkcioniranje čovjeka i njegov subjektivni doživljaj sreće [6]. Usmjerena je na proučavanje i konsolidaciju pozitivnih aspekata ljudskog života [8]. Pozitivna psihologija nema za cilj da ljudi budu sretni i zadovoljni cijelo vrijeme i ne stvara iluzije o tome da može eliminirati manje ugodne aspekte ljudskog života i iskustva. Međutim, može učiniti mnogo i pomoći pojedincima da budu sretniji, zadovoljniji, optimističniji i spremniji za suočavanje s izazovima odnosno prevladavanje manje ugodnih događaja i osjećaja koje im se mogu dogoditi u budućnosti. Cilj pozitivne psihologije je jednostavan: poboljšati kvalitetu života pojedinaca i zajednice [8].

2.1.Doprinos pozitivne psihologije školi – pozitivna edukacija

Saznanja iz područja pozitivne psihologije pridonose poboljšanju kvalitete života na mnogim područjima. Jedno od njih je i odgojno-obrazovno područje. Istraživači (npr. Waters, 2011) navode mnoštvo pozitivnih učinaka uvođenja pozitivne psihologije u školsko okruženje: smanjenje učestalosti depresije među mladima, povećanje životnog zadovoljstva, poticanje učenja i kreativnosti, povećanje socijalne kohezije, promicanje aktivnog građanstva odnosno poticanje aktivnog uključivanja građana u život zajednice itd. Svrha takozvane pozitivne edukacije jednostavna je: prenijeti saznanja, metode i tehnike primjenjive pozitivne psihologije u školsko okruženje. Pozitivna edukacija tretira škole kao okruženja u kojima učenici, osim svojih kognitivnih i intelektualnih sposobnosti, razvijaju i širok spektar drugih sposobnosti, vještina i kompetencija. Pozitivna edukacija stoga označava odmak od razumijevanja koje se usredotočuje isključivo na izvedbeni aspekt obrazovanja, uspjeh u učenju ili rezultate mjerljive standardiziranim testovima [8]. Cilj pozitivne edukacije je, između ostalog, kod djece razviti optimizam, otpornost na poteškoće (eng. resilience), hrabrost i odlučnost (eng. grit), razvojni misaoni sklop (eng. growth mindset), angažiranost (eng. engagement), usredotočenu svjesnost (eng. mindfulness) [4]. Dakle, cilj pozitivne edukacije nije negirati neugodne osjećaje, poteškoće i bol, već opremiti djecu sposobnostima i snagama koje će im pomoći da se lakše suoče s poteškoćama i krizama te ih uspješnije prevladaju [8]. Zagovornici pozitivne edukacije tvrde da je jedna od temeljnih zadaća škole pomoći djeci i mladima u razvijanju karakternih snaga, vrlina i kompetencija koje su temelj stabilne i trajne psihičke, subjektivne dobrobiti [8].

2.2.Subjektivna dobrobit

Musek Lešnik [8] smatra da je subjektivna dobrobit „unutarnji odgovor, naša unutarnja procjena i doživljaj vlastitog života”. Riječ je o unutarnjoj, psihičkoj dobrobiti koju se može shvatiti kao osjećaj: dobro mi ide, dobro sam. Istraživači definiraju koncept subjektivne dobrobiti kao konstrukt koji uključuje emocionalnu i kognitivnu dimenziju [10]. Kognitivna dimenzija obuhvaća procjenu zadovoljstva životom, dok emocionalna dimenzija obuhvaća učestalost doživljavanja ugodnih (npr. zadovoljstvo, ponos) ili neugodnih emocija pojedinca (npr. tuge). Subjektivna dobrobit stoga uključuje ugodne emocije, nisku razinu neugodnih raspoloženja i zadovoljstvo životom. Pojedinaac koji je zadovoljan svojim životom te doživljava više ugodnih čuvstava i emocija nego neugodnih, postiže višu razinu subjektivne dobrobiti. Studije su pokazale da djecu i adolescente s najvišim postignućima na akademskom, socijalnom te zdravstvenom odgojno-obrazovnom području karakteriziraju niska razina psihopatologije i visoka razina subjektivne dobrobiti [10]. U cilju mjerenja i poboljšanja subjektivne

dobrobiti, Seligman je 2011. godine osmislio i formirao takozvani PERMA model [3]. Njegova polazišta toliko su univerzalna da se model može koristiti u različitim sredinama, kulturama i zajednicama.

2.3.PERMA model

Prema Seligmanu, psihološka odnosno subjektivna dobrobit pojedinca temelji se na pet ključnih područja:

- pozitivne (ugodne) emocije (eng. positive emotion – P),
- angažiranost (eng. engagement – E),
- odnosi (eng. relationships – R),
- svrha (smisao) (eng. meaning – M),
- postignuće (eng. accomplishment – A).

Područje ugodnih (pozitivnih) emocija uključuje subjektivnu procjenu sreće, nade, radosti i zadovoljstva. Fokusiranje na ugodne emocije ne znači negiranje važnosti neugodnih emocija, poput ljutnje, tuge i sl., već se u okviru PERMA modela potiče razvoj konstruktivnih načina prihvaćanja i odgovaranja na njih. Ugodne emocije same po sebi obično ne traju dugo, ali je njihov utjecaj usprkos tome dugotrajan [1]. Pojedincima pomažu širiti njihovu samosvijest i razviti takozvani razvojni misaoni sklop (eng. growth mindset), koji igra važnu ulogu u izgradnji socijalnog i emocionalnog kapitala [5]. Osim toga, ugodne emocije neutraliziraju i učinke neugodnih čuvstava i emocija [1]. Važne su za dugoročni razvoj osjećaja kontrole nad svijetom i sobom te dugoročno utječu na osjećaj kvalitete života [8]. Drugo područje u Seligmanovom modelu subjektivne dobrobiti – angažiranost-odnosi se na fokus, interes i entuzijazam (eng. flow), tj. stanje u kojem pojedinac osjeća da ga je aktivnost potpuno preplavila odnosno obuzela. Angažiranost odražava aktivan pristup životu, interes i predanost aktivnostima kojima se posvećujemo. One aktivnosti koje pojedincu predstavljaju izazov te su i zahtjevne, omogućuju održavanje angažiranosti, dok ju jednostavni, rutinski zadaci ne podržavaju. Ako škola želi razviti i ojačati angažiranost učenika, mora im ponuditi zanimljive i primjereno zahtjevne izazove [7].

Sljedeće područje PERMA modela je područje odnosa. Uključuje osjećaj bliskosti i međusobne povezanosti s drugima. Lovett i Lovett [5.] smatraju da dobri međuljudski odnosi djeluju kao protuteža neugodnim događajima, osjećajima depresije i usamljenosti. Ljudi u zajednicama s dominantnim pozitivnim stavovima češće doživljavaju ugodne emocije. Altruizam i nesebično pružanje pomoći drugima, koji proizlaze iz takvih odnosa, jačaju subjektivnu dobrobit svih uključenih [7]. U školi poboljšanje na području odnosa možemo osigurati (sustavnim) razvijanjem socijalnih kompetencija koje će pomoći djeci da izgrade i održe autentične, čvrste odnose s drugima. Svrha (smisao) se odnosi na vjerovanje u nešto veće od pojedinca i osjećaj da je život vrijedan našeg truda i vremena. Kako bi se razvio osjećaj svrhe odnosno smisla, važno je da pojedinac posveti energiju i vrijeme aktivnostima koje smatra smislenima i važnima. Što više učenici osjećaju aktivnosti koje obavljaju smislenima i važnima, to će one imati pozitivniji učinak na njihovu dobrobit i razvoj osjećaja svrhe [7]. Postignuća se odnose na akademska, sportska ili karijerna postignuća, kao i na sposobnost suočavanja sa svakodnevnim izazovima i doživljavanje uspjeha. Postavljanje i postizanje ciljeva značajno doprinosi osjećajima psihičke dobrobiti, sreće i zadovoljstva u životu te jača samopouzdanje pojedinca i potiče razvoj vlastite učinkovitosti [8]. Djeca čije se odrastanje odvija među odraslima koji sami sebi aktivno postavljaju (i postižu) ciljeve, razvijaju vještine koje će im kasnije pomoći u postavljanju i postizanju vlastitih ciljeva. Unutarnje zadovoljstvo, u kombinaciji s vanjskim priznanjem, jača djetetovo samopouzdanje i vjeru u vlastite sposobnosti, što ga potiče na ulaganje dodatnih napora i postignuća. Takvo samopouzdanje pomaže u izgradnji otpornosti i jača vještine koje će djeci pomoći da ne odustanu pred mogućim neuspjesima u budućnosti, već da ustraju u svladavanju životnih izazova [7]. Prema Seligmanu, kombinacija elemenata odnosno područja PERMA modela u kombinaciji sa zdravim stilom života omogućuje optimalno funkcioniranje pojedinaca, skupina, zajednica, ali i šireg društva. Model ne izdvaja nijedno područje kao važnije od ostalih, a pozitivna iskustva i osnaživanje na svih pet područja dovode do dugoročne dobrobiti.

3. Zaključak

U vrijeme brzih i brojnih promjena današnjeg, suvremenog načina života, škola predstavlja jednu od rijetkih točaka stabilnosti i postojanosti u životu djeteta. Učenici se u svom školskom okruženju osposobljavaju za niz vještina koje nisu striktno vezane uz nastavno gradivo, već se uglavnom odnose na regulaciju i kontrolu vlastitih emocija, razvoj socijalnih vještina i sl. Pri tome je važno uzeti u obzir činjenicu da je utjecaj koji škola ima na ovo područje djetetova života dugotrajan. Osvrnut ćemo se na objašnjenje koje nam nudi Košir [2]: »Škola je jedan od visoko proaktivnih društvenih podsustava: obrasci uspostavljanja odnosa preneseni kroz stvarni ili skriveni kurikulum tijekom školskih godina vrlo će vjerojatno postati obrasci po kojima će se učenici uključivati u odnose kao odrasli pojedinci«. Zadaća škole je da svoje odgojno-obrazovno poslanstvo, kojeg se ne smije odreći, dopuni sustavnim razvojem važnih životnih vještina. Pri tome se može osloniti na uporabu Seligmanovog PERMA modela, kao jedne od mogućih osnova za sustavno poticanje kvalitete života i subjektivne dobrobiti učenika i učitelja.

4. LITERATURA

- [1.] Fredrickson, B. L. (2013). Positive Emotions Broaden and Build. V: P. Devine in A. Plant (ur.), *Advances in Experimental Social Psychology* (str. 1–53). Burlington: Academic Press. URL: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407236-7.00001-2> [Pristupljeno 5.1.2023.].
- [2.] Košir, K. (2022). Preprečevanje in obravnavanje medvrstniškega nasilja v šoli kot proces socialnega in čustvenega učenja. Šolsko svetovalno delo: revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih, 26(3), 3–12.
- [3.] Kovich, M. K., Simpson V. L., Foli, K. J., Hass, Z. in Philips, R. G. (2022). Application of the PERMA Model of Well-being in Undergraduate Students. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s42413-022-00184-4> [Pristupljeno 5.1.2023.].
- [4.] Larson, E. E. (ur.). (2017). The State of Positive Education. (2017). URL: <https://www.worldgovernmentsummit.org/observer/reports/2017/detail/the-state-of-positive-education> [Pristupljeno 24.5.2023.].
- [5.] Lovett, N. in Lovett, T. (2016). Wellbeing in Education: Staff Matter. *International Journal of Social Science and Humanity*, 6(2), 107–112. URL: https://www.researchgate.net/publication/279270257_Wellbeing_in_Education_Staff_Matter [Pristupljeno 7.1.2022.].
- [6.] Musek, J. (2009): Psihologija življenja. Vnanje Gorice: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- [7.] Musek Lešnik, K. (2017). Kaj je PERMA model? URL: <https://www.abced.si/perma-model-1> [Pristupljeno 5.1.2023.].
- [8.] Musek Lešnik, K. (2021). Pozitivna psihologija za vrtce, šole in starše. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [9.] Rupnik Vec, T. (2022). Empatija in integriteta: dve odliki učitelja oz. sredstvo in predmet poučevanja obenem. *Vzgoja in izobraževanje*, 53(3-4), 20–25.
- [10.] Suldo, S. M., Hearon, B. V., Bander, B., McCullough, M., Garofano, J., Roth, R. A., in Tan, S. Y. (2015). Increasing Elementary School Students' Subjective Well-Being Through a Classwide Positive Psychology Intervention: Results of a Pilot Study. *Contemporary School Psychology*, 19(4), 300–311. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40688-015-0061-y> [Pristupljeno 7.1.2023.].
- [11.] Waters, L. (2011). A review of school-based positive psychology interventions. *The Australian Educational and Developmental Psychologist*, 28, 75–90. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/educational-and-developmental-psychologist/article/review-of-schoolbased-positive-psychology-interventions/8B3FBD567056C363EA5207954770F27A> [Pristupljeno 15.1.2023.].

Stručni rad

ČOVJEK I DERVIŠ, ILI ODRASTANJE I SMRT

Željka Pintar, Dječji vrtić Kustošija, Zagreb

Sažetak

Radom je predstavljen Selimovićev roman *Derviš i smrt* kao izniman psihološko-filozofski spis. Istaknuta je bitnost njegovih svezvremenskih poruka, osobito za suvremenu čitateljsku populaciju. Izdvojene su njegove značajne, univerzalne odgojne ideje. Roman, naime, upućuje na ljudsko su-konstruiranje osobnosti u zajednici. Njime se ukazuje kako čovjek nije neovisna i samodostatna jedinka, već je upućen empatiji i samo-prepoznavanju u Drugome. Djelo upućuje na utjecaj intimnog i šireg socijalnog okružja u psihološkom formiranju jedinke. Roman slavi odvažnost zrelog pojedinca. On je poticaj čovjekovom odrastanju i autonomnom organiziranju vlastitog postojanja. Upućen je pojedincu svakog doba i društvenog miljea. Selimović zagovara ljudsku, bratsku ljubav. Njegov je roman protest protiv svakog totalitarnog principa, u privatnom ili širem društvenom kontekstu. Afirmira temeljne odgojne poruke, i kao takav je promotren ovim radom.

Ključne riječi: ljubav, odrastanje, vjera

1.Uvod

Čovjek je biće izbačeno iz situacije koja je određena, kao što su određeni instinkti, u situaciju koja je neodređena, neizvjesna i otvorena. Svijest o vlastitom odvojenom entitetu, o ograničenom trajanju života, o tome da je bez svoje volje rođen i da će bez svoje volje umrijeti, o vlastitoj samoći i odvojenosti, o bespomoćnosti pred silama prirode i društva, čovjekovu otuđenu egzistenciju pretvara u nesnosnu tamnicu. Kako se ne bi psihološki dezintegrirala (poludjela), jedinka mora napustiti svoj zatvor i, na ovaj se ili onaj način, ujediniti s ljudima i vanjskim svijetom [4]. Iako se na izdvojenost može reagirati na razne načine, u njihovoj su suštini dva osnovna principa - simbiotsko stapanje, ili ljubav [4]. Podčinjen ili nadčinjen pojedinac, izgubljen u konformističkom društvu ili ovisnički spojen sa svijetom, neautentično i neslobodno reagira na osamljenost. Nasuprot tome, produktivna orijentiranost na ljubav kojom čovjek uspostavlja zajedništvo s Drugima, podrazumijeva zrelost, svladanost svake zavisnosti, narcisoidne svemoći, želje za izrabljivanjem ili zgrtanjem [4]. Simbiotski sjedinjeni pojedinci gube integritet. Doživljavaju sugovornika kao *Malog Drugog* poimajući tuđe *Ti* kao vlastitu zrcalnu sliku. Projicirajući vlastite ideala ega u drugoga i poistovjećujući se s njime, stvaraju lažni doživljaj vlastite jedinstvenosti [9]. Nositelj identifikacijske slike u društvu određenog vremena je tzv *Drugo znanja* [9]. Predstavnicima njegove funkcije najčešće su institucije, ideologije ili "osobe od autoriteta". Dok je *Mali Dugi* pojedinčevo ogledalo, *Drugo znanja* dirigira njegovu žudnju. Odnosi s *Malim Drugim* i *Drugim znanja* baziraju se na fundamentalnoj fantazmi - nezreloj pretpostavci kako se identifikacijom postiže cjelovitost i jedinstvenost. Nastojeći zadobiti prepoznavanje i priznavanje od Drugoga, a budući da to čine pomoću njega i u njemu, pojedinci postaju sve zarobljeniji [9]. Kako bi se čovjek zrelo i autentično odredio potreban mu je neposredan odnos lišen svake pojmovnosti, predznanja i mašte. Između nezapriječenih *Ja* i *Ti* ne stoji nikakva svrha, požuda ili anticipacija. Oslobođen od pretpostavki sugovornika, *Ti* se prihvaća kao cjelovita osoba. Bezrezervna otvorenost prema Drugome podrazumijeva čovjekovu sposobnost da *Ti* postaje dio njegova vlastita bića, da se u njemu otvara i ostvaruje u potpunosti [3]. U takvom se odnosu dijele radost, zanimanje, duhovitost ili tuga - svi izrazi i manifestacije života. U uzajamnosti ljubavi, životnost pojedinaca se uvećava - ljubav je moć koja proizvodi ljubav [4]. Moguć poticaj pojedinčevom lišavanju od samorobovanja i dosezanju unutarne slobode, susret je sa *stvarnim*. Naime, svojim simboličkim djelovanjem, čovjek sirovoj materijalnosti nameće red. On strukturira svijet, često potpuno nesvjestan slučajnih učinaka i opasnosti koje mogu predstavljati nepredvidive i nesprečive intuzije *stvarnog* uprisutnjenog u sveprisutnoj i radikalnoj slučajnosti svakodnevnog življenja. Uviđanjem kako je mogućnost organiziranja svijeta nesveobuhvatna i nepotpuna, pojedinac priznaje realnost vlastite smrtnosti i suštinske slučajnosti života [9]. Povreda čovjekove narcisoidne pretpostavke o vlastitoj svemoći i sveznanju nužno ga dovodi do tuge i ljutnje. Takve je doživljaje potrebno prihvatiti, smjestiti u jezik i podijeliti s Drugima. Jezik (kao medij dijaloga koji se ne pojavljuje samo u fonetičkoj formi) predstavlja znak i spomenik ljudskog zajedništva [3]. Po svojim povredama slični, pojedinci koji netrivialnim dijalogom razmjenjuju autentične doživljaje i razočaranja, unatoč svim prividnim razlikama, uviđaju svoje zajedništvo utemeljeno u ljudskoj sličnosti.

Ideje o nužnosti konformističkog odlijepljivanja od zajednice, o vjeri u sposobnosti uma i važnosti intelektualne skromnosti, o presudnosti prijateljstva i ljudskoj krhkosti, o potrebi objektivnog razumijevanja karakteristika svog društva i aktivnog djelovanja u njemu, odgojno su važne (osobito) odrastajućoj populaciji suvremene zajednice. One su, u svojem psihološko-filozofskom karakteru, predstavljene romanom *Derviš i smrt*, čije su glavne okosnice (zbog njihove neizmjerne odgojne vrijednosti) tematski predmet ovoga rada.

2.Strukturiranje jednog života, agonija odrastanja i smrt

Ahmed, središnji lik romana *Derviš i smrt*, neizgrađene emocionalne veze s ocem, bez djela psihološke strukture koja se razvija u kontaktu s njime, uskraćen za unutrašnji čup zlata [1], u svijetu, poput svih ljudi, traži sreću, *zlatnu pticu*. Nakon vojne službe, u kojoj se zbog duhovne razvijenosti osjeća izdvojeno i nepripadno, osobnost pokušava izgraditi u derviškom redu kojem se identifikacijski predaje. Red ga uči karakternoj čvrstoći i on mu je, poput dobrog sina, slijepo poslušan. U dosljedno življenje derviških uvjerenja ulaže godine čistog života. Zbog krute slijepljenosti s religijskim zakonom, smatra se časnim. Miran u uvjerenju o svojoj moralnoj samo-ispravnosti, a udaljen od Drugih, posvećen je službi. Slučajni bjegunac u dvorištu tekije nenadano ga suočava s mogućnošću utjecaja na sudbinu konkretnog čovjeka, i to ga zbunjuje i plaši. Ahmedova posvećenost duhovnom, osim od ljudi, odjeljuje ga i od vlastitog tijela. Prezrivot prema tjelesnom smatra odrazom karakterne snage jer *čovjek nije bog i njegova je snaga baš u tome da suzbija svoju prirodu jer ako nema šta da ubija u čemu je zasluga* [10]. Usmjeren na potiskivanje fizičkih signala on se, umjesto na produktivnu i aktivnu orijentiranost prema drugome u duhu ljubavi, disocira i od vlastitih osjećaja pa pasivno živi u lagodnoj ravnodušnosti. Kako opisuje Hasan, njega *neuspjesi ne uznemiravaju, računa na beskrajno vrijeme, opravdanje traži u razlozima izvan njega samoga, lični gubitak, bol i čovjek postaju mu manje važni* [10]. Iako zbog susreta s bjeguncem moralno dvoji, proces Ahmedovog odrastanja započinje utamničavanjem njegovog brata. Upravo ga ta okolnost uvodi u agoniju identifikacijskog izdvajanja od svijeta čime mu proces psihološkog sazrijevanja postaje izravno nametnut. Ahmed, koji u derviškoj tekiji gubi vlastitu pojedinačnost, sada preispituje moralnu ispravnost religijskog društva. Osjeća kako treba pronaći vlastiti odgovor na svoju situaciju. Umjesto apstraktnog rezoniranja, razumije da, u odmaku od pretpostavljenih istina, mora steći objektivno znanje o specifičnoj okolnosti i, umjesto u imaginarnom, prebivati u realnom svijetu. Nužno se odrediti prema smrti brata, nepravdi vlasti i vjerskom opravdanju života. Od zahtjevnosti situacije brani se fantazijom o jedinstvu sa svijetom. Maštajući o djetinjstvu - *zaštićenom blaženstvu toplog i tamnog praizvora* [10], sanjari o povratku u majčinu maternicu gdje se život odvija jednostavno, posredstvom drugoga. No, iako komotno, takvo bivanje nije slobodno. Stvarnost se, prije ili kasnije, nameće kao nužnost. Kako bi se odijelio iz simbioze sa okruženjem, neophodno je da vlastitom snagom konstruira autentičnost. Kako se čovjek cijelog života strukturira u odnosu s Drugime [6], Ahmed to ne može sam. Kako bi tegobnost situacije u kojoj se zatekao mogao nadići, potreban mu je prijatelj - barem jedna pojedinačnost koja ga vidi i razumije. Tako Ahmeda od psihološkog raspada štiti prijateljska empatija Hasana. Ona je lijepilo koje drži na okupu njegovu osobnost na samom rubu fragmentacije [6]. Roman je zapis o prijateljstvu. U svojoj osamljenosti, Ahmed zaključuje kako je *dovoljno da zna da postoji jedan dobar čovjek na svijetu, pa neka je i jedini, da bi ga pomirio s ostalim ljudima* [10].

On uviđa Hasanovu mudrost, znanje i empatiju [6]. Prepoznaje njegovu slobodnost koja ga dovodi do spoznaje vlastitog unutarnjeg ropstva. U početku poznanstva, njih dvojica su osobnosti oprečnih svojstava. Kao zapriječen subjekt, Ahmed teži strogom, derviškom redu, *Čovjek mora da stvara red, da se ne izbezumi*. Suprotno tome, Hasan je *nemaran, nesitničavo slobodan, koristi se stvarima, ne služeći im i ne poštujući ih suviše*. Kako je *red konačnost, tvrdi zakon, umanjivanje broja mogućih životnih oblika, lažna uvjerenost u vladanje životom* [10], Hasan ga se pomalo i boji, *jer život se sve više otima, što ga više stežemo* [10]. Hasan ne teži samodostatnoj zatvorenosti u koju ništa vanjsko ne prodre i koja se, samim time, nikad ne mijenja. Stalnost i nepromijenjenost, statičnost, urednost i pravilnost ne priliče živome [8]. On je dovoljno hrabar da uranja u kaos, prihvati dekonstrukciju i stvara novo ujedinjenje. Samopouzdan, misaono je fluidan. Nadilazi fantaziju o sveznanju te razgrađujući vlastite istine, dozvoljava da tuđe zažive u njemu. Sposoban je za istinski, osoban dijalog. Upravo zato što *ima tačku za koju je vezan* [10], voli i ono što mu je strano. Svoj susret i dijalog sa svijetom Hasan predstavlja putovanjima. Za njega *čovjek nije drvo, i vezanost je njegova nesreća jer mu oduzima hrabrost, umanjuje sigurnost*. Kako navodi, *vežući se za jedno mjesto, čovjek prihvata sve uslove, čak i nepovoljne, i sam sebe plaši neizvjesnošću koja ga čeka. Promjena mu liči na napuštanje, na gubitak uloženog, netko drugi će zaposjesti njegov osvojeni prostor, i on će početi iznova. Ukopavanje je pravi početak starenja jer čovjek je mlad sve dok se ne boji da započinje* [10]. Za Hasana je putovanje spremnost na preispitivanje vlastitih predrasuda, na odmak od samoga sebe. Suprotno Ahmedu koji se pita *na koji se način može živjeti bez vjerovanja što je za čovjeka priraslo kao koža, koje je ti?* [10], on vjeruje u postojanost identiteta pa ne uzmiče od susreta s različitim i drugačijim Drugim. Tjeskobno vezan uz dervišku misao, Ahmed je pokoren čovjek. Bez vjere u vlastiti sud, misao i doživljaj, ne živi samostalno. U strahu od susreta s čovjekom, nesposoban za dijalog, skriveno živi bez Drugih. Šablonski govori, ali ne razgovara. Njegovi tekijski dijalozi s dervišem Mula Jusufom beživotne su razmjene automata, robotske izmjene replika bez srca - *lične stvari su suviše tanane, mutne, nekorisne, treba ih ostaviti sebi ako ne možemo da ih ugušimo. Način razgovora među nama sveden je uglavnom na opšte, poznate rečenice, kojima su se služili i drugi prije nas, zato što su sigurne, provjerene, zato što čuvaju od iznenađenja i nesporazuma. Lična boja je poezija, mogućnost iskrivljenja, proizvoljnost. A izaći iz kruga opće misli, znači posumnjati u nju. Zato smo se poznavali samo po onome što nije važno ili onome što je u nama jednako. Drugim riječima, nismo s poznavali, niti je to potrebno. Poznavati se, značilo bi znati ono što ne treba* [10]. Ahmed teži dosezanju neproduktivne cjelovitosti u samodostatnom odnosu sa Bogom. Sklanjajući se u svemoćno zaštitništvo, skriva svoju ljudsku krhkost. Suprotno tome, Hasan odvažno ustvrđuje *kako sve što u čovjeku vrijedi, to je ranjivo*. Braniti se snagom i bezosjećajnošću *znači svetiti se sebi zbog razočaranja; to je dizanje ruku od svega što čovjek može da bude* [10]. Suština težnje za moći je strah. Pojedinaac vođen strahom, čak i u prividnoj moćnosti, robuje vlastitoj slabosti.

Suočen s bratovom smrću, Ahmed se mijenja. Njegovim ubojstvom započinje odrastajuća transformacija čovjeka koji napušta sigurno okrilje religije, i strukturira se kao autonomna jedinka. U autoritarnom društvu koje kontrolira govor i zaposjeda misao, Ahmed javno pogovara o zločinu i smrti nedužnog čovjeka. Prkoseći totalitarnim principima, uspostavlja vlastitu relaciju sa svijetom. Umjesto u derviško, obraća se svijetu u osobno ime. Nakon molitve, u svojoj namjeri da ne napuste

džamiju, vjernici mu pokazuju želju da ga vide, da im pokaže tko je on zapravo u trenutku gubitka brata. Ahmed osjeća da je vrijeme za susret. Iako je kao mladić promatrao ljude kao neodređenu apstrakciju, bez stvarnog interesa za konkretnog pojedinca, sada vidi Druge. Mada je nakon molitve, *mogao da ustane i ode, da pobjegne od sebe i od njih ili ih je mogao zamoliti da izađu, kako bi ostao sam u tišini prazne džamije*, Ahmed ne želi da sve ostane u njemu, da *ga uguši tuga, onijemi neiskazan bijes i žalost* [10]. On se pozicionira govorom, traži saučešće sugovornika. Ostajući s Drugima, poziva se na njihovo zajedništvo. Oni ga razumiju i njihovom brigom on zadobiva ljudski smisao [5]. U povezivanju netrivialnim govorom, u dijeljenju osobnih misli i vlastitih osjećaja, Ahmed se strukturira kao čovjek, vjernik i brat.

Brata sahranjuje uz tekijski zid, *na mjestu gdje se sokak otvara prema kasabi* [10]. Grob je između Ahmeda i ljudi, kao štit i opomena. Bratova smrt povezuje ga s Drugima. Suosjećanje Hasana i empatija vjernika vraćaju ga u svijet ljudskog. Razvojem radnje svoga života, osim psihičke, Ahmed osvještava i fizičku bol. Pretučen, i utamničen, osjeća tijelo koje se *buni protiv zaboravljanja i podsjeća na sebe* [10]. On prstima gnječi rane, dotiče ljepljivu krv, raspoređuje svoju bol. Prisjeća se kako *su mu u tekiji prali rane kamilicom i ham pamukom, a sada on, u rastrgnuto tkivo utiskuje su prljavštinu nakupljenu na zidu...., bol je jak, žari se u tami, njime postoji, tijelo ga vraća u stvarni život* [10]. Nakon bivanja u organiziranoj pravilnosti jasno strukturirane stvarnosti koja se, u svojoj zaokruženoj samo-dostatnosti i prividnoj cjelovitosti uopće ne mijenja, svijet bolno prodire u njega. Interaktivnost sa stvarnim koje ranjava u agoniji patnje, otjelovljuje ga jer, nezaštićen imaginarnim, napokon slobodno susreće svijet. Naposljetku, odnos prema nepravednom poretku strukturira mržnjom. Obuzetost njome, opisuje kao tren svog preobražaja. Uviđa da zbog nje *postaje bogatiji, određeniji, plemenitiji, bolji, čak i pametniji*. Zahvaljujući *mržnji uspostavlja odnos prema svemu, oslobođen straha zbog besmisla života* [10].

Ljutnja, gnjev i mržnja vraćaju mu vitalnost - on osjeća vlastitu namjeru i potrebu za proaktivnošću u neposrednom svijetu [7]. Neprepušten sudbini, djelatno sudjeluje u stvarnosti. Obara se na nepoštene principe, aktivno tražeći pravdu. Koračajući nespuštene glave za kadijom, neoborenim pogledom gleda u *njegova uska, pograbljena leđa* [10]. Nadvladavanjem unutarnjeg slijepila, u autoritetu, umjesto otjelovljenja uzvišenosti, gleda realnog - ograničenog starca, zagnjurenog ka zemlji. Kao subjekt s intencijom, oslanjanjem na vlastite moći, samostalno se referira na životnu okolnost. Pouzdanjem u vlastitu prosudbu, promatra stvarnost izvan svake predrasude. Ustrajan u vlastitim sudovima, uvjeren je u mogućnost umne objektivnosti. Vjeruje u ljude, nužnost pobune i društvenu mijenu. Ahmed, naposljetku, postaje kadija. No pod prijetnjom i prinudom, izdaje Hasana. Zamjećuje kako *u razgovoru s moćnicima čovjek mora da proguta i sve pametne razloge, da prihvati njihov način mišljenja, a to znači da je unaprijed pobijeđen* [10]. Sustav ga, unatoč istaknutosti društvene uloge, nadigrava i omalovažavateljski poražava. Totalitarna vlast otima mu jedinog prijatelja. Slomljen, osuđuje *jedino stvorenje koje je čuvao za svoju nezadovoljenu i gladnu ljubav* [10]. Ponovno je pretvoren u *najusamljenijeg bijednika na svijetu, koji se stidi samog sebe* [10]. Bez Hasana, prijatelja koji je *čuvao ono ljudsko u njemu*, njegova čovječnost ne postoji. Izdajom je Ahmed (samo)upućen na smrt. Izdvojen u nečovječnosti, u okruženju silnika, osuđen je na mrtvilo. Iako je tražio mjesto u svijetu, osjeća kako mu je ono izmaklo. Na psihološkom rubu, tik pred raspadom, traži sućutnost kao jedini spas. Uzaludno žudi za razumijevanjem, za suosjećanjem, tuđim učešćem u njegovoj boli, kako bi se, tik pred smrt, još jednom osjetio živim - *Sam sam*

hafiz-Mauhamede, sam i tužan, pruži mi ruku i samo za čas budi mi prijatelj, otac, sin, drag čovjek čija me blizina raduje, pusti me da zaplačem na tvojim usahlim prsima, zaplači i ti, zbog mene, ne zbog svih ljudi, zadrži mi svoj vlažni dlan na tjemenu, kratko će trajati, a potrebno mi je; kratko jer evo, pijetlovi već pjevaju [10].

Smrt je besmisao kao i život [10]. Tako rezimirajući, Ahmed ne poima da je, iako (prividno) poražen, svojom osobnošću pobjedonosno afirmirao ljudsku vjeru. Ne zaustavivši se na apstraktnom (religijskom) učenju koje ga, malog i slabog, zaklanja u zagrljaj nadmoćne sile, povjerovao je u sebe, i u Druge. No odvažno preuzimanje rizika kojeg donosi autentičan život, nužno podrazumijeva i spremnost prihvatanja boli i razočaranja [4]. Kako je Ahmedova psihološka struktura krhka, on porazno doživljava vlastiti kraj. Ne shvaća kako *u životu nema samo pobjeda i poraza, već postoji i disanje, i gledanje, i slušanje, i riječ, i ljubav, i prijateljstvo, i običan život, koji mnogo zavisi samo od nas [10].* U svom naporu da se izgradi, da se promijeni, da utječe, da razumije i da mijenja, iako često nesretan, on nimalo nije pokoren.

3. Zaključak

Derviš i smrt predstavlja psihološko strukturiranje čovjeka na rubu raspada. Ahmed se pokušava objasniti, shvatiti sebe samog, okolnostima dati značenje, staviti život u kontekst. Želi biti viđen. U suvremenom svijetu otuđenja, roman je neprocjenjiv zapis o ljudskom prijateljstvu. *Kad mi je bilo najteže, kad sam mislio da je izlaz da dignem ruku na sebe, Bog mi je poslao Hasana da me ohrabri i podigne. Njegova pažnja i dobrota, a možda smijem da kažem i: ljubav, vratili su mi vjeru u sebe i u život [10].* Čovjek je samo-nedostatno stvorenje koje se konstruira suodnosom s drugim ljudima. U iscjeljujućem susretu, čovjeka se vidi i razumije. Empatija Drugoga čuva cjelovitost ljudskog bića [6]. Nasuprot tome, komunikacija kojom je sugovornik sveden na predmetno *To*, brigu o čovjeku čini nemogućom [2]. U takvom dijalogu pojedinac je procijenjen zavisno o potrebama i željama sugovornika. U suvremenom društvu, poticaj promatranju Drugih izvan konteksta vlastitih želja, interesa, potreba i strahova, veoma je dobrodošao. *Ulazio sam u Hasanov život po pravu prijateljstva, i i njegovoj dobroj volji, ali ako sam se nadao, ili bojao, da će mi sve njegovo postati jasno i poznato, prevario sam se. Ne zato što bi ma šta sakrio od mene, već što je duboki i sjenoviti bunar, čije se dno ne može lako vidjeti. I ne zato što je baš on takav, već što su ljudi takvi, nesagledljivi, čim ih bolje upoznamo [10].*

Ahmed precizno strukturira sastavnicu ljubavi, znanje. Bez poštovanja, brige i odgovornosti, ljubav ne postoji. No nje nema ni bez saznanja o drugom ljudskom biću [4]. Ipak, koliko god se Drugoga zna, on uvijek ostaje nepoznanica - kako nije stvar, tuđi predmet ili nečiji posjed, čovjeka se ne može prisvojiti, a da ga se nasilno ne kolonizira. U naučnom društvu, koje znanjem pokorava svijet, poticaj doživljaju čovjeka kao bića koje izmiče totalizirajućem uvidu putem mišljenja, veoma je potrebno. Hasan ljubav *poklanja, ne tražeći drugi razlog osim potrebe koju sam osjeća, ni druge naknade osim svog zadovoljstva i tuđe sreće. Prihvatio sam nauk koji mi je dao, da čovjek dobija kad daje [10].* Ljubav je djelatna moć temeljena na davanju. Zreo pojedinac, koji nije tržišno orijentirana osobnost, ne daje da bi primio, već mu samo *davanje* predstavlja radost. Ipak, onome koji *daje* nemoguće je izbjeći da u Drugome nešto oživi, a to što je stvoreno odražava se i njemu samome. U uzajamnosti davanja sudionici su oplemenjeni novim životom koji je zajednički razvijen. Sposobnost davanja podrazumijeva nadvladanost shvaćanja kojim se ono svodi na lišavanje, žrtvovanje ili osiromašivanje. Za produktivnu narav *dati* je znak moći, pojačane

vitalnosti izražene kroz dijeljenje manifestacija vlastitog života [4]. *Uvijek sam smatrao da je prijatelj čovjek koji i sam želi oslonac, polutina koja traži dopunu, nesiguran u sebe, pomalo smoljav, nužno dosadan mada drag, jer iznađa, kao žena. A on je cijelac, uvijek svjež i uvijek drukčiji, pametan, smion, nemiran, siguran u svemu što je preduzima. Ništa mu nisam mogao ni dodati ni oduzeti, i bez mene i samnom bio je ono što je, i ja mu nisam bio potreban. A opet se nisam osjećao nižim* [10]. Ljubav je paradoks u kojemu dva bića postaju jedno, a opet ostaju dva. Ona je moguća jedino povezivanjem ljudi s integritetom. Ukoliko se oni spajaju na razini potrebe, jer ne mogu stajati na vlastitim nogama i autonomno živjeti, oni se ne vole, već se nezrelo, simbiotski sjedinjuju [4]. Hasan, kao slobodan i unutarnje bogat, odrastao čovjek, umije voljeti i biti prijatelj. Težiti takvoj osobini karaktera, važan je odgojni (samo)zadatak.

Ahmedu nedostaje rana vezanost uz oca. Princip očinske ljubavi u njemu je dekonstruiran. Promatrajući Hasanovu nježnost prema ocu, koja njemu suštinski nedostaje, primjećuje kako se smatra *oštećenim radi toga- ipak je ta vezanost za drugoga pristojna strana čovjekova* [10]. Svojim introspektivnim uvidom, on upućuje na presudnost značajnih Drugih u strukturiranju vlastite osobnosti. Nesiguran u sebe i svijet, manjkave privrženosti prema majci i ocu (prema Drugome i svijetu), on *s želi prima prijateljstvo, da zadovolji svoju ljudsku potrebu, jaču od razuma* [10]. Roman afirmira značaj primarnih veza koje stvaraju ljudski život, ali ih s jednakom lakoćom mogu i oduzeti.

Važnost fenomena koji sudjeluju u psihološkom oblikovanju bića, romanom se prikazuje cjelovito, sistematično i pedantno. Uz intimne okolnosti života, poput obiteljskih, djelo se dotiče i onih širih, društveno-sistemskih koncepata koji presudno utječu na jedinku. Tako Hasan, govoreći o sunarodnjacima, spominje njihovu zamršenost i povijesnu beskontinuitetnu neodređenost. Oni su *rukavac odvojen od majke rijeke, bez toka i ušća, suviše malen da bude jezero i suviše velik da ga zemlja upije*. Međutim, on dobro poentira njihovu srž - *oni vole svoju mrtvaju.... i nije im svejedno...a kad nam nije svejedno, znači da smo poštjeni... a kad smo poštjeni svaka čast našoj ludosti* [10].

Time je sumirana i sama srž romana - pobjeda nad mrtvačkom ravnodušnošću, intelektualna i emotivna aktivnost, stav poniznosti, prevladavanje izdvojenosti ljubavlju prema Drugome. obilježja su *poštenog* - zrelog čovjeka. Kako bi dorastao svojoj odraslosti, pojedincu je potrebna vjera, ali ne ona temeljena na pokoravanju autoritetu i odricanju od vlastite snage. Nužno je povjerovati u sebe, u vlastiti identitet, u iskustvo svog mišljenja i osjećaja, u mogućnost zajedništva, u sposobnost izgradnje društvenog sustava temeljenog na principima ljubavi, jednakosti i pravde [4]. Uvažavajući ljudsku narav, romanom se promiče se snaga koja proizlazi iz suštinske krhkosti, značaj prijateljstva temeljenog na razumijevanju i čovjekova hrabrost bazirana na uvidu u nužnost mijene onog društva koje ne odgovara ljudskoj mjeri.

4. Literatura:

- [1.] Baron-Cohen, S. Psihologija zla. Beograd: Clio; 2012.
- [2.] Buber, M. Ja i ti, Beograd: Vuk Karadžić; 1977.
- [3.] Dodlek, I. Buberova filozofija dijaloga i umjetnost kao susret. Filozofska istraživanja. 2013; 33[1]: 83-95.
- [4.] Fromm, E. Umijeće ljubavi. Zagreb: VBZ; 2021.
- [5.] Nova psihoanaliza; Psihološka trauma u modernom dobu [Internet]. Zagreb, Hrvatska: Vladimir Nemet; 2021 November 1 [cited 2023 June 14]. Video: 16:24. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=mClXjrIhfbo&t=1s>
- [6.] Nova psihoanaliza; Narcizam - život u ogledalu [Internet]. Zagreb, Hrvatska: Vladimir Nemet; 2021 April 29 [cited 2023 June 14]. Video: 16:14. Available from: https://www.youtube.com/watch?v=GBQXN_NPtMk
- [7.] Nova psihoanaliza; Narcistička povreda i narcistički bijes [Internet]. Zagreb, Hrvatska: Vladimir Nemet; 2021 August 19 [cited 2023 June 14]. Video: 14:50. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=k7PFBFlsOmg>
- [8.] Nova psihoanaliza; Slikar M.C. Escher, u potrazi za cjelinom [Internet]. Zagreb, Hrvatska: Vladimir Nemet; 2021 May 16 [cited 2023 June 14]. Video: 17:38. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=xrKIDkASLT0>
- [9.] Pavić, L. Lacan: imaginarna jedinstvenost subjekta nasuprot autentičnom Ja. Zagreb: Školska knjiga; 2018.
- [10.] Selimović. M. Derviš i smrt. Zagreb: Divič; 2001.

Stručni rad

UTJECAJ EMOCIJA NA UČENJE

Darja Grmovšek
Osnovna škola Center (Novo mesto)

Sažetak

Kao učitelji provodimo puno vremena s djecom u školi, stoga je važno znati prepoznati njihove emocije jer i to utječe na njihov uspjeh u učenju. Dijete koje doživljava neugodne emocije nije u stanju dobro obavljati školske zadatke. Učitelj stoga treba savjetovati, pomagati i usmjeravati dijete kako bi ono naučilo regulirati i kontrolirati svoje emocije. Alat ili »pomagalo« koje smo zajedno nazvali »Moj krug emocija« pomaže učenicima da lakše prepoznaju i izraze svoje emocije i osjećaje. Također se lakše nose s negativnim emocijama i znaju ih izraziti na primjereniji način. Pritom im postaje sve ugodnije razgovarati o svojim emocijama, a između učenika i učitelja stvaraju se čvršće veze i veće povjerenje.

Ključne riječi: emocije, osjećaji, učenje, učenici, »krug emocija

1.Uvod

Kao profesori u školi provodimo puno vremena s djecom, stoga je važno znati razgovarati s njima, znati ih motivirati, a ujedno znati prepoznati njihove emocije, jer smatram da oni su važan čimbenik u uspostavljanju ugodnog okruženja za učenje. Prije svega, važno je pobrinuti se da se svaki učenik osjeća dobro i minimizirati osjećaje straha, tjeskobe, ljutnje ili drugih neugodnih emocionalnih stanja. Samim time što učitelj pokazuje interes za djecu i dijeli brigu za njihovu dobrobit, ohrabruje ih, podržava i ima prijateljske odnose s njima, on uspostavlja poticajno okruženje za učenje. Predstaviti ću vam alat pomoću kojeg djeca mogu prepoznati svoje emocije i verbalizirati ih, a on može također biti i poticaj da razgovaramo o njihovim emocijama i osjećajima.

2.Utjecaj emocija na učenje

Dijete se s emocijama susreće nedugo nakon rođenja, a od tada ga one prate na svakom koraku, svaki dan i cijeli život. Emocije su važan dio djetetova razvoja. Kao važan čimbenik u životu djeteta, učitelj uvelike doprinosi razvoju, stoga je važno prepoznati emocije učenika i ne zanemariti ih ili jednostavno odbaciti. Dijete u školi doživljava uspone i padove koji su povezani sa školom. Emocije utječu na učenje, jer dijete koje doživljava neugodne emocije nije u stanju kvalitetno obavljati školske zadatke, surađivati s drugima i uspješno pratiti proces učenja. Učitelj treba savjetovati, pomagati i usmjeravati dijete, a ono će naučiti kako regulirati i kontrolirati svoje emocije. Djeca na temelju svojih emocija stvaraju sliku svijeta u kojem žive, istražuju ga i upoznaju. Učitelj mora osigurati da se dijete osjeća prihvaćeno i uključeno u razredno okruženje [1] Rutar [2] je mišljenja da se učenje može shvatiti kao niz iskustava i procesa koji mijenjaju mozak i tjeraju ga da se mijenja. To čini neuronske mreže još složenijima. Mozak nije stvoren za pohranu informacija, već za kreativno rješavanje problema. Iz ovoga možemo zaključiti da je učenje u ovom svijetu koji se brzo mijenja važnije nego ikada prije. Nadasve je bitno da se učenici imaju priliku razvijati - i emocionalno i duhovno. U životu se uglavnom vodimo emocionalnim aspektima, jer oni potiču odnose među ljudima. Da nije tako, ljudi kao vrsta ne bi preživjeli. Djeca dolaze u školu s više ili manje složenim vezama između neuronskih mreža i raznih iskustava iz ranog djetinjstva. Rutar [2] navodi da je zadaća učitelja da ih ojača ili razvije. Učenje mora obuhvatiti što širi i što složeniji spektar znanja, emocionalnih iskustava te formalnih i neformalnih oblika učenja. Ako ne natjeramo mozak da radi, složenost njegovih mreža bit će znatno smanjena, ali možemo pokrenuti tada kada iskustva imaju emocionalno značenje za dijete. Na primjer, tjeskobna stanja i stres ne mogu motivirati učenika za nova postignuća.

»Moj krug emocija«

S obzirom na to da znamo da su emocije bitan čimbenik u djetetovom životu, na nastavi posvećujem vrijeme i ovoj temi. S učenicima razgovaramo o njihovim emocijama, nastojimo ih verbalizirati, a razgovaramo i o društveno prihvatljivim reakcijama kod erupcije pojedinih emocija. Učenici prepoznaju emocije na slikama lica, crtaju ih, a emocije također i imenujemo. Također obraćamo pozornost na emocije tijekom vidljivijih emocionalnih situacija, primjerice tijekom konfliktnih situacija ili tijekom sretnih događaja.

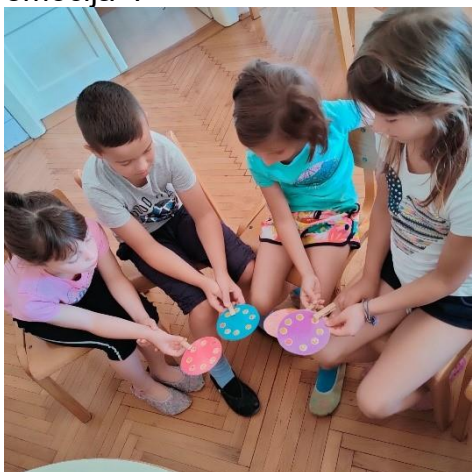

Slika 1. »Krug emocija«

Slika 2. Djeca biraju emocije

Kod djece nižih razreda osnovne škole gotovo svakodnevno opažam osnovne (radost, tuga, ljutnja, strah) i složene emocije (ponos, sram, krivnja, zavist). Budući da sam željela da učenici osvijeste svoje emocije te da znaju prepoznati i artikulirati svoje osjećaje, napravila sam im »krug emocija«. Prvo smo razgovarali o značenju svakog simbola, objasnili ga i pokušali pokazati i imenovati. Svaki je učenik dobio svoj »krug emocija«.

Slika 3. Razgovor u manjoj grupi

Slika 4. »Kako se ti osjećaš?«

Učenici zatim stave štipaljku gdje misle da je prikladno, ovisno o tome kako se osjećaju. Zatim razgovaramo o njihovom izboru. Ponekad žele prebaciti svoj izbor na drugu emociju, a dođe i dan kada ne žele govoriti o svojoj emociji i treba im vremena da budu spremni artikulirati je. Ponekad razgovaraju o svojim izborima s prijateljem ili u maloj grupi, a ponekad sjedimo u krugu i svi zajedno razgovaramo o njihovim osjećajima.

3.Zaključak

Primijetila sam da otkako koristimo ovaj alat, učenicima je puno lakše identificirati i artikulirati svoje emocije i osjećaje. Također se lakše nose s negativnim emocijama, znaju ih izraziti na primjereniji način. Jednako tako sve im je ugodnije pričati o svojim osjećajima, često sami predlažu da žele razgovarati o svojim osjećajima ili me oni sami dovedu da mi pokažu gdje stavljaju pribadaču u svoj »krug emocija«. Kod učenika primjećujem više povjerenja i prihvatanja različitih emocija svojih kolega. Kada uočim prevlast negativnih emocija, osim razgovorom, raznim dinamičnim i zabavnim zadacima nastojim kod učenika potaknuti što više pozitivnih emocija. Uočila sam da kada među djecom prevladavaju pozitivne emocije i ugodni osjećaji, učenici su uspješniji u školskom radu i rješavanju složenijih zadataka.

4.Literatura:

- [1.]Kopše, J. (2015). Razvoj čustev in čustvene inteligentnosti učencev na razredni stopnji (Magistrska naloga). Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor.
- [2.]Rutar, Dušan (2012). Kako možgani vplivajo na učenje in kako učenje vpliva na možgane. Vzgoja in izobraževanje, letnik 43, številka 6, str. 25-30.

Stručni rad

PODUČAVANJE NA OTVORENOM

Mateja Kastelic

Osnovna škola Brusnice, Velike Brusnice 101, 8321 Brusnice

Sažetak:

Autorica članka iznosi ključna saznanja brojnih stručnjaka koja se odnose na različite pristupe podučavanju. Fokusira se na metodu podučavanja na otvorenom, koja predstavlja jedan od oblika prenošenja znanja s brojnim prednostima za djetetov razvoj kako na emocionalnom, tako i na socijalnom, odgojnom te obrazovnom području te u području učenja. Autorica članka navodi istraživanja koja potvrđuju uspješnost odabrane nastavne metode. Koja je uloga učitelja u davanju uputa, provedbi nastave na otvorenom, praćenju rada te provedbi aktivnosti učenika? Članak pruža nekoliko ideja za konkretnu realizaciju nastavnih sadržaja koji su predloženi u sklopu nastavnog plana i programa za izvođenje nastave u prirodi odnosno na otvorenom.

Ključne riječi: drugačije metode podučavanja, podučavanje (nastava) na otvorenom, motivacija za učenje, razvoj učenika, aktivno učenje.

1. Razne metode podučavanja ...

Od pamtivijeka se čovjek vraćao prirodi. U njenom okrilju tražio je hranu, sklonište, mir, prostor za kretanje i relaksaciju. Zbog sve zahtjevnijeg tempa suvremenog načina života i brojnih stresnih situacija, priroda sve češće dobiva ulogu čovjekovog saveznika tijekom raznih previranja današnjice. Kada je riječ o odgojno-obrazovnom području, treba napomenuti da mnogi stručnjaci traže prikladne metode, oblike i pristupe namijenjene za podučavanje učenika kroz privlačan i zanimljiv proces, koji će potaknuti njihovu kreativnost i povisiti motivaciju za usvajanje novih znanja. Zahvaljujući tome, njihova znanja bit će stečena kroz iskustvo te će posljedično ostati održiva i biti smisleno korištena u svakodnevnom životu. Svaki učitelj može izraziti kreativnost u svom podučavanju na više načina. Poznajemo mnoge nastavne metode i različite načine na koje učenike možemo „dovesti“ do zadanih ciljeva. Učitelj ima širok izbor nastavnih metoda na raspolaganju. Istraživanja pokazuju da se, ovisno o nastavnim sadržajima, učitelji odlučuju različito, odnosno biraju razne metode podučavanja kako bi nastava bila zanimljiva, učinkovita i realizirana s različitim ciljnim aspektima.

Nastava u prirodi zahtijeva međupredmetnu realizaciju ciljeva kurikulumu. Učenicima omogućuje stjecanje drugačijih iskustava od onih na koja su navikli usvajajući znanja i vještine u unutarnjem prostoru, tj. svojoj učionici. U nastavku ću istaknuti ključnu, pozitivnu stranu nastave na otvorenom – kretanje. Svi smo svjesni činjenice da učenici veliki dio dana provedu u sjedećem položaju. Kretanje je prisutno samo tijekom provedbe sati u okviru predmeta Sport. Ako učitelji ne pridaju pažnju planiranim kretnim aktivnostima, učenici će tijekom dana svoje aktivnosti izvoditi u sjedećem položaju. Tijekom proteklog dvogodišnjeg razdoblja, kada se zbog pandemije Covid-19 dio nastave održavao na daljinu, pokazalo se da je planirano kretanje vrlo važno za razvoj djeteta. Mnoga istraživanja dokazuju da se učinkovitost kretanja djece znatno pogoršala nakon prve proglašene epidemije. Pokazali su to rezultati testiranja sportsko-odgojnog kartona koje se svake godine provodi u osnovnim školama diljem Slovenije. Zabilježen je pad motoričkih sposobnosti, kako kod dječaka tako i kod djevojčica. Povećao se i udio potkožnog masnog tkiva. Među nekim od prijedloga za ograničavanje štetnog utjecaja je i nastava na otvorenom. Naime, stručnjaci preporučuju da se nastava održava u učionicama na otvorenom [2]. Prema rezultatima i njihovim izjavama, trebat će mnogo više pozornosti posvetiti kretanju učenika u školskom okruženju. Nastava na otvorenom (u prirodi) nudi nam jednu od mogućnosti kretanja te učenja kroz pokret. Ovakva vrsta nastave obično ne uključuje sjedenje, jer je rad organiziran na način da je učenik aktivan. Učenici šecu šumom, livadom, dvorištem i rješavaju zadatke [3].

2. Nastava na otvorenom

Što je nastava na otvorenom? Najšira definicija nastave na otvorenom je da je to organizirano učenje koje se odvija izvan školskih zgrada. Obrazovanje u prirodi oslanja se na filozofiju, teoriju i praksu iskustvenog učenja i odgoja za okoliš. Nastava na otvorenom je nastava izvan učionice i može se odvijati na raznim lokacijama: u okolici škole, nacionalnim parkovima, u prirodi (divljini), urbanim sredinama (gradovima), na farmama ili u parkovima, na ulicama ili u ustanovama koje se ne bave nastavom u prirodi (CŠOD – Centri školskih i izvanškolskih aktivnosti, šumarske škole itd.), na lokacijama prirodne i kulturne baštine, u zoološkim i botaničkim vrtovima, u muzejima, kazalištima, galerijama itd. [4].

Skrbe-Dimčeva navodi brojne prednosti nastave u prirodi/na otvorenom. U nastavku ću sažeti saznanja na ovu temu. Učenje na otvorenom:

- pruža učenicima realno i pozitivno iskustvo,
- poboljšava fizičko i psihičko zdravlje učenika,
- povećava motivaciju, entuzijazam, samopouzdanje. Kao rezultat toga, manje je problema s poremećajima pozornosti;
- poboljšava ponašanje učenika u razredu (timski rad, povezivanje, manje ozljeda),
- poboljšava postignuća u učenju,
- omogućuje socijalni razvoj (suradnja, povjerenje),
- potiče individualne metode učenja,
- povećava brigu i odgovornost za okoliš (odgoj i obrazovanje za održivi razvoj),
- omogućuje međupredmetno povezivanje.

Postoji mnoštvo istraživanja o pozitivnim učincima nastave na otvorenom. Web-lokacija organizacije English Outdoor Council (<https://www.englishoutdoorcouncil.org/outdoor-learning>) nudi sažetke nekih od ključnih saznanja dobivenih na temelju različitih istraživanja i studija o učenju na otvorenom [3].

2.1. Prednosti nastave na otvorenom u odnosu na nastavu u učionici (sažeto prema online predavanju - e sat dana 31. 1. 2022., Zavod Republike Slovenije za školstvo: Znamo li iskoristiti nastavu na otvorenom?)

Činjenica je da se učenicima u učionici informacije prenesu samo verbalno. Dakle, pročitamo im sadržaje određene tematike – npr. o šumi, te ih uz pomoć slikovnog materijala upoznamo s danim informacijama. Međutim, učenici su fizički neaktivni i ne stječu konkretna iskustva. U ovoj populaciji pogrešne predodžbe razvijaju se brže.

Zahvaljujući učenju na otvorenom, učenik otkriva informacije istraživanjem i promatranjem. Vanjsko okruženje je prostor u kojem se odvija učenje, ali predstavlja i izvor učenja. Učenici informacije usvajaju iskustveno (višeosjetilno, povezujući ih sa svakodnevnim životom). Pruža im se mnoštvo mogućnosti suradnje s vršnjacima i pomicanja vlastitih granica, kao i brige o vlastitoj sigurnosti. Vrlo važan i pozitivan čimbenik učenja na otvorenom je tjelesna aktivnost učenika.

U nastavku ću sažeti neka od ključnih saznanja stručnjaka Festeua i Humberstonea koji su objasnili kako možemo organizirati nastavu na otvorenom. U odgojno-obrazovnom sustavu uglavnom se primjenjuju tri glavne vrste nastave:

- terenski rad i izleti;
- istraživačke aktivnosti na otvorenom;
- projekti lokalnih zajednica.

Pri provedbi nastave na otvorenom koriste se dva pristupa:

- samostalno učenje (učitelj pušta učenike da samostalno otkrivaju, isprobavaju, doživljavaju i sl.) i
- vođeno učenje (učitelj priprema određene aktivnosti za učenike).

Vjerujem da prvi pristup karakterizira viša razina motivacije, jer omogućuje učenicima kreativnost i samostalno utvrđivanje, istraživanje unutar dogovorenih pravila.

U svom članku Skribe-Dimčeva [4] navodi različite načine učenja na otvorenom, uzimajući u obzir vrijeme odnosno trajanje provedbe. U nastavku sažimam njezina saznanja o tome da učenje u prirodi može trajati nekoliko minuta (dio aktivnosti), odnosno jedan ili više školskih sati, a može obuhvatiti sve školske sate u danu, ili ju možemo provesti u obliku višedневnih aktivnosti ili cjelodnevnog izleta (prirodoslovni kampovi, škole u prirodi, suradnja sa ČŠOD-om itd.).

Primjeri provedbe procesa učenja na otvorenom

1. Primjer: obrasci kretanja – nizovi/slijed odnosno red zbivanja (predmeti: upoznavanje okoliša, matematika, sport, likovna umjetnost)

Ciljevi učenja su: zagrijati tijelo, nastaviti obrazac kretanja i oblikovati obrazac prema uputama, kreirati svoj obrazac kretanja, izraditi obrazac kretanja u paru ili utroje, sastaviti uzlazni ili silazni obrazac kretanja.

Sadržaji učenja i podučavanja: zagrijavanje kroz različite kretne obrasce, nastavak i oblikovanje obrazaca, različiti oblici kretanja kao sastavni elementi obrasca.

Vrijeme provedbe: bilo kada tijekom školske godine (neovisno o vremenu i godišnjem dobu).

Mjesto provedbe: okolica škole sa zelenilom ili parkom, gradski park, šuma, rub šume, travnjak itd.

Tijek aktivnosti:

1. PREPOZNAVANJE: Učenici individualno ili u paru izvode kretni obrazac koji je nacrtan odnosno napisan na radnom listu/kartončiću; prepoznaju i imenuju različite prirodne oblike kretanja koji su dio niza/slijeda/ređa zbivanja (hodanje, trčanje, poskoci na jednoj nozi, sunožni poskoci, trčanje ili hodanje unatrag i sl.); prepoznaju niz/slijed (ABAB; AABBB; AABAABAAB...) i zapisuju ga na radne listove.

2. OBLIKOVANJE: Učenici individualno ili u paru od skupa prirodnih oblika kretanja sastavljaju svoj slijed kretnji, prezentiraju ga svom drugu iz razreda koji oponaša prikazani slijed pokreta; učenici zapisuju niz odnosno slijed pokreta, a njihov drugar iz razreda ih izvodi.

3. STVARANJE: Učenici stvaraju slijed pokreta s proizvoljnim oblicima kretanja, načinima držanja tijela; stvaraju silazni i uzlazni niz odnosno slijed pokreta.

Prijedlog završne igre na otvorenom: Gummy Twist, preskakanje kozlića (plastovi sijena).

2. Primjer: uzorci oko nas

Ciljevi učenja su: prepoznati jednostavne i složene uzorke u prirodi (živoj i neživoj) i povezati ih s raznolikošću živih bića, povezati uzorke sa svojstvima živih bića, pronaći primjere uzoraka u manje primjetnim situacijama i utvrditi saznanja, sudjelovati u grupi i prihvaćati dogovore.

Sadržaji učenja i podučavanja: prepoznavanje uzoraka u živoj i neživoj prirodi; povezivanje uzoraka sa karakteristikama živih bića; suradnja s drugarima iz razreda i doživljavanje učinaka učenja na otvorenom.

Vrijeme provedbe: bilo kada tijekom školske godine (neovisno o vremenu i godišnjem dobu).

Mjesto provedbe: okolica škole sa zelenilom ili parkom, gradski park, šuma, rub šume, travnjak, dvorište, balkon.

Tijek aktivnosti:

1. U UČIONICI: obnavljanje definicije i svojstava uzoraka te uvodna igra: Što je sljedeće? za obnavljanje razumijevanja uzoraka.

2.DEFINIRANJE ciljeva učenja (moguće uz primjenu prikladnog videozapisa):

(<https://www.youtube.com/watch?v=IGKLZ3NO9Qk&t=94s>)

3.PREPOZNAVANJE UZORAKA U PRIRODI: igra pokreta Trči, potraži, trči; Traženje prepoznatih uzoraka u određenom prostoru (primjer uputa: trči - pronađi spiralni uzorak - trči, trči - pronađi simetrični uzorak – trči itd.).

Slika 1. Međupredmetno povezivanje: Agregatna stanja/Kretanje/Izrada kipova

4. IZAZOVI ZA UČENIKE: Učenici su podijeljeni u grupe. Svaka grupa dobiva kartončić za igru BINGO. U svakom polju nacrtan je uzorak. Grupa mora pronaći (donijeti, fotografirati, samo uočiti) tri vrste uzoraka u prirodi. Kada pronađe tri uzorka s kartice, uspjela je dobiti takozvani BINGO te se vraća u početni bazni prostor.

5. PRIKUPLJANJE I UTVRĐIVANJE UZORAKA (STVARANJE ZBIRKE) – Grupe opravdavaju (utvrđuju) svoje "bingo" uzorke. Nakon toga slijedi postavljanje popisa uzoraka za sve dostavljene uzorke. Na ovaj način stvara se podloga koju cijeli razred nadograđuje novim primjerima u daljnjem učenju – tijekom aktivnosti na satima likovne umjetnosti (rješavanje likovnih zadataka iz područja grafike, slikanja, crtanja; postavljanje odabranog uzorka - motiva u likovni proizvod itd.).

6. Prijedlozi za provedbu završnih igara: Trči, pronađi, trči; Bingo; Uzorci grananja: krošnje stabala; Uzorci lomljenja i razdvajanja (žile u stijeni); Uzorci u drvu; Uzorci krčenja (osušeno blato); Slomljeni uzorci; Jesenska kora; Mozaici od lišajeva; Uzorci u oblacima; Uzorci s geometrijskom pravilnošću (saće); mrežasti uzorak.

Primjer radnog lista:

1. Kaj raziskujemo?	
2. Kaj vpliva?	
3. Kaj lahko opazujemo, merimo?	
4. Mislim, da velja ... (Čim ... tem ...)	
5. Načrt raziskave	
Kaj potrebujemo?	Skica:
Potek raziskave:	
6. Kaj spreminjamo?	
7. Česa ne spreminjamo?	
8. Kaj opazujemo/merimo?	
9. Napoved rezultatov	
10. Meritve, opažanja, sklepi	

3. Teoretska polazišta u vezi s vlastitom praksom podučavanja učenika

Svoje nastavne sate često provodim na otvorenom. Navedene pozitivne učinke nastave u prirodi primijetila sam i sama. U nastavku ću navesti konkretne ideje za rad s učenicima u sklopu različitih predmetnih područja i primjene raznovrsnih nastavnih sadržaja. Svoje zamisli povezala sam s teoretskim polazištima stručnjaka.

Predmet: Upoznavanje okoliša, Društvo, Prirodoslovlje i tehnika

Postavljanje pitanja [4]

-Pitanja za usmjeravanje pozornosti (Vidiš li...?; Jesi li primijetio ((-la)...?);

-Pitanja o brojanju i mjerenju (Koliko?; Koliko često?);

-Usporedna pitanja (Pronalaženje razlika i zajedničkih obilježja);

-Aktijska pitanja (Što se dogodi ako...?);

-Problemska pitanja (Što učiniti da...?);

-Pitanja za razmišljanje (Kako? Zašto?).

Provedba aktivnosti u prirodi /na otvorenom:

-Područje prirodoslovlja: pronađi nacrtane biljke, životinje; identifikacijskim ključem odredi naziv biljke/životinje; obruči - promatraj i imenuj biljke/životinje unutar obruča; napravi „zamku“ za životinje, zatim pažljivo vrati životinju u prirodu; osjetilno opažanje prirode - zatvori oči, pomiriši, slušaj...: rješavanje promatračkog lista.

-Područje društvenih znanosti: skiciraj zgradu, istraži ugodne uvjete za život u okolici, promatraj/pronađi različitosti naselja, karakteristike zgrada, naselja itd.

-Područje matematike: nizovi i uzorci, mjerne jedinice u prirodi – pronađi štap dužine 1 metra, prebrojavanje prirodnih materijala itd.

-Područje slovenskog jezika: pronađi predmet po prvom/zadnjem glasu (slovu) njegovog naziva, oblikuj slova od prirodnih materijala, piši u pijesku, sastavi rečenice - znakovni jezik itd. Čitanje u prirodi na različite načine: čitanje učitelja, samostalno odnosno individualno čitanje, čitanje u paru, polutiho čitanje, grupno čitanje itd.

-Područje likovne umjetnosti: oblikuj od prirodnih materijala (uzorke, niz, mandale, boje...), nacrtaj u zemlji, pijesku itd.

-Područje glazbene umjetnosti: pronađi nešto što proizvodi zvuk (tonovi - visoki, niski, odjek (jeka), zatišje, glasno, tiho...).

- Područje sporta: prirodni oblici kretanja, prirodne prepreke, trčanje/hodanje po prirodnom terenu, brdu, dolini, elementarne igre, igra skrivača, potraga za izgubljenim blagom itd.

Slika 2. Potraga za skrivenim blagom Slika 3. Razvrstavanje otpad Slika 4. Kretanje – igre pokreta

4. Zaključak

Postoji mnoštvo poznatih činjenica o pozitivnim učincima podučavanja na otvorenom, kako na psihički tako i na fizički razvoj učenika. Zato smatram da bi svi učitelji trebali težiti ka stvaranju raznolikih kurikuluma i uvesti metodu podučavanja na otvorenom u svoj dnevni ritam nastave. Važno je da učenik uči kroz svoja iskustva. Učitelj pri tome ima ulogu vodiča, odnosno nadzornika i njegovog pomoćnika. Zahvaljujući omogućenom iskustvenom učenju u prirodi, znanje učenika se produbljuje i ostaje održivo. Motivacija mu je na visokoj razini. Razvija se kreativnost odnosno stvaralaštvo, a samim time i osobnost učenika/djeteta, te ono napreduje u emocionalnom, socijalnom i obrazovnom razvoju.

5. LITERATURA

- [1.] E-urica dne 31. 1. 2022, Zavoda Republike Slovenije za šolstvo: Ali znamo izkoristiti pouk na prostem? Dostupno na: <https://www.zrss.si/novice/ali-znamo-izkoristiti-pouk-na-prostem/> [Pristupljeno 10. 5. 2023.].
- [2.] Slofit (2020). Poročilo z rezultati upada gibalne učinkovitosti in naraščanja debelosti slovenskih otrok po razglasitvi epidemije covid-19.
- [3.] Štemberger, V. (2012). Šolsko okolje kot učno okolje ali pouk zunaj. Razredni pouk.
- [4.] Skribe-Dimec, D. (2014). Pouk na prostem. Raznovrstnost pristopov in razvijanje naravoslovnega mišljenja.
- [5.] Festeu, D. in Humberstone, B. (2006). Non-formal Education through Outdoor Activities Guide. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=IGKLZ3NO9Qk&t=94s> [Pristupljeno 15. 5. 2023.].

Stručni rad

**PROVEDBA PROJEKTA "HRVATSKI ZA PRVE RAZREDE:
PREDMETNA PODRUČJA A, B, C NA MREŽI" U
GIMNAZIJI PETRA PRERADOVIĆA VIROVITICA -
ISKUSTVA I REZULTATI PROVEDBE MREŽNIH
AKTIVNOSTI**

Vera Žužić, prof. hrv. jezika i književnosti, prof. savjetnica

Josip Strija, prof. i viši knjižničar, stručni suradnik mentor

Gimnazija Petra Preradovića Virovitica, Virovitica

Sažetak

U tekstu ćemo predstaviti provedbu projekta „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C na mreži“ u Gimnaziji Petra Preradovića Virovitica s ciljem povećanja razine usvojenosti nastavnih ishoda iz područja hrvatskog jezika. Projekt se provodio na mreži, kao izvannastavna aktivnost, a učenicima su osim edukacija uživo na kraju ostale dostupne snimke predavanja i radionica, radni zadatci i gotove prezentacije. Učenici su sudjelovali u deset susreta s ciljem poboljšanja rezultata testiranja provedenog na početku. Svaka tema započinjala je videosusretom s pojašnjenjima sadržaja nakon čega su učenici samostalno radili na zadacima. Školska knjižnica imala je važnu ulogu u projektu, pripremajući zadatke i pružajući resurse za podršku online edukaciji. Evaluacija je pokazala pozitivne rezultate u postignućima učenika i poboljšanju usvajanja nastavnog gradiva. Projekt je istaknuo važnost integracije tehnologije i obrazovanja te potrebu za inovativnim pristupima nastavi hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: projekt, Hrvatski jezik, mrežna edukacija, školska knjižnica, usvajanje nastavnih ishoda

1.Uvod

Provedba školskih projekata postaje sve važnija komponenta suvremenog obrazovnog sustava. Takvi projekti omogućuju učenicima interaktivno sudjelovanje u nastavnim aktivnostima, potičući njihovu kreativnost, angažman i samostalnost. [1] Osim toga, školski projekti pružaju priliku za primjenu stečenog znanja i vještina na praktične situacije te potiču razvoj timskog rada i suradnje među učenicima. Njihov je cilj pružiti učenicima dodatne mogućnosti za usvajanje nastavnog gradiva na temelju njihovih interesa, potreba i stilova učenja. [2] Ovakvi projekti često se provode kao nadopuna redovnoj nastavi, pružajući dodatne izazove i obogaćujući učeničko iskustvo. [3] U projektima učenici se potiču na istraživanje, samostalno razmišljanje, rješavanje problema i prezentaciju svojih ideja. [5] Ove školske godine, 2022./2023., u Gimnaziji Petra Preradovića Virovitica, proveden je projekt „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C na mreži“. Projekt je bio usmjeren na povećanje razine usvojenosti ishoda nastavnog predmeta Hrvatski jezik putem mrežne edukacije u prvim razredima gimnazijskih programa. Učenici su imali priliku sudjelovati u mrežnim aktivnostima koje su obuhvaćale snimke predavanja, radionica, radne zadatke i gotove prezentacije. Projektni pristup omogućio je fleksibilnost učenicima da samostalno istraže i prodube svoje znanje o hrvatskom pravopisu, gramatici i književnosti te unaprijede svoje rezultate. Važno je istaknuti da provedba školskih projekata zahtijeva aktivnu suradnju između nastavnika, stručnih suradnika i učenika. Nastavnici i stručni suradnici imaju ključnu ulogu u osmišljavanju i pripremi aktivnosti, pružanju podrške učenicima te evaluaciji postignutih rezultata. [4] Učenici pak, u projektima razvijaju vještine kao što su timski rad, kritičko razmišljanje, komunikacija i prezentacijske vještine. U ovom članku istražiti ćemo važnost i prednosti provedbe školskih projekata te analizirati konkretni primjer projekta „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C na mreži“. Proučit ćemo njegove ciljeve, aktivnosti i rezultate kako bismo dobili uvid u uspješnu integraciju tehnologije i obrazovanja te njezin utjecaj na poboljšanje kvalitete nastave i usvajanje nastavnog gradiva. U nastavku članka, detaljnije ćemo analizirati provedbu projekta, sudjelovanje učenika, koristi koje su proizašle iz njega te donijeti zaključak o važnosti školskih projekata kao poticajnog i interaktivnog pristupa obrazovanju.

2.Metodologija, rezultati i evaluacija

2.1.Metodologija

Projekt „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C“ temelji se na provedbi mrežne edukacije u prvim razredima svih gimnazijskih programa iz predmetnog kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik. Metodologija projekta uključuje nekoliko koraka kako bi se postigao cilj povećanja razine usvojenosti ishoda. Prvi je korak bilo inicijalno testiranje učenika prvih razreda kako bi se procijenila njihova razina znanja u predmetu Hrvatski jezik. Test je obuhvatio sva tri predmetna područja (Hrvatski jezik i komunikacija, Književnosti i stvaralaštvo, Kultura i mediji) i temeljio se na kurikulumu Hrvatskoga jezika za 7. i 8. razred osnovne škole. Analiza rezultata inicijalnog testa omogućila je identifikaciju područja koja zahtijevaju dodatno unaprjeđenje. Na temelju rezultata testa, izradio se plan rada koji se prilagođavao potrebama učenika, a obuhvatio je desete mrežnih edukacija/radionica temeljenih na analizi rezultata inicijalnog testa. Osim toga, analizirale su se i ostvarene razine ishoda iz osnovne škole kako bi se prilagodili novim razinama vezanim uz srednjoškolski program. Jedan od ključnih koraka u metodologiji projekta bila je izrada materijala za obradu sadržaja i provjeru znanja. Materijali uključuju videolekcije, zadatke za vježbu i provjeru prilagođene mrežnom okruženju. Ovi materijali služe kao temelj za virtualna predavanja i vježbe za učenike nakon održanih radionica. Organizacija radnog prostora na mreži također je važan aspekt metodologije projekta. Korištenjem Loomen e-kolegija koji je dostupan na poveznici <https://skole.loomen.carnet.hr/course/view.php?id=25232>, stvorio se virtualni radni prostor koji omogućuje učenicima pristup materijalima i olakšava komunikaciju s voditeljima projekta. Učenici imaju mogućnost raditi samostalno u svoje slobodno vrijeme te sudjelovati u virtualnim susretima za provjeru rješenja zadataka i obradu novih sadržaja. Osim toga, izgradila se mrežna stranica projekta koja je javno dostupan alat za sve zainteresirane, a putem koje je moguće pristupiti svim materijalima. Stranica je dostupna na poveznici <https://sites.google.com/view/hrvatski-za-prve-razrede/pocetna-stranica>. Nakon provedbe projekta evaluacija se provela putem učeničkog ispunjavanja ankete. Anketa je za cilj imala prikupiti povratne informacije o organizaciji i sadržaju edukacije te pružiti vrijedne uvide za daljnje unaprjeđenje nastavnog procesa. Metodologija projekta „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C“ pruža strukturiran i sistematičan pristup kako bi se postigao cilj povećanja usvojenosti ishoda nastavnog predmeta Hrvatski jezik. Kombinacija inicijalnog testiranja, analize rezultata, izrade materijala, organizacije radnog prostora na mreži i evaluacije osigurava učinkovitu provedbu mrežne edukacije i unaprjeđenje kvalitete nastave. Materijale su izradili profesorica hrvatskoga jezika Vera Žužić koja je uz izradu prezentacija i vodila edukacije dok je zadatke u alatu LearningApps izradio školski knjižničar Josip Strija koji je brinuo i o organizaciji materijala u e-kolegiju i na mrežnoj stranici.

2.2.Rezultati

Projekt „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C“ uspješno je proveo inicijalno testiranje i završno testiranje kako bi se procijenila razina znanja učenika u predmetu Hrvatski jezik prije i nakon provedenih edukacija. Na inicijalnom testiranju prosječan broj bodova koji su učenici ostvarili bio je 24,94 od ukupno 40 bodova. Medijan, odnosno srednja vrijednost rezultata, iznosio je 25 bodova. Raspon bodova na inicijalnom testiranju kretao se od 15 do 36 bodova, što pokazuje raznolikost u postignućima učenika.

Nakon provedenih edukacija provedeno je završno testiranje kako bi se provjerila usvojenost sadržaja. Na završnom testiranju, učenici su ostvarili prosječan broj bodova 29,94 od ukupno 40 bodova. Medijan broj bodova iznosio je 30 bodova. Raspon bodova na završnom testiranju bio je od 20 do 40 bodova.

Analiza rezultata testiranja ukazuje na značajan napredak učenika tijekom provedbe projekta. Prosječan broj bodova povećao se za 5 bodova, a medijan je također porastao za 5 bodova. Ovi rezultati ukazuju na poboljšanje razumijevanja i usvajanja sadržaja predmeta Hrvatski jezik. Projekt „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C“ pridonio je povećanju razine usvojenosti ishoda i razvijanju interesa za obrazovanje korištenjem mrežnih resursa. Ovi rezultati potvrđuju važnost mrežnih edukacije i strukturiranog pristupa u nastavi Hrvatskog jezika, također i u izvannastavnim aktivnostima.

2.3.Evaluacija

U evaluaciji projekta „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C“ učenici su ocjenjivali različite aspekte projekta odabirom ocjene od 1 do 10. Rezultati evaluacije pružaju uvid u zadovoljstvo učenika i njihove percepcije o važnosti i kvaliteti različitih aspekata projekta. Na pitanje koje se odnosi na važnost obuhvaćenog sadržaja, učenici su prosječno ocijenili projekt s 7,68 bodova. To ukazuje na to da su učenici prepoznali važnost sadržaja koji je obrađen u projektu. Kada je u pitanju težina zadataka u početnom i završnom testiranju, učenici su prosječno dali ocjenu od 5,90 bodova. Ova ocjena ukazuje na to da su učenici smatrali da su zadatci imali umjerenu razinu težine. U pogledu jasnoće i važnosti uputa koje su pristizale na njihove e-adrese prije održavanja radionica, učenici su prosječno ocijenili s visokom ocjenom od 8,36 bodova. To ukazuje na to da su učenici smatrali da su upute bile jasne i da su imale važnu ulogu u organizaciji radionica. Kada je u pitanju njihovo snalaženje u projektnom e-kolegiju u Loomenu, učenici su prosječno ocijenili s ocjenom 8. To ukazuje na to da su se učenici dobro snalazili u digitalnom okruženju i da su imali pozitivno iskustvo korištenja e-kolegija. U pogledu vlastitog znanja nakon provedenih radionica, učenici su prosječno ocijenili s 6,73 bodova. Ova ocjena ukazuje na to da su učenici osjetili određeni napredak u svom znanju nakon sudjelovanja u radionicama, ali da još uvijek postoji prostor za daljnje usvajanje sadržaja. Kada je riječ o kvaliteti radionica i materijala, učenici su prosječno ocijenili prezentacije s 7,84 bodova, virtualne radionice s 7,31 bodova, snimke virtualnih radionica s 7,53 bodova i interaktivne zadatke s 7,74 bodova. To ukazuje na to da su učenici ocijenili kvalitetu materijala kao zadovoljavajuću. U pogledu važnosti radionica i materijala, učenici su prosječno ocijenili važnost prezentacija s 6,94 bodova, virtualnih radionica s 6,68 bodova, snimke virtualnih radionica s 6,53 bodova i interaktivnih zadataka s 7,10 bodova. Ove ocjene ukazuju na to da su učenici prepoznali važnost radionica i materijala iako su ocijenili važnost nešto nižom u usporedbi s kvalitetom. Ukupno gledajući, evaluacija projekta „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C“ pokazuje da su učenici izrazili zadovoljstvo projektom i prepoznali važnost i kvalitetu različitih aspekata. Također, rezultati ukazuju na prostor za daljnje poboljšanje i prilagodbu kako bi se još više unaprijedila iskustva učenika i bili postignuti još bolji rezultati.

3. Zaključak

Projekt „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C na mreži“ proveden u Gimnaziji Petra Preradovića Virovitica pokazao je značajan napredak učenika u usvajanju sadržaja predmeta Hrvatski jezik. Rezultati evaluacije pokazuju da su učenici ostvarili prosječno 5 bodova više na završnom testiranju u odnosu na inicijalno testiranje. Važna komponenta ovog projekta bila je suradnja nastavnika i stručnih suradnika školskih knjižničara i školske knjižnice. Njihova koordinacija i doprinos omogućili su stvaranje kvalitetnih materijala i organizaciju virtualnih radionica za učenike. Projekt je također ostvario održivost budući da su materijali sada dostupni svima, kako učenicima škole tako i svim zainteresiranima, jer su objavljeni javno. To omogućava daljnje korištenje materijala i pristup informacijama za sve koji žele unaprijediti svoje znanje iz područja Hrvatskog jezika. Projekt „Hrvatski za prve razrede: predmetna područja A, B, C na mreži“ dobio je financijsku podršku od 11.400,00 kn putem Poziva za financiranje projekata u sklopu izvannastavnih aktivnosti osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova u školskoj godini 2022./2023. Ova financijska podrška omogućila je provedbu projekta i ostvarenje zacrtanih ciljeva. Uzimajući u obzir sve navedene informacije, zaključujemo kako je projekt ostvario uspješan napredak učenika u usvajanju sadržaja Hrvatskog jezika. Suradnja nastavnika i stručnog suradnika školskog knjižničara te održivost projekta dostupnošću materijala svim zainteresiranim osobama predstavljaju ključne faktore uspjeha. Ovaj projekt pruža vrijedan primjer kako se putem inovativnih metoda i tehnologija može unaprijediti učenje i podržati učenike u postizanju boljih rezultata.

4. Literatura

- [1.] Juranko, G. (2016.) Školski projekti: primjeri aktivnog učenja i poučavanja, Zadar: Odjel za pedagogiju Sveučilišta u Zadru.
- [2.] Novogradec, J. (2020.) Pripremanje i provođenje školskih projekata, <https://www.skole.hr/pripremanje-i-provođenje-skolskih-projekata/>, posjećeno 12. 6. 2023.
- [3.] Provenzano, B. (2018.) Project-Based Learning and the Research Paper, <https://www.edutopia.org/article/project-based-learning-and-research-paper>, posjećeno 12. 6. 2023.
- [4.] Ristić, R., Španjić, T. (2019.) Timski rad (projekti u nastavi) – priručnik s primjerima iz prakse, Zagreb: Profil Klett.
- [5.] Salopek, A. (2012). Korelacija i integracija u razrednoj nastavi. Školska knjiga: Zagreb.

Stručni rad

OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH CILJEVA MEĐUPREDSTAVNIM POVEZIVANJEM

Marjeta Horvat

Osnovna škola Gorišnica

Sažetak

Međupredmetna nastava omogućuje cjelovitu obradu sadržaja. To više motivira učenike i priprema ih za cjeloživotno učenje. U prvoj trijadi često se isprepliću ciljevi različitih predmeta pa se nastava može planirati međupredmetno. Učenici samo produbljuju i učvršćuju znanja i sadržaje stečene iz jednog predmeta u drugom. Budući da su već upoznati sa sadržajem, puno su sigurniji. Sadržaji im stoga nisu strani jer su o njima već čuli u drugim predmetima. Kod učenja na daljinu međupredmetna integracija je vrlo preporučljiva jer skraćuje vrijeme koje učenici inače troše na učenje novih sadržaja i manje se opterećuje gradivom za učenje. U ovom radu bit će navedeni neki primjeri dobre prakse interdisciplinarnе nastave u školi i učenja na daljinu.

Ključne riječi: interdisciplinarna integracija, realizacija cilja, interdisciplinarna integracija u učenju na daljinu

1. Zašto međupredmetna integracija u školi?

Lekcije u školi trebaju biti zanimljive. Kod učenika moramo poticati cjeloživotno učenje, što postizemo kroz međupredmetnu nastavu, budući da učenici vide da će im stečeno gradivo trebati u više područja života. Kao učiteljima, glavni vodič za izvođenje nastave često je udžbenik ili radna bilježnica, što je jako pogrešno. Premalo puta gledamo nastavne planove i programe koji uključuju didaktičke preporuke i međupredmetne veze. „Svrha međupredmetne integracije je osposobiti učenike za korištenje i povezivanje znanja te razvijanje kreativnosti. Sposobnost prenošenja znanja formira suvereniju osobnost koja se može suočiti s različitim izazovima, a istovremeno sposobnost povezivanja različitih znanja i vještina doprinosi većoj kulturnoj i etičkoj osviještenosti pojedinca.” (Žakelj i dr., 2011., str. 77) Preporuke za međupredmetne sadržaje nalaze se u programima za osnovnu školu. Povezana nastava omogućuje cjelovitu obradu sadržaja, čime se učenicima učinkovitije približava svijet. Ovakva nastava znači dobru pripremu učenika za cjeloživotno učenje. Studijski predmet Upoznavanje okoline daje potreban sadržajni okvir za integraciju u koji se povezuju ciljevi, ali i sadržaji iz matematike i jezika, ali često i stranog jezika, sporta, likovnog i glazbenog obrazovanja. Ciljevi predmeta učenja o okolišu i slovenskog jezika često se isprepliću i nadopunjuju, pa je često potrebno kombinirati ciljeve oba predmeta u učenju o okolišu i nastava je učinkovitija i zanimljivija (Krnj i sur. ., 2011). Volk i sur. (2020) ističu da su prednosti međupredmetne nastave i umrežavanja i za učenike i za nastavnike. U međupredmetnom učenju učenici tako razvijaju više epistemoloških uvjerenja, dok u isto vrijeme poboljšavaju svoju sposobnost kritičkog razmišljanja i dobivaju priliku koristiti svoje znanje u svakoj disciplini. Sve to jača njihovo samopouzdanje.

2. Primjeri međupredmetne integracije na razini razreda

Kao učitelj razredne nastave, jako volim koristiti međupredmetne veze kad god je to moguće. Većinu vremena nastojim povezati ciljeve tečaja ekološke svijesti s drugim predmetima. Tako sam povezala dva cilja kolegija Učenje o okolišu s likovnom umjetnošću:

- znaju značenje prometnih znakova s kojima se susreću na putu do škole, te znakova bitnih za ponašanje pješaka.
- mogu izraditi maketu okolice škole i na njoj simulirati promet i prometne situacije.

Za ostvarenje ovih ciljeva povezala sam sadržaje likovne kulture, tako da su učenici izradili cestu, putokaze i objekte oko škole, što je prikazano na slici 1.

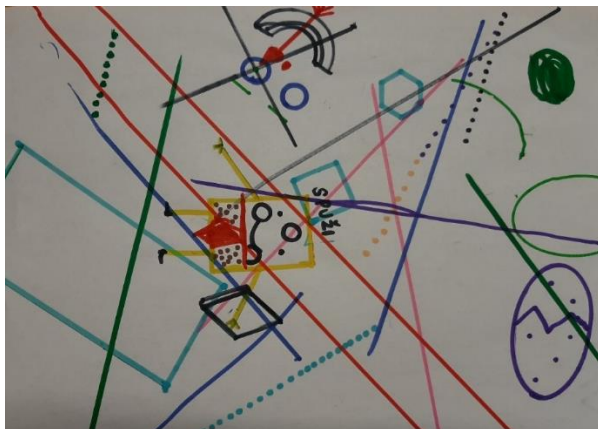
Slika 1: Povezivanje sadržaja o prometu (tema učenja o okolišu) s likovnom umjetnošću

Često povezujem sadržaje kolegija matematike s drugim predmetima.

Matematički cilj:

- učenik prepoznaje i opisuje osnovne geometrijske oblike i elemente (crta, točka, lik).

Kako bih ostvarila taj cilj, povezivala sam sadržaje likovne umjetnosti i sadržaje sporta. Na likovnoj umjetnosti učenici su u crtežu morali koristiti točke, zakrivljene i ravne linije te skupljene i krive linije. Kao polazište, pogledali su umjetnička djela Kandinskog u kojima su tražili inspiraciju, što vidite na slici 2. U sportskim disciplinama učenici su u dvorani prema uputama nastavnika hodali i trčali po nacrtanim zakrivljenim ili ravnim linijama i tako učvršćivali svoje znanje o crtama.

Slika 2: Povezivanje sadržaja iz geometrije (predmet matematika) s likovnom umjetnošću

2.2 Međupredmetna integracija u učenju na daljinu

Međupredmetna integracija u okviru obrazovanja na daljinu omogućuje racionalizaciju sadržaja učenja. Također omogućuje da se usredotočite na temeljne ciljeve. Budući da učenici troše i do tri puta više vremena na stjecanje i razumijevanje znanja u učenju na daljinu, interdisciplinarni pristup sadržajima učenja je tim važniji, jer troše manje vremena na zadaće. Također rasterećujemo roditelje djece prve trijade koji moraju nadzirati i pomagati učenicima u učenju pri radu na daljinu. Unatoč racionalizaciji sadržaja učenja, obrađujemo ga cjelovito i dubinski te postizemo veću motivaciju za učenje i interes učenika. Međutim, istina je, da je interdisciplinarni pristup učenju lakše provoditi od prvog do petog razreda osnovne škole, kada većinu predmeta predaje jedan učitelj. U trećoj trijadi interdisciplinarni pristup zahtijeva više zajedničke koordinacije i planiranja između pojedinih učitelja [1].

Samida Cerik [1] daje nam dobar primjer interdisciplinarnе integracije u trećoj trijadi: „Rad u online učionici može se osmisliti interdisciplinarno i u obliku suradničkog učenja. Učenicima otvaramo temu Rimljani. Temu povezujemo međupredmetno, i to s matematikom (upoznavanje rimskih brojeva), jezika (neumetnički tekst recepti za pripremu rimskih jela), likovnom umjetnošću (izrada rimskog mozaika), domaćinstvom (rimski odjeći, pripremanje hrane). U sklopu međupredmetne integracije pripremamo mali razredni projekt na temu Rimljani. Kako bismo naučili o ovoj temi, koristimo se raznim alatima koje nudi online učionica.“ U nastavi na daljinu učitelji su bili prisiljeni povezivati sadržaje i ciljeve različitih predmeta, tako da smo rasteretili učenike, a posebno u prvoj trijadi, njihove roditelje pri radu na daljinu. Oni učitelji koji su se strogo pridržavali rasporeda, unaprijed napisanih priprema i sadržaja koji su se nizali prema

udžbeniku ili radnoj bilježnici, stvarno su opteretili učenike i njihove roditelje. Kada sam sama planirala rad na daljinu, prvenstveno sam se vodila ciljevima iz kurikuluma. Zatim sam u raznim predmetima tražila konkretne sadržaje koji bi te ciljeve ostvarili i načine povezivanja među predmetima. Na primjer, cilj upoznavanja okoline - naučiti o vremenskom tijeku događaja, koristiti neke osnovne izraze za definiranje događaja, kao što su: prije, tada, jučer, danas, sutra, tjedan, dani u tjednu, dan - realiziran je i na slovenskom jeziku, a istodobno i glazbenoj umjetnosti. Na slovenskom su učili napamet pjesmu Dnevi v tednu¹, a na glazbenom su slušali i pjevali pjesmu o danima u tjednu. Matematički cilj – učenici broje, pišu i čitaju brojeve do 5 – povezali smo s likovnom umjetnošću. Od bilo kojeg materijala izrađivali su brojeve do 5. (dječji radovi su na slici 3 in 4) Cilj sporta - učenik izvodi pokrete u različitom ritmu uz glazbenu pratnju - ostvaren je u glazbenoj umjetnosti. Primjere međupredmetne integracije matematike i likovne kulture u nastavi na daljinu možete vidjeti na slikama ispod:

Slika 3: Povezivanje sadržaja iz matematike (Brojevi do 5) s likovnom umjetnošću

Slika 4: Povezivanje sadržaja iz matematike (Brojevi do 5) s likovnom umjetnošću

3. Zaključak

Cilj uvijek mora biti vodič za izvođenje lekcija, projekata ili dana aktivnosti. Nastavnik može autonomno odlučiti na koji će način s učenicima ostvariti taj cilj, a često to može postići kroz međupredmetnu integraciju. Povezivanje toplo preporučujem u nastavi jer je takva lekcija holistička i učenici vide da znanje koje steknu u jednom predmetu mogu koristiti i drugdje. Učenici su također motiviraniji za rad. Posebno treba koristiti interdisciplinarnu nastavu u učenju na daljinu jer se na taj način skraćuje vrijeme koje učenici provode u stjecanju znanja. Ovim načinom učenja znanje se također prenosi u drugo okruženje za učenje.

¹ Dani u tjednu

4. Literatura

- [1.] Samida Cerkl, S.(2021) Sodobni izzivi izobraževanja na daljavo v okviru medpredmetnega povezovanja in inovativnih učnih okolij. *Uporabna informatika*, 21(2)76 – 82 .
- [2.] *Učni načrt. Spoznavanje okolja. Program osnovna šola*. URL: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf (20.5.2023.)
- [3.] *Učni načrt. Matematika. Program osnovna šola*. Ljubljana: URL: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf (18.5.2023.)
- [4.] Volk, M., Štemberger, T., Sila, A. in Kovač, N.(2020) *Medpredmetno povezovanje: Pot do uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev*. Koper: Založba Univerze na Primorskem

